

MEDICE
SUMMA
OMNIUM HAERESUM

OM
HA
ET C
SCHIS
HAER
ET I

Authore
Medice,
S. Step

FLORENT

In Officina Sermartellian

1575

S. D. GREGORIO XIII.
PONT. OPT. MAX.

VI A malum tan-
tò dicitur peius,
quanto magis adi-
mit de bono; Ha-
resis crimen dici-
tur grauissimum, eò quod nobis
aufert, quod est optimum, & eò
usq; hominem ducit, ut dicat (ve-
lut insipiens) in corde suo non est
Deus: ipsa enim fundamentum no-
stra salutis impetit, quod est fides,
sine qua impossibile est placere Deo,
ea resistitur diabolo, Iustus ex ip-
sa uiuit, per illam Sancti vicerunt
regna, operati sunt Iustitiam, ade-
pti sunt repromissiones: quod cum

egomet sepe mecum animaduerte-
re, ac prateritis annis Summā pec-
catorum (quæ praua volūate com-
mittuntur) in lucem ediderim, in
animū induxi meum, Summā de-
lictorum conscribere, quæ in erro-
re intellectus consistunt: illa enim
ad hoc præcipuè tendit, ut homines
in charitate ambulent non ficta,
hec autem, ut in unitate veræ fidei
maneant; quam quidem tuo san-
ctissimo nomini dicandam esse con-
stitui, eamq; tibi iucundam fore
existimaui, cum tu geras vices il-
lius in terris, qui propter nimiam
charitatem suam, qua dilexit nos,
facit, ut sumentes in omnibus scu-
tum fidei (contra quem portæ in-
feri nunquam præualebunt) possi-
mus omnia tela nequissimi ignea
extin-

extinguere; quo solo Patres ali-
quando & infideles ad fidem tra-
xerunt, hæreticos expugnarunt, &
fideles confirmarunt; obsecro igitur
Sanctitatem tuam, ut id mu-
nus quaecumq; sit grato animo ac-
cipiat, sitq; deuotionis meæ erga il-
lam clarissimum monumentum;
interim deprecor eum, qui pro te ro-
gauit ut non deficeret fides tua, ut
pro totius Ecclesiæ tranquillo sta-
tu diu tueatur te, & incolumem
seruet. Florentiæ Nonis Mart.
M D L X X I.

Ad pedes Sanctitatis tuæ substratus

Humillimus seruus,

Sebastianus Medicus.

PRÆFATIO.

MNE Infidelitatis peccatum in renitendo fidei consistit. S. Thom. 2. 2. q. 10. Art. 5. quod quidem contingere potest dupliciter; aut. n. renititur Christiane fidei non dum susceptæ, aut verò susceptæ; Primo casu est infidelitas Gentilium, vel Paganorum. Secundo autem aut renititur fidei susceptæ in figura, aut in manifestatione veritatis. Primo casu est infidelitas Iudeorum. Secundo verò est infidelitas Hereticorum. Vnde in generali possunt assignari tres species Infidelitatis, Gentilium scilicet, Iudeorum, atque Hereticorum. Alph. de Castro libr. 7. aduer. hæreses ver. Hæreticus hæ. 3. in quibus duo considerata sunt. Primum corruptio eorum, quæ ad fidem pertinet; secundum quod cum in pluribus errent Gentiles, quàm Iudei, et Iudæi quàm Hæretici, grauior est infidelitas Gentilium, quàm Iudeorum, et Iudeorum quàm Hereticorum: aliud quod consideratur, est comparatio eius ad fidem, secundum quam infidelitas hereticorum est grauior quàm Iudeorum; quorum tamen est grauior infidelitate Gentilium, qui nullo modo fidem susceperunt: grauius. n. peccat contra fidem, qui fidei renititur susceptæ, quàm qui renititur fidei non dum susceptæ (Primum. n. habet magis rationem culpæ, alterum autem peccat, S. Thom. d. loco Art. 1.) sicuti grauius peccat,

cat, qui non implet quod promissit, quàm si non impleat quod nunquam promissit. Vnde 2. Per. 2. Melius erat. n. illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post cognitionem retrorsum conuer-
ti, vnde Gentiles et Iudæi, qui fidem euangelij non sunt suscepti, non sunt cogendi ad fidem profitendam, sicuti cogi possunt Hæretici, et Apostatæ ad obseruandum, quod iam promiserunt S. Thom. d. loco Art. 8. similiter Gentiles et Iudæi eorumque ritus tolerantur S. Thom. d. loco Art. 11. c. Qui sincera Dist. 45. Hæreticum autem hominem (inquit Paul. ad Tit. 3.) post primam et secundam correptionem deuota c. Resecandæ 24. Quæst. 3. S. Thom. 2. 2. Quæst. 11. Art. 3. Vtilitas tamen, quæ quandoque prouenit ex illis, habetur præter eorum intentionem Aug. lib. 1. Contra Manich. S. Thom. 2. 2. q. 11. Art. 3. ad secundum c. fin. 24. q. 3. ibi Ideò diuina prouidentia multos diuersi erroris Hæreticos esse permittit, vt cum interrogant nos ea, quæ nescimus, sic discutiamus pigritiam, et diuinam scripturam capiamus. Propterea Apost. ait. 1. Cor. 11. Oportet hæreses esse, vt probati manifesti fiant; intentio aut infidelium est corrumpere fidem, quorum propositum tollitur disputando cum eis, eosque conuincendo authoritatibus, et rationibus. Greg. 3. Past. c. 2. Sicut incauta loquutio in errorem protrahit, ita indiscretum silentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit, Ideò Saulus inualescebat, et confunde-
bat Iudeos, loquebatur Gentilibus, et disputabat cum Grecis. Act. 9. quod etsi factum fuerit

fuerit à pluribus grauiſſimis ſcriptoribus, qui plurima volumina aduerſus omnes infideles ſcripſerunt; nihilominus, quia gaudent breuitate moderni Gloſ. l. 1. ff. Quod metus cauſa, in animum induxi meum in hac Summa eorum diſſerta ſummatim ad confutandos errores infidelium, et ad exercitium fidelium pro viribus referre, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 10. Art. 7. et inuocato diuino Trinitatis præſidio, quo conſequamur bonum initium, melius medium, et optimum ſinem. l. Deo nobis C. de Episcopis et Cleric. quia ordo eſt figura ſubſtantiæ cuiuſlibet rei, dixi in Proem. de leg. et ſtat. n. 8. diuidã totam Summam in partes tres; diuiſio. n. animũ legentis incitat, mentem intelligentis preparat, memoriã artiſcioſe reformat Gl. ſ. Igitur ver. Partiri, in proem. Inſt. In prima ponam primò de hæreſi in genere, cum à generalioribus ſit initium ſumendum ſ. His igitur inſt. de Inſt. et Iure, deinde de pluribus ſpeciebus eius, non quidem de ſingulis; quia ſi diſtinguantur infidelitatis ſpecies ſecundum errorem in diuerſis, quæ ad fidem pertinent, tunc non ſunt determinatæ infidelitatis ſpecies, quia poſſunt errores in infinitum multiplicari S. Thom. 2. 2. q. 10. Art. 5. In altera verò parte primò dicam de ſchiſmaticis, deinde de hæreticis. Hæreſes. n. ſuam ad originem reuocaſe refutaſe eſt. In vltima, quia poſt hæreſim ſequitur Idolatria, primò tractabitur de Idolis, deinde de ſacrificijs eorũ, quibus expletis completa erit Summa omnium hæreſum.

S V M M A

OMNIUM HÆRESVM.

AVCTORE SEBASTIANO
Medice Florentino Doctore.

Hæreſis quid ſit. Queſt. I.

PRIMO' quæro quid ſit hæreſis? Reſp. hæreſis eſt dogma falſum fidei orthodoxæ repugnans; exempl. in eo, qui furatur, qui dicitur hæreticus, ſi credat furtum non eſſe peccatum, ſecus ſi credat illud eſſe peccatum; ſi quis tamen deprehenſus fuerit in exercitio iudaicæ ceremoniæ, aut alienius ritus Saracenorum, vt puta, quia Sabbatum obſeruat, aut agnum Paſchalem comedit, velut hæreticus punietur, quia vehemens eſt ſuſpicio, quod in huiusmodi rebus voluntas regatur ab intellectu, ita vt quod faciat, ſic credat eſſe faciendum; dicitur. n. Mat. 7. A fructibus eorum cognoſcitis eos, et qualis eſt vnusquisque, talia dicit, et operatur: Eccleſia. n. de his, quæ foris ſunt iudicat, quæ ſi ſolent fieri
A ſolum

Solum ab hæreticis, tamquam hæretici puniuntur qui talia agunt; præcepta. n. ceremonialia sunt iam sublata. An autem intellectus sit concors operi nec ne, Deus nouit, qui intuetur. Cor. Alph. lib. 1. c. 1. hæresis autem dicitur tribus modis, primo ab eligo eligis unde hæreticus quasi electius c. hæresis 24. q. 3. secundo dicitur ab adhereo adheres, unde hæreticus quasi adhesiuus, tertio ab exciscor excisceris, quod idem est quod diuido diuidis, unde hæreticus quasi diuisiuus à communi vita, direct. Inq. 2. p. q. 1. de hac defn. dixi in Summa pec. Cap. p. 1. tit. 2. quest. 32.

Scriptura canonica quæ sint, quibus hæreses reuincenda sunt. Quest. 11.

SECUNDO quero, quæ sunt canonica scripturæ, quibus hæreses reuincenda sunt. Resp. primo quod est ipsa scriptura, quam Deus manibus hominum scripsit. Psal. 44. ibi lingua mea tanquam calamus scribæ velociter scribentis, et Luc. j. ibi loquutus Dominus per os sanctorum, qui à seculo sunt Prophetarum eius, et ad Hebr. 1. Multifariam multisque modis olim loquens Deus patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio et 2. Pet. 1. non. n. voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto inspirante loquuti sunt sancti Dei homines, et Mat. 10. non. n. vos estis qui loquimini, sed spiritus

spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis, et hæc sacra scriptura dicitur quæ continetur in libris veteris, ac noui testamenti, de quibus in Concil. Florentino, et Concil. Trid. sess. 4. dicens in fine, si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, pro sacris, et canonicis non susceperit, Anathema sit, de his doctissimè tractat. Hosius Cardin. Vatinienlis in libr. de expresso Dei verbo. Post talem scripturam veteris, et noui testamenti non est alia scriptura, quæ diuina mereatur appellari, nam quamuis multe sint, quæ magnam habeant auctoritatem, multo tamen prænumeratis imparum, cuius scripturæ sacre solus sensus literalis est efficax ad hæreticos vincendos, sicuti solus est ad aliquod dogma destruendum, aut fulciendum; sensus tamen Mysticus si ex alijs scripturæ locis apertè constare poterit, quod iuxta Germanam interpretationem sit, erit ad probationem dogmatis alicuius admittendus; sicuti Paulus volens probare Galatis per aduentum legis. Euangelicæ esse abrogatam legem Mosaicam, adducit illud quod dixit Deus ad Abraam: Eijce Ancillam, et filium eius, non erit hæres filius Ancillæ cum filio Liberæ, per Liberam intelligit legem nouam, per Ancillam autem legem veterem, quæ sunt per allegoriam dicta, ad Gal. 4. et not. quod sensus literalis aliquando sumitur ex ipsarum vocum nuda significatione, aliquando capitur non ab ipsis vo-

cibus, sed à re per voces significata; vbiunque .n. Metaphora, aut translatio, aut figurata aliqua loquutio inuenitur; ibi non est dicendus sensus literæ, is quem voces prima significatione exprimunt, sed is, qui ducitur ex similitudine, quam res vocibus significata cum alia re habet; alioquin sequeretur absurdum, si iuxta nudam vocum significationem caperetur, ut cum in scriptura Deus dicitur Leo, Agnus Petra, Vitis etc. est igitur literalis sensus, quem voces, aut res vocibus expressè signant, nec tamen omnis talis, sed ille solus, quem spiritus sanctus intendit, vnde sacrarum scripturarum interpretatio, quam quisque fidelis amplecti tenetur, ad solam Ecclesiam pertinet; alioquin, si cuique liceat pro suo arbitratu scripturam interpretari, nulla patet via convincendi hæreticum, Ecclesia igitur interpretabitur scripturam, quæ errare non potest, cum sit edocta à spiritu sancto, Iohan. 14. Alium paracletum dabo vobis, qui suggeret vobis omnem veritatem, et Mat. 27. ero vobiscum vsque ad consummationem seculi, neq; est admittendum, quod dicit Lutherus in lib. de cap. Babilonica, dicens cum de Sacramento Eucharistiæ dixerit: verbis diuinis non est facienda vis, neque per hominem, neque per Angelum, sed quantum fieri potest, in simplicissima significatione seruanda sunt etc. nam si hoc verum esset, sequeretur absurdum, et fouerentur multe hæreses: nam Iohan. 14. dicitur. Pater maior me est, si nulla

nulla alia adhiberetur interpretatio, vtique foueretur hæresis Arriana, si autem quæro quæ sit interpretatio Ecclesiæ dicas, quod non semper est conuocandum Concilium, sed recurrendum est ad sensum, quem tenuit, et tenet Sanct. Romana Ecclesia seu quæ tenuit, et tenet communis opin. doct. ita Concil. Trid. sess. 4. c. 2. §. præterea; scripturæ igitur sacra veteris, et noui testamenti interpretata ab Ecclesia iuxta sensum literalem, quem voces, aut res vocibus expressè significat, erit primum telum ad cōvincendum hæreticos, secundò sunt traditiones vniuersales ecclesiæ, aut definitiones in his, quæ fidem spectant, quæ etiā si aperta scriptura in earum comprobationem desit, nō minoris sunt auctoritatis, quàm ipsa sacra scriptura; ratio est, quia non minus efficax est ad docendum fidem, et mores vox docentis, quàm scriptura, immo longè efficacior, teste Hyeron. scribente ad Paulinum dicens, quid prohibet diuinum spiritum astare Ecclesiæ loquenti, perinde ac Euangelistæ scribenti, cū ipse dicat Apost. Mat. 10. non estis vos, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis, nec destituit Deus iam Ecclesiam suā spiritu suo, et per os eius loqui, cum dixerit Mat. 28. Ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi, si credimus scripturæ diuinæ, per manum Euangelistarum, cur non credimus voci diuinæ per os Ecclesiæ prolata? præterea, si credimus hoc Euangelium esse Mathei, illud Lucæ, quia Ec-

eclesia hoc testatur, cum nō credimus eidem ecclesie dicenti reliqua, et si scripturis examini me confirmet? Præterea non legimus Christum aliquid scripsisse, sed solum verbo docuisse, ex cuius verbis multa præterierunt Evangelistæ, quorum nullam prorsus fecerunt mentionem; unde Iohan. ult. cap. sunt, et alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scriberentur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros: Præterea multa fuerunt Apostolorum dogmata, et præcepta de Regimine Ecclesie, quæ scripto minime fuerunt mandata æt. Apost. c. 16. Præterea Paulus 2. ad Thesal. ibi itaque fratres state, et tene traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per Epistolam nostram. 2. ad Tim. 2. ibi, tu ergo fili mi confortare in gratia, quæ est in Christo Iesu, et quæ audisti à me per multos testes, hæc cōmenda fidelibus hominibus. Præterea præceptum pendet ab animo obligandi, non autem à scriptura, præterea in ore duorum vel trium stat omne verbum, ergo ecclesie credendum est, quod dicit, quia constat ex omnibus fidelibus. Præterea ecclesie autoritas fuit semper eadem, at in primordiis nascentis Ecclesie non dum erat scriptura, et regebatur traditionibus, cur aut, et hodie eodē modo non regeretur? Præterea adest in hoc com. opi. Patrū Aug. in Epist. 118. ad Ianuariū Ioan. Damasc. de fide ortod. lib. 13. c. 4. Origen. Hom. 5. super Num. Irenæus. lib. 3. c. 4. aduers. hereses. Hosius Card.

Var-

Varmienfis tit. de traditionib. c. 92. Præterea ad est definitio Ecclesie vt in Bulla Pij. 4. de p̄fessione fidei et in Conc. Trid. sess. 4. Ecclesie traditionibus igitur est obediendum, et in his, quæ scriptura nō loquitur, quia ipsa autoritate scripturæ tribuit. Tertio est autoritas Sedis Apostolicæ de qua dicam infra ver. Papa, et autoritas Conciliorū autoritate summorum Pontificum congregatorum, et approbatorum, de qua dicam infra ver. Concilium; nulla quoque scriptura cuiuslibet hominis quantumlibet docti, et sancti est efficax ad hæresim conuincendam, nisi ex sacre scripturæ testimonio aut ex Ecclesie definitione id esse constiterit, nam id solum efficax erit ad reiiciendum, quicquid illi rei clarè dignoscitur repugnare. Huiusmodi verò testimonium, quod nos alicui credulitati faciat obnoxios, oportet vt à tali persona habeatur, de qua constet eam nec posse falli, nec fallere velle, at dicit scriptura omnis homo mendax non est igitur conueniens, vt ei qui aut falli, aut fallere potest, qualis est, quiuis purus homo sub interminatione gehennæ credere debeamus, non tamen ideo Illustrum virorum, et per multa secula prælatorum dicta sunt reiicienda, aut floccipenda; Nam hoc esset maxime audacis, quia habenda est ratio vitæ, perinde ac doctrine, nam anima viri sancti enunciat aliquā vera, magis quā septem circum spectores sedentes in excelsis ad speculandam, si ergo uni viro docto, ac sancto tantum tribuendum

A 4 est,

est, quantum erit tribuendum omnibus alijs in eadem re consentientibus? Tunc certe temerarium erit aduersus omnes sentire, cum inter omnes de eadem re convenit. Nam et si errare et labi in aliquibus potuerunt, ut homines; in rebus tamen arduis ad fidem spectantibus, ut concorditer errauerint, nunquam credendum est, nam Ioan. 14. dicitur et ego rogabo patrem et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, spiritum veritatis: et infra; Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo; ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quaecunque dixerò vobis, quia verba intelligi debent, non solum de Apostolis, sed etiam de alijs doctoribus Ecclesie, quorum concors sententia valida est ad convincendam heresim, et Conc. Trid. sess. 4. docet interpretandum esse scripturam iuxta vnanime consensum patrum; quod idem firmat Pius 4. in Bulla de professione fidei, quoniam nullo pacto credibile est, ut Deus illos oēs errare permittat, immò non est credibile eos in vnam eandem venisse sententiam; nisi à spiritu sancto vno eorum omnium magistro fuissent edocti Aug. lib. 10. de ciuit. dei cap. 41. vnde qui contra communem interpretatur, potest dici ut in Genes. 16. Manus eius contra omnes manus omnium contra ipsum, ideo dicitur Deut. 32. interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi, maiores tuos, et dicent tibi, et Iob. 8. interroga generationem pristinā, et diligenter inuestiga-
patrum

patrum memoriam, vnde Concil. Tolet. 4. c. 9. citat Cyprianum et Hylarium in sue sententie comprobationem, et Concil. Constantinop. quod sexta Synodus appellatur condemnans opin. Mach. Episcopi Antiocheni citat Athan. Ambr. Cyprianum et Aug. et sic succedit quarto loco rom. opinio. doct. ad convincendā heresim. Paulinus lib. 4. c. 1. de Conc. Eccl.

*Sola sedes. Apost. aut generale Concil. de
heresi censet. Quasi. III.*

TERTIO quæro, ad quem spectet de heresi censere? Resp. quod cum vna sit fides omnium vbique terrarum existentium, ad vnā solam Ecclesiam Romanā Catholicam, et Apostolicam pertinet eius definitio: nam causa fidei tangit vniuersam Ecclesiam, quod autem omnium interest ab omnibus approbari debet, vel ab eo, qui omnium loco præest. c. maiores de Bapt. c. maiores. 17. dist. non obstat, quod dicit Lutherus verum iudicem esse sacram scripturam: nam Resp. quod in veteri lege, lex ipsa non erat iudex, sed sacerdotes Leuitici Deut. 17. Preterea si de ipsa scriptura est contentio, quare ipsa scriptura erit iudex? Preterea Saluator Noster misit nos ad scripturas, ut ab illis peteremus testimonium, non iudicium Ioan. 5. ibi scrutamini scripturas, quia ille testimonium perhibent de me: caueant igitur hæretice prauitatis Inquisitores, ne facile de heresi pronuncient.

cient. si heresis est etiam olim damnata, aut euidentiſſimis ſcripturæ testimonijs deprehenditur et non humano ratiocinio, cui poſſit obuiſi, tunc executores ſunt, vt exequantur id quod contra hereticos decreta Pontificum fieri iubet. Si autem res eſt dubia an ſit heresis à non, non eſt eorum munus ſententiam ferre, nec poſſunt cenſere de heresi, cū hoc ſolius ſit ſummi Pontificis, et nota quod quamuis Apoſtolica Sedes, aut generale Concilium de heresi cenſere poſſit, non tamen ideo aſſertio aliqua erit heresis, quia Eccleſia definiuit, ſed quia fidei Catholice repugnat, ſed ſolum facit, vt nunc nobis pateat illud eſſe heresi, quod antea nos latebat; quemadmodum. n. in lite ſuper debitum, iudex ferens iuſtā ſententiam, non facit eum debitorem, cum antea verè fuiſſet debitor; ſed iudex facit, vt pateat eſſe debitum, quod prius fortè latebat, ſicuti dicitur de Paulo act. Apoſt. 17. quod nouorum demoniorum annunciator eſſet, noua dicuntur, eo quod à Paulo eſſent nouiter prædicata.

Hereticus quis ſit dicendus, & quis heresiarcha
Quæſt. IIII.

QUARTO quæro qui ſit dicendus hereticus? Reſp. quod ad hoc vt dicatur hereticus, plura requiruntur, primo vt fidem Catholicam ſemel in Bapt. ſuſceperit, ſecundò poſt fidem ſuſceptam requiritur error in fide, Tertio

Tertio quod cum errore adſit pertinacia; ſed an dubius in fide dici poſſit hereticus? Reſp. quod licet, ideo Thome dictum ſit Ioan. 20. non eſſe incredulus, ſed fidelis, quod intellige de eo, qui pertinaciter dubitat, non autem de illo, qui ex infirmitate dubitaret, vel ex ignorantia, paratus aſſentire, cum fuerit ab eccleſia monitus, non erit talis dicendus hereticus, hæc Alphons. c. 9. et 10. dixi in Summa pec. Capit. p. 1. q. 32. heresiarchæ verò dicuntur qui errorem in fide inuenerunt, conſinxerunt, aliosque docuerunt et magiſtri erroris effecti ſunt c. qui aliorum 24. q. 3. direct. Inq. p. 2. q. 39.

Cauſæ quibus hereses naſcuntur
Quæſt. V.

QUINTO quæro quibus ex cauſis hereses naſcuntur? Reſp. ex pluribus; et prima omnium heresiſum cauſa eſt immodicus amor ſui, 2. Tim. 3. ibi in nouiſſimis diebus inſtabūt tempora periculosa, erunt homines ſe ipſos amantes etc. Secunda eſt glorie cupiditas, ita Gregor. ſup. 6. Job. et Aug. in lib. de util. cred. ex qua ſienti oritur pertinacia, ita et iudicij etiam fallacia Eſa. 6. excecavit oculos eorum, et indurauit cor eorum, vt non videant oculis, et intelligant corde, et ad Ephes. 4. obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, dicentes etiam ſe ſapientes ſtulti facti ſunt. Tertia, non ſolum propter ſolā iniquitatem propriā permittit Deus homi-

hominem decipi, sed etiam propter peccatum interrogantis, seu discantis, doctorem alioquin bonū Deus permittit falli, vt inquirentem iniquum decipiat Ezech. 24. ibi iuxta iniquitatem interrogantis fuit iniquitas Prophetæ, quarta causa est peculiaris alicuius vitij; inest .n. singulis hominibus à natura pronitas quedam ad aliquod vitium, et si non omnibus ad idem, nam alius ambitione, alius auaritia, alius luxuria detinetur, vnde in eo ad quod procliuus est facile labitur, vnde Cherintus, qui carnis delicias sperans dixit habituras in illa promissa beatitudine: quinta causa est assidua in libris prophanorum hominum, nempe gentilium lectio, et hoc maxime si illis ab infantia, sine illarum discretionem imbutus est, vnde Hyerem. 13. ibi simutare potest Eriops pellem suam, et pardus varietates suas, et vos poteritis benefacere cum didiceritis malum, tam .n. efficax est consuetudo, vt transcat in naturam: vnde ad Col. 1. videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam, et Tert. de prescriberet. ibi ipse denique hereses à philosophia sub ordinantur; non sunt tamen omnino libri gentilium tollendi, quoniam in multis nos docere possumus, quorum cognitio est admodum necessaria ad sacrorum librorum intelligentiam: definitiones, et diuisiones habemus à Logica, et Metaphisica rerum causas origines, et proprietates ostendit Phisicus, ex quarum cognitione multa in scripturis abscondita nobis reuelantur,

tur, de Moyse dicitur quod doctus fuerit in omni sapientia Aegyptiorum act. Apost. 7. Aug. lib. 2. de doct. Christiana c. 28. sexta causa heresum est Zelus, sed non secundum iustitiam, et discretionem, secundum quam lapsus est Ioan. Hus. et Mart. Luther. qui Zelo, et odio male vitæ clericorum, et quorundam Monachorum, ceperunt debacchari in clerum, in Pontificem Romanum, in ecclesiasticos ordines, et in Monachos omnes, cui morbo aliter obuiandum erat; admonendus .n. erat clerus, atque corripicendus, non tamen tollendus, male quidem medetur, qui infirmum iugulat; etiam si de salute desperet, de quibus dicit Paulus ad Rom. 10. testimonium .n. perhibeo illis, quod æmulationem quidem Dei habent, sed non secundum scientiam; ignorantes .n. iustitiam Dei, et suam volentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti; veri autem Catholici zelum habent multo certè ardentiorum, tamen secundum scientiam, quia cognoscentes iustitiam Dei, et suam nequaquam querentes statuere, iustitiæ Dei subijciuntur, quæ non permittit minus malum per quoddam aliud maius tolli, septima causa est prælatorum negligentia, prælatorum munus est vigilare super gregem sibi commissum, ne scilicet aliquid superueniat, quod gregi possit nocere; vnde cum Christus verus, et bonus omnium Pastor nascitur dicit Luc. 2. quod Pastores erant in regione eadē vigilantes, et custodientes vigilias noctis super gregem suum, et Paulus

Paulus act. Apost. 20. ait, attendite vobis, et gregi vestro, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquirit fuit sanguine suo, vnde Episcopus dicitur custos, et superintendens, et ideo tenemur illis obedire, quia ipsi inuigilant pro nobis, ad Hebr. 13. vnde Mat. 23. dum dormirent homines inimicus homo superseminauit zizania in medio tritici. Octaua causa est defectus predicationis verbi Dei, quod .n. populus careat predicatione verbi Dei, culpa est prelatorum, quibus dicitur Mat. ultimo predicato Euangelium omni creatura; et Ioan. 21. sibi pascite oues meas et 1. Pet. 5. pascite qui in vobis est gregem, ut procedat, quod dicit Hyer. Tren. 4. paruuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis, ad prelatos .n. spectat illuminare populum, qui in tenebris ignorantie iacet Psal. 118. lucerna pedibus meis verbum tuum, et in menfem meam, et infra, declaratio sermonum tuorum illuminat, et intellectum tuum parauit; oportet .n. prius credere, et postea intelligere Esa. 6. nisi credideritis, non intelligetis; credere autem sine predicatione non est possibile; Paulus ad Rom. 10. quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine predicatione? et infra, ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Nona causa heresis est sacrarum literarum in linguam vulgarem translatio, vnde euenit, vt ab hominibus sine villo personarum discrimine legatur; heresis .n.

nunquam ex sacris literis, sed ex illarum peruersa intelligentia oritur: vnde 2. Pet. 3. loquens de Epistolis Pauli dixit, in quibus sunt quedam intellectu difficilia, que indocti, et instabiles deprauant, sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem, et de his loquens Paulus. 1. Tim. 1. dicit eos non intelligere, neque loquuntur, neque de quibus affirmant, qualiter autem vulgus sciet cognoscere parabolas, qualiter aptabit similitudines, qualiter distinguet figuras locutionis, qualiter rerum proprietates considerabit, quo pacto sciet conferre precedentia sequentibus et media vtriusque. Decima causa heresis est indifferens predicationis verbi Dei per quoscunque sine villo discrimine, et sine vlla examinatione; nam cum duo sint maxime necessaria ad predicandum, bonitas videlicet, et doctrina, multi sunt predicatorum, quibus horum alterum deest, multi quibus deest vtrunque, est .n. maxime necessaria in predicatione doctrina, cum ad hoc tendere debeat, nempe docere populum, nec sat est, quod sit doctus, sed requiritur etiam quod sit bonus, cum sepe sint potentiora exempla, quam verba. Saluator .n. Noster prius cepit facere, deinde docere act. Apost. 1. et David petijt prius sibi dari spiritum rectum, sanctum, et principalem Psal. 50. Postea dicit, docebo iniquos vias tuas; et impij ad te conuertentur, nam vt ait Gregor. cuius vita despicitur, restat vt eius predicatione contemnatur. Vnde decima heres-

heresum causa est multorum Episcoporum, et aliorum sacerdotum indignitas, ut cum etiam suarum animarum curam habeant, nam Eccl. 14. qui sibi nequam est, cui vnquam bonus erit? unde Paulus ad Titum. 1. oportet Episcopum sine crimine esse, et ad Rom. 2. in quo n. iudicas alterum, te ipsum condemnas, et Prou. 28. dux indigens prudentia multos opprimit per calumniam et Eccl. 10. Rex insipiens perdet populum suum, et Mat. 15. Si cecus ceco ducatum prestat, ambo in foueam cadant, et Hyere. 10. quia stulte egerunt Pastores, et dominum non que serunt, preterea non intellexerunt, et omnis grex eorum dispersus est. Duodecima, et vltima causa ex qua oritur heresis est, superbia, auaritia, luxuria; de superbis dicitur ad Rom. 1. obscuratum est cor insipiens eorum dicentes n. se esse sapientes stulti facti sunt, de auaritia dicit idem Paulus. 1. Tim. 6. qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem; et in laqueum diaboli, et desideria multe, et nociuas que mergunt hominem in interitum, et perditionem. Radix n. omnium malorum cupiditas, quam quidem appetentes errauerunt a fide, et inferuerunt se doloribus multis, de luxuria vero dicitur ad Ephel. 4. ibi hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut iam non ambuletis, sicut et gentes ambulant, in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam, qui est in illis propter cecitatem cordis ipsorum, qui

qui desperantes semetiplos tradiderunt impudicitie in operationem immunditie omnis.

Haeretici qualiter agnoscantur.

Quaest. VI.

Sexto quero quomodo agnoscat hereticus? Resp. quod cognoscitur hereticus tripliciter. Prima coniectura est velle res nouas, et que parum conducunt, predicare, aut docere; signum n. est quod se ipsum predicare velit; non autem Iesum Christum, Ioan. 7. qui a semetipso loquitur gloriam propriam querit et 1. Tim. 6. o Timothee depositum custodi, deuitans prophanas vocum nouitates, et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidem promittentes circa fidem exciderunt; hanc nouitatem induxit Lutherus, cum dixit oēs Christianos esse sacerdotes, et ad Eucharistie sumptionem non esse necessariam confessionem, et hominem non habere liberum arbitrium, nulla que bona opera esse necessaria ad salutem. Secunda coniectura est nimia libertas in pronunciando, ad quam sunt aliqui adeo proclives, ut non dubitent, quicquid in buccam venerit afferere, contra quod dicit Iac. 1. Si quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum huius vana est religio, et Iac. 3. Lingua iniquitum malum plena veneno mortifero. Tertia coniectura est, ut si quis eum correxerit, ut ab errore suo reuocet, ostendat

B illico

illico impatientiam, quæ si correxeris non emendatur sed deterior efficitur. 1. Tim. 4. Mali homines, et seductores proficiunt in peius in errore mittentes, et ipsi errantes.

Differentia quarundam propositionum hereticarum, errorum, scandalosarum, & similium. Quest. V. II.

SEPTIMO quero, de differentia quarundam propositionum, et primo videamus quæ sit propositio erronea; et dicas quod propositio erronea dicitur propositio falsa, quæ est, non solum quando aliquid enuntiatur aliter esse, quam est, sed etiam quando aliquis aliter assentit, quam deberet, ut puta quia firmitus, aut certius, quam deberet, unde Aug. in Enchirid. ad Laurent. c. 17. dicit Errare est approbare falsa pro ueris, aut improbare vera pro falsis, aut habere incerta pro certis, aut certa pro incertis, nor. quod propositio erronea, genus est, quod sub se continet heresim tanquam suam speciem, quia omnis heresis est propositio erronea; non tamen vice versa omnis propositio erronea est heresis dicenda, propositio heresim sapiens est, quæ ex ui suorum verborum parata est hereticum sensum reddere, perinde ac catholicum, ut sunt istæ propositiones, pater maior est filio, Christus est creatura. Tres sunt dis. Philosophi, gentiles in sola lege naturæ saluari potuerunt, unde hæc ultima pro eo heresim sapit,

pit, quia si fidem excludit, est heretica, si fidem de Deo non excludit est vera, et ideo sic nudæ prolata heresim sapere videntur, et expositione indigent, et ideo ita præferendæ sunt, ne aliquis ex eis scandalizetur. Absolute tamē propositio est heretica, quando nudæ prolata aliter non potest intelligi ut purgatorii non esse, sacramenta non conferre gratiam, et similia.

Propositio scandalosa est, aut piarum aurium offensiva, quæ auditoribus pia occasionem ruinae præbet; exempl. Hæretici sunt tollerandi, non occidendi, nam hæc viam latissimam aperit ad hereses quascunque inducendas; quoniam facilitas veniæ incentiuum præbet delinquendi aliud exempl. Maioris meriti esse eleemosynam pauperi largiri, quam eleemosynam pro misse sacrificio offerre.

Propositio temeraria est illa, quæ omni prorsus caret auctoritate, aut ratione, exempl. dies iudicii erit infra annum; Discipuli Ioan. Bapt. dixerunt Tolle, Tolle crucifigge eum, plures feminae saluantur, quam viri, et similes; ab hac tamen nota liberatur propositio, et illius assertor, quamuis auctoritate, et ratione careat, quādo aliqua utilitas, ex illa assertionem oriri potest, ut sunt multa, quæ viri contemplatiui gesta fuisse verisimiliter imaginantur, et populo narrata, optimos per illa suscitare possunt effectus. Talia sunt quædam iniuriosa verba, quæ à satellitibus Christo dicta sunt in facie; si tamen omni careant verisimilitudine, quantum

libet illa proficere sperent, temeraria merito censentur; non .n. sunt facienda mala, ut inde veniant bona, neque Deus indiget mendacio nostro.

Propositio schismatica, et seditiosa est, quæ vnionem membrorum Ecclesiæ, aut vniuersaliter aut particulariter quomodolibet tollit. Exempl. Episcopus non est simpliciter sacerdos superior, Papa non est superior Episcopis, malo prælato non est obediendum, et similes propositiones.

Propositio iniuriosa est, quæ alicui fidelium statui, vel alicui Illustri personæ detrahit. Exempl. Religiosus redditur inhabilior ad observationem mandatorum Dei, omnes de ordine mendicantium sunt hæretici, Ecclesia Romana est synagoga Sathanæ, Papa est Antichristus, cardinales sunt ministri Antichristi: oēs istæ propositiones sunt iniuriæ dicende, quæ apertissimas statibus inferunt iniurias: et not. quod eadē assertio multis potest notis maculari: exempl. Religiosi viuentes in religionibus priuatis non sunt de religione Christiana. Hæc propositio est hæretica, quia contra vniuersalem est Ecclesiæ definitionem. Scandalosa, quia homines ab ingressu religionum auertit, et professis, ut vota, quæ domino vouerunt non reddant suadet. Temeraria, quia nulla prorsus ratione, aut auctoritate fulcitur sed omnium sanctorum virorum opinioni contradicit. Schismatica, quia ecclesiæ vnitatem diuidit, cum religiosos ab illa

illa separat. Iniuriosa, quia statui religiosorum detrahit.

Pertinax quis dicatur.

Quest. VIII.

OCTAVO quæro, quis sit pertinax dicendus? Resp. per quatuor regulas. Quarum prima sit talis, quisquis seit assertionem suam esse contra sacram scripturam, aut alicuius Concilij generalis decretum, aut Papæ legitimam definitionem, aut contra communium Catholicorum doctorum sententiam, aut contra tacitum totius ecclesiæ consensum, errat, et peccat, et si à peccato liberari cupit tenetur statim errorem suum reuocare; isigitur, qui sic sciens errat statim sine ulla ulteriori monitione est pertinax censendus; quoniam sacram scriptura, aut Ecclesiæ definitio, quam optime nouit, plusquam pro centum, nedum pro duobus aut tribus monitionibus valet. Secunda regula sit, quisquis contra fidem, quam Ecclesia Catholica tenet, per ignorantiam errat, si legitime admonitus fuerit, tenetur errorem suum reuocare, et si non fecerit est pertinax, et hæreticus censendus, et intelligo, quod sit legitime admonitus, ut si quis in heresim aperte damnatam incedit, ut errorem suum reuocet, admonendus est per expressam heresis suæ damnationem, ostendendo illi expressam Ecclesiæ definitionem, aut contradictoriam illius hæ-

resis ostendendo in sacra scriptura, aut cōtra-
ctōriam illius evidenti, et immediata conse-
quentia deducendo ex alijs in sacra scriptura
contentis, et sufficit quod semel fiat admonitio,
quod si errorem suum non reuocat, erit pertinax,
et hæreticus censendus. Tertia regula sit
quod omnis, qui per ignorantiam in fide errat,
postquam fuerit, quamuis non legitime, admo-
nitus de errore suo, tenetur diligenter verita-
tem inquirere, et viros doctos, et Catholicos
de ea reconsultare animo amplectendi eam do-
ctrinam, quæ ab illis sibi fuerit ostensa; alio-
quin esset pertinax et hæreticus. Quarta regu-
la sit, quod omnis, qui contra fidem, quam Ca-
tholica tenet Ecclesia, per ignorantiam errat,
et iurat, se nunquam assertionem suam defer-
turum, statim absque ulla præuia admonitione
est pertinax et hæreticus censendus, quia quis-
quis non est paratus corrigi est pertinax cen-
sendus. Sed qui iurat se non discessurum ab
ea sententia, quam tenet, non est paratus corri-
gi, ergo ille est pertinax et censendus, et not. quod
protestatio generalis de fide, et conditionalis
de hæresi reuocatio, si verè ex animo fiant, ex-
citant coram Deo ab hæresis crimine eum;
qui per ignorantiam in aliquam lapsus est hæ-
resim, similiter qui nesciens errat in fide circa
ea, quæ scire non obligatur, excusatus est ab Ec-
clesia per talem generalem protestationem, qui
verò nesciens errat in fide circa ea, quæ scire
obligatur per generalem fidei veram protesta-
tionem;

tionem; et si coram Deo excusetur, non tamen
excusatur apud homines, nisi fortè ignoran-
tiam suam probare potuerit, quia quamuis ne-
sciat, Ecclesia tamen præsumit eum scire, simi-
liter quisquis asserit aliquid contra id quod scit
esse Ecclesiæ Catholice fidem, aut dubitat de
illo, quamuis generalem fidei protestationem
fecerit, nullo modo talis fidei protestatio illi
suffragari poterit, quin sit ab Ecclesia pro hæ-
retico reputandus; est .n. protestatio contra-
ria facto. Direct. Inq. 2. p. q. 40. Alph. de Ca-
str. lib. 1. de iusta hæ. pun. cap. 9.

Delicta quæ sapiunt hæresim quæ dicantur.
Quæst. V. 1111.

NON O quæro quæ delicta dicantur, quæ
sapiunt hæresim? Resp. plura videlicet
primo Blasphemia, quando scilicet profertur
contra articulos fidei, ut potè quia Dei omni-
potentiam infringit dicens, Deum non posse fa-
ctibilia facere, quod est contra primum arti-
culum fidei, qui est credere in Deum omnipo-
tentem, et talis dicitur Blasphemia hæreticalis,
et tunc talis Blasphemans, si in talibus verbis
hæreticalibus vult stare pertinaciter, et illa de-
fendere hæreticus est. si autem ad arbitrium
iudicis fidei velit cum effectu illas hæreses re-
uocare, tunc si constet eum habuisse errorem
in mente, ita ut aliqua crediderit fidei con-
traria eorum, quæ ore protulit, tenetur hære-

sim abiurare c. ad abolendam de hæreticis, quod si relabatur, pœna relapsi debita puniatur c. accusatus de hæret. 6. si autem non constat elare de mala sua intentione sed in ludo et extra ludum, vel frequenter Blasphemare debet arctari ad abiurandum vt vehementer suspectus. d. c. accusatus, si verò non frequenter, sed raro in ludo, vel in ira tantum, tunc abiurabit tanquam leuiter suspectus, opus Iud. Inq. ver. Blasphemia num. 3. Direct. Inquis. 2. p. q. 41. Alber. de Agnosc. assert. hæret. q. 6. num. 25. q. 27. nu. 17. Simanca de Catholicis inst. tit. 8. Roias de hæret. p. 2. Assert. 12. doct. com. c. 2. de maled. Alphons. de Castr. lib. 1. c. 12. de iusta hæret. pun. Conradus lib. 5. de hæret. c. 20. Franc. tract. de fide Cath. c. 16. Secundum delictum est sortilegium, quod si per illud honorabitur Demoni latriæ, vel duliæ, puerum rebaptizans, imaginem Baptizans, et sacramentis vtens et sacramentalibus, vel similia faciens, et hoc pro diuinando futura, vel cordis intima penetrando, quæ sapiant hæresim manifestè, tales sortilegi, seu diuinatores, iudicium Inquisitionis non euadunt, sed hæreticorum legibus puniuntur c. accusatus de hæret. 6. quod si voluerit penitere sunt per iudices fidei ad abiurationem admittendi, aliàs si noluerint vt hæretici impenitentes tradendi sunt curiæ seculari animaduersione debita puniendi. c. ad abolendam. §. præsentis de hæret. non quia sortilegi, vel diuinatores sint, sed quia hæreticalia in illis admi-

admiscuerunt, et sunt iudicandi manifestè, vel non secundum probationes, et indicia, in quibus deprehenduntur, ad hoc vt abiurent de manifesta, seu de vehementi, vel leui, seu indicatur illis purgatio canonica, pro ut exactis colligi potuerit. Direct. Inq. p. 2. q. 42. opus iud. Inq. ver. sortilegia, et ver. diuinatio Alph. de Cast. lib. 1. c. 13. de iusta hæ. pun. Zanca tract. de hæ. c. 22. Tab. ver. Inquisitor. §. 1. Sylu. ver. hæresis. 2. q. 3. Repert. Inquis. ver. sortilegia, Albert. tract. de agn. assert. hæ. q. 11. num. 3. Comensis in lucerna Inquis. ver. sortilegi doct. com. rubr. c. 1. et seq. de sortileg. Simanca in Cath. inst. tit. 62. n. 3. Tertiū delictum est inuocatio demonum, quæ fit tripliciter.

Primò quibus manifestè exhibent honorem latriæ eis sacrificando, adorando, orationes execrabiles effundendo, illis deuouendo, obedientiam promittendo, et alia illis similia offerendo.

Secundò illis honorem duliæ exhibent, vt potè nomina demonum inter nomina spirituum beatorum, vel sanctorum in suis quibusdam nefarijs orationibus miscendo, mediatores in illis orationibus à Deo exaudiendis ponendo, cereos accendendo, et Deum per eorum nomina, vel merita obsecrando.

Tertiò quidam inuocant demones, sed non apparet expressè de adoratione latriæ, vel duliæ, vt quando circulum in terra describunt, puerum in eo ponunt, ensem, amphoram, vel aliud

aliud coram puero statuens, librum negromanticum legens, demonem inuocans, per hac et similia; omnibus autem supra dictis modis, si fuerint inuocati demones, et inuocans quoquo modo sit conuictus, vel confessus iudicialiter, tales non vt sortilegi, sed vt hæretici iudicio ecclesie sunt habendi, et per consequens si resipiscant, hæresi primum abiurata, sunt vt penitentes hæretici perpetuo immutandi, si autem noluerint desistere vel si dixerint se velle desistere et penitere, tamen noluerint abiurare, vel si abiurauerint, et postmodum relabuntur, seculari sunt iudicio relinquendi, ultimo supplicio puniendi, per omnia sicuti de alijs hæreticis iudicant canonice sanctiones; aduertendum tamen est ad tertium modum inuocandi demones circa petitionem, quæ sit à demone; nam si petitur quod excedit demonis facultatem, vt sunt futura à Dei, vel hominis arbitrio merè dependentia, vel voluntate; tunc ex huiusmodi petitione hæretici iudicantur; quia se protestantur demonem fore Deum, et in omnibus est apostasia à fide, propter pactum initum cum demone, vel verbo tenus, si inuocatio intersit; vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint; non enim potest homo duobus Dominis seruire Marc. 8. hæc latè dicuntur in Direct. Inq. p. 2. q. 43. S. Thom. 2. sent. distin. 7. vbi Albert. Magn. artic. fin. et S. Bonau. Ioan. And. c. accusatus. §. sanè de hæ. 6. Arch. c. 1. 26. q. 4. S. Thom. 2. 2. q. 96. per totam c. Episcopi 26. q. 5.

q. 5. Alph. de Cast. lib. 1. c. 14. d. iusta hæ. pun. Repert. Inq. ver. demon, Zanch. tract. de hæ. c. 22. Albert. tract. de agn. assert. q. 11. nu. 4. Si manca in lib. Cat. inst. tit. 21. Quartum delictum est. maleficium, quod cum exercetur per commixtionem alicuius sacramenti, aut rei sacramentalis, reddit ipsum operantem de hæresi suspectum; quoniam nisi ille crederet illa habere virtutem ad maleficiorum operationem, illa non adhibuisset, vt cum datur poculum amatorium seu sunt ligaturæ cum admixtione rerum sacrarum ad consequendum aliquod intentum illicitum, Alph. de Cast. lib. 1. cap. 15. de iuxta hæ. pun. Quintum delictum fraternizat cum præcedentibus, nempe strigarum, et lamiarum, quæ in pluribus sunt apostatæ à fide c. qui sine 26. q. 2. coram Diabolo. n. Christum abnegarunt, Ecclesie sacramenta, et sacramentalia conculcarunt, ideo tanquam Diabolum adorantes dicuntur hæreticæ, et ab Inquisitore puniri possunt, opus iud. Inq. ver. lamie Alph. de Cast. lib. 1. c. 16. de iuxta hæ. pun. Simanca de Cath. inst. c. 37. Sextum delictum est quando Christiani transeunt ad ritum iudeorum, et conuersi ex iudeis effecti Christiani, ad dictum execrabilem ritum reuertuntur, hæretici sunt habendi; ideo si volunt redire, et sectam iudeorum abiurare, vt penitentes hæretici sunt ad misericordiam admittendi, sin minus iudici seculari sunt tradendi c. contra de hæ. 6. Direct. Inq. 2. p. q. 44. idem est dicendum de transeun-

seuntibus, vel redeuntibus ad ritum Sarraceno-
rum, seu alterum contra fidem Catholicā ibid.
q. 45. et q. 49. Septimum delictum est si pertinaciter per annum steterit in excommunica-
tione; nam excommunicatus quicumque si post
legitimas monitiones non relipuerit, non so-
lum ad sacramenta, et communionem fidelium
ac familiaritatem non recipiatur: sed si obdu-
rato animo censuris annexus, in illis per annum
insorduerit; etiam contra eum, tamquam de
hæresi suspectum procedi possit c. 3. sess. 25.
de reform. Concil. Trid. si verò fuerit excom-
municatus in causa fidei, ut quia noluerit obe-
dire inquisitori, vel impedierit eius officium,
seu receptaverit, et fautor fuerit hæreticorum,
tunc si per annum steterit in tali excommunica-
tione, non ut suspectus de hæresi tantum, sed
ut hæreticus est condemnandus, Direct. Inq. 2.
p. q. 7. Zancà tract. de hæ. c. 9. n. 3. opus iud.
Inq. ver. excom. n. 2. Repert. Inq. ver. excom.
Octavum delictum est schisma, quando scilicet
sunt divisi, non solum quo ad obedientiam ab
Ecclesia, verum etiam quo ad credentiam, qui
nolunt credere determinationi Ecclesie, Di-
rect. p. 2. q. 45. n. 4. Nonum delictum est cre-
dere hæreticis, illisque favere, eosque recipere
et defendere; nam credentes erroribus hæreti-
corum sunt excommunicati c. excommunicamus
il. 1. §. credentes de hæret. et tales dicuntur hæ-
retici c. excommunicamus il. 2. eod. tit. credere
autem hæreticorum erroribus dicitur verbis,
et fa-

et factis, verbis confessione propria, dicendo
se credere erroribus tantum, factis si quis
aliquid ab eis receperit, quod spectet ad ipso-
rum ritum Direct. 2. p. q. 50. similiter receptan-
tes hæreticos scienter nempe illos esse in erro-
re, et latenter eos retinent, ne ad manus Eccle-
siae perveniant, tales receptatores suspecti ve-
hementer de tali hæresum credentia habendi
sunt c. excommunicamus, §. credentes de hæret.
et est eis abiuratio indicenda, Direct. Inquis. 2.
p. q. 51. hoc idem est dicendum de defensori-
bus, qui defendunt eorum errores hæretici sunt,
immo hæresiarce dici possunt, c. qui aliorum
24. q. 3. alij non defendunt errores, sed perso-
nā errantem, ne ad manus iudicis perveniat, ta-
les non hæretici sunt, sed bene suspecti vehemen-
ter, vel leuiter secundum quod defensionem fe-
cerunt, et debent abiurare, doct. c. accusatus
de hæret. 6. Repert. Inquis. ver. defensores Di-
rect. 2. p. q. 52. hoc idē dicendum est de fautori-
bus eorum, qui si ommittendo, vel cōmittendo
in causa fuerunt, quo minus ad iudicem Eccle-
siasticum non deueniunt, quando tenebantur
excommunicant ipso facto, et incurrunt in pē-
nas, de quibus in c. excommunicamus il. 1. §. cre-
dentes de hæret. dixi ommittendo cū negligunt
ea facere quæ debent, nempe ut capiantur, et
iudici Ecclesiastico tradantur; cōmittendo ut
si captos huiusmodi absque iudicis Ecclesiasti-
ci licentia ē carcere liberant, vel processum di-
rectē, siue indirectē impediunt, et dicuntur impe-

impedientes officij Inquisitionis Direct. 3. p. q. 53. et seq. latè per totum.

Suspecti de hæresi qui dicantur esse.

Quest. X.

DECIMO quæro, qui dicantur esse de hæresi suspecti? Resp. quod triplex est suspitio. Prima dicitur suspitio levis, c. accusatus in princ. de hæret. 6. vt si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita, ac moribus à communi conuersatione fidelium deuiantes c. excommunicamus. il. 1. in fine de hæret. Secunda suspitio dicitur vehemens c. accusatus in princ. de hæret. 6. vt si aliqui reperiantur, qui eos, quos sciunt hæreticos fore, occultè, fauorem impendant, associant, visitant, munera offerant, recipiant, defensent. Tertia dicitur maxima, quæ in iure vocatur violenta c. cum contumacia de hæret. 6. vt potè si aliqui reperiantur, qui hæreticos adorauerint, seu eis reuerentiam suo more exhibuerint, consolationem, seu communionem ab eis receperint, et similia: tales. n. violenta suspitione de hæresi, et hæreticorum credentia sunt conuicti, doct. c. accusatus de hæret. 6. Primis indicitur purgatio canonica, seu abiuratio de leui; secundis autem abiuratio de vehementi, quod si facere recusauerint excommunicantur, et si per annum contumaces permanferint, veluti hæretici puniuntur c. excommunicamus. §. qui verò de hæret. suspectus de

de leui si post purgationem, vel abiurationem relabatur, quamuis ex hoc sit grauius puniendus; non tamen debet in hæresim relapsorum pena puniri c. accusatus de hæret. 6. suspectus autem de vehementi si postmodum relabatur, in tribus casibus erit puniendus, primo quādo relabatur in eandem hæresim, de qua suspectus habitus fuerat vehementer, secundo quando hæresim generaliter, vel simpliciter abiurauit, et relabatur in aliam hæresim, esto quod de ea antea nunquam fuisset suspectus, neque delatus, tertio quando hæreticos recepat, et eos deducit, eisquæ fauorem impendit c. accusatus. §. eum verò de hæret. 6. suspecti autem de violenta pro conuictis de hæresi, ac vt hæretici sunt habendi, et sicut de deprehenso in hæresi, est de eo per omnia iudicandum c. excommunicamus il. 1. §. qui verò de hæret. qui si voluerit redire est ad misericordiā recipiendus, sin minus tradendus est brachio seculari c. ad abolendam. §. 1. de hæret. quod si relabatur punietur vt relapsus vt dicam inferius; sed quæro quot sunt casus, in quibus incidentes suspecti de hæresi vehementer habendi sunt? Resp. quod sunt plures Primus quando citatus non vult comparere c. contumacia de hæret. 6. Secundus quando quis scienter directè, vel indirectè impedit Inquisitionis officium c. vt Inquisitionis. §. fin. de hæret. 6. Tertius præstantibus auxilium, vel fauorem, et consilium impediens Inquisitionis negocium d. c. vt Inquisitionis, Quartus quicumque instru-

instruxerit hæreticos citatos, quod subiceant veritatem, seu falsitatem dicant. c. accusatus. §. fin. de hæ. 6. Quintus quando excommunicatus per annum steterit obdurato animo post legitimas monitiones c. 3. sess. 25. Conc. Trid. de reform. Sextus est hæreticorum fautor, defensor et receptator c. excommunicamus il. §. credentes de hæ. Septimus propter agnitionum hæreticorum familiaritatem, si est diffamatus, ratione d. familiaritatis dicitur suspectus c. inter de purg. canonica. Octavus quando aliquis, quos scit hæreticos visitat, associat, eisque munera donat, c. accusatus. §. ille de hæ. 6. Nonus quando in causa fidei iudicialiter confessus, si negat dixisse, quod antea affirmavit, et quod asseruit mendacium, dicitur vehementer suspectus c. literas de præsumpt. potest etiam poni casus de his, qui publice sint de hæresi diffamati, qui licet non sint habendi suspecti de vehementi; erunt tamen habendi suspecti de leui, et talibus est purgatio canonica indicenda, c. inter de purg. can. Direct. Inq. 2. p. q. 55. 56. et 57. Decimus quâdo scienter reperiuntur libri prohibiti penes aliquem, qui eos intelligat, ex quibus resultaret suspicio iuxta qualitatem illorum an scilicet esset levis, vel vehemens schol. j. in 2. p. Direct. §. sed alter casus et tande de hæresi suspectus inspecta qualitate causæ personarum, et circumstantiarum, de quibus non est certa determinata regula tradita schol. 62. 2. p. Direct. Inq.

*Relapsi**Relapsi qui dicantur. Quæst. XI.*

VNDECIMO quæro qui dicantur proprie relapsi? Respon. quod illi proprie dicuntur relapsi, qui primo fuerunt lapsi; relapsi .n. quali iterum lapsi dicuntur: labi .n. est dupliciter; nam aliqui labuntur in hæresim, aliqui in fautoriam hæresis; relapsi in hæresim dicuntur quatuor modis. Primo quando quis incidit in illam hæresim, quam antea abiurauerat, ut deprehensus in eadē eadē abolendam. §. præsentī de hæ. Secundo quando quis non est deprehensus, sed est vehementer suspectus de aliqua hæresi, et abiurat eandem, tanquam vehementer suspectus, si post talem abiurationem in eadē abiuratam hæresim inciderit, relapsus dicitur c. accusatus de hæ. 6. Tertio quando suspectus de vehementi abiurat aliquam hæresim particularem, postea simpliciter et generaliter abiurat omnem aliam, postea deprehenditur in aliquam, et tunc dicitur relapsus c. accusatus. §. cum verò de hæ. 6. Quarto quando post abiurationem de vehementi defendit associat, atque receptat hæreticos d. c. accusatus. §. ille quoque: et omnes isti relapsi, siue peniteant, siue non, sunt tradendi brachio seculari, quod si non peniteant sunt tradendi ut hæretici pertinaces, si autem peniteant sacramenta penitentiae, et Eucharistiae non sunt eis deneganda c. super eo de hæ. 6. Relapsi vero in fautoriam,

C

VE

ut potè quia in illam abiurant, et postea in abjuratam relabuntur relapsi habentur Direct. Inq. 3. p. q. fin. per totam.

*Quibus modis procedatur contra Hæret.
Quæst. XII.*

DVODECIMO quero quibus modis procedatur contra hereticum? Resp. tribus modis. Primo per accusationem, quam procedere debet inscriptio. Secundo per denunciationem, quam præcedere debet caritativa monitio. Tertio per Inquisitionem, quam procedere debet clamorosa insinuatio c. qualiter et quando de accusat. Primus modus est quando aliquis accusat aliquem de crimine heresis, vel fautoria, et hoc coram Inquisitore offerendo illud se probaturum, et inferibit se ad poenationis, nisi probet. Secundus modus est quando aliquis denunciat aliquem de heresi, vel fautoria, vel alijs ad fidem pertinentibus ipsi Inquisitori, sine hoc quod hoc offerat se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit quod denunciat ratione sententiæ excommunicationis, seu zelo fidei, et tali casu procedet Inquisitor ex officio, non ad instantiam partis. Tertius modus quando non lest aliquis accusator, vel denunciator: sed fama laborat in aliquo loco per personas fide dignas, quod aliquis dixit vel fecit contra fidem, et clamor ad aures Inquisitoris pervenit pluries publica fama deferente, et clamorosa insinua-

insinuatione procedente, et tunc Inquisitor inquirat ex officio, qui modi continuantur, et terminantur pro ut 3. p. Direct. n. 71. et seq.

*Pena quibus hæretici plebantur.
Quæst. XIII.*

DECIMOTERTIO quero, quibus penis heretici plebantur? Resp. pluribus, videlicet quedam sunt spirituales poenae, quæ animam solum respiciunt, aliæ corporales, quæ corpus affligunt. Primo dicemus de corporalibus deinde de spiritualibus, prima corporalis poena est bonorum omnium proscriptio et confiscatio c. excommunicamus il. 1. §. damnati de heres. quæ amittit à die commissi criminis; sed antè iudicis declarationem fideus ea non apprehendit. Alph. de Castr. lib. 2. de iust. hæ. pun. c. 5. et 6. Secunda poena est privatio cuiuslibet dominij super quoscunque subditos doct. com. c. fin. de hæret. Tertia poena corporalis est infamia c. infames 6. q. 1. Alph. d. loco c. 9. schol. 3. ad 1. p. Direct. Inquis. quæ infamia extenditur etiam ad filios Alphonsus d. loco q. 10. doct. com. c. vergentis de hæret. nisi filij parentes de crimine isto accusaverint Alph. d. loco c. 26. nam tunc liberantur à poenis, quæ sunt illis à iure infligendæ propter parentum hæresim. Quarta poena est quod hæretici impenitentes, siue relapsi poena mortis feriuntur, siue mors fuerit gladio, siue igne, siue alio quouis modo

Alphonsus. d. loco c. 12. doct. com. c. ad abolendam de hæret. Quinta pœna est quod contra hæreticos iuste moveri potest bellum, et bonis spoliari, et in servitutem redigi, et occidi si pœnitere noluerint Alph. d. loco c. 13. doct. com. c. ad abolendam de hæret. Sexta pœna est quod non solum hæretici debet bonis spoliari, et vita ut dixi privari, sed eorum memoria debet damnari et deleri, ipsorumque libri sunt prohibendi, ex quibus toti Reip. Christianæ nocere possunt Alph. lib. 2. c. 15. de iusta hæret. punit. et c. seq. c. fraternitatis de hæret. et damnantur etiam si tales libri multa contineant bona, et damnato authore eo ipso censentur damnati libri scholia 1. 2. p. Direct. Inquis. pœna autem hæreticorum, quæ animam respiciunt sunt hæc videlicet, prima est excommunicatio c. excommunicamus il. 1. et 2. de hæret. et in Bulla Cœnæ Domini n. 1. Secunda pœna est privatio sepulturæ, quæ concomitatur excommunicationem, nullus. n. in excommunicatione notoria decedens potest in loco sacro sepelli clem. 1. de sepultur. dixi ego in tract. de sep. p. 1. q. 11. n. 14. c. quicumque de hæret. 6. Quæ pœna infligitur illis ex Iure diuino Paul. 3. hæreticum hominem post unam, et secundam monitionem deuota, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, et delinquit, eum sit proprio delicto condemnatus, et 2. Ioan. si quis venit ad uos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis, qui. n. dicit

dicat ei Aue, communicat operibus eius malignis, et 2. Tes. 3. denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini Nostri Iesu Christi, ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis, refert Alph. lib. 2. de iusta hæret. punit. c. 18. Ampl. ut etiam post mortem declarari possit hæreticus excommunicatus, nam ipse ante iudicis declarationem, postquam hæresim, quam mente hæretici conceperunt foris quomodolibet manifestabunt ipso iure excommunicati dicuntur Alph. d. c. 18. et seq. Tertia pœna spiritalis est quod clericus, vel Episcopus effectus hæreticus priuatur potestate iurisdictionis, non autem ordinis Alphonsi. d. loco c. 21. et seq. Quam quidem eo ipso amittere dicimus ibid. c. 24.

ABSOLVTIO I.

CIRCA absolutionem, quæ in Sacramento pœnitentiæ peccatoribus confessis impenditur.

Prima est hæresis, quæ asserit, quod credens se absolutum, absolutus est quantumlibet contritio desit, et quod absolutio censenda est efficax; non quia fit, à quocunque tandem fiat, erret, vel non erret, sed quia creditur.

Huius erroris Dux, atque magister factus est Martinus Lutherus; contra, quia dum dicit solam fidem iustificare; quia hoc debet intelligi de fide formata; nam Iacob, 3. dicit, Demones credunt, et contremiscunt; Præterea sacerdotes absoluit, et remittit peccata per potestatem sibi à Deo collatam; non ergo per solam fidem est pœnitens absolutus, patet Ioan. c. 20. Quorum remiseritis peccata remissa erunt; et quorum retinueritis retenta sunt; Præterea hoc patet per illa verba, quæ profert sacerdos quando dicit; Ego te absoluo, Conc. S. Ambr. lib. j. de pœnit. cap. 7. et S. Ioan. Chrysostomus in Homelia 85. super Ioannem. S. Cyprianus lib. de lapsis dicit remissionem fieri per sacerdotem; Præterea contra id, quod dicit Lutherus illum videlicet esse absolutum, i. à peccato liberum, qui credit se à peccato liberatum, quod falsum est

est per id quod dicit Paulus. 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed neque in hoc iustificatus sum; non .n. ex eo q. aliquis credit se esse sine peccato, idè oportet vt sit sine peccato.

Vltimo contra hanc hæresim adest dispositio Concilij Tridentini Can. 9. sess. 14.

Alia est hæresis, quæ dicit, Absolvere à peccatis, nec Papam posse, nec alium quenquam de Romana Ecclesia Direct. Inquis. p. 2. q. 13. hæres. 7.

Alia, quæ asserit In Catholica Ecclesia non esse verè, et propriè pœnitentiæ sacramentum, quod damnatur in Concil. Trid. sess. 14. Can. 1. hoc idem si quis dixerit ipsum Baptismum pœnitentiæ sacramentum esse ibidè Can. 2. similiter Si quis negauerit confessionem sacramentalem, vel institutam, vel saltem necessariam esse iure diuino ibidem Can. 6.

Secunda de hac re hæresis est, quæ dicit puerum, ac mulierem aequè absoluerè vt Papam.

Huius erroris Author est Martinus Lutherus dicens.

In sacramento pœnitentiæ, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, Episcopus, quàm infimus sacerdos, imò vbi non est sacerdos æquè tantum quilibet Christianus, etiam si mulier aut puer esset.

Duo his verbis miscet Lutherus. Primò quidem in pœnitentis absolutione omnes sacerdotes esse pares. Secundò dicit, omnes Christianos posse absoluerè etiam si femina sit.

De hac re tractant S. Thom. et S. Bonan. et alij com. doct. in 4. sent. distin. 19. et Concil. Trid. sess. 14. per totam.

Contra primum dicendum est, quod ad hoc, ut quis possit absolvere, duo requiruntur in eo, potestas scilicet ordinis, et potestas iurisdictionis; respectu potestatis ordinis tantum absoluit à culpa simplex sacerdos, quantum Papa; Quando autem sacerdos non absoluit, non est ex defectu potestatis ordinis; sed iurisdictionis; quia videlicet poenitens non est sibi subiectus; sententia. n. lata à non suo iudice, nulla est. Papa ergo cum habeat latiore potestatem, quia plures habet subditos; ideo omnes à culpa absolvere poterit; similiter Papa potest vel partem, vel totam poenam relaxare, sicuti circumstantia se offert; simplex autem sacerdos ultra absolutionem à culpa, nunquam propria auctoritate potest in universum à poena absolvere, ut dicam infer. ver. Indulgentia: Hec Alphons. d. loco.

Addo, quod hec hæresis damnatur à Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. et Can. 11. in d. c. 7. dicitur quod nulla reservatio sit in articulo mortis; ideo omnes sacerdotes quoslibet poenitentes à quibusvis peccatis, et cæsuris absolvere possent.

Contra secundam assertionem Lutheri, quæ habetur Omnem Christianum, etiam si mulier sit, posse absolvere in absentia sacerdotis.

Primo Ioan. c. 20. ibi, quorum remiseritis peccata, remissa erunt; et quorum retinueritis, reten-

tenenda sunt, ubi apparet, quod talis potestas fuit data discipulis, non autem mulieribus. Secundo hoc idem facit Math. cap. 18. ibi, quæcunque ligaveris super terram erunt ligata et in caelo, ubi solierant Apostoli, atque Discipuli Domini; Quod si ad omnes Christianos esset referenda, oporteret fateri mulierem etiā posse consecrare Corpus Christi, Cum dixit Discipulis, hoc facite in meam commemorationem, quod esset omnino absurdum, similiter oporteret concedere posse predicare, cum dixerit, ite predicate Evangelium omni creaturæ; et tamen Paulus. 1. Timot. 2. dicit, se non permittere mulierem predicare; Propterea Lutherus dicit, Omnes Christianos esse sacerdotes, non est ergo possibile, ut mulier sit, ubi sacerdos non est. Hanc hæresim damnat Concil. Trid. sess. 14. Canone. 10. et sess. 7. Canon. 10. Hec Alphonsus d. loco: Hosius tit. de confessione cap. 47.

A D A M E T E V A. II.

PRIMA hæresis est, asserens primò parentes esse damnatione perpetua in infernum detrusos propter eorum primum inobedientie peccatum.

Huius erroris Author fuit Tatianus quidam Discipulus Iustini Martyris, temporibus Antonini Imperatoris.

Contra quam; quamvis nulla sit pro hoc er-

rore refellendo aperta scriptura; non ideo non est censenda talis assertio heretica; quoniam efficacissimum est testimonium omnium sacrorum doctorum concors de aliqua re sententia; impossibile .n. est, quod omnes concorditer errent, qui ut nos non erraremus, à Deo missi sunt; Paulus ad Ephesios. 4. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios verò Pastores, et Doctores ad cōsummationem sanctorum in opus ministerij, in edificationem Corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei: ut iam non simus Parvuli fluctuantes, et circumferamus omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.

Addo ad hoc quod dicit Concil. Trid. sess. 4. cap. 2. de canonicis scripturis, ubi inter alia docet, Sacram scripturam interpretandam esse iuxta vnanimen consensum patrum, quod idem iubet Pius 4. in Bulla de professione fidei in principio, et dixi supra in q. 2.

Doctores autem, qui contra hanc heresim scripserunt, sunt isti videlicet; Primò Irenæus lib. 1. cap. 31. adversus hereses. Secundò Eusebius Cæsariensis lib. 4. Eccl. Hist. Tertiò Philaster lib. de heresibus. Quartò S. August. lib. de heresibus c. 25. Quintò Guido Carmelita in lib. de heresibus. Sextò idem Irenæus lib. 3. adversus hereses.

Ultra autoritatem doctorum facit ratio; quia

quia non est æquum, ut qui primò captus est, adhuc in captivitate maneat; Preterea qualiter diceret Paul. 1. Cor. 15. ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? Preterea facit pro hoc punitio, quam subiit Adam et Eva.

Ultimo facit scriptura Sap. 10. Hæc illum, qui primus formatus est à Deo, Pater orbis terrarum cum solus esset creatus, custodiuit, et eduxit illum à delicto suo.

Secundus de hac re ortus est error, asserens Adam post peccatum perdidisse imaginem Dei.

Huius erroris Author est Origenes; contra facit Paulus. 1. Cor. 9. vir non debet velare caput, quia Imago, et Gloria Dei est, nota quod imaginis nomen non solum capitur in literis sacris iuxta id, quod in natura situm est; sed etiam aliquando capitur iuxta quasdam animæ qualitates, Primo modo accepta nunquam perditur; quoniam etiam in Dæmonibus, quorum peccatum fuit longè grauius, naturalia in eis integra manserunt; ut dicit Dionysius Areopagita, et contrarium sentiens erraret. Secundo modo accepta bene dici potest, quod fuerit amissa.

Tertius error in hac materia exortus est, quo docet Adam, et Evam, si permansissent in iustitia, non coituros vnquam; nec humanam speciem per commixtionem propagandam.

Huius erroris Authores fuerunt Armeni ut testatur Guido Carmelita in Summa de heresibus.

Contram hanc heresim est textus Apert. 2. Genes.

Genes. ibi Hoc nunc os de ossibus meis, et Caro de Carne mea est, hec vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est. quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem suam, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una Conc. Math. cap. 19. Paul. 1. Cor. 9. Huic errori consentit quidam Almaricus, qui alium errorem feminans dicit sexuum differentiam nullam fuisse futuram; contra quem errorem est testis apert. Math. cap. 19. non legistis, quia qui fecit ab initio masculum et feminam creauit eos.

Quartus reperitur error, quod Adam foret mortuus, etiam si non peccasset, et quod mortuus est non ex culpa demerito, sed ex conditione naturae.

Huius erroris Author est Pelagius, contra facit. Primo Genes. cap. 2. ibi In quacunque die comedetis, morte moriemini. Secundo ad Rom. 5. sicut per unum hominem peccatum intrauit in mundum, et per peccatum mors, ita et in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt; Tertio ad Rom. 8. Corpus mortuum est propter peccatum; Quarto Sap. 1. Deus qui mortem non fecit, nec letatur in perditione viuorum, creauit hominem inextinguibilem, et ad Imaginem similitudinis suae fecit illum. Quinto Genes. 3. Quia pulvis es, et in puluerem reuerteris. Sexto, et ultimo contra hanc heresim adest Concilium Mileuitanum sub Innocentio Primo cap. 1. ibi, quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum,

ita

ita ut siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturae, Anathema sit.

Quinta heresis est Adam, et Euam fuisse ceteros ante peccatum, ac tunc primum eos videre cepisse, quum de cibo ligni uitae comederunt.

Huius heresis quis sit Author ignoratur; contra hanc heresim est text. Apertus Genes. 3. nam antequam illi peccassent, de muliere loquitur. Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad uescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile, et tulit de fructu illius, et comedit; quod si ceca fuisset; utique lignum videre non potuisset; et licet scriptura dicat oculos eorum fuisse apertos August. lib. 14. cap. 16. de Ciuit. Dei dicit: Patebant oculi eorum; sed adhuc non erant aperti, hoc est non attenti, ut cognoscerent, quod eis indumento gratiae praeferretur, quando membra eorum voluntati repugnare nesciebant, Conc. Chrys. in Commentar. super Genes.

Sexta est haeresis, quae docet Euam cunctarum gentium matrem non esse à costa Adae formatam, sed simul eodem puncto de limo terrae, quo Adam, formata fuit.

Huius heresis Author, et primus inuentor fuit Thomas de vico caietanus, mouetur auctoritate scripturae dicentis, Masculum, et feminam creauit eos cap. 1. Genes.

Cor-

Contra hanc hæresim facit. Primo textus cap. 2. Genes. Tulit unam de costis eius, et replevit Carnem pro ea, et ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in Mulierem, et adduxit eam ad Adam. Secundo Sap. 1. Hæc illum, qui primus formatus est à Deo Patre orbis terrarum, cum solus esset creatus custodiuit, et eduxit illum à delicto suo. Tercio Paulus. 1. Tim. 2. Adam primò formatus est, deinde Eva; Quarto act. Apost. 17. ibi, fecit quæ ex vno omne genus hominum; vbi Patet Euam ex Adam ortam esse. Quinto 1. Cor. 11. Mulier gloria viri est: non .n. vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Sexto Eccl. 17. Creavit ex ipso adiutorium sibi; Septimo Tob. 8. Tu fecisti Adà de limo terræ, dedistiq; ei adiutorium Euā. Octauo Sap. 10. eduxit illū de limo terræ, et dedit illi virtutē continendi omnia; de Eva autem nihil dicit scriptura, quòd facta fuerit de limo terræ. Nono Genes. cap. 8. Hæc (inquit ille) vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est. Decimo est com. opinio doctorum Aug. lib. 9. cap. 19. super Genes. et lib. 12. c. 21. de Ciuit. Dei Chrysost. Homel. 15. super Genes. Greg. lib. 30. Moral. c. 24. Theophilactus super Paul. ad Ephes. 5. et 1. ad Cor. 11. Anselmus d. loco Eucherius super Genes. cap. 20. doct. omnes 2. sent. distin. 18. Hieron. in Epistola ad Philemonē. Vndecimo in c. Gaudemus de diuortijs, vbi Innocentius. 3. hoc expressit Aug. lib. 6. super Genesim.

ADORA-

ADORATIO. III.

ADORATIO. hæresis est, quæ adstruit Crucem Dominicam nullo pacto esse adorandam.

Author huius hæresis fuit Claudius Taurinensis Episcopus; contra quam Psal. 98. Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. Quid autē verius scabellum Christi, quam Crux? cui pedes illius affixi sunt; quod ita ibidem Hieronymus explicat. Secundo probat Psal. 131. Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius; vbi Cassiodorus interpretatur hanc esse Sanctam Crucem, in qua steterisse recte dicitur, vbi corpus eius infixum fuisse monstratur, Conc. Damascenus lib. 4. de fide orthodoxa cap. 12. de Crucis Dominicæ ligno disserens sic ait; quod autem ipsum nimirum preciosum, et per quæ vere venerandum, in quo semetipsum in hostiam pro nobis Christus obtulit, ut sanctificatum tactu sancti corporis, et sanguinis decenter adorandum, clauique, et lanceæ, et indumenta, et sacra ipsius tabernacula, quæ sunt præsepelunca, Golgota, Saluatoris vitificum sepulcrum, Sion Ecclesiarum propugnaculum, et similia, vt ait David. Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius. quòd autem Crucem dicat, ostendit quod sequitur. Resurge Domine in requiem

quem tuam. Sequitur .n. Crucem resurrectionis. Tertio hanc ipsam adorationem confirmat totius vniuersalis Ecclesie ritus, et consuetudo, quae statuit, vt in feria sexta Parasceue eleuetur Crux a sacerdote, vt a populo adoretur. Ecclesiae autem vniuersalis traditio tantum est ponderis, vt qui illi obstat, non minus censetur haereticus, quam si expresse scriptura contradiceret, praecipue in rebus grauius, et in quibus errare magnus esset periculum; conc. etiam Aug. super Ioan. tract. 36. Chrysost. super Math. cap. 24. Tunc apparebit signum filii hominis in Caelo, Crucem dicens ex mente Damasceni d. loco dicens, Adorandum est igitur signum Christi; vbi .n. fuerit signum eius, illic et ipse erit: materia autem, ex qua figura crucis exprimitur, siue sit aurum, siue lapides preciosi, aut alia quouis materia post figuratorem, si contingit dissolui, non est adoranda: omnia igitur quae Deo adiacuerunt adoramus, ipsi reuerentiam, pietatisque cultum exhibemus. In hoc tamen omnes Reliquiae ab illa, in qua Christus pependit, superantur, quia illa contactu Carnis, et sanguinis Christi quodammodo sanctificata fuit: nec tamen ideo aliae adorandae non sunt. Vnde Damascenus d. loco dicit, Adoramus etiam figuram preciosam, et vniuersam Crucem, tametsi ex alia materia facta est, non materiam venerantes, (absit .n.) sed figuram, tantamquam Christi signum cap. 1. Conc. etiam Aug. lib. de vilit. infirm. cap. 3. et Theophyl. super Math.

Math. c. 24. ait, Crux tunc apparebit in caelo supra solem fulgens ad arguendos Iudaeos etc. Conc. Cyrillus. lib. 6. contra Iulianum, respondens illi irridenti christianos, quod crucis lignum adorant, postquam enumerauit beneficia a Christo nobis in cruce exhibita, ait: Haec omnia recordari nos facit salutare lignum, et suadet, vt cogitemus, quod dicit Paulus, vnus pro omnibus mortuus est, et resurrexit. Contra hanc haeresim scripsit Thomas Valdensis lib. de sacramentalibus tit. 20. Nec tamen ex hoc Idolatriae scrupulus vrgeri debet, quia adoratio ipsa, etsi coram cruce fit, mens tamen nostra ad id solum fertur, quod crux representat, Dei scilicet filium olim in cruce pendentem. Haec Alphonsus ver. adoratio. Ad quem addo quantum fundamentum quod adducit S. Thom. 3. p. q. 25. Art. 4. et sequitur S. Ant. 3. p. tit. 12. cap. 9. §. 5. et ceteri communiter dicentes, quod crux Christi duplici modo adoratur, vno modo scilicet in quantum representat nobis figuram Christi extensi in ea, alio modo ex contactu ad membra Christi, et ex hoc, quod eius sanguine est perfusa. Vnde vtroque modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione latriae. Et propter hoc etiam crucem alloquimur, et deprecamur quasi ipsum crucifixum: si vero loquamur de effigie crucis Christi in quacumque alia materia (puta lapidis, vel ligni, argenti, vel auri) sic veneramur crucem tantum, vt imaginem Christi, quam veneramus

samur adoratione latræ; q̄ si materia prædicta contingat postfigurationem dissolui, non est adoranda, vt inquit ipsemet Alphons. d. loco ver. materia autem; innititur autem hoc quintum fundamentum super eo, quod dicit Ecclesia in Hymno de Dominica Passionis Domini per illa verba.

*O Crux Aue spes vnica
Hoc passionis tempore
Auge pijs iustitiam
Reisque dona veniam.*

Et quod dictum est de cruce Christi, multo magis dicas procedere in humanitate, et in imagine ipsius Christi S. Thom. 3. p. q. 25. Art. 1. 2. 3. ex auctoritate Concilij Generalis. 5. Can. 9. et Damasc. lib. 4. c. 17. de fide orthodoxa, vt dicetur inferius. ver. Imago. Et quantum quidem ad rationem contactus membrorum Christi, adoramus non solum crucem, sed omnia quæ sunt Christi, vt clauos, Lanceam, vestimenta, et sacra eius tabernacula, vt dicit Damasc. sed quia non representant imaginem Christi crucifixi, sicuti crux, quæ dicitur signum filij hominis Math. cap. 24. hinc est, quod imaginem crucis veneramus in quacunque materia; non autem imaginem clauorum et huiusmodi S. Ant. 3. p. tit. 12. cap. 9. in fine S. Bonau. 3. sent. distin. 9. Art. 1. q. 4. Alex. de Ales. 3. p. q. 30. memb. 3. Art. 3. §. 1. S. Thom. 3. sent. distin. 9. q. 4. Tab. ver. adoration. 12. Arm. n. 7. Ang. n. 6. Filiar-

Filiarcus in Man. conf. §. adoratio pag. 183. Hostius tit. de signo crucis c. 10. et seq.

Secunda de hoc orta est hæresis asserens sacratissimam Eucharistiam non esse vlllo pacto adorandam, crimem Idolatriæ impingens cuiusque eam adoranti.

Huius hæresis Author est Ioannes Oecolampadius, natione Germanus.

Contra hanc hæresin faciunt quæ dicam inferius ver. Eucharistia; præterea facit Psa. 96. ibi Adorate eum omnes Angeli eius. Vnde Paulus ad Hebr. 1. de Christi persona intelligenda docet esse, non quidem de sola eius diuinitate, sed de tota persona in duabus naturis existente. Secundò facit Psa. 98. Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est, vbi Hier. Corpus Dominicum præ ceteris omnibus meritò scabellum dici potest: quoniam in eo maiestas diuinitatis, tanquam super scabellum stetit, conc. cum eo ibidem Augustinus, vbi colligitur mens Augustini Christi carnem in Eucharistia contineri, et adorandam carnem ipsam ostendit dicens; Nemo illam carnem manducat, nisi prius adorauerit, quòd si adorare refusat, minimè christianus dicetur, sed hæreticus, conc. ibidem Cassiodorus. Tercio facit Psa. 5. Introibo in domum tuam et adorabo ad templum sanctum tuum, ibi Cassiodorus. Templum sanctum est Corpus Domini Saluatoris, qd̄ iure adorat Ecclesia, per quod meruit esse reuerenda. Quarto facit Psa. 21. Manduca-

cauerunt, et adorauerunt omnes pingues terrarum, ubi Aug. manducauerunt Corpus humilitatis Domini sui, etiam diuites terrarum, nec sicut pauperes saturati sunt ad imitationem; sed adorauerunt, conc. Alex. 1. in Epistola ad fideles de sacrificio missae, dicens: nihil .n. in sacrificijs maius esse potest, quam Corpus et sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior est, et pura mente sumenda, atque ab omnibus veneranda; et sicut potior est ceteris, ita potius excoli; et venerari debet, conc. Aug. lib. 3. de Doctrina Christiana.

Quinto et ultimo contra hanc haeresim est aperta Catholicae Ecclesiae definitio in Concilio Trid. sess. 13. cap. 5. et antea in clem. si Dominum de Reliq. et vener. sanct.

Tertia haeresis est, licere adorare creaturas cultu latrariae, et si sint Demones in quantum sunt representatione sui creatoris, Direct. Inquisitorum p. 2. q. 10. her. 2. et seq. doct. 3. sent. dist. 9. S. Thom. 2. 2. q. 84. Art. 1. et q. 103. art. 3.

Quarta haeresis est, quod absque peccato possunt adorari Demones dulcia, et melius exultantur ab Idolatria sacrificans demoni, quam adorans imaginem Christi, et sanctorum, Direct. Inquisitorum p. 2. q. 10. her. 4. et seq. gl. clem. si Dominum de Reliq. et vener. sanct. gl. c. venerabiles de cons. dist. 3.

Quinta haeresis est, quod de iure naturae adoratio, et sacrificium debentur demonibus, Direct. Inquisitorum p. 2. q. 10. her. 6.

ADVL

ADULTERIUM. IIII.

VNA tantum haeresis de hac re orta est, quae docet matrimonium legitime contractum et perfecte consummatum, posse dissolui propter coniugis adulterium; non solum quantum ad thori separationem; ita ut is, qui in matrimonium fuit liber à culpa consummati et perpetrati adulterij, possit alterum coniugem adulterum prorsus dimittere, et cum alio verum, et legitimum matrimonium contrahere, et illi absque peccato copulari; de qua haeresi dicam inferius de nuptijs.

ANGELVS. V.

VNUS est error circa Angelos, quo habetur, qui asserit Angelos non esse creatos à Deo, siue bonos, siue malos.

Huius erroris Author fuit Hermanus Risi.

Contra quem facit primo Iob. c. 4. ibi, Ecce Behemoth, quem feci tecum, quem demonem intelligunt. Hieronym. et Gregor. Secundo ibidem cap. 3. ibi Ipse est principium viarum Dei, ubi Gregor. exponit de demone. Tertio Ezech. 31. ibi Quoniam speciosum fecit eum in multis condensisque frondibus. Quarto de omnibus Angelis dicitur Psal. 103. qui fecit Angelos suos spiritus. Quinto Paulus ad Hebr. 1. ibi,

D 3 qui

qui fecit Angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis. Sexto 1. Ioan. ibi, omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil; aut ergo Angelos esse factos à Deo concedat, aut ipsos esse nihil fateatur oportet. Secundo et ultimo contra hanc hæresim est determinatio Ecclesię cap. firmiter de summa trin. et fide Cath. ibi, de nihilo condidit creaturam spirituales, et corporalem Angelicam videlicet, et mundanam.

Secunda hæresis docet Angelos creatores esse corporum, non autem Deum Direct. Inquis. 2. p. q. 4. n. 1. S. Ant. 4. p. tit. 11. c. 5. §. 1.

ANIMA. VI.

PRIMVS error est, qui negat animam rationalem esse formam corporis humani, non absolute, sed in quantum rationalis est.

Huius erroris patronus esse dicitur Petrus Ioannes; contra hanc hæresim adest dispositio Ecclesię clem. unica de summa trin. et fide Cathol. §. Porro, ibi, qui temerè defendere præsumperit, quod anima rationalis, seu intellectiva, non sit forma Corporis humani per se essentialiter, tamquam hereticus sit censendus. Direct. Inq. p. 2. q. 7. her. 3.

Secundus error (sed verè error nuncupari non debet) est docens spiraculū, quod Deus spiravit in Adam, esse ipsam animam; Sed potius contraria opinio esset hæretica.

Hec

Hec assertio nominatur à Philostrato inter hæreses.

Contra quem tenet Aug. lib. 13. cap. 24. de ciuit. Dei, irridens eos, qui credunt spiraculum quod spiravit Deus in faciem Adę, esse quandam gratiam animę Adę collatam, et nō potius ipsam animam.

Tertia est hæresis docens hominis animam esse prius formatam, quàm corpus.

Huius erroris est Author Ioannes Episcopus Hierosolimitanus.

Contra hanc hæresim est textus apert. c. 2. Genes. ibi Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terrę, et inspirauit in faciem eius spiraculum vitę, et factus est homo in animam viuentem; vbi clarè constat, prius corpus, quàm animam esse factum; contra hunc tenuit S. Hierony. in Epist. ad Pamachium aduersus errorem præfacti Ioannis, Idem Leo Papa in Epistola. 71. ad Astorigensem Episcopum.

Quartus est error, qui asserit animam esse aut Dei substantiam, aut ex Dei substantia.

Huius erroris Author est Carpocrates, ut testatur Irengus lib. 1. cap. 24. Aduersus hæreses.

Contra hanc hæresim est. Primo text. c. 2. Genes. Formauit Deus hominem de limo terrę, et spiravit in eo spiraculum vitę, quod spiraculum ostendimus supra fuisse animam; non est ergo Dei substantia, quemadmodum statua

ex ore hominum prodians non est de substantia hominis, sed de aere isto circumfuso; Præterea si animam Deus ex sua substantia fecisset, haberet easdem proprietates, quas Deus habet consequens est falsum, ergo et antecedens; Deus. n. est immutabilis Iac. cap. 1. Ego Deus et non mutor, et alibi Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio; anima verò nostra nunquam in eodem statu permanet Iob. cap. 13. Terrio et ultimo est determinatio Ecclesiæ Concil. Brucharense. 1. c. 5. ibi Si quis animas humanas, vel Angelos ex Deo credit substantia extitisse, Anathema sit: unde credendum est animas à Deo ex nihilo creatas esse conc. Leo Papa in Epistola 72. cap. 5.

Quintus error est, qui docet animas non creari à Deo.

Hic autem error adhuc diuisus est; nam quidam dicunt animas fuisse factas ab Angelis; quatenus Seleucus; alij dicunt animam fieri ab anima patris, quemadmodum corpus ex corpore; et dicunt animam corpoream esse, quamuis immortalē; Huius erroris est Author Tertullianus.

Contra hanc quintam hæresim est. Primo Sap. 1. creauit Deus, vt essent omnia. Secundo et Paulus ad Hebr. 13. Qui omnia creauit Deus est. Tertio Apocal. 4. Quia tu creasti omnia. Quarto et ultimo est determinatio Ecclesiæ Leo Papa ad Toribium africanum, animæ hominum priusquā suis inspirentur corporibus;

non

non fuere, nec ab illo incorporantur, nisi ab opifice Deo, qui et ipsarum est Creator, et Corpus, conc. Symbolum ibi Factorē in visibilibus et cap. 1. de Summatrin. et fide Cath.

Sexta hæresis est, quæ asserit, animas sceleratorum hominum post mortem conuerti in demones, et in quæcunque animalia bruta suis meritis congrua.

Huius erroris est Author Tertullianus, contra est textus apertus Math. cap. 25. ibi Ite male dicti in ignem æternum, qui preparatus est Diabolo, et Angelis eius; ex quibus verbis apparet discrimen esse inter animas malorum hominum et demones. Direct. Inquis. 2. p. q. 6. n. 60. q. cap. fin. 24. q. 4.

Septima hæresis est, quæ dicit, animam hominis simul cum corpore in morte hominis corrumpi. Hæc in duas Sectas diuisa est; nam quidam, animas simul cum corpore interire, sed postmodum in resurrectione iterum cum corporibus suscitari; alij autem dicunt, animam sic in morte hominis cum corpore perire, vt nusquam postea redeat, quo facto videntur etiam hi negare resurrectionem, de hac secunda dicam inferius ver. Resurrectio.

Contra hanc hæresim facit. Primo Math. cap. 25. Ibunt iusti in vitam æternam, illi autem i. Peccatores in ignem æternum.

Æternum autem esse non pōt, quod aliquando finietur. Secundo Sap. 5. Spes illorum immortalitate plena est. Tertio Sap. 11. Deus creauit

creavit hominem inextremabilem etc. ubi colligitur animam esse incorruptibilem. Quarto Sap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum malitiæ, nisi sunt oculis insipientium mori, ipsi autem sunt in pace. Quinto Apoc. 6. Vidi sub Altare animas interfectorum propter verbum Dei. Sexto Apoc. 7. Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.

Septimo anima Lazari deportatur ab Angelis Luc. cap. 16. Math. 10. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Octavo Exod. 3. Non Deus mortuorum, sed Deus viventium; anima ergo mortuo quātumlibet corpore, vivit, nec simul cum corpore perit.

Nono contra hanc hæresim est definitio Ecclesiæ in Concilio lateranense sub Leone Decimo in decreto, quod incipit Leo Episcopus. Direct. Inq. p. 2. q. 6. n. 59. c. fin. 24. q. 3. S. Ant. 4. p. tit. 11. c. 7. Turre Crem. in Summa lib. 4. cap. 34. et d. c. fin. ver. Arabici.

Octava hæresis est, quæ asserit, animas transire de corpore in corpus, ita ut post unius hominis mortem anima illius ad aliud corpus vegetandum, atque fovendum transeat.

Huius hæresis sunt Authores Albanenses, et Albigenes hæretici.

Contra quam facit quod dicit Athanasius de beatitudine filij Dei lib. 6. Regulas fidei ostendens ait. Si quis confitetur animas hominum

in reuo-

in revolutionem rursus in mundo, aut in hominibus, aut in pecudibus, aut in serpentibus veriti Anathema sit.

Nona et ultima hæresis est, quæ asserit, animas antè infusionem corporis peccasse, et in pœnam peccati in corpora, tanquam in carcerem fuisse inclusas.

Huius erroris Author est Origenes contra facit 1. Cor. 15. In resurrectione mortale hoc corpus induet immortalitatem, ut corpus sicut anima congruum suis meritis præmiū accipiat; quod non esset si corpus esset datum animæ in carcerem illius. Secundo est Concilium Braccarense primum cap. 6. ibi Si quis animas humanas dicit prius in cœlesti habitatione peccasse, et pro hoc in corpora humana in terram deiectas, sicut Priscillianus dixit, Anathema sit. Direct. Inq. p. 2. q. 6. n. 40. c. fin. 23. q. 4. S. Ant. 4. p. tit. 11. c. 7. Turre crem. lib. 4. Summæ c. 34. et d. c. fin. ver. origeniari. Decima animæ imaginem Dei negat cap. fin. in fine 24. q. 3. Direct. 2. p. q. 6. n. 70. in fine S. Ant. 4. p. tit. 11. cap. 7. Turre crem. lib. 4. c. 34. summæ.

ANNVS. VII.

PHILASTER ait in lib. de hæresibus, hæresim esse asserere incertum esse numerum Annorum ab origine mundi; Nulla tamen est hæresis hoc asserere cum nunquam de hac re Ecclesia definierit.

APO-

APOSTATA. VIII.

APOSTATAS pœnitentes non esse recipiendos hæresis est Direct. Inquis. 2. p. q. 6. n. 34. c. fin. 24. q. 3. S. Ant. 4. p. tit. 11. c. 7. Turre crem. lib. 4. Summæ cap. 34. et d. c. fin. ver. Nouitiani.

APOSTOLI. VIII.

PRIMA est hæresis, quæ asserit Apostolos non prædicasse Euangelium Christi, iuxta spiritualementem intelligentiam; sed tantum secundum litteram.

Huius erroris est Author Abbas Ioachim; contra hanc hæresim facit Ioan. cap. 15. ibi Omnia, quæ habui à patre meo, nota feci vobis. Secundo Luc. cap. 8. Vobis datum est nosse Mysteriorum Regni Dei. Tertio 1. Cor. 12. vbi Paulus vidit Arcana Dei, quæ non licet homini loqui. Quarto 1. ad Galat. Improperans Iudæis, qui solum litteræ cortici adhærentes littere spiritum non tenerent. Quinto Paulus. 2. Cor. 3. Nos vero omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur tanquam à Domini spiritu. Sexto Ioan. c. 14. Paracletus autem, quem mittet pater in nomine meo, ille; vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcunque dixerò vobis. Septimo 2. Cor. 3. Idoneos nos fecit ministros noui testa-

testamenti, non littera, sed spiritu. littera, n. occidit, spiritus autem viuificat.

Secunda hæresis est, quæ asserit, Apostolos ne habuisse, nec recepisse pecuniam, neque aliquid in crastinum seruasse. Et (quod peius est) docet etiam hæc hæresis nihil horum Apostolis licuisse; quapropter spem salutis tollit omnibus pecuniam recipientibus, aut aliquid in crastinum seruantibus.

Huius hæresis Authores fuerunt quidam dicti Pseudoapostoli, quorum Dux fuit quidam Gerardus Sagarellus de Parma, qui captus in errore damnatus, et combustus fuit.

Contra facit. Primo Ioan. 4. Discipuli eius abierunt in ciuitatem, ut cibos emerent. Secundo Ioan. 6. Colligite, quæ superauerunt fragmenta, ne pereant; vbi apparet hic aliquid seruatum. Tertio Multa procurata sunt necessaria indigentia fratrum propter famem instantem Act. 11. Quarto aliquid alimenti pro uia Paulum recepisse testantur Acta Apost. 25. nō obli. cap. 10. Math. Nolite portare aurum, et argentum, et Math. 6. Nolite solliciti esse in crastinum; nam ad primum Resp. ibi esse temporariam prohibitionem ad aliquod certum tempus restrictam; ad secundum Resp. ibi non prohiberi prouidentiam, sed nimiam tantum sollicitudinem, ne separet nos à Deo, cui seruire debemus. Direct. Inq. 2. p. q. 15. n. 3. et seq.

A Q V A. X.

PRIMA hæresis est, aquam non esse creatam à Deo, sed esse illi coeternam.

Huius hæresis Author est incertus, contra facit 1. Psal. 88. Tui sunt Celi, et tua est terra; orbem terræ, et plenitudinem eius tu fundasti, Aquilonem, et Mare tu creasti. Secundo Psal. 134. Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in Cælo, et in terra, in Mari, et in omnibus abyssis. Tertio, et ultimo est determinatio Ecclesiæ nempe c. 1. de Summa Trin. et fide Catholice quibus in locis apparet Deum esse omnium Creatorem visibilibus et invisibilibus c. fin. 24. q. 3. in fine. Direct. 2. q. 6. n. 70. S. Ant. 4. tit. 11. cap. 7. Turre crem. 4. lib. Summa cap. 34. in fine.

Secunda hæresis est, quæ dicit, Aquam benedictam nihil plus habere virtutis, aut efficacis, quam non benedictam.

Huius erroris Authores primi fuerunt quidam Flagellantes nuncupati. Dicunt, n. quod nos non possumus benedictionibus nostris res facere meliores, quam Deus ipsas per naturam condiderit.

Contra facit, Primo Numer. cap. 5. ibi Assumentq; Aquam sanctam in vase fictili, et pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. Secundo adest determinatio Ecclesiæ cap. Aquam de consecr. distin. 3. ibi Aquam

salc

sale conspersam populis benedicimus, ut ea cum etiam asperli sanctificentur, ac purificentur, quod et omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Ad rationem, quam dicunt hæretici. Resp. Res meliores fiunt, non tamen à benediciente, aut orante, sed à Deo propter merita benedictionum et orationum præcedentium, quæ plus possunt, quam natura, Hosius Card. Varm. tit. de Sacram. Euchar. c. 39. Quod idem dicendum esset de benedictione aliarum rerum. Turrianus lib. 3. cap. 6. et lib. 5. cap. 4.

Tertia hæresis aquam solam in Calice offerendam esse Direct. 2. p. q. 6. n. 23. cap. fin. 24. q. 3. S. Ant. 4. p. tit. 11. c. 7. Turre crem. lib. 4. cap. 34. ver. Aquarij.

A R C A N G E L I. XI.

AR C A N G E L O R V M opus esse rerum conditarum vniuersitatem hæresis, Direct. 2. p. q. 6. n. 13.

B A P T I S M V S. XII.

PRIMA hæresis est, quæ errat in materia; non, n. baptizant in aqua, sed in igne.

Hic error est Seleuci, Hermæ Galatarum; per illum textum, Ipse vos baptizabit in Aqua, et igne Math. cap. 3. qui locus intelligitur, quia Spiritus sanctus est ignis, vel quia hic baptizamus in spiritu, et aqua; in futuro autem baptizabimur

zabimur igne, iuxta dictum Pauli 2. Cor. 3. vbi
uscuiusq; opus quale sit, ignis probabit, ita ibi
intelligit Hieronymus, et Hylarius.

Contra hanc hæresim facit. Primo Math. 28. ibi Baptizantes eos in nomine Patris, et filij
et spiritus sancti; Baptizare autem significat
lauare, quod fit tantum per aquam. Secundo ad
Ephes. 5. Mundans eam lauacro aque in verbo
vitæ. Tercio Math. 3. Iesus Christus in Iordan
ne baptizatus est à Ioanne vt contactu sua
mundissimæ carnis aqua sanctificaret. Quarto
Zachar. cap. 13. In die illa erit fons patens domui
Dauid, et habitantibus Hierusalem, in ablu
tionem peccatoris. Quinto Ezech. 30. Effun
dam super vos aquam mundam et mundabimini
ni ab omnibus inquinamentis vestris et ab vni
uersis idolis vestris mundabo vos. Sexto ad ill
Concilium Florentinum sub Eugenio 4. Mater
ria huius sacramenti est aqua naturalis, nec res
fert, an sit calida. S. Thom. et S. Bonau. et doct
comin 4. sent. distin. 3. S. Thom. 3. p. q. 66. et
seq. Alex. de Ales. 3. p. q. 8. per totam Concil.
Trid. sess. 7. tit. de Bapt. Summissæ omnes vet
Baptismus Hominis etc. de Bapt. cap. 34. et seq.
Concil. Trid. Can. 2. sess. 7.

Secunda hæresis est circa formam, quoniam
non videtur ea, qua Catholica videtur Ecclesia;
quæ forma est expressa Math. cap. fin. ibi.

Baptizantes eos in nomine Patris, et filij et
spiritus sancti conc. c. 1. de Baptismo, idem in
Can. Apost. 49. et in Canone 50. Tria .n. sunt
necessa-

necessaria in hac forma, Primo expressa Trini
tatis pronuntiatio, verbum exprimens actum
ipsum baptismi, et vox exprimens personam
baptizantem, non obstat. Act. Apost. 8. vbi Aposto
lus in nomine Christi baptizabat; Nam Resp.
illud factum esse ex dispensatione diuina, pro
pter exaltationem nominis Iesu Christi, quod
Iudæiserat scandalum, gentibus autem stultitia;
permittitur tamen Græcis vti alia forma,
quæ est talis, Baptizetur seruus Christi in no
mine Patris, et filij, et spiritus sancti, quod ap
probat Ecclesia, vt in Concilio Florentino sub
Eugenio 4. disponitur, vt in Concilio Niceno
habetur, quod baptizatus absque debita forma
sit iterum baptizandus.

Tertia hæresis est, quæ respicit personam ba
ptizantem: sunt .n. qui mortuos baptizant, et isti
sunt Cataphryges, autoritate Pauli. 1. ad Cor.
15. ibi, Alioquin quid faciunt qui baptizantur
pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt,
vt quid et baptizantur pro illis? Ambrosius in
tantum ratam, et stabilem vult ostendere resur
rectionem mortuorum, vt exemplum det illo
rum, qui tam securi erant de futura resurrectio
ne, vt etiã pro mortuis baptizarentur, si quem
forè mors præuenisset, timentes ne aut malè,
aut non resurgerent, aut qui baptizatus non
fuerat viuus nomine mortui tingebatur: vnde
subiecit: quid et baptizantur pro illis? exem
plo hoc non factum illorum probat; sed fixam
fidem in resurrectionem ostendit.

E Contræ

Contra hanc hæresim facit. Primo Math. ultimo, Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, et filij et spiritus sancti. Secundo Marc. ult. Qui crediderit, et baptizatus fuerit saluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur. Tertio et ultimo definitio Ecclesie Concil. Cartag. 3. cap. 6. ibi Item placuit, ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur. Dictum est. n. à Domino accipite, et edite; cadauera autem nec accipere, neque edere possunt: cauendum est etiam, ne mortuos baptizari posse fratrum infirmitas credat, quibus nec Eucharistiam dari licitum est.

Quarta hæresis est circa baptismi vim, ac potestatem, quam quidem sic minuere conantur, ut nullam baptismi virtutem tribuant.

Huius hæresis Authores fuere Psalliani, qui Orantes dicti sunt; quam hæresim tenuit Martinus Lutherus in libro de Captiuitate Babilonica, ibi Hæretica est sed vilitata sententia, sacramenta noue legis conferre gratiam ijs, qui non ponunt obicem.

Contra hanc hæresim facit. Primo Math. cap. ultimo. Qui crediderit, et baptizatus fuerit saluus erit. Secundo 1. Petr. cap. 3. ibi Quod et vos similis formæ saluos facit baptisma. Tertio Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et spiritu sancto non potest introire in Regnum Dei. Quarto Act. Apost. 2. Baptizetur vnusquisque vestrum, in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis dona

num Spiritus sancti. Quinto Galat. 3. Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Sexto Paul. ad Tit. 3. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, et renouationis Spiritus sancti. Contra hanc hæresim septimo est definitio Ecclesie in Symbolo, ibi Credo vnum baptismum in remissionem peccatorum, et decretum Concilij Florentini, sub Eugenio 4. de Sacramento Baptismi, loquens ait, Huius sacramenti effectus est remissio omnis culpæ Originalis, et actualis, omnis quoque poenæ, quæ pro ipsa culpa debetur. Direct. Inq. 2. p. 9. 7. hæ. 4. et seq. clem. fidei de Summa Trin. et fide Cath.

Quinta hæresis est Paruulis vsu rationis carentibus, nihil prodesse baptismum; quia ipsi non possunt habere fidem, nec credere verbo Dei illis prædicato, cui Resp. quòd paruuli aliena fide nempè Ecclesie accedunt ad Dominum, sicuti paruuli alienis pedibus ad Dominum accedebant.

Huius pestifere hæresis Author fuit Petrus de Brui Gallus.

Contra hanc hæresim facit. Primo Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto non potest intrare in regnum cælorum; facti igitur oportet, infantes esse capaces baptismi, aut esse incapaces Regni Cælorum. Secundo Math. 19. Sinite paruulos venire ad me, et nolite eos prohibere; talium est. n. Regnum Cælorum. Tertio Math. 23. Venite ad me omnes

nes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos, ubi nullum excipit. Quarto Luc. 18. Affert bant ad illū infantes, ut eos tangeret. Quinto ex figuris baptismi 1. Petr. cap. 3. In Arca Noe pauci. i. octo. Animæ saluæ factæ sunt per aquam, quod et vos nunc similis formæ facit baptismus. Sexto 1. Cor. 10. Omnes in Moyse baptizati sunt in nube, et in mari, ubi neminem excipit, sed omnes conclusit paruulos perinde atque adultos. Septimo circumcisio erat figura baptismi, et tamen infantes circumcidebantur. Paulus ad Colos. 2. et Genes. 17. Infans octo dierum circumcidetur in vobis. Octauo compari. doct. S. Bernard. in Epist. 77. ad Vgonem. Aug. lib. 3. de lib. arb. Dionysius Areopagita cap. fin. Ecclesiasticæ Hierarchiæ Ciprian. lib. 3. Epistol. 8. Nono facit definitio Ecclesiæ c. firmiter de Summa Trin. et fide Cath. clem. 1. de Summa Trin. et fide Cath. Concil. Trid. Can. 4. sess. 5. et Can. 13. sess. 7. non obstat, quod paruuli credere non possint, et qui non crediderint condemnabitur Math. cap. 16. nam illa verba intelliguntur de illis, quibus prædicabatur Euangelium, qui non sunt nisi adulti, qui ante baptismum hac ratione prius catechizantur. i. in fide Catholica instruuntur. Præterea paruuli quauis ante susceptum baptismum non habeant fidem, habent tamen illam postquam baptizati sunt S. Bernar. super Cant. cap. 66. Aug. lib. de baptismo paruulorum, cap. Filius Dei de consecr. distin. 4.

Sexta hæresis est circa unitatem baptismi: sunt .n. aliqui, qui rebaptizant eos, qui iam semel baptismum susceperunt.

Horum Sectæ variæ fuerunt, nempe Donatistæ, et alij multi.

Contra hanc hæresim, quod scilicet baptismus non sit iterandum etiam collatum à malo ministro, siue Iudæo, siue Pagano, siue Hæretico, dummodo utatur debita forma, materia, et intentione, qua utitur Ecclesia; Primo Ioan. 4. ubi Discipuli baptizabant, inter quos erat Iudas. Secundo Paulus 1. Cor. 3. Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Tertio cap. à quodam de consecr. distin. 4. peccat tamen adultus, qui à talibus sciens baptizatur extra casum necessitatis, et licet recipiat sacramentum, non tamen recipit gratiam c. quomodo de consecr. distin. 4.

Contra impios Anabaptistas. 1. facit Paulus ad Ephes. 4. vnum baptismum. Secundo ad Rom. 6. Consepulti .n. sumus cum illo per baptismum in morte; at Christus semel tantum mortuus est, ita et nos semel tantum baptizari debemus. Tertio ad Heb. 6. qui secundo baptizati, secundo etiam Christum cruci affigit. Quarto est definitio Ecclesiæ, ut in Symbolo Confiteor vnum baptismum in remissionem peccatorum, et Concil. Cartagin. 1. cap. 1. ibi Illicitas esse sanctimus rebaptizationes clem. fidei de Summa Trin. et fide Cath. et Concil. Florent. sub Eugenio 4. Conc. Trid. sess. 7. Can. 11.

Septima est hæresis, quæ dicit, non posse conferri baptismum alicui, nisi eidem conferatur Eucharistiæ sacramentum.

Altera est, quæ dicit Chrisma adeo esse exactum ad verum baptismum perficiendum, ut nisi baptizatus Chrimate ungatur, non sit baptizatus.

Harum hæresum Authores sunt Armeni.

Contra has hæreses facit, quia Christus instituens baptismum, nullum de his præcepit dedit, et baptismus fuit institutus ante Eucharistiam Ioan. 4. ubi Discipuli baptizabant, et licet Chrisma exigatur in baptismo; non tamen illud exigit baptismum; sed Ecclesia illud exigit à ministro: conficiente baptismum; ita ut si Chrisma non adhiberetur, extrema necessitate seclusa, minister peccaret; baptismus nihilominus esset perfectus.

Octava est hæresis Vualdensium, quæ dicit Baptismum Aquæ, nulla interiecta sacri olei mixtura, fore recipiendum.

Contra hanc heresim est in contrarium consuetudo vniuersalis Ecclesiæ, cui standum est maxime in sacramentis administrandis. Conc. Damasc. lib. 4. de fide Orthodoxa c. 10. S. Ambrosii lib. 1. de sacramentis, Dionysius Areopag. lib. 2. Eccl. Hierarch.

Nona hæresis est asserens Pueros non egere baptismum ad deletionem peccati Originalis; quia videlicet negat, pueros ante baptismum vllum peccatum originale habere.

Hic

Hic est error Pelagij, de quo dicemus in sequens, cum de peccato originali tractabimus.

Alia est hæresis, quæ dicit paruulos posse sine baptismo aquæ per fidem, et orationes parentum suorum saluari, quando baptismus aliter haberi non potuit.

Huius erroris Author est Ioannes Vuiclef; Ioannes Gerson sequitur vnâ cum Thoma de Vio Caietano.

Contra hanc heresim facit. Primo Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei; oportet. n. ergo nasci prius, quam quis renascatur, Aug. lib. de baptismo paruulorum c. 13. et intelligas natum, qui quouis modo prodijt in lucem, aut totus integer, aut membrorum aliquod illius viuum, cap. filius Dei de consecr. dist. 4. Secundo Paulus ad Titum 3. Benignitas, ac humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos; sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, et renouationis Spiritu sancti, quem effudit in nos abundè per Iesum Salvatorem nostrum: ubi apparet salutem spiritualem nobis datam à Deo, non ex nostris meritis; sed ex meritis Christi. Tertio Paulus ad Ephes. 5. dicens, Christum dilexisse Ecclesiam, et se ipsum tradidisse pro ea, ut illam sanctificaret, mundando illam lauacro aquæ in verbo vitæ. Quarto 1. Ioan. 5. Hic est qui venit per aquam, et sanguinem Iesus Christus;

E 4 non

non in aqua solum, sed in aqua, et sanguine, et spiritus est, qui testificatur; quoniam Christus est veritas: quoniam tres sunt, qui dant testimonium in coelo. Pater, Verbum, et Spiritus sanctus; et hi tres unum sunt: et tres sunt, qui testimonium dant in terra Spiritus, Aqua, et Sanguis, et hi tres unum sunt. Quinto facit ratio, quia nullus potest mereri alteri primam gratiam, aut primam iustificationem, sine proprio aliquo voluntatis motu, aut affectu ipsius iustificati; nam aliàs amens in peccato mortali existens, posset sine vlla sua poenitentia iustificari. Contra Euang. Luc. 13. Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis. not. c. Miores. s. verum de baptismo. Sexto facit com. opinio doct. Dionys. c. ultimo de Eccl. Hierarch. Ciprian. Epist. 8. lib. 3. August. Epist. 23. Bernard. serm. 66. super Cantica. Aug. lib. 6. Hypognosticum contra Pelagium, Beda lib. 1. super Cantica. Septimo adest definitio Ecclesiae in Conc. Flor. sub Eug. 4. et Concil. Trid. sess. 6. in cap. 4. conc. c. Maiores de baptismo; Martyrium tamen propter Christum idem operaretur in illis, quod operatur aquae baptismus, si eis fuisset exhibitus.

Decima est heresis pugnans ex diametro praecedenti; quia baptismi necessitatem tantam esse asserit, et adultum hominem, qui non propter contemptum, sed propter impossibilitatem sine baptismo ab hac vita migravit, saluari non posse contendat; quamvis tunc optauerit baptizari,

ptizari, et toto fuerit corde tunc ad Deum conversus.

Contra hanc heresim facit. Primo Ezech. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua. Secundo Zacchar. 2. Conuertimini ad me, et convertar ad vos. Tertio Paul. ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam; ore autem confessio fit ad salutem; ubi intelligitur de fide, quae per dilectionem operatur. Quarto 2. Cor. 8. Si n. voluntas prompta est secundum id quod habet, accepta est, non secundum id quod non habet: ubi not. quod voluntas pro facto reputatur quando quis non potest opere perficere id quod voluntas appetit. Quinto est com. opin. doct. S. Ambr. lib. de morte Valentiniani S. Aug. lib. 4. de bapt. contra Donatistas cap. 22. et q. 84. in quaest. super leuiticum Isid. lib. 2. cap. 24. de offic. Eccles. ubi not. tria genera baptismi fluminis, flaminis, et sanguinis S. Bernard. Epist. 77. ad Vgonem, Mag. sent. et ibi doct. in 4. sent. distin. 4. Sexto defin. Ecclesiae cap. Apostolicam de presbitero non bapt. Conc. Trid. sess. 6. cap. de iustificatione.

Vndecima heresis est continens duos errores, Primus, qui asserit baptismum non delere omne peccatum, Secundus docet concupiscentiam carnis esse peccatum, contra illud praecceptum Non concupisces.

Horum errorum Author fuit primus impius Martinus Lutherus.

Contra

Contra primum facit. Primo Micheas Prophet. 7. Deponet iniquitates vestras, et proiciet in profundum maris omnia peccata; ubi loquitur de baptismo, per id quod dicit Paul. 1. Cor. 10. Patres nostri omnes mare transierunt, et omnes in mari baptizati sunt. Secundo Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris; quæ aqua ab omnibus doctoribus pro baptismo suscipitur. Tertio Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quarto Paul. ad Titum. 3. postquam baptismum appellavit lacuum regenerationis, statim addidit, et renovationis, quæ est talis, ut vetustatem deponat, et nouitatem inducat. Quinto Paul. ad Rom. 6. Sicut regnavit peccatum in morte, ita gratia regnet per iustitiam. Sexto Rom. 6. Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus; consepulti .n. sumus cum illo per baptismum in mortem, unde ille mortuus est corpore, nos autem morimur peccato; caro illius mortua est in cruce, et peccatum nostrum moritur in baptismo, ut inquit Chrysostomus. Septimo Paulus ad Rom. 6. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati, ubi Chrysostomus Serm. 11. Qui baptizatus est in baptismo, peccato mortuus est, idem intelligens ibidem Theophil. et Anselm. Octavo Paulus ad Rom. 8. Nihil nunc damnationis est his, qui sunt

sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant: lex .n. spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me a lege peccati, et mortis: in quibus verbis confutantur ambo dicti errores. Nono Paulus ad Galat. 3. Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis; qui .n. Christum induit, peccatum damnabile non habet Sap. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia, et 2. Cor. 6. Quæ .n. societas lucis ad tenebras, aut quæ conventio Christi ad Belial? Decimo Paulus 1. Cor. 6. Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis: quæ omnia convenire non possunt habenti peccatum damnabile. Undecimo eom. opin. doct. nam ultra Chrysostom. Theophil. et Anselm. dicit hoc idem Cyprian. in sermone de ablutione pedum Aug. lib. 6. Contra Iulianum cap. 5. ubi concludit contra Lutherum Concupiscentiam non esse peccatum, sed peccatum, quæ malum appellatur, conc. Calsiod. in Psal. 50. Duodecimo adest definitio Ecclesiæ in Concil. Trid. sess. 5. Can. ultimo non obest Paul. ad Rom. 7. Non .n. quod volo bonum hoc facio, sed quod malum nolo hoc ago; nam Resp. quod ibi intelligitur de pena peccati, seu quia sepe est causa peccati, et sepe sollicitudine ad ipsum, sicut illud ad Rom. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ etc.

Duodecima est hæresis, quæ dicit, baptismumque iam cessasse, mutatumque esse in baptismum sanguinis,

Huius erroris Authores fuerunt Flagellantes.

Contra hanc hæresim facit, quia qui crediderit et baptizatus fuerit, saluus erit, non dicitur qui crediderit et flagellatus fuerit; Præterea sanguinis effusio ad hoc ut vim baptismi obtineat, debet esse talis, ut ab alio sit illata, quam ipse patienter tolerans efficit, ut baptismi vicem tenere possit; quod si quis sibi inuicem mortem intulerit, non solum non tenet baptismi vicem, sed valet ad Gehennam.

Tertiadecima hæresis est Baptismum Ioan. bapt. habuisse eandem vim cum baptismo Christi Concilium Trid. sess. 7. Can. 1. 14. dicens, aquam non esse materiam huius sacramenti ibid. Can. 2. 15. In Eccl. Rom. non esse veram doctrinam huius sacra-
cr. Can. 3. 16. Negans Bapt. datum ab hæretico in forma Eccl. et cum eius intentione ibid. Can. 4. 17. Si quis dixerit non esse necessarium, sed liberum ibid. Can. 5. 18. asserens baptizatum non posse gratiam amittere, dummodo credat ibid. Can. 6. 19. dicens baptizatum tantum fieri debitorem fidei, non legis ibid. Can. 7. 8. 20. dicens vota facta post baptismum esse nulla ibid. Can. 9. 21. dicens peccata omnia, que fiunt post baptismum, sola recordatione suscepti baptismi remitti ibid. Can. 10. 22. Dicens Neminem baptizandum esse nisi in ætate, qua baptizatus est Christus, seu in mortis articulo ibid. Can. 11. 23. Dicens Parvulos factos adultos esse inten-
rogandos an ratum habere velint, quod eorum

Patrini

Patrini polliciti sunt eorum nomine ibid. Can. 14. et ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos ibid. Can. 14. 24. asserens parvulos post susceptum baptismum non esse fideles, ac factos adultos esse rebaptizandos ibid. Can. 13.

BEATITUDO. XIII.

PRI^{MA} hæresis est Armenorum asserentium Beatos non videre essentiam Dei; Sed claritatem quandam illius essentiae; in qua visione dicunt beatitudinem consistere.

Contra hanc hæresim facit. Primo Paul. 1. ad Corin. 3. Videmus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem. Secundo Apocal. 22. Et serui eius servient illi, et videbunt faciem eius. Tertio Math. 18. Dico. n. vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem patris mei, qui in cælis est, et Math. 22. In resurrectione. n. neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo. Quarto Psal. 79. Ostende faciem tuam et salvi erimus. Quinto Exod. 34. Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut videam te; non obstat. Quod dicitur Exod. 34. Non videbit me homo, et vivet. Iob. 28. Abscondita est ab oculis omnium videntium, et Paul. 1. Tim. 6. Qui lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, nec videre potest et 1. Ioan. 4. Deum nemo vidit unquam;
nam

nam Resp. istas auctoritates loqui Deum in hac vita mortali à nemine videri; immo nec esse videri posse: Paulus tamen vidit 2. ad Cor. 12. Quando anima erat separata à ministerio sensus; alij autem, qui dicti sunt in scriptura Deum vidisse, viderunt quosdam Angelos claritate magna fulgentes; qui cum à Deo missi essent, dicebant se Deum vidisse: ita vidit Iacob. Genes. 32. et Moyses Exod. 38. S. Thom. in addit. 3. p. Summæ q. 92. art. 1. et seq.

Secunda hæresis est, quæ asserit, beatitudinem consistere in carnis delicijs, quem errorem dixit Cerintus.

Contra hanc hæresim facit ratio, quia veri catholici, et fideles suam beatitudinem ponunt in Dei cognitione, et amore, quæ nihil magis impedit, quam per delicias carnales, ut primo probat Paulus 2. Cor. 6. Neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auarici, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Secundo 1. Cor. 15. sicut portauimus imaginem terreni, portemus imaginem celestis. Hoc autem dico fratres, quia caro, et sanguis regnum Dei possidere non possunt. Tertio Paulus ad Gal. 5. Postquam nunc merauit opera carnis, subdit postea; qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Quinto in resurrectione neque nubent neque nubentur Math. 22. Sexto Psalm. 32. Gustate et videte quàm suavis est Dominus. Septimo Isa. 45.

Serui

Serui mei comedent; vos autem esurietis; serui mei bibent, vos autem sitietis; tunc .n. satiabuntur (inquit Psal. 16.) cum apparuerit gloria Domini.

Tertia hæresis est, quæ asserit Nec beatitudinem, nec miseriam esse perpetuam.

Huius hæresis Author est Origenes.

Contra hanc hæresim Math. cap. 6. Nolite thesaurizare vobis Thesauros in terra vbi arugo, et tinea demolitur, et vbi fures effodiunt, et furantur etc. Secundo Sap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis. Tertio Sap. 5. Iusti autem in perpetuum viuunt, et apud Dominum est merces eorum. Quarto Daniel 12. ibi Alij in vitam æternam, alij in opprobrium, ut videant semper; qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates; de damnatis autem est scriptura aperta dicens Math. 25. Item maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, et Angelis eius; et Luc. 16. Inter vos et nos chaos magnum firmatum est; et hi; qui volunt hinc transire ad vos non possint, nec inde huc transire. Contra hanc scripsit S. Aug. lib. 12. cap. 20. de ciuit. Dei Gregor. in Moral. Iob. cap. 40.

Quarta hæresis est, hominem in hac vita posse consequi finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis, quem habebit in patria.

Huius

Huius hæresis Authores fuerunt Begardi homines sic dicti, et Beguine mulieres sic nuncupatæ.

Contra hanc hæresim facit 1. Psal. 12. Satiabor cum apparuerit gloria tua; Beatitude .n. non habetur, nisi satiata voluntate, et repleto desiderio; at desiderium nostrum in bonis nullus potest replere, nisi solus Deus: Deum autem nemo habet, nisi qui eum perfecte amat, 1. Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo; Deus autem non potest perfecte amari in hac vita, quia non potest in ea perfecte cognosci, ergo etc. Secundo Iob. 7. Militia quædam est vita hominis super terram; ergo inquietudo, et non beatitudo. Tercio Iob. 13. Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miserijs. Quarto definitio Ecclesiæ clem. ad nostram de hæreticis. Direct. Inq. 3. p. q. 7. hæ. 4. S. Ant. 4. p. tit. 11. c. 7. §. 4.

Quinta est hæresis dictorum Begardorum et Beguinarum, quæ docet Omnem intellectualem naturam se ipsa naturaliter esse beatam.

Contra hanc hæresim. Primo Paulus ad Hebr. 6. Gratia Dei vita æterna. Secundo 3. Rom. Iustificati gratis per gratiâ Dei. Tercio Rom. 9. Non est volentis neque currentis, sed Dei misericordientis; non ergo de sui natura naturaliter est beata. Quarto facit clem. ad nostram de hæret.

Sexta hæresis est, quæ docet Nullam animam ante diem iudicij esse beatam; Quoniam (vt ait) nulla anima ante illum diem videt Deum.

Huius

Huius hæresis Authores fuerunt Armeni, quam tuentur Græci, sicuti sunt Ireneus, Theophilact, et S. Bernardus.

Contra hanc hæresim facit. Primo Esaia 68. ibi Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem, accepisti dona in hominibus. Secundo Luc. 23. Hodie mecum eris in Paradiso. Tercio 2. Cor. 5. Scimus .n. quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, ædificationem ex Deo habentis domum non manufactam, sed æternam in cælis. Quarto Philip. 1. Cupio dissolui et esse cum Christo. Quinto Apocalip. 6. Et beatæ sunt illis singulæ stolæ albæ. Sexto Leuit. 19. Non morabitur apud te opus mercenarij; omnes autem iusti mercenarij sunt, quasi in vinea Domini laborantes. Septimo Prou. 3. Spes, quæ differtur, affligit animum, quo fieret vt animæ quantumlibet sanctæ, et in expectatione futuræ beatitudinis suspensæ, sint in continua afflictione. Octauo Iob. 21. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt et Luc. 16. Mortuus est diues, et sepultus est in inferno; si peccatoribus dignam statim infligit Deus pœnam, non est verisimile, vt iustis non statim debitum reddat premium. Nono de Ecclesiasticis dogmatibus est dogma septuagesimum octauum ad hanc rem pertinens, et c. ad Apostolicam de presbitero non bapt. et Benedictus Vndecimus in extr. quæ incipit Benedictus Deus, et Concilium Flor. sub Eug. 4. Contra hanc hæresim clare

F

expres-

expressit, cōtra quam scripsit Guglielmus. p. 1. Dialog. tract. i. S. Thom. in opusculo Contra Græcos cap. 9. non obstat, quod dicunt de Paulo ad Hebr. 11. Enumeratis pluribus sanctis, qui per fidem subdit, et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem; nam ibi loquitur de resurrectione corporum; animarum tamen gloriam acceperunt. Unde idem Paulus ad Hebr. 11. Per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Secundo non obstat. i. Ioan. 8. Nunc Filij Dei sumus; sed nondum apparuit quod erimus: scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus; quia videbimus eum sicuti est, at ante iudicii diem non apparebit; quid erimus: Ergo ante illum diem non videbimus Deum sicuti est; nam Resp. quod licet Ioannes dicat Nos futuros esse similes Deo; et visuros illum cum apparuerit quid erimus; non tamē dicit, nos non visuros illum ante quā appareat quid erimus.

Septima est hæresis, quæ asserit Omnes Beatos esse pares in gloria, neque illam esse in cælis premiorum differentiam, quoniam nullam esse ait meritum in hac vita disparitatem; sed omnes iustos pares esse asserit, in meritis et in præmijs; et omnes peccatores pares etiam esse dicit in peccatis, et in pœnis.

Huius erroris Author fuit Iovinianus; Contra hanc hæresim facit. Primo Ioan. 14. In domo Patris mei mansiones multe sunt, domum

num Patris dixit regnum cœleste Baruch. 3. O Israel quā magna est domus tua. Secundo 1. Cor. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur; unusquisque autem in suo ordine; et in eodem loco; Stella. n. à Stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum. Tertio 2. Cor. 9. Qui parcellat, parcellat et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. Quarto Luc. 17. Domine adauge nobis fidem si una est omnium fidei mensura, quomodo orant Apostoli augeri suam fidem? Quinto Math. 11. Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Sexto Math. 5. Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in Regno Cœlorum; qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in Regno Cœlorum: ubi est magnus, et minimus, oportet ut nō omnes eadem mensura metiantur. Septimo Hyer. 31. Omnes. n. cognoscant me, à minimo usque ad maximum; quod non esset verum, si omnes essent æquales. Octavo 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque propria corporis, pro ut gessit, siue bonum siue malum; Nono Esa. 56. Dabo eis in domo mea, et in muris meis locum, et nomen melius à filiis et filiabus, et nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. Decimo adest Concil. Telense, et Concil. Flor. contra hanc hæresim statuentia, non obstat, quod æqua merces fuerit

data à iusto Patrefamilias Math. cap. 20. nam Resp. illum denarium significare vitam æternam, stella tamen à stella differt in claritate; nā si cælum significaretur illud denarium, non ne in Cælo esse omnibus est commune syderibus et tamen alia est gloria solis, alia luna, alia stellarum Aug. lib. de sancta virg. c. 26.

B E L L U M. XIII.

P R I M A hæresis est Manicheorum dicentium Nullo pacto licere gerere bellum.

Contrafacit. Primo Luc. 3. Interrogabant autem milites dicentes, quid faciemus et nos? Et ait illis, Neminem concutatis, neque calumniam faciatis, et contenti estote stipendijs vestris; ubi non prohibuit bellum, sed calumniam tantum abiicit. Secundo Math. 8. Et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites; et dico huic vade et vadit, et alij veni, et venit, et seruo meo fac hoc et facit. Christus hæc audiens, fidem Centurionis laudavit: Militie verò desertionem non imperavit. Tertio Math. 22. Reddere quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. Hac autem de causa tributa redduntur, ut inde militi ad pacis conseruationem necessario stipendium solvatur, ut inquit Paulus ad Rom. 13. Quarto ibidem Paulus, Si autem malum feceris, time. Non .n. sine causa gladium portat; Dei .n. minister est, vindex in iram eius, qui malum agit,
non

non obstat. quod dicitur Math. 5. Ego autem dico vobis non resistere malo, sed si quis percussit te in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram; nam Resp. Aug. Illud non esse operis præceptum, sed affectus, ut videlicet animus noster ita patienter toleret vnius maxillæ percussione, ut paratus sit, si in alia iterum percuteretur, patienter etiā ferre. Secundo Resp. illud non esse præceptum, sed consilium, ut patet ibidem ex sequentibus verbis. Et ei, qui vult tecum in iudicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium; non obstat. etiam quod christianus debeat preliare orationibus; nam Resp. iustum bellatorem debere orationibus preliari 1. Mach. 4. Non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est: Nec tamen ideo abstinendum est à bello, quoniam Moyse orante in Monte Amalec vincitur gladio Iosue, Exod. 17. De hoc dixi in Summa pec. cap. p. 1. Tit. 4. q. 74. et seq. not. c. 1. et seq. 25. q. 1.

Secunda hæresis est Martini Lutheri, qui asserit, Non licere christianis bellare in Turcas; quoniam (ut dicit) est repugnare voluntati Dei visitanti, et corrigenti iniquitates nostras per illos.

Contra hanc hæresim adest definitio Ecclesiæ Concil. apud clarum Montem sub vrb. 2. et Concil. Later. sub Calisto. 2. et Lucius. 3. in Concilio habito Veronæ; non obstat. ratio adducta in contrarium; nam licet Deus visitet nos

per Turchas; non tamen inhibet defensionem, alioquin nullam prouisionem liceret facere contra famem, et pestem, quibus visitamur à Domino; causa tamen bellandi debet esse iustitia, et conseruatio eius; non .n. quæritur pax, ut bellum exerceatur, sed bellum geritur, ut pax acquiratur Aug. in Epist. ad Bonifacium.

BENEDICTIO. XV.

OMNES benedictiones, quas Ecclesia facit, aut dicit, super vinum, panem, aquam, oleum, sal, ceram, incensum, arbores oliuarum, palmarum vestimenta, Calices, aut alias quasunque res, Vualdenses irrident dicentes, illas nullius esse momenti, de quibus dixi supra ver. Aqua, et dicam inferius verb. Exorcismus. Turrianus lib. 3. cap. 6.

Secunda hæresis est Megdaburgefium negantium benedictiones nuptiarum.

Contra facit. Primo Genes. 1. ibi Benedixit quæ illis, et ait crescite, et multiplicamini. Secundo facit vniuersalis Ecclesiæ traditio Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. matr. Turrianus lib. 5. cap. 3.

BESTIA ET BRVTVM. XVI.

VNA est hæresis Gnosticorum seu Manicheorum, quæ asserit Bestias omnes rationis esse capaces, omniaque bruta animalia æque

ut hominem non solum sentire, verum etiam intelligere.

Contra hanc hæresim facit. Primo Psal. 31. Nolite fieri sicut equus et Mulus, quibus non est intellectus. Secundo Psal. 43. Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, et similis factus est illis; In quo autem similis factus sit declarauit, cum dixit eum non intellexisse; per hoc .n. quod non intellexit, assimilarus est iumentis; quoniam illa non intelligunt, si bruta intelligunt, in quo quæso assimilarus est iumentis, cum honorem, in quo eum Deus constituit, non agnouit? ex quibus duobus scripture testimonijs apertissimè conuincimus bestias non esse rationis capaces.

CAIN. XVII.

CAIN adorandum esse hæresis est, Direct. Inquis. 2. p. 7. 6. n. 15. cap. fin. vbi Turres crem. ver. Caniani. 24. q. 3. S. Ant. 4. p. Tit. 11. cap. 7. Turres crem. lib. 4. Summe cap. 34.

CALCEAMENTVM. XVIII.

DE hac re vna est hæresis, quæ docet non licere homini Calceamenta portare, à quo opere Discalceati sunt nominati.

Qui non damnantur veluti hæretici, quia calceamentis non vtuntur; nam hoc est bonum ad afflictionem carnis, et ad castigationem corporis;

poris; sed ideo damnantur, quia credunt non licere illis uti.

Contra hanc hæresim facit. Primo Exod. 12. Calceamenta habebitis in pedibus vestris. Secundo Ezech. 24. Calceamenta tua erunt in pedibus tuis. Tertio Math. 6. Christus Apostolos suos misit binos ante faciem suam, misit illos calceatos sandalijs, non obit Math. 10. Non peram in vestro; neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam; ubi calceamenta prohibentur; nam Resp. quod illa prohibitio fuit pro nunc ad locum, et tempus, quo mittebantur, ut dixi supra ver. Apostoli Hæresi. 2. nam Ioan. 22. Sed nunc, qui habet sacculum, tollat similiter et peram; et qui non habet, vendat tunicam suam, et emat gladium. Direct. Inquis. p. 2. q. 6. n. 70. S. Ant. 4. p. Tit. 11. cap. 7. cap. fin. ubi Turres crem. in fine 24. q. 3. Idem lib. 4. Summar. cap. 34. in fine.

CANTVS. XIX.

VNA tantum de hac re inuenitur hæresis, quæ irridet Cantus, qui dicuntur in Ecclesia.

Huius hæresis Author est quidam Hylarius, quem secuti sunt Valdenses, et Ioannes Wicleph Anglicus.

Contra hanc hæresim dicas duplicem esse orationem. Vnam priuatam, quæ fit à singulari persona. Aliam publicam, quæ ab hominum conuentu in vnum congregato fit; Primam magis

magis expedit esse cum silentio, quam cum clamore 1. Reg. 1. Vbi laudatur Anna Simuelis mater, quæ loquebatur in corde suo, tantumque labia illius mouebantur, et vox penitus non audiebatur; potest tamen et priuatus alios non perturbans, sed ad orandum incitans clamare Psal. 19. Ad Dominum cum tribularetur clamaui, et exaudiuit me, et Ioan. 11. Christus voce magna clamauit Lazare veni foras, et Math. 27. Et circa horam nonam clamauit Iesus voce magna dicens Heli, Heli, lama zabarhani, et Paulus ad Hebr. 5. Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad illum, qui posset eum saluum facere à morte cum clamore valido, et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia; de oratione vero publica facit. Primo Esa. 6. Duo namque Seraphim clamabant alter ad alterum Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Plena est omnis terra gloria tua; ad quorum similitudinem duo Chori in Ecclesia fiunt. Secundo Psalm. 33. Benedicam Dominum in omni tempore; semper laus eius in ore meo. In Domino laudabitur anima mea, audiant manus eius et letentur. Magnificate Dominum mecum, et exaltemus nomen eius in idipsum. Tercio Psal. 32. Cantate ei canticum nouum, bene psallite ei in vociferatione. Quarto Luc. 2. Christo nato facta est cum Angelo multitudo militiae coelestis laudantium Deum, et dicentium, Gloria in Excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Quinto Luc. 19.

Ceperunt omnes turbæ discipulorum gaudentes laudare Deum voce magna super omnibus, quas viderant virtutibus dicentes, Benedictus qui venit Rex in nomine Domini, Pax in cælo, et Gloria in Excelsis. Sexto Math. 26. Marc. 14. Post cœnam vltimam Hymno dicto cum discipulis suis exijt in Montem Oliueti. Septimo Acta. Apost. 16. Paulus et Silas adorâtes laudabant Dominum, Octauo adest com. opin. doct. Rabanus lib. de inst. cleric. cap. 17. Isid. lib. 1. de offic. cap. 6. Aug. lib. 9. Confess. c. 6. et seq. Socrates Constantinopolit. lib. 6. Hyft. Eccl. cap. 9. Eusebius Cæsar. lib. 2. Eccles. Hyft. cap. 17. Nono est definitio Ecclesiæ Concil. Agat. cap. 30. non obst. Math. 6. Tu tamen cum oraueris intra cubiculum tuum, et clauso ostio tuo ora patrem tuum in abscondito, et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi: Resp. quod Christus ibi non prohibuit opus, sed intentionem: Non .n. prohibuit publicè orare; sed prohibuit, ne hac intentione, et hoc animo aliquis oraret in publico, vt ab alijs videretur; Secundo non obst. 3. Reg. 18. Quod Helias ad Prophetas Baal ait: Deus .n. vester forsitan cum alio loquitur, aut in diuersorio est, aut in itinere, aut certè dormit vt excitetur: nam Resp. quod ibi reprehenditur, non hac sola ratione quod clamabant; sed quia clamantes credebant Deum altiores voces magis audire. Idèd Helias eorum errorem deridens, ait, clamate voce maiore etc. Sic Christus reprehendit

prehendit prolixitatem verborum in oratione, non simpliciter, et absolute, sed sicut Ethnici faciunt Math. 6. Orantes autem nolite multum loqui, sicut Ethnici faciunt: putant .n. quod in multiloquio suo exaudiantur, vnde prohibuit, ne crederemus Deum per maleiloquium nostrum magis flectendum, sed per maiorem animi feruorem. Contra hanc hæresim scripsit Thom. Vald. lib. de sacramentalibus Tit. 2. de Cantu in Ecclesia habendo est Concil. Trid. de reform. sess. 24. cap. 12.

CAPVT. XX.

VNus est error dicens Non esse vnum Caput Ecclesiæ in terris videlicet Papam, de quo dicemus infra ver. Papa.

CARO ET CORPVS
HVMANVM. XXI.

Hic est vnus error Manichæorum dicens, corpus esse suapte natura malum, et ideo à malo principio factum; hunc errorem sequuti sunt Priscillianistæ, et Patriciani.

Contra facit 2. Genes. Creauit Deus hominem ad imaginem, et similitudinem suam, ad imaginem Dei creauit illum, masculum, et feminam fecit eos; at hæc sexus distinctio non est in anima, sed in corpore. Secundo Psal. 118. Manus tuæ Domine fecerunt me, et plasmauerunt

runt me; corpus .n. est de substantia hominis sicut anima dicente Athanasio, Anima rationalis, et caro vnus est homo. Tertio Iob. 10. expressè de corpore dixit: Sicut lac me coagulasti. Quarto Eccl. 18. Dens de terra creauit hominem. Quinto Rom. 6. vbi Paulus corpus anima iustitiæ appellat, conuincitur, quod suapte natura non sit malum, cum possit illud ad artem iustitiæ conuertere. Sexto facit ratio, quia Christus assumens nostram naturam factus est verus homo, sicut vnus ex nobis. Ioan. 1. Verbum Caro factum est, et Paulus Rom. 2. Factus est ex femine David secundum carnem; quod non fecisset, si caro hominis suapte natura fuisset mala. Septimo et vlt. est definitio Ecclesiæ Leo Papa huius nominis primus Epistol. 76. cap. 8. et Concil. Brac. 1. cap. 3. Si quis dixerit creationem vniuersæ carnis non opificium esse Dei, sed malorum Angelorum sicut Manicheus, et Priscillianus dixerunt Anathema sit.

Secunda hæresis est, quæ docet Imaginem Dei, ad quam homo à Deo conditus esse dicitur, esse in carne hominis sitam, non in anima, de qua dicam inferius ver. Imago.

CÆLIBATVS. XXII.

CÆLIBATVM damnans est Hæreticus, vide infra verb. Virginitas, Turrianus lib. 5. cap. 12. et cap. 14. et seq. et lib. 1. cap. 2. Eucherius tit. 19.

CERTI-

CERTITVDO. XXIII.

DE hac re vna solum est hæresis Martini Lutheri, Philippi Melanctonis, Martini Butzeri, et Ioannes Caluini, et reliqui omnes, qui impio lutherano nomine censentur; docentes Omnem hominem iustum certitudine fidei sese esse in gratia, et verè iustificatum. Et in super addunt, Omnem hominem iustum esse obligatum ex regulis fidei, ad certò credendum se esse in gratia; quod si non certò crediderit, ob hanc solam causam dicit illum non esse iustum.

Contra hanc hæresim dicam inferius ver. Gratia.

CHARACTER. XXIII.

Vnus inter plures errores Lutheri reperitur, in nullo sacramento imprimi Characterem.

Contra facit. Primo Paulus ad Eph. 4. Nolite contristare Spiritum Dei Sanctum, in quo signati estis in die redemptionis; vbi Hier. de Baptismo dicit: signati autem sumus Spiritu Dei Sancto, ut Spiritus noster, et anima imprimantur signaculo Dei Conc. Aug. lib. 1. c. 30. contra Crescentium, et contra Donatistas lib. 6. cap. 1. idem Innocentius 1. scribens Decentio Eugulino cap. 3. Greg. lib. 2. Registri cap. 32. ultimo

ultimo adest definitio Ecclesiae cap. non licet de
consecr. distin. 4. c. dictum de consecr. distin. 5.
Concil. Flor. sub Eugenio 4. et Concil. Trid.
sess. 7. can. 9. Si quis dixerit in tribus sacramen-
tis, baptismo scilicet, confirmatione, et ordine,
non imprimi characterem in anima, hoc est si-
gnum quoddam spirituale, et indelibile, unde
ea iterari non possint Anathema sit: character
.n. est figura, quam Deus animae imprimit in
signaculum, quo suū gregem discernit ab alijs;
per baptismum gratia recipimus, et inter oues
dominicas connumeramur, et ouile eius intra-
mus, et ut à non baptizatis distinguamur, cha-
ractere à Deo signamur in anima, grandiores
effecti sacramentum confirmationis accipimus
in quo gratia nobis praestatur, qua roboremur
in militia, et fortiores simus in praelio; militia
.n. est vita hominis super terram Iob. 7. Ideo
dux noster Christus nos caractere suae militie
notat. Qui vero recipit sacramentum ordinis,
ad altiorem quandam statum extollitur, et ver-
luti ex plebeio ad nobilem statum euehitur,
quapropter quasi quoddam sui status signum
tunc à Deo illi imprimitur Ecchius tit. 35. de
charactere.

CHARITAS. XXV.

CHARITATEM eo usque auctam fuisse,
ut quae sua natura sunt peccata, fieri pos-
sint sine peccato, Haereticus est Almerici, Di-
rect.

rect. 2. p. q. 7. har. 4. Item charitatem, et alias
virtutes à nullo viatore haberi posse, haereticus
est. Direct. 2. p. q. 10. har. 15. Rursus charitate
semota diligere posse Deum meritorie, et obtine-
ri vitam aeternam, haereticus est Direct. 2. p. q. 10.
har. 16.

CHRISTVS. XXVI.

CHRISTVS nomen est vnius personae
duas naturas habentis, diuinam videlicet
et humanam.

Prima haereticus est, quae negat Christum fuisse
Deum, sed solam naturam habuisse humanam.

Huius haereticus Author fuit Ebion quidam
Apostolis coeuius. Direct. p. 2. q. 6. n. 36. c. fin.
vbi Turrecrem. ver. Ebionitę 24. q. 3. S. Ant. 4.
p. tit. 11. cap. 7.

Contra facit. Primo Math. 3. Hic est filius
meus dilectus, in quo mihi complacui, et ibi-
dem Petrus inquit Tu es Christus filius Dei vi-
ui. Secundo Marc. 17. Hic est filius meus dile-
ctus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite,
Tertio Marc. 14. Tu es Christus filius Dei
viui? Iesus autem dixit Ego sum. Quarto Luc.
1. Dixit Gabriel Angelus. Hic erit magnus, et
filius altissimi vocabitur, et inferius, et quod
nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei, et
Elisabet ibidem dixit inferius: Benedicta tu in
mulieribus, et benedictus fructus ventris tui.
Et vnde mihi hoc ut veniat Mater Domini mei
ad

ad me, ubi Iesus adhuc in utero dicitur Dominus. Quarto Ioan. 1. Deus erat verbum, deinde dicit Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Quinto Ioan. 8. Dixit eis Iesus: Amen dico vobis antequam Abraham fieret Ego sum. Sexto Ioan. 11. Ego sum resurrectio et vita, qui credit in me etiam si mortuus fuerit vivet etc. Septimo Paul. ad Rom. 11. Quod ante promiserat per Prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo, et infra, qui predestinatus est filius Dei in virtute. Octavo Rom. 2. Theaurizas tibi iram in die ire, et revelationis tui iudicii Dei. Nono Rom. 14. Oportet nos omnes manifestari ante tribunal Christi. Decimo Rom. 9. Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Undecimo 1. Cor. 8. Et unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. Duodecimo Philip. 2. Hoc sentite in vobis, quod est in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo. Tertiodecimo Tit. 2. ut doctrinam Salvatoris nostri Dei honorent in omnibus. Quartodecimo Hebr. 1. Filius meus es tu, ego hodie genui te, et rursus, ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium etc. Quintodecimo 1. Pet. 3. dicit Christum sedere in dextera Dei. Sedecimo 2. Pet. 1. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, et hanc vocem audimus de caelo allatam cum essemus cum ipso in monte sancto. Decimoseptimo 1. Ioan. 5. Et

scimus

scimus quoniam filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus Deum verum, et simus in vero filio eius Iesu Christo. Decimo octavo Ioan. 10. Opera, quae ego facio in nomine patris mei, ipsa testimonium perhibent de me: ultra haec adsunt alia, et Primo peccata dimittit Luc. 5. Remittuntur tibi peccata tua. Secundo Cogitationes hominum cognoscit, Luc. 5. Ut cognovit autem Iesus cogitationes eorum respondens dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus uestris? quas solus Deus cognoscit Psal. 7. Scrutans corda, et renes Deus. Tercio Miraculorum claritas propria autoritare; nam aperuit oculos caeci nati Ioan. 9. Suscitavit Lazarum mortuum. Et multos alios Ioan. 6. Luc. 7. et Math. 9. Quarto Si in nomine Christi Petrus imperat, non ne multo melius Christus suo nomine imperare poterit? Act. Apost. 3. et 9. Quinto, quia mittit Spiritum sanctum, qui et ipse Deus est ut dicetur inferius suo loco: De personis divinis loquitur S. Thom. 1. p. q. 29. et seq. doct. com. 1. sent. distin. 23. et seq. Secunda haeresis est, quae negat Christum habuisse naturam humanam, sed unam tantum in eo ponunt naturam videlicet divinam, sicut et unam personam. Direct. 2. p. q. 6. n. 65. cap. fin. ubi Turre crem. ver. Euthichiani 24. q. 3. S. Antonio. 4. p. tit. 11. cap. 7. Turre crem. lib. 4. Summa cap. 34.

Huius erroris Author fuit Cerdon.

Contra facit. Primo Genes. 22. Benedicentur

G

tur

tur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obediisti voci meæ Paulus Gal. 3. Non dicit et feminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, et semini tuo, qui est Christus: Secundo Rom. 1. vocat Christum semē Dauid ibi Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Tertio Math. 1. Liber Generationis Iesu Christi Filij Dauid, Filij Abraam, et infra, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Quarto Luc. 1. Ecce concipies, et paries filium, et vocabis nomen eius Iesum. Quinto Gal. 4. Cum venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum est muliere. Sexto sepe Sanguis Christi nominatur in scriptura Eph. 2. Vos qui eratis longē facti estis propē in sanguine Christi et ad Hebr. 9. Quanto magis Sanguis Christi qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundauit conscientias vestras, et prima Pet. cap. 1. Sed precioso sanguine, quasi agni incontaminati, et immaculati Christi, et 1. Ioan. 1. Sanguis Iesu Christi Filij Dei emundat nos ab omni peccato: vbi. n. verus est sanguis, necesse est, vt vera sit caro. Septimo Math. 16. Spiritus promptus est, caro autem infirma. Octauo post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et hac de causa Thomæ dictum est Infer digitum tuum huc, et vide manus meas Ioan. cap. 10. Nono 1. Ioan. 4. Omnis spiritus qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo non est, et hic est Antichristus.

Deci-

Decimo adest definitio Ecclesiæ Concil. Nicenis sub Constantino, et Concil. Ephes. 1. et Concilium Ispalense 2. c. 13. non obstat. 1. Cor. 15. Primus homo de terra terrenus, Secundus homo de cælo cælestis; nam Resp. quod Christus dicitur cælestis homo, quia secundum naturam diuinam cælestis est: Quomodo Adam dictus est terrenus, quamuis anima eius, ex qua etiam sicut ex corpore componitur, sit cælestis? Itaque Paulus Christo dedit nomen à principaliori natura cum vocauit eum cælestem. Ad vērō dedit nomē à minus principali, vocans eum terrenum, non obstat. etiam Gal. 4. In similitudinem hominum factus, et habitu inuentus vt homo; ergo Christus non est verus homo; nam Resp. quod sacra scriptura fundat similitudinē in substantia, Eccl. 22. Omne animal diligit sibi simile, et omnis caro ad simile sibi coniungitur; et expressius de homine Gen. 2. Faciamus adiutorium simile sibi, et Genes. 5. Genuit filium ad imaginem et similitudinem suam. Contra hanc hæresim scripsit Athan. vnum lib. de incarn. et S. Ambr. de sacramento incarnationis, et Beatus Cyrillus de recta fide ad Theodosium.

Tertia est hæresis, quæ dicit Duas esse personas in Christo, vnam diuinitatis, aliam humanitatis.

Huius erroris est Author Nestorius.

Contra hanc hæresim facit Luc. cap. 1. Spiritus sanctus superueniet in te, et virtus Altissimi

G 2 fini

simi obumbrabit tibi; Ideoque et quod nascitur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei; ubi constat de duabus naturis in vna persona. Secundo Luc. ibidem cap. 1. Vnde hoc mihi; veniat mater Domini mei ad me; ubi Elisabeth vocat Virginem gloriosam matrem Dei. Tercio Ioan. 3. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo Filius hominis, qui est in cœlis: Quibus verbis utranque naturam in vna persona expressit. Quarto Rom. 1. Quod ante primum miserat per Prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo, qui factus est ei ex semine David. Quinto Phil. 2. Hoc. n. sentite in vobis, quod et in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, certum est illud pronomen, qui vna Christi personam referre non duas, qui secundum naturam diuinam æqualis est Patri Ioan. 10. Ego, et Pater vnum sumus; secundum humanam naturam est minor Patri, Ioan. 14. Pater maior me est; secundum diuinam immortalis est Ioan. 11. Ego sum resurrectio, et vita; secundum humanam sit obediens vsque ad mortem, Mortem autem crucis. Math. 27. Sexto Gal. 4. At cum venit plenitudo temporis misit Deus Filium suum factum ex muliere. Septimo Ioan. 1. Verbum Caro factum est. Octavo in symbol. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cœlis, et incarnatus est, et homo factus est. Et Concilium Ephes. similiter dicitur Deus erat verbum ostendit

ostendens naturam diuinam, et Verbum Caro factum est, ostendens naturam humanam Ioan. 1. de eodem dicitur, factus ex muliere, quod est hominis, et Magi eum adorant, quod soli Deo conuenit, item In Presépe reclinatum inueniunt, quod est hominis, Maiestas diuinitatis ostenditur vocibus Angelorum; qui lassus ex itinere velut homo, sedit supra puteum, idem clamat, et dicit Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos; qui sitiens velut homo, petit à Samaritana potum; idem velut Deus dicit Si scires domum Dei, qui esurit, velut homo; idem velut Deus, de quinque panibus et duobus piscibus satiauit quinque milia hominum; qui miserationis affectu velut homo deslet amicum mortuum; idem sublato lapide quatrduanae sepulturae velut Deus excitat rediuinum. Is, qui velut homo cruci affixus erat, idem velut Deus Latroni Paradisum promittit, lucem in tenebras conuertit; et omnia elementa tremere fecit; in uno. n. corrumpat miraculis, iuxta aliud succumbit iniurijs.

Contra hanc hæresim scripsit Cyrillus lib. de recta fide, Gelasius Papa lib. de duabus naturis, idem scripsit Ioannes Papa Gennadius, et Cassianus contra Nestorium.

Quarta hæresis est huic precedenti omnino opposita, et quodammodo declinat ad secundam. Hæc autem dicit vnam tantum personam Christi, et vnam tantum naturam videlicet diuinam, et in ipso incarnationis momento car-

nem fuisse conuersam in diuinitatem.

Huius erroris Author fuit Euthiches.

Contra hanc hæresim, quæ dicit diuinitatem Christi passam esse. facit Primo Malac. 3. Ego Deus, et non mutor: ergo nec pati dicitur. Secundo 1. Pet. 4. Christo igitur passo pro nobis in carne, et vos eadem cogitatione armamini, carne passum dixit, non deitate. Tertio 2. Cor. 14. Nam et si crucifixus est ex infirmitate, sed uiuit ex uirtute Dei etc. Quarto Psal. 21. Foderunt manus meas, et pedes meos, diruerunt omnia ossa mea. Quinto Esa. 53. Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas uellentibus. Sexto Esa. 64. Quare rubrum est uestimentum tuum? nomine uestimenti carnem designans. Septimo est definitio Ecclesie Concil. Calced. et Conc. Ephes. Quæ tertia Synodus dicitur et Conc. Ispalense cap. 13. Contra hanc hæresim scripsit, Gelas. Papa in lib. contra Nestorium, Boetius in lib. de duobus naturis, et Ioan. Damasc. lib. 3. de fide Orthodoxa.

Quinta hæresis est, quæ asserit Christum solum corpus habuisse non animam.

Huius hæresis Author fuit Arrius.

Contra facit. Primo Math. 26. Tristis est anima mea usque ad mortem. Secundo Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam, et iterum sumendi eam, et debet intelligi de anima rationali Luc. 2. Iesus proficiebat sapientia et ætate, et gratia apud Deum, et homines.

Tertio

Tertio Christus totum hominem redemit, quæ ait, totum hominem sanum feci in Sabbato. Ioan. 7. Totum ergo hominem Christus assumpsit; Nihil .n. profuisset nobis, solum carnem sine anima suscipere; quia peccata nostra in anima erant, et non in carne, quæ peccare non potest. Quarto adest definitio Ecclesie Concil. Rom. sub Damaso, et Concil. Ephes. cap. 13. et Conc. Calced. contra quam scripsit S. Amb. de incarnat. cap. 7. per totum.

Sexta est hæresis, quæ asserit In Christo tantum unam fuisse uoluntatem, uidelicet diuinam.

Huius erroris Author fuit Macharius Antiochenus.

Contra facit primo ratio, quia si Christus non haberet uoluntatem duplicem, diuinam scilicet, et humanam, utique non haberet duplicem naturam, consequens est falsum; ergo et antecedens. Secundo Marc. 7. Venit Iesus in partes Tyri et Sidonis, et ingressus domum, neminem uoluit scire et non potuit latere; ubi constat secundum humanitatem non potuisse latere. Tertio Luc. 22. Pater si uis transfer calicem istum à me; ueruntamen non mea uoluntas, sed tua fiat. Vbi sunt duæ uoluntates, humanitatis scilicet et diuinitatis. Quarto Phil. 2. Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; ubi secundum humanam naturam factus est obediens. Quinto est definitio Ecclesie Concil. Constant. quod sexta Synodus appellatur iuxta Ioan. 3. Quia descendi de celo, non ut faciam

G 4 uolun-

uoluntatem meam, sed eius qui misit me patris
suam propriam uoluntatem dicens, *Quæ erat*
carnis conc. Mag. sent. in 3. distin. 17.

Septima hæresis negat Christum crucifixum
fuisse, sed Simonem Cyreneum.

Huius erroris Author fuit impius Basilides
tempore Apostolorum. *Direct. 2. p. q. 6. n. 4.*
cap. lin. ver. Basilidiani 24. q. 3. S. Ant. 4. tit. 1.
cap. 7. Turre crem. lib. 4. Summa cap. 34.

Contra hanc hæresim facit totum testamen-
tum uetus in figuris loquens et omnes Euan-
gelistæ, et 1. Cor. 1. Nos .n. predicamus Chri-
stum crucifixum et Act. Apost. 2. Certissimi
sciat ergo omnis domus Israel, qui et Domi-
num cum, et Christum fecit Deus, hunc Iesum
quem uos crucifixistis; et 1. Cor. 1. Predicauit
Iesum Christum crucifixum Iudeis esse scandalu-
lum, Gentibus autem stulticia.

Octaua hæresis est negans redemptionem
esse à Christo.

Huius hæresis Author est quidam Basilides
quem sequutus est Abailardus qui dixit Diabolu-
lum nullum ius habuisse in homine.

Contra hoc ultimum dictum facit. Primo
Ioan. 14. Venit .n. Princeps mundi huius, et
me non habet quicquam, si non haberet potes-
tatem in homine, quomodo diceretur. Primo
ceps mundi 2. Tim. 2. Ne quando de illis Deus
pœnitentiam ad cognoscendam ueritatem, ut
resipiscant à Diaboli laqueis, à quo captiui tenen-
tur ad ipsius uoluntatem; Contra primum
autem

autem errorem facit Math. 1. Pariet filium, et
uocabis nomen eius Iesum: ipse .n. saluum fa-
ciat populum suum à peccatis eorum. Secundo
Ioan. 3. Non .n. misit Deus filium suum in mun-
dum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mun-
dus per ipsum. Tercio Luc. 20. Hoc est cor-
pus meum, quod pro uobis tradetur, et hic est
calix nouum testamentum in sanguine meo, qui
pro uobis effundetur. Quarto Gal. 4. Misit
Deus filium suum factum ex muliere, factum
sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret,
ut adoptionem filiorum reciperemus. Quinto
Ephes. 2. Cōiunxit nos Christo, cuius gra-
tia esis saluati. Sexto Colos. 2. Et uos cum
mortui essetis in delictis, et præputio carnis ue-
stræ cōiunxit cum illo donans uobis om-
nia delicta. Septimo 1. Pet. 1. Redempti esis
precioso sanguine, quali agni incontaminati,
et immaculati Christi. Octauo Apoc. 5. Re-
demisti nos Deus in sanguine tuo. Nono defi-
nitio Ecclesie Conc. Nicen. et Constan. et
Ephes. et symb. Eccl. Qui propter nos ho-
mines et propter nostram salutem descendit
de cœlis. Contra hanc scripsit Bernard. in
Epistola 190.

Nona hæresis negat in Christo fuisse spiritum
timoris Domini.

Huius erroris Author est Abailardus.

Contra facit. Primo Esay. 11. Egredietur
uirga de radice Iesse, et flos eius de radice eius
ascendet, et requiescet super eum spiritus Do-
mini,

mini, Spiritus sapientiae, et intellectus, Spiritus consilij, et fortitudinis, Spiritus scientiae, et pietatis, et repleuit eum Spiritus timoris Domini; et habebit illum timorem filialem, aut reuerentialem, de quo in Psal. 118. Timor Domini sanctus permanet in seculum seculi, non autem ferulis, de quo dicitur 1. Ioan. 4. Perfecta charitas foras emittit timorem.

Decima haeresis est asserens Christum sustinuisse vulnus lanceae, cum adhuc vivus esset.

Huius erroris Author fuit Petr. Ioannes.

Contra facit. Primo Ioan. 19. Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura; sed vnus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exiit sanguis, et aqua. Secundo adest definitio Ecclesiae in Concil. Viennensi clem. 1. de Summa Trin. et fide catholica.

Vndecima haeresis negat Christum surrexisse.

Huius erroris magister est Cerintus.

Contra hanc haeresim faciunt omnes quatuor Euangelistae, et Acta Apost. 1. Praebuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et loquens de Regno Dei, et 1. Cor. 15. Si Christus non surrexerit, inanis est praedicatio nostra, inanis est fides nostra, addo et definitionem Ecclesiae in symbolo. Credo resurrectionem mortuorum.

Duodecima haeresis asserit Christum in co-

los sine carne ascendisse.

Hanc haeresim docuit Apelles.

Contra facit. Primo Ioan. 20. Vbi Thomas vidit et palpavit Iesum. Secundo Luc. c. vlt. Videte manus meas, et pedes meos, quia ego sum. Palpate, et videte; quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. Tertio Act. 7. et 1. Ecce video caelos apertos, et filium hominis stantem a dextris virtutis Dei; ac filius Dei, si carnem secludas, non amplius dicitur filius hominis; et Angeli quando ascendit in caelum, dixerunt Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in caelum. At Iesus in forma humana est iudicaturus; ergo, et in forma humana ascendit.

Tertiadecima est haeresis Christum non semper fuisse, sed a Maria sumpsisse initium, Direct. p. 2. q. 6. n. 29.

Quartadecima est haeresis Christum ignorare diem iudicii, Direct. 2. q. 6. n. 68. contra quod dicit Esa. 30. Dies iudicii in corde meo.

Quintadecima haeresis est, quae Christi divinitatem passibilem dicit cap. fin. 24. q. 3. in fin. Direct. 2. p. q. 6. n. 70. cap. fin. 24. q. 3.

CIBVS. XXVII.

PRIMA est haeresis Tatiani asserentis, Non licere vesci carnibus; quam haeresim auxerunt Cathari dicentes Non licere comedere ova, caseum, lac, etiam si necessitas adsit. Di-

recltorium Inq. p. 2. q. 6. n. 25. cap. fin. vbi Turre crem. verbo Tatiani 24. q. 3. S. Ant. 4. p. tit. 11. cap. 7. Turre crem. lib. 4. Summaz cap. 34.

Contra hanc haeresim facit. Primo Exod. 12. Decima die mensis huius tollat vnusquisque agnum per familias, et domos suas: sin autem minor est numerus, vt sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum, qui coniunctus est domui eius iuxta numerum animarum, quae sufficere possint ad esum agni. Secundo Leuit. 11. Haec sunt animalia, quae comedere debetis etc. Tertio Deut. 14. Hoc est animal quod comedere debetis. Quarto Paul. 1. Cor. 8. Omnia quidem munda sunt, et malum est homini, qui per offendiculum manducat; hoc dicit quia propter vitandum scandalum in proximo debet homo a carnibus abstinere Roma. 14. Si fratrem meum scandalizo, carnes non comedam in aeternum. Quinto 1. Timot. 4. In nouissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis Demoniorum, in hypocrisis loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et his, qui cognouerunt veritatem; quia omnis creatura Dei bona est, et nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sexto Christus (ut omnes Euangelistae testantur) comedit agnum pascale. Septimo est definitio Ecclesiae Con-

cil. Brac. 1. cap. 14. Si quis immundos putat cibos carniū, quas Deus in vsu hominum dedit, et non propter afflictionem sui corporis; sed quia immunditiam putauerit, ita abstineat ab eis, ut nec olera cocta cum carnibus pergustet, vt Manicheus, et Priscillianus docuerunt, Anathema sit; non obst. Act. Apost. 15. Vt abstineatis ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, etc. nam Resp. quod illa ab Apostolis pro tunc prohibita sunt, non quia ex se mala, sed propter Ethnicos, qui nouiter conuertebantur ad fidem, ne occasione cibi, quem horrebant, abstinerent se conuerti ad fidem.

Secunda est haeresis huius proxime opposita, quae asserit, Quoslibet cibos quolibet etiam die omnibus sine omni discrimine esse licitos, quantumlibet per ecclesiasticas sanctiones fuerint prohibiti.

Haec est haeresis Iouiniani, quem nostris temporibus sequuti sunt Lutherani.

Contra hanc haeresim facit. Primo Num. 6. Vir sine muliere cum fecerit votum, vt sanctificentur, et se voluerint Domino consecrare, a vino et omne quod inebrare potest abstinebunt etc. Secundo Math. 3. Esca autem eius erant locustae, et Mel syluestre: ecce iam vides Ioannem baptistam a carnibus abstinuisse. Tertio Act. Apost. 15. Visum est spiritui sancto et nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quam haec necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione;

tione; à quibus custodientes vos bene ageris, à Apostoli hoc agere potuerunt, quare et Ecclesia idem facere non poterit? quæ ita definitur in Concil. Tolet. 8. cap. 9. ad quod addo tot. ritale observatione ieiunij, et Concil. Trid. sess. 25. Tit. de delectu ciborum, ieiunij, et diebus festis non obli. Luc. cap. 11. In eadem (inquies) domo manete, edentes, et bibentes, quæ apud illos sunt, et rursus in quamcumque ciuitatem intraueritis, et susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis; nam Resp. illa verba ad Apostolos solum pertinere, pro illo dumtaxat tempore, quo ad illud iter mittebantur; quibus etiã tunc dicitur In viam gentium ne abieritis, et in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis; tamen postea dicitur Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creature; seu dicas licitum erit vobis manducare de omnibus, quæ apponuntur vobis, vt intelligatis, nullum iam per me esse vobis prohibitum cibum, nisi vos ipsi prohibito ab eis abstinere volueritis, aut in posterum à meis successoribus vobis interdictum fuerit; non enim illud est præceptum, sicut nec præcipitur Leuit. 17. Omne animal, quod habet vngulam diuisam ruminat, comedetis, alioquin Ioan. bapt. postea casset, quia iuxta præceptum non fecit, cum nolum tale animal comedit. Secundo non obli. Math. 15. Quod intrat in os non coinquinat hominem, sed quod exit de ore, id coinquinat hominem, ergo comedens carnes in quadraginta

ma non peccat: Resp. verum esse nullum cibum ex sua natura posse maculare animæ substantiã, sed voluntas deprauata, qua contra præceptum ecclesiasticum carnes comedit, illa est, quæ coinquinat hominem: illa autem praua voluntas sollicitans ad inobedientiam, est intima homini, et exit de corde, et inde peruenit ad os per prauum operis executionem, ad hunc modum dicimus etiam vt ait Paulus, quod esca nos non commendat Deus: esca enim ipsa nec meliores, nec peiores facit, sed obedientia, qua obedientes præcepto Ecclesiæ, abstinemus ab aliquibus cibis, commendat nos Deo, et meliores facit: inobedientia autem peiores, et non valet consequentia, Christus nullum docuit ciborum discrimen: ergo purioris christianismi erit, si nullus habeatur ciborum delectus; nam Resp. quod ad hunc modum oporteret etiam colligere, quod purior esset christianismus, si omnes procul ab Ecclesia abigerentur ceremoniæ, quoniam Christus aut nullas, aut paucissimas docuit ceremonias, quod non est dicendum vt inferius suis in locis latius dicetur. Turrianus lib. 3. cap. 16. et lib. 5. cap. 6. et infra ver. Ieiunium.

CIRCUMCISIO. XXVIII.

VNUS error asserens Adhuc in noua lege debere paruulos circumcidi; de quo dicemus infra ver. Lex. Direct. 2. p. q. 6. n. 8. cap. fin.

fin. 24. q. 3. vbi Turre crem. ver. Cerinthe
S. Ant. 4. p. tit. 11. cap. 7.

COITVS. XXIX.

PRIMA heresis est, que docet Promiscuum
feminarum vsum esse licitum; ita ut quicquid
que qua vellet ut sine peccato posset.

Huius erroris Author fuit Simon Magus.

Contra facit. 1. quia nullus Coitus dicitur
licitus preter eum, qui coniugio mediante inter
uirum, et propriam uxorem habetur; Nam
coitum cum iumento lex damnat Leuit. 18.
Cum omni pecore non coibis, nec maculabo-
ris cum eo; et Leuit. 20. Qui cum iumento et
pecore coierit morte moriatur, peccus quoque
occidite. Secundo, coitum cum masculo lex
damnat Gen. 19. Nam Deus propter hoc So-
domam, et Gomorrhaim ciuitates incendio des-
truxit, et Leuit. 18. Cum masculo non con-
miscearis coitu femineo, quia abominatio est;
et Leuit. 20. Qui dormierit cum masculo co-
itu femineo, uterque operatus est nephas,
morte moriatur, sit sanguis eorum super coitum
et ad Rom. 1. Propter hoc tradidit illos Deus
in passionem ignominie; nam feminae eorum
mutauerunt naturalem vsum in eum vsum, que
est contra naturam; similiter autem et masculi
relincto naturali vsum feminae exarserunt in deli-
derijs suis inuicem, masculi in masculos turpi-
tudinem operantes. Tertio lex damnat adul-
terium

terium Leuit. 20. Si Mechatus quis fuerit cum
uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum
uxore proximi sui morte moriatur et Mechus
et adultera. Quarto prohibetur fornicatio
Math. 15. De corde .n. exeunt cogitationes
male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta
etc. et ad Gal. 5. Manifesta sunt opera carnis,
quae sunt adulterium, fornicatio etc. et hic in-
telligas fornicationem, omnem concubitum
cum soluta. Quinto prohibetur mollities 1.
Cor. 6. Nolite errare neque fornicari, neque
idolis seruientes, neque adulteri, neque molles
etc. Regnum Dei possidebunt. Direct. 2. p. q. 14.
haer. 16. Prateolus de sect. haeret. lib. 14. c. 13.
Dixi in Summa pec. Cap. p. 2. tit. 8. q. 1. et seq.

Secunda haereticorum omnem coitum damnat con-
tra dicam infra ver. Nuptiarum.

Tertia haereticorum Beguinarum fuit Carnalem
coitum vrente carnis libidine non esse pecca-
tum; sed bene osculum.

Contra primum dictum est in prima haerese
huius tituli, contra secundum dictum facit ra-
tio, si uxor exigat a viro osculum, ut coeat cum
ea, et ut hoc debitum uxori praestet, non solum
non est peccatum tale osculum, sed uirtutis actus
fuit et iple licitus coitus est actus iustitiae, cum
uir reddat uxori, quod illius est: cuius .n. finis
est bonus, ipsum quoque bonum est; cuius au-
tem finis est malus, ipsum quoque malum est;
contra hanc haeresin est definitio Eccl. clem. ad
nostram de haeretico, de hac dixi late in Summa
H
pec.

pec. cap. p. 2. tit. 8. quæst. 1. et seq.

Quarta hæresis est Adulteria, et stupra ex charitate facta non esse peccatum, Directorium p. q. 7. hæ. 4. et seq. S. Anton. 4. p. tit. 11. c. 7. §. 2. Turre crem. lib. 4. Summæ cap. 36.

COMMVNIS VITA. XXX.

COMMUNEM vitam Religiosorum dantes, est hæreticus: dicam infra ver. Monachus Turrianus lib. 5. cap. 2.

CONCILIVM. XXXI.

VNA est hæresis asserentis Concilium generale legitimè congregatum posse errare.

Huius erroris fuit Arrius, Nestorius, Martinus Lutherus, et ipsorum sequaces, non ob id quod obijciunt Ioan. 5. Scrutamini scripturas, quoniam ipse perhibent testimonium de me, per nos quas dicunt esse iudicium ad omnes contradictiones fidei dirimendas; nam Resp. quod Dominus non dixit, quoniam ille perhibent de me iudicium, sed quoniam ille perhibent testimonium de me, fatemur iuxta scripturæ testimonium ferendam sententiam, verum opus est iudicare, qui dicta testium inquirat. Nam Arrius et Athanasius contendunt de consubstantialitate filij; Arrius adfert pro se Ioan. 14. Pater maior me est, Athanasius adduxit illum Ego et Pater

Pater vnum sumus, tunc opus est iudicio Ecclesie, vt talem controuersiam dirimat, alioquin ferè omnia dogmata essent confusa, et incerta. Echius tit. 2. de Concilijs, Melchior Canus in locis Theologicis lib. 5. c. 4. Turre crem. lib. 3. Summæ c. 1. et seq. Hosius Tit. de Conc. cap. 24. F. Paul. lib. 2. cap. 4. de Conc. Eccl.

Contra facit. Primo Math. 18. Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quaecunque perierint, fiet illis à patre meo, qui in caelis est; vbi .n. sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, q. si hoc promissum est duobus, multo magis Concilio Generali. Secundo Act. 15. Visum est Spiritui sancto, et nobis etc. Tertio Ioan. 14. Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quaecunque dixero vobis; quæ dicta sunt omnibus successoribus Apostolorum, quia dixit Math. 18. Ero vobiscum vsque ad consumationem seculi. Christus .n. semper Ecclesie astat, sicut sponsus sponsæ suæ cohabitatur. Cant. 8. Vineam meam coram me est; quæ Ecclesia nō potest errare Math. 16. Portæ inferi non præualebunt aduersus eam, et Ioan. 14. Ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in eternum, vnde Paul. ad Ephes. 5. Viri diligite vxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lapacro aquæ in verbo vite,

ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi; sed ut sit sancta, et immolata; ergo illam inspicere non poterit hæresis labes, aut peccati macula. Quarto 1. Tim. 3. dicit Paulus Ecclesiam esse columnam, et firmamentum veritatis, ubi apparet ipsam errare non posse.

Dicimus autem Concilium tunc esse generale, et rectè congregatum; quando Pontifici summi autoritate conuocantur omnes, quorum interest de re illa definire, et in eo præsidet Pontifex, siue eius Legatus; nec oportet ad hoc quod Concilium dicatur Generale, quod omnes christiani conuocentur, sed solum illi, ad quos spectat docere et regere, quales sunt maiores Ecclesiæ, et similes; nam Paul. 1. Cor. 12. dicit Nam et corpus non est vnum membrum, sed multa; et infra Nunquid omnes Prophete? nunquid omnes Doctores? ubi apparet quosdam esse in Ecclesia destinatos ut doceant, et definiant, vnde Deuth. 17. Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et non lepram, et iudicium intra portas tuas videris verba variari; surge et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniensque ad sacerdotes leuitici generis, et ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quærensque ab eis, qui iudicabunt tibi iudicii veritatem, et facies quodcunque dixerint, qui præsumt locum, quem elegerit Dominus, et docuerint te iuxta legem.

legem eius, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram; ubi Dominus mittit nos ad Sacerdotes ad amputandum dubitationis vulnus, non ad reges, neque ad Principes, et 1. Cor. 14. Si non fuerit interpretes taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur et Deo; Prophetæ autem duo, aut tres dicant, et ceteri dijudicent. Quod si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat. Cum ergo omnes, quorum interest, conuocati sunt, et summi Pontificis autoritate congregati; tunc Concilium Generale rectè congregatum dicetur; quod si omnes sic congregati, vnanimes, et concordēs fuerint, aut eorum maior pars cum summo Pontifice consentiat, illa erit certa scientia, et pro infallibili Concilij Generalis definitione tenenda, quod si absque autoritate Pontificis congregabitur vel congregatum recedat Legatus Apostolicus, nec à Pontifice fuerit confirmatum seu approbatum, erit prorsus nullum, prout fuit Ariminense factum ab Arianis hæreticis, contradicente Liberio Papa, et damnatum à Damaso summo Pontifice, eadem ratione Concilium Constantinopolitanum sub Constantino, et Gregorio Tertio celebratum, inane est, et pestiferum; quia renitente Gregorio Tertio celebratum fuit, et contra illius mentem, et aliorum catholicorum lata est ibi Sententia de imaginibus omnino ab Ecclesia tollendis; et ideo in septima Synodo, quæ Nicæna fuit, sub Nirene Imperatrice damnatum meritò fuit, si

tamen in aliqua persona talis potestas residet
ea est in solo summo Pontifice.

CONFESSIO. XXXII.

CIRCA Confessionem orti sunt infrascripti
pti errores. Primus negat, eam esse à Deo
institutam, sed dicit humana constitutione
bilitam: Secundus dicit, non esse necessariam
confiteri sacerdoti, sed sufficit soli Deo peccata
confiteri. Tertius dicit, confessionem esse
superfluum, et inutilem si contritio adsit. Quartus
dicit, non esse necessariam omnium peccatorum
examinationem, nec esse mortalia omnium
peccata confitenda; nam nihil ignoscendum re
linqueretur misericordiae Dei. Quintus omne
no tollit confessionem. Sextus dicit, in confes
sione non conferri gratiam, qua homo iustific
cetur; et ita negat, confessionem posse dici sa
cramentum, quem errorem docet impius Lu
therus. Septimus est error d. Lutheri dicentis
Omnes christianos esse sacerdotes.

Contra primum errorem est Concil. Triden
fess. 14. Can. 6. contra 2. ibid. Can. 6. contra 3.
ibid. Can. 4. contra 4. ibid. Can. 7. contra 5.
ibid. Can. 2. et contra 6. ibid. Can. 1. contra 7.
ibid. Can. 10.

Contra has haereses facit. Primo Luc. 17. Ite
ostendite vos sacerdotibus, loquens decem le
prosis petentibus salutem. Secundo Math. 18.
Dixit leproso, vade nemini dixeris, sed ostenda

ae sacerdoti, et offer munus tuum. Tercio Io
an. 2. Lazaro suscitato Christus dixit Aposto
lis, soluite eum, et finite abire. Quarto Ioan. 20.
Accipite Spiritum sanctum, quorum remis
eritis peccata remittuntur eis, et quorum retine
ritis retenta sunt; primo dum dicitur quorum
remiseritis peccata remittuntur eis. Istis ver
bis iuxta sententiam omnium sacrorum docto
rum potestatem dedit sacerdotibus absoluendi
homines à peccatis; at sacerdotes non possunt
peccata remittere, nisi prius ea cognouerint,
iuxta Prou. 12. Qui iudicat, quae nouit, iudex
iustitiae est, qui. n. sacerdotibus potestatem re
mittendi peccata dedit, eisdem verbis peccato
ribus obligationem confitendi sua peccata in
iunxit; nec potest dici quod sint verba Consilij,
quia verba sequentia declarant esse praeceptum
ibi, quorum retinueritis. Nihil certe aliud est
sacerdotes retinere peccata, nisi non remittere;
sensus. n. literae est quorum non remiseritis pec
cata, illa non sunt remissa, si ergo ad hoc ut pec
cata sint remissa, oportet ut sacerdotes remittant,
ergo ad hoc ut peccata sint remissa, oportet etiã
ut peccator illa sacerdoti manifestet, et sic ex
illis verbis colligitur, confessionem esse neces
sariam, eamque fieri debere sacerdoti, qui ab
soluturus est penitentem à peccatis; secundo
colligitur ex illis verbis quorum remiseritis
peccata remissa erunt, quod gratia per absolu
tionem sacerdotis infunditur, et per consequens
est sacramentum contra Lutherum; Quinto

Act. 19. Multi credentium veniebant confitentes, et annunciantes actus suos. Quinto ad eam. sententia doctorum videlicet Leo Papa in Epist. 69. ad Theodorum Aug. lib. 50. Homil. in Homil. 49. S. Amb. lib. j. de poen. cap. 7. Cyprian. sermone quinto de lapsis. Chrysostom. Homil. 10. ad Rom. Cyrillus lib. 3. super Leuiticum; Chrysostom. Homil. 3. super Math. vici facit definitio Ecclesie Sixti Quarti, quæ incipit Sixtus Episcopus et Concil. Constantiense sess. 8. Concil. Flor. sub Eug. 4. ver. quartum sacramentum est poenitentia et Concil. Trident. sess. 14. Can. 3. et Can. 6. et seq. cap. omnis de poenit. et remis. Turrianus lib. 4. cap. 17. et seq. de sacram. poenitentiae tractat. S. Thom. 3. p. 2. q. 84. et seq. doct. com. in 4. sent. distin. 14. et seq. Hosius de sacram. poen. cap. 44.

CONFIRMATIO. XXXIII.

HÆRESIS Græcorum est Confirmatio nem non esse sacramentum; quam tenuit etiam impius Lutherus.

Secunda hæresis est si quis dixerit iniurios esse spiritui sancto eos, qui Chrismate virtutem aliquam tribuunt Concil. Trid. sess. 7. Can. 2. Tertia si quis dixerit ordinarium eius ministrum non esse solum Episcopum; sed quemvis simplicem sacerdotem ibid. Can. 3.

Contra facit. Primo Act. Apost. 8. Cum Apostoli, qui erant Hierosolymis, audissent, quia

quia Samaria recepit Verbum Dei, per prædicationem Philippi Diaconi, miserunt ad eos Petrum, et Ioannem, qui cum venissent orauerunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum: non dum. n. in quemquam illorum venerat; sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu; tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum: ubi ad impositionem manuum Apostolicarum Spiritum sanctum super iam baptizatos descendisse credimus, ex quo sequitur, quod sit sacramentum, et conferens gratiam, quod à solo Episcopo confertur, quia solum Apostoli hoc conferebant, certumque est Christum ita fuisse, ut confirmandus Chrismate vngeretur, et Apostolos ita fecisse testatur Fabianus Papa in Epist. ad Orientales Episcopos, et solum Episcopi hoc conferunt, ut testatur Damasus in Epist. de Episcopis, Innocen. in Epist. ad Eugubinum cap. 3. Leo 1. in Epist. ad Germanos, Melchisedes in Epist. ad Hispania Episc. Euseb. Papa in Epist. 3. ad Episc. Thuscæ, Urbanus Papa in Epist. de com. vita etc. Clemens Papa martir in 4. Epist. Concil. Hispanense secundum, et Concil. Constantiense in 28. art. et Concil. Trident. sess. 7. Can. j. et seq. et Concil. Flor. sub Eug. 4. Concil. Cartag. 3. et 4. Tolet. j. cap. 20. Braccarense 1. cap. 37. quod autem gratia per manuum impositionem conferatur Act. Apost. 19. ibi Illos vero baptismo in nomine Iesu baptizauit, quo facto imposuit illis manus, et venit Spiritus sanctus

Etus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant: non obstat quod dicit Hieronymus in lib. aduersus Luciferianos, esse magis propter honorem sacerdotij, quam ex legis necessitate decretum, vt solus Episcopus per impositionem manus Spiritum sanctum conferat; nam Resp. quod idem ad Damasum Papam scribens dicit se illam solam velle tenere fidem, quam illi Romanus Pontifex, et verus Petri successor docuerit, non obstat etiam quod B. Gregorius scribens Ianuario Episcopo, permittat, vt presbyteri sacramentum confirmationis baptizatis conferant; nam Resp. ex eadem Epist. quae scribit, quod illud fecit ad euitandum scandalum; nam fuit magis permissio, quam concessio. Echius tit. 6. de confirm. Turrianus lib. 2. c. 18. et seq. S. Thom. 3. p. q. 72. Art. 1. et seq. doct. com. in 4. sent. dist. 7. et seq. Hosius Tit. de confirm. cap. 38. F. Paulinus cap. 2. lib. 5. de Conc. Eccl.

CONSILIVM. XXXIIII.

VNA est haeresis Martini Lutheri, dicentis Nullum discrimen esse inter consilium, ac praeceptum, de qua dicam infra ver. Praeceptum.

CONTRITIO. XXXV.

DVO sunt errores Lutheri circa contritionem, vnus, qui damnat contritionem, quae oritur

oritur ex consideratione, et odio gehennae. Alter, quo dicit, Non oportere ad paradam veram contritionem, discutere, et colligere omnia peccata; recogitando gravitatem, multitudinem, et seditatem eorum.

Contra primum: si ille timor seruilis Dei malus esset, quis est ille timor, qui est initium sapientiae? Psal. 110. Secundo David hoc timore fuit à somno peccati excitatus Psal. 17. Circundederunt me dolores mortis, et torrentes iniquitatis conturbauerunt me, dolores inferni circundederunt me, praecipuauerunt me laquei mortis. Tertio Esa. 26. Domine angustiae requisierunt me in tribulatione murmuris doctrina tua eis etc. Quarto Psal. 7. Nisi conuersi fueritis gladium suum vibrauit, arcum suum torrendi, et parauit illum. Quinto Ioan. 3. Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere à ventura ira? facite ergo fructus dignos poenitentiae. Sexto Luc. 13. Nisi poenitentiam egeritis omnes simul peribitis. Septimo exemplum de publicano, et de filio prodigo Luc. cap. 15. Octauo contra ambos errores Lutheri adest definitio Ecclesiae Concil. Trident. sess. 6. Can. 8. et sess. 14. cap. 4. 5. illam uero, contra hos errores Lutheri scripsit Ioannes Episcopus Rossensis in tract. contra captiuitatem Babilonicam, et Iacobus latomus in opere, quod pro assertionem facultatis louanensis, Hosius Tit. de contrict. cap. 46.

CORPVS. XXXVI.

CORPORIS partes inferiores à Diabolo esse, hæresis est Paternianorum Direct. 2. p. q. 6. n. 58. c. fin. ver. Paterniani 24. q. 3. S. Anton. 4. p. tit. 11. cap. 7.

CORRECTIO. XXXVII.

VNUS est error dicens, quod populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere, de quo dicam Tit. de Subditis. Dixi in Summa pec. cap. p. 1. quæst. 14. tit. 3.

CREATVRA. XXXVIII.

PRIMA de hac re hæresis est dicens Creaturas ab alio, quam à Deo esse factas. Direct. p. 2. quæst. 6. n. 3. cap. fin. ver. Menandriani 23. quæst. 4.

Huius erroris Author fuit Simon Magus.

Contra facit. Primo Genes. 1. In principio creauit Deus cælum et terram. Secundo Eccles. 13. Qui viuit in æternum creauit omnia simul. Tertio Malac. 2. Nunquid non Deus creauit nos? Quarto Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil: deinde, In mundo erat, et mundus per ipsum factus est. Quinto Paul. ad Hebr. 3. Qui autem omnia

omnia creauit Deus est. Sexto 1. Timot. 4. Prohibet abstinere à cibis, quos creauit Deus. Septimo Apocalip. 4. Quia tu creasti omnia et propter uoluntatem tuam sunt, et creata sunt, et ultimo definitio Ecclesiae in Symbolo dicit, credendum esse in Deum factorem cæli, et terræ conc. cap. 1. de Summa Trin. et fide catholica et Concil. Brac. 1. cap. 13.

Secunda hæresis est Manicheorum dicentium, Quod creaturae sunt malae ex se, et generatione sua, quia dicunt à malo Deo creatas esse.

Contra facit. Primo Genes. 1. Vidit Deus cuncta quae fecerat, et erant valde bona. Secundo Sapient. 2. Diligis Domine omnia, et nihil odisti eorum quae fecisti. Tertio 1. Timot. 4. Omnis creatura Dei bona est. Quarto adest definitio Ecclesiae Concil. Brach. 1. cap. 7. Aug. lib. 1. de libero arbitrio, et in libro secundo de moribus Ecclesiae.

CRVX. XXXIX.

DE hac re vnus est error, qui nullo pacto permittit crucem adorari de quo dixi ego supra ver. Adoratio.

DAMNARI. XXXX.

DAMNARI non posse qui defert habitum Beati Francisci hæresis est Arnaldi Direct. 2. p. q. 11. hæ. 2.

DECIMÆ. XXXXI.

DECIMAS non esse sacerdotibus soluendas quidam heretici docuerunt Pseudo apostoli nuncupati, quorum Dux, et Magister fuit Gerardus Sagarellus de Parma, qui iudicio Ecclesie damnatus igni traditus est Anno 1260.

Contra facit. Primo Leuit. 7. Omnes decime terræ, siue de frugibus, siue de pomis arborum Domini sunt, et illi sanctificantur, ratio est ut sit cibus in domo Domini Malach. 3. et ut seruiant in templo, orentque Deum pro populo Num. 18. Dedi omnes decimas pro ministerio, quo seruiunt mihi in tabernaculo. Federist, unde qui altari deseruiunt, cum altari participiant; alia ratio est, ut vacent legi Dei, et populum doceant 2. Paral. 31. Vnde Paulus 1. Cor. 9. Si seminamus vobis spiritualia, magnum est si nos carnalia vestra metiamus; tertia ratio est pauperum egestas, quorum causa decimarum soluuntur; et quamuis aliqui sunt sacerdotes, qui in pauperes decimas non distribuunt, nec vacent legi, et minus orent pro populo, nec cum doceant; non tamen illis sunt denegandæ decimæ, cum ipsi sint reddituri rationem sui superioribus, et prælatis, de hoc est definitio Ecclesie Concil. Constant. in 18. Art. Decimæ igitur debentur suo sacerdoti ex præcepto domino; an autem talis decima sit, verè decima totius

tius pars an non, parum refert. Echius tit. 37. de decimis S. Thom. 2. 2. questio. 87. art. 1. et seq. Summisce omnes ver. Decimæ, et toto Tit. de decimis.

DEMONES. XXXXII.

DEMONES adorari debere hæresis est Direct. 2. p. q. 10. hæ. 3. et seq. dixi supra ver. Adoratio.

DESPERATIO. XXXXIII.

DESPERATIONEM et nihil aliud posse impedire veniam peccatorum hæ. Raymundi Direct. 2. p. q. 9. art. 75.

DEV S. XXXXIII.

PRIMA hæresis est, quæ asserit plures Deos; Gnostici dixerunt esse vnum bonum, et vnum malum, Cerdon autem dixit, duos esse Deos, sed non dixit vnum bonum, alterum malum.

Contra facit. Primo Deut. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus vnus est. Secundo ibid. 27. Videte quod ego sim solus, et non sit alius præter me. Tertio 4. Reg. 4. Verè scio quod non sit alius Deus in vniuersa terra, nisi tantum in Israel. Quarto Psalm. 17. Quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum nostrum?

strum dei Psal. 85. Quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia, tu es Deus solus. Quinto Sap. 12. Nec. n. est alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus. Sexto Esa. 45. Ego Dominus, et non est alius, extra me non est Deus. Septimo 2. Cor. 8. Scimus q. nullus est Deus nisi vnus etc. Octauo ad Ephes. 4. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, quod autem Gnostici dixerunt vnum Deum bonum, et vni-
malum, conuincitur per Luc. cap. 8. Nemo bonus nisi solus Deus; Deus. n. necessario bonus est, quod si bonus non est, necessario Deus non est. Director. p. 2. quaest. 13. haer. 1. S. Thom. 1. p. quaest. 11. art. 3.

Secunda haeresis docet Deum esse corporeum, cuius author est Tertullianus.

Contra facit primo ratio, quia si Deus corporeus est, et figuram habet humanam, utique esset finitus, sed Deus infinitus est, nec aliquo potest limite concludi Iob. 22. Excelsior est. n. caelo, et super stellarum verticem collocatur, et Psal. 144. Magnus Dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis eius non est finis. Secundo Ioan. 4. Spiritus est Deus; ergo non corporeus, Luc. vlt. Spiritus carnem, et ossa non habet, sicut me videtis habere, non obli-
quod scriptura dicat aliquando Deum habere membra; nam tunc intelligi debet, vt illo nomine Deo tribuatur vis illa, et virtus, quae perfectior in illo membro reperitur; vt cum audis in Deo caput, intelligas diuinam essentiam, quae
omnia

omnia praecedat; cum audis oculos, intellige virtutem videnditalem, vt nihil ei latere possit Paulus ad Hebr. 4. Nulla creatura ei inuisibilis est, omnia nuda et aperta sunt oculis eius; aures habere dicitur vt omnia audiat Sapient. 1. Auris caeli audit omnia, et tumultus murmurat-ionis non abscondetur. Direct. p. 2. q. 6. n. 32. c. fin. ver. Antropomorphitae 24 q. 3. S. Ant. 4. p. tit. 11. cap. 4. S. Thom. 1. p. q. 3. art. 1. et seq. Tertia est haeresis, quae potius est Blasphemia, Armenorum dicentium Deum esse mendacem.

Contra facit. Primo Num. 2. ibi Non. n. est Deus quasi homo vt mentiatur. Secundo Hyer. 19. Dominus autem Deus verus est.

Tertio Ioan. 10. Ego sum via, veritas, et vita, non obli. quod scriptura dicat, quod Cain à nullo homine occideretur Genes. 4. Nam Resp. quod ibi illis verbis solum prohibuit omni homini occisionem Cain; non tamen negat eam futuram. Quarto non esset perfectus et Mat. 5. dicit Estote perfecti, sicut et pater vester caelestis perfectus est S. Thom. 1. p. q. 4. art. 1. et q. 6. art. 1. et seq.

Quarta est haeresis Petri Abailardi negantis omnipotentiam Dei, de qua dicemus infra de Futuro contingenti.

Quinta est haeresis Noetij negantis in diuinis personarum numerum.

Contra facit. Primo Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram; quibus

quibus verbis et diuinitatis vnitas, et personarum pluralitas aperte ostenditur. Secundo Genes. 19. Igitur Dominus pluit super Sodomam, et Gomorrhā sulphur, et ignem à Domino de cælo, et subuertit ciuitates has: si tantum est vna persona in diuinis, quis est hic Dominus, qui pluit à Domino? Tertio Psal. 2. Filius meus es tu, ego hodie genui te; nemo enim generasse ipsum, loquitur ergo de generatione filij, qui est alia persona à Patre. Quarto Ioan. 8. Et si iudico ego, iudicium meum verum est; quia solus non sum; sed ego, et qui misit me Pater. Quinto Ioan. 16. Ego et pater vnum sumus. Sexto Ioan. 17. Hæc est vita æterna vt cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Iesum Christum. Septimo Genes. 8. vbi videns tres prius apparuisse, et his loquens Abraham, quasi vni dixit Domine si inueni gratiam in oculis tuis. Octauo Psal. 66. Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus, et metuant eum omnes fines terræ. Nono Esa. 9. ibi Duo Seraphim dicebant Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Decimo Math. 28. Euntes docere omnes gentes baptizantes eos. In nomine Patris, et Filij et Spiritus sancti, et dixit in nomine et non nominibus, vt ostenderet omnes tres vnum esse Deum. Vndecimo 1. Ioan. 5. Tres sunt qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, et Spiritus sanctus. Duodecimo Paul. Rom. 1. 1. In diuinitate sanctæ Trinitatis operationem ostendens

dens dicit ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia, ipsi gloria, in secula seculorum amen, et dixit ipsi non ipsis ostendens, illas tres personas vnum esse. Tertiodecimo 1. Cor. 13. Gratia Domini nostri Iesu Christi, et charitas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Quartodecimo Apocal. 4. Et requiem non habebant die ac nocte dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui est, et qui venturus est; Hanc hæresim damnat Leo Primus in Epist. 71. cap. fin. 24. q. 3. S. Thom. 1. p. q. 30. art. 1. et seq. doct. com. 1. sent. distin. 2.

Sexta hæresis est dicens Tres esse personas in diuina natura subsistentes, eas tamen dicit esse inæquales.

Huius hæresis Author fuit Arrius.

Contra facit primo ratio, quia si filius Dei est Christus, ergo æqualis patri, et eiusdem naturæ cum eo; quoniam non est aliter possibile, vt filius sit qui non est de substantia patris: Secundo 1. Ioan. 5. Magis quarebant eum iudei interficere, quia non solum soluebat Sabbathum, sed et patrem suum dicebat Deum, equalem se faciens Deo; Tertio Ioan. 10. Ego, et pater vnum sumus. Quarto ad Phil. 2. Qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. Quinto Propheta de Angelicis, quod ita intelligit Paul. ad Hebr. 1. et Stephanus cum lapidaretur, eum adorauit dicens.

dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum. Sexto est definitio Ecclesie Concil. Nicenum sub Constant. et Conc. Constantien. sub Theodosio Maiore celebratum, et Conc. Ephes. sub Theodoro Iuniore, et Conc. Calcedonense sub Martino Imperatore, scriptura autem, quæ adducitur pro Arrianis sic intelligenda est, quod in Christo sint duæ naturæ; quædam diuina, secundum quam æqualis est patri, altera humana secundum quam minor est patre. Direct. 2. p. 9. 10. hæc. 22. cap. fin. 24. q. 3.

Septima hæresis est, quæ negat, Filium Dei esse verbum, huius erroris Authores fuerunt Alogiani.

Contra facit. Primo Ioan. 1. In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Secundo Sap. 16. Cum quietum silentium continerent omnia, et non in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus Domine exiliens de cælo à regalibus sedibus, durus debellator in mediam exteriorum terram profiliuit, ubi ille sermo intelligitur de verbo quod est Deus. Tercio Eccl. 1. Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis. Quarto Psal. 44. Eructauit cor meum verbum hominibus ubi dicit de Christo cum subdit speciosus forma patris filij hominū etc. Quinto Esa. 40. Excavatū est fœnum, et decidit flos: verbum autem Dei nostri manet in æternum cap. fin. 24. quæst. 3.

Octaua hæresis est Ignoratorum dicentium
Filium

Filium Dei ignorare diem ultimum.

Contra facit. Primo Psal. 118. Omnis consumationis vidi finem. Secundo Esa. 63. Clarius loquens de filio ait, Dies. n. ultionis in cor de meo, annus retributionis meæ venit. Tercio Paul. Col. 2. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. Quarto Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt, ergo etiam tempus. Quinto Ioan. 17. Omnia mea tua sunt et tua mea sunt et Luc. 10. Omnia mihi tradita sunt à patre meo; non obstat. quod dicitur Math. 24. De die illa, et hora nemo scit, neque Angeli cælorum nisi solus pater, et Marc. 13. De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque filius nisi pater. Nam Resp. quod non hoc dixit eo quod simpliciter nesciret, sed quia et si sciat, non tamen ut illis reuelare debeat, noluit autem illis dicere apertè scio, sed nolo vobis reuelare, ne illos hac responsione tristes redderet, aut minus erga se ipsum affectos hac occasione efficeret. cap. fin. 24. q. 3.

Nona hæresis est Origenis filio ignorantiam impingens, quæ dicit, filium non posse videre Patrem, nec Spiritum sanctum posse videre filium.

Contra facit. Primo Math. 11. Nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis novit, nisi filius, et cui voluerit filius reuelare, et nota quod licet fiat mentio de filio tantum, non per hoc excluditur Spiritus sanctus, ut dicitur in seq. hæresis expugnatione.

Decima hæresis Macedonij fuit asserentia Spiritum sanctum esse minorem patre, et filio, et non esse eiusdem substantiæ cum patre, sed esse veram creaturam.

Contra facit. Primo Math. 28. Baptizantes eos in nomine Patris, et Filij, et Spiritus sancti, cum in nomine dixit non in nominibus, manifeste ostendit eorum trium vnum esse nomen, vnamque substantiam. Secundo Paul. Cor. 6. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, ibi Spiritus sanctus est Deus, qui inferius dixit, portate Deum in corpore vestro. Tertio 1. Cor. 3. Nemo potest dicere Dominus Iesus nisi in Spiritu sancto. Quarto Math. 12. ibi Qui peccat in Spiritum sanctum non remittetur ei peccatum in hoc seculo, neque in futuro. Quinto, opera Spiritus sancti arguunt esse Deum, nam gratiam donat 1. Cor. 12. Remittit peccata Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum etc. et loquutus est per Prophetas 2. Pet. 1. Et est ubique Psal. 138. Quo ibo à spiritu tuo. Sexto est definitio Ecclesiæ, et in Symbolo. cap. 2. de Summa Trinit. et fide catholica et in symb. Athanasij ab Ecclesiâ recepto.

Vndecima hæresis ait Spiritum sanctum esse animam mundi.

Huius hæresis Author fuit Petrus Abaelardus.

Contra facit ratio, quia sequeretur quod Spiritus

ritus sanctus esset minor mundo, et mundi limitibus esset inclusus, et circumscriptus, et definitus, quod est omnino falsum, quia Spiritus sanctus est Deus: Deus autem nullis locorum spatijs clauditur Iob. 22. Nonne cogitas quod Deus excelsior cælo sit? et super stellarum verticem sublimetur? idem probat 2. Par. 3. et Esa. 40.

Duodecima hæresis Græcorum fuit, quæ negat Spiritum sanctum procedere à patre, et filio.

Contra facit. Primo Ioan. 16. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: non enim loquitur à semetipso, sed quæcunque audiet loquitur etc. ubi Didimus dicit in lib. 2. de Spiritu sancto ita ait, non enim loquitur à semetipso hoc est, non sine me, et sine meo, et patris arbitrio, quia inseparabilis à mea et patris est voluntate, quia non ex se est, sed ex patre et me est. Secundo Paul. Rom. 8. Qui autem Spiritum Christi non habet, et Gal. 4. Misit Deus spiritum filij sui in corda vestra, ubi Spiritus sanctus nominatur Spiritus filij.

Tertio Ioan. 16. Si ego non abiero, Paraclitus non veniet ad vos, si autem abiero mittam eum ad vos. Quarto facit autoritas Didimi. d. lib. 2. de Spiritu sancto, et Cyrilli lib. 11. super Ioan. cap. 1. et Athanas. in symbolo. Quinto adest definitio Ecclesiæ cap. 1. de Summa Trin. et fide cath. et Concil. Lugd. sub Gregorio 9. celebratum Concil. Ephes. sub Theodoro Iunior: I 4 et Con-

et Concil. Flor. sub Eug. 4. in quo Græci receperunt hunc articulum.

Tertiadecima hæresis est Petri Abailardi dicentis Potentiam esse propriam patris, non appropriatam, sapientiam filij, benignitatem Spiritus sancti.

Contra facit ratio, quia illa res non est velle alicuius propria, quæ pluribus convenire dignoscitur, ut constat ex sacris literis, Potentiam, sapientiam, et benignitatem omnibus tribus personis convenire, sequitur inde, ut nulli personæ aliqua illarum sit propria; Filius enim dicitur omnipotens Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. et Psal. 18. Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio, similiter et Spiritus sanctus dicitur omnipotens Psal. 32. Verbo Domini cæli firmati sunt, et spiritus oris eius omnis virtus eorum, sapientia quoque Deo Patri tribuitur Paul. ad Rom. in fine Cogniti soli sapienti Deo per Iesum Christum, cui honor et Gloria in secula seculorum; tribuitur etiam Spiritus sancto Ioan. 16. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem; benignitas quoque patri tribuitur Luc. 6. Et eritis Filij altissimi; quia ipse benignus est super ingratos, et malos; de filio autem Salomon testatur Sap. 7. Suavis, amans bonum, acutus, qui nihil uetat benefacere, humanus, benignus etc. et Paulus ad Tit. 3. Cum autem benignitas, et humanitas apparuit Saluatoris nostræ sunt

sunt igitur omnia ista omnibus communia; dicuntur tamen appropriata propter convenientiam, quam habent cum vna persona, ut potentia Patri, quia ille est fons totius deitatis, à quo reliquæ duæ personæ procedunt; sapientia appropriatur filio, quia ipse est genitus per intellectum patris, et est notitia quædam ab eo producta, et propter hanc similitudinem id ei appropriatur; Spiritui sancto tribuitur bonitas, et amor, quia Spiritus sanctus productus est ab utroque per illorum voluntatem, et est amor ab amobus productus.

Quartodecimo Deum non facere mala peccata, hæresis est, Direct. 2. p. q. 6.

Quintodecimo Deum creasse mala, hæresis est, ibidem. n. 50.

Sextodecimo Deo placere æquæ mala, atque bona hæresis est, Direct. 2. p. q. 10. hæ. 12.

DIABOLVS. XXXV.

PRI MA hæresis est Manicheorum dicentium Diabolum ex sua natura malum esse, nec posse esse bonum.

Contra faciunt primo quæ dixi supra de creaturis. Secundo facit Ioan. 8. In ueritate non stetit, quia non est veritas in eo; ubi apparet creatum fuisse in ueritate, sed ab ea cecidit. Tertio Qui de cælo cecidit necesse est, quod fuerit bonus; quia ibi non nisi boni existunt, sed Diabolus de cælo cecidit Luc. 10. Videbam

sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem, ergo bonus fuit creatus. Quarto adest definitio Ecclesie cap. 1. de Summa Trin. et fid. cath. et Concil. Brac. 1. non obst. Ioan. 8. Ille homicida est ab initio, quia debet intelligi, ab initio conditionis humanæ, quando statim, ut homo conditus est à Deo, Diabolus illi mortem propinavit.

Secunda hæresis est Origenis dicentis Diabolum aliquando liberandum fore à pœna inferni.

Contra facit primo quod supra de Beatitudine dixi. Secundo facit Math. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui preparatus est Diabolo, et Angelis eius.

Tertia hæresis est, quæ asserit Diaboli suggestiones in nobis fieri contactu lapidum, aut herbarum, de quibus dicam ver. Tentatio pro ut illorum sagax malitia nouit singula singulis conuenire.

D I E S. XXXXVI.

DIERVVM observationem ad ieiunandum et ad obseruandum Pascha negans est Iulianus. Turrianus lib. 5. cap. 18. et seq.

ECCLESIA. XXXXVII.

PRI MA hæresis est Donatistarum dicentium Intra Ecclesiam non esse bonos, et malos.

malos, sed solos bonos ad ipsam pertinere asserunt; quem errorem vltimo defendit impius Lutherus.

Contra facit primo Palm. 54. ibi Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo: tu verò homo vniuersalis, dux meus, et notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum consensu; ubi malus simul cum bono reperitur in domo Domini: domus enim Domini Ecclesia dicitur 1. Tim. 3. Ut scias quomodo oporteat in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui. Secundo 1. Cor. 1. ubi Paul. Hos ipsos, quos appellauit Ecclesiam Dei, et sanctificatos in Christo Iesu propter baptismum susceptum, in multis postmodum redarguit, contentiones inter ipsos esse asserit; ex quibus apparet quòd per hoc peccatores non dicuntur extra Ecclesiam, et in 2. Cor. 1. Vocat eos Ecclesiam Dei, et tamen eos postmodum redarguit, et minatur illis, nisi fecerint penitentiam. Tertio Paulus 2. Cor. 13. Ecclesia est vnum corpus, cuius caput est Christus; huius autem membra sunt fideles, è quibus qui iusti sunt, membra sunt viua et sana: qui autem peccatores, membra sunt mortua et putrida in fine rescanda. Quarto Ioan. 15. Ego sum vitis vera, et vos palmites, et parum ante, Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollit eum, et nota quòd non dixit Palmitem non ferentem fructum esse iam sublatum, sed esse

esse tollendum, ex quo conuincitur, fideles
adhuc per veram fidem Christo coherere, qui
ab eo tollerantur vsque ad mortē, in qua si cuius
nullo fructu reperiuntur, ressecantur omnino,
tanquam membrum putridum. Quinto Math.
13. ibi Simile est Regnum celorum sagena
missa in mare, et ex omni genere piscum congre-
ganti etc. Sexto Math. 22. vbi in nuptijs illa
inuentus est vnus nō habens vestem nuptialem.
Septimo Math. 25. inter decem virgines, quae
que erant fatuae, et quinque prudentes. Octauo
Paulus 2. Timot. 2. In magna domo non sunt
solum vasa aurea, et argentea, sed et lignea, et
fistilia; Nono Math. 18. vbi apparet peccato-
rem in nos fratrem ad Ecclesiā pertinere, mem-
brumque aliquod illius esse, alioquin non praeci-
peretur vt peccatum illius denunciaretur Ec-
clesiae ab illa corrigendum; qui si non esset mem-
brum illius corrigere non posset dicente Paulo
Rom. 2. Quis est tu qui iudicas seruum alie-
num? Genes. 7. In Arca Noe erant animalia
munda, et immunda, quae figurata est per Ec-
clesiam Dei. Vndecimo Ioan. 13. Vos mundi estis
sed non omnes; vbi inter Apostolos erat Iudas,
cuius malitia sibi tantum, non alijs nocuit.
Duodecimo facit ratio, quia si hoc esset verum
non esset differentia inter Ecclesiam triumphan-
tem, et militantem, visibilem et inuisibilem; et
presenti .n. seculo est Ecclesia militans, et visibi-
lis, in qua sunt omnes boni, et mali; soli infide-
les extra illam sunt; omnes tñ qui fidem Orthodoxam

doxam firmiter tenent, in illa continent; Eccle-
sia autem triumphans est sine ruga, et macula.
vltimo est definitio Ecclesiae Concil. Constant.
sess. 15.

Secundus error docet Ecclesiam errare posse.

Huius erroris est Author Ioannes Vuelsalta
tempore Federici Imperat. Contra scripsit
Echius Tit. 1. de Ecclesia Merchior Canus lib.
4. loc. theol. cap. 4. Hosius Tit. de Ecclesia
cap. 20. et seq.

Contra hanc haeresim facit, quod dixi supra
de Concilio; conclusio est, Ecclesiam errare
non posse circa res, quae fidem, et bonos mores
respiciunt, contrarium sentiens est haereticus;
in his tñ, quae non respiciunt Ius, sed rem gesta
hoc est in his, quae sunt facti, merè Ecclesiam
errare potest, vt si quis asseueraret Carolum
Quintum Caesarem nunquam in Italiam venisse,
nec à Clemente Septimo Coronam Imperij
accepisse, non est haereticus, etiam si vniuersa-
lis Ecclesia de hac re falleretur.

Tertia haeresis Valdensium Ecclesiae potesta-
tem minuit, docent Decretales esse nullius in-
muni, quem errorem hoc tempore impiè do-
cuit Lutherus.

Contra facit primo Prou. 6. Conserua fili mi
praecepta patris tui, et ne dimittas legem ma-
tris tuae; liga ea in corde tuo iugiter, et circun-
da gutturi tuo; quibus verbis docuit praecepta
Dei patris, et Ecclesiae matris esse custodien-
da; sumus .n. filij Ecclesiae per baptismum, in
qua

qua renati sumus. Secundo Prou. 22. Ne transgre-
diaris terminos antiquos, quos posuerit pater
tuis; ibi dixit (Patres) non patrem, quo sequitur
quod non sit intelligendum de praeceptis diui-
nis tantum, nec de praeceptis tantum parentum
antiquae legis, sed etiam nouae cum Psal. 44. de-
cat Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, consue-
tues eos Principes super omnem terram. Tertia
Deut. 17. Qui autem superbiuerit, nolens obe-
dire sacerdotis imperio, qui eo tempore mini-
strat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis mori-
etur homo ille etc. Si tantum valuit authori-
tas sacerdotij veteris testamenti, multo magis
erit authoritas sacerdotij supremi in lege noua.
Quarto Math. 18. Vbi Christus secreto peccan-
tem postquam semel correptus audire nol-
uerit, ad Ecclesiae iudicium deferri praecipit
et si eam non audierit iubet reputari tanquam
Ethnicum et Publicanum; id est vt per excom-
municationem segregetur à ceterorum commu-
nitione, vt vel sic erubescens relinquitur. Quinto
Luc. 10. Qui vos audit me audit, qui vos sper-
nit me spernit, spernit et eum, qui milit me. Sexto
1. Thessal. 4. Itaque qui haec spernit, non hominem
spernit, sed Deum, qui etiam dedit spiritum
suum sanctum in nobis. Septimo Exod. 16.
Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra
Dominum; ex quibus apparet praecepta in-
sta Praepositorum non esse duntaxat humana di-
cenda, cum vim suam, et robur habeant a Iure
diuino, et eorum contemptores reputantur

contemptores diuinorum Praeceptorum. Octa-
uo Math. 23. Super Cathedram Moysi sederunt
scribae, et Pharisei, quaecunque dixerint vobis
facite; secundum vero opera eorum nolite fa-
cere; et nota ibi quaecunque hoc est eorum,
quae ad Cathedram pertinent, hoc est eorum,
quae ad faciliorem obseruantiam mandatorum
Dei conducunt, et viam aperiunt. Nono Pau-
lus ad Rom. 13. Omnis anima potestatibus sub-
limioribus subdita sit. Non est. n. potestas nisi à
Deo, quae autem sunt, à Deo ordinata sunt: ita-
que qui resistit potestati, Dei ordinationi resi-
stet. Qui autem resistunt sibi damnationem ac-
quirunt. Decimo ad Tit. 3. Admonere illos prin-
cipibus, et potestatibus subditos esse, dicto
obedire, ad omne opus bonum paratos esse.
Vndecimo ad Hebr. 4. Obedite Praepositis ve-
stris, et subiaccete eis; ipsis. n. peruigilant, quasi
rationem pro animabus vestris reddituri, et in-
telligitur de Praelatis ecclesiasticis, cum antea
dixisset. Memento Praepositorum vestrorum,
qui vobis locuti sunt verbum Dei. Duodecimo
Paulus suam authoritatem circa inobedientes
 declarat Cor. 4. Quid vultis in virga veniam
ad vos, an in charitate, et spiritu mansuetudi-
nis et 2. Cor. 13. Ideo. n. haec scribo, vt non
praesens diutius agam secundum potestatem,
quam Dominus dedit mihi, in aedificationem,
et non in destructionem et 2. Thes. 3. Quod si
quis non obedierit verbo nostro per Episto-
lam, hunc notate, et non commisceamini cum
illo.

illo. Non est autem minor potestas praelatorum quam tunc fuerit; erit ergo obediendum praelatis Ecclesiae, in his, quae ad observationem legis diuinae conducibilia esse noscuntur. Tertio decimo adest definitio Ecclesiae, clem. ad nostram de haereticis, et Concil. Constantiensis sess. 8. non obstat ad Gal. 5. ibi Si spiritu ducimini, non estis sub lege et 1. Cor. 7. Empne elibet pretio magno, nolite fieri serui hominum; nam Resp. quod quamuis Christus nos liberauerit à seruitute peccati, et à seruitute legis Moysae, hoc est à iugo caeremoniarum, et legitimorum, non tamen subtulit obedientiam praelatorum, immo, strictius praecepit; auertit enim Paulus ab illa seruitute, qua quisque illius esse fatebatur, à quo baptizatus erat, quidam dicens Ego sum Paulus, alius ego sum Apollus, atque alius Ego sum Cephæ. Christus .n. solus pro nobis passus est, atque ideo totos nos ipsos illi soli debemus, non obstat, quod dicit impiorum Lutherus admittens Ecclesiae obedientiam, sed negat eam dilari posse, ultra ea, quae expressè in sacris literis habentur: nam Resp. quod si res omnes sustollantur, quae scriptae non sunt in sacra pagina, statim infra paucos dies ea, quae vocamus deuotionem, vel (vt melius dicam) sacrorum affectus periret; nam cultus his caeremonijs maxime fouetur, et nutritur: et nil ad has compellerentur christiani, citissimè aut nullus, aut frigidissimus cultus Dei futurus esset: Deus .n. praecepit nobis, vt illum coleremus.

mus, praecepit quoque ieiunium; Ecclesia verò expressit, vt die dominico praeceptum Missae audientes Deum coleremus, expressit quoque dies quibus ieiunandum est, quod et Apostoli fecerunt Act. 15. Visum est Spiritui sancto, et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam haec necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum et sanguine, et suffocato, et fornicatione, à quibus custodientes vos bene agitis, quae tamen non fuerunt iniuncta in Evangelio: potest igitur Ecclesia statuere in causa fidei et circa mores, qui ad observationem mandatorum maxime conducunt, in quibus ei omnino obediendum est; de ceteris tamen non potest, quoniam (vt inquit Paulus) 1. Cor. 10. Data est illis potestas, in edificationem, non autem in destructionem. Hosius Tit. de Eccles. cap. 15. et seq. et Tit. de tradit. c. 92. F. Paulinus lib. 4. cap. 2. de Conc. Eccl.

Quarta haereticis est Vadianorum et Vualdensium, et Lutheranorum dicentium Ecclesiam ipsam, hoc est ecclesiasticos viros non posse vllas possessiones possidere, nec agros, nec diuitias vllas.

Contra facit primo, quae dixi supra de Apostolis, atque de Decimis. Secundo Iosue 21. vbi sacerdotes veteris legis habuerunt possessiones et agros. Secundo 1. Timot. 3. vbi Paulus scribens ad Timot. qualem oporteat Episcopum esse, inter cetera exigit ab eo hospitalitatem; at hospitalitas exerceri nequit ab eo, qui

non habet facultates, quas ministrare possit ijs, quos hospitio receperit. Tercio et ultimo adest definitio Ecclesie 12. quæst. 1. per totam, et Tit. de rebus Eccl. non alien. Concil. Calcedon. Concil. Constantiense sess. 8.

Quinta hæresis est quæ dicit Ecclesiam Romanam esse Ecclesiam Carnalem, Direct. p. 2. q. 8. et q. 16. et q. 13.

Sexta est dicentis Ecclesiam consecratam non plus valere ad orandum, quam stabulum porcorum Direct. p. 2. quæst. 12. Turrianus lib. 2. cap. 19.

Septima est quæ negat Ecclesiam Romanam esse Principem aliarum Ecclesiarum, et quæ exput eius Pontificem non credit Turrianus libro 2. cap. 7.

Octaua est quæ negat Ecclesiam esse Vnam, Sanctam, Catholicam, et Apostolicam, Hosius Tit. de deser. Eccl. cap. 20. et seq.

ELEEMOSYNA. XXXVIII.

PRI MA est hæresis Ioannis Vuicleph dicentis, Non licere eleemosynas tribuere Fratribus mendicantibus.

Contra facit primo ratio, quia si Monachatus licitus est, pro vt dicam suo loco, et Monachis licitum est mendicare, ergo licitum est eis dare eleemosynam. Secundo adest definitio Ecclesie in Concilio Constantiense sess. 8.

Secunda est hæresis, quam refert Aug. lib. 21. cap. 22.

cap. 22. de ciuit. Dei; quæ docet Eleemosynam esse tantæ virtutis, vt qui eam exercuerit, quantumlibet criminose, et nefarie viuat, æternum tamen supplicium non sit habiturus.

Contra facit 1. Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

Tercia est, quæ dicit Plus placere Deo eleemosynam, quam sacrificium altaris Direct. 2. p. quæst. 11. hæ. 7.

EPISCOPVS. XLVIII.

DE hac re vnus est error quo docetur, Episcopum non esse simplici sacerdote superiore.

Huius erroris Author fuit Acrius, quem sequuti sunt multialij hæretici, inter quos fuit etiam Lutherus.

Contra hanc hæresim primo facit ratio: oportet. n. ymbra similem esse corpori, et figuram veritati; omnia autem, quæ in veteri testamento præfuerunt, figuræ quædam fuerunt eorû, quæ in lege noua futura erant, Paulo testante 1 Cor. 10. Omnia in figura contingebant illis; at in lege veteri distinctio fuit sacerdotum: nam Aaron summus fuit Sacerdos, filij autem eius minores sacerdotes, vt patet Leuit. 19. et ad Hebr. 6. Secundo Tit. 1. Huius rei gratia reliquit Crete, vt ea, quæ desunt, corrigas, et constituas per ciuitates presbiteros, sicut ego tibi dixi.

disposui; quo in loco testante Theophylacto, et
 Chrysostomo Paulus intellexit presbiteros Epi-
 scopos, qui idem intelligunt dictum Pauli 1.
 Timot. 4. Noli negligere gratiam, quæ in te est,
 quæ data est tibi per prophetiam cum imposi-
 tione manuum presbiterij. Tertio adest com-
 opin. doctorum Patrum Leo Primus in Epist.
 66. Bedalib. 3. super Lucam cap. 15. Isidorus
 in quodam sermone in Synodo habito, Verba-
 nus Papa et Martyr in Epistola de Communi-
 vita, Anacletus Papa et Martyr in Epistola de
 Patriarch. Aug. in Epist. 19. ad Hieronymum.
 Quarto adest definitio Ecclesiæ in Concilio
 Ispalense secundo, tractat Hosius Tit. de Mini-
 stro sacramenti ordinis cap. 54. addo Con-
 cilio Trid. sess. 23. Can. 7.

Secundus error est, qui docet, Nullum peccatorem, aut iniustum hominem posse esse Episcopum.

Huius erroris authores fuerunt Vandalenses dicentes Quod presbiterum non dignitas, sed vitæ meritum efficiebat potior.

Contra faciunt quæ dicam inferius Tit. de Potestate.

EVANGELIVM. L.

INTER alias Flagellantium hæreses hæc una fuit, qui dixerunt post aduentum suæ Sectæ Evangelium desisse.

Contra facit primo Eccl. 17. Testamentum æternum

æternum constituit cum illis, et iustitiam, et iudicia sua ostendit illis. Secundo Baruch. 2. Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sum illis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum. Tertio Psalm. 110. Redemptionem misit Dominus populo suo; mandavit in æternum testamentum suum. Quarto Luc. 21. Amen dico vobis, quod non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Quinto faciunt verba consecrationis calicis seu transubstantiationis vini in sanguinem, quæ Ecclesiam recepisse à Christo certò credendum est. Hic est calix sanguinis mei novi, et æterni testamenti etc. Sexto Paulus ad Hebr. 13. Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis Pastorem magnum ovium in sanguine testamēti æterni Dominum Nostrum Iesum Christum, aptet vos in omni bono.

Secunda hæresis est dicens, Evangelium non fuisse prædicatum ab Apostolis secundum spirituale intellectum, sed solum secundum litteram, de qua dixi supra in ver. de Apostolis.

Tertia hæresis est Martini Lutheri negantis Evangelium esse legem iuxta veram et propriam legis rationem; Hoc ideo docent, ut hac ratione contendat se esse liberos ab obligatione omnium bonorum operum; dicunt. n. Evangelium nihil præcipere, sed solum manifestare nobis bonum nuncium de Iesu Christo Filio Dei, quod ille solus merito suæ passionis expiator sit peccatorum nostrorum, et redemptor animarum nostrarum. Ex dictis superius tres colliguntur

guntur errores. Primus est, qui bonorum operum necessitatem negat, de quibus dicitur in tit. de Fide, et in tit. de Operibus.

Secundus est error, quo dicitur, Nullum esse in lege evangelica præceptum de quo dicitur in tit. de Præceptis.

Tertius est error, quo dicitur, Evangelium Christi non esse dicendum legem, de quo modo dicam.

Contra hunc tertium errorem facit primo Esa. 42. ubi Esaias loquens de Christo ait. Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat terram iudicium, et legem eius insula expectabunt; quod autem Esaias loquatur de Christo docet Math. cap. 12. Secundo Hyer. 31. loquens de lege evangelica dixit, Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam; quod autem loquatur de lege evangelica testatur Paulus ad Hebr. 10. Tertio Paulus ad Rom. 8. Lex .n. spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati, et mortis. Quarto ad Gal. 2. Per legem .n. legi mortuum sum; ubi intelligit per Evangelium mortuum esse legem Mosaycam. Quinto et ultimo ad Concil. Trid. sess. 6. Can. 20. et 21.

Quarta est hæresis, quæ dicit Evangelium Christi non docere ad Regnum cælestē, et dicto Evangelio aliud successurum Directo. p. 2. q. 9. hæ. 2.

EVCHARISTIA. LI.

P R I M A hæresis est Novitianorum dicentium Nullo modo ex pane posse confici Corpus Christi, eo quod panem creaturam Diaboli esse dicant.

Contra hanc hæresim vide quæ dixi supra de Creaturis, ubi ostendi Omnem creaturam esse bonam: de hoc sacram. tractat S. Thom. 3. p. quæst. 73. et seq. Doct. com. in 4. sent. distin. 8. et seq.

Secunda hæresis Græcorum est circa materiam huius sacramenti, quæ asserit, Non posse hoc sacramentum confici in azimo pane, sed præcisè in fermentato. Direct. p. 2. q. 18. hæ. 2. et Concil. Trid. sess. 13. Can. 1. et seq. agit de hoc sacramento, et in Bulla Pij 4. de prof. fidei Hosius tit. de sacram. Euch. cap. 39. et seq.

Contra facit primo Math. cap. 26. Prima autem die Azimorum accesserunt Discipuli ad Iesum dicentes, ubi vis paremus tibi comedere Pascha? at Iesus dixit, Ite in civitatem ad quendam, et dicite ei, Magister dicit: Tempus autem propè est, apud te facio Pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus, et paraverunt Pascha: Vespere autem facto discumbebant cum duodecim, et infra: Cœnantibus autē eis, accepit Iesus panem, et benedixit ac fregit deditque discipulis suis, et ait, Accipite et comedite Hoc est Corpus meum:

meum: ex quibus patet, Christum eo tempore, quod iam fermentatum comedere non licebat, nempe in cena primæ diei Azimorum, quo Iudæi festiuitatem Paschæ auspicabantur hoc sacramentum instituisse, discipulisque suis ad comedendum dedisse. At cum Christus tunc legem non soluerit, immo se velle eam seruare ostenderit, colligitur illum nec fermentatum comedisse, nec discipulis suis ad comedendum dedisse. Secundo Marc. 14. Et primo diei Azimorum, quando Pascha immolabant, dicitur ei discipuli, quod uis eamus, et paremus tibi manduces Pascha? et mittit duos ex discipulis suis et dicit eis: Ite in ciuitatem, et occurret uobis homo lagenam aquæ baiulans, et infra, Vespere autem facto venit cum duodecim, et infra: et manducantibus illis accepit Iesus panem et benedicens fregit, et dedit eis, et ait: sumite. Hoc est Corpus meum, ubi colligitur eo die eademque hora confecisse, quando iam Iudæi non licebat fermentato vesci. Tertio conc. Lat. cap. 22. Venit Die Azimorum, in qua necesse erat occidi Pascha, et misit Petrum et Ioannem dicens Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus, et infra: Euntes autem inuenerunt secutus dicit illis, et parauerunt Pascha. Et cum facta esset hora discubuit, et duodecim Apostolicum eo: et infra. Et accepto pane gratias egit, et fregit, et dedit eis dicens. Hoc est Corpus meum, quod pro uobis datur, hoc facite in meam cōmemorationem. Quarto Paul. Cor. 5.

Itaque

Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, et nequitia, sed in azimis sinceritatis, et veritatis. Quinto Luc. 12. Cauete à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis. Vnde Leuit. 2. Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio Domini: Ni mirum hoc tropo designas in omni opere bono, omnem prorsus inanem gloriam vitandam; cum ergo fermentum malitiam designet, qualis in Christi humanitate, nullatenus valet inueniri, Ecclesia merito censuit in azimo esse celebrandum, ut signum exterius, scilicet panis accidentia, esset signato conformius. Sexto adest definitio Ecclesie Conc. Flor. sub Eugenio 4. ubi definitur quod in azimo, siue fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter conficiatur: sacerdotesque in altero ipsum Domini Corpus conficere debere, vnumquemque scilicet iuxta suæ Ecclesie siue Orientalis, siue Occidentalis consuetudinem. Et nota, quod Græci non ideo censentur hæretici, quod in fermentato conficiant; sed quia sic conficientes putant in Azimo non posse confici, quod tamen falsum est, non obstat quod dicitur Ioan. 13. Ante diem festum Paschæ hæc acta esse, quo tempore Iudæi fermentato vesciebantur; nam Resp. quod festiuitates Iudeorum à vespere in vespem computabantur, et de festiuitate agni Paschalis specialiter dicit scriptura, Exod. 12. Immolabitque eum

vniuer-

uniuersa multitudo filiorum Israel ad vesperam, et Leuit. 23. Mense primo quarta decima die mensis huius solemnitas azimorum est etc. Qui dies hac ratione Pascha appellatur, ut apud Ioannem, cum dicitur, Iudæi non intrauerunt prætorium palatij, ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha. Nō quidem Pascha, Agnum pascalem, quoniam illum iam nocte præterita, qua Christus cenauit cum Discipulis suis Iudæi etiam comederent, sed nomine Pasche ibi Azimos panes nominauit; quos septem diebus continuis comedere tenebantur, quorum primus erat, quo Christus passus est.

Tertia est hæresis Vualdensium consecrationem putantes sine forma consueta Ecclesiæ, sed dicendo septies Pater noster, et benedicendo panem, et vinum se consecrare dicebant.

Contra facit Math. 26. Marc. 14. et Luc. 22. Qui dicunt Christum Corpus suum consecrare supra acceptum panem dicendo Hoc est Corpus meum, quod idem dicit Paul. 1. ad Cor. 11.

Quarta hæresis est, quæ negat, Verum Christi Corpus realiter in sacramento sub panis speciebus, et sanguinem sub speciebus vini contineri.

Hanc hæresim multis annis sepultam Ioannes Oecolampadius reduxit ab inferis.

Contra facit primo Luc. 22. ibi Hoc est corpus meum Conc. Math. cap. 26. et Marc. 14. et Paul. 1. Cor. cap. 11. quibus in locis sunt verba Luca meridiana clariora, nec in re tanti momenti

menti qualis est ista, credendum est Christum tropo aliquo, aut figuratione et loquutione vsum fuisse, ne causam errandi hac occasione nobis præberet. Secundo Ioan. 6. Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi, si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Et panis, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita, quod si interpretari velis, quod panis, quem ego dabo, carnem meam significat, aut figura quedam est corporis mei, manifeste iam te illis Iudæis annumeras dicentibus ad inuicem, quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Ioan. 6. quibus Christus respondit, Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis; et si obijceres quod esset intelligendum nisi manducaueritis carnem, i. figuram carnis filij hominis etc. Resp. per verba, quæ Christus subnectit dicens, Qui manducat carnem meam, et bibit sanguinem meum, habet vitam æternam; et ego resuscitabo eum in nouissimo die; caro .n. mea verè est cibus, et sanguis meus verè est potus; vbi apparet, quod non significatiuè, sed verè est caro, et sanguis Christi; quis .n. diceret, imaginè Dei esse verè Deum, nemo quidem, si verò obijceres eo modo dici cibum, quo verbū Dei dicitur cibus, Math. 4. ibi Non in solo pane viuit homo; Resp. certum esse verbum Dei, ibi non dici esse verè cibum, sed per quandam Metaphoram, aut similitudinem;

nem; quemadmodum .n. cibus corporalis nutrit corpus, sic verbum Dei nutrit animam Ioan. 8. Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in aeternum: si verò diceret, illud Ioan. 6. intelligendum est de manducatione spirituali carnis, per quam dicit, habentes vitam aeternam, non autem de Eucharistia, et dicit O Ecolampadius hereticus. Resp. ex mente com. doct. quod ibi intelligendum est de Eucharistia, et sic de Mystica cōmunionē veri corporis, et sanguinis sui. Primo Theophylactus Secundo Cyrillus lib. 4. super Ioan. cap. 6. Tertio Chrysostomus Homil. 45. super Ioan. Quarto Aug. tract. 26. super Ioannem. Quinto Cassiodorus in Psal. 109. Vers. Tu es faciens in eternum. Sexto Greg. super Ioan. ver. Numquid rugiet onager cum habuerit herbam. Septimo Ambr. in .6. de sacram. cap. 1. Octauo Hylarius lib. 8. de Trin. Nono Cyprianus in expositione orationis dominice, idem libro 1. Aduersus Iudeos. Decimo Origenes Homil. 7. super librum Numerorū. Undecimus Leo Primus in Epistola ad Constantinopolitanos, Iuuenius presbiter carmine Hystoriarum Evangelicam scribens. Duodecimo Arnobius super Psal. 110. Tertiodecimo Irenaeus lib. 5. aduersus hereses. Quartodecimo Ignatius in Epist. ad Rom. est igitur com. opi. Patrum contra hanc impiam heresim O Ecolampadij. Ad preterea definitio Ecclesie Cōcilij Ephesini primi in Epistola Cyrilli nomine dicti Concilij

Nestorium scripta. Leo Nonus in Concil. Verceil. Victor Secundus in Concil. Turonis. Nicolaus Secundus in Concil. Rom. Concil. Constantinense, et ultimo Concil. Trid. sess. 13. c. 1. et Can. 1. non obstat. 1. Cor. 10. Petra autem erat Christus, vbi exponitur, significat; nam non concludit necessariò, quia non est semper verum, quod verbum est, sit semper exponendum significat; ibi .n. in Enigmate dicit Petra erat Christus spiritualiter, non quod verè esset Petra sicut dicitur caro mea verè est cibus etc. Echius tit. 29. sub Euch. esse corpus Christi.

Quinta est heresis Ioan. Vuicleph et Martini Lutheri dicentium, quod in Eucharistia post factam consecrationem manet idem panis, qui erat ibidem ante consecrationem.

Contra facit primo Math. 27. Cœnantibus autem eis accepit Iesus panem et benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, et ait, Accipite et comedite, Hoc est corpus meum, et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis dicens Bibite ex hoc omnes. Hic est .n. sanguis meus noui testamenti; qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum; Marcus verò sic ait cap. 14. Et manducantibus illis, accepit Iesus panem, et benedicens fregit, et dedit eis, et ait illis. Sumite, hoc est corpus meum: et accepto calice gratias agens dedit eis; et biberunt ex illo omnes, et ait illis: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur; Lucæ autem verba sunt ista cap. 22. Et accepto pane gratias

gratias egit, et fregit et dedit eis dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. similiter et calicem postquam cenauit dicens: Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur: ex quibus apparet, quod facta consecratione nunquam vocatur panis. Secundo adest com. opin. Patrum, Anselmus scilicet per Paul. 1. ad Cor. 11. ibi De pane, et vino carnem, et sanguinem suum fecit Hayin. 1. Cor. 10. Vers. Quoniam vnus panis, et vnum corpus multi sumus, ibi Sicut ille panis, et sanguis in corpus Christi transeunt, ita etc. Theophrastus super Ioan. 6. Vers. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, dicit ibi Igitur nunc panis in carnem Domini mutatur, Isid. lib. 1. de Eccl. offic. cap. 18. ibi Panis, qui frangitur corpus Christi est, qui dicit Ego sum panis viuus, vinum autem sanguis eius est, de quo dicit Ego sum vitis vera et Damasc. lib. 4. de fide orthodoxa cap. 14. Non quod ipsum corpus assumptum a caelo descenderit, sed quod ipse panis, et vinum transmutatur in corpus, et sanguinem Dei; August. lib. sent. Prosperi fatentur ante consecrationem esse panem, et vinum, quod natura formauit, post consecrationem vero carnem Christi, et sanguinem, quod benedictio consecrauit Ambr. lib. 4. de sacram. cap. 4. Panis est ante verba sacramentorum, ubi accersit consecratio, de pane fit caro Christi, et de cap. 5. idem dixit Basilius Magnus lib. de Ritu

Missa

Missa, ibi Faciat hunc eundem panem preciosum corpus, et vinum preciosum sanguinem Domini Saluatoris Nostri Iesu Christi. Greg. Nissenus lib. de Mystica vita, ibi Nam cum lit panis, ignorat labefieri sic in carnem vertitur. Eusebius Myssenus in sermone de Cena Domini, ibi Visibilis sacerdos, visibiles creaturas, in substantia sui corporis, et sanguinis sui, verbi sui secreta potestate conuertit, Cyprian. in sermone de Cena Domini, ibi Panis non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia verbi factus est caro, Idem in sermone de vnctione Christi, idem dicit et Pontianus Papa in Epist. j. ad Felicem ibi Ipsi proprio ore corpus Domini conficiunt, et populis tradunt; Irenaeus lib. 5. Aduersus haereses, ibi Quando ergo et mixtus calix, et factus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis et corporis Christi, Thelephorus in Epistola ad omnes Christi fideles ibi, Ipsi enim, qui proprio ore Corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt audiendi, obediendi, atque timendi. Tertio adest definitio Ecclesiae Concil. Constantiense sess. 8. cap. firmiter de Summa Trinit. et fide cath. Concil. Trident. sess. 13. cap. 4. et Can. 2. et 4. non obstat quod dicitur Act. Apost. 20. ibi Vna autem sabati cum conuenissemus ad fragendum panem et 1. Cor. 10. Panis, quem frangimus, non ne participatio corporis Domini est? Quoniam vnus panis, et vnum corpus multi sumus, omnes quidem de vno pane, et de vno calice participa-

ticipamus, et 1. Cor. II. Quotiescumq; .n. manducabitis panem hunc, et calicem bibebitis, morietur Dominus annuntiabitis donec veniat; Nā Responsum quod sacre literę panem appellant, quod comeditur potest quouis modo Eccl. 29. Initium vite hominis panis et aqua; hoc modo manna dictus est panis, Psal. 77. Panem cœli dedit eis, omne delectamentum in se habentem; similiter filius Dei dictus est panis secundum diuinitatis substantiam Ioan. 6. Ego sum panis vite, qui de cœlo descendi; Secundo modo Responsum, quod hoc sacramentum potest dici panis eo modo, et nomine, quo res generata est vocabitur, exempli. Exod. 7. ibi, Sed dum uorauit virga Aaron virgas eorum, apparet, quod virga versa in colubrum nihilominus vocatur virga; non obstat, quod dicit impius Lutherus, quod verba consecrationis ita esse intelligenda videlicet. Hoc idest hic panis est corpus meum. Hic idest hoc vinum est sanguis meus. Nā Responsum quod hæc interpretatio adeo est nuda, ut litteram prorsus a suo vero sensu denudet, nihil aliud apud litteram de vero sensu relinquat. Hostie, de sacram. Euch. cap. 39.

Sexta hæresis est Aquariorum, qui asserunt pro calicis consecratione non esse apponendum vinum, sed solum aquam.

Contra facit primo Math. 26. ibi Dico autem vobis non bibam a modo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in Regno patris mei. Secundo Marc. 14. Amen dico vobis quia iam non bibam de hoc genimine

genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam novum in Regno Dei. Tertio Luc. 22. Dico .n. vobis quod non bibam de generatione vitis, donec Regnum Dei veniat. Quarto et ultimo est definitio Ecclesię c. 1. §. vna verò de Summa Trin. et fide cath. cap. fin. ver. Aquariorum 24. q. 3. Direct. 2. p. 4. 6. n. 23.

Septima est hæresis Græcorum, et Armenorum asserentium Minime miscendam esse aquam cum vino in sacrificio Missę.

Contra facit primo ratio, quia hoc sacramentum fit in memoriam dominicę Passionis, Paulo testante 1. Cor. 10. Quotiescumque manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. At Christo mortuo ut testatur Ioan. 19. Vnus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exiit sanguis et aqua. Secundo est autoritas doctorum Cypriani lib. 2. Epist. 3. Alex. 1. in decretis, quę sunt in 1. Tomo Concil. Aug. de Ecclesię dogmatibus 75. loco; Martinus Braccensis in collectario ex Concilijs Orientalibus cap. 55. Tertio adest definitio Ecclesię Concil. Cartagin. 3. cap. 24. Sexta generalis Synodus Can. 32. cap. cum Marti de celebr. Miss. Concil. Flor. sub Eug. 4. dummodo aqua modicissima admisceatur, adeo ut vinum non destruat. Concil. Trid. sess. 22. Can. 9.

Octava hæresis est Messallianorum, et Armenorum asserentium Hunc sacratissimum cibum nec prouidere quicquam, nec etiam ledere; dis-

ferunt tamen, quia Armeni fatentur soli corporis salutis prodesse.

Contra facit primo Ioannes. 6. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem habet vitam æternam. Secundo adest eom. opin. doct. S. Bernard. In hoc sacramento non forum gratia, sed ille, à quo est omnis gratia sumitur, Cyrillus in 4. super Ioan. cap. 17. loquens de Eucharistia dicit, Non mortem forum, verum etiã morbos omnes depellit, Christostomus Homil. 45. super Ioan. Hic nostrorum animarum solus est etc. Tertio definitio Ecclesiæ Concil. Flor. sub Eug. 4. et Concil. Trid. sess. 13. cap. 2. et Can. 16. tractat Hosiut. de effectu sacram. Euchar. cap. 42. Concil. Trid. sess. 13. Can. 5.

Nona heresis Græcorum est asserctum Hoc sacramentum sanctissimum in die Cœnæ Domini, feria scilicet quinta maioris hebdomadæ confectum, esse maioris virtutis, quàm alio quo libet die consecratum.

Contra facit 1. Cor. 11. ibi Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, et calicem Domini bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Non n. dixit in die anniuerfaria cœnæ dominicæ, sed ait, Quotiescunque; nam sacramentum non pender ex tempore, sed ex materia, et forma, pane scilicet, et Christi verbis à sacerdote debita intentione prolati; Dñs autem dixit Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem, non magis vno die, quàm altero. Decie

Decimus error est impij Lutheri dicentis Solam fidem sufficere ad præparationem suscipiendi tantum sacramentum, nec oportere ait confessionem peccatorum, nec ullam poenitentiam requiri; sed credant tantum, et confidant se gratiam ibi consecuturos.

Contra hanc hæresim primo facit ratio, quia hoc sacramentum est cibus viuorum, non mortuorum; at cum nihil nutriatur nisi quod uiuit; oportet, ut quisquis hoc sacramentum perciperit, prius uitam habeat, ut eo nutiri possit. Omnis autem qui peccat manet in morte 1. Ioan. 4. Omnis ergo, qui hoc sacramentum suscipit, eam debet facere diligentiam, quæ ut immunis sit à peccato, est necessaria, quod fit per confessionem sacramentalem peccatorum suorum. Secundo est autoritas Pauli 1. Cor. 11. Probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat; qui n. manducat, et bibit indignè iudicium sibi manducat; et bibit, non dijudicans corpus Domini. Probare autem se ipsum nihil aliud est, quàm inquirere uitam suam Gal. 6. Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et 1. Thes. 5. Omnia probare, quod melius est tenere. Tertio Exod. 30. dicitur in figuram huius rei: Et missa aqua lauant in ea Aaron, et filij eius manus suas, ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, et quando accessuri sunt ad altare, ut offerant in eo Ethymia Domino, ne forte

morianitur. Quarto antequam corpus sanctum Christus Apostolis exhibuisset, legem de esca Agni Paschalis prius impleuit, et postea Discipulorum suorum pedes lauit; propterea dixit, Vos mundi estis, sed non omnes Ioan. 13. ut intelligeret illam pedum lotionem, ad animarum affectum esse referendam, qua Iudas nimis lotus erat, et si exteriores eius pedes, velut omnium aliorum Apostolorum Christus lauisset. Quinto Leuit. 22. Ego Dominus, dic ad eos et ad posteros eorum. Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quae consecrata sunt, et quae obtulerunt filij Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Sexto adest com. opin. doct. Theophil. super 1. Cor. 11. Hier. dicit, quod Ioseph in Synagoga munda inuoluit corpus Domini, illudque in sepulchro nouo sepeliuit; praefigurans corpus Domini accepturos, tam mundam mentem debere habere, quam nouam Aug. in Epist. ad Iulianum. Greg. Nazian. super cap. 26. Leuit. Greg. Nisifenus lib. de Mystica vita Moyse Hier. super Epistola ad Titum, Cyprian. ser. 5. de lapsis. Septimo et ultimo adest definitio Ecclesiae Concilio Trid. sess. 13. cap. 7. et in Can. 11. tractat Hosius tit. de sacram. Euchar. cap. 43.

Vndecima haeresis est asserens Eos, qui aliquibus peccatis fuerint obuoluti, etiam si ad dominicam mensam accedant, a sacerdote consecratum panem recipiant, non recipere corpus Domini.

Contra

Contra facit 1. Cor. 11. Qui manducat, et bibit indigne, iudicium sibi manducat; ubi manifeste colligitur quantumcunque indignum posse manducare corpus Christi; Secundo Ioan. 13. ubi Iudas (quamuis indignus) sumpsit corpus Christi, quod idem colligitur Math. 29. March. 14. et Luc. 22. Tertio adest com. opin. doct. Theoph. super Math. 26. Chrysost. in Homil. de prodicione Iudae, Aug. super Ioannem in tract. 50.

Duodecima haeresis pestifera est Lutheri asserentis, Corpus Christi verum non esse in Eucharistia, nisi tantum in usu, hoc est quando quis utitur ea accipiendo, et edendo illam; alias autem extra communionem corpus Christi in ea non esse, docet: Propterea dicunt, Eucharistiam nunquam esse seruandam in altari, aut alibi post Missae celebrationem, propter quamcunque necessitatem.

Contra facit primo ratio, quia Christus cum dixit Hoc facite in meam commemorationem, nullam communionis mentionem fecit, sed tantum consecrationis; Praeterea si necessaria ad hoc esset voluntas accipientis, sequeretur quod potestas consecrationis penderet a voluntate accipientis, adeo ut si nullus adesset, qui Eucharistiam sumere vellet, utique ibidem Christus minime adesset, quod est falsum, iuxta definitionem Concilij sub Eug. 4. Secundo facit com. opin. Doct. Cyrillus in Epist. ad Catorisium Ambros. in oratione funebris de obitu fratris sui,

fui, Hier. in Epistol. ad Rusticum Aug. lib. 1. cap. 24. de visit. insir. Euseb. lib. 5. Eccl. Hist. cap. 24. Clemens Papa, et Martyr. Tercio de finitio Ecclesie cap. presbiter de consecr. de fin. 2. c. sanè de celebrat. Missæ tot. tit. de cult. Euch. Concil. Trid. sess. 13. cap. 6. et Can. 7. et Can. 4.

Tertiadecima hæresis fuit, quod si hostia consecrata cadat in lutum, seu comedatur à brutis vel summat ab homine, quod remanentibus speciebus desinat esse corpus Christi, Direct. p. 1. pag. 33. quam damnat Greg. 11.

Quartadecima est hæresis, si quis negat reliquias sacramenti altaris non esse custodiendas tot. tit. de cult. Euch. Turr. lib. 4. cap. 19.

Quintadecima hæresis Græcorum, Boemorum, et Lutheranorum est, quæ asserit, Necessariò sub vtraque specie scilicet panis, et vini esse communicandum, ita quod qui tantum sub vna tantum specie communicat etiam si laicus sit, peccat; quoniam (aiunt) cõtra præceptum Christi agit, qui præcipit sub vtraque specie communicare Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.

Contra facit primo ratio, quia totus Christus sub qualibet huius sacramenti specie integre continetur; nam si sub specie panis corpus esset exanguis, oporteret necessariò, ut esset inanimatum, quod est contra Apost. 6. ad Romanos Christus iam non moritur, mors illi vltra non domi-

dominabitur; est igitur sub specie panis corpus animatum, quod cum à diuinitate non sit separatum (quod n. semel assumpsit, nunquam dimisit) totum etiam Christum in duabus naturis ibidem esse fateri oportet, quod idem de sanguine dicendum est; quod idem confirmat Concil. Flor. sub Eug. 4. celebratum; ratio autem, quare layci non communicantur sub vtraque specie, est multiplex; prima, numerosa fidelium multitudo in dies crescens; propter quam communicandam periculum erat effusionis sanguinis; secunda de lactio vini pro communicandis infirmis; tertia, ne vinum consecratum pro infirmis vertatur in acetum; quarta, ob raritatem vini, quod apud multas gentes non reperitur; quinta, ne homines ducerentur ad credendum sub vtraque Eucharistie specie non æquè totum Christum contineri. Secundò facit etiam Luc. 24. Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem et benedixit, et fregit, et porrigebat illis; ubi loquitur de Eucharistia, nulla habita mentione calicis, quod ita intelligit ibi Theophil. et Aug. 3. lib. de consensu Euan. Chrilost. super Math. 17. et Beda super Luc. d. loco. Tercio Act. 2. Erant perseverantes in doctrina Apostolorum et communicatione, et fractione panis. Quarto Act. 20. Vna autem sabbati cum convenissemus ad frangendum panem etc. Quinto Math. 6. Panem nostrum substantialem da nobis hodie. Sexto adest com. opin. doct. Theoph. et Beda su-

per Lucam cap. 24. Chrysost. Homil. 17. super Math. Aug. in 3. lib. de consensu Euang. Cyrillus in Epist. ad Ant. Amb. in oratione tunc bini fratris sui. Septimo adest definitio Ecclesie Concil. Constantiense sess. 13. et Concil. Trident. sess. 21. et seq. non obstat illud Ioan. 6. Nam qui dixit Nisi manducaveritis carnem filij hominis, et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis: dixit quoque, Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum: et qui dixit Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam, dicitur etiam Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita: et denique qui dixit: Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in eo manet et ego illo; dixit nihilominus: Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum. hæc Concil. Trident. d. loco et cap. seq. non enim dicitur nisi manducaveritis carnem filij hominis sub specie panis, et biberitis eius sanguinem sub specie vini, non habebitis vitam in vobis, non obstat, etiam quod Christus communicaverit sub utraque specie, et dixit Hoc facite in meam commemorationem. Nam Responsorium hoc præceptum datum esse sacerdoti contingenti, non autem layco, eodem modo Responsorium ad illud Genes. 24. ubi Melchisedech panem et vinum obtulit: nam fuit figura huius sacramenti non in layco, sed in vero sacerdote; non obstat, quod Leo Papa in 4. sermone de quadagesima præcipiat, ut communio non fiat sub utraque specie

tantum specie, nam Responsorium illud factum esse tunc temporis, propter hæresim Manicheorum, et aliorum, qui predicabant Christum assumpsisse corpus tantalicum sine sanguine. Echiuse tit. 10. de Eucharistia sub utraque specie Concil. Trident. sess. 21. Can. 1.

Sextadecima hæresis est, dicere Sub vna tantum specie totum Christum non contineri Concil. Trident. sess. 13. Can. 3.

Decima septima est hæresis asserens, Eucharistiae sacramentum non esse cultu latrice adorandum, neque in processionibus circumferendum ibid. Can. 6.

Decima octava hæresis est, quæ asserit, Illud ad infirmos non esse deferendum ibid. Can. 7.

Decima nona est hæresis, dicens Christum in Eucharistia exhibitum spiritualiter tantum, non autem sacramentaliter, et realiter manducari, ibidem Can. 8.

Vigesima hæresis est, negans Adultum non esse in paschate communicandum ibid. Can. 9.

Vigesima prima et ultima est hæresis, quæ asserit, Non licere celebranti se ipsum communicare, ibid. Can. 10.

EVNUCHVS. III.

VNA fuit hæresis Valerianorum dicentium quod sit necessarium ad Deo bene servandum, ut quisque Castratus, et Eunuchus sit, qui non solum se ipsos, sed etiam eos, quos hor

spitio recipiebant, castrabant, credentes sic Deo se debere seruire.

Contra facit primo Math. 5. Vbi non solum prohibetur occisio; sed omnis res, quæ ad illam quoquo modo tendit. Secundo si necessarium esset, vt omnes castrarentur, coniugia perirent, quæ Deus approbauit; præcipiens, vt nullus dimittat uxorem suam excepta causa fornicationis. Math. cap. 19. obuiat. n. huic sententiæ Præceptum Domini dicentis 1. Genes. Crescite et multiplicamini, accedit ad hæc quod Dominus in Euang. Math. 19. non. n. cōmendauit natos Eunuchos ex vtero matris suæ, nec Eunuchos, qui facti sunt ab hominibus, sed eos cōmendauit Eunuchos, qui se castrauerunt propter Regnum celorum. Hæc autem castratio non est sic accipienda, quod membra virilia resecentur; nam alioquin laudasset etiam eos, qui ab vtero matris nati fuissent Eunuchi, aut qui ab hominibus facti fuissent Eunuchi, quod non fecit.

EXCOMMVNICATIO. LIII.

INTER alia, quæ ab Ecclesia Lutherani, et eius seguaces separare nituntur, est potestas excommunicandi; ex quo dicunt excommunicationem non esse timendam.

Cōtra facit 1. Math. 18. Si peccauerit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratre tuo. si au-

si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium testimonium stet omne verbum, quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiā non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, et Publicanus. Quod idem est ac si diceret, nullam prorsus cum eo habeto communionem, quoniam communio cum infidelibus est christianis interdicta Paulus 1. Cor. 6. Quæ pars fidelis cum infideli? et 2. Ioan. 1. Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non habet, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis. Qui. n. illi dicit Aue, communicat operibus eius malignis, ecce prædixi vobis, vt in die Domini non confundamini; quod ergo fuit populo Israel Chanaanus, hoc est homini christiano homo infidelis. Secundo Math. 18. Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata et in cælis, et quæcunque solueritis super terram, erunt soluta et in cælis; quæ verba exponentes Hier. et Chrysost. et Druthmarus, dicunt intelligi etiam de excommunicatione, et Urbanus in Epist. de communivita, et oblatione fidelium, dicit inde intelligi illud Ioan. 20. Quemcunque ligaueritis super terram etc. Idem Leo Primus in Epistola ad Episcopos 67. Tercio 1. Cor. 5. Iudicauit tradere huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini Nostri Iesu Christi, et 1. Thimot. 1. Quos tradidi satanæ, vt discant non blasphemare et 2. Thesal. 3. Si quis non obedit verbo nostro, per

Episto-

Epistolam hunc notate, et ne reconvalescant cum illo, vt confundatur. Quarto adest opinio doctorum: nam vltra superius adductos Aug. lib. de verb. Apostol. serm. 68. Ambrosius exponens illud 1. Corint. 5. idem dicit Origen. Homil. 2. super librum Iud. cap. 1. 11. quæst. 3. Antherus Papa in Epist. ad Episcopos Provinciarum Beticarum, Calistus Papa et Martyr in Epist. ad omnes Gal. Episc. Aug. super Psal. 54. Quinto adest definitio Ecclesiarum Conc. Constantiensis sess. 8. Concil. Carthag. 4. c. 73. Concil. Brachar. 1. cap. 33. et tot. tit. de sent. excom. Concil. Trid. sess. 25. de reform. sess. 25. cap. 1. dixi latè in summa pec. cap. p. 2. tit. 9. per totum Hosius tit. qui sint extra sancti. commissum cap. 31.

EXORCISMVS. LIIII.

VALDENSES exorcismos omnes ab Ecclesia tollere conati sunt, dicentes Omnes benedictiones Aquarum, Candelarum, Palmarum, Ornamentorum, Calicium, Patenarum Altarium, et Camiteriorum esse irritandas, nihil prorsus habere momenti.

Pro confutanda hac hæresi notandum est, quod exorcizare est per divina immundum spiritum adiuvando expellere. Hinc exorcismus omnis benedictio dicitur cuiuscunque rei, qua contra Demones, aut contra alia similia toxica vitantur.

vt benedictio aquarum, salis, candelarum, palmarum etc. in his .n. omnibus innocamus nomen Domini, precantes, vt illæ res sint; eo fauente, qui solus hoc potest facere, vobis in auxilium, et tutamen aduersus Demone[m], quod negant fieri posse Valdenses.

Contra facit primo Luc. 10. ibi Domine etiam Demonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Secundo Marc. ultimo. In nomine meo Demonia eicient. Tertio Act. Apost. 19. vbi Apostoli in nomine Iesu eiciebant Demonia. Quarto Luc. 11. Si ergo in digito Dei eicio Demonia, filij vestri hoc est exorcista, in quo eicient? Quinto adest autoritas Bedæ super 19. Act. Apost. lib. 10. Aug. decim. Dei cap. 32. Adde sexto definitionem Ecclesiarum, quæ declarat hoc officium ad ordinem exorcistatus pertinere c. exorcista 23. distin. Benedictiones autem altarium ex veteri lege ortum habuerunt; nam Moyses ex præcepto Domini erexit altare, et ipse vixit, ex quo Leo Primus Epist. 66. solum Episcopis licere altaria consecrare, et benedicere, idem Concil. 2. Hispanense cap. 7. Damasus in Epist. de Coepisc. Concil. Agathense 14. Benedictiones panis, vel alterius comestibilis non sunt nouiter ab homine inuentæ, sed ab ipso Deo; nam cum Deus pisces maris creasset, benedixit eis, Genes. 1. et 1. xod. 23. Seruietisque Domino Deo vestro, et benedixit panibus tuis, et aquis, et Leuit. 23. Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, et mes-

et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias vestras ad sacerdotem, qui eleuabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis altero die Sabbati, et sanctificabit illum, et Deuter. 18. Præcipit Dominus, ut de omnibus fructibus primitiæ offerantur Domino, et dentur sacerdoti, ut innotet nomen Dñi super eas, et Ezech. 44. Primitiua ciborum vestrorum dabitur sacerdoti, ut reponat benedictionem domui sue, et Paul. 1. Timot. 4. Omnis creatura bona est, et nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur; benedictiones autem indumentorum, paramentorum, sacrarum vasorum, et aliorum instrumentorum, quanti sint momenti, docet Clemens Papa, et Martyr in Epist. ad Iacobum fratrem; benedictiones quoque luminum et cerei paschalis ponuntur in Concil. Tolet. 4. cap. 8. et nota, quod homo per hoc non facit res meliores, sed Deus ad preces ipsius benedicens, ut dixi supra voce de Aqua. Hosius tit. de distin. ordin. cap. 51.

F A T V M. LV.

F VIT error Bardesani hæretici asserentis Fato conuersationes hominum esse impunitas; quem errorem docuit etiam Priscillianus hæreticus.

Contra facit primo ratio, quia hæc doctrina tollit liberum arbitrium; adeo ut non erit quod laudemus in homine, aut vituperemus, nec erit opus

opus aliqua consultatione: nam in his, quæ non possunt aliter enenire, superflua erit omnis consultatio; sicuti non esset opus oppugnare aduersus vitia, nec persuadere amorem boni, eius quæ prosecutionem, et Propheta Psalm. 33. frustra dixisset Declina à malo, et fac bonum, et Paulus 1. Cor. 6. Fugite fornicationem; sicuti nec erit opus legibus, et periret iustitia, quæ tribuit unicuique secundum opera, quæ gessit voluntariè, siue bona siue mala: Præterea si hoc verum esset, utiq; in Deum mala hominum referrentur, à quo certus ordo astrorum ordinatus est; nam tale fatum secundum istos hæreticos est certus ordo astrorum, in causando, aut in influendo; qd adeo est impium dicere, ut aures horreant audire, Deum scilicet esse authorem præcipuum nostrorum vitiorum. Secundo facit definitio Ecclesiæ Conc. Brac. 1. cap. 9. Leo Papa 1. in Epist. 21. de hac materia scripsit S. Thom. in opusculo de fato, et Greg. Nien. in lib. de fato S. Aug. lib. 11. de ciuit. Dei cap. 1. et seq.

F E S T I D I E S. LVI.

F E S T O R V M dierum observationes negant, est hæreticus. Turrianus lib. 5. cap. 17. Hosius tit. de 3. præc. cap. 79. Cathech. in 3. præcepto.

FIDES. LVII.

Primus error Petri Abailardi heretici est, qui dixit Nilil esse credendum, quod excederet virtutem nostri intellectus.

Contra facit primo Paul. ad Hebr. 11. Fides est substantia sperandarum rerum argumentum non apparentium, ubi doct. com. intelligit Paulum ibi loqui de fide, non autem de fiducia. Secundo Paul. Rom. 4. de Abraam loquens. Qui contra spem in spem credidit, ut heres perter multarum gentium; ratio est, quia cum esset graui aetate confectus, nulla spes erat, ut progenere posset. Tertio Luc. 1. ubi Zacharias merito fuit punitus, quia partum vxoris, quam senem, et sterilem sciebat, credere noluit. Quarto Paulus 1. Cor. 2. ibi Sermo meus, et praedicatio mea, non in persuasibilibus humana sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus, et virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia humanum, sed in virtute Dei. Quinto Esa. 7. Non credideritis non intelligetis, vnde Greg. Fides non habet meritum, cui humana ratio praebet experimentum, hoc idem intelligit Aug. lib. 1. Homil. 32. et Basiliius in exordio Psal. 115. non oblit. Eccl. 19. ibi Qui cito credit, leuis est ei deus; credere autem cito (dicit ille haereticus) est adhibere fidem ante rationem; nam Responsum quod ibi non est accipiendum de fide ad Deum, sed de mutua inter homines ipsos credulitate, alioquin

alioquin Maria Virgo leuitate arguenda veniret, eo quod cito credidit Angelo etc. de hac tractat S. Thom. 2. 2. q. 1. et seq. doct. com. in 3. sent. dist. 23. et seq. Hostius tit. de fide cap. 1. et seq.

Secunda haereticus est Eunomij, et impij Lutheri dicentium Solam fidem iustificare; quapropter opera nostra non esse necessaria ad assecutionem vitae aeternae dixerunt.

Et intellige hic de fide, pro ut est credulitas quaedam, siue persuasio, aut assensus firmus, et certus: sed inuident de omnibus, quae a Deo per Prophetas suos, et per se, et per Apostolos suos nobis reuelata sunt, non autem pro fiducia, ut asserunt haeretici; nam Paul. 1. Cor. 13. Nunc autem manent Fides, Spes, et Charitas, tria haec. Sed si fides complecteretur in se spem (ut asserunt Lutherani) iam non tria, sed duo sunt, oportet igitur separare fidem a fiducia.

Contra facit primo Psal. 14. ibi Qui ingreditur sine macula, et operatur iustitiam, et in fine Qui facit haec, non commonebitur in aeternum, non dixit, qui credit haec, sed qui facit haec, ut ostenderet operum virtutem, et necessitatem. Secundo Esa. 1. Quiescite agere peruersi, disceite benefacere etc. Tertio Math. 6. Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in Regnum coelorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in Regnum coelorum et infra Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem. Quarto Ioan. 15.

Omni palmitem in me nō ferentem fructum
tollet eum Pater meus. Quinto Math. 25. Do-
minus in vltimo iudicio vitam æternam promi-
tit his, qui opera pietatis in pauperes, et egenos
exercuerunt, et ignem æternum decernit
ijs, qui eiusmodi opera facere contemplerunt.
Sexto Math. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua
mandata. Septimo Math. vlt. Docentes eos ser-
uare quæcunq; mandauimus vobis. Octauo Mar-
c. vlt. ibi Qui crediderit et baptizatus fuerit, sal-
uus erit; ex quo patet ultra fidem requiri etiam
baptismum, cū uerō dixit, Qui autem non credi-
derit, cōdemnabitur, docuit sine fide baptismum
non prodesse, quemadmodum nec fides sine bap-
tismo. Nono Paul. ad Rom. 2. Non audito-
res legis iusti sunt apud Deum, sed factores le-
gis iustificabuntur. Decimo 1. Cor. 14. Si ha-
buero omnem fidem, ita ut montes transferam,
charitatem autem non habuero nihil sum. Vn-
decimo 1. Cor. 16. State in fide, uiriliter agite
et confortamini; omnia autem uestra in chari-
tate fiant. Duodecimo Iaco. 1. Qui autem
perspexerit in lege perfectę libertatis, et per-
manerit in ea, non auditur obliuiosus factum
sed factor operis; hic beatus in suo facto erit,
et in alio eiusdem Epistolę capit. Vis autem ser-
uare o homo inanis, quoniam fides sine operibus
morta est, et ibidem Videte, quoniam ex ope-
ribus iustificatur homo, et non ex fide tantum
et rursus Sicut. n. corpus sine spiritu mortuum
est; ita fides sine operibus mortua est. Tercio
decimo

decimo Apocal. 14. Beati mortui, qui in do-
mno moriuntur. A modo. n. iam dicit spiri-
tus, ut requiescant a laboribus suis; opera enim
illorum sequuntur illos. Quartodecimo Apo-
cal. 22. Ecce liber aperius est, qui est vita
et iudicati sunt mortui, ex his, quę scripta erant
in libris secundum opera eorum, et rursus
Ecce venio cito, et merces mea mecum est, red-
dere unicuique secundum opera sua. Quinto
decimo ad Gal. 5. Paulus dicit, omnia in vno
mandato compleri, nempe in charitate, non au-
tem in fide. Sextodecimo Paulus ad Gal. 5. In
Christo. n. Iesu, neque circumcisio aliquid va-
let, neque præputium; sed fides, quę per cha-
ritatem operatur. Decimoseptimo Ioan. 14.
Si diligitis me mandata mea seruare. Decimo-
octauo 1. Ioan. 13. Qui habuerit substantiam
huius mundi, et viderit fratrem suum necesse ha-
bentem, et clausit viscera sua ab eo, quomo-
do est charitas patris in eo? Vltimo adest de-
terminato Ecclesię Concil. Trid. sess. 6. cap. 3.
et seq. Non obstat quod obijciunt Lutherani,
Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo
et Act. Apost. 16. Dans illis Spiritum sanctum,
sicut et nobis, fide purificans corda eorum, et
Abac. 2. Iustus ex fide uiuit: nam Resp. ve-
rum esse, quod fides iustificat hominem, et sine
ipsa neminem esse iustum; non tamen dicit, so-
lam fidem iustificare hominem; adeo ut alia om-
nia excludantur a iustificatione; sicuti per hoc
quod effectus producit ab una causa, non per
hoc

hoc excluditur alia, quæ particeps fuit, ceteris
ibi tacuerint opera, non tamen illa excludit
iustificatione; alioquin etiam baptisimus non
esset necessarius, qui alibi fuit expressus sicut
alia opera. Præterea eadem ratione licebit si-
dem excludere, de qua nulla sit mentio, cum
multis in locis operibus tribuatur iustificatio
Tob. 4. Eleemosyna ab omni peccato, et morte
liberat, et Eccl. 4. Ignem ardentem extinguit
aqua, et eleemosyna resistit peccatis, et Luc. 11.
Date eleemosynam, et omnia munda sunt vobis.
Vbi licet non fiat mentio de fide; tamen subin-
telligitur, quod tunc eleemosyna dicenda sit ho-
ni, quando ex fide procedens solo Dei respec-
tu fit: sicut etiam fides tunc erit sufficiens,
quando illi fuerint opera necessaria coniuncta.
Non obst. secundo Rom. 3. Arbitramur (ar-
quit) iustificari hominem per fidem sine operi-
bus legis, et ad Gal. 2. Scientes autem quod non
iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fi-
dem Iesu Christi, et nos in Christo Iesu credi-
mus, ut iustificemur; ex fide Christi, et non ex
operibus legis. Propter quod ex operibus legis
non iustificatur omnis caro; nam Resp. quod
ibi loquitur de operibus legis veteris, puta de
ceremonijs, et alijs ritibus, quæ omnia fac-
runt per Christi mortem deleta, et nullam pe-
nitentiam virtutem habentia: quapropter nec iusti-
ficare quemquam poterant; non autem loque-
batur de operibus aliorum præceptorum De-
calogi, ut satis docet materia, de qua ibidem
tractatur.

tractatur, et ita intelligunt Beda. Theophila-
tus, Ambrosius, et Hieronym. Non obst. ter-
tio ad Rom. 4. Credidit Abraam Deo et repu-
tatum est illi ad iustitiam; nam Resp. quod per
hoc dicitur Abraam iustificatus, pro ut dicunt
heretici; nam reputari ad iustitiam, non est
primam iustificationem acquirere; sed est in
opera iustitiæ computari; fides .n. Abraam fuit
opus iustitiæ, cum iustum sit, ut quisque Deo
veracissimo aliquid dicenti credat; patet Psal.
105. Et stetit Phinees, et placuit, et cessavit
quassatio; et reputatum est ei in iustitiam, in
generatione, et generationem usque in sempi-
ternum; ubi occisio reputata est ei ad iustitiam,
non quod per illud opus fuerit iustificatus; sed
solum significat illum fecisse opus iustitiæ; non
obst. quod Paulus subdit. Ei autem, qui opera-
tur, merces non imputatur secundum gratiam,
sed secundum debitum; ei vero qui non opera-
tur, credenti autem in eum qui iustificat in ipsum,
reputatur fides eius ad iustitiam; nam Resp. q.
aliqui post fidem, et gratiam susceptam opera
bona faciunt, et ipsis debetur merces, non gra-
tis, et ex pura liberalitate, sed secundum debi-
tum, quia gloria aeterna debetur operibus bo-
nis, non ex natura et dignitate illorum, sed ex
promissione divina: alij sunt, qui post fidem et
gratiam susceptam nullum bonum opus opera-
ti sunt; quia forte illis nullum fuit datum tem-
pus, istis sola fides reputatur ad iustitiam, non
solum ut iusti sint in hac vita, sed etiam ad glo-
riam.

riam eternam, pro ut contingit his, qui decedunt statim post susceptum baptismum, quod tribuitur istis non secundum debitum, ut permissis, sed secundum gratiam, et meram liberalitatem Dei, unde primis aliquo modo merces est illis debita; isti autem solam fidem habuerunt, quæ donum Dei est Paulus Ephes. 2. idcirco propriè dici non potest opus nostrum Ioan. 3. Nemo uenit ad me, nisi Pater meus traxerit illum, ita exponit Anselm. gl. et S. Thom. d. loco 4. Hebr. Non obist. quarto 1. or. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. si quis autem superedificet supra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, scilicet, et stipulam, uniuscuiusque opus manifestum erit; dies .n. Domini declarabit, qui in igne reuelabitur, et uniuscuiusque opus quale sit ignis probauit: si cuius opus manserit, quod superedificauit, mercedem accipiet: si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Putant enim saluos fore omnes, qui habuerint Christum pro fundamento sui spiritualis ædificij, quicquid postea ædificent, et sic solam fidem sufficere ad salutem, aut per ignem tribulationis consumentem mala opera perpetrata, aut sine huiusmodi igne, qui nihil mali, sed solè bona opera fecerunt: primo igitur decipiunt putantes eos, qui opera mala perpetrarunt, et in eorum affectu permanent, habitare in Christo

et illum habere pro fundamento; nam Ioan. 1. cap. 1. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum illo, et in peccatis ambulamus, mentimur, et veritatem non facimus, et infra; Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, et ipse ambulare, et ibidè, Qui odit fratrem suum, est in tenebris, et in tenebris ambulat, et ois, qui in eo manet, non peccat; et qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est, et 1. Ioan. 3. Et scitis quoniam omnis homicida nō habet vitam eternam in se manentem, et Sap. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia; de quibus non loquitur Paulus d. loco 1. Cor. 3. nam de solis iustis, in quibus Deus habitat per gratiam; nam ipsemet dicit inferius. Nescitis quia templum Dei estis, et spiritus Dei habitat in uobis? si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus: ubi dicit disperdet illum; non autem saluabit; ex quibus colligitur, non superedificare supra fundamentum, quod Christus est, qui, et si teneat fidem, tamen fidei coniungit peccata mortalia, ita intelligit illum locum Aug. lib. de fide et operibus cap. 16. Duo igitur ordines superædificantium Christo Paulus commemorat; sed utriusque iustos. Primi, qui superædificant aurum, argentum, aut lapides preciosos, sunt qui nihil purgandum habent, et hi statim post mortem recipiunt mercedem gloriæ æternæ. Cateri verò, qui superedificant ligna, fenum, aut stipulam, sunt qui peccata

sola venialia cōmiserunt, aut si peccata mortalia cōmiserunt, penitentia illorū egerūt; sed nō pōt nam satisfactionē, et hos purgari oportet, ut quā mercedē gloriæ recipiant, et hoc aut pōt tribulationis in vita pñenti, aut per ignē purgatorij in vita futura, et hoc dixit Paulus eos saluare fore, sicut quasi per ignem; Non obstat, quod qd obijciunt nobis, qd omni credenti ab illis discrimine promittatur iustitia, et vita æterna Ioan. 3. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, et omnis, qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam; sic n. Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam; et Paul. ad Rom. 3. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes et super omnes, qui credunt in eum; quibus iusticiis promittitur iustitia, et deinde vita æterna omni credenti. Nam Resp. omnia dicta intelligi debere de fide viuā, quæ per dilectionem operatur; nam Aug. lib. de fide et operibus cap. 4. Idē aliquando alterum sine altero pro plenā doctrinā inuenitur scripturam commemorari, vt etiam hoc modo intelligatur, alterum sine altero esse non posse, quia et qui credit Deo, debet facere quod præcipit Deus, et qui secūdo præcipit, necesse est vt credat Deo. Secundo modo Resp. quod illa dictio vniuersalis debet restringi, et limitari ad iustos, et excludi illos, qui contradicunt illi vniuersali elocutioni, hoc

est illi, qui opera præceptorum non adimpleuerint, Paulus ad Ephes. 5. Hoc n. scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est Idolorum seruitus, non habet hereditatem in Regno Christi, et Dei: Nemo vos seducat inanibus verbis; propter hæc n. venit ira Dei in filios dissidentie, et 1. Ioan. 2. Qui dicit se nosse Deū et mandata eius non custodit, mendax est et Math. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Tercio Resp. quod illæ vniuersales enunciationes sic esse interpretandas, vt non ad singula quæque indiuidua referantur; sed ad singula genera ipsorum indiuiduorum, sicut illud Psal. 21. Adorabunt eum omnes reges, omnes gentes seruiant ei. Multi sunt et ceteræ hodie reges, qui Christum non adorant, et multe gentes, quæ non seruiunt ei; attamen ex omni populo, et omni natione aliqui reges adorauerunt Christum, aut aliquando adorabunt, et aliquæ gentes ex omni natione seruiant ei, sic intelligitur Psal. 85. Omnes gentes quascumque fecisti venient, et adorabunt coram te Domine, et Math. 22. Voca omnes quotquot inueneris, cuius præcepto respondit idem minister, factum est, vt iussisti; et certum est non omnes venisse ad fidem Christi, quæ nomine nupiarum figurata est illa mensa, sed ex omni gente, et omni natione aliqui ad fidem Christi conuerterentur; ita intelligitur ad Rom. 3. Iustitia autem Dei, per fidem Iesu Christi in omnes et super omnes, qui credunt in eū,

ut non singulos credentes esse iustos; sed et
omni natione aliqui credentes iustificentur, ut
ut non solum Iudei, sed etiam Gentiles possint
iustificari; quod patet per illa verba, quæ Paulus
dicit inferius Non .n. est distinctio ecclesie.
An Iudeorum tantum Deus nō ne et Gentium
immo et Gentium. Non obstant sexto loco
authoritates quorundam Sanctorum, qui vo-
dent dicere, solam fidem sine operibus iustifica-
re, Bernardus serm. 22. super Cantic. Theophilus
super 9. cap. ad Rom. Leo in sermone de Ephi-
phania, Hylarius. Can. 9. super Math. nam Reijciunt
nullum istorum nec aliquem catholicorum dixit
vnquam fidem sine operibus semper iustifi-
ficare. dixerunt quidem, ut ingenuè fatear, in
dem solam iustificare, sed non fidem solam sine
operibus; quoniam magnum est discrimen in-
ter hæc duo. Nam cum illi dicunt, fidem sola-
lam iustificare, per illam dictionem excludunt
solam, non reijciunt opera, sed omnes alias Scien-
tias, quæ non conueniunt cum fide Christi, in
quibus non est salus nec iustificatio. Cum ergo
dicitur sola fides iustificat, tantum valet ac si
diceretur: In nulla Secta est iustitia nisi in sola
fide Christi. Fuit .n. olim hæresis quædam ad-
dens: Omnem hominem in lege sua beneuolen-
tem posse saluari, siue Iudeus ille sit, siue Sa-
racenus, siue Paganus, de qua dicemus infra.
Ver. Lex, et ita intelligitur Bulla Martini Quin-
ti, contra errores Ioannis Vuicleph, et Ioannis
Huss, et dictum Pauli ad Hebr. 11. Sine fide non
posse

possibile est placere Deo; potest etiam intelli-
gi, quod sola fides iustificet sine opere, quan-
do scilicet post fidem susceptam non occurre-
ret tempus, in quo aliquod opus exterius ho-
mo operari deberet, Chrysostom. in Homil. de
fide, et lege naturæ, Echius tit. 5. de fide, et ope-
ribus, Turrian. lib. 3. cap. 16. Hosius tit. de ius-
titia cap. 73. Cathech. pag. 19.

Tertia hæresis est, quæ docet Fidem amitti
per quodlibet peccatum mortale.

Huius erroris fuit Author Lutherus cum
omnibus suis seguacibus.

Contra facit primo ratio, quia fides pertinet
ad intellectum, charitas autem pertinet ad vo-
luntatem, iuxta illud Pauli ad Hebr. 11. Acce-
dentem ad Deum oportet credere, quia est, et
infra; Fide intelligimus apruta esse secula, at
operatio intellectus potest esse separata ab ope-
ratione voluntatis; ideo per peccatum, quod
est actus voluntatis, non amittitur fides, quæ
est actus intellectus. Secundo facit Iob. c. 34.
ibi Quasi impios percussit eos in loco videntium,
qui quasi de industria recesserunt ab eo; ubi
peccare de industria est peccare cum scientia,
et cognitione peccati. Tertio Luc. 2. Seruus,
qui nouit voluntatem Domini sui, et non se
preparauit, et non fecit secundum voluntatem
eius, vapulabit multis, et Iacob. 4. Scienti bo-
num facere et non facienti, peccatum est illi,
ubi apparet aliquos habere fidem, quæ cogno-
scere facit, qui tamen contra conscientiam agunt,

vt inquit Beda super d. locum Iacobi. Quarto facit ratio, quia si quis bonum nouit, etiam per fidem, non posset contra conscientiam agere, sequeretur voluntatem cogi per iudicium intellectus, et tolleretur liberum arbitrium, quod est falsum, vt dicam inferius suo loco. Quinto facit ratio, si per omne peccatum mortale amitteretur fides, sequeretur quod omnis existeret in peccato mortali, et praesertim perseveraret in eo, esset hereticus, quod est falsum. Sexto Math. 7. Non omnis, qui dicit mihi Domine Domine intrabit in Regnum caelorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, et infra Discedite a me omnes, qui operamini iniquitates, vbi sic repulsi fidem habebant, qui Christum confitebantur Dominum, in cuius nomine Prophetabant, et eieiebant Demonia. Septimo Math. 25. Vox illa quinque Virginum fatuarum Domine Domine aperi nobis, aperit demonstrat illas habere fidem. Octavo Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri ijs, qui credunt in nomine eius; non .n. dixit statim eos, qui credunt esse filios Dei, sed dixit eos habere potestatem, qui possent fieri filij Dei, per quae verba docuit fidem esse initium adoptionis in filium, non autem perfectam adoptionem per fidem. Nono Math. 22. Vbi Theoph. Nisi quis vitam habeat puram, nihil ei proderit nuda fides: Non solum .n. e nuprijs eieitur, sed in ignem mittitur, idem tenet Greg. d. loco, et Hier. Decimo Ioan. 12. Ex principibus multi

crediderunt in eum, sed propter Phariseos non confitebantur, vt ex synagoga non eiecerentur, dilexerunt .n. gloriam hominum, magis quam gloriam Dei, vbi secundum Bedam quidam habebant fidem, non autem charitatem, cum recte credidissent, et timore Phariseorum perterriti, non audiebant ore confiteri. Vndecimo 1. Cor. 13. Si habuero oem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero nihil sum vbi Hieronym. et Anselm. intelligunt de perfecta fide. Duodecimo Iac. 2. Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides saluare eum? et infra Fides si non habet opera, mortua est in semetipsa; nec obstat, quod dicunt haeretici retorquendo dicentes, si fides sine operibus mortua est: ergo non est fides, sicuti homo mortuus, non est verus homo; nam Resp. quod Iacobus non comparat fidem homini, sed corpori, quod licet seclusa anima, non sit viuum, est tamen verum corpus; ita fides sine operibus non est viuus, sed tamen est vera fides; ita interpretatus est Anselm. super Paul. ad Galat. Hier. lib. 2. ad Iovinianum, et Bernardus serm. 24. super Cantica: aliud .n. est vera fides aliud viuus; nam vera fides opponitur fictae, aut falsae fidei, viuus autem opponitur mortuo. Tertiodecimo adest determinatio Ecclesiae Concil. Trid. sess. 6. cap. 15. Non obstat etiam, quod obijciatur ex doctrina aliquorum Sanctorum dicentium Fidem sine operibus non esse veram fidem,

fidem, Gregor. Homil. 19. super Euang. mat.
Resp. quod doct. dum dicunt, qui immundum
agunt vitam, non verè esse fideles, capiunt ve-
rum pro perfectio, et completo, ut sit illa, quæ
per dilectionem operatur ad Galat. 4. timor
dum sancti Patres dicunt quandoque fidem sine
charitate esse non posse; nam Resp. eos loquos
res non absolutè, negantes fidem esse posse sine
charitate, sed solum in ordine ad iustificationem;
nam licet fides quo ad se possit separari a
charitate, quando tamen respicit iustificationem,
nem, ab ea separari non potest, quia sine illa ius-
tificare non valet. Unde Cyrillus lib. 10. super
per Ioan. cap. 8. dicit quod fides ad salutem non
sufficiat, Christi etiam Discipulum ostendit
Iac. 4. Tu credis quia vnus Deus, Demones
etiam credunt, et horrescunt; si ergo sola fides
sufficeret, multitudo Demonum perire non
posset. Direct. 2. p. q. 10.

Quarta heresis docet Fidei articulos, et sa-
cramenta Ecclesiæ posse rationibus demonstrari
tius probari Direct. 2. p. q. 9.

Quinta heresis docet Fidei symbolum non
esse recipiendum Direct. 2. p. q. 14. Cathec. in
princ. Concil. Trid. sess. 3.

FIDUCIA. LVIII.

DE hac re vna est heresis Lutheri, qui asse-
rit Nullo modo licere fiduciam gratiæ
aut gloriæ assequendæ collocare in nostris opo-
ribus

ribus, contra facit Cathec. Tit. de oratione pag.
517. et in petitione 4. pag. 564.

Pro confutanda hac heresi notandum est, quod
fiducia est spes roborata ex firma opinione S.
Thom. 2. 2. q. 129. artic. 6. quam maiorem ha-
bere debemus in promissionibus Dei, quam ho-
minum Psal. 144. Nolite confidere in princi-
pibus, neque in filiis hominum, in quibus non
est salus; et Psal. 83. Gratiā et gloriā dabit
Dominus, quæ fiducia oritur ex inde quod di-
cit Dominus Math. 4. Agite poenitentiam, ap-
propinquabit Regnum cælorum; credimus
enim Deum veracem, eumque mentiri non pos-
se, et potentem ad faciendum quod promittit;
in Christo autem quatenus homo, habemus fi-
duciam consequendi gratiā, et gloriā, tan-
quam in eo, per cuius merita hæc nobis reddenda
est Psal. 102. Hic est .n. qui sanat omnes
infirmities nostras, qui redemit de interitu vi-
tam nostram, qui coronat nos in misericordia,
et miserationibus; nec enim (ut ait Petr. Act.
Apost. 4.) aliud nomen est sub cælo datum ho-
minibus, in quo oporteat nos saluos fieri, et
Paul. ad Rom. 5. Per hunc accessum habemus
ad Patrem et Ioan. 15. Hic est vera vitis, sine
qua palmites fructum facere non possunt, et
Paulus Ephes. 1. In illo habemus fiduciam, et
accessum in confidentia per fidem eius, unde
fundamentum aliud nemo potest ponere, præ-
ter id, quod positum est: quod est Christus
Iesus. Hæc tamen assertio non tollit, quin etiam
aliquam

aliquam fiduciae partem, quae parua est in nostris operibus, possumus collocare, non .n. extra rationem, ut quis in duobus fidat, nempe primo et principaliter in vno, et postea minus principaliter in alio, sicuti infirmus primo confidit in auxilio Dei, deinde in Medico, atque medicamentis; primo igitur fiducia nostra esse debet in meritis Christi, sine quo reliqua omnia nihil valent; deinde succedit fiducia in bonis operibus hominum, sine quibus stante etiam merito Christi, nullus potest saluari, iuxta illud Math. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata; non tamen sic est collocanda fiducia in bonis operibus nostris, quasi illis ex natura sua debeat merces vitae aeternae, dicente Paul. ad Rom. 8. Non sunt condignae passionis huius seculi ad futuram gloriam, quae reuelabitur nobis; sed dicimus fiduciam collocandam in bonis operibus propter misericordiam Dei, propter promissionem suam, qua promissum est daturum hominibus mercedem propter bona opera, et sic confidentes in bonis operibus nostris, nihil detrahimus honori diuino; nam per bonitatem Dei agnoscimus nobis quoque esse meritum, quod bona opera operari possumus, et sperare illa apud Deum mereri valeamus 2. Cor. 1. Fiduciam .n. talem habemus per Christum apud Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientem fiducia nostra ex Deo est, quod autem Paul. 2. Cor. 1. Vt non simus confidentes in nobis, non praecipit

pit abstinere ab omni fiducia; sed solum ab illa, qua quis sic fidit sibi ipsi, aut suis operibus, ut nihil prorsus confidat in Deo. Quod autem talis fiducia totaliter liceat collocari in nostris operibus, vltra adducta facit Tob. 4. Fiducia magna erit coram Deo elemosyna omnibus facientibus eam. Tertio Iob. 7. Vbi mercenarius, non solum habet fiduciam in veritate, et bonitate sui Domini, à quo fuit conductus ad laborem; sed etiam confidit in suo proprio labore. Quarto Math. 9. Confide, fides tua te saluam fecit; in quibus verbis aperte docuit illam licite fiduciam salutis posse habere, quia fidem tenebat. Quinto 1. Ioan. 3. Si cor nostrum non reprehenderit nos fiduciam habemus apud Deum, et quicquid petierimus accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus. Sexto Paulus 2. Tim. 4. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem seruavi; de reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex; ubi apparet, quod non solum redditur ei corona ex liberalitate, sed ex debito iustitiae. Secundo com. opin. doct. Aug. lib. de vera innocentia Reg. 297. dicit, Debetur merces boni operis, si fiat: sed gratia, quae non debetur, praecedit ut fiat; Deus .n. ex mera liberalitate dat homini primam iustificationis gratiam, sed ex debito iustitiae reddit gloriam aeternam pro bonis operibus, et S. Thom. super Paul. ad Heb. 10. Nolite itaque amittere confidentiam vestram etc.

dicat: ostendit quid eis restat faciendum, scilicet confidentiam acceptam ex bonis operibus conferuare, idem Anselm. et Theoph. et Chrysostom. super Psal. 117. ver. Aperite mihi portas iustitię Hyer. super tertio ad Ephes. Oportet adesse definitio Ecclesię Concil. Trident. sessio. cap. 16. tractat Hosius tit. qua iustitia iustitiamus cap. 73. non obstat. Psal. 48. ubi reprehenduntur, qui confidunt in virtute sua, et in multitudine diuitiarum suarum gloriantur, et Solomon. Prou. 12. Qui confidit in cogitationibus suis impię agit; nam ad hæc, et alia similia Responsum quod reprehenditur illa fiducia, quę in solis nostris operibus collocatur, non autem illa, quę primo, et principaliter collocatur in Christo; deinde secundario et minus principaliter in nostris operibus collocatur, non obstat. quod Phariseus fuerit reprehensus, quod sua bona opera comemorabat Luc. 18. nam non propter hoc reprehensus est, sed propter superbiam, et contemptum Publicani; unde Dominus cum discipulis Phariseus inquit, Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur.

FILIVS DEI. LIX.

FILIVM Dei esse Patri dissimilem hæresis est cap. fin. 24. q. 3. Direct. 2. p. q. 6. similiter non esse patri coeternum, et eiusdem nature, ibidem contra id quod dicitur Ioan. 1. Ego, et pater vnum sumus Cathec. in art. 2.

FORN-

FORNICATIO. LX.

INTER alios Gregorum errores est, Fornicationem simplicem non esse peccatum mortale, de quo dixi supra ver. Coitus. Direct. 2. p. q. 4. Cathec. in 6. præc. pag. 455.

FRANCISCI HABITVS. LXI.

FRANCISCI sanctissimi habitum gestantem non posse damnari est hæresis Direct. 2. p. q. 11. similiter dicere regulam S. Francisci esse vnum, et idem Euangelium cum Christo.

FVTVRYM CONTINGENS. LXII.

DE hac re est vnus error, quo docetur Nihil contingens in rebus euenire, sed omnia, quę fiunt, necessitate absoluta fieri. Huius hæresis Author fuit Petrus Abailardus, quem sequutus est Ioan. Vuicleph, et Lutherus, dicens Omnia, quę fiunt, tam absoluta necessitate fieri, vt impossibile sit aliter fieri quam fiunt.

Contra facit primo Sap. 11. Quod quidam errantes colebant mutos serpentes et bestias superuacuas, imministi illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, vt scirent, quia per quę peccat quis, per hæc et torquetur.

N 2 Non

Non .n. impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa, immittere illis multitudinem vrsorum aut audaces leones etc. vbi apparet, quod Deus multa potuisset facere, quæ non fecit. Secundo Math. 26. An putas, quia non possumus ergare patrem meum, et exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum; vbi apparet, quod erat in manu sua pati, si vellet. Tertio Ioan. 10. Potestatem autem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam. Quarto ad Hebr. 5. Qui in diebus carnis facit preces, supplicationesque ad eum, qui potest illum saluum facere à morte, cum clamore vtilido, et lacrimis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Quinto 1. Cor. 10. Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Sexto Mutatio operationum, quæ in creaturis Deo iubente contingit, ostendit Deum facere posse aliter, quam fecit, vt cum solum sterilis Sara peperit Genes. 21. et cum loquens Alina Balaam Num. 21. et Sol motum reliquit Ios. 10. Septimo, si res de necessitate contingunt, ad quid Deum oramus? et tamen Deum nos orare præcipit Math. 6. Octauo adesse determinationis Ecclesie Concil. Constant. sess. 8. art. 27. art. et vide quæ dicam infra ver. de libero Arbitrio.

GRATIA. LXIII.

PELAGII error tantum tribuit libero arbitrio, vt diceret absque gratia Christi hominem posse omnia præcepta Dei implere, et suis meritis vitam æternam consequi: vt conuincamus hunc errorem, notandum est triplicem esse libertatem. Quædam .n. est libertas à culpa, de qua Apost. Rom. 6. Cum .n. serui essetis peccati, liberi facti estis iustitiæ et 2. Cor. 3. Vbi spiritus domini, ibi libertas, quæ non est illa, qua dicimus liberum esse omne hominis arbitrium. Alia libertas est, quæ opponitur contra seruitutem miseriæ, de qua ad Roman. 8. Et ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei; neque hæc dicitur illa, qua dicitur arbitrium hominis liberum. Tertia est libertas, quæ opponitur contra necessitatem, aut verius coactionem, à qua vocamus hominis arbitrium liberum; quam libertatem habet homo à sua conditione, estque illi adeò inlita, vt ab eo diuelli non possit.

Secundo notandum est, vt arbitrij libertatem, et gratiæ necessitatem simul ostendamus, quod voluntatis nostre sunt triplices operationes. Quædam .n. est bona vt velle dare elemosynam egenti propter Deum. Alia mala, vt furari. Alia medianec bona, neque mala censenda, vt velle deambulare, et similes, nullo confiderato

derato fine, ad quem istę operationes diriguntur; nam si istis præfigeretur finis, censerentur bonę, vel malę; sicuti esset ipsarum finis.

Tertio notandum est quinq; esse circa hanc materiam catholicas assertiones; quarum prima est; Liberum arbitrium ex se, et sua conditione potest eligere quamlibet volitionem bonam. Secunda Liberum arbitrium ex sola sue nature conditione (non exclusa tamen in hoc secunda, neque in prima assertionem illa Dei generali concausatione) potest eligere quodlibet opus medium, quod nec est bonum, nec malum. Tertia Liberum hominis arbitrium ex sola sue potestate, addita etiam illa communi generali Dei concausatione, non potest sine aliquo Dei speciali auxilio bonum aliquod operari; quoniam nam semper circa illud præcedit quædam motus, aut attractio, aut inspiratio, aut aliquod bonum nature, quod ipse Deus merè gratis quibus illi placet, donat. Quarta Postquam Deus voluntatē nostram excitavit ad bonum, est in ipsa hominis voluntate hæc potestas, ut Deo monenti, et inspiranti consentiat, aut dissentiat. Quinta Postquā voluntas nra cum Dei adiutorio cepit agere aliquod bonum, non potest sine eiusdem Dei speciali adiutorio bonum inceptum proseguere, et in eo perseverare; ex quibus quinque conclusionibus apparet apertissime quanta sit liberi arbitrij potestas, quanta sit etiā in libero arbitrio gratiæ divinæ necessitas. His ita suppositis.

Contra

Contra hanc hæresim facit primo Esa. 10. Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secatur ea? aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur? vbi sicuti securis, aut serra nunquam lignum scindet, nisi ab alio ad hoc moveatur; sic nostrum liberum arbitrium nunquam bonum aliquod operari poterit, nisi à Deo moveatur ad aliquod agendum. Secundo Psal. 44. Lingua mea calamus scribę velociter scribentis, vbi sicut calamus nunquam scribet, nisi manus scribę illum moveat; sic nullus potest aliquid boni dicere, nisi lingua eius à Domino moveatur; Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis Math. 10. et 1. Cor. 12. Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. Tertio Hyer. 10. Scio Domine quia non est hominis via eius, nec viri est ut ambulet, et dirigat gressus suos; vbi non negat esse in potestate hominis ambulare cum sola Dei generali concausatione; sed negat esse in hominis potestate rectè ambulare, ut videlicet dirigat gressus suos ad finem, quem omnes querimus, scilicet gloriam æternam. Vnde Psal. 36. A Domino gressus hominis diriguntur, ideo agnoscens David infirmitatem suam, petit adiutorium à Domino Psalm. 16. Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea, et Psal. 118. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, et non dominetur mei omnis iniustitia. Quarto Hyer. 17. Saname Domine et sanabor, saluum

me fac et saluus ero, quoniam laus mea est tu.
 Quinto Osæ 13. Perditio tua ex te Israel, tam-
 tummodo ex me adiutorium tuum; et hæc sunt
 expressa in testamento veteri; in nouo autem
 facit primo Ioan. 15. Sine me (inquit Christus)
 nihil potestis facere, et alibi Ioan. 6. Nemo pos-
 test venire ad me, nisi pater, qui misit me, tra-
 xerit eum. Secundo Math. 6. Adueniat regnum
 tuum et infra, et ne nos inducas in tentationem;
 sed libera nos à malo; quod si fieri posset solo
 nostro libero arbitrio, frustra fieret talis po-
 ro. Tertio Rom. 8. Quos iustificauit, hos et
 magnificauit; ubi iustificatio est à Deo, non à
 nobis. Quarto Rom. 10. Neque volun-
 tis, neque currentis, sed Dei est misericordia.
 Quinto 1. Cor. 3. Non quod sufficientes sumus
 cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed
 sufficientia nostra ex Deo est. Sexto 2. Cor. 8.
 Potens est autem Deus omnem gratiam abunde
 dare facere in vobis, ut in omnibus semper om-
 nem sufficientiam habentes, abundetis in omni
 opus bonum. Septimo 2. Cor. 12. Sufficit tibi
 gratia mea, non dixit Dñs Paulo, tu ipse suf-
 ficias, sed dixit tibi sufficit gratia mea. Octauo
 ad Ephes. 2. Gratia .n. estis saluati per fidem;
 et hoc ex vobis. Dei .n. donum est, non ex opo-
 ribus, ne quis gloriatur. Nono Phil. 2. Deus
 est .n. qui operatur in nobis velle, et perficere
 pro bona voluntate; ubi notatur, qd gratia Dei
 est necessaria non solum ad bonum aliquod in-
 cipiendum; sed etiam, ut possimus in bono in-
 cepto

cepto perseverare. Decimo ad Tit. 3. Appa-
 ruit benignitas et humanitas Saluatoris nostri
 Dei, qui non ex operibus iustitia, que fecimus
 nos; sed secundum misericordiam suam saluos nos
 fecit per lauacrum regenerationis, et renoua-
 tionis Spiritus sancti, quem effudit in nos abun-
 de per Iesum Christum Saluatorem nostrum,
 ut iustificati gratia ipsius, heredes simus secun-
 dum spem vitæ æternæ; cuiuslibet igitur boni
 initium, eiusque perseverantia, pendet à diui-
 na gratia, non autem ex solo libero arbitrio no-
 stro; Vnde Deut. 12. Offeretis in loco illo,
 quem Dominus elegerit holocausta, decimas,
 et primitias manuum vestrarum; ubi iuxta mo-
 ralem intelligentiam primitias, et decimas Do-
 mino offerre tenemur; quia boni initium, et
 illius complementum (quod est in obseruantia
 decem mandatorum Dei) Domino sunt tribuen-
 da, quia illa in nobis et per nos operatur: Ultra
 auctoritates veteris testamenti et noui adest
 vltimo loco definitio Ecclesie Concil. Milen.
 cap. 4. et Concil. Trid. sess. 6. Can. 1. et seq. Non
 obstat, quod dicunt. Si ergo non est homini li-
 berum, præcepta omnia adimplere, et peccata
 omnia vitare, cum non vitat non peccat, quia
 hoc ipsum vitare non poterat; Nam Resp. hanc
 esse nostri arbitrij potestatem, ut Deo monenti
 consentiat, et Deo cooperanti cooperetur.
 Deus autem nunquam se ipsum nobis negat,
 immo semper paratus est, ut nos excitet et adiu-
 uet, Paulus namque ait 1. Cor. 10. Fidelis est
 Deus,

Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis; inde ergo homo culpatur, non quia solus non facit, cum hoc esset illi impossibile, sed quia Deum monentem non audit, eius vocem non excitatur, illi vocanti non respondet; nam de hac re queritur Dominus de peccatoribus dicens Prou. cap. 1. Vocauit et non inuistis, et extendi manum meam, et non inueniuit me aspiceret. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsistam, cum vobis id quod timebatis, adueniat. Non obstat, secundo si Deus omne bonum, quod est in nobis operatur, nullum ergo erit nostrum meritum, nulla nostra merces: nam Resp. quod si nostrum arbitrium se solo omnia bona operari potest, nulla gloria Deo de his esset reddenda, quod non est dicendum; nam Psalm. 113. Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam, et Psalm. 5. Gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum, et Paul. 1. Cor. 7. Qui gloriatur in Domino gloriatur; ipse enim dicit nobis pacem, nos autem illi gloriam Ioan. 1. et Luc. 2. secundo Resp. quod nostrum arbitrium liberum, citra Dei prauentionem, meritionem, et cooperationem non potest agere, di aliquid opus verè bonum: cum tamen meritum fuerit à Deo, potest Deo monenti obedire: duo igitur concurrunt, monitio Dei, et obedientia nostra Paul. 1. Cor. 3. Dei enim cooperatores sumus, et Esa. 26. Omnia opera nostra

stra operatus es in nobis Domine. Tercio non obstat, si potest liberum nostrum arbitrium de bono in malum corrumpere, quare non etiam poterit de malo ad bonum resurgere? Nam Resp. quod non tam facile quis potest exire de fouea, quam facile in eam potest labi. Ita etiam quamuis sola voluntate in foueam peccati quis cadat, non tamen inde sola voluntate sine Dei gratia cum adiuvante exire potest: nam licet per peccatum non perdamus liberum arbitrium, perdimus tamen per peccatum gratiam diuinam, cuius auxilio liberum nostrum arbitrium bonum poterat operari, quia sublata amplius non potest bonum operari, quod ad vitam perducit eternam Turrianus lib. 4. cap. 2. Echius tit. 3. 1. de liber. arbit. De libero arbitrio tractat S. Thom. 1. p. q. 83. doct. com. 2. sent. dist. 24. et seq.

Secunda hæresis est Ioviniani, quæ docet Gratiam in baptismo semel receptam, postmodum amitti non posse, quam hæresim sequutus est Lutherus.

Contra facit primo ratio: si Deus in Angelis suis reperit prauitatem, quanto magis in his qui habitant domos luteas? Si in cælo ruina, quanto magis in terra. Secundo Deus creauit hominem rectum et tamen comedit de fructu ligni veriti Genes. 4. Loth in Sodoma iustus inuenitur, et post modicum tempus ebrietatem passus est, Dauid eligitur in regem, et à Samuele ex præcepto Dei vngitur; postea tamen homicidium, et adulterium committit 1. Reg. 16. Salo-

Salomon fuit à Domino prius dilectus, quitamen postea carnalis, et Idolatra fuit 2. Reg. 11. Tertio Ioan. 13. Vos mundi estis, sed non omnes; aut qui mundi erant, postea relicto magistro omnes fugerunt, et scandalum passi sunt; et Petrus ter Magistrum negat; Quarto si baptizatus non potest peccare, frustra quotidie cantat Ecclesia Dimitte nobis debita nostra, et iterum Et nos inducas in tentationem. Quinto 1. Cor. 9. Timeo ne sicut serpens decepit Euam astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri à simplicitate, quæ est in Christo. Sexto 1. Cor. 10. Et qui sibi videtur stare, videat ne cadat, et Galat. 5. reprehendit, quod à recta via discesserint, dicens Curreratis bene, quis vos impediuit veritati obedire? Septimo Apoc. 2. Scio opera tua, et laborem et patientiam tuam, et quia sustinuisti propter nomen meum, et non defecisti, sed habeo aduersus te, quod charitatem tuam primam reliquisti. Octauo et vltimo adest definitio Ecclesiæ Concil. Milenit. cap. 6. et Conc. Trid. sess. 6. Can. 23. Non obli-
 primo quod dicunt 1. Ioan. 3. Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit; nam Resp. quod non est ita intelligendum, vt putant hæretici; nam statim subiunxit, causam eius quod dixerat reddens, Quoniam (inquit) semen quod in eo manet; semen dixit gratiam, aut charitatem, per quam Filij Dei efficiuntur: causa ergo quare qui ex Deo est, non peccat, quia semen Dei, id est gratia in eo manet: non est enim possi-

possibile, vt quis in gratia existat, et peccet: illa. n. duo ad idem tempus referenda sunt, vt si mul coherere non possint, videlicet in gratia esse, et peccare. Nam si ad diuersa tempora referas, vt qui semel in gratia manserit in posterum peccare non possit, tunc faceres Ioannem secum pugnantem: nam in eadem Epistola prius dixerat Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est, et iterum Filioli mei hæc scribo vobis, vt non peccetis. Secundo non obli. Math. 7. ibi Non potest arbor bona fructus malos facere; nam Resp. quod tam diu nec arbor bona malos fructus facit, nec mala bonos, quam diu vel in bonitate sua, vel in malitia perseuerat. Non obli. tertio 1. Cor. 13. ibi Charitas nunquam excidit; nam Resp. quod per hoc Paulus non negat charitatem semel habitam amitti posse in hoc seculo, sed docet charitatem, quam in hoc seculo habuerimus, in futuro seculo non excidere, quemadmodum de fide docet, quam in alia vita succedente clara visione amittimus.

Tertia est hæresis impij Martini Lutheri, qui docet, Omnem hominem iustum scire se esse in gratia, et esse certum de sua iustitia: ista assertio duas in se continet manifestas hæreses.

Prima est, quæ assertit, Omnem hominem iustum esse certum de sua iustificatione, certitudine fidei Catholice.

Altera hæresis est, quæ assertit, Omnem hominem iustum esse obligatum ad certum et firmiter

miter credendum, se per Dei meritum esse gratiam consequutum.

Pro confutanda hac impia opinione: notandum est primo quod certitudo est firmitas intellectus in iudicio, quod de illa refacit, quod est triplex: nam quædam est evidentiæ; quædam fidei catholicæ; tertia fidei humanæ, quæ dicitur certitudo moralis, seu probabilis. Certitudo evidentiæ est firmitas potentiæ cognitionis in iudicio suo, causata ab evidentia eiusdem iudicii et assensus. Certitudo autem fidei catholicæ est firmitas intellectus circa suum obiectum, quod est omne reuelatum à Deo; quam habet quisque verè fidelis, aliàs si dubitat adeo vni oppositam partem animi flectat, ita ut in veram que partem flectat, et in nullam illam quiescat, illam amittit, vnde dicitur Dubius in fide infidelis est. c. 1. de hæreticis. Tertia est certitudo fidei humanæ, quæ est firmitas potentiæ cognitionis circa suum obiectum, causata à pia voluntatis affectione, aut ratione probabilis, quæ differt à duabus primis per hoc, quod nulli illarum duarum potest esse falsitas, nec qui aliquam illarum habuerit potest per illam errare, aut decipi, quia sæpè est circa falsa, et sæpè illam habentes errant; nam non pender ex certitudine obiecti, sed ex modo solum tendendi in obiectum, qui quomodo vllam, aut leuissimam habet dubitationem admixtam, ideo dicitur esse certus, quamvis recte ipsa, circa quam versatur, non sit certa.

Contra facit primo, quæ dixi supra de fide hæreticæ

hæresi. 2. Secundo facit ratio; quia si absque bonis operibus non potest esse in se certa vocatio, et electio; ergo nullus, qui non est certus de bona opera, et nulla mala fecisset, poterit esse certus de sua vocatione. Quod absque operibus bonis non sit certa vocatio docet Petrus 2. Epist. cap. 1. Qui nos admonet satagere, ut per bona opera certam nostram vocationem, et electionem faciamus; verum licet in se sint certa, non tamen sunt certa quo ad nos, hoc est non sumus certi de illis, quia nescimus an opera nostra sint bona, et Deo grata: similiter nullus est certus se nulla mala fecisse, cum possit homo culpabiliter ignorare, se aliquid omisisse, et aliquid egisse, quod sub interminatione gehennæ facere vel omittere tenebatur, vnde Psalm. 18. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me: occulta peccata vocat ea, quæ homo ignorat esse peccata, vnde Paul. 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Tertio facit ratio; si omnis iustus certus est de sua gratia, quam habet, ergo omnis iustus certus erit se gloriam æternam habiturum, cum Dominus dixerit Math. 25. Ibunt iusti in vitam æternam; sed consequens est falsum, quia nullus est certus se gloriam æternam habiturum, ut dicam infra de prædestinatione, ergo et consequens erit falsum. Quarto si homo certus esset se gratiam habere, frustra Deus aliquibus in particulari reuelasset suorum omnium peccatorum remissionem; nam de Maria Magd. dixit

dixit Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum, et Paralitico Math. 9. Confide filii, remittuntur tibi peccata tua, et alij Paralitico Ioan. 5. Ecce iam sanus factus es, noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi contingat, et ad Zachæum Luc. 19. Hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse sit filius Abraæ; et mulieri sanguinis fluxum passæ Matthe. 9. Confide filia fides tua te saluam fecit; frustra factum esse non est dicendum, et Deus et natura nihil faciant frustra. Quinto facieratio, quia si homo certus esset se esse in gratia, utique insuperbiret, et esset occasio hominidæfidie, somnolentiæ, et ociositatis, ut inquit Greg. super Iob cap. 9. ultra prædictas rationes ad sunt testimonia scripturæ. Primo Eccles. Nemo scit, an odio vel amore dignus sit, sed omnia in futurum seruantur incerta; qui tamen locus intelligitur quod nemo scire potest ex se, an sit à Deo electus, an non; sed omnia hæc in futurum seruantur incerta usque in diem iudicii, in quo illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium. Secundo Iob. 9. ibi Si venerit ad me, non videbo eum; si abierit non intelligam; ubi sunt verba intelligenda de Aduentu Dei in animam hominis per gratiæ suæ infusionem, de quo aduentu dicitur Ioan. 14. Si quis diligit me sermones meos seruauit, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus, et ita interpretatur Greg. super I. Iob qui Iob in d. cap. 9. dicit Si habueris

quip-

quippiam iustum non respondebo; sed meum iudicem deprecabor: et infra: Et cum inuocan-tem exaudierit me, non credo, quod audierit vo-
cem meam, et infra: Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me; si innocentem osten-
dero, prauum me comprobabit, etiam si sim-
plex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et
infra: Verebar omnia opera mea, sciens quod
non parceres delinquenti, et infra: Si lotus fue-
ro aquis niuis, et fulserint, uelut mundissimæ
manus meæ; tamen sordibus intinger me. i. ut
B. Greg. sordidum me declarabis, et sordidum
me esse manifestè ostendes. Tercio idem Iob.
14. Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobi-
les, non intelligit, ubi filiorum nomine opera
intelligit, sic intellexit Paulus 1. Timot. 2. quia
saluabitur per filiorum generationem, ita Greg.
d. cap. 14. Nobiles sunt filij recta opera; ignobi-
les autem peruersa. Quarto Psalm. 2. Seruite
Domino in timore, et exultate ei cum tremore.
Quinto David Psalm. 18. Delicta quis in-
telligit? ubi probatur quod nullus scit omnia
delicta sua; aliqua tamen intelligi possunt Psalm.
50. ibi Quoniam iniquitatem meam ego cogno-
sco; et peccatum meum contra mea est semper,
et Psalm. 31. Delictum meum cognitum tibi feci.
Sexto Hier. 17. Prauum est cor hominis, et in-
scrutabile, et quis cognosceret illud? Ego Do-
minus scrutans cor et probans renes. Si ergo
homo non potest perscrutari cor suum, ergo
non potest certò cognoscere se esse in gratia,
cum

cum multa possint esse in corde nostro abscondita, quæ sufficiant ad impediendum gratiam. Septimo Daniel 4. Peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordijs pauperum: forsitan ignoscat Deus delictis tuis; vñ dictio forsitan denotat dubitationem, non quidem ex parte Dei, qui misericors est, sed ex imperfectione operum nostrorum, vñdè Isai exhortans Dei populū, vt conuertat se in toto corde ad Dominum, qui benignus, et patiens est atq; Quis scit si conuertatur, et ignoscat, et relinquat post se benedictionem? similiter Nuntij ad prædicationem Ionæ statuentes pœnitentiam peccatorum agere, et aliquam pro illis satisfactionem reddere dixerunt: Quis scit si conuertatur et ignoscat Deus? et reuertatur à furore iræ suæ, et non peribimus? et Act. Apost. 8. Petrus dixit Simoni Mago, Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, et roga Deum, si forte reuertatur tibi hæc cogitatio cordis. Octauo 1. Cor. 4. ibi Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque me ipsum iudico. Nihil .n. mihi conscius sum; sed non in hoc iustificatus sum; qui autem iudicat me Dominus est, itaque nolite ante tempus iudicare, quo ad vsque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et tunc manifestabit consilia cordium, et tunc laus eorum unicuique à Deo. Nono 2. Cor. 10. Non, qui se ipsum cõmendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat; vñdè falsum est, quod

dicat Lutherus: Credere absolutum, et eris absoluitus. Decimo 2. Corin. 13. Vosmetipsos tentate, si estis in fide, ipsi vos probate, quod si essent certi de iustificatione, non esset vt tentarent semetipsos. Vñdecimo ad Galat. 6. Si quis existimet aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducat; vñra prædictas auctoritates sacrae scripturae adest definitio cõmunis doctorum Cyprian. serm. de eleemosyna Hier. super cap. 3. Elyer. Aug. super Psalm. 50. Verl. Incerta, et occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi, et in lib. 83. q. in quest. 58. Greg. in Epistol. ad Greg. Aug. lib. 6. Registri cap. 186. Item lib. 2. de summo bono cap. 13. Gerson in tract. de signis bonis, ac malis 4. p. Alex. de Alex. 3. p. summe questio. 27. S. Bonau. 1. sent. dist. 17. 1. p. q. 3. S. Thom. 1. 2. q. 112. art. 5. Ricard. 1. sent. dist. 1. art. 3. quest. 5. Durand. 1. sent. distin. 17. quest. 4. Gabriel 2. sent. distin. 27. ultimo dubio Theoph. 1. Cor. 4. Hier. lib. 2. Dialog. Aug. super Psalm. 41. ver. Abyssus Abyssum inuocat, Carolst. Homil. 11. super 1. ad Cor. Bernard. in 1. pist. 42. Casiod. super Psalm. 2. ver. Seruite Domino in timore. Vltimo adest definitio Ecclesiae cap. fin. de purg. Can. et Concil. Trid. sess. 6. cap. 9. Non obstat primo ad Roman. 8. ibi Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod Filij Dei sumus; nam Resp. quod non sumus certi, an illud testimonium sit à Spiritu sancto: nam non omnibus iustis datum est, vt sciant, quæ suggestiones sunt à Spiritu sancto, et quæ à spi

ritu malo. Vnde 1. Ioan. 4. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus an ex Deo sint: *separatim*. Angelus sathane transfiguratur se in Angelum Lucis 2. Cor. 11. Vnde cum quis certo habere spiritum à Deo, debet dici illi habere per specialem Dei reuelationem. Secundo non obstat, quod qui negant, certitudinem salutis haberi posse, excruciant, et excruciant conscientias; quia ducunt illas in desperationem, dum semper illas dubitare faciunt. Resp. quod non iubemus eos desperare. Non enim qui est incertus, desperat, quia est mediū inter certitudinem et desperationem, videlicet probabilis quædam fides, aut opinio de sua iustificatione. Non obstat, etiam, quod dicunt de symbolo dicente, Credo remissionem peccatorum; ex quibus verbis colligere volunt, quod quilibet à sacerdote absolutus teneatur credere remissa sibi esse peccata; nam Resp. quod iustemur, remissionem peccatorum dari per absolutionem sacerdotis, si adsint reliqua omnia quæ sunt ad talem remissionem impetrandam necessaria. Nemo tamen potest certo scire illa omnia adesse; quia nemo potest certo scire, quod se bene præparauit integrè scrutando conscientiam suam, ut de omnibus perfectè doleret; neque etiam potest sibi certo constare de intentione sacerdotis, quæ semper est necessaria ad eius iussu libet sacramenti administrationem; et præter hanc causam adultus, qui ad baptismum accedit, quamuis certo sciat se dolere de peccatis;

tis; non tamen potest certo scire se esse in gratia; quia non potest illi certo constare de intentione baptizantis. Non obstat, etiam 1. Cor. 2. ibi Nos autem non spiritum huiusmodi accipimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis; nam Resp. quod Apostolus ibi loquitur de beneficijs communibus, quæ Deus toti generi humano concessit, qualia sunt redemptio, doctrina fidei, sacramenta, per quæ possumus iustificari, quæ dona per donum fidei omnes iusti, omnesque fideles certo sciunt, quod patet per illa verba, quæ et loquimur non in doctis humane sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus. Non obstat, etiam, quod homo non possit Deo gratias agere, ut debet, pro beneficijs receptis, si illa non agnoscit; nam Resp. quod satis est ad reddendas gratias cognoscere illa dona per probabilem opinionem de illis habitam, et non est necessaria ad hoc certitudo fidei. Non obstat, etiam 1. Ioan. 3. Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, et quicquid petierimus, accipiemus ab eo; quoniam mandata eius custodimus, et ea, quæ sunt placita coram Deo facimus: Nam Resp. quod ibi loquitur de fiducia, quæ longè distat à certitudine. Fiducia .n. pertinet; ad voluntatem; certitudo autem ad intellectum: ad habendum verò hanc fiduciam impetrandi à Deo, quæ petierimus, satis est quædam probabilis persuasio, quod sumus Deo grati, et quæ placita sunt ei facimus,

quæ persuasio indè nascitur, quod mandata illius custodimus, et de nullo peccato accusamus conscientiam nostram. Non obst. etiam 1. Ioan. 3. ibi Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. nam Resp. 1. quod illud argumentum procedit ex sensu mystico, qui parum validus est ad probandum aliquod dogma; peccatum. n. intelligere per nomen mortis, et gratiam per nomen vite sensus est mysticus, qui male huic loco convenit, et est nimium ab illa litera alienus. Nam Ioannes illo loco de vera morte corporali loquebatur, et de vita æterna, ad quam iustitiam feruntur, cum ex hoc mundo exeunt. Secundo Resp. verbum (scio) non significat notitiã evidentem, et certam, qualis est illa, quam habemus per Sylogismum demonstrativum, aut per intuitionem alienius rei presentis; sepe enim scire dicimus ea, de quibus solum habemus fidem divinam, aut fidem humanam, aut probabilem opinionem Act. 2. Certissime sciat omnis domus Israel, quia et Dominum eum, et Christum fecit Deus hunc Iesum, quem vos crucifixistis, et 1. Ioan. 3. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, et infra Scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem; et ita intelligitur d. loco 1. Ioan. 3. Non obst. etiam ad Rom. 4. Ideo ex fide ut secundum gratiam firma sit promissio omni homini, non ei qui ex lege est solum, sed et ei, qui

ex fide est Abraham, qui est Pater omnium nostrum; ex quo loco arguit Melancthon Paulum docuisse nos. Iustitiam esse idco ex sola fide, ut possimus esse certi de remissione peccatorum nostrorum, quam Deus promisit: nam Resp. quod Paulus loquitur ibi de promissione incarnationis Filij Dei, non de promissione remissionis peccatorum: de qua etiam ad Galat. 3. Abraham dicta sunt promissiones, ita interpretatur Anselm. d. loco ad Rom. 9. Nō obst. 2. Apocalip. Vincenti dabo Manna absconditum, et dabo illi calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit; nam Resp. quod verus sensus est illius textus, ut loquitur, non de gratia, aut iustificatione, sed de premio celestis patrie in futura vita recipiendo. Hostius Tit. de hæresibus nostri temporis lib. 1. pag. 201.

GRÆCI. LXIII.

GRÆCORVM recessum ab Ecclesia Romana fuisse bonum, hæresis est Direct. 2. p. quæst. 9.

HÆRETICVS. LXV.

VERVNT quidam adeo dementes, ut dicerent, Omnes hæreticos bene sentire, qui ne dum dementes, verum potius Demones dici possunt, cōtra hanc facit Catharin princ. pag. 11.

Secunda hæresis est, quæ docet Hæreticos non esse aliqua corporali pœna puniendos, de qua diximus supra in ult. quæst.

Tertia hæresis est, quæ docet Omnem illum esse censendum hæreticum, qui quouis modo lethaliter peccat; Ad hunc errorem pertinet, quod impius Lutherus inquit, per peccatum mortale quodlibet amitti fidem, de quo dixi supra ver. Fides.

Contra facit primo ratio, quia peccatum in omittendo, ex quo hæreticus dici non potest, cum nihil egisse, aut docuisse constet. Secundo contingit sæpè, ut aliquis peccet mortaliter, tamen certo sciat peccare, et per consequens non est hæreticus. Tertio si omnis peccator esset hæreticus, oporteret omnem peccatorem post primam, et secundam correctionem denuntiare Paul. ad Tit. 3. aliter tamè dicitur Math. 18. qui secundò peccantem non vitandum dicit, sed Ecclesie denunciandum.

Quarta hæresis est, quæ dicit Hæreticos reos deum non esse recipiendos Direct. p. 2. q. 8. n. 55. cap. fin. ver. Luciferani 24. q. 3.

HOMO. LXVI.

HOMINES per vires naturæ absque peccato posse evitare peccata, hæresis est Direct. p. 2. q. 4.

Idem dicere, quòd peccator quacunque hora voluerit possit effici amicus Dei ibid. 2. p. 9. n. 1. Idem

Idem si dicat Omnem hominem obligari ad religionem, vel ad matrimonium ibidem 2. p. 9. q. 76.

Idem dicere Hominem non licere damnare ad mortem quacunque causa p. 2. q. 14.

HOMINUM CANONICARUM. LXVII.

INTER alios errores Vualdensium, et Ioannis Wicleph unus est, qui docet In horis canonicis cantandis, dicendisque frustra tempus teri, dicentes Liberum esse orare, quando alicui placuerit; alioquin repugnaret libertati christianæ; tanquàm si libertas christiana in hoc sita esset, ut nulli humanæ legi obligetur: Ecclesia enim habet hanc potestatem instituendi leges, quibus omnes christianos obliget: in hoc enim est sita libertas christiana, ut primò per baptismum homo liberetur à servitute peccati, quæ maxima est servitus. Deindè liberi simus à iugo servitutis legis Moysæ: in quibus duobus vera christiana libertas collocatur, et hæc est libertas, qua Christus nos liberauit Paulus ad Galat. 4.

Contra facit primo, Qui Ecclesiam audit Christum eius sponsum audit, et Melior est obedientia quàm victima 1. Reg. 15. Secundo optima ratione factum est, ut certis temporibus oremus, quia omnia tempus habent, et suis spatijs transeunt vniuersa sub cœlo: et omnia honestè et secundum ordinem fiunt 1. Cor. 14. si om-

fi omnia, ergo et oratio. Tercio Daniel 6. ibi Daniel ingressus est domum suam, et fenestras apertis in suo cenaculo contra Hierusalem tribus temporibus in die flebat genua sua, adorabat, confitebaturq; coram Deo suo, sicut et ante facere consueverat; ecce vides Daniel tribus temporibus Dominum orantem. Quarto Act. 3. vbi Petrus, et Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Quinto Act. 10. Petrus ascendit in superiorem, ut oraret circa horam sextam. Sexto Psal. 118. Media nocte surgebam ad confitendum tibi Domine, iterum Memor fui nocte nominis tui Domine, et Psal. 8. Lauabo per singulas noctes lectulum meum, et lacrymis meis stratum meum rigabo, et Psal. 133. In noctibus extollite manus vestras in sancta, et benedicite Dominum: et Act. 16. Paulus et Syllas media nocte adorantes laudabant Deum, et audiebant eos, qui in custodia erant etc. et Luc. 12. Beatus seruus ille, quem cum venerit Dominus eius inuenerit vigilantem, et Psal. 5. Quoniam ad te orabo Domine mane exaudies vocem meam: mane astabo tibi, et contemplanor te. Septimo Psal. 118. Septies in die laudem dixi tibi. Octauo ad eum definitio Ecclesie Concil. Agar. cap. 30. Echiis tit. 3. de oratione et horis canonicis, Hosius in expositione dominice orationis cap. 59.

HOSTIA. LXVIII.

HOSTIA confocrata si cadat in lutum desinere in ea esse Corpus Christi, si a bruto, seu ab homine sumatur, hæresis est Direct. 2. p. questio. 10.

HVMANVM. LXXIX

HVMANVM esse nobilius quam Angelicum hæresis est Direct. 2. p. q. 9. art. 33. Item hæresis est dicere Humanam Christi Naturam in omnibus æquari Deo, ibidem questio. 11.

IDOLATRIA. LXX.

NONnulli fuerunt, qui christiani nomen professi sunt, qui Idolos coluerunt. Contra facit primo Math. 4. vbi Dominus aduersus Demonem hereticorum parentem citauit, Dominum (inquit) Deum tuum adorabis, et illi soli seruias. Secundo Deut. 17. Vadam, et seruiant Dijs alienis, et adorent eos, Solem et Lunam, et omnem militiam cæli, quæ non præcepi etc. Tercio Esa. 2. Proiecasti populum tuum domus Iacob, quia repleti sunt, ut olim, et augures habuerunt ut Phillstijn et infra. Et repleta est terra eius Idolis. Opus manuum suarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum.

rum. Quarto Exod. 32. Multa hominum milia ex filijs Israel morte punita sunt, eo quod adorauerunt vitulum aureum. Quinto Daniel 3. Tres pueri quia noluerunt adorare statuum, Domino premiantur. Sexto Apocal. 2. Ioannem voluisset adorare Angelum prohibuit illud faceret dicens, vide ne feceris: dixi in summa pec. cap. p. 1. q. 35. tit. 2. et dicitur in suo loco.

I E I V N I V M. LXXI.

P R I M A hæresis est, Ioviniani, Vualdentij, et Vuiclephitarum et Lutheranorum, qui ait, Ieiunium nullius esse meriti apud Deum. Contra facit primo ratio, quia ieiunium est pars temperantia, et per consequens virtus, et consequenter meritorium, cum sit propter Deum. Secundo quia illud adiuvat ad plures alias virtutes; parat .n. viam castitatis; quoniam enim fecit peccare Sodomam nisi saturitas spinis? Ezech. 16. Venter mero æstuans, facile desputat in libidinem; parat etiam viam ad orandum Exod. 32. Cum enim manducasset, et bibisset populus surrexit non orare, sed ludere non adorare Deum, sed vitulum aureum. Tercio Daniel 3. Tres pueri ieiuni ingredienti in illesi egressi sunt de fornace. Quarto Daniel 10. post ieiunium trium hebdomadarum idem Daniel vidit visionem, in qua sibi dictum est ab Angelo: Ex die primo, quo posuisti cor tuum ad

ad intelligendum ut affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, et ego veni propter sermones tuos. Quomodo ergo non habet meritum ieiunium, quod meretur exauditionem? Quinto Helias ieiunus erat et ad eius orationem tribus annis, et sex mensibus ros pluiæ non cecidit super terram 3. Reg. 17. Ieiunus iterum orat et pluias à Deo impetrat 1. Reg. 19. In nouo autem testamento sunt plura testimonia ieiunij. Primo Luc. 2. Anna prophetissa laudatur, quia non discedebat de templo ieiunij, et obsecrationibus seruens die ac nocte. Secundo Math. 17. Hoc genus Dæmoniorum non eiecitur, nisi in oratione, et ieiunio. Tercio Math. 6. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, et faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans; sed Patri tuo, qui est in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi; nunquā autem redditur premium, nisi pro merito. Vltimo adest definitio Ecclesie Concil. Gangrense cap. 19. et Concil. Tense; Non obstat primo quod obijciunt 1. Timot. 4. ibi Corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est, promissione habens vitæ, quæ nunc est et futura; nam Resp. quod ieiunium non est propriè exercitatio corporalis, sed spiritalis secundum Theophil. d. loco; secundo Resp. quod Paulus non negat absolutè corporalem exercitationem esse utilem, sed illam dicit ad modicum utilem, si non habet pietatem sibi coniunctam, ita interpretare

interpretatur hunc locum Ambrosius. Secundo non obstat. Esi. 58. Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominem in ieiunio suam? et intra: Nonne hoc est magis ieiunium quod elegi? dissolue colligationes impietatis etc. nam Resp. quod apertissime probatur ieiunium, et abstinentia à peccatis, unde hoc obstat. Etio eodem modo, ut prima, rejicitur; sed enim ieiunium si cetera pietatis opera desint, non est momenti, unde ibidem dicitur. Nolite ieiunare usque ad hanc diem, ut audiatur in excelsis clamor vester: contra hanc facit Caelius Tit. de oratione pag. 520.

Secunda hæresis est, quæ docet Ieiunia non debere institui pro certo aliquo, et statim tempore, sed quod quilibet ieiunet cum voluerit.

Huius hæresis Author est Aerius, quem sequitur Erasmus.

Contra facit primo ratio, quia cum ieiunium sit meritorium, sequitur quod Ecclesia potest statuere illud. Secundo Maximus Episcopus dicit, Ieiunium Quadragesimæ à Christo institutum: Theophil. autem Alexandrinus dicit, Hoc ieiunium Quadragesimæ ab Apostolo institutum esse, Idem Ignatius Martyr in Epistol. 4. ad Phil. Tercio est definitio Ecclesie in Concil. Brac. 1. cap. 16. et in Collect. Synod. Martini cap. 59. et Concil. Tol. 8. et Concil. Gangarense cap. 19. quod autem voluerit Erasmus melius esse ieiunare sponte, quod

ex legis præcepto, conuincitur falsum per illud 1. Reg. 15. Melior est obedientia, quam victimæ: melior ergo quam ieiunium, et merito obedientia præferatur ieiunio; quoniam ieiunium ad temperantiam pertinet, obedientia vero ad iustitiam, quæ reddit unicuique quod suum est. Per obedientiam si quidem superiori præstamus, quod debemus, qui sponte ieiunat solum ieiunij meritum habet, qui vero legis impulsu ieiunat, et ideo ieiunat, ut legi obediat, hic ultra ieiunij rationem habet etiam meritum obedientiæ. Meliora. n. sunt opera, quæ ex obligatione præcepti sunt, quam quæ ex proprio arbitrio; neque per hoc dicitur ieiunare ex metu licet non ieiunasset, nisi lex præciperet; nam illud ex obedientia agit, ex qua non sequitur necessarium metus paenæ; nam aliàs Legislator peccaret, inducens ad metum seruilem, et licet fiat cum aliqua tristitia, non per hoc retardatur meritum, dummodo fiat alacri animo, et non renitenti, sicuti tristitia Christi non impedit meritum passionis eius; non obstat. quod Dominus prohibuerit ieiunia pharisaica Esi. 58. ibi Nolite ieiunare usque ad hanc diem, ut audiat in excelsis clamor vester; nam Resp. quod ibi non prohibuit ieiunium, sed prohibuit eo modo faciendum, nempe cum iactantia, et cum alijs peccatis, quæ faciebant in die ieiunij. Turrian. lib. 5. cap. 6. et seq. Felius tit. 14. de fest. et ieiunijs: tot. tit. de obseru. ieiunij, qui renouatur in Concil. Trident. sess. 25. Tit. de delectu cibo-

ciborum: Hosius Tit. de caeremonijs cap. 9. pag. 172.

Tertia hæresis est Begardorum et Beguinarum dicentium Hominem non obligari ad ieiunia Ecclesiastica, cum ad statum perfectionis peruenerit.

Contra facit primo, quod supra dictum est in 2. hæresi huius. Secundo facit ad Galat. 3. Caro concupiscit aduersus spiritum et spiritus aduersus carnem: hæc .n. sibi inuicem aduersantur, vt non quæcunque vultis illa faciatis, nec nõ soli Virgini Dei Matri hoc privilegium tribuitur, vt talem pacem in se habuerit. Tertio 1. Cor. 9. vbi Paulus vas electionis, rapuit usque ad tertium cælum vidit Arcana Dei, non licet homini loqui, inquit Castigo corpus meum, et in seruitutem redigo. Quarto Matth. 3. Ioannes Baptista vir perfectus castigauit corpus suum, à vino et licera abstinens, carnem non comedens, sed cibus eius loquuta, et cetera syluestre. Quinto Saluator noster nobis relinquens exemplum ieiunauit Math. 6. Quandoquid .n. hic sumus, inimicos domi nostræ habemus Ios. 15. Sexto definitio Ecclesiæ eleuit nostram de hæret. de hoc dixi in summa per cap. p. 2. tit. 7. q. 17.

IMAGO. LXXII.

FVI T olim prima hæresis Feliciani, quam hodie moderni Valdenses, et alij hæretici

ab inferis reuocarunt, quæ docet imagines esse tollendas ab Ecclesia, dicens Idolatriam esse imagines in templis habere, siue ille sint Christi siue sancti hominis cuiuscunque: contra hanc facit Cathec. in 1. præc. pag. 393. et seq.

Contra facit primo Num. 21. Fac serpentem, et pone eum pro signo; qui percussus aspexit eum viuet. Fecit ergo Moyse serpentem aeneum, et posuit eum pro signo: quæ eum percussit aspicerent sanabantur. Secundo Exod. 15. Duos quoque Cherubim aureos, et productiles facies ex vtraque parte oraculi; Cherubin vnus sit in latere vno, alter in altero. Tertio 3. Reg. 6. Salomon in templo fecit Cherubin, et palmas, et malogranata, neque in harum rerum pictura, aut sculptura reprehensus fuit. Quarto facit ratio; si licuit serpentem exaltare coram populo ad Idolatriam prono, vt ex illius aspectu filij Israel à serpentium moribus liberarentur, cur non licebit nunc Christum in Cruce exaltatum depingere, vt ex illius imaginis aspectu reducamus ad memoriam immensa beneficia, quæ generi humano in cruce moriens exhibuit? si vmbra licuit pingere, cur non licebit pingere corpora? Quinto adest definitio Ecclesiæ Concil. Nicen. 2. et Concil. Francofordensis: non obstat, Exod. 20. et Leuit. 5. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, et in terra deorsum, neque eorum quæ sunt in aquis sub terra; nam Resp. illam prohibitionem fuisse factam causa cui-

tandi idolatriam, non ut non habeantur, ut fiant absolute; sed ut non fiant ad colendum eam, quod patet quia antea Dominus dixerat Non habebis Deos coram me; deinde Non adorabis ea, neque coles: imagines autem non colimus tanquam Deum, quoniam nostra adoratio non ad illas, sed ad earum exempla refertur; eodem modo respondemus ad illud Ioan. 4. ibi Veli adoratores adorabunt patrem in spiritu, et veritate. Nam et pater tales querit, qui adorent eum in spiritu; facemur quidem hoc, sed oportet aliquibus exterioribus rebus intellectum excitare, ut per earum aspectum ad Dei memoriam reducatur, quod sit per imagines. Hosten lib. de haeresibus nostri temporis in principio Echius tit. 16. de imaginibus, Turrianus lib. 1. cap. 25. Concil. Trident. sess. 25. tit. de invocatione et veneratione etc. et in Bulla Pij 4. de prof. ess. fidei.

Secunda haeresis est, quae docet Imaginem Dei ad quam homo factus est, à Deo esse corpus impressam, et non animam.

Contra facit primo ratio, quia in Deo sunt omnia haec, omnipotentia, sapientia, et bonitas in anima autem nostra sunt tres potentiae, intellectus, qui correspondet omnipotentiae, memoria sapientiae, voluntas bonitati; Praeterea, si imago Dei est in corpore, non autem in anima; oporteret, quod animalia homini similia essent ad imaginem Dei, quod est absurdum, et contra 1. Genes. ibi Faciamus hominem ad imaginem

imaginem et similitudinem nostram; de nullo autem animali dictum est, quod factum sit ad imaginem Dei.

IMPECCABILIS. LXXIII.

IMPECCABLEM reddi posse hominem in hac vita, haereticus est Direct. 2. p. q. 7.

INDULGENTIA. LXXIII.

INDULGENTIAS, quas Pontifices peccatoribus praestant, condonando videlicet illis poenam, ad cuius tollerantiam peccator obligatur, etiam remissa culpa, multi haeretici contemnunt, atque irident, ut Vualdenses, Vualephi, et Lutherani.

Contra hanc haeresim est determinatio Ecclesiae in cap. cum ex eo de poenit. et remiss. et in Concil. Constantiense sess. 8. et Concil. Trident. sess. 25. tit. de Indulgentiis, et in Bulla Pij 4. de prof. fidei. Contra quam haeresim plurimè scripsit Roffensis in opere contra Lutheri impietatem babilonicam, Tubercinus adversus Lutherum, Echius in Enchir. adversus Lutherum, cap. 24. qui optima ratione probat indulgentiarum usum admodum esse utilem, et necessarium Ecclesiae Dei. Quam thesaurum sit ex superabundantia meritorum (quatenus satisfactoria) Christi et sanctorum de superabundantia passionum Christi pro nobis dicitur 2. Ioan.

Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non nostris autem tantum, sed totius mundi; de satisfactione sanctorum dicitur Iob. 6. ibi Utinam appenderetur peccata mea, quibus iram merui, et calamitas, quam patior in stercore, quasi arena maris hæc grauior appareceret, ubi plus passus est quam pro peccatis suis debuerit pati: et Colos. 1. Nunc .m. gaudeo in passionibus meis pro vobis, Hosius tit. de satisfactione cap. 48. et lib. de hæresibus nostri temporis pag. 197.

INFERNVS. LXXV.

ALMERICVS, et Albanenses sentire, non esse alias inferni penas, quam illas, quas in hoc mundo experimur, et Almericus inquit quod qui habet peccatum mortale, illum dicit habere in se infernum, contra hanc facit Cælius in 5. art. pag. 72.

Contra facit primo Esa. vlt. Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur. Secundo Eccl. 7. Vindicta carnis impij, ignis et vermis. Tertio Iudit. 16. Dabit ignem, et vermes in carnes eorum, ut vrantur, et sentiant usque in sempiternum. Quarto Iob. 30. Præstolabar lucem, et eruperunt tenebræ, et Iob. 38. Auferetur ab impijs lux. Quinto Psal. 10. Pluet super peccatores laqueos; ignis, et sulphur etc. Sexto Apocal. 14. Fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum, et

Apocal.

Apocal. 19. Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis, et sulphuris.

Secunda hæresis Origenis docet Inferni penam non esse perpetuam.

Contra facit primo, quod dixi supra in proxima precedenti hæresi. Secundo facit Mar. 9. Si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam; Bonum est tibi debilem introire in vitam; quam duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur etc. Secundo Matth. 25. Item maledicti in ignem æternum, qui præparatus est Diabolo et Angelis eius.

Tertia hæresis est, quæ negat Christum ad inferos descendisse.

Contra hanc facit primo Eccl. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino. Secundo ad Ephes. 4. Quod autem ascendit quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terræ? Tertio act. 2. Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. Quarto Psal. 15. Quoniam non derelinques animam meam in inferno; nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quinto in Symbolo Apost. Descendit ad inferos. Sexto cap. firmiter de Summa Trin. et fide cathol.

INIMICVS. LXXVI.

GRÆCORVM est error, qui asserunt Licetum esse decipere inimicum.

Contra facit primo Leuit. 19. Non mentimini, nec decipiet vnusquisque proximum suum: vnusquisque enim est proximus, licet sit inimicus. Secundo Luc. 10. vbi Samaritanus dicitur proximo Iudeo, qui tamen erat infensi Samaritani Iudeis. Terrio 1. Pet. 3. Non reddentes (inquit Petrus) malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrariis benedicentes, quia in hoc vocati estis, vt benedictionem hereditate possideatis. Quarto Paulus Rom. 12. Nulli malum pro malo reddentes. Quinto 1. Thess. 5. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectemini inuicem, et in omnes. Quicquid Math. 5. Audistis quia dictum est antiquis, diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, et orate pro persequentibus, et calumniantibus vos, vt sitis filij Patris vestri, qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super iustos, et iniustos, contra facit Cathech. in Tit. de oratione in 5. petitione.

INIVRIA. LXXVII.

LVTHERI sententia est, Non licere christianis petere coram Iudice iniuriæ reparationem.

Contra hanc hæresim primo facit, quæ dixi supra ver. Bellum. Secundo facit ratio, si tibi licet iniuriam iniuria repellere, cur non licebit alij iniuriæ reparationem coram Iudice petere? Iustum est certè vt nemo sit Iudex in propria causa. Quapropter si licet manibus proprijs iniuriam repellere, multò magis licebit per manum Iudicis iniuriam propulsare, aut iam illatæ reparationem petere.

INOBEDIENTS. LXXVIII.

INOBEDIENTEM præceptis Dei esse hæreticum censendum, est hæresis Director. 2. p. quæst. 10. hæ. 9.

IOAN. BAPTISTA. LXXIX.

MANICHEI dixerunt Ioan. Baptistam præcursores Domini fuisse damnatum, eo quod non crediderit in Christum.

Contra facit Math. 11. vbi Ioan. Baptista laudatur in multis à Domino, deinde dixit Inter natos mulierum non surrexit maior Ioan. Baptista.

I V D A S. LXXX.

CAINI hæretici dixerunt Iudam fuisse de-
uinum, et scælus illius beneficium existi-
marunt.

Contra facit primo Ioan. 13. ibi Vos minis-
tris estis, sed non omnes, sciebat .n. quisnam esset,
qui traderet eum; propterea dixit, Non scio
mundi omnes. Secundo Act. 1. Viri fratres
oportet impleri scripturam, quam prædixit Sa-
lomon sanctus per os David de Iuda, qui tra-
deret eum, Dux eorum, qui comprehenderunt Iesum,
infra, Et quidem possedit agrum de mercede
iniquitatis, et suspensus crepuit medius. Ter-
tio Luc. 22. de Iuda loquens Verumtamen
hominem illi, per quem tradetur.

Item Iudæ desperationem tantum placuisse
Christo, quantum Petri contritionem, hæretici
est Direct. 2. p. q. 10. hæ. 13.

I V D E X. LXXXI.

VALDENSIUM error est, quo docent
Nullum Iudicem posse damnare aliquem
hominem ad pœnam aliquam.

Contra facit primo Exod. 18. Constitue Iu-
dices, qui populum iudicent omni tempore.
Secundo Deut. 16. Iudices et Magistri in om-
nibus portis tuis constituentur, ut iudicent po-
pulum iusto iudicio. Tertio Act. 5. Petrus præ-
dicavit

niuit morte Ananiam, et Saphiram, quia frau-
daverunt de precio agri uenditi. Quarto 1.
Pet. 2. Subiecti estote omni humanæ creaturæ
propter Deum, siue regi quasi præcellenti: siue
Ducibus tanquam à Deo missis, ad vindictam ma-
lefactorum, laudem verò bonorum. Quinto
ad Rom. 13. Si malum feceris time. Non enim
sine causa gladium portat; Dei .n. Minister est,
vindex in iram ei, qui malum agit; non obst.
Math. 7. Nolite iudicare, et non iudicabimini;
nam ibi nō prohibuit omne iudicium præcipue
Iudicis, habentis potestatem, sed prohibet leue
iudicium, absq; re maturè cognita prolatum,
quod prohibetur, Ioan. 12. Nolite iudicare
secundum faciem, sed iustum iudicium iudica-
re; ubi leue iudicium prohibet, circū spectum
autem præcipit.

I V D I C I V M. LXXXII.

BORBORIANI, et quidam alij hæretici
dixerunt Nullum esse futurum iudicium,
vthac occasione in quodlibet vitium traheret:
de hac materia tractant doct. com. 4. sent. di-
stin. 47. et seq.

Contra facit primo Math. 11. Dico vobis, et
Tiro et Sydoni remissius erit in die iudicij,
quàm vobis. Secundo Math. 12. Dico vobis
quia terræ Sodomorum remissius erit in die iu-
dicij, quàm tibi, et alibi Viri Ninivitarum sur-
gent in iudicio cum generatione ista, et con-
demnabunt eam.

demnabunt eam. et alibi Regina Austri forget in iudicio cū generatione ista, et condemnabit eam. Tertio Ioan. 5. Potestatem dedit filio iudicium facere; quia filius hominis est. Quarto Paulus ad Rom. 14. Omnes .n. stabimus ante tribunal Christi. Quinto 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout uel gessit, siue bonum siue malum; Sexto in synodo fidei Concil. Niceni; Inde uenturum est cum gloria iudicare uiuos, et mortuos, contra hanc facit Cathech. in artic. 7. pag. 89.

Secunda hæresis est Albanensium dicentium Vniuersale iudicium iam factum esse, et nullum aliud amplius esse facturum.

Contra hanc facit primo, quod dixi in prima præcedenti hæresi. Secundo Math. 24. describitur aduentus Antichristi, deinde resurrectio generalis, et postea iudicium et tandem finis, et tunc elementa purificabunt per ignem 2. Pet. 3. quæ cum facta non sint, sequitur non iudicium vniuersale fuisse factum.

IURAMENTVM. LXXXII

VALDENSES hunc errorem docuerunt Christianis esse interdictum iuramentum, sic ut nusquam iurare liceat.

Contra facit primo Deut. 6. Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli seruias, ac per nomen illius iurabis. Secundo Deut. 10. Dominum tuum

tuum timebis, et illi soli seruias, ipsique adhaerebis, iurabisque in nomine illius. Tertio iurauit Paulus ad Rom. 1. Testis est mihi Deus, quod memoriam vestri facio semper in orationibus meis, et 2. Cor. 1. Ego autem testem Deum inuoco in animam meam, quod parcens vobis non ueni ultra Corinthum; et alibi Testis est mihi Deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi ad Phil. 1. Quarto facit ratio; quia iuramentum non est de se malum, sed bonum, quia per illud exhibet reuerentia Deo, nec non testamur Deum omnia videre ipsiusque esse veracem, et non mentiri. Quinto adest definitio Ecclesie Concil. Ephes. et Concil. Constantiensis, sess. 8. Non obstat Math. 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino, neque per celum, quia Tronus Dei est; neque per terram, quia scabellum est pedum eius; neque per Hierosolimam, quia est ciuitas magni regis; neque per caput tuum iuraueris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum: sit autem sermo vester, est est, non non, ut non suo iudicio decidatis: nam Resp. quod prohibetur iuramentum per elementa, ne tanquam numina quædam venerarentur, quoniam illud, per quod quis iurat, aut nimium diligit, aut veneratur; et sic non prohibetur iuramentum absolute. Non obstat, secundo quod ibidem dicitur Sit sermo vester, est est, non non: quod autem abundantius his est, à malo est: nam Resp. à malo esse iuramentum; non autem malum esse, à malo

malo inquam illius, cui iuratur, et propter
iuratur. Malitia .n. incredulitatis eius, cui
ratur, est in causa, vt alius iuret: nam si ei cre-
deret, non esset opus, vt dictum suum iuramen-
to firmaret Aug. lib. de mendacio cap. 20. Scilicet
liter responderi potest quod Dominus non pro-
hibet absolute iuramentum; sed facilitatem iu-
randi, ne ex facilitate in consuetudinem, et
consuetudine in periurium veniretur, vt
Eccl. 23. Iurationi ne assuescat os tuum; et
Sicut autem seruus flagellatus assidue
uore non minuitur; sic omnis iurans ac neg-
cians à peccato non purgabitur: præterea
Resp. quod autem abundantius his est, debet
intelligi mendacium, et illud dicitur abundan-
tius, quàm est est, non non, id est quàm verius
et illud dicit à malo esse, id est à Demone, et
mendax est, et pater mendacij, ita Cromat.
lib. super 5. et 6. Mach. præterea Resp. illud
esse consilium, non autem præceptum, Rapi-
nus lib. 5. de glorificatione hominis in qua
non iurare omnino est consilium, non iurare
autem per celum et terram etc. est præceptum
ita vt si iurandum sit ex aliqua necessitate, et
iuretur per Deum, et non per aliquam creaturam.
Non obstat. vlt. Iac. 5. Ante omnia fratres mei
nolite iurare; nam Resp. quod ibi prohibetur
consuetudo iurandi, ne ex ea deueniatur in peri-
urium, vt inquit Beda: Direct. 2. p. q. 8. q. 1. et
hær. 3. et 4. et q. 16. hær. 3. Hosijs tit. de iur.
cundo præcepto cap. 78. Cathec. in 2. præc.

Alia est hæresis ex diametro superiori con-
traria, quæ dicit Periurium esse licitum, con-
tra hoc dixi in Summa pec. cap. p. 1. quaest. 30.
titul. 6.

Huius hæresis Authores fuerunt Priscilliani
iste, Apostolici, et Flagellantes.

Contra facit primo Leuit. 19. Non periura-
bis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui.
Qui .n. peierat, nomen Dei polluit, quia Deum
affert in testem mendacij. Secundo Sapient. 14.
Omnia commixta sunt, sanguis, homicidium,
furtum, et fictio, corruptio, et infidelitas, tur-
batio, et periurium. Tertio 1. Tim. 1. Paulus
dicit, iusto non esse legem positam, sed impijs
et peccatoribus, et sceleratis, postea subdit, vt
mendacibus et periuris. Præterea Priscillia-
nisti dicebant, eis licere periurium ad occul-
tandam eorum doctrinam, quibus Resp. aut
eorum doctrina est contraria Euangelio, aut
conformis: primo casu non essent dicendi chris-
tiani; secundo autem facerent contra Euange-
lium, quod docet prædicandum esse omni crea-
tura Math. vltimo.

IVRISDICTIONE. LXXXIIII.

IVRISDICTIONEM temporalem, seu ci-
uilem Ecclesiam non habere, hæresis est Tur-
rianus lib. 3. cap. 11. et seq.

IVSTIFICATIO. LXXXV.

PRIMA hæresis est Hominem suis viribus absque diuina gratia posse iustificari. Conc. Trid. sess. 6. Can. 1. et seq.

Secunda dicens Opera omnia, quæ sunt ante iustificationem, esse peccata ibid. Can. 7.

Tertia asserens Sola fide hominem iustificari ibid. Can. 9. et seq.

Quarta dicens Dei præcepta etiam hominem iustificato impossibilia esse ibid. Can. 18.

Quinta dicens Hominem iustificatum non teneri ad obseruantiam mandatorum Dei ibid. Can. 20.

Sexta dicens Iustificatum sine auxilio Dei perseverare posse, vel cum eo non posse ibid. Can. 22.

Septima dicens Hominem iustificatum peccare non posse, et qui peccat, nunquam verum fuisse iustificatum ibid. Can. 23.

Octava dicens Iustitiam acceptam non conservari, vel augeri per bona opera ibid. 24.

Nona dicens Iustificatum peccare, dum merita æternæ mercedis bene operatur ibid. Can. 31.

Decima dicens Hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius iustificati merita ibid. Can. 32. de hac dicitur. ver. Opera ver. Libertas, ver. Peccatum, ver. Prædestinatio.

IVSTVS

IVSTVS. LXXXVI.

IOVINIANVS hæreticus asserbat Eum, qui semel per lauerum regenerationis fuerit iustificatus, non posse amplius peccare, contra quem dixi supra tit. de Gratia.

Alius est error Lutheri dicentis, Iustum in omni bono opere peccare, contra quem dicimus infer. tit. de Operibus.

Tertia hæresis est, quæ asserit Omnem iustum esse certum suæ iustificationis, et esse ex fide catholica obligatum ad habendam hanc certitudinem, ita ut si de illa dubitet, non possit verè dici fidelis christianus.

Huius hæresis inuentor est Lutherus, contra quem diximus supra tit. de Gratia.

LABOR. LXXXVII.

PSALLIANI hæretici in Syria fuerunt Monachi dicentes Nullum manuum laborem esse Monachis licitum, etiam sustentandæ vitæ causa; in hoc .n. se esse Monachos proficebantur, ut ab omni labore manus vacantes orationi semper insisterent.

Contra facit primo exemplum Pauli Apostoli, qui inter perfectos meritò connumerari potest, proprijs manibus laboravit; quamvis sine labore vivere posset de Euang. 1. Cor. 9. Secundo idem Paulus hos ociosos reprehendit 2. Thes.

2. Thes. 3. dicens Oportet imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo; sed in labore et fatigatione, nocte et die operantes etc. Tertio idem Paulus ad Eph. 4. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Quarto idem Paulus Act. Apost. 20. Argentum, et aurum, aut vestem nullius concupiui, sicut ipsi vos scitis, quoniam ea, quæ mihi opus erant, et illi, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istarum. Quinto hæc fuit sententia com. Hieron. in Epistola ad Rusticum; ad Basil. in Regula cap. 67. Benedicti Francisci in reg. cap. 6. Sexto Concil. Cartag. 4. cap. 52. Precipit omnibus clericis proprijs manibus laborare posse ad euitandum ocium: Non obstat, 1. Ioan. 6. Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam; nam Resp. ex mente Theophylacti, quod non dixit Dominus noster, ut corporealem operationem velit amouere, et ad ocium cogere: omnem .n. malitiam docuit ociositas Eccl. 33. et si oportet euidenter dicere ipsos ociose viuere, cibus est qui perit, et ita cum qui Christum sequitur, oportet operari, ut habeat quod et alij communicet: hoc .n. habet mercedem, et promissionem futuri regni; secundo Resp. ex mente Basilij in Reg. 67. quod pro nobis ipsis solliciti esse non debemus, sed laborare propter mandatum Domini, et propter necessitatem.

necessitatem proximorum, maxime, quia Dominus recipit in se ipsum ea, quæ in seruos eius fecerimus. Vnde ad Ephes. 4. Omnia ostendi vobis, quia laborantes oportet suscipere infirmos. Secundo non obstat. Luc. 10. Martha sollicita es, et turbaris erga plurima; nam Resp. dictum ad Martham non de opere est, et operatione, vel ocio, sed de temporis observatione, et ne tempus audiendi consumatur in occupationes parandorum ciborum; persuadet igitur ei, ne perdat tempus doctrina frustra propter occupationem in his, quæ sunt ventris. Non obstat, tertio Math. 6. Nolite ergo solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur, et iterum Nolite ergo solliciti esse in crastinum; crastinus .n. dies sollicitus erit sibi ipsi; nam Resp. quod per hoc non reijcit operationem; aliud .n. est sollicitudo, et aliud operatio; fieri .n. potest, ut sollicitus non sit, qui operatur, ita interpr. Theophyl. Secunda hæresis est, quæ cum precedenti pugnat, quæ docet Omnes Monachos absque villo discrimine teneri ad laborem manuum, ut ex illo sibi victum acquirant, nec posse illos alio modo sibi victum parare, quam per laborem manuum.

Huius hæresis est Author Vuilelmus de S. Amore, quem sequuti sunt Ioannes Vuicleph, et Lutherani.

Contra facit primo ratio; quia si Monachus aliquo morbo laborat, non tenetur proprijs

manibus laborare Act. 10. Cum Myleti esse Paulus omnes presbiteros, quos ad eum locum ex Epheso ascinerat, docuit, vt infirmi aletur ex aliorum labore; non ergo indistincte omnes Monachi tenentur laborare. Secundo Aug. lib. de opere Monach. cap. 25. sentit Monachos, qui in seculo diuites fuerunt, et dilicite vixerunt, ad laborem non esse cogendos. Tertio predicatorum verbi Dei, et omnium doctorum, qui verbo aut scripto alios docent, potestatem habent à Domino accipiendi ea, quae sunt ad vitam necessaria ab illis, quos docent Math. 10. Dignus est operarius mercede sua et Luc. 10. In eadem autem domo manete edentes, et bibentes, quae apud illos sunt; dignus est. n. operarius mercede sua; aduerte, quia dixit operarius, non autem Praelatus, aut Pastor, aut Curatus, aut Praepositus, vt inueniat mercedem esse debitam operi, et non praestantiam, et Paulus ad Rom. 14. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent et in carnalibus ministrare 1. Cor. 9. Quis militum suis stipendijs vnquam? Quis plantat vineam et de fructu eius non edit? quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat? et Deut. 25. Non alligabis os boui trituranti; et idem Paulus Si nos vobis spiritualia seminamus, magis est si nos carnalia vestra metamus, et 2. Tim. 2. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere, et 1. Cor. 9. Nescitis quoniam

qui in sacratio operantur, quae de sacratio sunt edunt? et qui altari deferunt cum altari participant? ita et Dominus ordinauit his, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere, et in Concil. Constantiense sess. 8. art. 24. vbi refellitur articulus Ioan. Vicleph, qui ait, Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, et non per mendicitatem. Prima pars est scindolosa, et praesumptuose asserita, pro quanto generaliter, et sic indistincte loquitur; et secunda erronea, pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere. Non obstat, quod Paulus laborauit, ergo et Monachi laborare tenentur: nam Resp. quod Paulus id egit ex perfectione; nam si voluisset viuere ex Euangelio potuisset, sicuti Petrus, et alij Apostoli fecerunt 2. ad Thes. 3. Non quasi non habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Secundo non obstat 2. Thes. 3. Nam cum essemus apud vos hoc renunciamus vobis; quoniam, si vult quis non operari, nec manducet; nam ibi negatur cibis ociosis, qui nullam prorsus occupationem habent, per quam digni sint, quod panem manducet, quod non contingit in Monachis praedicantibus, et altari seruiantibus.

L A Y C I. LXXXVIII.

L A Y C O S non teneri aliquem articulum explicitè credere, haeresis est Director. p. 2. Q² quæst.

quæst. 10. hæret. 8. Item eos tam masculos, quam feminas posse consecrare hæretis est Direct. p. 2. q. 14. hæret. 7.

L E X. LXXXIX.

CHERINTI, Ebiones, et Nazarei heretici docuerunt Legem veterem iuxta opina illius præcepta esse seruandam simul cum lege noua.

Contra facit primo Galat. 3. Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem, quæ reuelanda erat, lex quæ lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur; at ubi venit fides, iam non sumus sub pædago. Secundo Gal. 4. itaque non sumus fratres Ancillæ filij, sed Liberi; quia libertate Christus nos liberauit. Tertio Gal. 6. Ecce ego Paulus dico vobis; quoniam si circumcidamini Christus vobis nihil proderit. Quarto ad Hebr. 7. Translatio. n. sacerdotio, necessitas est, ut et legis translatio fiat. Quinto Act. Apost. 15. Visum est. n. Spiritui sancto, et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstinatis vos ab imolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, à quibus custodientes vos bene agemus. Non obstat Exod. 28. Legitimum sempiternum erit Aaron, et semini eius post eum; et in Levit. 16. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, et pro con-

tra peccatis eorum semel in anno; nam Resp. quod non ideo vocatur sempiternum, quod semper esset duraturum, sed quia ad vitam, quodammodo disponebat æternam; vel dicitur sempiternum, quia erat figura testamenti æterni, ut inquit Gl. interlin. ibidem Direct. 2. p. q. 6. n. 36. cap. fin. ver. Hebionitæ 24. q. 3.

Secunda hæresis huius primæ contraria, est Marcionis, et Manichei, quæ docet Legem fuisse malam.

Contra facit primo Rom. 7. Quid ergo dicemus? lex peccatum est, absit: sed peccatum non cognoui, nisi per legem; nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces Exod. 20. Deut. 5. deinde dicit, Itaque lex sancta quidem, et mandatum sanctum, et iustum, et bonum. Secundo 1. Tim. 1. Scimus autem, quia bona est lex, si quis ea legitime utatur, sciens hoc, quia lex iusto non est posita, sed iniustis, et non subditiis. Tertio ad Galat. 3. Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur.

Si ergo fides Christi est bona non est possibile quin lex vetus, quæ ad illam duxit, fuerit bona. Non potest esse malus pædagogus, qui bene pueros instruit. Quarto Math. 8. ubi Dominus legem verbo, et opere commendauit, nam leproso mundato præcipit ut iuxta legem Moysi ostenderet se sacerdoti.

Tertia hæresis est, quæ dicit Omnem hominem in lege sua bene viuentem posse saluari, siue

siue Iudeus ille sit, siue Sarracenus siue Paganus.

Contra facit primo ad Hebr. 11. Sine fide (inquit Paulus) impossibile est placere Deo. Secundo 1. Cor. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, scilicet Christus Iesus. Tertio definitio Ecclesiæ cap. firmiter de Summa Trin. et fide cathol. Vna est fidelis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur.

Quarta heresis asserit Legem Ecclesiasticam pertinere ad legem seruitutis, Turrianus lib. 4. cap. 16.

LIBERTAS. LXXXX.

P R I M A heresis est Lutheri, et eius sequentium dicentium Homini arbitrium non esse liberum, neque habere ullam auctoritatem in suis operationibus, quoniam non eum agere, sed potius pati contendunt.

Pro refellenda hac praua, atque heretica opinionione nota, quod libertas accipitur tribus modis. Nam aliquando libertas significat gratiam, per quam liberamur à seruitute peccati, Paulus 2. Cor. 3. Vbi spiritus Domini, ibi libertas, et ad Rom. 6. Cum n. serui essetis peccati, liberi facti estis iustitiæ. Secunda libertas est, quæ sola habetur in gloria, vel est ipsa mer gloria, de qua ad Rom. 8. Et ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

filiorum Dei. Tertia est libertas, quæ opponitur necessitati, vel (ut verius dicam) coactio ni; quando verò dicimus hominis arbitrium esse liberum, de hac libertate intelligimus, ita ut ea ratione dicamus eum esse liberum, quia videlicet cum operatur potest non operari, et cum nihil operatur potest operari.

Pro qua libertate, et contra hanc primam heresim facit primo, quod dixi supra titul. de Fato. Secundo facit Genes. 4. ibi Dixit Dominus ad Cain. Non ne si bene egeris recipies: sin autem malè statim in foribus peccatum tuum aderit? sed sub te erit apperitus tuus, et tu dominaberis illius. Tertio Exod. 35. Omnes viri, et mulieres mente deuota obtulerunt donaria, ut fierent opera, quæ iusserat Dominus per manus Moysi: cuncti filij Israel voluntaria Domino dedicauerunt. Quarto Leuit. 22. Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota soluens, vel spontè offerens, tam de bobus, quam de ouibus immaculatum offeret, ut acceptabile sit, et post pauca subiungit; Bo-uem, et ouem, aure et cauda amputatis, voluntarie offerre potes: votum autem ex his solui non potest, Ecce quam aperte ostendit libertatem distinctam à necessitate, cum inquit, vel vota soluens, vel spontè offerens. Quinto Num. 30. Statuit Dominus, ut mulier vouens non sit voti rea, nisi marito consentiente, cum ergo marito detur optio, conuincitur eum esse liberum, Sexto Deut. 30. Testes inuoco hodie

cœlum, et terram, quodd proposuerim vobis vitam, et bonum, benedictionem, et maledictionem, elige ergo vitam, vt et tu viuas; et seculum tuum. At electio non est nisi eorum, quæ sunt in nostra potestate, ergo habemus libent arbitrium, vnde Iudæis data est electio, an sequerentur Deum, vel non, Iosue ultimo, et Danieli Regi datur optio eligendi vnam ex tribus plagis 2. Reg. 22. et Salomoni dictum est, Postula quoduis vt dem tibi 3. Reg. 3. Septimo 1. Pet. 29. Si quis sponte offerat, impleat manum suam hodie, et offerat quod voluerit Domino. Non autem quod sponte sit, sine vlla cogente necessitate sit. Octauo Psal. 53. Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo, quoniam bonum est, et Psalm. 118. Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine, et iudicia tua doce me, et ibidem Anima mea in manibus meis scorpser, et Psal. 107. Paratum cor meum Deus paratum cor meum; cantabo, et psallam in gloria mea, et Psal. 26. Adiutor meus esto ne derelinquas me; cum Deum petat adiutorem, operatorem se ostendit, quoniam si nostrum arbitrium nihil agit (vt restatur Lutherus) sed scilicet lum recipit, Deus non adiutor dicendus est, sed integer et solus operatur. Nono Sap. 10. Substantiam. n. tuam, et dulcedinem tuam, quod in filios habes ostendebas: et desertiens vnusquisque voluntati, ad quod quisque volebat conuertebatur. Decimo Eccl. 15. Deus ab initio constituit hominem, et reliquit eum in manu

manu consilij sui. Adiecit mandata, et præcepta sua. si volueris mandata conseruare, conseruabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam et ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Antè hominem vita et mors, bonum et malum, quod placuerit ei, dabitur illi. Vndecimo Esa. 6. Expectaui vt faceret vnas, et fecit labruscas; si oia necessitate absoluta eueniunt, (vt dicit Lutherus) et hominis arbitrium à Dei præscientia cogitur ad opus: quare expectabat vnas à vinea, cum ipse sciret eam producturam labruscas? Duodecimo Esa. 1. Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis; quod si nolueritis, et me ad iracundum prouocaueritis, gladius deuorabit vos. Tertiodecimo Hier. 18. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam et ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi, vt facerem ei. Quod si fecerit malum in oculis meis, vt non audiat vocem meam, pœnitentiam agam super bono, quod locutus sum, vt facerem ei. Quartodecimo Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit iudicium, et iustitiam, vita viuet, et non morietur, et infra, Si autè auerterit se iustus à iustitijs suis, et fecerit iniquitates secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid viuet? omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur; in quibus duabus auctoritatibus vltimis appare

adesse homini liberam potestatem bene, et male agendi; quod patet exemplo Susannę Danielis. Angustia mihi sunt undique, et quid eligam ignore, si .n. hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. Huc utque ad consultationem pertinet, audi deliberationem, et electionem. Sed melius est mihi (inquit illa) incidere in manus vestras, quam derelinquere legem Dei mei. Per hanc autem electionem elegit unam partem, scilicet tera reiecta, quam potuisset amplecti. Modò accedamus ad testimonia Novi Testamenti, et primo facit Mat. 23. Hierusalem, Hierusalem, quę occidis Prophetas, et lapidas eos, qui tibi missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas et noluit? Ecce Deo volente filii mines nolunt. Secundo Luc. 9. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Tertio Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri; simuliter Acta Apost. 5. Anania cur tentavit Spiritui sancto; et fraudare de precio agri? Nonne manens tibi manebat, et uenundatum in tua potestate erat? Quarto Paulus 1. Corin. 7. Qui statuit in corde fieri non habens necessitatem, potestatem autem habens suę voluntatis, et hoc indicavit in corde suo servare virginem suam, bene facit. Quinto 1. Corin. 13. Abundantius omnibus laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum, non dixi gratia Dei

Dei per me, sed gratia Dei mecum; et rursum Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem: Dei .n. adiutores sumus. Sexto 2. Cor. 9. Vnusquisque prout destinauit in corde suo non ex tristitia, aut ex necessitate; hilarem .n. datorem diligit Deus. Septimo ad Philemonem 1. Sine consilio autem tuo nihil nolui facere, uti ne uelut ex necessitate bonum tuum esset, sed uoluntarium. Octavo 1. Pet. 5. Pascere qui in uobis est, gregem Dei, providentes, non coacti, sed sponte, neque turpis lucri gratia, sed uoluntarie; neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis. Nono Apocal. 2. Et dedit illi tempus, ut poenitentiam ageret, et non uult poenitere a fornicatione sua; Decimo facit com. opin. doct. Iren. lib. 4. aduers. haeres. cap. 71. Tertull. lib. 2. aduers. Marcionem, Cyprian. Epist. 3. lib. 1. Hieronymus in Epist. ad Hebidiā, Basil. in opusculo, quo probat Deum non esse authorem malorum, Greg. Nissen. in libello de libero arbitrio Cyrillus lib. 3. contra Iulianum, Isichius lib. 1. super Leuit. 1. Ioan. Damasc. lib. 2. de fide Orthodoxa, cap. 25. Chrysostom. Homil. 60. super Math. Ambr. lib. 1. de uocatione gentium cap. 3. Aug. lib. de uera Relig. cap. 14. et lib. 3. Hypognosticon, et contra Fortunatum Manicheum disp. 2. et contra Crescentium Grammaticum lib. 2. cap. 51. et in libris tribus de libero arbitrio, Iacrantius lib. 2. diuin. instit. cap. 9. Ioan. Cassianus lib. de collation. Patrū coll. 3. cap.

cap. 12. et coll. 7. cap. 8. Leo serm. 16. de passione, Prosper. lib. de libero arbitrio, Theophylactus super Lucam de filio prodigo, Bernard. lib. de gratia, et libero arbitrio Anselm. super 2. Tim. mor. 1. et in tract. de libero arbitrio. Unde et nemo contra hanc heresim facit ratio; quia penitus esset hominis conditio, quam cuiuslibet bestie immo quam lapidis, et cuiuslibet stipitis: nam his rebus nemo imputat peccatum, aut vituperium aliquod, eo quod necessario, et a natura faciunt quicquid faciunt. Homini vero, qui iuxta istorum hereticorum sententiam, cum peccat, necessario peccat, rependitur pro peccato suo non solum vituperium, et poena temporalis, sed aeterna damnatio; si peccatum non fuerit illi dimissum. Præterea si hæc assertio hereticorum esset vera, iam non esset dicendum Deus pius, et misericors; sed crudelis Tyrannus, cum vellet homines ex necessitate operari et ob id victos postea increperet, et supplicium ab illis exigatur; nos autem cantabimus cum Propheta Psalm. 118. Iustus es Domine, et rectum iudicium tuum, et omnes viæ tuæ veritatem. Duodecimo adest definitio Ecclesie Concilii Arausicanum cap. 13. et Concil. Trident. sess. 6. cap. 4. et seq. Non obstat, quod obijciunt heretici illud Ioan. 15. ibi Sine me nihil potestis facere; Nam Resp. fatemur Deum sic adesse libero arbitrio, et reliquis omnibus causis, ut sine eius adfuentia, et concausatione nihil agere valeant; quæ tamē cum ipsius adiutorio proprias

prios motus agere possunt, sicuti vir sine foemina non potest generare, non tamen sequitur, ut cum foemina adiutorio generare non possit; liberum tamen arbitrium, ut bene agat, speciali quodam eget auxilio diuino, sine quo etiam agere possit, non tamen bene, et hoc est illud, nihil quod sine Deo .i. sine eius gratia, nostrum potest liberum arbitrium; solemne est. n. sacris literis, vte, quæ memorie vitæ æternæ nō sunt, nihil appellent ut 1. Corint. 7. ibi Circumcisio nihil est, et præputium nihil est; sed observatio mandatorum Dei, et 1. Corint. 13. Si habuerō omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero nihil sum; habita igitur generali Dei adfuentia, et concausatione, nihil hoc est nullum opus meritorium potest facere liberum arbitrium, sine speciali Dei auxilio, hoc est sine gratia Dei, per quam quis habet, ut vitam æternam possit mereri, Paulus Rom. 6. Gratia Dei vita æterna: hac ergo gratia seclusa, etiam multa possit liberum nostrum arbitrium cum Dei generali adiutorio; nō tamen potest mereri, et ita nec fructum vitæ æternæ ex se producere; iuxta illud Ioan. 15. Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum, et hoc modo intelligenda sunt multa alia in sacris literis. Scio (inquit Hierem. 10.) quia non est hominis via eius: nec viri est ut ambulet, et dirigat gressus suos, et Ioan. 3. Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo et 2. Cor. 3. Non quod sufficientes simus cogitare

gitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed insufficientia nostra ex Deo est, et Iac. 1. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. Hec omnia et similia non tollunt arbitrij libertatem, sed ostendunt nostri arbitrij insufficientiam, quod sine Dei auxilio non potest aliquid facere; quapropter dixit Paulus: non quod sufficientes simus etc. et omnis sufficientia nostra ex Deo est: ut aperte ostenderet, se non tollere libertatem, sed eiusdem libertatis sufficientiam. Secundo non obstat, quod obijciunt Lutherus Ioan. 6. Nemo venit ad me, nisi Pater, qui me traxerit eum nam Resp. hunc tractum deum non esse violentiam aliquam; quoniam non est aliquid quod vocatio quidam interna, et exortatio, et motus, qui mouet, et monet voluntatem nostram ad bene operandum. Huic autem vocationi, et motivationi homo sepe resistit, inobediens existens, quo convincitur talem vocationem non esse violentiam; nam et Dominus hanc hominum resistantiam accusat, dicens Proverb. 1. Vocavi et renuistis: extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Fateamur ergo tractum patris per gratiam praeuenientem quo secluso nostrum arbitrium moveri non potest ad bonum operandum. Sed sic nos apprehens Deus, in nostra nos dimittit libertate, et quiescamus illi vocanti, et monenti, aut obtemperemus corda nostra, cum eius vocem audierimus:

mus: et in hoc est nostra libertas ad bonum, et postquam Deus monuerit ad bonum, sit iam nobis liberum declinare ad id quod magis placuerit, sine bonum siue malum: autem monitionem tamen est nobis potestas ad malum, sed non ad bonum, ut dixi supra tit. de Gratia haereli. 1. et tit. de Fato, et de futuro contingenti. Non obstat, tertio Paulus ad Rom. 9. Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis: et iterum Ergo cui vult miseretur, et quem vult indurat: nam Resp. quod ibi loquitur de voluntate praedestinationis, et reprobationis divinae: dicitur. n. ibi, quod praedestinatio divina, quae aliquos ab aeterno Deus praedestinavit ad vitam aeternam, non pendere ex nostris meritis, sed ex sola misericordia divina, quae sine nostris meritis ad tam grande bonum nos elegit, et idem sentit de reprobatione, ea videlicet, quae non est actus positivus suae voluntatis, sed sola privatio praedestinationis, quae non vult ordinare aliquem ad vitam aeternam. Hec inquam reprobatio fit sine nostris demeritis, sed per illam divinae maiestatis voluntatem, qua voluit hunc destinare ad gloriam; de qua re argui non potest, quia cum nulli Deus debeat, nulli etiam facit iniuriam, cum non dat, quod non debet: nam Dominus dixit Mat. 20. Amice non facio tibi iniuriam, tolle, quod tuum est et vade. Alia autem reprobatio, quae fit per actum positivum voluntatis, per quam Deus aliquem ordinavit ad poenam aeternam, nunquam fit sine demer-

demeritis; nunquam .n. Deus est ultor (testis Augustino) quin prius aliquis sit peccator. quia obstat. quod talis prædestinatio sit infallibilis et propter hoc nostrum arbitrium iuxta illud operari cogatur; quoniam qui prævidit finem prædestinatorum, videlicet gloriam æternam, prævidit etiam media, per quæ talis finis est acquirendus; opera scilicet bona, quæ cum Dei adiutorio illi sunt operaturi: ideo Petrus adiuvat nos ad bona opera, ne videlicet nos corruamus securos reddat diuina prædestinatio, sed prius, ut operemur, quod ipsius prædestinationi finem consequi mereamur 2. Pet. 1. Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram uocationem, et electionem faciatis, et Paulus, qui certò sciebat se esse prædestinatum diligentissimus erat bonorum operum exequutus 2. Tim. 4. qui .n. sciebat reposita sibi esse a Deo iusto Iudicæ coronam iustitiæ, calcigabat corpus suum, et in seruitutem redigebat, ne forte cum alijs prædicasset, ipse reprobus fieret; et quo argumento satis aperte conuincitur, prædestinationem diuinam nullam prorsus interesse necessitatem nostris operibus, aut in aliquo minueri nostri arbitrij libertatem. S. Thom. 1. q. 83. artic. 1. Echius tit. 3. 1. de libero arbitrio doct. com. 2. sent. distin. 25. et seq. F. Paulinus ord. præd. lib. 5. de concord. Eccl. cap. 1.

Secunda Lutheri hæresis est, quæ docet hominem post diuinam gratiam deperditam non posse aliud facere, quam peccatum.

Contra

Contra facit primo quæ dixi in proxima hæresi præcedenti. Secundo Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius; quæ potestas magis est collata peccatoribus, quia iusti iam sunt Filij Dei, per gratiam, quam habent. Tertio Apocal. 2. Dedit illi tempus, ut penitentiam ageret; quod frustra daretur si penitere non posset. Quarto Ezech. 18. Conuertimini (inquit Dominus) et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas, et Joel 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, et Math. 3. Agite penitentiam, appropinquabit Regnum celorum: frustra autem mouentur ad penitentiam peccatores, si nihil aliud; quam peccare possunt. Quinto adest definitio Ecclesiæ Concil. Trident. sess. 6. Can. 7.

Tertia hæresis Ioviniani, et Pelagij docet Libertatem arbitrium post receptam baptismatis gratiam non posse amplius peccare.

Contra facit primo, quæ dixi tit. de Gratia hæresi secunda et huius tit. hæres. 1. Secundo facit ratio; si peccatum non tollit arbitrij libertatem, ita nec gratia; quoniam libertas est naturaliter inlicita humano arbitrio, ita ut per nullum superueniens accidens tolli possit: quo fit, ut sicut in peccato existens propter suæ libertatis potestatem poterat aliud peccatum vitare, ita in gratia existens propter eandem arbitrij libertatem, possit aliqua in posterum peccata committere.

R

Quarta

Quarta hæresis docet Liberum arbitrium hominis suis viribus tantum posse diuina mandata implere cap. fin. 24. q. 3. Direct. 2. p. q. 6. n. 63. Turrianus lib. 4. cap. 2. et seq. Echiustitul. 31. de libero arbitrio.

LIBIDO. LXXXI.

LIBIDINI plenè satisfaciendum esse; cum stimuli carnis infestant, hæresis est. Direct. 2. p. q. 14.

LINGVA. LXXXII.

PHILASTER in lib. de hæresibus docet hunc errorem dicentem. Ante Babel creationem fuisse plures linguas, omnibus tamen pariter fuisse notas.

Contra quam facit primo Genes. 11. Eri (inquit) terra labij vnus: nam licet Italus intelligat Hispanum, et Hispanus vice versa intelligat Italum, nullus sanè mentis dicet, vnicum esse amborum linguam, cum sit cuique illorum propria lingua: intelligentia si quidem linguarum non valet efficere, vt duæ, aut tres lingue vna dicantur. Secundo facit Genes. d. locos, ubi dicit, tunc primum cum Babel edificari cepit, confusum esse labium vniuersæ terræ. Tercio com. opin. docet, Augustin. lib. de mirabilibus sacræ scripturæ cap. 9. Eucherius lib. 2. super Genes. cap. 7. Ioseph. libr. 1. antiq. cap. 9. et

et Sybillam hoc idem testantem.

Secunda est hæresis dicentis Lingua vulgari esse vtendum ad populum in officijs Ecclesiæ Turrianus lib. 1. cap. 24. Hosius in Dialogo de Missa vulgari lingua celebranda pag. 302.

MALVM ET MALITIA. LXXXIII.

MALVM nihil est ex sui natura, hoc est nullares est mala ex natura, vt dixi, supra titulo de Creaturis hæresi secunda.

Malum autem, quod accidit rei duplex est. Nam quoddam est malum culpæ, aliud est malum pœnæ, quod rectius dicitur damnum: iuxta quam partitionem mali, partite sunt etiam hæreses, quæ de malo loquuntur.

Prima hæresis est Floriani dicentis Malum esse à Deo, et Deum facere mala.

Contra facit primo Math. 7. Non potest arbor bona fructus malos facere: at Deus bonus est, ergo bonos fructus facit. Secundo Roman. 11. Si radix sancta et rami; at nullus verè sanctus nisi Deus, quem ita clamabant duo Seraphin dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, Esa. 6. Tercio facit ratio; quia nulla creatura est mala ex sua natura, dicendū ergo esset quod Deus esset author vitiorum, et peccatorum, quod absit; nam Osee 13. Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuū, et certè si esset causa malorum, vitioque

que nimis iniustus esset, si nos puniret propter mala, quæ ipse operatus est; non oblit quod dicit Paul. ad Rom. 9. O homo tu quis es qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit, qui me fecisti? At non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? ex quibus verbis fortè videtur alicui Paulum assere, mala esse à Deo, cum dicat Deum fecisse aliqua vasa in contumeliam; nam Resp. quandoque permissionem Dei vocari illius actionem Exod. 4. Ego (inquit Deus) indurabo cor Pharaonis; tunc .n. Deus peccatorum corda indurat, cum illos pro magnitudine suæ bonitatis tolerat, non eos statim puniens, sed expectans ad poenitentiam, sicut Ezech. 14. Ego decipiam illum Prophetam: et Dominus subdit iuxta iniquitatem interrogantis, iniquitas Prophetæ erit; eodem modo intelligendum est dictum Pauli; nam Deus dicens facere vasa in ignominiam, non quod ipse fecerit ea ignominiosa; sed quia postquam Deus fecit vasa, id est homines quantum ad eorum substantiam bonos, illi Deo permittente lapsi sunt in ignominiam, non quod Deus homines malitia imbuat, sed quod homo abusus sit Domini benignitate ad augendam suam malitiam.

Secunda hæresis docet Aliquas esse creaturas ex se malas productas, non à Deo summas bonas; sed à quodam alio principio omnium malorum, quod dicit esse summum malum.

Huius

Huius hæresis Author est Manicheus; contra quam facit quæ dixi supra tit. de Creaturis hæres. 2. et tit. de Deo hæres. 1.

Tertia hæresis negat Deum facere, aliquod malum, qualecunque illud fecerit.

Huius hæresis Author fuit Colutus, à quo Colutiani dicti sunt.

Hæc sententia dicitur hæretica; quoniam afflictiones, et angustiae mala vocantur in sacra scriptura, non quod ex se mala sint, sed quod sint, aut videantur mala tollerantibus.

Contra facit primo Esa. 45. Ego Dominus et non est alter formans lucem, et creans tenebras: faciens pacem, et creans malum; malum hic dixit bellum, non quod in se sit malum, sed quia nocivum est illud subistentibus. Secundo Hier. 11. Ecce ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt, quod ibi loquatur de tribulationibus, patet inferius ibi Clamabunt ad Deos, quibus libant, et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum. Tercio Ionæ 3. Et vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala, et misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit. Quarto Math. 6. ibi Crastinus .n. dies sollicitus erit sibi ipsi, sufficit diei malitia sua: hoc est sufficit cuique diei, ut pro necessarijs ad illum diem tribulationem et angustiam tolleretur. Quinto Amos. 3. Non est malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit, hoc est nulla est tribulatio, vel angustia, quæ

non veniat à Domino, illam aut faciente, aut
permittente cap. fin. 24 q. 3. ver. Coloriani.

Quarta est hæresis, quæ docet Malos Reges,
aut Pseudoprophetas non à sua venire volun-
tate, sed à Dei iussione procedere dicit.

Contra hanc hæresim facit primo Hyere. 22.
de malis Prophetis loquens dixit, Nolite audire
verba Prophetarum dicentium vobis, Non ser-
uietis Regi Babilonis, quia mendacium ipsi lo-
quuntur vobis, quia non misi eos, ait Dominus,
et ipsi prophetabunt in nomine meo mendace-
ter ut eiciant vos, et pereatis tam vos, quàm
Propheta, qui vaticinantur vobis: Secundo hoc
dicitur de malis Regibus, qui non mittuntur à
Domino Osæ 8. Ipsi regnauerunt, et non ex
me, Principes extiterunt, et non cognoui. Mala
ergo Reges non à Deo mittuntur, ut mali sint,
sed suo ipsorum arbitrio mali fiunt; non obli-
3. Reg. 12. ibi Ame factum est verbum hoc,
vbi Hieroboam ex ipso Deo regnavit; nam
Resp. quod in sacris literis multa fieri à Deo di-
cuntur, eo quod illa fieri permittit, sic intelligen-
tur 1. Rom. Tradidit illos Deus in desideria
cordis eorum in immunditiam, ut contumelias
afficiant corpora sua in semetipsis. Tradidit di-
xit pro eo, quod est permittit, sic Psalm. 80. Di-
misit eos secundum desideria cordis eorum.
Ibunt in adinventionibus suis; sic intelligendum
est de malo Propheta, qui populo propter ip-
sius iniquitatem datus est Ezech. 14. ibi Et pro-
pheta cum erraverit, et locutus fuerit verbum,
ego

ego Dominus decepi prophetam illum; quan-
do autem dixit, Ipsi regnauerunt, et non ex me
et c. intelligendum hoc factum esse, non ex Dei
consilio, aut eius præcepto: et nota, quod in
malo Rege duo consideranda sunt; primum
propria illorum nequitia; alterum quod malus
ille existens, alijs prophetet, aut regnet, Pri-
mum, videlicet regis, aut propheta culpa nun-
quam est à Deo, et contrarium sentiens mani-
feste esset hæresis, et blasphemia in Deum. Al-
terum verò quod malus Rex vel Propheta re-
gnet, uel prophetet, hoc Deus facit propter
peccata populi, non quidem, ut prophetando
decipiat, aut regnando Tyrannidem exerceat,
sed ad eliciendum bonum nempe, ut populum
puniat, iuxta dictum Iob. 54. Deus regnare
facit hypocritam propter peccata populi; non
enim Deus fecit illum hypocritam, sed cum iam
ille sit hypocrita, et malus, illum Deus regnare
facit propter peccata populi. Vnde Esaia 10.
Vae Assur uirga furoris mei, et baculus ipse est,
in manu eius indignatio mea et c. et Paulus 2.
Thes. 2. Eo quod charitatem ueritatis non re-
ceperunt, ut salui fierent; ideo mittet illis Deus
operationem erroris, ut credant mendacio: ut
iudicentur omnes, qui non credunt ueritati.

Quinta hæresis docet Mali esse naturam quan-
dam, et Deum malum Direct. 2. p. q. 6. n. 31. c.
fin. 24. q. 3. uer. Manichei.

Sexta hæresis est Mala tantum placere Deo,
quantum bona Direct. 2. p. q. 10.

MANDATA. LXXXIII.

MANDATA Dei posse ab homine per suas vires nature impleri, heresis est Pelagij Direct. 2. p. q. 6. n. 63. cap. fin. 24. q. 3.

MARIA VIRGO.
LXXXV.

ELVIDIVS asseruit Beatam Dei genitricem post Christi natiuitatem fuisse carnaliter cognitam à Ioseph uiro suo: contra facit Cetheus in 3. artic. pag. 53.

Contra hunc hereticum facit determinatio universalis Ecclesie, que sentit, Dei genitricem fuisse perpetuò uirginem, quoniam sic eam ubique appellat nomine uirginis intacte, et inuenerat. Secundo eom. opin. doct. tam Grecorum, quam latinorum, inter Grecos Theophilus Damasc. Basilius, Chrysostom. Origenes. Tercio facit ratio; quia sicuti in sepulcro Christi nec ante, neque post quisquam alius positus est: ita nec in uentre uirginis, nec antea, neque post alius positus est; si tantus honor sepulcro exhibitus est, multo magis uentri uirginis Mariæ. Non obstat Math. 1. ibi Ante quam conueniret, inuenta est in utero habens, et iterum Non cognouit eam Ioseph donec peperit filium suum primogenitum: ex quibus uerbis colligitur Christus Dei genitricem, postquam peperit Christum.

sum, esse à Ioseph cognitam carnaliter, eamque peperisse filios alios, quos (ut ait) Euangelium appellat fratres Christi; nam apud Math. 17. dicunt Iudei Christo, Ecce mater tua, et fratres tui foris stant querentes te; nam Resp. quod Christus moriens commendasset eam alicui ex filiis eius, non autem Ioanni; ad illud, quod dicit Math. Antequam conueniret, inuenta est in utero habens; nam Resp. quod illa dictio est in utero habens; nam Resp. quod illa dictio est in utero habens, et alio modo eorum euentus non fuisset prohibitus Esa. 65. Antequam clament ego exaudiam; quia .n. multa concedit Deus nobis non petentibus, dicitur exaudire nos antequam clamemus. Et tamen ibi illa vox, antequam non dicit respectum ad futura, quoniam nullus clamat, postquam exauditus est, sic antequam conueniret inuenta est in utero habens, quia etsi postquam inuenta est, nunquam tamen conuenerunt. Non obstat illud Mat. 1. Non cognouit eam donec peperit filium suum primogenitum; nam Resp. quod dictio donec, non significat finem et terminum actus designati per uerbum cui additur, ita ut post talem finem iam postea non sit tale opus, aut operatio, per uerbum, cui additur designata; sed solum significat continuationem actus per uerbum, cui additur designati, nullo habito respectu ad futura, siue ille idem actus postea succedat, siue non Esa. 45. Usque ad senectam ego portabo eos, et tamen postquam senuerimus non

non minus portabit nos, et Psalm. 20. Usque in senectam et senium Deus non derelinquas me: donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ uentura est; ubi sunt talia aduerbia, uidelicet usque donec, et tamen post illa tempora non petit David derelinqui, et Math. vii. Ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi, et tamen post erit uobiscum; de coruæ quem misit Noe ab arca dicitur quod non reuertebatur, donec siccarentur aquæ; qui tamen nunquam postea fuit reuersus, etiam siccata aquis, sic Psalm. 122. Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri; et tamen semper habebimus oculos ad Dominum Deum nostrum, iuxta Psalm. 16. Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, et Psalm. 118. Tota die meditatio mea est, simil. Paul. i. Cor. 15. Oportet illum regnare, donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum; et tamen Luc. 1. dicit Regni eius non erit finis. Non obstat etiam quod dicit Eluidius, si Christus est (inquit ille) primogenitus virginis, ergo habuit alios deinde filios; nam Resp. quod non semper hæc vox primum, aut primogenitum dicitur per comparisonem ad secundum, sed id quod solum est, dicitur aliquando primum, et primogenitum. Num. 18. Quicquid primum erumpit de uulua cunctæ carnis, quam offerunt Domino, siue ex hominibus, siue ex pecoribus fuerit, tui iuris erit, ita duntaxat, ut pro hominibus primogenito precium accipias. *consequenter*

contextu vocatur primum, et primogenitum etiam id quod solum est; nam aliâs, qui unum tantum filium habebat, non teneretur illum offerre Deo, quod est falsum, quia Dei genitrix nullum alium filiû habebat, qñ filium suum manibus Simeonis obtulit, Luc. cap. 2. Non obstat quod in Euangelio dicatur Christum habuisse fratres, quia in literis sacris appellantur fratres illi, qui nobis consanguinitate sunt coniuncti, quamuis non sint ex iisdem parentibus orti, Genes. 13. ubi Loth vocatur frater Abraam, quem tamen eadem scriptura testatur fuisse filium fratris Abrahæ Direct. 2. p. q. 6. n. 46. cap. fin. vers. Antidicom. Mariæ 24. q. 3.

Secunda hæresis est Nestor: iasserentis Beata Virginem Mariam non esse dicendam Dei genitricem; dicit. n. in Christo esse duas personas, unam uidelicet humanam, secundum quam Maria dicitur Mater Christi; et alteram diuinam, secundum quam dicit Mariam non esse Mater Dei. Contra quam uide quæ dixi supra tit. de Christo hæresi tertia, Direct. 2. p. q. 6. n. 64. p. 2. quest. 13. cap. fin. vers. Nestoriani 24. questio. 3.

Tertia hæresis docet Mariam relaxare culpas, et peccata, Direct. 2. p. in art. Raim. 52.

MARTYRIUM. LXXXVI.

BASILIDES dixit Non esse aliquod crimen negare Christum persecutionis tempore. Contra

Contra facit primo Sapient. 1. Os quod mentitur occidit animam: at qui ore negat, corde autem fatetur, mentitur; occidit ergo animam, quæ multo melior est corpore. Nolite enim timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius eum timere, qui potest corpus, et animam mittere in gehennam, Math. 10. et infra dicit, Omnes ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram patre meo, qui in cælis est; qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram patre meo, qui in cælis est. Secundo Math. 5. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Tertio Roman. 10. Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum excitavit a mortuis, saluus eris: corde creditur ad iustitiam; ore autem confessio fit ad salutem. Quarto Act. Apost. 1. Eritis mihi testes in omni Iudæa, et Hierusalem, et Samaria, et usque ad ultimum terræ; quod si in persecutione negassent Christum ore, corde autem confiterentur, essent falsi testes, et mendaces, et Prou. 21. dicit Testis falsus peribit.

Secunda hæresis Petilianæ Donatistæ docet, Eos qui se pro peccato commisso intermunt, eo quod puniunt in se quod dolent commisisse, debere martyres nuncupari.

Contra hunc errorem facit exemplum Iude Math. cap. 27. Tunc videns Iudas, qui eum tradidit,

didit, quod damnatus esset, poenitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, et senioribus dicens: Peccaui tradens sanguinem iustum: Iudas autem fuisse damnatum nullus Catholicus dubitat; cum Psalm. 108. de eo dicat, Cum iudicatur exeat condemnatus; et oratio eius fiat in peccatum. Fiant dies eius pauci, et episcopatum eius accipiat alter; de qua subrogatione Iudæ dicitur Act. Apost. 1.

Tertia hæresis est Circumcellionum, qui dicunt Omnes, qui mortem ultranei patiuntur, esse martyres dicendos, sine talem mortem ab alijs inflictam patiantur, siue eam sibi ipsis infligant.

Contra facit primo Exod. 20. ibi Non occides, conc. Math. 5. ubi quælibet hominis occisio prohibetur præter illam, quæ ex præcepto Iudicis in vindictam malefactorum fit; si ergo non licet occidere alium, multo minus se ipsum. Secundo facit ratio, quia hoc esset contra naturalem inclinationem, quæ est ad conservationem vitæ. Tertio si interfectio sui ipsius esset martyrium meritorium, utique Paulus non prohibuisset custodi carceris, qui voluit se interficere Act. Apost. 16. Direct. 2. p. q. 6. n. 53. c. fin. vers. Circumcelliones 24. q. 3.

MATRIMONIUM.
LXXXVII.

HÆRESIS est asserere Matrimonium esse malum Direct. p. 2. q. 11.

Item Matrimonij, et Virginitatis nullam esse distantiam 2. p. q. 6.

Item Matrimonium dissolui per fornicationem, Turrianus lib. 5. cap. 10.

Item Matrimonium non esse sacramentum heresis est, Echius tit. 11. de matrim.

Idem si quis dicat, eius causam spectare ad Iudicem secularem Turrian. 11. lib. 5. Hostius tit. de sacram. Matrim. cap. 55. et seq. Concilium Trident. sess. 24. Can. 1. De hoc dicam latius infra verb. Nuptiæ.

MELCHISEDECH.
LXXXVIII.

MELCHISEDECHIANI dicebant, Melchisedech sacerdotem non fuisse hominem purum, sed fuisse Christum, aut aliam quamdam Dei virtutem.

Contra facit primo Genes. 14. At uero Melchisedech Rex Salem proferens panem, et vinum, (erat .n. sacerdos Dei Altissimi,) benedixit ei, et ait: Benedictus Abram Deo excelsi, qui creauit cœlum, et terram: et benedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in manu

bus tuis sunt; et dedit ei decimas ex omnibus: ex quibus verbis colligitur quod Melchisedech fuit homo; non autem Christus, nec aliqua Dei virtus; non .n. est Deus vnius regni soli Dominus, nec Deus est Deo sacerdos, neque Deus reddit gratias Deo. Secundo Hebr. 7. dicit, quod Melchisedech per omnia assimilatus fuit filio Dei; at omne, quod assimilatur alteri, non est eiusdem nature indiuiduum cum illo, Spiritus sanctus est eiusdem nature cum Filio Dei; non ergo Melchisedech dicitur Spiritus sanctus; Non obstat, quod Melchisedech dicatur sine Patre, et sine Matre, et non habere initium dierum, neque finem vite; nam Resp. quod per hoc non dicitur, quod non habuerit Patrem, et Matrem, et quod non mortuus fuerit, sed quod scriptura non expressit de Patre, et Matre eius, etiam de eius morte cap. fin. 24. q. 3.

MENDACIUM. XCIX.

IOANNES Cassianus docet hanc hæresim, quod licitum sit mentiri pro vita hominis saluanda, aut pro magno beneficio homini impendendo, nec solum hoc, sed etiam humilitatis causa, ut videlicet virtutes suas mendacio contegat, de hoc tractat Hostius tit. de octauo præcepto: cap. 83. Cathec. in 8. præc. pag. 480.

Contra facit primo Psalm. 5. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Secundo Psalm. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis

quis requiescit in monte sancto tuo; dixit infer.
Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non
egit dolum in lingua sua. Tertio Sapient. 1.
Os quod mentitur occidit animam. Quarto
Eccl. 17. Noli velle mentiri omne mendacium.
Qui omne mendacium prohibuit, nullo permi-
sit. Quinto Iob. 27. Nec lingua mea meditab-
tur mendacium. Sexto com. opin. doct. Ang.
super Psalm. 5. Greg. lib. 18. Moral. Iud. 2.
lib. Synonymorum, et Arist. in 4. Eth. dicit
mendacium per se malum esse. Septimo ad
definitionem Ecclesie cap. super eo de vltis, ubi
cum scriptura sacra prohibeat pro alterius vi-
ta mentiri, Non obstant exempla aliquorum
sanctorum Patrum, qui uisi sunt mentiri, ut
Abraam, qui dixit Sarram esse suam sororem,
quæ non erat; nam ad hoc Resp. eos non fuisse
mentitos, quoniam etsi verum occultarunt, fal-
sum tamen non dixerunt; aliud .n. est occultare
verum, aliud dicere falsum; præterea dato quod
aliquod falsum dixerint, aut simulando fecerint,
talem falsitatem scriptura non laudat; non .n. eo-
rum gesta omnia, quæ in scriptura narrantur,
propterea quod scripta sunt, laudantur; alio-
quin fieret, ut aliqua eorum peccata, quæ ve-
mines commiserunt, etiam essent laudata; quod
absit, ut fuit homicidium, et adulterium Dauid.
præterea dato, quod aliqua facta, vel dicta san-
ctorum Patrum in facie appareant mendacia, et
falsa, et laudentur, illa iuxta Mysterium laceras
accipienda sunt, non iuxta literæ corticem, que-

quemadmodum Iacob dixit se esse Esau primo-
genitum Isaac: Qui iuxta literæ corticem ve-
rus non erat; per spiritum tamen prophetiæ,
quæ usus est verum dixit, Genes. 27. eo .n. fa-
cto figurauit, et prophetauit minorem popu-
lum, videlicet Gentiliū substituendum fore in
locum primogeniti, videlicet populi Iudeorum
cap. Gaudemus de diuort. ubi ita interpretatur
ille textus; ad illud quod dicunt causa humili-
tatis esse mentium, adducunt Math. 6. Non
videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo, qui
est in abscondito et infra: Nesciat sinistra tua,
quid faciat dextera tua, et iterum, Qui talia ope-
ra faciunt receperunt mercedē suam; nam Resp.
ex mente dicit Augustini, quod Deus per illa ver-
ba non opus, sed intentionem prohibuit; prohi-
buit quidem inanis gloriæ appetitū, ita ut etiam
si opera nostra publicē fiant, non hac intentio-
ne fiant, ut videantur: ipsam tamen operum ma-
nifestationem non prohibuit, alioquin esset sibi
contrarius Luc. cap. 5. Luceat lux vestra coram
hominibus, ut videant opera vestra bona, et
glorificent Patrem vestrum qui in coelis est,
dixi in summa pec. cap. p. 1. q. 36. tit. 6.

Secunda hæresis docet Mentiri licere contra
proprium iuramentum, et Sectam suam, quan-
tum possunt occultare, Direct. 2. p. q. 12. hæ-
20. et q. 14. hæ. 3.

MENDICITAS. C.

IOANNES Vuicleph et impius Lutherus do-
cent Non esse licitam mendicitatem; quapro-
pter Monachos mendicantes execrarunt dicen-
tes, illos debere viuere per labores manuum,
non per mendicitatem.

Contra facit primo Math. 10. ibi Nolite pos-
sidere aurum, neque argentum, neque pecu-
niam in Zonis vestris, deinde dicit, non peren-
in via, neque duas tunicas, neque calciamenta,
neque virgam, et ostendit vnde habituri sint
elementa, dicens. Dignus est operarius mercede
sua, Luc. 10. et alibi Mat. 10. Dignus est mercen-
narius cibo suo, et 1. Cor. 9. Quis militat suis li-
pendijs vnquam? quis plantat vineam, et de fructu
eius non edit? quis pascit gregem, et de lacte gre-
gis non comedit? et infra Si nos vobis spiritualem
seminamus; magnum est, si nos carnalia vestra
metamus? et 1. Corint. 16. decernit se factu-
rum collectas pro sanctis in Ecclesia Macedo-
niae. Secundo facit com. opin. doct. Aug. in
Psal. 108. Nutantes transferantur filij eius, et
mendicent, et Ambr. libr. de Vinea Naboth.
Theoph. super Luc. cap. 10. Tertio ad illud defi-
nitio Eccl. Concil. Vien. sub Clem. 5. et Concil.
Constant. 8. artic. 24. Non obstat Deut. 15. Om-
nino egens, et mendicus non erit inter vos: nam
Resp. illa verba non esse prohibitoria, sed pro-
missoria: Hoc. n. Deus promittit seruanti se-
gem

gem suam iuxta illud Esa. 1. Si audieritis me,
bona terra comederis, quod si essent prohibito-
ria peccasset Helias mendicans a Vidua, et lazari
mendicitas non laudaretur Luc. cap. 16. Secun-
do Resp. quod Dominus ibi praecipit, vt tantam
pauperum curam haberent, vt non sinerent il-
los propter inopiam mendicare 3. Reg. 17. Non
dederunt pauperes in terra habitationis tuae; id
circo praecipio tibi, vt aperias manum tuam fra-
tri tuo egeno, et pauperi, qui tecum versatur in
terra. Secundo non obstat, Psalm. 36. Non vidi
iustum derelictum, nec semen eius quarens pa-
nem; nam Resp. ex mente Augustini, ibi non
esse intelligendum de pane corporali, quem con-
stat a multis iustis fuisse quaesitum; sed de pane
spirituali verbi Dei; quem panem nunquam
Deus iustis denegauit; panem tamen corpora-
lem saepe numero Deus iustis negauit, vt per
talem praesuram melius valeant assequi Re-
gnum Dei.

MERITVM. CI.

INTER alios Lutheri errores is vnus est, qui
ait, Nullum esse hominis meritum ad glo-
riam assequendam. Tantum. n. gratiae tribuit,
vt nullum locum relinquat libero arbitrio.

Contra facit primo Eccl. 16. Omnis miseri-
cordia faciet locum unicuique secundum meri-
tum operum suorum. Secundo Luc. 20. vbi
paterfamilias mittit operarios in vineam suam,
S 2 ibi

Ibi Nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, et uale; tuum dixit quoniam ostendit illud denarium esse debitum, sed uide debitum, certè ex conuentione. Tertio Marc. 9. Quisquis potum dederit uobis calicem aque frigide in nomine meo, quia Christi estis; amen dico uobis, non perdet mercedem suam. Quarto 1. Corint. 3. Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Quinto Hebr. 3. Beneficentia, et communionis nolite obliuisci; talibus. n. hostijs promeretur Deus. Sexto Sapient. 3. Tentauit illos Deus et inuenit illos dignos se; si digni, ergo meritum habentes. Septimo ad Thel. 1. loquens de tribulationibus dicit, Quas sustinetis in exemplum iustitiae iudicii Dei, ut digni habeamini Regno Dei, pro quo et patimini. Octauo Colos. 1. Dignos nos fecit in parte fortis sanctorum; Non obstat quod Paulus dicat, quod Deus fecit nos dignos, ergo non ex nobis: nam Resp. quod nos non sumus ex nobis sufficientes ad gloriam promerendam; sed quod illam mereamur est ex gratia Dei, quae nos et praeuenit, et euntes comitatur. Itaque Deus per gratiam, quam nobis donat, facit nos dignos se, ergo habet aliquam meriti rationem. Non obstat. Roman. 8. ubi ait Apostolus, non esse condignas punctiones huius seculi ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis; nam Resp. hic non accipi meritum, et obligationem, et aequalitatem naturalem innuat, sed aliam aequalitatem, quae non insurgit ex natura

tura rerum, sed ex pacto quodam; quo pacto in quo aequale erit opus, quod antè non diceretur aequale, et debitum diceretur, quod aliàs non diceretur sic, quia Deus promittit seruanti mandata se daturum uitam aeternam; post talem promissionem debet Deus dare gloriam seruanti sua mandata. Quod debitum non oritur ex operibus nostris, sed ex benignitate Dei, quia promittens nobis se ipsum obligare uoluit. Hosius lib. confessionis Catholicae fidei cap. 73. Cath. in sacram. poenit. pag. 320. et seq.

Secunda haeresis est, tota huius proximè contraria; quoniam ait, Hominem sine auxilio gratiae Dei posse ex sua uirtute naturali promereri uitam aeternam.

Huius haeresis Author est Pelagius; de qua dixi supra Tit. de Gratia.

MIRACULVM. CII.

INTER alios errores Vualdensium est vnus, quo dicunt Nulla uera miracula fieri in Ecclesia, de quibus agitur in Concil. Trid. sess. 25. Tit. de Inuocatione.

Pro tollendo hunc errorem notandum est, quod miraculum est res insolita supra naturae potentiam operata.

Itaque duo oportet inesse, ut aliquod possit dici miraculum; quod uidelicet sit supra naturae potentiam, et quod non sit ex communi consuetudine: de his Hosius Tit. de traditionibus

cap. 92. Quod si alterum horum desit, minimè miraculum est dicendum; hac de causa creatio animæ humanæ non est censenda miraculum; quia etsi illius creatio excedat potentiam naturæ, non est tamen res insolita; cum Deus quotidie nouas creet animas. Eadem ratione si vnus homo nascetur cum septem digitis in qualibet manu, non dicitur miraculum, quia licet sit insolitum, non tamen excedit potentiam naturæ, quoniam à causis naturalibus hoc procedere potest. Contrafacit primo Psalm. 77. Et obliuiscuntur beneficia eius, et mirabilia eius, quæ ostendit eis. Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Egypti, in campo Thaneos; Secundo Exod. 11. ibi Vt sciatis, quanto miraculo diuidat Dominus Egyptios, et Israel. Tercio Num. 26. Et factum est grande miraculum, vt Chore pereunte filij illius non perirent. Quarto Ioan. 5. illic inuenies cecos visui restitutos, claudos ambulantes, Paralyticos sanatos, leprosos plures mundatos, mortuos suscitatos; quod si Vualdenses suam assertionem restringunt ad miracula, quæ à sanctis fieri dicuntur, adhuc eorum assertio est hæretica; nam de Petro dicitur Act. Apost. 3. quod ad vocem Petri consolidatæ sunt bases cuiusdam claudi petentis eleemosynam ante fores templi, et Act. 9. Sanatus est alius, qui fuerat Paralyticus iacens in lecto annis octo; Non obstat, quod dicit Psalm. 17. Ille est, qui facit mirabilia magna solus; nam Resp. verum esse, illa omnia à solo Deo fieri, sed

sed vt Deus illa fecerit, sanctorum merita sunt in causa; ad quorum exaltationem Deus vult miracula fieri, et quia propter merita illius sancti fiunt, dicuntur fieri ab illo sancto: dicitur enim Ioan. 14. Amen amen dico vobis, qui crediderit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et maiora horum faciet. Aduerte, quod non dixit maiora horum propter merita illius, ego faciam, sed dixit ipse faciet, et maiora horum faciet, et apud Marc. cap. vlt. Signa eos, qui crediderint hæc sequentur. In nomine meo Demonia eijcient, non dixit, ad eorum preces ego eijciam, sed dixit, ipsi eijcient, ipsi serpentes tollent, ipsi linguis loquentur nouis.

MISERICORDIA. CIII.

MISERICORDIÆ opus magis placere Deo, quàm sacrificium altaris, error est Arnaldi, 2. p. q. 11. Direct.

MISSA. CIIII.

IOANNES Vuicleph hæreticus docet Missam non esse à Christo institutam, sed humanis inuentionibus Ecclesiæ illatam.

Pro tollendo hunc errorem dicendum est, quod Missa substantialia quatenus est consecratio Eucharistiæ sub utraque specie, oblatio illius, et sumptio oblationis, certum est, quod Christus Missam ordinauit Luc. 22. ibi Christus

stus postquam corpus suum Discipulis manducandum dedit, dixit: Hoc facite in meam commemorationem. Quibus verbis Discipulis precepit, ut illud, quod ipse fecit, illi facerent in commemorationem eius. Secundo adest opin. doct. ex qua colligitur, quod Missa hoc modolumpta, est à Christo instituta, hoc dicit Rabanus lib. j. de instir. Cler. cap. 32. Isid. lib. j. de Eccl. offic. cap. 15. Ambr. in Missa Cæciliæ Domini, Eusebius Milænus serm. 5. in Pascha te, Chrysostom. in opusculo de ritu Missæ, Cyprianus lib. 2. Epistol. 3. Alex. 1. in 1. Epistol. ad fideles, Martialis Discipulus Domini Epistol. ad Burdeg. cap. 3. Tertio adest definitio Eccl. Concil. Constantiensis artic. 5. tot. tit. de celebrat. Miss. Concil. Trident. sess. 22. Can. 2. Alia vero successu temporis ab Apostolo Petro eiusque successoribus addita sunt ut testantur Vgo lib. de sacramētis, Isid. lib. 1. de offic. Eccl. c. 15. Ricmig. de offic. Missæ, et ex antiquis Thelesphorum in Epistol. ad oēs christianos, Clemens 1. in Epistol. 3. Abdias Babiloniz Episcopus lib. 7. Apostolicæ hystoriæ. Cathec. de sacram. Euch. pag. 274. et seq.

Secunda hæresis Martini Lutheri est, qui negat Missam esse sacrificium, immo quo minus peius est negat, Missam esse aliquod opus bonum: de hoc tractat Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. 3. et seq. et in Bulla Pij 4. de profess. fidei Hosius tit. de sacram. Euch. cap. 41.

Contra facit primo ratio, quia tanta est legis

et sacerdotij connexitas, ut alterum ab altero auelli non possit Hebr. 7. si ubi lex est, sacerdotium adest, ubi erit sacerdotium, erit et sacrificium; at legem Evangelicam habemus, ergo et legis Evangelicæ sacrificium adest. In lege .n. naturæ, quæ vna fuit apud omnes, aliqua fuerunt sacrificia, vnde Iob. 1. offerebat holocausta per singulos dies, ne forte filij eius peccassent; lex quoque Mosayca erat sacrificij plena; Populus quoq; gentilis iuxta diuersitatem Idolorum diuersa habebat sacrificia; multo ergo magis in lege Evangelica, in qua clariorem Dei cognitionem habemus, necessarium est, ut aliquod sit in ea sacrificium excellentius omnibus aliorum legum. Tale autem nullum reperiri potest, nisi in Missa, in qua verum Christi corpus, verusq; eius sanguis Deo offertur, Missa ergo est sacrificiū. Secundo ad conuincendam hanc hæresim supponendum est, quod quatuor considerantur in omni sacrificio: primo cui offertur, qui est ipse Deus, et hoc non reuocatur in dubium: secundo à quo offertur, et iste est sacerdos, de quo dicam infra ver. Sacerdos: tertio quid offeratur, de quo modo dicemus: quarto pro quibus offeratur de quibus dicemus in seq. hæresi; quid autem offeratur? Resp. quod in sacrificio Missæ offertur corpus, et sanguis Christi, quod probatur Hebr. 7. ubi Paulus de Christo dicit, eum esse intelligendum secundū Prophet. Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. In cuius sacerdotio

cerdorio (vt figura conrespondeat figurato) nihil aliud exprefsit fcriptura nifi quod panis et vinum obtulit Deo pro victoria, quā habuit Abraam contra quinque reges Genef. c. 14. at nihil habetur in lege Evangelica, nifi fanctiffima Euchariftia, in qua fub fpeciebus panis, et vinī latet corpus, et fanguis Chrifti: fequitur, Miffam, in qua talis oblatio fit, efle verum facrificium; ex miftyco. n. fenfu licitum eft accipere argumentum ad probandum dogma, quando ex alijs fcripturis conftat ipfum efle verum fecum, Auguft. in Epift. ad Vine. Donatiftam; ex fcripturis autem hoc idem infra probabitur, ideo ex tali figura colligitur argumentum. Hanc figuram pro Chrifti facerdotio intellexit Eucher. in commentarijs fuper Genef. Aug. lib. 16. de ciuit. Dei cap. 22. Chryfoftom. Homil. 13. fuper Epiftol. ad Hebr. Theodoret. in commentarijs fuper Genef. Haym. 5. ad Heliod. fuper Pfalm. 103. ver. Tu es facerdos etc. Ifid. de offic. Eccl. cap. 18. Hieron. in Epiftola ad Euagriū, Eufebius Miffenſis in ferm. 5. de Paſchate, Eufebius Cæſarienfis in libro 5. cap. 3. demonſtrationis Euangeliftæ, Cyprian. Epift. 3. lib. 2. Tertio facit figura de agno paſchali, de qua dixit Ioan. 1. Ecce agnus Dei. Ecce qui tollit peccata mundi, et multo apertius Ioan. 19. vbi reddit rationem, quare Iudei non fregerunt crura Chrifti, dicens Paſce Iudei autem hæc, vt fcriptura impleteretur. Os non cōminuetis ex eo: quæ verba habent Exod. 12. quæ

quæ autem in manducatione agni paſchalis fieri lex mandauit, figura ſunt eorum, quæ fideles facere tenentur, quando ſanctiſſimum Euchariftiæ ſacramentum ſumunt, Greg. Homil. 22. et Rupertus Abbas ſuper Exod. Cyprian. Epift. 3. lib. 2. Quarto Dan. 12. ibi Et à tempore, cum ablatum fuerit iuge ſacrificium, et poſita fuerit abominatio in deſolationem dies mille ducenti nonaginta; in quibus verbis Miſſæ celebratio oftenditur ſacrificium; nam tempore Antichriſti, de quo ibi loquitur, mali ſacerdotes timore perterriti non audebunt publicè Miſſas celebrare; boni verò dimittent per tres annos, et dimidium, ne tam excellens ſacramentum habeatur in contemptum, et irreuerenter tractetur. ſcriptum eſt enim, nolite ſanctum dare canibus, et nolite mittere margaritas ante porcos. Quinto facit Prophetia Malachiæ loquens aperte Miſſam efle ſacrificium Malac. 1. ibi Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu. n. Solis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus, et omni loco ſacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda; quia magnum eſt nomen meum in Gentibus. Ecce repudiantur ibi ſacrificia veteris legis cum dicit, Munus non ſuſcipiam de manu veſtra; et cum dicit. In omni loco ſacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda, de Euchariftia loquitur, quæ ex ſe munda eſt, et à nulla perſona munditiam capit, ita

ita interpretatur Aymon, Damasc. lib. 4. c. 14. de fide Orthodoxa, Eusebius Cæsar. lib. 7. de monstr. Euang. cap. 10. Iustinus Martyr in Dialo-
logo cum Triphone aduersus Iudæos, Irenæus lib. 4. cap. 33. aduers. hæreses. Sexto facit Luc. cap. 22. ibi Et accepto pane gratias egit, et fregit, et dedit eis dicens, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur, Hoc facite in meam commemorationem, ubi corpus suum in cœna pro nobis obtulit Deo, ut testatur Rupertus in commentarijs super Genes. Beda super Marcum ver. Et manducantibus illis, Hier. in Psalm. 103. ver. Tu es sacerdos in æternum etc. Ambrosius Missa de Cœna Domini, Euseb. 1. de monstr. Euang. cap. 10. allegans Psalm. 22. Paraclit. in conspectu meo mensam contra eos, qui affligunt me. Pinguefecisti in oleo caput meum, et calix tuus inebrians, quam præstantissimam Cyprian. lib. 2. Epist. in Epist. 3. Septimo, de ultimo facit Concil. Tolet. duodecimum. Scito cap. firmiter de Summa Trin. et fide cath. Scito Synodus generalis cap. 33. Concil. Ephes. ad quæ addo Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. et seq. Non obstat, quod dicit impius Lutherus, Missa est quedam commemoratio cœnæ dominicæ, in qua Christus cœnans non obtulit corpus, et sanguinem suum, sed postea moriens in cruce; facit sacerdos ergo in cœna non sacrificat, nec offert Deo corpus, et sanguinem Christi, quia dixit Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis; nam Resp. Missam esse non solum

lum representationem cœnæ dominicæ, sed etiã passionis Christi, Paulus 1. Cor. 11. Quotiescunque manducabitis panem hunc, et calicem Domini bibebitis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat; cum igitur Christus moriens se ipsum sacrificauerit, et obtulerit Deo Patri in cruce, iure possunt sacerdotes offerre in Missa, quæ est quedam passionis Christi representatio; præterea Resp. falsum esse, Christum in illa sanctissima cœna non obtulisse Deo Patri corpus, et sanguinem suum; bis ergo corpus, et sanguinem suum pro nobis obtulit Deo Patri: primo quia cœnauit; secundo quia affixus est cruci; ad illud, quod dicit Exemplum dedi vobis etc. Resp. illa verba esse dicta à Christo non quia cœnauit, sed quia lauit pedes Discipulorum suorum; iuxta quæ lectione dixit, Exemplum dedi vobis etc. Non obstat, secundo quod dicentes Missam esse sacrificium, Christum spoliant illo magno honore sacerdotis æterni; nam Resp. quod sacerdotes non dicantur suffraganei, neque confortes Christi, ut fateretur Calvinus; sed illius ministri, per quos ille suum sacerdotium in æternum exercet; unde 1. Ioan. ibi Hic est, qui baptizat in Spiritu sancto, ubi Aug. notat maliciam sacerdotis non obstare sacramento; idem Eusebius Missen ferit. quinto de Pascha. Tercio non obstat, quod dicit Calvinus, quod virtutem passionis, et mortis Christi minuimus, dum Missam dicimus esse sacrificium; quia hoc ipso facemur (inquit ipse) sacrificium mortis Christi,

sti, non esse sufficiens ad remissionem peccatorum, cum opus sit toties illud in Missa iterari; nam Resp. Christum fecisse duas oblationes valde diuersas, alteram incruentam in cena, alteram cruentam in cruce; vna quidem, et eadem fuit in ambabus oblationibus hostia, corpus videlicet suum, quod in vtraque oblatione obtulit Deo, sed quia bis et diuersis modis idem corpus suum Deo Patri obtulit, ideo dicitur oblatum duas, et diuersas fecisse sui corporis oblationes; non .n. fit vt suppleamus defectum oblationis factæ à Christo in cruce; sed Missam celebramus, vt per Eucharistiam, sicuti per alia sacramenta, virtus, et meritum passionis Christi applicetur sacerdoti celebranti, et illis personis quibus celebrat, Corpus, et sanguis Christi. Missa offertur Deo Patri oblatione incruenta in sanctificationem pro peccatis nostris, et ideo oportuit talem oblationem in Missa fieri, quæ iterari posset, vt per illam possemus quotidie expiare peccata, quæ quotidie committimus, et quotidie iteramus; et quia ille non potest mori, dedit nobis hoc sacramentum corporis et sanguinis sui, vt sicut passio illius redemptionis et ablucio fuit Mundi, ita etiam ista oblatio redemptionis, et mundatio sit omnibus in vera fide offerentibus, bonamque intentionem habentibus. Non obstat, quarto, quod dicunt Lutheri Missam non esse sacrificium, dicens, Eucharistia est testamentum Christi, ergo non est oblatio à sacerdotibus facta; nam testamentum est

promissio testatoris; sacrificium verò offertur altari, pugnatur autem promittere, et offerre. Quod autem Eucharistia sit testamentum probatur Luc. 22. ibi Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, et Paul. 1. Corint. 11. nam Resp. falsum esse Eucharistiam esse testamentum iuxta veram illius significationem: quia Eucharistia non est promissio, sed est donum, quod Christus dedit proximo mortis; quod autem testator ante mortem suam donat, non est testamentum, sed donatio; ad illud Lucæ 22. dicendum est esse intelligendum, iuxta Math. 26. et March. 14. vbi dicitur Hic est calix sanguinis mei noui testamenti, quia nouum testamentum fuit sanguine Christi confirmatum; ita interpretatur Beda, et Haymon, super Paulum ad Hebr. 9. Innoc. 3. cap. cum Martha de celebr. Missæ sic interpretatur Exod. 24. ibi Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his: sanguinem fœderis dixit, quia illo sanguine confirmauit Dominus Fœdus, quod pepigit cum filiis Israel, vnde Paul. ad Hebr. 9. Vbi .n. testamentum, mors necesse est intercedat testatoris, et ita interpretatur Anselm. d. loco: iuxta hunc sensum intelligendus est Nich. de Lyra super Psal. 110. vbi Missam appellat testamentum, et dicitur testamentum; quia Missa est in testamento Christi contenta, et in illo nobis mandata: et dicitur sacrificium, quia in illa offertur Deo Patri corpus, et sanguis Christi filij sui. Quinto non obstat.

obst. quod dicit Lutherus, arguens ex ratione doni, sic dicens: Eucharistia est donum Dei, quia Christus dicit, Accipite et comedite ex eo omnes. Ergo non potest esse oblatio nostra; pugnant enim (ut ille ait) inter se donum, et oblatio; quia non potest quis recte alteri offerre, quod ab illo accepit: nam Resp. Eucharistiam esse donum, et illud quidem maximum; non tamen sequitur, quod non possimus illud donum Deo offerre; nam hac ratione merito dicere possemus nihil nos posse Deo offerre, quia nihil habemus, quod non sit ab illo nobis donatum, Psalm. 49. Mea sunt omnes fere sylvarum: instrumenta in montibus, et boues; et tamen sacrificia veteris legis fiebant ex illis. Præterea contritum, et humiliatum, quod fateretur Lutherus esse verum sacrificium, est nihilominus donum Dei, Paul. 1. Cor. 4. quid habes (inquis) quod non accepisti? Sexto non obst. arg. Lutheri dicentis, idem simul recipi, et offerri non potest, neque ab eodem accipi simul, et dari; ergo sacerdos dici non potest, quod offerat Eucharistiam, quam totam sumit; est. n. natura sacrificij, ut totum Deo offeratur, et nihil hominibus relinquatur; nam Resp. falsum esse, quod de natura sacrificij, ut totum Deo offeratur, et nihil hominibus relinquatur, Psalm. 49. Numquid manducabo carnes Taurorum, aut comedam hyrcorum potabo? si Deus non comederat carnes, quæ tunc illi offerebantur, non poterant, sed multæ ex præcepto Domini manebant penes

penes sacerdotes cap. 2. 5. et 7. Lenit. Erat tamen aliquod sacrificium dictum holocaustum, quia totum comburebatur igne, non ex natura sacrificij, sed ex peculiari modo offerendi illud, alias omnia sacrificia essent eiusdem conditionis.

Tertia est hæresis, quæ ait Missam non posse offerri pro peccatis, nec posse prodesse vivis, aut defunctis, sed soli sacerdoti: dicit. n. Lutherus, impium esse, si Missa canatur pro peccatis.

Contra facit primo Heb. 5. ibi Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis. Secundo est com. opin. doct. Chrysost. Homil. 69. Ambr. in Epistol. Consolat. ad Faustum, Aug. lib. 9. Confess. Cyprian. lib. 1. Epistol. 9. Tertull. lib. de Corona Milit. Alex. 1. in Epistol. ad omnes fideles. Tertio adest definitio. Eccl. Concil. Cabil. cap. visum est de consec. distin. 1. addo Concil. Trident. sess. 22. cap. 2. de his Echius tit. 17. de sacrificio Missæ Concil. Trid. sess. 22. Can. 3.

Quarta est hæresis asserens Imposturam esse Missam celebrare in honorem sanctorum, Concil. Trident. sess. 22. Can. 5.

Quinta asserens Canonem Missæ errare ibid. Can. 6.

Sexta damnans ceremonias, et indumenta, quibus in Missa utimur ibid. Can. 7.

Septima asserens Missas abrogandas, in quibus

bus solus sacerdos sacramentaliter communicat
ibid. Can. 8.

Octava dicens, et damnans ritum consecra-
tionis submissa voce, nec non lingua vulgari
celebrari debere, et aquam non miscendam esse
vino in calice offerendo, eo quod sit contra Christi
institutionem ibid. Can. 9.

MONACHATUS. CV.

VALDENSES dixerunt Mendicantium
Religiones fuisse malorum Demonum in-
ventionem, Ioannes verò Vuicleph damnans
omnem statum Monachorum, quem sequutus
est Lutherus.

Contra facit primo com. opin. doctorū Tho-
mas Vualdenſis Carmelita. 1. Tomo doctrinae
fidei, Albertus Magnus in defensorio men-
dicantium, S. Thom. lib. de sancto Amore, Chry-
sostom. in 3. libris vitae Monasticae, Iodocus
lib. de stat. Monac. Ioan. Reffel. in opere contra
Lutheri captiuit. Secundo adest definitio Ec-
clesiae Concil. Constantiens. sess. 8. vide quae
dixi supra de Mendicitate, et quae dicam infer-
rius de Voto, Turrianus lib. 5. cap. 2. Hosius de
confessione fidei cap. 88. et rot. tit. de St. Mon.

MULIER. CVI.

PERSIANI haeretici dixerunt Mulieres
iuste posse ad sacerdotium promoueri,
quam

quam haeresim sepultam suscitauit Martinus
Lutherus.

Contra hanc haeresim primo facit ratio, quia
sacerdotis partes sunt tres; prima, corpus Chri-
sti ex pane conficere; secunda, audire peccata
in confessione, et ab illis absolueri; tertia, do-
cere populum; nullum autem istorum potest
Mulier: potestas .n. consecrandi fuit data Apo-
stolis, cum Dominus dixit, hoc facite in meam
commemorationem; quod si non potest circa
corpus Christi verum, nec etiam circa corpus
Christi mysticum, quod innititur circa corpus
Christi verum; non potest ergo nec poenitentes
absolueri; qui .n. consecrare non potest, nec
etiam absolueri potest; quod patet etiam in po-
testate collata absoluendi, quae data fuit Apo-
stolis, non autem mulieribus, Ioan. 20. ibi Quo-
rum remisistis peccata, remissa erunt etc. et
dato quod de hoc nullum esset sacrae scripturae
testimonium, ratio est in promptu, quare non
possint confessiones audire, quia sunt garrulae,
male audientes de taciturnitate, et parum tacent
si quid secretius audiant. Secundo sacerdoti ex
officio competit doctrina Malac. 2. Labia sacer-
dotis custodiunt scientiam, et legem requirent
de ore eius, quia Angelus Domini exercituum
est, quod munus manifestè prohibetur mulieri,
Paulus 1. Timot. 2. ibi Mulier in silentio discat
cum omni subiectione. Docere autem mulieri
non permitto, neque dominari in virum, sed
esse in silentio. Si ergo mulier non potest con-
secrare

secrare, absolueret, et docere, sequitur quod officio sacerdotis minime fungi possit.

Secunda hæresis est Mulieris obsculum esse peccatum mortale; non autem concubitum, Direct. 2. p. q. 7. hæ. 7.

Tertia est Mulierem nunquam ab homine esse tangendam 2. p. q. 13. hæ. 14.

MUNDVS. CVII.

VNA est hæresis, quæ dicit Materiam elementorum, ex qua factus est mundus, non esse factam à Deo, sed esse Deo coeternam.

Huius hæresis Authores fuerunt Seleucus, et Hermias, et alij.

Contra facit, quod habetur in 1. Genes. de Creatione mundi, et quod habetur 1. Ioan. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, et iterum In mundo erat et mundus per ipsum factus est; alia asserit Plures mundos esse cap. fin. in fine 24. q. 3. Direct. 2. p. q. 6. n. 70.

Secunda hæresis docet Mundum non esse finiendum, et hæc est Albanensium.

Si capiant mundum pro sola elementorum et cælorum substantia, talis sententia non est hæretica, quia peracto iudicio cælum manebit, et etiam elementa iuxta eorum substantiam, immo puriora, quam nunc sunt: si verò capitur mundus pro habitatoribus mundi, pro ut capit Ioan. 1. Mundus cum non cognouit, et Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum

suum unigenitum daret, iuxta hanc mundi significationem error est apertus dicere, mundum non esse finiendum, quia iudicium vniuersale est futurum, in quo omnes comparebunt, quod si non finiretur, non posset fieri, quoniam quod infinitum est, nunquam poterit in vnum comprehendi.

Tertia hæresis docet Mundum esse creatum ab angelis, non à Deo, quam docuit Simon Magus.

Contra faciunt, quæ dixi supra tit. de Creaturis hæresi. 1. Direct. 2. p. q. 6. n. 3. c. fin. vers. Menandriani 24. q. 3.

Quarta hæresis docet Mundum factum à Deo, sed ponunt plures Deos.

Contra quam dixi supra tit. de Deo hæresi. 1.

Quinta hæresis docet Hunc mundum, etiam post resurrectionem mortuorum in eodem statu, in quo nunc est, esse mansurum, neque ita esse mutandum, ut sit cælum nouum, et terra noua.

Contra facit primo Psalm. 101. Initio tu Domine terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cæli, ipsi peribunt, tu autem in æternum permanes, et omnes sicut vestimentum veterascent, et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur. Secundo Isa. 30. Luna fulgebit, ut sol, et sol septuplum lumen accipiet; ubi interitum significat pristinatorum, sed commutationem in melius. Tertio 1. Corint. 7. Præterit enim figura huius mundi, consideremus, T 3 quid

quid dixerit figura præterit, non substantia:
Quarto Math. 24. Cælum, et terra transibunt,
quæ verba intelligit Hier. sicuti d. Psalm. 101.
Quinto 1. Petr. 3. ibi Nouos cælos, et nouam
terram, et promissa ipsius expectamus. Sexto
Esa. 30. Ecce enim ego creo cælos novos, et
terram nouam, et non erunt in memoria prio-
ra. Septimo Apocal. 21. Vidi cælum nouum,
et terram nouam dicit non quod alia sint, sed
quia in melius omnia mutata, vt inquit Hieron.
cap. 65. Isaia.

NEGANTES. CVIII.

NEGANTES Deum ore tantum metu sup-
pliciorum non peccare, hæresis est Direc-
tor. 2. p. q. 10. hæ. 7.

NOX. CIX.

NOCTIS vigilias culpandas esse hæresis
est, Direct. 1. p. q. 6. nu. 62. cap. fin. ver.
Hydages 24. q. 3.

NVDITAS. CX.

FVIT hæresis Adamianorum dicentium Nu-
ditatem esse bonam et honestam.

Contra facit, quia et si Adæ nuditatem in pa-
radiso imitentur, illius tamen innocentiam non
seruant, immo peccatum augent illius, quo-
niam

niam licet ante peccatum, Adam, et Eva fuissent
nudi, post peccatum tamen fecerunt sibi peri-
zomata, et Deus fecit illis tunicas pelliceas,
Genes. 3. et Deuter. 22. statuit Deus populo
Israel quoddam genus vestimenti, per quod ab
alijs nationibus distingueretur, et Exod. 39. sa-
cerdos ex præcepto peculiare habebat vestimen-
tum, cū offerre debebat, et intrare in Sancta san-
ctorū, deinde Ioan. 19. veritatis magister incon-
sultū tunicā habebat de super contextā, Direct.
2. p. q. 6. n. 14. cap. fin. ver. Adamiani 24. q. 3.
Alia hæresis docet Nudibus pedibus ambu-
lare cap. fin. in fine 24. q. 3. Direct. 2. p. quæst. 6.
numero 70.

NUPTIÆ. CXI.

PRIMA hæresis Tatiani docet Nuptias esse
illicitas, omnesque illos peccare dicunt, qui
nuptiarum fœdera inter se iungunt.

Contra facit 1. Timot. 4. ibi Spiritus autem
manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus
discedent quidam à fide, attendentes spiritibus
erroris, et doctrinis, Demoniorum Hypocrisi,
loquentium mendacium, et cauteriatam haben-
tium suam conscientiam prohibentium nubere.
Secundo Ioan. 2. vbi Christus interfuit nu-
ptijs, easque decorauit. Tertio si essent male,
Christus esset author malorum, quia eas insti-
tuit Genes. 1. ibi Crescite, et multiplicamini, et
replete terram. Quarto Math. 19. Christus

approbavit nuptias, cum dixit, Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio masculum, et foeminam fecit eos, et dixit, propter hoc ergo relinquet homo Patrem et Matrem, et adhaerebit uxoris suae, et erunt duo in carne una, ita quæ iam non sunt duo, sed una caro, quod ergo Deus coniunxit homo non separet. Quinto 1. Corint. 7. His autem, qui matrimonio iuncti sunt præcipio non ego, sed Dominus uxorem à viro non discedere, et rursus, Solutus es à uxore, noli quærere uxorem; si autem acceperis uxorem non peccasti, et si nupserit virgo non peccat. Sexto ad Hebr. 13. Honorabile connubium omnibus, et thorus immaculatus. Septimo 1. Petr. 3. ubi Petrus præcipit mulieribus, ut sint subditæ viris suis, et viris præcipit, ut præstent honorem mulieribus, tanquam coheredibus gratiæ. Octavo adest definitio Ecclesie Concil. Grangrense c. 14. Conc. Brac. capitul. 11.

Secunda hæresis est, quæ primas nuptias admittit, secundas tamen damnat.

Huius hæresis Authores sunt Cathaphryges quorum Princeps fuit Montanus, et multi alij.

Contra hanc hæresim facit primo Deut. 25. ibi Vxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater eius, et suscitabit semen fratris sui, et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit. Secundo ad Rom. 7. Mulier vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege

lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro, et 1. Corint. 7. Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius vivit. Quod si dormierit vir eius liberata est à lege; cui autem vult nubat tantum in Domino. Tertio multi viri sancti plures successivè habuerunt uxores Abraam Genes. 25. Sara habuit plures viros. Tob. 6. Quarto definitio Eccl. Concil. Nic. et Concil. Florent.

Tertia hæresis negat In nuptijs aliquid esse sacramenti.

Huius hæresis Authores fuerunt Armeni, quos sequutus est Lutherus negans Matrimonium esse institutum in signum, illudque esse sanctum, contra facit Cathe. de sacram. matrim.

Quod autem Matrimonium sit sacramentum institutum in signum facit primo ad Ephes. 5. ibi Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo, et in Ecclesia. Secundo adest definitio Ecclesie Conc. Constantiense sess. 15. et Concil. Trid. sess. 7. Can. 1. Non obst. quod dicit Calvinus in opere de institutione christiana c. 19. dicens Matrimonium ante tempora Gregorij non esse sacramentum cognitum; nam Resp. quod Ambr. exponens illud Pauli proxime citatum, illud appellat sacramentum, idem dicit Aug. lib. de bono Coniugali cap. 7. Qui integro seculo ante Gregorium fuit. Non obst. secundo quod dicit Lutherus, quod locus Pauli Græcè non dicitur sacramentum, sed Mysterium; nam Resp. si coniugium maris et feminae

mina representat coniugium Christi cum Ecclesia, ergo signum est alterius rei, quod dicitur sacramentum; præterea in verbis consecrationis calicis adsunt verba, Mysterium fidei, quod tamen est sacramentum. Non obstat, tertio quod dicit Lutherus, Matrimonium fuit ab initio mundi, et adhuc permanet apud infideles: non minus .n. erant matrimonia Patrum sancta, quam nostra, nec minus vera infidelium, quam fidelium, nec tamen in eis ponunt sacramentum; nam Resp. quod hæc duo falsa sunt; primum falsum est, matrimonium sanctorum Patriarcharum non esse sacramentum; nam omnes doctores tenent matrimonium illorum sanctorum virorum, qui in lege naturæ aut Moyse vixerunt, fuisse verum sacramentum, quia cum illi Deo reuelante habuerint fidem Christi incarnandi, matrimonium illorum fuit signum coniunctionis illius, qua Christus cum Ecclesia tanquam cum sponsa sua coniungendus erat; sicut matrimonium, quod nunc cum fide Christi incarnati contrahitur, signum est illius coniunctionis, qua Christus iam coniunctus est cum Ecclesia: secundum falsum est, matrimonia infidelium esse æqualia matrimonijs christianorum cum apud Gentiles matrimonia talia fuerint, ut apud multos eorum vix vllum fuerit verum, rectumque matrimonium; sed potius prostribula, et scorta, et licet cap. Gaudemus de diuort. appellatur matrimonium infidelium sacramentum, sed hoc non est propriè, et verè sacramentum, sed solum

solum ita dicitur propter vinculum indissolubile, sed non quod sit vere signum representans coniunctionem Christi, et Ecclesiae; cum igitur sit ostensum matrimonium esse sacramentum, sequitur, quod ex eo conferatur gratia; præterea qui uxori suæ copulatur, non causa libidinis explenda, sed solum propter Deum, ut reddat debitum uxori petenti, et ut prolem gignat ad Dei seruitium, Spiritum sanctum habet, nisi aliquid aliud extraneum accedat, quod præsentiam Spiritus sancti impediat: nam qui sic illud facit, iustitiam operatur, et ideo augmentum gratiæ meretur. Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum Paul. ad Roman. 8. præterea habetur 1. Genes. Benedixit illis Deus, et dixit, crescite, et multiplicamini; non enim est verisimile, quod tantum ad corpora haberet respectum, sed etiam ad animas: præterea ad Hebr. 13. Honorabile connubium, et thorus immaculatus; thorus macula carere non posset, si coniugium careret gratia: præterea quid est aqua in nuptijs conuerti in vinum, nisi insipidam concupiscentiæ carnalis aquam per occultam Dei gratiam in optimi saporis vinum esse conuersam? Ioan. 2. præterea matrimonium datum est in remedium 1. Corint. 7. ibi Melius est nubere, quam vri, si datur in remedium ergo confertur gratia, per quam minuitur concupiscentiæ carnalis incendium: nam aliàs non esset in remedium, sed in incendium Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. et seq. Hosius tit. de sacram. matrim.

trim. cap. 53. doct. com. in 4. sent. dist. 26.
Quarta hæres docet Licitum esse cuiilibet
viro duas vxores matrimonio sibi copulatas si
nihil habere.

Huius hæresis primi Authores fuerunt An-
batistæ.

Contra facit primo ratio, quia vir et vxor
per matrimonium legitimè contractum non ha-
bent potestatem sui corporis, adeo vt alter alteri
qua sibi ipsis se tradere possint: probatur 1. Co-
rint. 7. Mulier sui corporis potestatem non ha-
bet, sed vir; similiter autem et vir sui corporis
potestatem non habet, sed mulier, quod si aliter
faciunt peccant, quia ibidem Paulus inquit, quo-
niam vindex est Dominus de his omnibus: nun-
quam autem Dominus vindictam sumit, nisi
propter peccatum. Secundo, si vir prima vxor-
is viuente potest adhuc ducere secundam, pari-
ratione viuentibus duabus poterit superindue-
cere tertiam, et quartam, et deinceps, quot
quod alere poterit; quo casu si omnes illæ vxor-
es petant debitum à marito, cui reddere prius
tenebitur, omnibus simul non teneatur, quia non
potest, ergo nulli, et per consequens nulli illarum
habeat potestatem corporis illius, quod
est contra doctrinam Pauli. Tertio facit ratio
discordiæ, quæ oriretur ex pluribus vxoribus
rixantibus; quælibet. n. virum propitium sibi
querere procuraret, quæ discordia displiceat
Deo, qui tantum nobis pacem commendauit.
Ultra rationes adductas facit quarto Genes. 2.
ibi

ibi Propter hoc relinquet homo patrem, et ma-
trem, et adhærebit vxori suæ, et erunt duo in
carne vna: vbi dicit adhærebit vxori suæ, non au-
tem vxoribus suis. Et non dixit erunt tres, vel
plures in carne vna; sed erunt duo in carne vna;
quibus verbis colligitur sancitum esse, vt vnus
vir vnam, et non plures simul habeat vxores; et
illa sunt verba Dei prolata per os Adæ, tanquā
per os præconis, vt habetur Math. 19. Ibi Non
legistis, quia qui fecit ab initio masculinum, et fo-
eminam fecit eos, et dixit: propter hoc dimittet
homo patrem, et matrem, et adhærebit vxori
suæ, et erunt duo in carne vna; quod autem ex
illis verbis prohibeantur plures vxores simul,
docet hoc ibidem Hier. super Math. cap. 19. et
Chrysostom. Homil. 63. super Math. Theophyl.
in comentar. super Math. d. loco; Quinto facit
1. Corint. 7. Vnusquisque suam vxorem habeat
propter fornicationem, et vnaquæque suum
virum; in quibus verbis duo adnotanda sunt,
primum quod vnicuique; vnam tantum concedit
vxorem, non plures; suam. n. dixit non suas.
Alterum est quod dicit propriam uxorem, et
proprium aut suum virum; nihil autem potest
uerè esse proprium alicui; nisi illi singularem,
et nulli alteri cōmunem in ea re habuerit posses-
sionem, quia si multi illam possident, neutri erit
propria. Sexto facit altera ratio, quia Christus
vnam tantum habuit sponsam, videlicet Eccle-
siam, ergo nemini licet plures habere uxores;
quia matrimonium est sacramentum signans

coniunctionem Christi cum Ecclesia; oportet enim ut signum sit conforme signato, et sic necesse erit uirum unam tantum habere uxorem, pro ut Christus unam habet sponsam, uidelicet Ecclesiam. Vltimo adest definitio Ecclesie cap. Gaudemus de diuort. et Concil. Triden. sess. 24. Can. 2. Non obstat, primo, quod obijciunt Anabaptistæ de exemplo sanctorum patrum, ut Abraham et Iacob, qui plures uxores habuerunt; nam Resp. Aug. cap. 13. et cap. 15. de bono coniugali, quod non est nunc propagandi necessitas, quæ tunc fuerat: sicut .n. pro uarietate temporum statuta humana uariantur, ita Deus pro uarietate temporum varias condidit leges, et uarias etiam eiusdem legis fecit dispensationes, illi enim id fecerunt propter reuelationem diuinam de hoc illis factam. Secundo non obstat, quod dicit Aug. lib. de uirginibus, quod antiquis patribus nullum fuit peccatum pluribus se contineri, quia nulla lege erat prohibitum; nam Resp. quod illud fuit ex dispensatione diuina approbatum; quod autem dicitur nulla lege diuina fuisse prohibitum, intellige de lege scripta, quam antequam legem Moysi fuerunt illi patres, qui ex dispensatione diuina plures habebant uxores, quod nulla erat scripta lex diuina, Non obstat, tertio, quod dicit S. Thom. 4. sent. distin. 33. artic. 1. q. 2. lex de unitate uxoris non est humanitatis, sed diuinitus instituta, nec unquam uerbo, aut literis tradita, sed cordi impressa; nam Resp. S. Thom. intellexisse de lege expressa, et manifeste

fecta; nunquam .n. in sacris literis sunt de hoc uerba propria formalia, et aperta; sed colligitur ex alijs sacrae scripturae uerbis. Vltimo non obstat, Deut. 21. ibi Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, alteram odiosam; nam Resp. quod lex utitur uerbo praeteriti temporis; non .n. dicit si quis habet, sed si quis habuerit; ibi .n. probatur, quod homo potest successe plures uxores, sed non plures simul, quod nunquam lex concessit.

Quinta haeresis est, quæ docet Nuptiarum foedus, et vinculum posse pro Coniugum arbitrio dissolui.

Huius haeresis Author fuit Montanus, quem sequutus est Erasmus, et Lutherus.

Contra facit primo Marc. cap. 10. Quicumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit uirum suum, et alij nupserit, mœchatur. Secundo Luc. cap. 16. Omnis qui dimittit uxorem suam, et alteram ducit, mœchatur, et qui dimissam à uiro ducit, mœchatur; ex quibus uerbis apparet, quod etiam existente adulterio uxoris, non licet uiro ab illa sic discedere, ut aliam ducat uxorem; quia adulterium super eam committeret. Tertio facit ratio, quia postquam maritus uxorem eiecit à societate sua, adhuc potest facti poenitere, et illam ad se reuocare, 1. Corint. 7. Si autem uir sibi illam reconciliari uelit, non est opus, nouum inter illos contrahere matrimonium, et iterum repetere uerba,

ba, quibus olim contraxerunt matrimonium ex quo conuincitur, uinculum prioris matrimonij non esse solutum per fornicationem; quia aliàs esset necessarium, ut nouum inter se contraherent matrimonium, cum sibi inuicem reconciliarentur; Quarto Math. 5. et 19. ubi postquam dixit non esse licitum uxorem dimittere, nisi ob cām fornicationis, statim addidit et qui dimissam duxerit adulterat, et alibi; et qui dimissam duxerit, mēchatur, et Luc. 16. Qui dimissam à uiro ducit, mēchatur: ex quibus uerbis colligitur, dimissam adulteram non posse alicui alteri uiro nubere, et per consequens nec uir aliam ducere poterit; alioquin contractus esset pro una parte solutus, et pro altera ligatus; nec obst. si dicatur, hoc esse in uxoris pœnam, quæ priuatur coniugio propter adulterium; nam Resp. hoc argumentum tollit per illa uerba; Et qui dimissam duxerit, adulterat. Non in. adulteraret, qui illam duceret, si illa non esset uxor alterius uiri, præsertim si quis eam duceret, solutus esset ab omni uinculo matrimonij. Quinto Si uxor innocens, qui dimisit uirum adulterum dimisit, non potest uiuente illo alteri nubere, sed manere debet innupta, nisi uiro suo reconciliari; 1. Cor. 7. Ergo neque uir castus, qui adulteram uxorem dimisit, potest illa uiuente alteram ducere; quia in rebus quæ ad matrimonium spectant, pares semper esse censentur; quicquid dicat cap. uxor 32. ubi sunt uerba Ambrosij falso relata. Sexto

Rom.

Rom. 7. Quæ sub uiro est mulier uiuente uiro alligata est legi; si autem mortuus fuerit uir eius, soluta est à lege uiri: igitur uiuente uiro uocabitur adultera, si fuerit cum alio uiro, et 1. Corint. 7. Mulier alligata est legi, quanto tempore uir eius uiuit; quod si dormierit uir eius liberata est: si mulier alligata est uiro, quanto tempore ille uiuit; ergo postquam ipsa commisit adulterium adhuc alligata est uiro, quia uir eius non desijt uiuere: propter uxoris adulterium. Septimo addi potest Marc. 10. ibi Quos Deus coniunxit homo non separet; non enim facta hominis solui potest, quod à Deo ligatum est, cum secundum naturam sit unum quodque dissolui eo uinculo, quo ligatum est. Octauo adest opinio com. doct. Anselm. super 5. Mat. idem super 19. eiusdem, Theophyl. super Paulum ad Ephes. 5. Beda super 19. Marci, Isid. lib. 2. cap. 19. de Eccl. offic. Chrysostom. super Homil. 17. super Math. de Homil. 63. super eundem, Orig. Tract. 7. super Mat. Clemens Alex. lib. 2. Stromatum, Euarist. Papa in Epistol. 2. Nono adest definitio Ecclesie cap. Gaudemus de diuort. cap. ex parte de sponsalib. Concil. Milenitanum cap. 17. Concil. Florent. et Cont. Trident. sess. 24. Can. 2. Tertium indissolubilitas matrimonij propter hoc, quod significat indissolubilem coniunctionem Christi, et Ecclesie: sed forte aduersarij nostri dicent, uerba illa, quæ sunt apud Marc. 10. et Lucam 16. esse interpretanda cum exceptione cū fornicationis Mat. 19. ibi

ibi Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur; et qui dimissam duxerit, mœchatur; nam Resp. primo, quod Mathæus est interpretandus per Lucam, et Marchum ambos concordēs, non autem ipsi per ipsum. Secundo Resp. si quis Luca, et Marco exceptionem de causa fornicationis ponere voluerit, in illo eodem loco illam collocare debet, in quo illam collocavit Mathæus, ut solum excipiat à parte priori, et non à posteriori. Tertio Resp. quod in Luca, et Marco est generalis sententia; in Mathæo autem est limitata Aug. libr. 2. de adulterio, cap. 9. ubi dicit, quod sceleratius mœchatur, qui non causa fornicationis uxore dimissa, alteram duxerit; quod genus adulterij commemorat Math. cap. 19. sed quicumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium etiam committit, pro ut commemorat Marc. 10. et Luc. 16. ex quibus verbis colligitur illa verba Mathæi, nisi ob fornicationem, non est exceptio, sed quædam limitatio, seu restrictio, ac si dixisset, non in causa fornicationis, aut sine causa fornicationis, aut non propter fornicationem, undè sequitur ex verbis Mathæi, quod dimittens propter fornicationem, et aliam ducens non mœchetur; sed Mathæus addidit illa verba, ut per illa ostenderet, fornicationem uxoris, causam esse sufficientem ad dimittendam uxorem, quo ad thorum; Quareo Resp. quod Math. bis de diuortio differuit etc. 19.

etc. 19. in c. 5. dicit: Omnis qui dimiserit uxorem excepta fornicationis causa, facit eam mœchari, et qui dimissam duxerit, adulterat; in cap. 19. dicit Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur, et qui dimissam duxerit mœchatur; ex quibus apparet diuersitas, quia in cap. 5. dicit quod facit uxorem suam mœchari, et in cap. 19. quod mœchatur; est. n. differentia inter mœchari, et facere uxorem suam mœchari; ille. n. qui facit uxorem suam mœchari, ut ait Math. 5. est ille, qui uxorem suam dimisit, sed non aliam duxit; ex quo patet, quod loquitur de dimissione, quo ad thorum; non autem quo ad vinculum, quia nullus dicitur verè dimittere uxorem, etià quo ad vinculum, nisi quando aliam duxit; nam si de dimissione quo ad vinculum dixisset, superflue addidisset illa verba; et aliam duxerit, quia illa includuntur in verbo significante dimissionem, cum nullus perfecte ostendat dimittere uxorem viuentem, quo ad vinculum, nisi quando aliam ducit; Quinto Resp. quod ille text. cap. 19. patitur aliquem defectum verborum, qui suppleri debet, ut iura iuribus concordentur, quod sepe contingit in sacra pagina, ut verus literæ sensus explicetur, sic dicendo Quicumque dimiserit uxorem suam, non ob aliquam causam, nisi propter fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur; nam ut Dialectici dicunt, si id quod minus videtur inesse, inest; ergo id quod magis; minor autem apparebat ratio, et qui propter forni-

fornicationem vxoris illam dimitteret, et aliam duceret, censendus esset mechari. Et id eo de illo solo, de quo aliqua poterat suboriri dubitatio loquutus est Math. 19. ut inde omnes inteligerent de reliquis omnibus, qui absque causa fornicationis vxores dimittunt, et alias ducunt, multo istius idem ipsum esse dicendum; peccat igitur grauiter, qui dimissa vxore ob aliam causam, nisi ob fornicationem, aliam ducit, sed grauius, qui ob aliam causam, quam ex causa fornicationis vxore dimissa aliam ducit; ita colligitur ex cap. Gaudemus de diuort. ibi Quicumque dimiserit vxorem suam ob fornicationem, et aliam duxerit, mechatur; vnde illa verba Math. nisi ob fornicationem intelligenda esse (inquit Innocent.) solam fornicationis causam, ex quibus apparet, quod ex causa fornicationis fit separatio tantum quo ad thorum; non autem quo ad vinculum. Non obst. primo quod urdeatur durum, ut quis sine culpa sua, sed propter solam vxoris suae fornicationem, illam dimisit, cogatur ad continentiam seruandam, praesertim si talis est natus, ut ad carnales coitus sit pronus; Resp. ut dixit Aug. Pollentio, in lib. 2. de adulterinis coniugijs cap. 10. quod si quoramlam incontinentie uelimus admittere, necessarium bis erit adulteria permittere; quid si aliquo diuortio, et insanabile morbo corporis teneatur coniux, quo concubitus impediatur; quid si capere uitas, uel uis aliqua seperet, ita ut sciat uiuere maritus uxorem, cuius sibi copia denegatur, censetur

entes ne admittenda incontinentium murmur, et permittenda adulteria? absit, eodem modo respondet Innoc. cap. quanto de diuort. obuiatur. n. malitiae multorum, qui dissimularent causam dimittendi in odium coniugum, et alteram ducendi. Secundo non obst. quod uir non tenetur uxori, neque uxor uiro, nisi ad reddendum carnale debitum, et ad cohabitationem, et ad mutuum obsequium; ab his autem dissoluitur per diuortium coniux innocens, in cuius fauorem concessum est diuortium; ergo saltem ille transire poterit ad secundas nuptias; nam Resp. non esse uerum assumptum, quia inter uiuum, et uxorem oritur duplex obligatio mutua. Vna affirmatiua, qua sibi inuicem debitum reddere tenentur, et mutuum obsequium, et hęc prorsus tollitur per diuortium. Altera est negatiua, qua quisque illorum tenetur non reddere alteri carnalem copulam, nisi illi soli, cui alligauit per matrimonium, et hęc non tollitur, nisi per mortem alterius coniugis; nec est durum, quod innocens coniux teneatur seruare continentiam post diuortium, quia quando matrimonium contraxit, ipse ad hanc duritiam, et asperitatem tolerandam obligauit; quo fit, ut quod à principio promisit, postea sit obligatus tenere; neque in hoc fit illi iniuria, quia sciens tale uinculum esse in matrimonio, et uoluntarie se tali uinculo ligauit. Scienti autem, et nolenti non fit iniuria. Tertio non obst. eodem modo esse intelligendam dimissionem Euangelicam,

licam, quæ sit propter fornicationem, quo intelligebat dimissio legis antiquæ, quæ dimissio erat perfecta, non solum quo ad thorum, sed etiam quo ad uinculum Deut. 24. nam Resp. quod Dominus ipse declarat hoc dubium, dum Mathe. 5. dixit, Nisi abundauerit iustitia uestra plusquam Scribarum, et Phariseorum non intrabitis in Regnum cælorum; deinde progressus est ad reformandos mores, seu errores, quibus Scribæ, et Pharisei erant infecti, et unus ex illis erat in repudio uxoris, quod licet esset ei permillum, si tamen aliam ducebant, peccabant: ideo Christus dixit, non Deus permisit, sed Moyses: faciebant. n. contra ius naturæ, in quo nemo dispensare potest, nisi ille, qui est supra naturam, et est notandum quod illud factum fuit ad duritiam cordis eorum; præterea dicitur ibi, quod Moyses illud permisit, quod est propriè malorum, Chrysostom. Homil. 33. super Math. et illud permisit, ut maius malum euitaret, nempe homicidium, et in hoc tria consideranda sunt: primo prohibuit dimittere uxorem sine causa: deinde permisit dimittere uxorem ex causa turpitudinis, si illa turpis fuisset; tertio præcepit dari libellum repudij, si illam dimitteret, ut per huius libelli donationem auerteret illos ab huiusmodi uxorum dimissione; nam dato libello repudij, non poterat amplius ad illam uxorem redire, nec poterat uxori postea reconciliari; et in hoc differt diuortium legis Euangelicæ à repudio ueteris legis.

nam post diuortium coniuges possunt sibi inuicem reconciliari, quo casu vinculum matrimonij non soluitur, quod ex lege naturæ dicitur in dissolubile. Quarto non obstat, si de sola dimissione, quo ad thorum, Christus fuisset loquutus, non solum causa fornicationis fuisset excepta; sed aliæ causæ, quibus fieri potest separatio thori; nam Resp. quod causæ separandi thorum sunt, ubi vertitur periculum homicidij, quod habet maiorem causam, quam fornicatio; quia vxoricidium tollit coniunctionem animarum; adulterium verò coniunctionem corporum, et maior est obligatio uxoris ad conseruationem propriæ vitæ, quam ad reddendum debitum marito: illi verò, qui ex mutuo consensu ingrediuntur monasterium, non dicuntur se dimitti, sed quilibet renunciat iuri suo, quod habet super alterum; nam Chrysost. in Homil. 33. super Math. qui dimittit coniugem suam, et aliam non accipit, adhuc maritus est. Quinto non obstat, si alter coniugum infidelium conuertatur ad fidem, potest dissolui matrimonium inter illos contractum propter alterius fornicationem spiritualem; ergo etiam per fornicationem carnalem; nam Resp. quod matrimonium infidelium non est ratum; ideo potest dissolui, secus autem est fidelium, quod cum sit ratum dissolui non poterit cap. quanto de diuort. præterea Resp. quod fornicatio spiritualis est multo maior fornicatione carnali, ideo de vna ad aliam non bene colligitur argumentum.

mentum Concil. Trid. sess. 24. Can. 5. et Can. 7.
Sexta hæresis æquat nuptias virginitati, et
qua dicemus infra ver. Virginitas Concil. Trid.
sess. 24. Can. 10.

Septima hæresis asserit Ecclesiam non posse
constituere impedimenta matrimonij, nec dis-
pensare super expressis in Leuitico, Concil.
Trident. sess. 24. Can. 3. et 4.

Octava Si quis dixerit ratum non consum-
tum per solemnem Religionem alterius coniu-
gium non dirimi ibid. Can. 6.

Nona Si quis dixerit quo ad thorum exco-
municacionem fieri non posse ibid. Can. 8.

Decima Si quis dixerit, sacris initiatis, et re-
gulares professos posse ducere uxorem, ibid.
Can. 9.

Undecima Negans prohibitiones nuptiarum
certis temporibus, et alias cõgentonias, ibid.
Can. 11.

Duodecima asserens Causas matrimonij
nõ spectare ad Iudicem Ecclesiasticum, ibid.
Can. 12.

OBEDIENTIA. CXII.

VALDENSES hæretici, quos sequuntur
sunt Lutherani docuerunt Obedientiam
non esse præstandam Prælati Ecclesiæ.

Contra quam dixi supra ver. Ecclesia hæret.
Direct. 2. p. q. 12. hæ. 5.

OCCIDERE. CXIII.

VALDENSES Hæretici docuerunt Nul-
lum hominem posse occidi iuste, etiam si
id fiat ex Iudicis præcepto.

Contra facit primo Paulus ad Rom. 12. vbi
Paulus totam Ecclesiam appellat vnum corpus,
cuius caput est Christus; singuli autem homi-
nes alter alterius membra, quod si aliquod mem-
brum non potest sanari, incidatur, ne impediatur
alia membra: sic in Republ. si aliquis homo ca-
ret omni spe emendationis, oportet illum per-
dere usque ad mortem, et separare à toto cor-
pore, ne reliqua membra inficiat. Vnum .n. pec-
cus inficit omne pecus; quod si mors nunquam
esset infligenda, Respublica careret omni pace,
terra esset plena latronibus, mare piratis, nulle-
quæ res essent tutæ. Secundo facit ratio, si bel-
lum est licitum, pro ut re vera licitum est, ut di-
xi supra ver. Bellum, sequitur etiam quod et
occisiones in eo sint licitæ. Tercio Act. 5. vbi
Petrus puniuit morte Ananiam, et Saphiram,
quia vendito agro fraudauerunt de precio, non
portantes coram Apostolis totum precium, sed
aliquid sibi reservantes: non obstat præceptum
diuinum Exod. 20. et Math. 5. ibi Non occides;
nam Resp. non esse prohibitam omnem occisio-
nem, sed illam, quæ à persona priuata fit, non
autem illam, quæ à Iudice ex iusta causa decer-
nitur infligendam: quod patet, quia in lege ve-
teri

teri erat illud idem præceptum, et tamen in multis præcipiebatur hominis occisio, ut blasphemus et fures nocturni, unde Saluator noster dixit: Omnis, qui occiderit gladio, gladio peribit, Math. 16. et Beatus Hieron. super 22. Hyerc. ait homicidas, et sacrilegos, et venenarios punire, non est effusio sanguinis sed legum ministerium Director. 2. p. q. 14. hæc. 5. Cathec. in 5. præc. pag. 441.

Secunda est hæresis Circumcellionum docentium Homines se ipsos occidere, ut palmam martyrij assequi videantur, de qua dixi supra ver. Martyrium. cap. fin. 2. q. 3.

Tertia hæresis docet Licere cuilibet homini occidere Tyrannum, de quo dicam infra ver. Tyrannus.

OPERA. CXIIII.

LUTHERVS impius Hæreticus dicit, Iustum hominem in omni bono opere peccare.

Rationem adducens dicit, quia semper homo deficit ab illa summa Charitatis perfectione, quam tenemur habere, iuxta primum præceptum de dilectione Dei. Alia est ratio Lutheri deducta ex illo præcepto, Non concupisces Exod. 20. quo dicit esse prohibitum carnis appetitum, quem nullus homo à se potest abijcere, quamvis possit reprimere; quoniam caro concupiscit aduersus spiritum, et spiritus aduersus carnem, Gal. 5. Quia hæc duo aduersantur

santur sibi, ut non quæcunque velimus faciamus; ideo dicit iustum in omni bono opere peccare, contra quas rationes dicemus infra. tit. de Præceptis.

Contra facit primo Genes. 22. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ; si obedientia Abraæ fuisset peccatum, non fuisset ei à Deo propter illam tantum præmium promissum. Secundo Iob. 1. In omnibus his non peccauit Iob, neque stultum quid contra Deum loquutus est: si in omnibus non peccauit, ergo male dicit Lutherus, quod in omnibus peccamus. Tertio Paul. 1. Cor. 7. Solutus es ab vxore, noli quærere vxorem. Si acceperis vxorem, non peccasti, et si nupserit virgo non peccauit. Quarto 2. Pet. 1. Hæc n. facientes, non peccabitis aliquando. Quinto 1. Ioan. 3. Omnis qui in Deo manet, non peccat. Sexto Psalm. 4. Irascimini, et nolite peccare. Septimo Ioan. 5. Ecce finis factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Octauo si opera nostra essent peccata non commendarentur in sacra pagina, nec dicerentur lux. Prou. 4. Iustorum semita quasi lux splendens procedit, et crescit vsque ad perfectum diem, et Saluator noster Luceat lux vobis coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est: peccatum autem non lux vocat, sed tenebræ, Rom. 13. Abijciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. Nono si opera nostra

nostra essent peccata, etiam facta in gratia non placerent Deo, Pron. 21. Facere misericordiam et iudicium magis placet Deo, quam victimæ, et corporis afflictiones pro Deo moderatè susceptas, Paulus Rom. 12. vocat hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem; peccatum autem nunquam placuit Deo: Sapient. 14. Sunt odio Deo impius, et impietas eius. Decimo, operibus bonis ex promissione diuina debetur præmium; peccatis autem poena, Math. 25. Ibunt iniusti in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Undecimo adest definitio Ecclesiæ Concil. Trident. sess. 6. cap. 25. vbi damnatur, qui dicit peccare in bono, etiam venialiter, ne dum mortaliter. Non obst. 1. Eccl. 7. Non homo iustus in terra, qui faciat bonum, et non peccet; nam Resp. quod sine Dei gratia nullus est iustus, neque iustus sine Dei adiutorio potest vitare omne peccatum. Nam sicut gratia exigitur ad initium boni operis, ita etiam requiritur ad prosecutionem; quod patet, quia ibidem dicitur: Sapientia confortauit sapientem super decem Principes ciuitatis; hoc est gratia Dei magis confortat hominem, quam omnes Principes mundi, quia adiutus gratia potest vincere omne peccatum; destitutus tamen gratia Dei, etiam si auxilium omnium Principum mundi habeat, non poterit peccatum omne euadere. Secundo non obst. 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est, Resp.

Resp. multa esse peccata venialia, à quibus nullus quantumuis iustus liberatur, quin in multis eorum labatur, quoniam vt inquit B. Iacobus In multis offendimus omnes; non dixit in omnibus, idè non sequitur, quod omne opus nostrum sit peccatum: non. n. valet consequentia, omnis homo iustus habet aliquod peccatum; ergo omne opus eius est peccatum. Tercio non obst. Isa. 7. Et facti sumus, vt immundi omnes nos, et quasi pannus menstruatus vniuersa iustitiæ nostræ; nam Resp. q. Propheta loquitur nomine illius Populi Israelitici ad illud tempus, quo illa dicebat; quo tempore abundabat peccatum in Populo Israel: propter quod Deus permissurus erat, vt in captiuitatem duceretur, patet quia infra dicit, Non est qui innocet nomen tuum etc. Nunquid Isaias non innocabat nomen Domini? Absit vt quis hoc dicere audeat, quod referatur ad illud tempus patet infra, Ciuitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est, Hierusalem desolata est etc. Quarto non obst. Gregor. 9. Moral. cap. 1. ibi Quia sanctus vir omne meritum virtutis nostræ vitium esse conspexit, si ab interno arbitrio districtè iudicetur; si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere vnum pro mille; nam Resp. verum esse omne opus hominis bonum, vitium esse; si Deus illud districtè iudicare velit iuxta rationem debitorum, quibus illi ex natura sumus debitores, et non iuxta misericordiam suam rationem, qua rigorem illum iustitiæ

tiā temperare voluit. Nam posset Deus si vellet multo plura, et maiora a nobis exigere, quam nunc exigit; quia tot et tanta nobis contulit, ut si totum id quod agere possumus, illi tribueremus, et in illum solum referremus, adhuc mercediam debiti partem non solueremus, ut inquit Chrysostom. lib. de compunctione cordis.

Secunda hæresis docet Nullum opus esse bonum, nisi fiat ex puro atque sincero amore, quacunque ex causa fiat, etiam spe mercedis æternæ.

Huius hæresis fuit Author Bugarius de monte Falcone.

Contra facit primo Psal. 118. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem; Secundo Luc. 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula; quibus verbis docet nos facere eleemosynam propter vitam æternam. Tertio Mat. 4. Agite pœnitentiam, appropinquabit v. Regnum cœlorum. Quarto 1. Corint. 9. Qui in spe trahitur in spe fructus percipiendi, et ibidem Nescitis quod ij qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit præmium? sic currite ut comprehendatis. Quinto 1. Tim. 4. Exerce te ipsum ad pietatem; nam exercitatio corporalis ad modicum utilis est; pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, et futura. Sexto 2. Pet. 2. Satagite

ut per vestra bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis. Septimo ad Coloss. 1. ibi Dilectionem, quam habetis in sanctos omnes propter spem, quæ reposita est vobis in cœlis. Octavo Paulus ad Hebr. 11. laudat Abraam de fide, quam habuit, et obedientiam propter spem vitæ æternæ. Nono id est definitio. Concil. Trident. sess. 6. Can. 31. ibi Si quis dixerit iustificatum peccare dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, anathema sit. Non est ergo malum opus, quod fit spe mercedis æternæ; quamquam dici potest, non esse meritum, nisi a charitate procedat; quoniam charitas est radix, a qua tota vis meriti oritur.

Tertia hæresis est Begardorum, et Beguinarum dicentium Homini imperfecti esse, exercere se in operibus virtuosiss, et hominem, cum ad ultimum statum perfectionis venerit, nulla bona opera debere facere.

Contra facit primo Math. 11. Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista, et tamen exercuit se in operibus abstinentiæ. Secundo Paulus ad Gal. 5. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs et concupiscentijs. Tertio id est Paulus de se ipso ait 2. Corint. 12. Castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte cum alijs prædicatus vas perfectionis ieiunavit, et alia virtutis opera fecit. Quinto adest definitio Ecclesiæ eadem ad nostram de Hæreticis.

Quarta hæresis est Lutheri docentis Nullum opus humanum quantumlibet bonum, esse vitæ æternæ meritum, neque ad vitam æternam assequendam necessarium: Nam (inquit) qui operibus humanis meritum gloriæ tribuunt, derogant meritis Christi, quibus soli salui facti sumus.

Pro præsentī hac hæresi destruenda notandum est, quod nomen meriti non solum tribuitur bonis, sed etiam malis operibus humanis: 2. Paral. 19. Idcirco iram Domini mercedem ei, quod debuit, et Iob. 11. Et intelligemus quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua, et ad Hebr. 10. Quanto magis putatis, deteriora mereri supplicia, qui filia Dei conculeauerit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit? de hoc non est disputandi locus hic. Meritum autem quatenus tribuitur bonis operibus est duplex; alterum dicitur meritum de condigno; alterum verò de congruo: quod propriè meritum dici non meretur; nam ex sola congruitate gratis acceptatur ad præmium, non autem ei debetur ex dignitate sua; neque ex lege: de merito condigno tantum loqui debemus in præsentī discussione. Meritum de condigno est opus liberum, cui ex natura et propria dignitate, aut ex lege debetur præmium; dicitur (opus) quo comprehenditur etiam omisio operis; dicitur (liberum) quia ad hoc ut sit meritum, liberum esse oportet, quod

quod enim voluntatis libertate caret, meriti rationem habere non potest: dicit (cui ex naturali et propria dignitate, aut ex lege debetur præmium) non enim semper oportet, ut præmium sit debitum ex ipsa operis natura; sed satis est, vel debitum ex lege: nam lex potest facere paria, quæ sui natura erant imparia Exempl. 1. Reg. 17. ubi quamvis David propter victoriam illam magno aliquo præmio fuisset dignus, non tamen tanto, ut Rex filiam suam daret in uxorem; sed quia præcesserat promissio Saul Regis; ideo fuit ea dignum cum magnis diuitijs; ex ipsa autem operis natura, hoc est iuxta naturam condignitatem, siue paritatem intelligimus nullum opus humanum quantumlibet bonum, esse meritum vitæ æternæ, quia non est illi ex sui natura æquale, quia terrena non æquantur celestibus, neque temporalia æternis, et ita dicit Paulus ad Rom. 8. passiones huius temporis non esse condignas ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis; et de hac dignitate, et paritate intelligimus omnes doctores sanctos, quod tunc dicunt opera nostra non esse meritoria, aut digna vitæ æternæ.

Quod autem opera nostra ex lege mereantur vitam æternam, et sic contra Lutherum facit primo quod dicit Cathec. in 2. pet. orat. dominicæ pag. 548. ubi operibus Regnum Dei comparatur, et Math. 4. ibi Agite pœnitentiam appropinquabit enim Regnum cœlorum. Secundo Ioan. 5. Venit hora, in qua omnes, qui in

monumento sunt, audient vocem filij Dei, et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ. Tercio Math. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata, et infra; Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, vel sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. Quarto 1. Timot. 4. Pietas ad omnia utilis est promissionem habens vitæ, quæ nunc est, et futuræ. Quinto Math. 25. Exiui et dedistis mihi manducare, sitiui et dedistis mihi bibere, hospes fui, et recepistis me, postea subdit: Venite benedicte Patris mei percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Sexto Iac. 1. Qui suffert tentationem, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Septimo hoc idem promisit suscipientibus sacramenta Marc. 16. Qui crediderit, et baptizatus fuerit saluus erit. Octauo Ioan. 6. Qui manducat hunc panem viuet in æternum. Nono Mat. 20. vbi in ea parabola denarius diurnus significat gloriam cœlestem à Deo promissam omnibus in vinea Domini laborantibus; nam data hæc promissione, et facta nobiscum conuentione, opera bona hominis cum adiutorio gratiæ Dei sunt signa vitæ æternæ, et illi æqualia, quæ conclusa illa Dei promissione, fuissent tanto premio prorsus indigna, vnde noluit promittere illam operibus quantumlibet bonis, nisi illa gratiam suam haberent adiunctam, Ioan. 15. *Sunt me*

me (inquit ille) nihil potestis facere, et ad Phil. 4. Omnia possum in eo, qui me confortat, per hanc gratiam, quæ nos ad gloriam promerendam, potentes fecit, sumus Deo grati, vt ad uitam æternam acceptati, et deinde opera nostra sunt Deo grata, et ab illo ad vitam æternam acceptata; prius quidem respexit Dominus Abel, et postea ad munera eius. Vnde Concil. Arausiacum 2. cap. 18. Debetur merces bonis operibus, si fiant; sed gratia, quæ non debetur, prececit, vt fiant. Decimo sacre scripturæ sepilime dicunt, ipsam gloriam cœlestem esse nostrorum operum mercedem; et inde necessario colligitur, vt opera ipsa sint meritum illius mercedis, Genes. 12. Ego protector tuus, et merces tua magnanimis. Vndecimo Sapient. 5. Iusti autem in perpetuum viuunt, et apud Dominum est merces eorum. Duodecimo Isa. 40. Ecce merces eius cum eo. Tertiodecimo Apoc. 22. Ecce venio citò, et merces mea mecum est, reddere unicuique iuxta opera sua. Quartodecimo Math. 5. Gaudete, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Quintodecimo Psalm. 18. de custodia mandatorum dicitur. In custodiendis illis retributio multa; quoties tamen scriptura loquitur de vocatione ad gratiã, aut de prima iustificatione, aut de prædestinatione ad gloriam. Hoc. n. modo loquendi ostenditur manifestè, illa omnia gratis, et sine merito dari. Spiritus enim sanctus vbi vult spirat, Ioan. 3. Et non vos me elegistis, sed ego elegi vos,

Ioan. 15. et Paul. ad Rom. 9. Non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis. Cui vult miseretur, et quem vult indurat: quum autem de redditione gloriæ cœlestis loquitur, tunc nomine retributionis, aut mercedis vitur, vt ostendat illam non gratis, sed sepè propter aliqua propria merita dari, vt putà omnibus adultis: nam etsi Deus gratis, et sine vilo merito nostro prædestinat ad gloriam æternam, non tamen gratis illam reddit homini iam adulto, et rationis compoti; vndè Psalm. 17. Saluum me fecit, quoniam voluit me. Et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. In priori parte vbi agit de vocatione ad gratiam, vsus est verbo liberalis donationis dicens, quoniam voluit me; in secundo versu, vbi agit de redditione præmij, vsus est verbo retributionis, dicens; et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam; in priori parte facit quod dicit Hyer. Voluntate propria, et non ex meo merito me vocauit, dicente Apost. 2. Ephes. Gratia estis saluati per fidem, et hoc non ex vobis. Sextodecimo Sapient. 3. In paucis vexati in multis bene disponentur, quoniam Deus tentauit eos, et inuenit eos dignos se; non dicit inuenisse dignos bono aliquo temporali, (vt aiunt Hæretici) sed inuenisse eos dignos se; nec dicit Deum fecisse, sed inuenisse dignos. Decimo septimo 2. Thes. 1. Abundat charitas vniuersæ iulij; vestrum in inuicem, et infra; vt digni ha-

beantur

bermini regno Dei, pro quo et patimini. Decimo octauo Apocal. 3. ibi Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt; si digni sunt ambulare cum Deo in albis; ergo hoc ipsum merentur, quoniam nihil aliud est mereri aliquid præmium, quàm esse dignum illo. Decimo nono ad Hebr. 5. dicit Paulus Christum factum esse omnibus obtemperantibus sibi causam salutis æternæ. Causam salutis æternæ dixit, quia meruit omnibus obedientibus verè salutem æternam. Vigesimo Paul. 2. Corint. 4. Idem quod in præsentem est momentaneum, et leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Operatur dixit, vt hoc solo nomine ostenderet esse meritum beatitudinis, vt inquit Aug. in tract. super Psalm. 93. Vltimo contra hanc hæresim facit definitio Ecclesiæ cap. firmiter de Summa Trin. et fid. cath. et Concil. Trid. sess. 6. Can. 32. Non obstat, primo, quod si meritum beatitudinis nostris operibus arrogamus, videmur nimis ingrati Christo, quasi Christus non sit meritis ea nobis; aut meritum ipsius non fuerit sufficiens ad eam nobis impetrandam: sed opus sit illi à nostris operibus adiutari. Nam Resp. quod etsi aliquam rationem meriti nostris operibus tribuamus; illam tamen ipsi Christo adscribamus, ex cuius merito nobis datum est, vt nostris operibus aliquid mereri possimus: vndè Bernard. in sermon. 61. super Cantica, Meum meritum miseratio Domini: non plene

sum meriti inops, quàm diu ille miserationum non fuerit etc. non ergo ex nobis hoc habemus, vt bonis operibus mereamur uitam æternam, sed per solam diuinam clementiam, qua noluit obtemperantibus sibi promittere uitam æternam; undè 1. Pet. 1. Offerentes spirituales hostias Deo per Iesum Christum acceptabiles; nec gloriæ Christi derogamus, eiusque meritum insufficiens dicimus, sed potius gloriam eius exaltamus; et quia noluit sui meriti sufficientiam adultis sine aliquo illorum opere applicare, quamuis hoc facere potuisset, si uellet, pro ut exhibuit infantibus. Secundo non obstat quod dicunt Hæretici non esse consonum rationi, ut per id quod aliquis nobis donauit, aliquid apud illum mereamur; at opera nostra, per quæ nos meremur, sunt dona Dei, iuxta Iacob. 1. Omne datum optimum, et omne donum perfectum deforsum est, descendens à Patre luminum; ergo ex his dicendum est nos non mereri. Nam Resp. quod si hoc argumentum ualeret, per bona opera non mereremur etiam bona temporalia, quod tamen fatentur hæretici; secundo Resp. non pugnare inter se hæc duo, donum Dei esse, et meritum apud Deum, ut inquit Bernard. serm. 68. super Cantica, tibi dicit, merita nostra esse dona data, et præmium respondens meritis esse ex misericordia Dei. Idem, Aug. in Epist. 105. ad Sixtum, Chrysost. Homil. 1. de Adam et Eua, Cælestinus 1. in Epistola 1. Tanta erga omnes homines est bonitas Dei,

Dei, ut nostra uelit esse merita, quæ sunt ipsius dona, et pro his, quæ largitus est, eterna præmia sit donaturus; et sic intelligitur ad Rom. 6. Gratia Dei uita æterna. Et Zach. 4. Adæquabitur gratiam gratiæ. Gratia enim dicitur ipsa uita æterna, quia licet detur propter merita, ipsa tamen merita sunt dona Dei gratuita, et merita non essent sine gratia. Ipsam ergo primam meriti originem considerantes, dicimus gloriam, quæ meritis redditur, esse gratiam; quia ipsa opera, ut essent merita, ex gratia Dei habuerunt. Tertio non obstat. Luc. 17. Cum feceritis, quæ præcepta sunt uobis, dicite serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus; si ergo inutiles sumus, et si fecimus, quod debebamus, nihil meremur, sed satis est, quod liberemur à debito, et à pœna, quæ ab illo esset exigenda, si debitum non reddidisset; nam Resp. quod nos ex nostra natura, et ex propria natura eorum, quæ facimus etiam si sit implectio mandatorum, adhuc inutiles sumus; nam sine adminiculo Dei eius mandata minimè adimplere possumus: nam ex sola misericordia diuina prouenit auxilium ad exequendum mandata Dei, et liberalitas Dei, qua nobis datur uita æterna, si eius mandata seruauerimus; ideo ne nos superbiamus dicere semper debemus, adhuc serui inutiles sumus; nam dicitur Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere; secundo Resp. quod Dominus non habebit gratiam seruo suo, qui fecit quæ ei imperauerat; posset. n. si uellet. Domi-

nus à seruis exigere mandatorum suorum executionem absque expectatione præmij; ipse tamen ex sua misericordia uoluit nobis tantum præmij promittere; Præterea Resp. Beda idè serui inutiles sumus, quia nullam Deo utilitatem ex nostris meritis præstamus; uel quia non sunt condigne pæssiones huius temporis ad futuram gloriam. Quarto non obft. Sap. 28. Qui sperat in Domino saluabitur, et qui confidit in corde suo stultus est, et Hyer. 17. Maledictus homo, qui confidit in homine, et Psal. 43. Nec enim in arcu meo sperabo, et gladius meus non saluabit me. Si ex operibus nostris non licet sperare uitam æternam, sed ex sola Dei misericordia, inde conuincitur, nos per nostra bona opera non mereri uitam æternam; nam quilibet potest sperare præmij, ex merito suo. Huic objectioni Resp. pro ut dixi supra tit. de fiducia: Turrianus lib. 4. cap. 8. Echius tit. 5. de fide, Hosius tit. de Charitate cap. 61.

ORATIO. CXV.

ADELPHVS Hæreticus aded tribuit orationi, ut diceret, eam solam sufficere ad uitam æternam habendam, etiam si reliqua omnia deessent, et baptismus etiam: contra hæc infra scriptas hereses facit Cathec. tit. de oratione.

Contra hanc hæresim faciunt, quæ dixi supra de bapt. heresi 4. et in tit. de ieiunio.

Secun-

Secunda heresis Messallianorum docet Nunquam esse cessandum ab oratione, de hac tractat S. Thom. 2. 2. q. 83. art. 1. et seq. doct. com. in 4. sent. distin. 45. art. 1. et seq.

Contra facit ratio, quia oportet hominem comedere, bibere, dormire, curam rei familiaris agere; nullus. n. est, nisi solus Christus, qui uerè possit dicere. Cant. 5. Ego dormio, et cor meum uigilat; quod autem inuigilare debeamus super domesticis rebus, præsertim Patres familias, docet Paul. 1. Timot. 5. ibi Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, et est infideli deterior; et hoc competit etiam Episcopis, qui domui suæ bene debent esse prepositi 1. Timot. 3. Quis autem domui suæ bene præesse nescit, quomodo Ecclesie Dei diligentiam habebit? Non obft. 2. Thes. 3. Sine intermissione orate, et Luc. 18. Oportet semper orare, et non deficere; nam Resp. quod illud debet intelligi secundum dictum Pauli 1. Corint. 10. Sine ergo manducatis, sine bibetis, uel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite; sic orabat Moyses, cui tacenti dixit Dominus: Quid clamas ad me? Clamabat. n. corde, quamuis tacebat ore, undè is dicitur sine intermissione orare, qui omnia, quæ facit, in gloriam Dei facit. Secundo Resp. Aug. lib. de heresibus cap. 57. dicit, illa uerba sic esse intelligenda, ut nulla dies sine oratione intermitteretur, undè idem est semper orare, et sine intermissione orare, et quilibet die orare. Tercio Resp.

Resp. ut intelligatur de horis Canonicis, ad quas quilibet sacerdos tenetur iuxta ritum Ecclesie; de quibus Psalm. 33. Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Quarto Resp. omnia, quae iustus secundum Dominum gerit, et dicit, id orationem esse reputandum, Beda super Luc. 18. Quinto Responderi potest quod ibi Hyperbole sit loquutio ad rem exaggerandam, ut scilicet semper, et sine intermissione sit orandum, hoc est frequenter, et tali Hyperbole reperitur apud Math. 6. Te autem faciente eleemosynam nesciat sinistra tua, quid facit dextera tua, quod fieri non potest, cum anima sit in utraque manu.

Tertia haeresis est Pelagij, quem sequuntur est Lutherus, qui docent Orationem esse prorsus inutilem, nulliusque uirtutis; quia si omnia ex necessitate absoluta contingunt, frustra Deum oramus.

Contra facit primo Math. 6. ubi Saluator noster docet nos orare, dicens Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum et c. quod frustra fecisset, si oratio esset inutilis. Secundo ipsemet Dominus orauit, cum ascendit in montem, assumpsit Petrum, Iacobum, et Ioannem, ut oraret. Luc. 6. et Math. 26. orans dicebat Pater si possibile est, transeat à me calix iste. Tercio illi, qui expectabant Spiritum sanctum, erant unanimiter perseverantes in oratione Act. 1. Quarto Demonia eiiciuntur oratione Math. 17. Quinto Paulus et Silas in carcere adorantes, laudabant

bito terremotus factus est magnus, ita ut mouerentur fundamenta carceris. Sexto Iac. 5. Tristatum aliquis vestrum? oret aequo animo, et psallat, et infra; infirmatur quis in vobis? inducat presbiteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei saluabit infirmum, et postea, confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut saluemini. Multum .n. valet deprecatio iusti assidua. Septimo 3. Reg. 17. Helias erat homo similis nobis, passibilis, et oratione orauit, ut non plueret super terram, et non pluit annos tres, et menses sex. Et rursum orauit, et coelum dedit pluuiam, et terra dedit fructum suum. Octauo Math. 21. Quaecunque petieritis in oratione credentes accipietis. Nono adest definitio Ecclesiae Concil. Tol. 4. cap. 9. et Concil. Milenit. cap. 8. Hosius de conf. Cath. fidei cap. 59.

Quarta haeresis Ioan. Vuicleph asserit Orationes, quae vni personae specialiter applicantur, non plus prodesse illi, quam si generaliter pro omnibus fierent.

Contra facit primo Iob. 42. ubi Dominus conuersus est ad poenitentiam Iob, cum oraret ille pro amicis suis. Secundo Act. 12. cum Petrus Apostolus esset in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, et tandem oratio Ecclesiae profuit Petro; quoniam misit Dominus Angelum suum, et liberavit eum de carcere; nec tamen praefuit alijs, qui erant

erant in carcere. Tercio 1. Thes. 1. Paul. Thes. lonicensibus scribens dicens se pro illis orare, Memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione. Quarto ad Rom. 1. 8. rogat vtorent pro eo. Obsecro vos fratres, et per Dominum nostrum Iesum Christum, et per charitatem sancti spiritus, vt adiuuetis me in orationibus vestris pro me ad Dominum, et 2. Col. 1. Quoniam adhuc eripiet de periculis adiuuantibus vobis in oratione pro nobis, et ad Colof. 4. Orationi instate in ea gratiarum actione, orantes simul et pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, et Thes. 3. Orate pro nobis, in sermo Dei currat, et clarificetur; ex istis duobus vltimis locis sumpta est in Ecclesia Catholica consuetudo inuocandi virginem in initio cuiuslibet predicationis verbi Dei. Quinque 1. Timor. 2. Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, et omnibus, qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam, et tranquillam vitam agamus in omni pietate, et castitate. Sexto adest definitio Ecclesie Conc. Constant. sess. 8. damnatum decimum nonum articulum Ioannis Vuicleph. Quinta heresis docet, Orationem pro defunctis nihil prodesse, Direct. p. 2. q. 14. Turrian. lib. 4. cap. 13.

Sexta dicit Non esse dicendam nisi orationem dominicam, Direct. 2. p. q. 14. har. 18.

ORDI-

ORDINES. CXVI.

ASSERERE ordines Prælatorum, et Religiosorum esse in detrimentum fidei, est hæresis, Direct. 2. p. q. 12. n. 13.

ORDO SACRAMENTVM.
CXVII.

LUTHERVS Hereticus asserit Ordinem non esse sacramentum, neque in eo esse aliquam imperitatem, sed omnes christianos dicit esse in eodem ordinis gradu, de hoc tractant doct. com. in 4. senten. distin. 24. et Concil. Trident. sess. 23.

Quod autem sit sacramentum patet, quia confert gratiam, et eius est aliquod signum sensibile. Quod autem conferat gratiam facit primo 1. Tim. 4. Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbiterij, et 2. Tim. 1. Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ in te est, per impositionem manuum mearum. Secundo si in collatione ordinis non conferretur gratia, vtique nulla opus esset præparatione; nempe vt conferretur ieiunio, et oranti, vt legitur in Actis 13. ideo personæ meritum diligenter examinatur, Act. 6. Manus cuius nemini imposueris. Quod autem ordines non sint pares, patet ex figura Exod. 17. vbi erant gradus distincti, maiores

maiores scilicet, et minores. Quod autem ordo sit sacramentum, et in eo sit distinctio graduum maiorum et minorum adest definitio Ecclesie Concil. Cartag. 4. cap. 1. et seq. cui addo Conc. Trident. sess. 23. Can. 1. et seq. Echiustic. 7.

Secunda hæresis docet Non esse potestatem aliquam consecrandi, et offerendi corpus et sanguinem Domini, et peccata remittendi, et recipiendi Conc. Trid. sess. 23. Can. 1.

Tertia Si quis dixerit præter sacerdotium non esse in Ecclesia alios ordines, et maiores, et minores, ibid. Can. 2.

Quarta Qui dixerit per ordinem non dari Spiritum sanctum, nec imprimi characterem, et sacerdotem fieri posse laycum, ibid. Can. 4. ibidem Can. 5.

Quinta Contemnens cæremonias ordinis, ibidem Can. 5.

Sexta negans in Ecclesia hierarchiam, quæ constat ex Episcopis, presbiteris, et alijs ibidem Can. 6.

Septima negans Episcopos esse presbiteris superiores, et asserens ordines conferendos esse de populi consensu, ibid. Can. 7. et seq. Catholice de ordine.

O V A. CXVIII.

OV A, Carnes, et Caseum nunquam esse comedenda, hæresis est Manich. Direct. 2. p. q. 13. har. 12.

PANIS

P A N I S. CXIX.

PANEM solum, et caseum Deo esse offerendum, hæresis est, Direct. 2. p. q. 6. nu. 23. cap. fin. 24. q. 3.

P A P A. CXX.

LV THERVS odio Papæ, non autem ex zelo motus hanc inter alias hæresim suscitavit, qua omnem potestatem à Papa eijsit dicens, Pontificum nomen esse inane, meraque Tyrannide factum esse ait, ut Papa super alios Episcopos fuerit exaltatus, de potestate Papæ latissime tractat Turre. crem. in summa de Ecclesia per totam Nic. Sand. de Vis. Mon. Eccl.

Contra facit primo Math. 16. ibi Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non præualebunt aduersus eam, et tibi dabo claves Regni cælorum; et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum in cælis: et quodcumque solueris super terram, erit solutum et in cælis. Quibus verbis multa sunt, quæ Primatum Petri manifestè docere videntur; primo mutatio nominis Simonis, quod nunquam mutauit absque collatione magnorum beneficiorum, et absque exaltatione ad aliquam dignitatem, ut fecit Abrahæ, et Sarg Genes. 17. ex quibus Christus secundum carnem propagandus erat; sic Iacob vocatus est Israel

Israel Genes. 32. et Iacobum Zebedei, et Iohannem fratres eius vocauit Christus Boanerges, hoc est filios tonitruu Marc. 3. Quos præ ceteris Apostolis post Petrum multum extulit Mat. 17. Luc. 2. Hos. n. assumpsit in testes suæ gloriose transfigurationis Math. 26. nomen autem Petrus à petra derivatur, quia cum Christus vocetur petra secundum Paulum 1. Cor. 10. vincitur indè Petro tale nomen fuisse datum, quod nomini Christi simillimum foret, cuius vicem in terris Petrus erat habiturus; secundo notandum est in d. textu. ibi Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, dicitur. n. primo Petrus, deinde Petra, super quam fundanda erat Ecclesia, vt interpretatur Theophylactus, Hieron. et Hylarius, Chrysost. ibidem Aug. lib. contra Epistolam Donati et Isid. 26. de sanctis, Greg. lib. 6. Reg. Epistol. 36. tertio notandum est in dicto loco, quod soli Petro nominatim promisit Christus claves Regni cælorum omnium; quoniam etsi alijs Apostolis datæ sint claves, non tamen cælorum omnium, sed cæli: Petro. n. dicitur, quod cum que solueris super terram, erit solutum et in cælis; cum vero omnibus Apostolis simul dantur claves; sic dicitur Math. 11. Amen dico vobis quæcunque alligaueritis super terram erunt ligata et in cælo, et quæcunque solueritis super terram erunt soluta et in cælo, ex quo colligitur fortiores, et potentiores claves fuisse datæ Petro, quam ceteris Apostolis, quod idem adnota-

maior Origenes d. cap. 16. Math. et Tertullianus de præscriptionibus hæreticorum. Secundo contra hanc hæresim facit Luc. 22. ibi Christus Apostolos docens, quis illorum esset maior futurus, dixit Petro, Simon ecce Satanas expetitur vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos; Petrus ergo declaratus est à Christo ceteris Apostolis maior, quia illi iniungitur onus reliquos Apostolos confirmandi, vt Theophyl. dicit d. loco. Tertio Christus nominatim commisit Petro curam suarum ouium, cum bis illi dixit. Pascue agnos meos, et tertio iterum dixit: Pascue oues meas. Nos autem sumus populus eius, et oues Pascuæ eius Psalm. 94. Quarto illa, quæ Petrus operatus est, ostendunt eum alijs Apostolis fuisse prælatum; pro se. n. Petrus, et pro Christo didrachma soluit Mat. 17. ibi dixit Christus Petro Vade ad mare, et mitte hamum, et cum piscem, qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore eius inuenies staterem; illum sumens da eis pro me, et pro te, vbi Hier. dicit quod tributa pro capite familiarum soluebantur, Petrus autem staterem, hoc est duplex didrachma pro se, et pro Christo soluit, quia iam Christus meditabatur Petrum post se caput Ecclesiæ relinquere; nec tamen dicitur monstrum (vt ait Lutherus) habens duo capita; nam non dicimus Petrum esse caput æquale Christo, sed caput sub Christo hoc est caput Christi loco subrogatū,

et caput secundum post Christum .i. caput aliorum omnium à Christo. Similiter Petrus dicitur fundamentum secundum post Christum, quia prima petra post Christi petram. Theophyl. super Luc. cap. 22. Et fundamentum post Christum, hoc est fundamentum omnium aliorum à Christo. Secundum opus Petri designatur quod sit primus inter Apostolos, Marc. vii. ibi Sed ite, dicite Discipulis eius, et Petro, quia præcedet vos in Galileam; si Petrus non fuisset cæteris præstantior, sat erat dixisse; Ite dicite Discipulis eius, sed cum addidit, et Petro, innuit aliquid esse in Petro singulare, propter quod esset proprio designandus nomine, tanquam aliorum Princeps. Tertium opus est Ioan. 30. cum venirent ad monumentum Petrus, et Ioannes, licet Ioannes præcucurrerit citius Petrus, non tamen intrare est ausus ante Petrum, honorem ex hoc exhibens Petro, tanquam superiori. Quartum opus Act. i. ubi nisi Petrus fuisset alijs superior à Deo institutus ab alijs non rogatus, in medio illorum non surgeret, ut ceteris sermonem faceret. Quintum opus Act. 2. Post receptum Spiritum sanctum Petrus vnus pro omnibus respondit, quia vnus omnibus potest erat. Sextum opus primus fuit Petrus, qui inter Apostolos miraculum fecit Act. 3. ibi Argentum, et aurum non est mihi; quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge, et ambula; et statim consolidata sunt bases eius; quia prior erat in dignitate,

tate, et potestate, prior et virtutè Dei sui miracula faciendo ostendit. Septimo soli Petro reuelatio facta fuit delectu ciborum; qui in lege Moyli præceptus fuit non esse in Ecclesia amplius faciendum Act. 13. Surge Petre, occide, et manduca, quæres ethi omnes tangebatur; soli tamen Petro reuelatur; quia Petrus persona erat communis omnium curam gerens; Octauo d. loco Act. 13. Petrus cum tamen esset in alterius Diocesi, nempe Iacobi in Concilio Hierosolymitano, in medio illorum primus loquitur, et illius sententiæ omnes consenserunt, quod autem non fecisset, nisi fuisset superior etiam in alterius Diocesi, pro ut est Romanus Pontifex, qui dicitur ordinarius ordinariarum. Nono quoriscunque cathalogus Apostolorum in Euangelio texitur, semper Petrus primo loco recensetur: quod non fuisset factum, si non fuisset ceteris superior Math. 10. Marc. 3. Luc. 6. Act. 1. Petrus ergo qui posterior vocatus ab Andrea, prior omnibus tamen ubique scribitur; et certè nisi in Ecclesia à Deo fuisset institutum, ut vnus esset summus sacerdos, eueniret, quod dicitur Iudic. vii. In illis diebus non erat Rex in Israel, sed vnusquisque, quod videbatur bonum sibi faciebat. Et hac sola de causa (ut existimo) hæretici conantur primum Petri, et eius successoris minuire, ut vide licet liberius, quas voluerint possint docere hæreses. Ultra loca sacre scripturæ, et opera Petri in eis, quibus cognoscitur eius primatus;

adeft tertio loco com. opin. doct. Greg. lib. Homil. in Homil. 21. Theoph. sup. Math. 16. et sup. Luc. 22. Leo 1. in Epist. 9. et in serm. 3. Aug. tract. super Ioan. lib. 2. tract. 56. et contra Donatistas serm. 124. Hier. in multis Epist. ad Damas. Papam, Ambr. sup. 1. ad Gal. Chrysostom. Homil. 56. sup. Math. Athan. in Epist. ad Libetrium, Euseb. lib. 2. Eccl. Hist. cap. 14. Hylar. super Math. lib. 6. Cyprian. lib. 1. Epist. 3. et libro 4. Epist. 8. Origen. Homil. 6. super Math. Iren. lib. 3. cap. 3. aduers. hæreses, Anacletus in Epist. 3. de Patriarchis. Quarto, et ultimo adeft definitio Ecclesiæ; nam in Concilio Niceno præfedit Afius Cordubensis, tanquam legatus Papæ Iulij, in Concilio Ephesin. præfedit Concilium Alexandrinus Sedis Apostolicæ legatus, In Concilio Calcedonenfi fuerunt legati Leonis Papæ Primi; denique nullum fuit hæcenus Generale Concilium, in quo si Papa fuit absens, legati illius non præfiderent, nullumque fuit legitimum Concilium, quod non fuerit autoritate Papæ congregatum, et confirmatum: et nõ solum in Concilijs hunc primatum exerceuit summus Pontifex, sed etiam in litibus sedandis ad illum, tanquam ad Iudicem supremum sunt causæ deuolutæ ex toto terrarum orbe, ut colligitur ex Epistolis Innocentij, Leonis, Gregorij Primi: Hæc hæresis damnatur in Concilio Constantiensi sess. 8. artic. 36. et Conc. Florent. sub Eugenio 4. Contra hanc hæresim scripserunt, Echijs Faber, Rossensis, et Latomus,

Catha-

Catharinus Pygius de Eccl. Hyer. Echijs tit. 3. de Primatu Sedis Apostolicæ, Turrianus lib. 2. cap. 6. et seq. Merchor Canus lib. 6. c. 4. Turrettin. in summa de Eccl. lib. 2. pertotum, Hosius tit. de autoritate Pontificis cap. Sacro sancta 22. distin. cap. in nono 21. distin. cap. ad Romanam 2. q. 6. cap. non decet 12. distin. cap. licet 2. q. 6. cap. nemo 9. q. 3. cap. qui se scit 2. q. 6. cap. nemini 17. q. 4. cap. loquitur 24. q. 1. cap. non turbatur 24. q. 1. Bernard. lib. ad Eugenium, Ambr. in Lucam lib. 9. cap. 95. Dion. cap. 3. de diuin. Nom. Chrysost. in Mat. Hom. 55. Irenæus lib. 3. cap. 3. contra hæreticos, Cathec. de ordine pag. 353.

Secunda hæresis Pseudoapostolorum fuit, quæ etsi non tollat Papæ potestatem; illam tamen asserit pendere à sanctitate, ita ut si Papa bonus non sit, nullam prorsus habeat potestatem: quâ hæresim sequutus est Ioannes Vuicleph, et Ioannes Huss. Direct. 2. p. q. 12. hæ. 11.

Contra hanc hæresim faciunt, quæ dicam infra ver. Potestas.

Tertia hæresis docet Papam, et Prælatos diuinitas habere non posse, Direct. 2. p. quæst. 14. hæ. 20.

Quarta dicit, Papam esse Antichristum præcursorem maiorem, Direct. 2. p. quæst. 15. hæ. 53.

PASCHA. CXXI.

INTER Asiaticos Episcopos fuit error talis; ut quartadecima Luna dominicum Pascha inuolabiliter celebrarent, ita ut necessariò facendum docerent, Direct. p. 2. q. 6. nu. 61. Turrianus lib. 5. cap. 17. cap. fin. ver. Tescrescedocetix 24. quæst. 3. Holijs titul. de traditionibus libro 4.

Contra facit Ecclesiæ statutum, quo canetur, ut Pascha die dominico celebretur, ut libro 2. Hyst. tripart. cap. 12. quæ allegat Concilium Nicenum, et id seruat vsus vniuersalis.

PAUPER TAS. CXXII.

APOSTOLICI quidam sic dicti, docuerunt Neminem posse ad vitam æternam peruenire, nisi taliter fuerit pauper, quod nihil proprium habeat, quoniam (dicebant) talis fuit apostolorum vita, Direct. 2. p. q. 15. har. 2.

Contra facit ratio, quia nihil est vite æternæ repugnans, nisi tale sit expressa prohibitionem interdictum; nam quod nunquam est prohibitum, intelligitur esse concessum, et per consequens non potest; cum factum fuerit, ab ingressu gloriæ aliquem impedire: ac proprium habere nunquam fuit à Deo sine discrimine prohibitum, ergo erit licitum. Non obst. Luc. 14. Nisi quis renuncianerit omnibus, quæ possidet, non

non potest meus esse Discipulus; nam Resp. quod Christus illis verbis solum prohibuit affectum rerum temporalium, non autem proprietatem. Ille. n. visus est Christo omnibus renunciasse, qui quamuis diuitias habeat, paratus est omnes perdere antequam Deum propter illas offendat, quod si intelligeretur de renunciatione quantum ad opus; non autem quantum ad affectum, quoniam pacto esset intelligendum illud Luc. 18? Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter Regnum Dei, et non recipiat multo plura in hoc tempore, et in seculo futuro vitam æternam. Ecce qualiter præcipit relinquere domum; quoniam eodem modo iubet illam relinquere, quomodo iubet relinquere parentes, et fratres, et uxores, et filios. At hæc omnia non ita vult à nobis relinquere, ut illis careamus; sed ne illis cor nostrum taliter figamus, quod illarum rerum amor nos ab amore Dei separet: sic. n. eas res possidere debemus, ut dicit Psalm. 16. Diuitiæ si affluant nolite cor apponere; Non obst. etiam Math. 10. ibi Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: nam Resp. illa verba non pertinere ad omnes christianos; sed ad solos Apostolos; neque ad illos pro omni tempore, sed solum pro eo tempore, quo ad prædicandum mittebantur, ut dixi supra ver. Apostoli hæresi. 2. est igitur magis perfectionis opus non habere propria, quam de necessitate salutis.

Math. 19. nam si nihil licitum est habere proprij, quomodo Paulus iussisset reddi cui tributum tributum, cui vectigal vectigal?

Secunda hæresis Gulielmi Antuerpiensis ad eam paupertatem extollit, ut dicat omnia peccata consumi sola paupertate.

Contra facit primo Exod. 23. Pauperis non misereberis in iudicio; si pauper potest damari, signum est, quod possit esse reus. Secundo Eccl. 28. Tres species odit anima mea, et aggrauior valde anime illorum, pauperem superbum, et diuitem mendacem, et lenem fatuum, et in sensatum; Ecce vides pauperem superbum, et per consequens peccatorem. Tertio si paupertas sufficeret, Christus non dixisset Mat. 19. Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et sequere me; facis enim fuisse dicere da omnia pauperibus. Quarto 1. Corint. 13. Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem non habuero nihil mihi prodest; ubi si paupertas fuerit absque charitate, nihil prodest. Si tamen loquamur de paupertate spiritus, quæ est omnium terrenarum rerum contemptus, bene dicere possumus, Mathe. 5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum celorum.

Tertia est hæresis Desiderij Longobardi dicens Paupertatem non solum esse inuilem, sed etiam noxiam.

Contra facit Math. 19. ibi Si vis perfectus esse,

esse, vade, et vende omnia, quæ habes, et da pauperibus, et sequere me; et Petrus omnium Apostolorum Princeps ibidem dicit, Ecce nos reliquimus omnia, et sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? quod non fecissent, si paupertas esset noxia.

Quarta hæresis est asserens Ecclesiasticos viros debere esse pauperes, et esse contentos sola elemosyna, de qua dixi supra vers. Ecclesia hæres. 4.

PECCATVM. CXXIII.

PELAGIVS docuit Nullum esse peccatum originale; quem errorem tutari sunt Armonii.

Contra facit primo 3. Reg. 8. ibi Non est homo, qui non peccet; at paruulus est homo, cui imputari non potest peccatum actuale, quia caret usu rationis; ergo habebit originale peccatum. Secundo facit Psalm. 50. Ecce .n. in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea; in utero matris non sit peccatum actuale, ergo erit originale. Tertio Eccl. 40. Graue iugum super filios Adæ à die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulture in matrem omnium; quod peccatum licet tollatur per baptismum, inuenit tamen toto tempore huius presentis vitæ multæ calamitates, et miseriæ, quæ ex peccato originali tanquam à fonte ortum habuerunt. Quarto ad Rom.

Rom. 3. Omnes peccauerunt, et egent gratia Dei: si omnes peccauerunt, ergo etiam paruuli, quia cum actualiter non peccent, sequitur quod habeant originale peccatum. Quinto ad Rom. 5. Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, et per peccatum mors, ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt; quod si paruuli peccatum non haberent iniuste morerentur, et paterentur famem, et sitim; necnon à spiritibus vexarentur. Sexto facit ratio, quia oportet, ut baptisimi lauacro peccati originalis maculam deleat, qui in gloriam intrare vult, Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei. Septimo ad definitionem Ecclesiae Concil. Mileuit. cap. 2. et Concil. Trident. sess. 5. cap. si quis Adæ et seq. de hoc dixi in summa pec. cap. p. 1. titul. 1. quaestio. 3. et seq.

Secunda hæresis Armenorum docet Omnes homines ante passionem Christi fuisse damnatos propter peccatum primorum Parentum.

Contra facit primo, quia Abraam, Isaac, et Iacob ante Christum fuerunt, et tamen scriptura testatur eos esse saluos, Math. 8. ibi Multi ueniunt ab oriente, et occidente, et recumbent cum Abraam, Isaac, et Iacob in Regno caelorum. Secundo Luc. 16. ubi dixit, diuitem Epulonem esse sepultum in inferno; Lazarum tamen mendicum fuit deportatus ab Angelis in sinum Abraæ. Tertio facit ratio, quia cum Deus sit iustus,

iustus, simul iustum cum impio non damnat Hebr. 11. ac multi fuerunt iusti, ut manifestè scriptura testatur, ut Abel, Enoch, Moyses, Iob, et David, ergo non est dicendum eos fuisse damnatos: nunquam ergo Deus aliquem eterna morte damnat, nisi propter propria demerita Ezech. 18. Ecce omnes animæ meæ sunt, ut anima patris ita et anima filij, mea est: anima quæ peccauerit ipsa morietur, et infra, Hic non morietur in iniquitate patris sui; sed vita uiuet. Pater eius, qui calumniatus est, et vim fecit fratri, et malum operatus est in medio populi sui; ecce mortuus est in iniquitate sua: et dicitis, quare non portabit filius iniquitatem patris? Videlicet quia filius iudicium, et iustitiam operatus est, omnia præcepta mea custodiuit, et fecit illa, uiuet vita. Anima quæ peccauerit ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filij sui.

Tertia hæresis Valentini, et Manichei docet Peccatum non esse à libero arbitrio, sed à Dæmone.

Contra facit 1. Eccl. 15. ibi Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata, et præcepta sua, si uolueris mandata conseruare, conseruabunt te, et in perpetuum fidem placitam seruare. Apposuit tibi aquam et ignem, ad quod uolueris porrigere manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonum et malum, quod placuerit ei dabitur illi. Præterea aut Dæmon cogit, aut per sua-

persuadet, si ergo cogeret, utique voluntas nostra non esset libera; quod contrarium dixi supra de libero arbitrio; si verò Demon persuaderet ad peccandum, et tunc si peccatum committitur, sit mediante libero arbitrio, quia persuasio non est coactio. Præterea si angeli mali peccaverunt à libero arbitrio, multo magis potest peccare homo, cuius vires sunt imbecilliores, Iob. cap. 4. Quarto Vnusquisque tenetur à concupiscentia sua abstractus, et illectus Iac. 1. non ergo semper tentatione Demonis peccat. Quinto si peccatum esset à Demone, frustra daretur præceptum homini ut non peccaret; sed hoc præceptum illi datum fuit Ioan. 5. Ecce iam sanus factus es iam amplius noli peccare, et 1. Corint. 13. Euigilate iusti, et nolite peccare.

Quarta hæresis Lutheri docet Omne opus quantumlibet rectè factum, esse peccatum.

Contra hanc vide, quæ dixi supra tit. de Operibus.

Quinta hæresis docet Aetius, quem sequitur est Lutherus, dicens Solam fidem absque vili alio opere esse satis ad vitam æternam consequendam, et per consequens nullum peccatum quantumlibet graue imputari habenti fidem.

Contra hunc errorem dixi supra tit. de Fide hæresi. 2.

Sexta est hæresis Armenorum dicentium Esse aliqua peccata prorsus irremissibilia, quæ à nullo vnquam sacerdote remitti possunt.

Contra facit primo Math. 16. Quodcumque

ligaueris super terram, erit ligatum et in caelis, et quodcumque solueris super terram, erit solutum et in caelis, qui totum dicit nihil excludit; nõ est ergo aliquod peccatum, quod à Petro remitti non possit. Secundo facit Math. 18. Ioan. 20. ibi Quaecumque solueritis super terram, erunt soluta et in Cælo, et iterum, Quorum remissionis peccata remissa erunt; ecce Apostolis datam esse potestatem absoluendi; non hoc vel illud peccatum, sed omnia. Non obstat Mat. 12. Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus; Spiritus autem blasphemiae non remittetur, et Quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerint contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro; ex quo loco videtur colligere peccatum in Spiritum sanctum non posse ab aliquo sacerdote dimitti; nam Resp. quod ibi loquitur de peccato aliquo in Spiritum sanctum, quod est duritia cordis, quæ homo tenet usque ad finem vitæ remissionem peccati per poenitentiam accipere; tale peccatum non remittitur, non quia irremissibile fuerit, sed quia de illo peccator non poenituit: ideo nunquam in hac vita remittetur; post mortem vero, etiam si poeniteat, non remittetur; quoniam à mortuo perijt confessio; quamdiu autem peccator viuit illum patientia Dei ad poenitentiam expectat Rom. 2. Si verò perseuerat in iniquitate, secundum duritiam cordis sui, et cor impenitens, thesaurizat sibi iram in die iudicii.

iudicij Dei: et hinc tali non remittitur in hoc seculo, neque in futuro Aug. in Epistol. 50. ad Bonifacium; secundo Resp. Riccard. de S. Vi-ctore in libello de spiritu blasphemiae, quod ibi non est intelligendum de remissione culpae; sed bene de remissione poenae; quoniam qui peccat in Patrem, vel in Filium habet excusationem, eo quod egit per ignorantiam; et ita dignus est venia, qua videlicet aliquid de poena peccato debita illi remittatur; qui autem peccauit in Spiritum sanctum, nullam habet excusationem, eo quod ex pura malitia; et ita non dignus venia, quia videlicet illi remittatur aliquid de poena peccato debita.

Septima heresis Vualdensium est Nullum peccatum capitale esse tolerandum, etiam si permittatur gratia vitandi quantumuis maioris mali.

Contra hunc errorem facit primo Math. 19. ibi Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras; ab initio autem non fuit sic. Ecce diuortium viri et uxoris permixtum à Moysse; at tale diuortium esse malum Christus ostendit dicens: Quod Deus coniunxit homo non separet; quibus verbis, ut inquit Hieron. non dedit nouum praeceptum, sed antiquum nouauit, et instaurauit, cum dixit ab initio non fuit sic: si Moyses permisit, ergo non probauit, quia illa permittimus, quae non probamus, ut dicit ibi Chrysostom. Secundo facit ratio, si minus malum maiori malo comparatur, habet

habet aliquam rationem boni, videlicet defecit minus gradus malitiae, per quem maius malum excedit minus: Omnis autem declinatio à malo bona est, et iuxta illam rationem boni potest quodammodo acceptari à voluntate; idcirco permittantur meretrices, ut euitetur adulterium, et vitium contra naturam, dicente Hierem. 5. Vnusquisque ad uxorem proximi sui hincibat, et Immutandus est usus naturae in eum usum, qui est contra naturam, ut masculi in masculos turpitudinem suam operentur, ut ad Rom. 5. Tercio Math. 13. ubi qui zizania permittit in agro, timens ne eradicetur triticum, minus malum permittit, ut euitet maius. Quarto facit e. Nerui. c. duo mala distin. 13. ex quibus colligitur Principem licite permittere posse populo suo aliquod minus malum, seu peccatum, ut ex illa permissione auertat à malo, seu à peccato maiori, et intellige de illa permissione, quae solum excludit culpae punitionem, non culpam ipsam; potest. n. Princeps permittere, hoc est non punire aliquod peccatum, ut abtineat populus à grauiori, non tamen potest permittere hoc est sic indulgere culpae veniam, ut faciendo id quod permixtum est, si est contra legem diuinam, non peccet: quia nullus hoc modo contra legem diuinam dispensare potest.

Octaua haeresis Ioviniani asserit Omnia peccata esse paria, Direct. 2. p. 9. 4. n. 4.

Contra facit 1. Mat. 5. Ego dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudiciorum, qui

qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio; qui autem dixerit fatue, reus erit gehennae ignis. His verbis aperte ostendit peccatorum differentia, ex differentia reatus. Secundo Math. 23. loquens de his, qui noluerunt Discipulos hospitio recipere ait. Amen dico vobis tolerabilius erit terre Sodomorum, et Gomorreorum in die iudicii, quam illi civitati. Tertio quia maius peccatum est in Spiritum sanctum, quam in Patrem, ut dixi supra in 6. haeresi. Quarto Ioan. 9. Qui me tradidit tibi maius peccatum habet.

Nona haeresis Ioviniani, et Pelagij fuit, quos sequuti sunt Beguardi, et Beguini docentes hominem, qui semel per gratiam fuerit iustificatus, non posse amplius peccare.

Contra facit Primo 1. Corint. 10. Qui statim videat ne cadat. Secundo Math. 6. Dimitte nobis debita nostra; quam orationem omnes usque ad finem vitae dicere veraciter possunt. Tertio 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est. Quarto adest definitio Ecclesiae clementis ad nostram de haereticis.

Decima haeresis est Martini Lutheri dicentis Nullum esse peccatum mortale, nisi incredulitatem, Direct. 2. p. q. 6.

Contra hanc vide quae dixi supra tit. de fide haeresi 2. et Concil. Trid. sess. 6. Can. 27. et seq.

Item haeresis est assentire Peccata omnia resisti posse absque auxilio Dei, Direct. 2. p. q. 4. haer. 10. et non esse concedendam veniam peccatorum

eorum petentibus, ibidem q. 6. n. 28. c. fin. 24. q. 3. nec non fieri posse peccata ex sua natura, ut stuprum et similia absque culpa, ibidem q. 7. haer. 4. et peccantem conformare suam voluntatem divinae voluntati, ibidem q. 10. haer. 11.

Vndecima haeresis Ioan. Caluini docet Nullam esse differentiam inter peccatum mortale, et veniale, quoniam (ut ait) nullum est peccatum veniale, sed omne peccatum est mortale.

Pro tollenda huiusmodi haeresi notandum est, quod peccatum mortale est illud, per quod tollitur vita spiritualis animae, quae est per gratiam; quae sublata recedit statim Deus ab anima, in qua habitat, et inde continuo sequitur mors: vnde Aug. Vita corporis tui est anima tua, vita animae tuae est Deus tuus; de quo dicit Ezech. 18. Anima quae peccauerit ipsa morietur, et Sapient. 15. Malorum amatores digni sunt morte. Peccatum autem veniale dicitur aliquando propter causam, vnde oritur, ut cum peccatur ex ignorantia, vel infirmitate, cui magis indulgetur, quam si ex propria malitia; procedunt aliquando ab euentu, qui illi accidit, quia videlicet data est illi venia; iuxta quam acceptationem omne peccatum etiam mortale dicitur veniale, si digna pro illo fiat poenitentia, et iuxta nullam istorum duorum significationem vnum nomine peccati venialis; quia convincere nimirum peccatum veniale natura sua differre à peccato mortali; tertio modo peccatum aliquod dicitur veniale ex sua natura, et ex propria ratione.

tione: et est illud quod ex se, et sua natura, est tam leue, et tam minutum, vt nō valeat aliquem priuare gratia diuina, aut facere illum Dei inimicum, aut reddere illum dignum morte æterna. Hæc autem leuitas peccati aliquando inest illi ex natura sua, et ex genere suo; quia materia ipsa, aut res ipsa, circa quam versatur, est ex genere suo leuis, pro vt est modicus risus, aut verbum ociosum, quo nemo læditur. Aliquando leuitas ipsa peccati prouenit non ex re ipsa; sed ex imperfectione operis, quæ contingere potest, etiam vbi res ipsa esset nimium grauis: talis autem operis imperfectio potest oriri ex peruitate materiæ, vt contingit in furto rei leuissimæ, aut in parua detractiōe, per quam in minima re læditur fama proximi: potest etiam talis operis imperfectio oriri ex defectu liberationis, pro vt contingit in motibus subreptitijs, propter quem defectum opus ipsum non potest dici plene voluntarium; et ideo non habet plenam rationem peccati, et inde euenit, vt veniale sit, quod alioquin fuisset mortale; mortale igitur infert mortē animæ, quæ est priuatio gratiæ, et mortem æternam infert; veniale autem nec vnā nec alteram mortem infert, sed tantum facit ex se dignum pœna temporali.

Contrafacit primo Psalm. 31. ibi Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domīno, et tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus; vbi sanctus orat pro impietate peccati, quod intelligitur de

de veniale; alioquin non esset sanctus ille, qui orat. Secundo Prou. 24. Septies in die cadit iustus, et resurgit; impij autem corruent in malum: si iustus est non cadit; si cadit non est iustus; oportet ergo vt sit aliquis casus peccati, qui iustitiam non tollat. Tertio facit Math. 5. Omnis qui irascitur fratri suo reus est iudicio, qui autem dixerit fratri suo racha reus erit concilio: qui autem fatue, reus erit gehennæ ignis; cum igitur ex tribus illis peccatis solum tertium, et vltimum dicatur puniendum gehennæ ignis, hoc est morte perpetua; colligitur illud solum esse peccatum mortale, reliqua verò esse venialia; Chrysostom. Homil. 16. super Math. grauitas enim peccati colligitur ex magnitudine pœnæ. Quarto Math. 12. Quicumque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei; neque in hoc seculo, neque in futuro; vbi constat quædam peccata remitti in futuro seculo, quæ sunt venialia, cum certum sit peccata mortalia non remitti in futuro seculo, quia illa ducunt hominem ad mortem æternam, Eccl. 11. Lignum quod ad Aquilonem ceciderit, ibi manebit. Quinto 1. Cor. 3. Fundamentum, nihil aliud nemo potest ponere, præter id, quod possumus, quod est Christus. Si quis autem superedificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides, et stipulam: vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies. n. Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, et vniuscuiusque

opus quale sit, ignis probabit; si cuius opus manserit, quod superaedificabit, mercedem accipiet: si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse tamen saluus erit; sic tamen quasi per ignem: ubi apparet per lignum, fenum, et stipulam significari peccata venialia, cum dicatur fore saluum quasi per ignem. Sexto ad Heb. 5. Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quae sunt ad Deum; ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis, qui condolare possit ijs, qui ignorant, et errant; quoniam et ipse circumdatus est infirmitate: et propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis: ubi colligitur quod nunquam Pontifex iuberetur offerre, nisi esset iustus; quatenus autem offerret pro suo peccato, debet intelligi de veniali, quod si offerret hostiam in peccato mortali existens auget peccatum suum. Septimo Iac. 1. Vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus, et illectus, deinde concupiscentia eum conceperit, parit peccatum: peccatum verò cum consummatum fuerit generat mortem; in quibus verbis duo genera peccatorum demonstrantur: quorum vnum generat mortem, alterum autem non. Octavo Iac. 3. ibi, In multis offendimus omnes: multi .n. non peccauerunt mortaliter, ut Ioan. Baptista, et Hyerem. ideo dicendum est de peccatis venialibus. Nono facit ratio, quia si omnia peccata essent mortalia (ut docuit Calvinus) utique Deus

Deus esset nimis seuerus; non posset dici iugum eius suauis, eiusque onus leue Math. 11. similiter si nullum peccatum esset mortale, nisi infidelitas, (ut testatur Lutherus) utique tolleretur iustitia eius; non .n. sat est credere Deum esse misericordem, nisi etiam credamus iustum; nam ut ait Sapient. 20. Misericordia, et veritas custodiunt Regem. Decimo facit contentio doct. Richard. de S. Viç. in opusculo de differentia peccati mortalis, et venialis, Anselm. sup. 1. Corint. 3. ubi etiam Aymon. Ang. libr. de bono coniug. cap. 6. ultimo dicit Concil. Trid. sess. 6. cap. 11. ubi de peccatis venialibus fit mentio: non obstat quod obijcit Calvinus de textu Mat. 5. ibi Qui vnum ex istis minimis mandatis contempserit, minimus vocabitur in Regno caelorum; nam Resp. quod Calvinus more haereticorum, non integrum citauit illum textum: dicit .n. ibi Qui ergo soluerit vnum de minimis mandatis istis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in Regno caelorum, ubi apparet quod non ob solam causam dicitur minimus in Regno caelorum, quia soluit vnum de mandatis minimis, sed quia soluendo illa docet alios sic esse faciendum, quamuis ergo soluendo minima quis peccet venialiter; docendo tamen alios, ut sic faciant, peccat mortaliter, quia perniciose mentitur, et scandalum iniquitatis ponit coram proximo suo, dicendo sic esse ab omnibus faciendum, quemadmodum ipse fecit.

Duodecima haeresis est Ioannis Vniuersalis dicentis,

gens, Omne peccatum hominis prædestinatum esse ueniale; quia nullum tale punitur æterna morte: et omne peccatum hominis reprobū esse mortale, quia omne tale (vt ait) morte æterna ple-
tendum est.

Contra facit primo Genes. 1. ibi In quacunque die comederis ex eo morte morieris; ubi patet peccatum primi parentis fuisse mortale, et tamen nullus negat illum fuisse saluum. Similiter secundo de Dauid. connubens cum uxore Uriæ peccauit mortaliter 2. Reg. 12. et tamen poenitentia ductus factus est saluus. Tertio de filio prodigo dicitur Luc. 15. Filius hic mortuus erat, et reuixit. Quarto sequeretur absurdum quod omnia peccata dimissa sanctis fuissent uenialia, et tamen de Magdalena dicitur, quod erat in ciuitate peccatrix; præterea frustra institutum esset sacramentum poenitentiae, quod tamen est necessarium Ezech. 18. Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit iudicium et iustitiam uitam inuet, et non morietur. Quinto adest definitio Eccl. Concil. Trident. sess. 6. Can. 17.

Tertiadecima hæresis est dicere, Peccantem mortaliter uerè, et propriè hæreticum esse, Direct. p. 2. q. 10. hæz. 10.

Quartadecima est, Peccantibus non esse comminatum damnationem; sed præbentibus tantum malum exemplum, Direct. 2. p. quart. 11. hæz. 14.

Quin-

Quintadecima dicens Adam non amisisse sanctitatem, et iustitiam, cum mandatum Dei transgressus est Concil. Trident. sess. 5. Can. 1.

Sextadecima dicens Peccatum Adæ sibi soli, non eius propagini nocuisse, ibid. Can. 2.

Decimaseptima asserens Peccatum originale proprijs viribus posse tolli, ibid. Can. 3.

Decimaoctaua negans, Paruulos baptizandos esse ad tollendum originale peccatum, ibid. Can. 4.

Decimanona asserens Non remitti peccatum originale in baptismo, ibid. Can. 5.

POENITENTIA. CXXIIII.

LUTHERVS hæreticus docet Non esse tres partes poenitentiae, sed optimam poenitentiam dicit esse nouam uitam; de confessione et contritione diximus superius suis in locis: superest tantum hic ut ostendamus ex sacris literis satisfactionem esse necessariam, damnatur in Conc. Trident. sess. 14. Can. 4. et Can. 13. Cath. de poenit.

Contra facit quia dimissa culpa restat aliqua poena soluenda iuxta mensuram et poena, et temporis à Deo decretam, quod patet primo Num. 14. ibi cum Moyses orasset Dominum dicens: Dimitte obsecro peccatum populi huius: respondit Dominus, dimisi: attamen omnes homines, qui tentauerunt me, non uidebunt terram pro qua iuravi patribus eorum; secundo

Z 4 dimissa

dimisso peccato David, transtulit quoque Da-
minus peccatum tuum, adhuc remansit pœna
2. Reg. 13. et 2. Reg. 24. cum igitur post dimis-
sam culpam remaneat pœna, potest homo ali-
quam pœnam voluntariè tolerare; et hæc pœ-
na voluntaria, et libera tolerantia, est alterius
pœnæ debite satisfactio; quæ consistit in elemo-
syna, ieiunio, et oratione, ut probatur primo
Dan. 4. Peccata tua elemosynis redime, et ini-
quitates tuas misericordijs pauperum. Secun-
do Luc. 11. Quod superest date elemosynam,
et ecce omnia munda sunt vobis. Tertio de ora-
tione dicitur Eccl. 21. Fili peccasti, ne adipe-
cias iterum, et de præteritis deprecare, ut dimi-
tantur tibi. Quarto in omni genere satisfactio-
nis habetur Math. 3. ibi Facite fructus dignos
pœnitentiæ. Quinto ad Rom. 6. Sicuti exhibui-
stis membra vestra seruire immunditiæ, et ini-
quitati ad iniquitatem; ita exhibete membra ves-
tra seruire iustitiæ in sanctificationem. Sexto
adest com. opin. doct. Isichius lib. 4. super Le-
uitic. Beatus Fulgentius in Epist. ad Venantiam,
Eucherius super libr. 5. Regum, Druthmarus
super 3. Math. ubi etiam Chrysostom. Theophi-
lus super 6. ad Rom. Septimo adest definitio Ec-
clesiæ Concil. Florent. de Sacramento pœnitenti-
æ, Concil. Trident. sess. 6. cap. 14. et sess. 14.
cap. 6. Non obstat, primo Ezech. 18. ubi Domi-
nus per Ezechiam prophetam promittit, se non
recordaturum amplius omnium iniquitatum
impij, si ille egerit pœnitentiam ab omnibus

pecca-

peccatis suis: si post actam pœnitentiam Deus
non recordatur iniquitatum impij; ergo post
culpam remissam, nullam Deus exigit pro pec-
catis pœnam; quoniam (inquit Lutherus) si ali-
quam post remissionem culpæ Deus exigeret
pro illo pœnam, iam recordaretur iniquitatum
impij post illius pœnitentiam; nam Resp. hanc
promissionem non fuisse factam, si ille solum
fuerit corde contritus; sed promisit hac condi-
tione: si impius egerit pœnitentiam; at pœni-
tentia integra complectitur etiam satisfactionem,
ideo non facit integram pœnitentiam, qui pro
peccato non satisfacit: secundo dato quod no-
mine pœnitentiæ complecteretur tantum con-
tritio, responderi potest, quod ibi non tantum
requiritur pœnitentia, sed etiam ut faciat iudi-
cium et iustitiam, quod completur in satisfactio-
ne, nisi esset tanta contritio, quæ compensaret
defectum exterioris pœnæ; tertio Resp. quod
quatenus dicit se non recordaturum iniquitatum
impij, dicit se non amplius habiturum illum tan-
quam inimicum; sed non obstat, quod post amicitiam
contractam illum amicè puniat; Nam iuxta Pau-
li sententiam ad Hebr. 12. flagellat Deus om-
nem filium, quem recipit. Secundo non obstat,
quod Christus pro nobis omnibus satisfecit, et
ideo iniuriam facit Christo peccator, qui pro
suis peccatis Deo satisfacere conatur, unde Pau-
lus 1. Timot. 2. Christus se ipsum dedit re-
demptionem pro omnibus, et 1. Ioan. 2. Factus
est propitiatio pro peccatis nostris, et non tan-
tum

tum pro nostris, sed pro totius mundi; nā Resp. iuxta dictum 1. Pet. 2. Christus pro nobis passus est, nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia eius, et Psalm. 115. Quid retribuam Domino pro his, quæ retribuit mihi? dixit, Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini inuocabo; præterea Resp. quod omnis propositio, quæ dicit, quod Deus vult omnes homines saluos fieri; et in Christo omnes viuificabuntur, sunt interpretanda, hoc modo videlicet Christus redemit omnes, i. qui redempti, aut redimendi sunt, seu nullus homo nisi per Christum redimitur. In Christo omnes viuificabuntur, i. omnes, qui viuificandi sunt, in Christo viuificabuntur, seu nullus qui viuificatur habet vitam, nisi per Christum; item Deus vult omnes homines saluos fieri, i. Deus vult omnes homines, qui saluandi sunt, saluos fieri, aut nemo nisi Deo volente saluatur; quod si taliter non intelligerentur, vix illarum veritas haberi posset, cum multi sint homines, qui non sunt redempti, viuificati, neque salui; non tamen id contingit, quia redemptio per Christum oblata non fuerit illis sufficiens, perinde ac alijs, qui redempti sunt; sed quia ipsi noluerunt vi redemptione per Christum data, neque voluerunt accipere conditionem redemptionis, reconciliationis, et vitæ, et perpetuæ salutis; non enim omnibus salutem obtulit, sed illis solam, qui Dei mandata custodierint, Ioan. 15. Vos amici mei estis, si mandata mea feceritis, et

idem

idem 14. Si diligitis me mandata mea seruate, et Math. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata, ita interpretatur Aug. in Epistola ad Vitalem, et in lib. de Origine animæ; vnde dicendum est, Christus satisfecit pro omnibus, qui pro peccatis suis satisfaciunt; seu melius, nemo nisi per Christum pro peccatis suis satisfacit, vnde Paulus 2. Timot. 2. Fidelis sermo: nam si commortui sumus, et conuiuemus, si sustinemus, et conregnabimus; Satisfactio, n. Christi non applicatur alicui, nisi mediante sacramento, aut aliquo bono opere, et nihil Dei gloriæ detrahimus; sed meritum passionis eius extollimus, cum dicamus, passionem suam non solum satisfecisse pro nobis, sed etiam meruisse, ut opera nostra essent satisfactoria. Tercio obijciunt quod in sacris literis non reperitur hoc verbum satisfactio in hunc sensum, neque apud sanctos Patres; nam Resp. quod sacra litera præscribunt nobis leges de operibus, quæ facere debemus, et de rebus, quas credere tenemur, non tamen de vocabulis, quibus necessarium vti oportet; quicquid de re ipsa constat, parum refert; si hoc, aut illo vocabulo utamur: quatenus autem dicitur, quod hæc vox non reperitur apud sanctos Patres, Resp. hoc esse falsum; nam reperitur apud Greg. Hom. 34. super Euag. Leon. j. in Epist. 89. Hier. super Malachiam, Ambros. lib. ad Virginem c. 8. Cyprian. Epist. 13. lib. 1. Tertullianus lib. de Poenitentia.

Secunda hæresis Lutheri docet Poenitentiam, quæ

quæ ex timore gehennæ oritur esse non solum inanem, verum etiam noxiam.

Contra quam nota hinc quæ dixi supra de contritione, damnat in Concil. Trident. sess. 14. Can. 5.

Tertia hæresis Nonitianorum est, quæ tollit omnem poenitentię virtutem, dicens Eos, qui semel lapsi sunt, nunquam postea consequi remissionem, quantumlibet postea poeniteant.

Contra facit primo Iob 41. Tu quidem gressus meos dinumerasti; sed parce peccatis meis. Secundo David post peccatum commissum Psalm. 50. dixit Miserere mei Deus, secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Tertio Math. 18. ibi, ille Rex omne debitum dimisit seruo suo, quoniam rogauit eum; et quia ille eum alio conseruo non exerceuerat eandem misericordiam, coniectus est in vincula, et carcerem. Quarto Sap. 7. ibi Malitia sapientiam non vincit; quod si aliquod peccatum non esset remittendum, sapientia esset victa à malitia, aut superata illius potestas si non potest, aut superata misericordia, si non vult. Quinto Eccl. 21. Fili peccasti, ne adijcias iterum; et de præteritis deprecare, vt tibi dimittantur. Sexto Isa. 55. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas; et reuertatur ad Dominum, et miserebitur eius, et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Septimo Hyer. 18. Si poenitentiam

tiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus illam, agam et ego poenitentiam super malo quod cogitavi, vt facerem ei. Octavo Ezech. 18. Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et euodierit omnia præcepta mea, et fecerit iudiciu et iustitiam, vita viuet, et non morietur; omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor. In iustitia sua, quam operatus est viuet. Nono Math. 9. Non est opus bene valentibus medico, sed male habentibus. Eunt discite quid est misericordiam volo, et non sacrificium. Decimo Psalm. 102. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu tuam, qui coronat te in misericordia, et miserationibus. Vndecimo adest definitio Concil. Rom. Concil. Nicen. cap. 8. Concil. Trident. sess. 6. cap. 14. et Can. 29. Echiussit. 8. de confess. de hoc S. Thom. 3. p. q. 84. et seq. doct. com. in 4. sent. distin. 14. et sequent. Concil. Trident. sess. 14. Hosius de sacram. poenit. cap. 44. et cap. seq.

Quarta hæresis est asserere Non esse distincta hæc duo sacramenta baptismum, et poenitentiam Concil. Trident. sess. 14. Can. 2.

Quinta negans verba illa Accipite Spiritum sanctum etc. non esse intelligenda de potestate remittendi, et retinendi peccata, ibidem Can. 3.

Sexta Non esse necessarium confiteri omnia sua peccata mortalia, quarum memoria habetur

tur cum circumstantia mutante speciem, saltem
semel in anno, ibid. Can. 7. et 8.

Septima asserens Absolutionem non esse adu-
judicalem, ibid. Can. 9.

Octava dicens Episcopos non posse sibi re-
seruare casus ibid. Can. 11.

Nona dicens Totam poenam cum culpa di-
sti; et clauis datas ad soluendum, non ligandum
ibidem Can. 12. et 15.

PEREGRINVS. CXXV.

DIOTREPHES quidam docuit Non esse
impendendam humanitatis curam pere-
grinis.

Contra facit primo Exod. 23. Peregrino mor-
lestus non eris. Secundo Leuit. 23. Postquam
messueris segetem terrae uestrae, ne secaberis
eam usque ad solum, nec remanentes spicas col-
ligeris, sed pauperibus, et peregrinis dimitte-
ris eas. Tertio Deut. 14. Peregrino, qui in-
portas tuas est, da ut comedat. Quarto Job. 24.
Foris non manet peregrinus; ostium meum ui-
tori patuit. Quinto Math. 25. Hospes fui, et
non recepistis me. Sexto Loth, ut Origenes
annotauit Homil. 5. super Genes. ab incendio
Sodomorum, et Gomorreorum propter solam
hospitalitatem liberatus est.

PER-

PERFECTIO. CXXVI.

PERFECTIONE Apostolis se pares esse,
haereticum est, Direct. p. 2. q. 12. n. 4. et acquiri
possit adeo, ut ulterius progredi non possit,
ibid. q. 7. n. 1.

PERSONA. CXXVII.

PERSONAM eandem esse Patrem, et Filium,
et Spiritum sanctum asserere, haereticum est;
Direct. p. 2. q. 6. n. 41.

Item si dicatur Vnum esse vnitate collectiuum,
non autem essentiae, ibid. q. 7. n. 2.

Item Eas non posse aliquid agere intrinsece
vniuersim alia, ibid. q. 9. art. 23.

PHILOSOPHIA. CXXVIII.

PHILOSOPHIAE studium eodemnandum
esse, error est Arnaldi, Direct. 2. p. q. 11.
numero 5.

POTESTAS. CXIX.

VNA de haere est haereticum Vuldensium, quae
asserit Omnem potestatem, tam laycalem,
quam Ecclesiasticam amitti per peccatum mor-
tale.

Quem errorem sequuti sunt Ioannes Vui-
cleph,

eleph, et Ioannes Huss. qui tali vtuntur medio. Omnis potestas à Domino Deo est, Deus autem non præstat dona sua peccatoribus, ergo peccator caret potestate; nam Resp. falsum est, quod Deus non donet, seu non concedat dona sua peccatoribus. Nam Hier. 27. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabucodonosor Regis Babylonis serui mei. Insuper et bestias agri dedi ei, vt seruiant illi, et seruiant ei omnes gentes, et filio eius, et filio filij eius; donec veniat tempus terræ eius et ipsius, et seruiant ei gentes multe, et reges magni: Ecce Nabucodonosor malus dicitur Rex; quoniam regnare facit Deus hominem hypocritam propter peccata populi, vt inquit Iob cap. 14. Secundo Math. 23. Super Cathedram Moyli sederunt Scribæ et Pharisei: omnia quæcunq; dixerint vobis facite; secundum verò opera eorum nolite facere: dicunt. n. et non faciunt. Tertio 1. Pet. 2. Serui subditi sint in omni timore Domini, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyabolis. Quarto Indas Apostolus erat, et tamen peccator erat, Ioan. 6. Non ne duodecim vos elegi? et vnus ex vobis Diabolus est. Quinto Ioan. 11. Caiphas cum esset pontifex, anni illius prophetauit. Pontifex erat et sententiam mortis aduersus Christum dicebat; possibile est ergo, vt quis sit peccator, et pontifex; nam qui solem suum facit oriri super bonos, et malos, etiam donat regna iustis, et peccatoribus. Sexto, et vitimo adest definitio Ecclesie Concil.

Concil. Constant. sess. 8. artic. 4. et Concil. Trident. sess. 7. Can. 12.

Secunda hæresis dicit Potestatem à Christo datam Petro in se esse translatam, Direct. p. 2. q. 12. nu. 3.

PRÆCEPTVM. CXXX.

PRIMA hæresis est Lutheri, quæ docet Nullum esse in tota lege Euangelica præceptum. Contra facit primo Math. 5. Non veni solvere legem, sed adimplere; adimpleuit autem legem veterem cum illi addidit præcepta, quæ non erant in illa, vt illis additis fieret integra, et perfecta lex; ita interpretatur Hier. et Chrysost. Homil. 18. et Tertull. lib. 4. contra Marcionem. Secundo Ioan. 15. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut et ego præcepta Patris mei seruauit, et maneo in eius dilectione. Tertio facit Math. 28. ibi Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filij, et Spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quæcunq; mandauit vobis. Quarto facit particulare præceptum fidei, Mar. 16. Qui crediderit, et baptizatus fuerit saluus erit; qui verò non crediderit condemnabitur: eodem modo est præceptum de baptismo Ioan. 3. ibi Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto non potest intrare in Regnum Dei; similiter, penitentiam esse in præcepto probatur Luc. 13. Nisi penitentiam egeritis, omnes

simul peribitis, et hic loquitur de poenitentia, quæ virtus est: de poenitentia autem sacramentali dictum est supra cum de confessione egimus. Quinto facit ratio, si nullum est præceptum in Evangelio, ergo nullum est peccatum in eis, quæ sub Evangelio veniunt; nam Paulus docet non esse prævaricationem, ubi non est lex ad Roman. 4. si non est prævaricatio ergo non est peccatum, quia Propheta regius, cesset omnes peccatores esse prævaricatores. Sexto non solum præcepta Evangelica pertinent ad christianos, sed etiam præcepta decalogi; nam præcepta illa sunt de lege naturæ, et omnia, præcepta illa tria primæ tabulæ præcepta deducuntur ex illis duobus primis naturalis rationis notificationibus principijs: Quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, hæc et facite illis. Quod tibi non vis fieri alteri ne feceris; quæ duo legis naturæ principia Christus confirmavit in Evangelio, Math. 5. et non solum hæc uniuersalia, sed etiam particularia confirmavit, cum dixit Si vis ad vitam ingredi, serua mandata; et cum interrogatus esset, quæ essent hæc mandata Matth. 19. dicit, Non homicidium facies, non adulterabis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, Honora patrem tuum, et matrem tuam. Septimo, et ultimo adest definitio Ecclesiæ Concil. Trident. sess. 6. cap. 11. et Can. 19. non obstat, quod obijcit Lutherus illud ad Gal. 3. Christus nos redemit de maledicto legis, scilicet pro nobis maledictum, et ibidem 5. In libertatem

tem vocati estis fratres; nam Resp. omnia hæc, et alia similia loqui de illa sola libertate, qua liberavit nos Deus à servitute legis Mosaycæ, etiam post mortem non sumus obligati ad seruandum ceremonias, et iudicia legis Mosaycæ; nam in tota illa Epistola nihil aliud loquitur Paulus: ideo ne aliquis putaret se liberum ab obedientia mandatorum moralium dicit ibidem, Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis; sed per charitatem spiritus seruite inuicem, quod ita interpretatur Hier. ibidem, eodem modo intelligitur dictum Pauli 2. Corint. 3. Vbi spiritus Domini, ibi libertas, hoc est qui spiritum habet intelligit se liberum à servitute legis Mosaycæ; secundo intelligas, ubi est spiritus Domini, ibi sit libertas à servitute peccati; nam omnis qui facit peccatum seruus est peccati Ioan. 8. tertio dicas, ubi spiritus Domini, ibi libertas, hoc est non timore peccati coactus, sed amore Dei ductus sponte iustitiæ operatur, ita intelligitur 1. Timor. 1. legem non esse iusto positam, sed iniusto; qui n. sponte facit ea, quæ lex moraliter iubet, vel amplius, cur ei necessitas legis imponitur? libertatem in facit, non necessitate quod facit: præterea non est verisimile Paulum tenuisse nos esse liberos ab observantia mandatorum Dei, cum excludat tam sepe adulteros; fornicarios, homicidas, fures, et alios huiusmodi à Regno Dei Paulus ad Ephesi 5. Cæthe. titul. de præceptis

Secunda hæresis Philippi Melanctonis docet Nullum esse in Euangelio consilium; sed omnia, quæ nobis commendantur, esse præcepta.

Ad tollendum hunc errorem notandum est primo quod præceptum aliquando sumitur pro doctrina à verbo præcipi, quod est docere, unde dicitur præceptor: in quam significationem non capimus hoc in loco; nam sub ista etiam consilia, quæ docentur, continerentur. Secundo not. quod mandatum dicitur quicquid alicui quouis modo commendatum est, etiam si non cogatur ad faciendum, et iuxta hanc significationem etiam consilia dicuntur mandata; quia consilia etiam nobis commendantur, et ideo iuxta hanc significationem in hoc casu non videntur hac voce mandati. Præceptum ergo sine mandato, de quo nunc loquimur, est lex sine regula, quæ obligat eos, quibus datur, ad aliquod agendum, vel omittendum, cui legi, vel præcepto qui non obedierit, damnationis æternæ sententiam à iusto Iudice audiet; consilium autem est adhortatio, quædam ad bonum, cuius obedientia laudabilis est; transgressio verò inculpabilis; quæ duæ definitiones colliguntur ex lib. 1. Hier. contra Iovinianum, his ita suppositis.

Contra hanc hæresim facit primo Math. 19. ibi Si vis ad vitam ingredi serua mandata; cum autem dixisset ille adolescens, se omnia mandata seruasse dixit ei Saluator noster, Si vis perfectus esse; vade, vende omnia, quæ habes, et da pauperibus.

ribus, et habebis thesaurum in cælo, et veni sequere me. In quibus verbis id annotare oportet, quod aliud dixit esse necessarium ad assequendum vitam æternam, et aliud ad perfectionem obtinendam; vnum est præceptum, et alterum consilium, Chrysostom. Homil. 64. super Math. et Hier. super Math. 19. Nec potest intelligi de abdicatione bonorum, quæ sit in persecutione ad veram fidei confessionem; nam Resp. quod tali casu non est solum de perfectione vitæ; sed etiam de necessitate salutis. Secundo Math. 19. Sunt enim Eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt Eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt Eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter Regnum cælorum. Qui potest capere capiat: qui se castrare, p. p. Regnum cælorum hoc est continentes esse, valde difficile erat, noluit de illa præceptum dare; sed solum adhortatus est dicens, qui potest capere capiat; quæ admonitio non habet vim præcepti, sed consilij secundum Hiero. d. loco dicit, quasi hortantis vox Domini est, et milites suos ad puerum præmium concitantis; qui potest capere capiat, qui potest pugnare pugnet, superet, ac triumphet, conclud. Chrysost. Homil. 63. super Math. apertius dicit Paulus 1. Corint. 7. De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do: Hanc distinctionem facit Ambrosius de viduis, August. lib. 1. de adult. coniug. cap. 18. Hier. super Paulum 1. Corint. 7. Tertio facit ratio, quia si nullum consilium esset in lege

Euangelica, sed essent omnia præcepta contenta in ea, ut non resistere alicui offendenti, si quis nos percuteret in una maxilla, præberemus ei et alteram; si quis in iudicio vellet nobiscum contendere, et tollere tunicam, dimitteremus et pallium, et alia id genus nonnulla; utique non esset iugum Domini suave, et onus eius leue Mat. 5.

Pro clariori intelligentia huius articuli tres regulæ constituendæ sunt, quibus dignoscitur præceptum à consilio. Prima summenda est ex consideratione duorum præceptorum charitatis, quæ sunt dilectio Dei, et dilectio proximi; ex quibus duobus tota lex pendet, et Propheta Math. 22. Quicquid igitur necessarium est ad seruandam dilectionem Dei, aut proximi, id omne credendum est esse nobis præceptum, quoniam plenitudo legis est dilectio ad Rom. 13. Quod autem ad augendâ dilectionem Dei, aut proximi est conueniens, et non necessarium ad illius cõseruationem, id pro consilio tantum habetur. Secunda regula sumitur ex præmio, quod promittitur obedienti, et ex pœna infligenda transgressori. Nam transgressor damnandus est ad mortem temporalem, aut æternam: clarissimè conuincitur inde, præceptum esse illud ad mortale peccatum obligans, vnde ad Gal. 5. Qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur; nullus à Regno Dei excluditur, nisi pro peccato mortali: si autem obedienti promittitur præmium, et nulla pœna transgressori designatur; iuste credere possumus, illud esse

esse consilium, et non præceptum, idè virginitas dicitur cõsiliu, cui promittitur Regnum celorum, iuxta illud Sunt Eunuchi, qui se castrauerunt propter Regnum celorum; quòd si posthabita virginitate nuprias elegerit nulla propter hoc illi infligitur pœna, dicente Paulo 1. Corint. 7. Si nupserit virgo non peccat, eodem modo cognoscimus, paupertatem euangelicam esse tantum in consilio, et non in præcepto; quia diuitiarum possessori nulla propter hoc pœna assignatur, et illas renuncianti præmium promittitur à Deo; Tertia regula est, quæ accommodari potest non solum huic negotio, sed omnibus quæ ad fidem, et ad mores spectant; et est totius Ecclesiæ cõsensus, ut illa pro præceptis habeamus, et illa tanquam consilia æstimemus, quæ concors sacrorum omnium doctorum consensus semper iudicauit esse consilia, et non præcepta; nam cum Ecclesia sit columna, et firmamentum veritatis, et Christus cum illa sit vsque ad consumationem seculi, consequens est, ut in his, quæ ad salutem sunt necessaria, illa errare non possit 1. Timot. 3.

Tertia hæresis Lutheranorum est, quæ asserit Nihil esse bonum, et Deo gratum, nisi quod est ab illo mandatum, atque præceptum.

Contra facit primo, quod dixi in proxima præcedenti hæresi. Secundo facit Genes. 4. vbi oblatio Abel placuit Deo; quæ tamen illi præcepta non fuit. Tercio Genes. 8. ibi Oñoratusque est Dominus odorem suauitatis; vbi holo-

causta oblata per Noe fuerunt grata Deo, non tamen ab eo præcepta. Quarto placuit Deo, ut Phinices interfecerit Israelitem coeuntem cum muliere madianitide, quod tamen ei non fuit præceptum Num. 35. Quinto grata fuit Deo Rachæ Betarum religio, qui sine Dei præcepto vinum non bibebant, et multis in alijs absque præcepto vitam austeram gerebant, Hier. 35. Sexto Daniel propheta nullum suscepit ieiunandi præceptum, et tamen valde gratum Deo fuit Dan. 10. Septimo Ioannes baptista fuit gratissimus, et tamen asperitas eius nunquam fuit ei à Deo præcepta; Ioan. 3. et Math. 11. Octauo Christus redemptor nostræ pauper fuit, quatenus homo; quam paupertatem ille propria electione sumpsit, et non aliquo patris mandato 1. Corint. 8. Quoniam propter nos egens factus est, cum esset diues, ut illius inopia nos diuites essemus. Nono Aug. lib. j. de adulterinis coniugijs cap. 14. dicit non solum opera facta absque Dei præcepto posse esse bona, et Deo grata, sed aliquando esse meliora, et Deo magis accepta, quam alia quæ præcepto illius sunt.

Quarta hæresis Lutheri docet Deum præcepisse nobis ea, quæ impossibilia sunt, ut à nobis seruentur, exemplum ponens de præcepto dilectionis Dei, cum impossibile sit aliqua non amare, nisi Deum, et exempl. de præcepto, non concupiscere; nam semper remanet penes baptismum concupiscentia.

Contra

Contra facit primo Deut. 15. ibi Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi, non supra te est, neque procul positum, neque in cælo situm, ut possis dicere, quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus atque opere compleamus? neque trans mare positum, ut auferas et dicas: quis et nobis poterit transferre mare, et illud ad nos usque deferre, ut possimus audire, et facere quod præceptum est? sed iuxta te est sermo valde in ore tuo, et in corde tuo, ut facias illum. Secundo Math. 11. ibi Iugum meum suauis est, et onus meum leue. Tercio 1. Ioan. 5. Mandata eius graua non sunt. Quarto facit ratio, quia si præceptum Dei esset impossibile, inultè ageret: lege .n. naturali docemur neminem obligari ad impossibile, teste Augustino; nemo peccat in eo, quod vitare non potest Ambr. lib. j. de Beato Iacobo cap. 3. Basil. Reg. Monach. cap. 83. Hier. ad Damasum. Quinto adest definitio Ecclesiæ Concil. Triden. sess. 6. cap. 11. Quod autem attinet ad rationem Lutheri Resp. quod nõ sic præcipitur, ut Deum ex toto corde diligamus, qd̄ nihil præter Deum diligamus: sed sic iubemur diligere, ut nihil repugnans præceptis Dei amemus, quapropter ille dicendus est diligere Deum ex toto corde, qui Deum diligens reliqua omnia mandata eius seruat, Ioan. 3. Si quis diligit me, sermones meos seruabit, et 1. Ioan. 5. Hæc est charitas Dei, ut mandata eius custodiamus. Præterea, si præcepta essent impossibilia, utique scriptura non

non diceret plures dilexisse Deum, eiusq; mandata seruasse, vt legitur 1. Reg. 14. de Dauid, de quo Dominus dixit Non fuisti sicut serui meus Dauid, qui custodiuit mandata mea, et ambulauit post me in toto corde suo, et idem Dauid Psalm. 118. dicit In toto corde meo exquisiui te, et alibi Ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui; si ad omnia mandata tua, ergo et ad mandatum dilectionis Dei. Ad illud præceptum, quod Lutherus dicit impossibile, nempe non concupisces etc. Resp. quod per illud præceptum non prohibetur carnis concupiscentia, quia cum talis concupiscentia regulariter reperiatur in omnibus hominibus, nullus est, qui tale seruasset præceptum. At Dauid custodiuit omnia mandata Domini, ergo et hoc mandatum: non autem custodisset illud, si carnis concupiscentia fuisset prohibita: conuincimus ergo, vt per illud præceptum non prohibeatur concupiscentia carnis, sed interior voluntatis affectus; pro cuius rei declaratione notandum est, quod peccatum accipitur tripliciter, primo pro hostia, quæ offertur pro peccato 2. Corint. 5. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit: hoc est hostia pro peccato, à qua peccati significatione nunquam aliquis dicitur peccator; ideo Paulus dicit Deum illum non fecisse peccatorem; sed quod fecit eum peccatum: secundo modo dicitur peccatum causa alliciens, aut impellens ad peccatum, vel poena peccati, ut

ius ad Rom. 7. Si autem quod nolo malum hoc facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum: peccatum hoc loco nominat Paulus carnis concupiscentiam; à quo peccato nullus peccator dicitur, quia ipsa concupiscentia in malum impellit, et in poenam primi peccati data est, vnde Aug. super Epist. ad Gal. aliud est peccatum habere, et aliud peccare, sicut aliud est, quod regnet peccatum in nostro mortali corpore, quod prohibetur ab Apostolo ad Rom. 6. aliud autem quod non inhabitet: nam hoc non prohibetur ad Rom. 7. dixit Si. n. quod nolo malum id ago, iam ego non operor illud, sed quod habitat in me peccatum, Riccardus de S. Vi. lib. 2. de Emanuele cap. fin. tertio modo dicitur peccatum pro culpa, et Dei offensa, quam voluntas nostra transgrediendo Dei præceptum committit, et propter quam voluntas sic peccans rea efficitur alicuius poenae infligenda, et ab hoc peccato dicitur homo peccator: de hac ergo peccati significatione loquentes, dicimus concupiscentiam carnis, aut fornicationem non esse peccatum, et per consequens non esse prohibitam, per præceptum illud Non concupisces. Hosius Tit. de Charitate cap. 65. Aug. lib. 14. cap. 10. cap. 24. de ciuit. Dei, et lib. 1. ad Bonitacium cap. 13. et lib. 1. de Nuptijs. Hanc heresim de concupiscentia damnat Conc. Trid. sess. 7. Can. 18.

Quinta haereticus docet Præceptum nullum posse adimpleri in hac vita, Direct. 2. p. 7. c. 14. p. 7. c. 14. PRÆ-

PRÆDESTINATIO. CXXXI.

PRAEDESTINATI nomen à sua doctrina suscipientes docebant, Piè viuentibus non prodesse bonorum operum laborem, si à Deo ad mortem ordinati fuissent: et impijs peccatoribus non obesse quæcunque scelera, et flagitia ab illis commissa, si Deus illos ad vitam æternam prædestinasset: quem errorem per mille annos sepulchrum resuscitauit Ioannes Huss. ab inferis.

Contra facit primo Genes. 4. ibi Dominus ad Cain: Nonne si bene egeris recipies? ubi Dominus promittit homini præcito præmiū bonorum, si ea voluerit agere; nouit. n. Deus mutare sententiam, si homo egerit mutare vitam; vnde Hyerem. 18. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam; agam et ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei. Secundo certum est, quod Dauid fuit prædestinatus à Domino ad vitam æternam; nihilominus propter scelus commissum fuit dictus filius mortis; vnde nisi pœnitentiam egisset fuisset dignus morte 2. Reg. 12. Tercio Petrus prædestinatus ad vitam æternam, aliquando à Christo fuit uocatus Sathanas, Mathe. 18. et magistrum suum ter negauit. Quarto adest definitio Ecclesie Conc. Constant. sess. 15. Echiustit. 31. Concil. Trid. sess. 7. Can. 6.

Secunda hæresis Lutheranorum docet Hominem sine speciali Dei reuelatione posse scire se

se esse à Deo prædestinatum ad vitam æternam.

Contra facit primò ratio, quia Petrus non potest esse certus certitudine euidentiæ de sua prædestinatione; quoniam se esse prædestinatum non potest sibi esse aliquo modo euidens. Nam ex solat minorum notitia, non potest esse euidens; quoniam sola prima principia per se nota sunt hoc modo euidentiæ; at cum Petrum esse prædestinatum non sit principium per se notum, consequens est, ut possit hoc modo esse euidens; alioquin si hoc modo esset euidens Petro se esse prædestinatum, unicuique etiam esset euidens d. Petrum esse prædestinatum: secundo modo non potest esse euidens Petro se esse prædestinatum per demonstrationem; quoniam illud non est res necessaria; sed merè contingens, cum pendeat ex sola voluntate Dei, Paulus ad Roman. 9. Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; res autem contingens non potest per demonstrationem probari, quia teste Arist. de contingentibus non potest haberi scientia: tertio modo non potest esse euidens Petro per experientiam se esse prædestinatum, quoniam id quod sic est euidens, oportet ut sit facilliter, et intuitiue agnatum; ac se esse prædestinatum est actus diuinæ voluntatis, quo Petrum ad vitam æternam ordinat; nisi Deo viso videri non potest; immo etiam si Deum ipsum quis videret; non tamen idèò necessarium esset, ut diuinam illam volitionem intueretur, qua Petro decerneret dare vitam æternam; Deus. n. est speculum

culum quoddam voluntarium, ea quæ vult in se ipso pandens, et manifestans; et quæ non vult ascondens: iudicia .n. Dei sunt ad eò nobis occulta, vt non solum illa intueri, sed neque alio modo cognoscere valeamus Pfalm. 35. Iudicia Dei abyssi multa, et Sapient. 9. Quis hominum poterit cognoscere consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? et ad Rom. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ, et scientiæ Dei, quàm incòprehensibilia sunt iudicia eius, et inuestigabiles viæ eius. Quis .n. cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? et 1. Corint. 2. Quæ sunt Dei nemo nouit nisi spiritus Dei: nos autem non spiritum huius mundi accepimus; sed spiritum, qui ex Deo est, vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis. Ex quibus colligitur, neminem absque Dei clara uisione posse certò scire certitudine euidentie, se esse ad vitam æternam predestinatum.

Præterea contra hanc hæresim alia facit ratio, quòd nemo sine Dei speciali reuelatione potest certitudine fidei catholice certò scire, se esse predestinatum; nam hoc esset articulus fidei, seu deduceretur ex aliquo articulo fidei, quod est manifestè falsum: nam ad illud omnes credendum tenerentur sub interminatione gehennæ; et licet uideatur deduci ex Math. 19. Si uis ad vitam ingredi serua mandata; ista promissio est sub conditione, de qua nemo est certus, an pienè adimpleat; et datur perseveranti vsque ad finem, de quo nemo certus est Math. 10. Qui

perse-

perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit, et Eccl. 12. Si ceciderit lignum ad Austrum, suad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit ibi erit: nec finale perseverantiam quis, quam potest agnoscere, et certitudine fidei catholice, Eccl. 9. Nescit homo utrum amore an odio dignus sit; sed omnia in futurum seruantur incerta, Prou. 27. Ne gloriæris in crastinum, ignorans, quid superuentura pariat dies, uidè Aug. lib. de pastoribus cap. 12. temeraria iudicia esse censet ea, quibus homines de se, aut alijs iudicant, quales futuri sunt, cum hoc scire non possint. Tertio facit alia ratio, si homo esset certus de sua salute, non esset opus eum monere, vt sit pauidus, et cautus, 1. Corint. 10. Qui sibi uidetur stare, videat ne cadat, et Salomon deus homo, qui semper est pauidus, S. Bernar. in serm. de septuagesima Certitudinem utique non habemus; sed spei fiducia consolatur nos, ne dubitationis huius anxietate cruciemur, et Greg. lib. 6. in Reg. Spiritus quidem uenit, et vadit, quia reprobos deserit, et electos assumit, et quia iudicium omnipotentis Dei inperferabile est, unde ueniat, et quò vadat homo nescit; quia sciri non potest, an quis in gratia, quam recipit, perseverare in perpetuum debeat; Salomus super Eccl. Aug. Epist. 121. tractans illud Pauli 1. Corint. 4. Nolite ante tempus iudicare, dicit Sicut libi quisque, nemo alter alteri notus est: et tamen nec sibi quisque innotus est, vel de sua crastina conuersatione securus.

securus. Quarto adest definitio Ecclesie Concil. Trident. sess. 6. cap. 12. et seq. et si quis diceret eum, qui gratiam semel baptismi suscepit non posse amplius eam amittere; et per consequens esset certus de salute, et de munere perseverantiae; nam Resp. quod David post baptismum gratiam cecidit, et Apostoli post baptismum susceptum, quod intelligitur per dictum Ioan. 13. Qui lotus est non indiget, nisi ut pedes lavet. Vos autem mundi estis, sed non omnes; parum tamen post hæc verba in eadem nocte omnes Apostoli scandalum passi sunt, quando relicto eorum magistro omnes fugerunt, et Petrus ter illum negavit: ex quibus apparet nomen absque speciali revelatione Dei posse certum, et infallibiliter scire se esse predestinatum, aut in bonitate, et iustitia usque in finem vite perseveraturum; per aliqua tamen signa posset coniecturari se esse in numero predestinatorum, ut patientia in tribulationibus, misericordia erga pauperes et afflictos, humilitas, contemptus rerum mundanarum, lacrymarum ubertas pro desiderio patrie celestis, libens auditio verbi Dei; ex his tamen non redditur securus, quia possibile est quod talia in se non sint, quælia esse putat, et debent; quia potest contingere, quod cum illis sit aliquod peccatum mortale, de hac S. Thom. 1. p. q. 23. art. j. et seq. doct. com. lib. 1. sent. distin. 40. et seq.

PRÆDICATIO. CXXXII.

IOANNES Vuicleph, et Ioannes Huss. post Vualdenses docuerunt, Liberam esse unicuique Christiano verbi Dei prædicationem, adeo ut si propter prohibitionem superioris desinit prædicare verbum Dei, esse eo ipso à Deo excommunicatum.

Contra facit primo, quod dicit Paulus ad Roman. 10. ibi Quando prædicabunt nisi mittantur? Secundo ad Hebr. 5. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: qui locus potest intelligi de prædicatione, sicuti de Pontifice, cuius proprium officium est prædicare. Tertio Apostoli eo dicti sunt, quia missi, quibus data fuit potestas prædicandi, Marc. 16. Quarto Ioannes 1. vbi de Ioanne baptista dicit, Fuit homo missus à Deo cui nomen erat Ioannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Quinto Luc. 3. ibi Factum est verbum Domini super Ioannem Zacharie filium in deserto, et venit in omnem regionem Iordanis prædicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum; vbi Theoph. factum est verbum Domini super Ioannem, ut discas illum non temerè, neq; citra vocationem ad testificandum de Christo prosiluisse, sed divino motum spiritu; per verbum intellige Spiritum sanctum, vel mandatum Dei. Sexto nul-

lus propheta, neque etiam Moyses, nisi Deo prius precipiente diuina mandata explicare fuit ausus, vnde Hyer. 14. Non misi eos, et non precepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem etc. Hyer. 13. Non mittebam Prophetas, et ipsi currebant, non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant, et de istis loquitur Ioan. 10. Omnes quotquot ante me venerunt, furcs sunt et latrones; vbi Theophyl. dicit nota verbum, quicumque venerunt, inquit, non quicumque missi sunt. Nam Prophetæ quidem missi aduenerunt; Pseudoprophetæ autem quales, et seditiosi illi dicti à nullo missi venerunt, sicut et Dominus dixit, Ego non mittebam eos, et illi currebant; et Beda d. loco, per se venerunt, quia per eum missi non fuerunt, dicente Apostolo Quomodo prædicabunt nisi mittantur? et not. Hieron. super Epist. ad Galat. lib. 1. in principio dicit, Quatuor genera Apostolorum sunt; primum, quod neque ab hominibus est, neque per hominem; sed per Iesum Christum, et Deum patrem, vt Prophetæ, et Apostolus Paulus; secundum genus, quod à Deo constituitur, et ab homine mittitur, vt Iesus filius Naue, qui à Deo fuit constitutus, et à Moysse missus; tertium, quod ab homine non à Deo, vt cum hominum fauore, et studio ordinantur (vt nunc videmus) plurimi non Dei iudicio, sed redemptio pro fauore vulgi in sacerdotium subrogantur; quartum genus est, quod neque à Deo, neque per hominem, neq; ab homine, sed à semetipso;

vt sunt pseudoprophetæ, et pseudoapostoli operarii iniquitatis, transfigurantes se in Apostolos Christi, qui dicunt, hæc dicit Dominus, et Dominus non misit eos. Septimo contra hanc heresim facit ratio, quia multæ sunt causæ, quibus interdici potest prædicatio verbi Dei, vt quando quis relictis proprijs ouibus vellet alijs prædicare; secundo quando timeretur contemptus verbi Dei, vt respectu audientium, malitia, seu duritia, seu respectu prædicantis; vnde Greg. Cuius vita despicitur, restat, vt eius prædicatio contemnatur; et peccatori dicitur Psalm. 49. Quare tu enarras iustitias meas per os tuum; et aliquando propter ignorantiam, aliquando propter aetatem docentis: quapropter Christus, qui paruulus natus summa erat sapientia, prædicare noluit antè trigésimum suæ ætatis annum Luc. 3. et præcursor illius Ioannes baptista illa eadem ætate prædicare cœpit; et hinc factum est (vt arbitror) vt Ecclesia decreuerit Episcopos, quibus ex officio prædicare competit, non ordinari antè trigésimum ætatis annum; tertia causa assignari potest, quare prædicatio prohiberi possit, est quando predicator scandalum prædicat; vnde Apost. ad Gal. 1. Sunt aliqui, qui vos conturbant, et volunt conuertere Euangelium Christi, et ad Gal. 5. Vt inanis se indantur, qui vos conturbant, et Prou. 21. Eijce denisorem, et exibe eum eo iurgium. Octauo adest definitio Concil. Constantiensis sess. 8. artic. 14. Concil. Trident. sess. 24. cap. 4.

non obli. quod dicant Heretici se missos esse à Deo; nam ostendant signis ac miraculis, pro ut fecit Moyses coram Pharaone, qui miraculorum claritatem probavit se missum fuisse à Deo; et cum Christus misit Apostolos ad prædicandum, prius dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eijcerent eos, et curarent omnem languorem, et omnem infirmitatem, Catheci. in prin. pag. 10.

PRÆSCIENTIA. CXXXIII.

ALBANENSES dixerunt Deum non præscire ex se aliquod malum, sed per aduersarium suum scilicet Dæmonem.

Pro tollenda huiusmodi Hæresi notandum est, duplex esse malum, culpe scilicet, et pœnæ, utrumque Deum præscire probatur, primo Isaia 45. Ego Dominus et non est alter; formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum: malum hic dixit bellum, non quod per se malum sit, sed quia incommodum est illis, qui bellum substinent. Secundo de utroque dicitur Iona 3. Et vidit Deus opera eorum, quoniam conuersi sunt de via sua mala, et misertus est Deus super malitiam, quam loquutus fuerat, ut faceret eis, non fecit: quo in loco constat duplicem malitiam designari; cum enim dixit conuersi sunt de via sua mala, malum culpe indicauit; dicens autem misertus est Deus super malitiam, quam loquutus fuerat, ut faceret

et eis, malitiam pœnæ apertissime intellexit; à Dæmone autem hæc scire non potest: nam quæ societas lucis ad tenebras? aut quæ conuentio Christi ad Belial? 2. Corin. 6. de hac doct. com. lib. 1. sent. dist. 41. et seq.

PROPHETIA. CXXXIII.

AELLES hæreticus dixit Prophetas falsa docuisse, et sibi inuicem contraria dixisse. Contra facit primo Luc. 1. Locutus est enim Deus per os sanctorum, qui à seculo sunt prophetarum eius; at Deus mendacium non dicit, immo est via, veritas, et vita, immo est veritas ipsa: vnde Psalm. 44. dicit ibi David, linguam suam esse calamus scribæ velociter scribentis; si ergo Deus est scriba; propheta autem calamus, eius dicta verissima erunt. Secundo ad Hebr. 1. Multifariam, multisque modis olim Deus loquens in prophetis etc. Tertio 2. Pet. 1. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei homines.

Secunda hæresis Montani docet Prophetas fuisse arreptitios, non intelligentes, eadem quibus loquebantur.

Contra facit primo 1. Reg. 9. Qui. n. propheta dicitur hodie, vocabitur olim videns, si propheta est videns; ergo et intelligens; vnde prophetia dicitur quandoque Visio Isa. 1. ibi Visio Isaia filij Amos, et Ezech. 1. Visiones

Dei vidi, et Nahum 1. liber visionis Nahum, et Dan. 10. Intelligentia opus est in visione. Secundo facit ratio, quia prophetia habet à Deo, at inspiratio omnipotentis dat intelligentiam Iob 31. ergo propheta intellexerunt. Tertio 1. Corint. 14. Qui prophetat hominibus loquitur ad ædificationem, et consolationem: qui loquitur lingua semetipsum ædificat; qui autem prophetat Ecclesiam ædificat; volo autem vos omnes loqui linguis: magis autem prophetate; nam maior est, qui prophetat, quam qui loquitur linguis, nisi forte interpretatur, ut Ecclesia ædificationem accipiat: ecce vides, quod propheta interpretatur, quod fieri non posset, nisi intelligeret. Quarto Dan. 1. dicit de Daniele, quod dederit illi Deus intelligentiam omnium visionum, et somniorum. Quinto Ezech. 10. ibi Intellexi, quia Cherubin essent etc.

Tertia heresis fuit Prophetiam esse naturalem ex hominum dispositione, Direct. 2. p. q. 4. n. 6.

PROPRIVM. CXXXV.

PROPRIVM quicquam nemini habere ficeretur, heresis est; Direct. 2. p. q. 6. n. 19. cap. fin. 24. q. 3. ver. Apostolici.

PVRGATORIVM. CXXXVI.

GRÆCI, Armeni, et Vualdenses docent Nullum esse purgatorium locum, in quo anime

animæ ab hac luce migrantes purgantur à sordibus, quas in corpore contraxerunt, antequam in æterna tabernacula recipi mereantur; Lutherus tamen, etsi purgatorium fateatur, negat tamen illud ex sacris literis ostendi posse, de hoc tractant doct. com. in 4. sent. dist. 21. et Conc. Trid. sess. 25. in princ. et in Bulla Pij 4. de prof. fidei. Hosius Tit. de satisf. c. 48. pag. 71. et seq. Cathec. in 5. artic. pag. 72.

Ad tollendam hanc heresim supponendum est primò in illa futura beatitudine nullam esse maculam, nullas esse etiam sordes Isa. 35. Via Sanctorum vocabitur, non transibit per eam pollutus, et Apocal. 21. Non intrabit in eam aliquid coinquinatum; Civitas. n. illa est sancta sponsa, quam sponsus eius Christus sanctificavit, mundans eam lauacro aquæ in verbo vite, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi. Nam quod Ecclesia nullam habeat maculam, aut rugam, tunc solum implebitur, quando ipsa erit beata; non autem in hac vita, in qua quotidie orantes dicere debemus. Dimitte nobis debita nostra, Aug. lib. 20. cap. 25. de ciuit. Dei, et in lib. de heresibus c. 88. Hiero. super Hier. cap. 31. nulla igitur anima, quæ aliquam habet maculam, intrabit in gloriam celestem: at multe sunt anime, quæ discedentes ab hoc seculo, plurimas habent peccatorum veniarum sordes, quas nunquam, dum hic viuerent, mundauerunt; tales autem non discedunt in

infernum, quia nullus in charitate discedens propter sola uenialia perpetuo damnatur: nec ad gloriam ascendunt, quoniam à sordibus peccatorum uenialium non dum sunt mundati; ergo oportet dare tertium locum, in quo animæ recipiantur, quo usque sint tanquam aurum in fornace mundate, ut sic purificate possint intrare in illam ciuitatem sanctam Hierusalem, in qua nihil coinquatum intrat.

Secundo suppono, ut dixi supra de poenitentia; quod post peccatum commissum restat aliqua poena toleranda pro punitione peccati, et aliquo modo satisfaciatur Deo peccator pro debito, ad quod ex peccato tenebatur, si ergo aliquis decedat post peccatum dimissum, pro quo adhuc non satisfecit, non certè descendet ad infernum, quia culpa est ei remissa, neque intabit adhuc in gloriam, cum non dum pro culpa satisfecerit; oportebit dicere ut proficiatur in purgatorium; cum uerificetur dictum Nullum malum impunitum: his ita suppositis fundamentis, et rationibus.

Contra facit primo Isai. 4. Abluet Dominus fordes filiorum Sion, et sanguinem Hierusalem leuabit de medio eius in spiritu iudicii, et in spiritu ardoris. Secundo Malach. 3. Ecce uenit, dicit Dominus exercituum, et quis poterit cogitare diem Aduentus eius? et quis stabit ad uidendum eum? ipse .n. quasi ignis conflagrans, et quasi herba fullonum, et sedebit conflagrans, et emundans argentum, et purgabit filios Leui, et

colabit eos quasi aurum, et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia; per quæ uerba Aug. lib. 20. cap. 25. de ciuit. Dei dicit esse purgatorium. Tertio Math. 12. Quicumque dixerit uerbum contra filium hominis remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro; si nulla culpa in alio seculo remittitur, quid opus erat addere, neque in futuro? ita interpretatur hunc locum Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 39. et Bernard. serm. 66. super Cantica. Quarto facit 1. Corint. 3. ibi Si quis autem superedificat supra fundamentum hoc aurum, et argentum, lapides preciosos, lignum, fœnum, stipulam; uniuscuiusque opus manifestum erit. Dies .n. Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, uniuscuiusque opus quale sit ignis probabit; si cuius opus manserit, quod superedificauit, mercedem accipiet: si cuius opus asserit, detrimentum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem: ubi probatur esse purgatorium; cum dicit, ipse autem saluus erit; nam qui in inferno sunt nunquam dicuntur salui; ita interpretatur Origenes in Homilia sexta super Exodum, et Aug. in Enchiridion ad Laurentium, et Hier. lib. 18. in fine super Isaiam, et Greg. lib. 4. Dialog. cap. 39. Quinto adest generalis consuetudo Ecclesiæ orandi pro mortuis, et definitio eius in Concil. Carthaginense, et in Concil. Florent. sub Eugenio 4. Addo Concil. Trident. sess. 6. Can. 30.

et sess. 25. in decreto de purgatorio. Secundo addo Tob. 4. Panem tuum, et uinum tuum super sepulturam iusti constitue, ut scilicet pauperes inde refecti, pro defuncti salute Deum deprecantur. Septimo 2. Mach. 14. Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis orare, ut a peccatis soluantur. Octauo ad Philip. 2. In nomine Iesu omne genu flectatur celestium, terrestrium, et infernorum, certum est quod illi qui in inferno sunt non genuflectuntur, sed blasphemant nomen Domini. Nono Apocal. 5. Et omnem creaturam, quæ in cælo est, et super terram, et sub terram, et mare, et quæ in eis sunt omnes audiui dicentes. Benedictio sedenti in Throno, et Agno, Benedictio et honor, et gloria, et potestas in secula seculorum, Echus tit. 25. de purgatorio, Turrianus lib. 4. cap. 13. Direct. 2. p. q. 14. hæc. 13.

Secunda Lutheri est hæresis, qua docetur Animas in purgatorio existentes non esse exeatum merendi, aut demerendi.

Contra facit primo Eccl. 6. ibi Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia apud inferos erunt, quod tu properas, hoc est per illa iuari non possunt, ut mereri ualeant. Secundo Eccl. 11. Si ceciderit lignum ad Aquilum, aut Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit; nemo ergo post hanc uitam meretur, ut Hieron. ibidem. Tertio Ioan. 9. Meretur operari opera eius qui misit me, donec dies

dies est: venit nox quando nemo potest operari; unde Aug. tract. 44. super Ioan. operetur ergo homo dum uiuit, ne illa nocte praueniatur, ubi nemo potest operari; ita Chrysostom. Homil. 55. super Ioannem, et Hieronym. super Epist. ad Galatas, et Origen. super Psalm. 36. Quarto 2. Corint. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis pro ut gessit, siue bonum, siue malum; si quis accipit secundum ea, quæ gessit in corpore; postquam anima separatur a corpore, nihil amplius meretur. Quinto ad Gal. 6. Bonum autem facientes non deficientes; tempore. n. suo metemur non deficientes; ergo dum tempus habemus operemur bonum: quem locum exponens Theophylactus dicit, tempus merendi esse tempus presentis uitæ.

Tertia hæresis Lutheri docet Animas in purgatorio non esse securas de sua salute.

Contra faciunt, quæ dixi in proxima præcedenti heresi. Secundo facit ratio, quia anima, quæ purgatur, charitatem habet, quia iam ei remissa fuit culpa; ex quo redditur testimoniū, quod sumus filij Dei, quod si filij, et hæredes, hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Tertia facit ratio, anime postquam migrantur ex hac uita, agnoscent sententiam, quæ fertur in eas, et per consequens sunt securæ de salute, cum mittuntur in purgatorium. Quarta facit ratio, quia si in purgatorio esset periculum dam-

nationis, utique ibi esset tentatio, et militis quidam, quod non esset dicendum, quia dicitur Iob. 7. Militia est vita hominis super terram, hoc est in vita huius presentis seculi; non obliuiscens quod dicit Ecclesia dum orat coram Deo: A porta inferi erue Domine animas eorum: et illud Domine Iesu Christi Rex gloriæ libera animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, et de profundo lacu: libera eas de ore Leonis, ne absorbeat eas Tartarus etc. Resp. Beati quod purgatorium dicitur infernus propter vicinitatem, et conuenientiam, quam habet cum illo, sicuti etiam Limbus. i. sinus Abrahæ, ita vocatur infernus, et lacus Psalm. 85. Erue animam meam ex inferno inferiori, et Psalm. 48. Deus redemit animam meam de manu inferi, et Zach. 6. Tu in sanguine testamenti tui educaisti viros, qui erant in lacu, in quo nō est aqua. secundo Resp. quod non semper dubitatur de his, quæ petuntur, an ita futura sint, vt petuntur; nam sępē petuntur illa, quæ certō futurā euentura, vt petuntur, Eccl. 36. Da mercedem sustentibus te, vt propheta tui fideles inueniantur; nullus autem dicet, Ecclesiasticum dubitasse de fidelitate prophetarum Dei, aut dubitasse, quodd Deus daturus esset mercedem illi, qui sustent illum; quod tamen ille petijt. Paulus certus erat se non separandum a charitate Dei: certus etiam erat coronam iustitiæ a Iudice Deo paratam sibi esse: orabat tamen Deum, vt illam assequi mereretur: et si cui ego desti-

destinatio sua fuisset notā; orare nihilominus deberet Deum pro suæ prædestinationis impletionē, vt per bona opera certam faceret suam vocationem 2. Pet. 3. sic etiam Ecclesia, quamuis certō sciat animas existentes in purgatorio, non fore ad inferos damnandas; pro illarum tamen liberatione orare non desinit.

Quartam heresim Lutherus inuenit, qua docet Animas sine intermissione peccare in purgatorio, quā diu quarunt requiem, et horrent pœnas, quia quarunt quæ sua sunt contra voluntatem Dei.

Contra facit primo, quod dixi supra in 2. heresi. Secundo facit ratio, qui si hoc esset verum, nihil aliud esset, quā laterem lauare, aut littus arare; præterea horrere pœnas, et querere requiem, non est peccatum; nam hoc experiuit David Psalm. 41. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, et apparebo ante faciem Dei, et ad Philip. 2. Cupio dissolui, et esse cum Christo; et Saluator noster propinquus passioni cepit pauere, et redere, dicens, Tristis est anima mea usque ad mortem Marc. 14.

REGNUM DEI. CXXXVII.

CHERINTVS hereticus dixit Regnū Christi futurum terrenum post resurrectionem, et in regno illo futuras carnis delicias: quod regnum dicebat duraturum in hac vita per mille annos;

annos; de quo errore dixi supra Tit. de Beatitudine hæretic. 2. cap. fin. 24. q. 3. Cath. in 3. p. dom. orat. pag. 544.

RELIQUIÆ SANCTORVM.
CXXXVIII.

VICIEPHITAE hæretici dixerunt Reliquias sanctorum non esse venerandas; de his tractat Holius Tit. de Oratione cap. 58. et de ceteris. cap. 90.

Contra facit primo, quod Basilicæ in illorum honorem ex Ecclesiæ institutione fiunt; et Ecclesia anathematizat eos, qui contrarium docent. Concil. Gangarense cap. 20. Secundo facit antiquissima eorum corporum tumulatio honesta. Dion. cap. 7. Eccl. Hyerac. quod fuit observatum etiam in testamento veteri Genes. 50. ubi corpus Iacob patriarchæ translatum est ab Aegypto in terram Canaan contra faciem Manibæ, quod ita mandavit fieri, dum ipse vixit, Genes. 49. hoc idem fecit Ioseph patriarcha Genes. 50. Deus visitabit vos asportare ossa mea vobiscum de loco isto, et huius præcepti postea meminit Moyses, cum populum Dei ab Aegypto educens ossa Ioseph secum tulit Exod. 13. Tercio adducit testimonia sanctorum nempe Ambrosij, et August. lib. 22. de ciuit. Dei cap. 8. et Cornelij Papa corpora sanctorum Petri et Pauli translata. August. lib. 1. c. 13. de ciuit. Dei, et in Epist. 103. et lib. 22. de ciuit. Dei cap. 8. Quarto

datus est honor Arcæ, Vrnæ, et Virgæ 2. Reg. 6. eadem ratione et reliquijs sanctorum, qui fuerunt habitacula Spiritus sancti 1. Corint. 9. neque per hoc committimus Idolatriam, quia Martyribus nostris non templa sicut dijs, sed memoriâ sicuti hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, fabricamus, Aug. lib. 22. de ciuit. Dei cap. 10. idem dicit Hieron. aduersus Vigilantium. Quinto adest definitio Ecclesiæ tot. tit. de Reliq. et vener. Sanct. addo Concil. Trid. sess. 25. tit. de inuoc. sanct. et Bulla Pij 4. de profess. fidei.

RESTITVTIO. CXXXIX.

GRÆCORVM hæresis fuit asserens Non esse necessariam rei furto sublata restitutionem, ut quis vitam possit assequi æternam.

Contra facit primo, quia hoc pugnat legi naturæ: Nefeceris alicui, quod tibi oderis fieri Tob. 4. Secundo facit Math. 22. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. At rarus est, qui non odiat se re sua spoliari. Terrio ad Roman. 18. Omnibus reddite debitum, cui tributum tributum, cui vestigal vestigal, cui honorem honorem, cui timorem timorem. Nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis. Quarto Tob. 2. Videte forte ne furtiuus sit, reddite enim dominis suis; quia non licet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Quinto Ezech. 33. Si dixerio impio, morte morieris, et egerit

egerit pœnitentiam à peccato suo, feceritque iudicium, et iustitiam, et pignus restituerit illi impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam iniustum, vita viuet, et non morietur: omnia peccata eius, quæ peccauit, non imputabuntur ei; vnde Aug. ad Macedon. Non remittitur peccatum, nisi restituitur ablatum, cuius autoritas approbata est ab Ecclesia in cap. peccatum de reg. iur. in 6. dixi in summa pec. cap. p. 1. q. 132. tit. 6. Cath. in 7. præcept.

RESURRECTIO. CXXX.

MULTI ex vetustis hæreticis (vt Saducei) negarunt Carnis resurrectionem esse futuram.

Contra facit primo Math. 22. Erratis nescientes scripturas, neque virtutem Dei: in resurrectione .n. neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut Angeli Dei in cœlo; de resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est à Deo dicente nobis; Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob, Deus non est mortuorum sed viventium. Secundo 1. Cor. 15. Si aut Christus prædicatur, qd̄ resurrexerit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit; si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est fides vestra.

vestra. Tertio, et vltimo adest definitio Ecclesie symb. Apost. et Concil. Constantinopolit. Direct. 2. p. q. 13. nu. 11. Cathec. in 5. artic.

Secunda heresis docet Corpus nostrum in illa resurrectionis gloria futurum impalpabile, et inuisibile.

Huius erroris Author fuit Eutychius.

Contra facit primo Iob 19. ibi Scio .n. quod redemptor meus viuit, et in nouissimo die de terra surrecturus sum, et rursus circumdabor pelle mea, et in carne mea uidebo Deum Saluatorem meum; quem uisurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Secundo facit Ioan. 11. ibi Resurget frater tuus; si enim corpus resurgentis esset impalpabile, tunc Lazarus, qui resurrexit, non fuisset frater Marthæ: postquam tunc non habuisset corpus; per quod erat inter illos iuncta cognatio. Tertio Luc. 24. ubi redemptor noster dubitantibus de sua resurrectione dixit, Palpate, et videte, quia spiritus habere, et ossa non habet, sicut me uideris habere: propter dotes tamen corporis glorificari potest reddi impalpabile, et inuisibile exemplo Christi, qui ianuis clausis ingressus est, et euauit ab oculis eorum.

Tertia heresis fuit Origenis, qui asserit Corpora post resurrectionem futura iterum mortalia, et post illam resurrectionem multis seculis transactis dicit corpora in nihilum redigenda.

Contra facit ad Rom. 6. ibi Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltima.

non dominabitur: exemplar autem Christi fuit
signum quoddam futurae in nobis resurrectionis.
Secundo 1. Corint. 15. Seminatur in corruptione
surgit in incorruptione; seminatur in ignobilitate
surgit in gloria; seminatur in infirmitate
surgit in virtute, et infra ibi Ab ora
est mors in victoria, quod non esset perfectè
denicta mors, si iterum resurgentibus mors
seu dominaretur.

Quarta haeresis docet Christum surrexisse
à mortuis die Sabbathi post parasceuem hora
sexta.

Huius erroris Authores fuerunt Armeni.
Contra facit, quia si Christus mortuus est
feria sexta, si sabbatho proximo resurrexerit,
non erit verum illum resurrexisse die tertia,
pro ut verissimum est Luc. 18. ibi Et postquam
flagellauerint occident eum, et die tertia resur-
get, et Math. 12. sicut enim fuit Ionas in ventre
Ceti tribus diebus, et tribus noctibus; sic erit
filius hominis in corde terre tribus diebus et tri-
bus noctibus.

Quinta fuit haeresis Armenorum, quae docet
Omnes homines in sexu virili resurrecturos,
nullumque esse post resurrectionem futurum
femineum sexum.

Contra facit primo Genes. 1. Masculinum et
feminam fecit eos; ex quibus verbis constat
sexum femineum non esse vitium, aut ex vicio
sed ex natura; alioquin non esset à Deo factum
si vitium, aut ex vicio esset; sequitur ergo, ut

qui utrumque sexum fecit, utrumque etiam re-
stituat, et qui utrumque instituit, utrumque simi-
liter restituat. Secundo ad Gal. 3. Quicumque
in Christo baptizati estis, Christum induistis.
Non est Iudaeus, neque Graecus; non est seruus,
neque liber; non est masculus, neque femina;
omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu: si
femina est in Christo Iesu, sicut masculus, cur
non erit in gloria sicut masculus? Tercio Ma-
th. 22. ibi In resurrectione enim neque nubent,
neque nubentur, sed omnes erunt, sicut Angeli
Dei; ubi nuptias post resurrectionem futuras
negauit, non sexus varietatem; non obit. ad
Ephes. 4. Donec occurramus omnes in unitatem
fidei, in virum perfectum, in mensuram gra-
tis plenitudinis Christi: ex quo arguunt omnes
in sexu virili resurrecturos; nam Resp. quod ap-
pellatione viri eo in loco (teste Augustino) in-
telligitur siue masculus ille sit, siue femina, ut
Psalm. 31. Beatus vir, cui non imputauit Do-
minus peccatum; secundo Resp. quod Paulus
ibi loquitur de perfectione doctrinae, et agni-
tione veritatis. Vltimo adest definitio Ecclesie
in dogmate septuagesimo inter ecclesiastica
dogmata ibi In resurrectione ex mortuis sexus
forma non mutabitur; sed vir mortuus resur-
get in forma viri, et femina in forma femi-
nae.

ROMANA ECCLESIA
CXXXI.

ROMANAM Ecclesiam esse meretricem har-
relis est, Direct. p. 2. q. 9. n. 13. et q. 12.
Item Romano Pontifici non esse subiectos,
hæresis est, Direct. p. 2. q. 14. n. 3.

SACERDOTIVM. CXXXXII.

VNVS ex perniciosis, et execrandis errori-
bus Lutheri est, quo docet Omnes chris-
tianos æqualem habere potestatem, nulla sta-
tus, aut sexus discretionem facta.

Contra facit primo Exod. 28. ibi Applica-
quoque ad te Aaron fratrem tuum, cum filiis
suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fun-
gantur mihi: at sacerdotium euangelicum est
multo præstantius Sacerdotio Leuitico; ergo
et magis segregatum erit quàm essent Aaron,
et filij eius. Secundo ad Hebr. 7. vbi Paulus
testatur, neminem de tribu Iuda iuxta legis mor-
sayce præceptum posse esse sacerdotem. Tercio
1. Reg. 17. vbi Samuel reprehendit Saul, quod
sacerdotis officio functus esset, propterea quod
holocaustum, et sacrificia Deo obtulisset. Quarto
in lib. Num. 4. legimus Tribum leuiticam esse
à Domino peculiariter electam ad ministerium
tabernaculi, et filios Caath destinatos ad por-
tanda uasa sanctuarij inuoluta ab Aaron, et filiis
eius,

eius, ut non tangeret ea, ne forte morerentur.
Quinto Num. 6. Dathan, Chore, et Abiron ab-
sorti sunt à terra, et uiui descenderunt usque ad
interos, eo quod sacerdotale officium usurpare
tentauerunt. Sexto 2. Reg. 6. Oza, quia exten-
dit manum ad Arcam Dei, mortuus est statim
ibi iuxta Arcam Dei. Septimo 2. Par. 26. Ozias
Rex fuit à Domino lepra percussus in fronte, eo
quod sacerdotalis ordinis dignitatem usurpare
præsumpsit. Octauo Daniel 3. vbi Balthassar
Rex bibens ex uasis, quæ Nabuchodonosor Pa-
ter eius abstulerat de templo Dei, quod erat
Hierosolymis, uidit manum scribentem in parie-
te Mane, Thetel, Phares, eadem nocte illo inter-
fecto Darius Medus successit in regnum; si tan-
tus honor præstatur umbræ, et figuræ, quanto
magis præstari debet corpori, et ueritati?

In nouo autem testamento probatur sacer-
dotium, et primò initiati sunt sacerdotes in ulti-
ma cæna cum Dominus dixit Luc. 22. Hoc fa-
cite in meam commemorationem; fuerunt au-
tem consummati in sacerdotio, cum post resurrex-
tionem dixit Ioan. 20. Quorum remisistis
peccata remissa erunt, et quorum retinueritis
retenta sunt. At multò antè Discipuli erant
christiani per baptismum induti, non ergo om-
nis christianus est sacerdos. Secundo facit 1.
Tim. 4. Nolinegligere gratiam, quæ in te est,
quæ data est tibi per prophetiam cum impositio-
ne manuum presbiterij, et infra Resuscites
gratiam, quæ est in te per impositionem manuum

micarum; talis ergo ordinatio sit auctoritate sacerdotis, non autem plebis, seu populi, ut supponit impius Lutherus. Tertio ad Tit. 1. Huius rei gratia reliquit Crete, ut ea, quae sunt corrigas, et constituas per civitates presbiteros, sicut et ego disposui tibi. Quarto ad Hebr. 5. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Quinto 1. Cor. 12. ibi Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primo Apostolos, secundò Prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opulationum, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Quod si unusquisque omnia potest (ut inquit Lutherus) frustra tot distribuit officia; ideo subiungit Paulus; nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes Prophetae? Sexto ad Hebr. 7. Translato sacerdotio, necesse est ut translatio legis fiat, quod si nullum tempore gratia esset sacerdotium peculiare, utique nulla quoque esset lex peculiaris; consequens est falsum, ergo et antecedens. Septimo facit ratio, quia si esset Ecclesia ordinata, ut contendit Lutherus, utique nulla esset Hierarchia, nullusque ordo in ea; sed omnia essent confusa; nam si Romanus Pontifex non esset superior Episcopis, Episcopi superiores sacerdotibus, et sacerdotes superiores laicis; sed omnes christiani essent sacerdotes; utique Ecclesia esset tanquam grex sine pastore, regnum sine Rege; et inde sequeretur quod dicit Prou. 11. Vbi non est gubernator,

popu-

populus corrumpet: Octavo facit similitudo Ecclesiae Triumphantis, in qua non omnes sunt aequales, ad cuius exemplum est formata Ecclesia Militans, Dion. lib. de Eccl. Hierarchia; propter hanc similitudinem dixit Bernard. lib. 3. de consideratione ad Eugen. Ioannem vidisse sanctam civitatem Hierusalem novam, descendentem de caelo; à Deo paratam Apocal. 22. quod sicut omnes Angeli, Arcangeli, et alij ordinantur sub vno capite Dei; ita hic quoque sub vno summo Pontifice, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Presbiteri, et alij in hunc modum. Nono est auctoritas Tertulliani libr. de praeser. haeret. et Cyprian. Epist. 9. lib. 3. Decimo adest definitio Ecclesiae in Conc. 4. Cartag. et cap. j. de Summa Trin. et fide cath. et Concil. Remense c. 20. cui addo Concil. Trid. sess. 23. Can. 1. et seq. et sess. 7. Can. 10. Non obstat, quod dicit Lutherus omnes christianos esse sacerdotes, per illud 1. Pet. 2. ibi Vos estis genus electum, regale sacerdotium; sed alius alio non potest esse magis homo; nam Resp. quod si hoc esset verum, in quibus verificaretur illud Psalm. 104. Nolite tangere Christos meos: secundo Resp. quod iuxta eundem omnes pariter essent Reges, quod non est dicendum: tertio Resp. quod si hoc esset verum, utique etiam Iudei omnes olim fuissent sacerdotes, cum in Exod. 19. legatur Mca est enim omnis terra, et vos eritis mihi in regnum sacerdotale: quarto Resp. iuxta Bedam et Didimum Alexandrinum, ideo vocati sunt à Petro omnes

christiani sacerdotes, quia vniti sunt Christo, qui est sacerdos, et Rex; nam postquam ostendit Christum esse regem et sacerdotem, hec verba subiungit; his itaque dispensatis necessarium erat disperfis ab eo, qui simul Rex, et sacerdos est, electum esse genus, et regale, simul atque sacerdotale etc. Secundo non obstat, quod inquit Lutherus dicens Ad sacerdotes noue legis spectat ministerium predicandi Malac. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirunt ex ore eius; quia Angelus Domini exercituum est; at officium predicandi ad omnes pertinet 1. Corin. 3. ibi Sufficiens nostra ex Deo est, qui et idoneos nos fecit ministros noui testamenti non litera, sed spiritu, et 1. Pet. 2. ibi Ut virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum, et Paulus ad Cor. Potestis enim omnes, per singulos prophetare, ut omnes discant, et omnes exhortentur: nam Resp. quod utraque pars assumpta est falsa, quia non ad omnes sacerdotes spectat, sed ad illos solum, qui curam animarum habent, ad alios autem non: Hebr. 5. ibi Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in ijs, quae sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis; officium ergo proprium sacerdotis est offerre, non autem docere. Altera pars est etiam falsa, quod officium predicandi competat omnibus christianis masculis, et foeminis; nam homini non licet absque missione predicari, ad Roman. 10. ibi

ibi Quomodo predicabunt nisi mittantur? et mulieribus interdicitur 1. Tim. 5. ibi Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulierem non permitto; ad illud 1. Corin. 3. ibi Idoneos nos fecit ministros noui testamenti; non de omnibus christianis est intelligendum, sed de ipso solo Paulo, et omnibus Apostolis: ita interpretatur Ambrosius, et Anselmus; ad illud 1. Pet. 2. ibi Ut virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum; loquitur ibi non de predicatione solenni, et publica, sed de priuata exhortatione, quae sit ad salutem proximi sui; cuiuslibet enim mandauit Deus de proximo suo Eccl. 17. ad illud Pauli 1. ad Corinthios, potestis enim omnes per singulos prophetare etc. Resp. quod ibi prophetare non intelligitur pro predicare, sed pro interpretari, quod quidem donum omnibus datum non est Paul. ad Ephes. 2. loquitur ergo de his omnibus, quibus hoc est concessum, quod autem dicit Lutherus, sacerdotes populi electione fieri, damnatur in Concilio Laodicensi cap. 13. Concilio Tridentino sess. 23. Canon. 7. Contra primam huius haereticis assertionem est etiam Concilio Tridentino sess. 7. Canon. 10. Turrian. lib. 4. cap. 1. Cath. de ord. sacramento.

Secunda haereticis docet Omnes sacerdotes esse pares, nullumque esse inter illos discrimen.

Huius haereticis Author fuit Acrius.

Contra quam dixi supra titulo de Episcopis, Concilio Tridentino sess. 23. Canon. 2. et Canon. 6.

Tertia

Tertia hæresis asserit Sacerdotem amittere consecrandi potestatem, si peccatum mortale commiserit, damnatur in Concil. Trid. sess. 14. Can. 10.

Huius erroris Authores fuerunt Vualdenses, tenentes omnes christianos posse consecrari, dummodo non essent in peccato mortali.

Contra hanc vide, quæ dixi supra titulo de potestate, et in 1. hæresi huius presentis tituli, Direct. 2. p. q. 8. et q. 14. n. 7.

Item Sacerdotes, qui non sunt Sectæ Begardorum carere omni potestate, est hæresis, Direct. 2. p. q. 8. n. 12. et q. 16. n. 2.

Quarta hæresis est Lutheri, quæ reprehendit Sacerdotum cœlibatum, dicens Sacerdotes non debere esse cœlibes.

Pro tollenda huiusmodi hæresi sciendum est sacerdotem esse coniugatum, duobus modis intelligi posse. Vno modo ut is, qui primò fuerat matrimonio alligatus, postea consecratur sacerdos, in matrimonio eodem manens; alio modo ut prius sacerdos, post susceptum sacerdotium uxorem ducat; in primitiua Ecclesia obsecutum est, ut qui uxorem duxerat, promoueretur ad sacerdotium; non tamen erat necessarium hoc, ut prius uxorem duxisset: nam Ioannes Euangelista virgo fuit, et Paulus etiam, qui tunc dum sacerdotes erant, sed etiam Episcopi; hæc consuetudo, iuxta quam matrimonio alligatus promouebatur ad sacerdotium, inualuit usque ad tempora Nicœni Concilij, in quo generalis decreto

decreto statutum fuit, ne aliquis uxorem habens consecratur sacerdos; conc. Siricius Papa in Epistola ad Cumerium Tاراconensem Episcopum cap. 7. quòd autem sacerdos consecratus post suam consecrationem ducat uxorem, nunquam permisit Ecclesia, nec aliquando impudè factum esse reperitur, ut in Can. Apost. 27 et Concil. Nicœn. cap. j. unde Græci, quibus mos est coniugatos ad sacerdotium promouere, nunquam permiserunt aliquem post susceptum sacerdotium ducere uxorem, cap. cum olim de cler. coniug. cap. de syracusanis 28. distin. ex quibus iam dictis duo colliguntur, primo quod in primitiua Ecclesia nunquam licuit alicui post susceptum sacerdotium uxorem ducere: secundo quod quamuis aliquando in primitiua Ecclesia licuerit matrimonio ligatum promoueri ad sacerdotium, tam modo non licet; quoniam decretum est, ut nullus ad sacros ordines suscipiatur, nisi prius continentiam vouerit cap. ecce 28. distin. ratio est, quia in lege veteri Exod. 12. nullas carnes agni, qui in figura corporis, et sanguinis Christi immolatus est, comedere permittebatur, nisi renes accinctos haberet: per illam autem renatum cœntaram designabatur libidinis refrenatio, de qua Luc. 12. Sint lumbi vestri præcincti, et 1. Reg. 21. cum venisset Dauid ad Achimelech sacerdotem, non prius panes sanctificatos, etiam fame urgente recepit, quam se suosque mundos à mulieribus testaretur; etiam ab vxoribus proprijs; præterea 1. Cor. 7.

rint. 7. ubi Paulus admonet vxoratos, vt non
fraudent se inuicem vinculo coniugij, nisi forte
ad tempus vacent orationi, aut ad sacerdotes
pertinet quotidie pro populo orare; ergo per-
petuò continentes esse debent: ita interpretatur
Ambr. super 1. Timot. 3. et Hier. super Epistolam
ad Titum, Clem. Alex. lib. 3. Strom. in principio.
Non obft. quod dicunt Lutherani, oportere cas-
titatem sicut omne aliud opus bonum, esse libera-
ram, et non coactam; quia non placent Deo coac-
ta seruitia; at Ecclesia cogit sacerdotes ad cas-
titatem, non facit ergo bene illos cogendo.
Resp. quòd Ecclesia neminem cogit ad castita-
tem, sed ipsemet, qui consecratur sacerdos, se
ipsum obligat ad castitatis obseruationem: Ec-
clesia autem neminem cogit ad sacerdotij susce-
ptionem, si non tibi placet celibes sacerdotij
abstine ab illo, et noli fieri sacerdos, qui habet
talem conditionem annexam; non enim facit
se ipsum homo sacerdotem, sed Ecclesia, que
non vult talem recipere, nisi ille velit cele-
stem vitam agere perpetuò: si placet conditio
oportet, vt promissum serues. Secundo non
obft. 1. Corint. 17. ibi Melius est nubere, quam
uri. Cum ergo (vt dicunt) omnes à concupiscen-
tia vrantur, bonum erit nubere, vt per nuptia-
lis carnis adustio tollatur. Resp. q. non omnis
qui à carne tentatur, vratur; sed solum ille, qui à
carne superatur; alioquin Paulus ipse quum
carnis stimulum pariebat, adustus fuisse diceretur,
qui à carne vincitur, is aduratur; et de his, qui
voto

voto alligati non sunt, sed liberam sui habent
potestatem, Paulus loquens dicit, quòd melius
est nubere, quam vri. i. à carne superari. Tertio
non obft. quod dicunt Difficillimum esse, et
impossibile castitatem perpetuò seruare, prae-
sertim ab aliquibus, qui vehementer à carne im-
pelluntur, et ardentissimos patiuntur carnis ar-
dores; propter quod Saluator de his, qui se pro-
pter Regnum celorum castrauerunt, loquens
dixit Math. 19. Non omnes capiunt verbum
hoc, qui potest capere capiat; nam Resp. diffici-
le certè est castitatem seruare homini libtiple,
et suis solis viribus relicto; non est autem diffi-
cile illi, qui à Dei gratia adiunatur. Omnia (in-
quit Paul. ad Phil. 3.) possum in eo, qui me con-
fortat; quam gratiam nemini facienti quod in
se est, Deus negat, inquit Paul. Cor. 10. sed om-
ni petenti tribuit; fidelis est Deus, qui non pa-
tietur vos tentari supra id quod potestis, sed
faciet cum tentatione prouentum; et ipse Salua-
tor ait Marc. 13. Quaecunque orantes petitis ac-
cipietis; Deus. n. est (inquit Paulus ad Phil. 2.)
qui operatur in nobis velle, et perficere; et qui
bene ministraverunt (inquit idem 1. Timot. 3.)
gradum bonum sibi acquirunt, et multam fidu-
ciam in fide, quæ est in Christo leu, et 1. Ioan. 3.
Et hæc est fiducia, quam habemus ad Deum;
quia quodcunque petierimus secundum volun-
tatem eius audit nos, et Psalm. 90. Quoniam in
me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quo-
nam cognouit nomen meum. Clamauit ad me,
et ego

et ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, et glorificabo eum, et Mat. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos, et Ioan. 16. Si quis petierit patrem in nomine meo dabit vobis. Petitis, et non accipitis (inquit Iacob. 4.) quod male petitis; nam Psal. 144. Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum: inuocantibus eum in veritate. Non obit. quarto 1. Cor. 7. Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat; nam Res. quod ibi Paulus non consultit, neque præcipit aliquem ducere uxorem, sed loquitur de coniugatis; cum dicit bonum est mulierem non tangere, id est eam modum, et utile est viro abstinere à commercio vxoris, et copula cum carne illius, si ex confectio fiat. Nam si illa viro suo uti vellet, obligatur illi vxori debitum reddere. Sed ne ex hac abstinence occasionem adulterij sumerent, statim occasionem istam sustulit dicens; propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat; non dixit accipiat, sed habeat, retineat, et illa utatur; dicens autem suam, tunc se ostendit se de retentione, et usu illius, qui iam erat sui loqui, et non de illa quæ ducenda erat, et adhuc non erat sua; ita interpretatur Ambr. d. loco et Hieron. lib. 1. aduersus Iovinianum, Chrysostom. Homil. 9. super Epistolam ad Cor. Theophyl. Haym. Anselm. et Oecumenus. 1. Cor. 7. Aug. Epist. 199. Non obit. quinto 1. Timot. 3. ibi Oportet Episcopum esse

unius uxoris virum; nam Resp. quod Paulus eodem in loco non exigit matrimonium in eo, qui ad Episcopatum promouendus est, ut tanquam indignus sacerdotio habeatur, qui liber ab uxoris vinculo nuptiare uoluerit, sed per illa verba bigamum à sacerdotio relegauit; ita ut sacerdotio fungi non possit qui bigamus fuerit: nam aliis, qui fieri poterat ut à sacerdote matrimonium, tanquam rei necessariam exigeret Paulus, qui alibi uirginitatem commendat, illam matrimonio præferens, et omnes ad illam hortant 1. Cor. 7. non .n. est nero simile, ut excellentiore uirtute præditum uelit esse populum, quam Episcopum; ita interpretatur Hier. lib. 1. contra Iovinianum dicens Si Episcopi non deberent esse nisi maritati, utique Paulus et Ioannes, qui fuerunt uirgines non essent Episcopi, idem tenet Tertull. in lib. de exhort. ad castitatem, Aug. lib. de bono coniugali cap. 10. Haym. et Anselm. super d. locum Pauli, Oecumenus super 1. ad Titum, Chrysost. Homil. 1. ad Tim. Epiphani. lib. 2. Tomi 1. contra hæreses. Sexto non obit. 1. Tim. 4. ubi Paulus denunciat, fore nouissimis temporibus homines impios, qui coniugium prohibeant, eosque non modo imposteres nuncupat, sed Demones; nam Resp. quod nos non dicimus, nuptias esse ex se malas; legimus enim Deum dixisse, crescite et multiplicamini, et replete terram; sed ita nuptias recipimus, ut uirginitatem, quæ de ea nascitur, præferamus, nunquid argentum non erit argentum,

tum, si aurum argento pretiosius est? sed prohibet Ecclesia sacerdotibus matrimonium, quia sacerdotem oportet esse Deo intentum, et cogitantem, quæ Dei sunt; qui autem cum uxore est (inquit Paulus) sollicitus est, quæ sunt mundi quomodo placeat uxori: præterea Resp. Ecclesiam non prohibere matrimonium sacerdotibus, sed Deum, cui cœlibatam promiserunt, eum ad sacerdotium promoti sunt; Deus .n. qui per os prophetae dixit Psalm. 75. Vouere, et reddite Deo, petit, ut sibi reddatur, quod sibi promissum est: ipse .n. qui sacerdotium ab Ecclesia suscepit, sibi ipsi matrimonium prohibuit; quia hac conditione suscepit, ut perpetuò cœlibem vitam agat; ille ergo, qui sacerdotium sub hac conditione suscepit, accepti datique conditionem seruare tenetur; à qua resilire non potest, sicuti nec à sacerdotio semel suscepto, Non obstat septimo quod statutum est in Nicæna Synodo; quia ibi loquitur de sacerdotibus, qui ante sacerdotium uxores habebant; quibus non poterant post susceptum ordinem, Cassiodorus lib. 2. Hist. tripart. cap. 14. Non obstat ultimo exempl. Apostolorum, et aliorum quorundam sanctorum sacerdotum, et Episcoporum, qui uxores duxerunt; nam Resp. uerum esse aliter quot Apostolos habuisse uxores, quando à Christo fuerunt ad munus apostolatus assumpti; falsissimum tamen est aliquem eorum, postquam fuit ad apostolatam assumptus, nouam duxisse uxorem: neque unquam inter Catholicos uisum

tum fuit, ut sacerdos uxore carens, post sacerdotium susceptum uxorem duceret; hodie tamen nullo pacto licet Concil. Gangrense cap. 4. Concil. Trid. sess. 24. Can. 9. Hosius lib. 4. de tradit. pag. 267. et seq.

Quinta hæresis docet Infimum quemquam sacerdotem posse in absentia Episcopi exercere munus episcopale.

Huius hæresis Author est Riccardus Armeanus Hibernicus libr. 6. de quaest. Arme. capit. 6.

Contra faciunt quæ dixi supra tit. de confirmatione, et tit. de Episcopis, quibus addo Concil. Hisp. 2. cap. 5. Concil. Trident. sess. 23. Can. 7. et Thom. Vualdensis lib. de sacramentalibus tit. 7.

SACRAMENTA. CXXXIII.

ARMENI docuerunt hanc hæresin, quam sequutus est Lutherus Sacramenta nouæ legis non conferre gratiam his, qui non ponunt obicem, damnatur in Bulla Pij 4. de professione fidei, Cath. de sacram.

Contra facit, quod dicit Concil. Trid. sess. 7. Can. 6. et seq. et quæ dixi supra de singulis sacramentis in specie, et in tit. de Character. F. Paulinus lib. 5. de Conc. Eccl. cap. 2. Direct. p. 2. q. 13. har. 4. de hac S. Thom. in 3. p. q. 60. docet. com. in 4. sent. distin. 1. et seq.

Secunda hæresis est dicere Sacramenta à Christo

sto non fuisse instituta Concil. Trident. sess. 7.
Can. 1.

Tertia Afferens non differre ea à sacramentis
veteris legis, ibid. Can. 2.

Quarta Dicens inter se paria esse; et non esse
ad salutem necessaria, sed propter fidem nutrien-
dam, ibid. Can. 3. 4. et 5.

Quinta Afferens omnes christianos ea posse
conferre, ibid. Can. 10.

Sexta Dicens non requiri intentionem: et exis-
tentem in peccato ea non posse conferre; et con-
temnentem eorum ritus non peccare, ibid. Can.
11. 12. et 13.

SACRIFICIUM. CXXXIII.

SACRIFICIUM Missæ negans offerri pro
viviis atque defunctis, est hæreticus; Echi-
nit. 17. Turrianus lib. 1. cap. 24. et lib. 4. cap. 1.
Cath. de Euchar.

SALVARI. CXXXV.

SALVARI neminem posse, qui Romanæ Ec-
clesiæ fidem profiteretur; hæresis est, Duran-
d. 2. p. q. 13. hæ. 3.

SANCTI. CXXXVI.

EYSTACHIVS fuit primus author hæ-
resis docentis Sanctos non esse ab homi-
nibus honorandos, neque oportere illos orare.
Hæc.

Hanc errorem sequuti sunt Vigilantius, Vual-
denses, Ioannes Vuicleph, Ioannes Huss. et vici-
mò Martinus Lutherus.

Contra hanc hæresim facit primo Psalm. 138.
ibi Mihi autem nimis honorati sunt amici tui
Dei: amicos Dei vocat Apostolos, et reliquos
Sanctos; de quibus Saluator dixit Ioan. 12. Iam
non dicam vobis servos, sed amicos, et ibidem Si
quis mihi ministraverit, honorificabit eum pa-
ter meus, qui in cælis est. Secundo quia honor
exhibitus Sanctis, exhibetur Deo, qui glorifica-
tur in honore Sanctorum Psalm. 67. Gloriosus
enim est Deus in Sanctis suis inquit Propheta.

Tertio Eccl. 7. 4. ibi Laudemus viros gloriosos,
et parentes nostros in generatione, et infra Om-
nes isti in generationibus gentis suæ gloriam
adepti sunt, et in diebus suis habentur in laudi-
bus. Quarto adest uniuersalis Ecclesiæ obser-
uatio dierum festorum in honorem Sanctorum
habita; quod autem sint orandi facit primo Ge-
nes. 20. vbi Abraam orat pro Abimelech, qui
Saram illius uxorem acceperat, et exaudita est
oratio Abraam. Secundo Iob. 5. ibi Voca, si
est, qui tibi respondeat, et ad aliquem Sancto-
rum conuertere. Tertio Iob. 42. vbi Iob pro
alijs orauit, et exauditus est. Quarto Luc. 7.
vbi Centurio, qui puerum habebat paraliticum,
seniores Iudeorum misit ad Christum, vt pro
salute pueri deprecarentur, eo quod se indignum
putauit, qui hoc impetrare posset à Christo.

Quinto Exod. 32. vnus homo Moyses sexcentis

millibus armatorum impetrat à Domino veniā; si ergo Sancti, dum sunt in via, poterant orare pro alijs; multo magis quando sunt in patria, quod patet primo Genes. 48. ibi Iacob cum benediceret filium suum Ioseph ait Deus, in cuius conspectu ambulauerunt Patres mei Abraam, et Isaac, Deus, qui pascit me ab adolescentia mea usque in presentem diem; Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, et inuocetur super eos nomen meum; nomina quoque Patrum meorum Abraam, et Isaac, et crescat in multitudinem super terram; ubi inuocantur sancti Patres, qui iam vita functi sunt. Secundo Exod. 32. ibi Quiescat ira tua, et esto placabilis super nequitia populi tui; recordare Abraam, Isaac, et Iacob. Tertio Dan. 3. ibi Ne quæsumus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, et ne dissipes testamentum tuum, neque auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraam dilectum tuum, et Isaac seruum tuum, et Israel sanctum tuum. Quarto Zach. j. ubi Angelus orat pro populo Iudaico in captiuitate posito dicens, Domine exercituum usque quò tu non misereberis Hierusalem, et Urbem Iuda, quibus iratus es? iste iam septuagesimus annus est; si Angelus orat pro populo, cur non etiam orabunt Sancti? Quinto 2. Machab. 15. ubi Onias summus sacerdos Iudeorum post mortem suam apparuit Iude Machabeis manus suas extendens, et orans pro omni populo Iudeorum; in qua visione alius similiter apparuit,

paruit eiusdem Onie socius, de quo ad Iudā Machabeum Onias ait. Hic est fratrum amator, et populi Israel. Hic est, qui multum orat pro populo, et vniuersa sancta Ciuitate Hyeremias propheta Domini; si Sancti in Limbo pro alijs orabant, quanto magis in cælo? Sexto Apoc. 5. ubi Ioannes vidit quatuor animalia, et viginti quatuor seniores, qui ceciderunt coram agno, habentes singuli cytharas, et Phylas aureas plenas odorum, quæ sunt orationes Sanctorum, et Apocal. 8. vidit Angelum stantem ante altare, habentem thuribulum aureum, et data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei; et ascendit fumus incensarum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo. Cum autem ex doctrina Saluatoris Luc. 20. homines sancti sint æquales in gloria Angelis Dei, conuincitur vt si Angeli pro nobis orant in patria, etiam homines sancti pro nobis orare possint et exaudiri; denique diues Epulo in tormentis positus, orauit pro fratribus suis in hac vita existētib; multo ergo magis credendum est, Sanctorum animas in cælo positas pro nobis orare; vnde in Psalm. 129. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi; et ne quis deciperetur credens, quod ipsi montes, hoc est Sancti, essent auxilium daturi; statim subiunxit Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum et terram, vnde Aug. dicit ibidem Noli putare, quia ipsi mon-

tes tibi dabunt auxilium: accipiunt. n. quod
dent, non de suo dant. Ideo diuersa est oratio,
quæ fit ad Deum, ab ea; quæ fit ab Angelis; nam
Deum oramus, vt misereatur nostri; Sanctos
autem oramus, vt ipsi orent pro nobis. Vltima
testimonia sacre scripturæ adest com. opinio
sancti. Beda super Mat. in Hom. de Cananæ, Da
maſcen. lib. 4. de fide Orthod. cap. 16. Augusti
tract. 84. super Ioan. et super Psalm. 120. Cyrilli
lib. 6. aduers. Iul. Hieron. lib. contra Vigilanti
um, Cyprian. ad Cornel. Dion. cap. 7. Eccl.
Hyer. Vltimo adest definitio Ecclæ Concil.
Gangrenſe cap. 20. et Conc. Aurelian. cap. 23.
Concil. Gerund. cap. 3. Conc. Tolet. 5. c. 1. Con
cil. Tolet. 6. cap. 3. Conc. Brac. 2. cap. 9. quibus
addo tot. tit. de Reliq. et ven. Sancti. Direct. 2. p.
q. 14. hæc. 15. Echi. tit. 15. de vener. Sancti.
Concil. Trid. sess. 25. tit. de innoc. et ven. Hosius
tit. de spe. cap. 58. F. Paulinus ord. præd. lib. 5.
de Conc. Eccl. cap. 4. Cath. in 1. præc.

SATISFACTIO. CXXXXVII.

LVTHERVVS docuit hanc hæresim Non esse
opus peccatori vlla satisfactione pro pec
catis perpetratis; quoniam (vt ille ait) dimissa
culpa, omnis etiam poena, quæ culpæ debeba
tur, dimissa manet. Hosius hanc damnat in tit.
de satisf. cap. 48.

Contra hanc hæresim dixi supra ver. Pœnit.
Turrian. lib. 4. c. 3. Echi. tit. 9. de satisfactione.

SCIEN-

SCIENTIA. CXXXXVIII.

LVTHERVVS docuit hanc hæresim dicens,
Scientias omnes speculatiuas errores esse
dicendas.

Contra facit ratio, quia scientia contrariatur
errori, ergo non est simul scientia cum errore;
præterea ad Rom. 7. Lex peccatum est absque sed
peccatum non cognoui nisi per legem; legem
(inquam) vocalem, aut scriptam, aut mentalem.
At cum lex doceat nos cognoscere peccatum,
scientia merito docetur: et hanc Paulus negat
esse peccatum, non ergo omnis scientia dicitur
error, etiam si à peccatore procederet.

SCRIPTURA SACRA.
CXXXXIX.

PRIMA hæresis est, quæ totum vetus testa
mentum rejicit.

Huius hæresis Author fuit Carpocrates, quæ
sequutus est Cerdon, Seuerus, Manicheus, et
Albanenses, isti omnes dixerunt Testamentum
vetus à malo principio factum esse; quapropter
malum et ipsum esse asseruerunt.

Contra hanc hæresim vide, quæ dixi supra
verb. Lex. et ver. Deus, quibus addo Concil. Tri
dent. sess. 4. c. 1. Direct. 2. p. q. 6. n. 24 Melchior
Canus lib. 2. loc. Theol. cap. 1. et seq. Hosius lib.
de auth. sacre scripturæ, F. Paulinus ord. præd.
lib. 5. de Conc. Eccl. cap. 3.

Secunda hæresis est Lutheri, qui dicit Libros Machabeorum non esse canonicos, nec signos, qui sacris libris annumerentur; hoc ideo dicit Lutherus, quia isti libri aduersantur eius doctrinæ, cum ipsi dicant orandum esse pro mortuis, quod ipse negat.

Contra facit com. sent. doct. August. Damascen. et Innocentij, et definitio Ecclesiæ, Concil. Cartag. 3. cui addo Concil. Trid. sess. 4. non obstat, quod dicit Lutherus, hos libros a Hieronymo non haberi pro canonicis; nam Resp. quod hoc non dicit Hieronymus, sed in præfatione Machabeorum dicit, Machabeorum libri, licet non habeantur in Canone Hebræorum, tamen ab Ecclesia inter diuinorum voluminum adnotantur Hystorias: ex cuius verbis constat, hos libros esse ab Ecclesia in sacrorum numerum coaptatos.

Tertia hæresis est Cerdonis, qui solum recipiebat Euangelium Lucæ, alia reiiciens.

Quarta hæresis est Cerinti, et Ebionis, qui solum recipit Euangelium Mathæi, reliqua tria contemnens.

Quinta hæresis est Cerinti, et Seueri, qui actus Apostolorum non recipiunt.

Sexta hæresis est Ebionis, Seueri, Tatiani, et Ecclesiatarum, qui omnes Epistolas Pauli reiiciunt.

Septima hæresis est Lutheri, qui non recipit Epistolam Iacobi; quia cum Lutherus sentiat, solum fidem iustificare; Iacobus autem dicat, fidem

fidem sine operibus mortuam esse; ideo tanquam suæ doctrinæ contrariam eam reiicit, et negat ipsam esse Iacobi.

Contra facit, quod dicit Hieron. lib. de meritis, et in Epist. ad Ctesiphontem, Urbanus Primus in Epistol. de communi vita, et Anacletus Papa, et martyr in Epist. de oppressione Episcop. hoc idem testatur etiam totius Ecclesiæ definitio Concil. Trid. sess. 4.

Octaua hæresis est Alogianorum non recipientium Euangelium, neq; Apocalypsim Ioannis; qui dicti sunt Alogiani eo; quia negabant filium Dei esse verbum; nam logos Græcè idem est quod latine sermo, et sine verbum. Cum ergo Euangelium Ioannis apertissime testetur filium Dei esse verbum; ideo illi negant Ioannem scripsisse Euangelium, negant etiam eum scripsisse Apocalypsim.

Contra facit primo com. sententia doctorum, qui Apocalypsim interpretati sunt, vt August. Dionys. Alexandr. Melito, Asianus, Hypolitus, et Irenæus. Secundo facit Concil. Tolet. 4. c. 16. Concil. Laodicenum, Cartaginense tertium, Florentinum, et Tridentinum. c. fin. 24. q. 3. ex quibus colligitur, qui sint libri Canonice scripturæ: quo casu colligitur illud Aug. Euangelio non crederem, nisi Ecclesiæ crederem.

Nono Hæretici nolunt recipere, nisi quod probetur expresse per scripturas, Echius tit. 4. de scripturis, dicam infra ver. Traditio.

SEPULTURA. CL.

VALDENSES docuerunt hunc errorem
Nihil prorsus prodesse animæ, quod cor-
pus in loco sacro sepeliatur.

Contra facit ratio, quia sepultus in loco sa-
cro est particeps suffragiorum, quæ sunt pro
eo in Ecclesia, in qua, et iuxta quam sepelitur;
quod videtur observatum etiam in veteri lege;
nam Patriarchæ de suorum corporum sepultura
anxiè dum viueret, curauerunt Genes. 23. et 50.
Tob. 12. 3. Reg. 23. et 4. Reg. 27. dixi ego in
tract. de sepult.

SERPENS. CLI.

SERPENTEM esse veneratione dignum, he-
resis est, Direct. p. 2. q. 6. n. 10. cap. fin. 2. q.
3. ver. Ophite.

SETH. CLII.

SETH Adam filium esse D. N. Iesum Chri-
stum, hæresis Sethianorum est, Direct. 3. q.
6. n. 16. cap. fin. ver. Sethiani 24. q. 3.

SILENTIVM. CLIII.

PATTALORINCHITAE Heretici tantum
silentio studuerunt, vt digitum naribus, et
labijs suis opposcentes, silentium quasi semper
exercuerint, non alienæ rei, quàm taciturnitas
studium accomodantes: qua in re se Prophetam
unius

imitari dicebant; quoniam David propheta ait
Psalm. 144. Pone Domine custodiam ori meo,
et ostium circumstantiæ labijs meis.

Sed contra facit primo Eccl. 3. Tempus est
loquendi, et tempus; tacendi non ergo semper
est tacendum. Secundo Isa. 6. Vē mihi quia
taci, ad Psalm. 144. Resp. quod non petit Pro-
pheta custodiam labiorum suorum, sed ostium;
quo loco petijt moderatam loquutionem, non
autem omnimodam taciturnitatem.

SIMONIA. CLIIII.

PRIMA hæresis, quæ post Christi in cælos
Ascensionem in Ecclesia est orta, fuit Si-
monis Magi, qui credidit spiritualia Deo dona
posse pecunia comparari; quam hæresim sequen-
ti sunt Greci, et Armeni.

Contra hanc arguit Petrus Princeps Apосто-
lorum, cum dixit Simoni Mago Act. Apost. 8.
Pecunia tua sit tecum in perditionem, quoniam
domum Dei existimasti pecunia possideri etc.
Secundo facit 4. Reg. 5. vbi Giezi famulus He-
lisei fuit a Deo lepra percussus, quia pecuniam
recepit pro beneficio sanitatis, quod Heliseus
conferat Naaman leproso. Tertio Math. 10.
vbi postquam Dominus dedit potestatem Apo-
stolis curandi infirmos, sanandi leprosos, eijciendi
Demonia, statim subiunxit dicens: Gratis ac-
cepistis gratis date. Quarto facit ratio, quia in
omni venditione rerum seruanda est in pretio
serua

rerum æqualitas, conuincitur ut is, qui credit spiritualia Dei dona posse pretio comparari, credat etiam pecuniam esse æquè bonam, et æquè pretiosam, sicuti spiritualia Dei dona; at sapiens contrarium sentit Prou. 8. dicens Accipite disciplinam meam, et non pecuniam: doctrinam magis quam aurum eligite: melior est enim sapientia cunctis opibus pretiosissimis, et omne desiderabile ei non potest comparari. Quinto ad definitionem Ecclesiæ Concil. Elibert. cap. 48. Concil. Tolet. 11. cap. 8. Concil. Brac. 2. cap. 3. Direct. 2. p. q. 6. n. 2. cap. fin. 24. q. 3. ver. Simoniaci, dixi in summa. pec. cap. p. 1. q. 116. tit. 6.

S P E S. CLV.

HANC hæresim ultra alias Lutherus docuit dicit. n. spem non procedere ex meritis, hac S. Thom. 2. 2. q. 17. et seq. doct. com. lib. 3. sent. distin. 26. Holius Tit. de spe. cap. 18.

Ad tollendam hanc hæresim supponendum est, quod bonus ille Paterfamilias conuentum fecit cum operarijs ex denario diurno: cum operarij, qui primo mane venerant, firarent se aliquid amplius accepturos, dixit eis illis Paterfamilias. Nonne ex denario conuenisti mecum? tolle quod tuum est et vade: amice non tibi facio iniuriam: ex quo conuenisti omnibus gloriam esse debitam iusto, velut mercedem Mercenario; debitam quidem, quia promissa: quoniam nisi promissa esset, debita non esset.

Contra

Contra facit primo ratio, quia Mercenarius, qui in alieno agro defudat, atque laborat, non solum sperat propter bonitatem Domini consequi mercedem, sed etiam propter suum laborem: ita iusti sperant in bonitate Domini; verum quia Dominus non dat mercedem pigris; ideo laborare satagunt, ut per labores suos gloriam assequi mereantur. Unde Iob. 7. Militia est vita hominis super terram; et sicut mercenarij dies eius, et Psalm. 43. Propter te mortificamus tota die, et 1. Cor. 15. Quotidie morior propter gloriam vestram fratres, et 2. Tim. 1. Ob quam causam hæc patior; sed non confundor: scio enim cui credidi, et certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem. Secundo facit ad Rom. 5. Non solum autem; sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio uero spem. Tertio 2. Tim. 4. ibi Ego. n. Bonum certamen certavi, cursum consumaui, fidem seruaui; in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex; non solum autem mihi, sed et illis, qui diligunt aduentum eius. Quarto Psalm. 4. Sacrificate sacrificium iustitiæ, et sperate in Domino. Quinto ad Tit. 2. Sobriè, et piè, et iuste uiuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem. i. ut securi possimus futuram beatitudinem sperare: illorum autem spes, qui sine meritis sperant, dicitur vana Iob. 8. et 4. dicitur quod spes Hypo-

Hypocrite peribit, et Prou. 10. Spes impiorum peribit et Sap. 5. Spes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur, et Eccl. 3. 4. Vna spes, et mendacium viro insensato; de hac vide, quæ dicta sunt supra ver. Fiducia.

SPIRITVS SANCTVS. CLVI.

SPIRITVS sancti aduentum non in Apostolos, sed in se factum esse asserere, hæretici est; cap. fin. 24. q. 3. Direct. 2. p. q. 6. nu. 27.

Item hæretici est, dicere Spiritum sanctum non esse Deum, ibid. n. 44. et Spiritum sanctum esse Patre Filioque minorem, ibidem. n. 51. cap. fin. 24. quæstio. 3.

Item Spiritum sanctum assumpsisse carnem humanam, Direct. p. 2. q. 11. hæz. 3.

Similiter; A solo Patre procedere, non à Filio, ibidem quæst. 18. n. 1.

STVDIA GENERALIA. CLVII.

IOANNES Vuicleph hæreticus dixit Studia generalia esse vana gentilitate in Ecclesiâ introducta, et tantum prodesse Ecclesiâ, quantum prodest Diabolus.

Contra facit primo ratio, quia fides nostra non est defendenda armis; sed verbis, rationibus, et argumentationibus. Arma. n. militum non sunt carnalia, sed spiritualia 2. Cor. 10. et ad Ephes. 6. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi extinguere, et galeam salutis assumere, et gladium spiritus.

Spiritus, quod est verbum Dei: viuus est, n. sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio incipit. Secundo si studia non essent, neque doctores; à quo docerentur Idiotæ nullus. n. sciret sibi ipsi; sed aliquo eget doctore. Prou. 3. Ne imitaris prudentiam tuam, et iterum Ne sis sapiens apud te ipsum, et 1. Corint. 12. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Tercio 2. Timot. 3. Tu vero permane in his, quæ didicisti, et credita sunt tibi; sciens à quo didiceris; et quia ab infanzia sacras literas nosti. Quarto facta Act. Apost. 14. ibi Erant autem in Ecclesiâ, quæ erat Antiochia, Prophetæ et doctores etc. Post scholam Antiochiæ fuit alia erecta Alexandria, de qua Euseb. Cæsar. lib. 5. Hystoria. Quinto hæc hæresis damnatur in Concilio Constantinense sess. 8. artic. 29.

SVBDITVS. CLVIII.

IDEM Ioannes Vuicleph dicit Populares homines posse ad libitum suum Prælatos, et Dominos delinquentes corrigere; et ideo subdit, populum iuste subtrahere decimas à sacerdotibus peccatoribus, et ab alijs huiusmodi Dominis subtrahere tributa propter illorum peccata.

Contra facit primo ratio, quia nihil magis obesse potest Reip. quam si licuerit cuilibet de populo corrigere Prælatum, et Dominum suum; nullus. n. alius esset maior, si cum eorum aliquis

quis delinquit, se inuicem possent corrigere. Secundo facit exemplum David, qui recte non uerat peccata Saul Regis, quem tamen nunquam ausus est corrigere. 1. Reg. 24. ibi Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, qui Christus Domini est. Tertio facit quod dixi supra ver. Potestas. Quarto hæc hæresis damnatur ab Ecclesia Concilio Constantiense sess. 8. artic. 17.

SVFFRAGIA DEFVNCTORVM.
CLIX.

Dicit Lutherus hanc hæresim Nihil prodesse defunctis orationes, sacrificia, et eleemosynas, quæ à uiuis pro illis fiunt.

Huius heretis Authores fuerunt Vualdenses, Albigenes, Græci, Armeni, et Aerius. Et ceteri si defuncti tales sunt, quales hi heretici, frustra pro his sacrificia offerrentur; quia in inferno sunt: verum pro his qui sunt in purgatorio, pius est, et utile.

Contra hanc hæresim facit primo Tob. 4. Panem tuum, et vinum tuum super sepulcrum iusti constitue; quod frustra fieret, si nihil prodesset. Secundo 2. Mac. 12. ibi Iudas collacione facta duodecim millia drachmas argenti, misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum in sacrificium, bene et religiosè de reformatione cogitans; nisi enim eos, qui ceciderant, resur-

resurrecturos speraret, superfluum videretur, et vanum orare pro mortuis; sed quia considerabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam sancta ergo et salubris (inquit) est cogitatio pro defunctis orare, ut a peccatis soluantur. Tertio facit com. opin. doct. Aug. lib. de cura agenda pro mortuis cap. 1. Greg. libr. 4. Dialog. cap. 55. Theoph. super 12. Luc. Chrysostom. Homil. 69. Athan. lib. de varijs. quest. Dionys. Areopag. lib. de Eccl. Hier. cap. 7. Quarto adest consuetudo, et definitio Ecclesie Concil. Cartag. 4. cap. 95. Concil. Vallensec. 4. Agatense cap. 4. Tol. 3. c. 22. Concil. Flor. dixi supra ver. Purgatorium.

TEMPLVM. CLX.

EUSTACHIUS hereticus, quem sequuti sunt Vualdenses, Pseudoapostoli, Boemi heretici Thaboritæ appellati, concorditer sentierunt Templum Dei nullius esse utilitatis, neque aliquo pacto prodesse in Ecclesia Dei.

Contra facti primo 1. Paral. 28. ubi Salomon Rex ex præcepto Dei edificauit templum Hierosolymæ; quod præceptum datum non esset, si nullius esset utilitatis. Secundo facit Math. 21. ubi Dominus eiecit montes, et uentura est templum, dicens sicut Is. 56. Domus mea domus orationis vocabitur. Tertio usus templorum cepit ab Apostolis, ut refert Eusebio lib. 2. Hist. Eccl. cap. 17. Quarto Concil. Ec Gran-

Grangrense cap. 5. ibi Si quis docet domum Dei contemptibilem esse debere, et congregationes, quæ in ea sunt, Anathema sit.

TENTATIO. CLXI.

PETRVS Abailardus docuit hunc errorem, quod nulla sit Demonis in nobis tentatio, quæ non fiat contactu lapidum, aut herbarum, si ille tener, quod Demon possit per contactum lapidum, aut herbarum ad actum peccati impellere, non est hæresis: sed tenens, quod omnis Demonis tentatio procedat ex contactu lapidum, aut herbarum, seu quod Demon impellat ad peccatum, erit manifestus error.

Contra quem facit 1. Genes. 3. ubi Demon in tentatione Adæ, et Euz non usus est lapidibus et herbis, sed serpente. Secundo Iob, ubi Satan appetit tentare Iob, et ad hoc licentiam à Deo petit, non postulat sibi permitti lapides, aut herbas applicare, sed vallum, quæ Deus vniuersam illius substantiam circumciserat, auferre, vt liberè posset illum per omnia substantiæ deuastationem tentare. Tertio cum Satan Saluatorem nostrum tentauit in deserto non applicatione herbarum, aut lapidum tentauit, sed locutione. Quarto multa alia sunt tentationis genera, quibus tentamur à Demonibus; nam aliquando transfigurat se in Angelum lucis, vt facilius alios decipere valeat 2. Corin. 11. Catehec. in 6. pet. orat. dom.

TERRA

TERRA. CLXII.

FOELIX Manicheus docuit terram esse Deo coeternam.

Contra facit primo 1. Genes. In principio creauit Deus cælum, et terram; si in principio creauit terram, ergo non est coeterna. Secundo Psalm. 101. Initio tu Domine terram fundasti, quæ verba repetit Paul. ad Hebr. 3. Tertio Isa. 45. Ego feci terram, et hominem super eam creauit. Quarto adest definitio Eccl. c. 1. de Summa Trin. et fid. cath.

TIMOR DEI. CLXIII.

LUTHERVS hunc pestiferum errorem docuit Timorem Dei seruilem esse prorsus inutilem; immo etiam noxium, cum dicat illum esse dignum pœna.

Contra facit primo, quæ dixi supra de contritione, et nota, quod timor Dei duas habet origines in peccatore. Vna est amor sui, et sui commodi, vnde prouenit vt fugiat incommoda: idco. n. peccator odit, et timet pœnam; quia illa auferre quietem, pacem, delectationem, et integritatem patientis. Altera origo est contritiæ, et iustitiæ, qua peccatores plectuntur. Cum ergo peccator odit pœnam, ad quam intelligendam certò credit Deum esse potentem, sapientem, et iustum, abstinere ab opere peccati, ne talem pœnam patiatur; sic tamen vt in eo Ec 2 peccan-

peccandi voluntas etiam auferatur; talis (scilicet quam) fuga peccati ad euitandam poenam est timor seruilis, quem dicimus esse bonum, et utilem; nisi voluntas peccandi sit et admittat exemplo serui, qui metu perne dilationem petijt ad soluendum, Math. 18. similiter Math. 1. ibi Esto consentiens aduersario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te aduersarius iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde, donec reddas nouissimū quadrantem, et Proverbia 22. ibi Stultitia alligata est in corde pueri, virga disciplinæ effugabit eam. Secundo facit Psalm. 118. Bonum mihi, quia humiliasti me, ut discam iustificationes tuas: David testatur se didicisse iustificationes Dei; propterea quod fuerat à Deo humiliatus; si ergo opus eius bonum est, ipse quoque timor erit bonus, quod arbor mala non potest bonos fructus facere Math. 7. Tercio adest com. opin. doct. S. Bernardi lib. de precepto, et dispensatione, Ricardus de S. Victore libr. de preparatione animi cap. 8. dicit, timorem gehennæ esse initium sapientie, Aug. super 1. Ioan. Epist. tract. 9. componens illud, timor non est in charitate, dicit, hoc est in charitate perfecta, quia perfecta charitas foras mittit timorem: ergo incipit timor, quia initium sapientie timor Domini. Timor quasi locum præparat charitati etc. idem dicit Basilus in Psalm. 33.

Secunda hæresis est Petri Abailardi dicens
Timor

Timorem Domini non esse in futuro seculo. Contra facit primo Psalm. 18. Timor Domini sanctus permanet in seculum seculi. Secundo Job 26. Columnæ cæli contremiscunt et pavent ad nutum eius, loquens de Angelis, et intellige ex mente omnium de timore casto et reuerentiali; non autem de serui, de quo dicitur 1. Ioan. 4. quod perfecta charitas foras mittit timorem.

TRADITIO. CLXIII.

TRADITIONES negans est hæreticus Turrian. lib. 2. cap. 16. lib. 5. cap. 4. Hostius lib. de Traditionibus.

TYRANNVS. CLXV.

IOANNES pami docuit Quemlibet Tyrannum posse licite, et meritorie occidi per quemcunque vasallum suum etiam per clanculas insidias, non obstante quocunque federe inter eos inito, etiam per iuramentum confirmato, et hoc absque sententia, aut mandato iudicis cuiuscunque.

Contra facit primo ratio, quia Tyrannus ille dicitur, qui non iure dominatur in Republica, aut iuxta dominij sui leges potestatem suam exercet; si ergo quilibet Tyrannus poterit occidi à subdito suo, sequeretur confusio iustitiae, quia tunc vxor poterit occidere maritum suum, ones interficere Pastorem, Filij Patrem tyrannice dominantes, et sic ex ista assertione

tione aperiretur via unicuique subdito non solum ad inobedientiam, sed etiam ad necem sui superioris; quia posset causari illum esse Tyrannum; facit etiam ratio, quia maius est eremmen hæreseos, quam tyrannidis; sed non licet cuilibet occidere hæreticum, ergo non licet etiam cuilibet occidere Tyrannum. Secunda via oppugnare possumus hanc pestiferam hæresim ex ratione insidiarum; quoniam nisi licitum esset Tyrannum occidere; non tamen per insidias, et fraudes, et deceptiones, Exod. 21. Si quis per industriam occiderit proximum suum, et per insidias: ab altari meo euellens eum, ut moriatur. Tertia via patet quia eadem hæresis expugnatur ex ratione federis iuramento firmati; dicitur. n. Psalm. 5. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium; virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus: si omnes qui loquuntur mendacium Deus perdet, quid illum facturum censebis de his, qui peierant? nam etiam hosti est seruanda fides; nam propter hanc causam iacob iratus est contra Simeonem, et Leui filios suos, qui violarunt pactum cum Sychemitis initum Genes. 34. et 49. similiter reprehenditur Sedechias, Rex Iudæ, quia rebellauit contra Nabuchodonosor Regem Babylonis, cum tamen prius illi fecisset iuramentum de fidelitate seruanda; quod si licet rumpere fœdera etiam iuramento stabilita, via tunc aperiretur latissima ad omnem dissidentiam, et omnem controuersiam patens. Nullus enim

enimiam fides alteri aliquid promittenti, quoniam et si promissa iuramento confirmet, quisque iuste metueret potest, ne postea contra iuramentum faciat, cum id licite facere possit. Nullus etiam erit controuersie finis, si nulla est obligatio iuramenti; quoniam ut inquit Paul. ad Hebr. 6. Omnis controuersie finis est iuramentum. Quarta via expugnatur hæc hæresis ex defectu potestatis, et iurisdictionis priuatae, qua autoritate nemini quemquam interficere licet; ideo de Cain legitur Genes. 4. Nequaquam ita fiet; sed omnis qui occiderit Cain septuplum punietur, unde Paulus dicit Quis es tu, qui iudicas seruum alienum? præceptum autem de non occidendo loquitur de omni occisione, quæ fit priuata autoritate, immo nec etiam Rex non potest citra iuris ordinem aliquem interficere; est. n. contra naturalem rationem, quod aliquis in eadem causa sit iudex, testis, et reus: quoniam hoc soli Deo conuenit propter summam illius sapientiam, et bonitatem. Cum autem subditus sine superioris iudicis sententia Tyrannum occidit, tunc ipsemet est iudex, pars opposita reo, et testis. Vltimo hæc hæresis damnatur à Concil. Constant. sess. 15.

VERECUNDIA. CLXVI.

TVERECUNDIA heretici docuerunt De nulla re, quæ nobis est à natura donata, erubescendum esse.

Contra hanc hæresim redarguit natura ipsa, à qua inlitam habemus quarundam rerum verecundiam: quapropter partes corporis, per quas mares, et femina commiscantur, verenda, et pudenda dicuntur, quæ testimonium referunt illius peccati, quod primus homo per inobedientiam commisit: cum .n. omnes reliquæ corporis partes ad nutum voluntatis nostræ moueantur, et quiescant; solum membra genitalia nutui voluntatis repugnant, et obedire recusant. Secundo Genes. 3. vbi Adam dixit Deo, Vocem tuam Domine audiui in Paradiso, et timui; eo quod nudus essem; quo loco constat timorem capi pro verecundia. Tercio Genes. 9. vbi reprehenditur Cham filius Noë, eo quod videns Patrem inebriatum habentem verenda nudata, nuntiavit fratribus suis, qui laudantur, eo quod verenda Patri operuerunt. Quarto Exod. 39. vbi parvæ vestis sacerdotalis, quæ iuxta præceptum Domini vestiendus erat sacerdos, cum intrabat in sancta, erant femoralia in tegumentum earum partium, ex quibus nudatis maxima oritur verecundia.

V I D V A. CLXVII.

V I D V A non posse nubere, hæresis est, Direct. 2. p. quæst. 6. nu. 28. cap. pen. ver. Cuthari 24. quæst. 3.

VINVM

V I N V M. CLXVIII.

S E V E R I V S, à quo Severiani hæretici originem duxerunt docuit Non licere villo pauperi bibere vinum; eo quod dicebat de Satana, et terra germinasse vitem; quæ quidem hæresis non solum nocet animæ; sed etiam corpori (vt candidè loquar) quoniam et si vinum immodicè sumptum multum noceat; moderatè tamen potatum plurimas corporis præstat utilitates; idcirco Sapiens in Eccl. 31. Exultatio animæ, et corporis vinum moderatè potatum. Satius est animæ et corporis sobrius potus. Secundo si vinum malum esset sua natura, Saluator noster non vertisset aquam in vinum Ioan. 2. Tercio non præcepisset ministrantibus in convivio nuptiarum, vt ferrent vinum Architrachino Math. 26. Quarto in cena vinum ad potandum Discipulis dedit Luc. 22. Quinto Paulus scribit 1. Timot. 5. consulens ei, vt aquam non bibat, sed modico vino utatur propter stomachum suum, et frequentes eius infirmitates, Direct. p. 2. quæst. 6. nu. 24. cap. pen. ver. Severiani 24. quæst. 3.

V I R G I N I T A S. CLXIX.

I O V I N T I A N V S Monachus docuit Virginitatem non esse apud Deum maioris meriti, quam coniugium, quem sequutus est Helvidius Basilides, et postremo Martinus Lutherus; quia ampliando dixit Virginitatem malam esse,

esse, et præcepto Dei contrariam, de hac S. Thom. 2. 2. q. 152. artic. 1. et seq. doct. com. in 4. sent. distin. 33. Hosius tit. de traditionibus pag. 266. et seq.

Contra facit primo Math. 19. ibi Sunt Eunuchi, qui se castrauerunt propter Regnum coelorum: qui potest capere capiat, et alibi. Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est; quod est castrare se ipsum propter regnum Dei, et quia non omnes capere possunt, ne videretur aliquem cogere, ad id quod assequi non potest, in cuiusque arbitrio illud relinquit, dicens Qui potest capere capiat: ex quibus verbis Christi apertissime constat virginatatem prælatam esse matrimonio, cum sit multo excellentius id, ad quod assequendum non omnium vires sufficiunt, quam illud, quod tam facile est, ut omnes illud capessere possint: nullus est cui integra est natura, qui coire non possit; at rarus est, qui possit ab omni specie coitus abstinere. Secundo facit 1. Corint. 7. ibi Qui matrimonio iungit virginem suam bene facit; et qui non iungit melius facit. Tercio Math. 22. In resurrectione neque nubent, neque nubentur; sed sunt sicut Angeli Dei in celo; ex quibus verbis constat nuptias esse hominum: continentiam autem Angelorum proprium munus. Quantum ergo Angeli hominibus præstant, tantum virginitas præponitur matrimonio. Quarto conuincit hanc heresim multitudo virtutum, quas ad sui substantiam

tionem exigit virginitas, ut tanquam altera Heber illis velut suis ancillis innitatur; oportet enim virginem esse abstemiam; quoniam luxuriosa res est vinum, exigitur abstinentia cibi; summe necessarium est pacisci foedus cum oculis, et obseruare aures ad turpiloquia; est necessaria oris, et labiorum custodia; denique nunquam esse potest virginitas sola: sed oportet eam velut Reginam esse ingenti ancillarum comitatu stipatam. At qualiter fieri posset, ut non sit nobilior virginitas, cui multo plures deseruiunt virtutes, quam matrimonium? Ultimo adest definitio Ecclesiarum, nempe Syriaci Papæ in Epist. de condemnatione Ioumiani, et Concil. Thelense hanc eandem Epistolam recipit, et hanc heresim damnat; dicens Bonum coniugium, quo est inuenta posteritas successione humane; sed melior virginitas, per quam regni celestis hereditas acquisita, et celestium meritum reperia successio. Per mulierem cura successit; per virginem salus euenit; denique speciale sibi donum virginitatis elegit, et integritatis munus exhibuit, atque in se representauit, quod elegit in Matre; Non obstat, quod obijciunt Genes. 1. ibi Crescite, et multiplicamini, ubi dicunt Deum dedisse præceptum omni homini de matrimonio contrahendo; nam Resp. quod si hoc verum esset, Paulus contra-diceret Deo, qui de virginibus consilium dedit, et peccassent Ioannes Baptista, Maria, et Ioannes Euangelista, qui perpetuam virginitatem

tatem seruauerunt, et steriles, quæ non multi-
plicant peccarent, quod non est dicendum; fa-
temur tamen illud fuisse præceptum pro co-
tempore, ut per illud humanum genus propa-
garet; at postea humano genere satis propaga-
to, iam non obligat illud præceptum, sed re-
manet liberum: ita interpretatur Hieron. con-
tra Eluid. et lib. 1. contra Iouinianum ibi Ne-
cesse fuit prius plantare syluam, et crescere,
ut esset quod postea posset excidi, et infra, nu-
ptiæ replent terram, uirginitas paradysum,
Conc. Cyprian. lib. de habitu virginum; Non
obstat secundo quod obijcit Lutherus dicens
Impossibile esse seruare uirginitatem, et ideo
non esse bonam, quia omnes uires humanas pro-
perat, nec solum superat, (ut ait) sed uitæ pro-
priae dicit esse ualde inimicam; quoniam ad ui-
tæ propriæ conseruationem dicit esse ita ne-
cessarium uxoris usum, sicut cibus et potus;
nam Resp. quod nostris solum uiribus impos-
sibile est uirginitatem obseruare, cum diuino
tamen adiutorio, quod Deus ipse semper pro-
curat, est omnibus petentibus dare, possumus
uirginitatem illesam seruare; nam Paulo rogan-
ti Deum, ut auferret ab eo stimulum carnis, re-
spondit Deus 2. Corint. 2. Sufficit tibi gratia
mea; et postquam hoc diuinum adiutorium
multis rebus fuerat expertus, dixit ad Phil. 4.
Omnia possum in eo, qui me confortat; ex pro-
te autem nostra multum prodest abstinentia
cibi, et potus: sine Cerere et Baccho, siue
Venus

Venus; et flagella carnis Eccl. 11. Malitia unius
horæ obliuionem facit luxuriæ maximæ; et ora-
tio Math. 7. quicquid orantes petieritis, acci-
pietis, et Psal. 144. Prope est Dominus om-
nibus inuocantibus eum, Aug. lib. 2. de meritis
peccatorum cap. 17. Casti non sumus, nō quia
non possumus, sed quia non uolumus, et super
Psalm. 55. In te est quod uoueas, et reddas, et
super Psalm. 131. Quite hortatur, ut uoueas,
ipse adiuvat, ut reddas; idem Chrysost. super
Paul. ad Hebr. Homil. 16. Origen. Homil. 9.
super Leuit. Tercio non obstat, quod obijciunt
exempla Patriarcarum, et Apostolorum, qui
cum sanctissimi fuerint, uxores tamen habue-
runt; nam Resp. Aug. libr. de bono coniugali
cap. 21. ubi Abraam castè coniugaliter uixit;
esse autè castus sine coniugio potuit, sed tunc
non oportuit; et melior est castitas coelibum,
quam castitas Nuptiarum etc. Quarto non
obstat, quod obijcit Caluinus, contra sacerdotes
dicens, eos impudentissimè uocare eorum ui-
tam angelicam. In hoc eorè Angelis Dei ni-
miùm iniuri sunt, quibus scortatores, adulte-
ros, et aliquid multo peius, ac foedius compa-
rant; nam Resp. uerum esse multos esse sacer-
dotes tales, quorum tamen vitam non dicimus
angelicam, neque illos tales Angelis compara-
mus, sed Demonibus: talis tamen eorum vita
stati ipsorum minime derogat: nam etiam sta-
tus coniugatorum bonus est; multi tamen sunt
coniugati adulteri, et quod multo peius, est
malcu-

mafeulorum concubitores, quorum effrenata libido nihil derogat coniugio: optimus est Magistratum esse in Republica; multi tamen pelum eo vtuntur; non per hoc eorum malitia tunc eit, vt Magistratus malus sit. Optimus fuit Apostolorum status, quamuis pessimus in eo fuerit Iudas; cum ergo dicimus virginitatis statum esse vitam angelicam, non sunt preponentes de in testimonium virgines fatuæ; sed virgines prudentes, quæ veram virginitatis rationem tenent, vnde Bernardus in serm. de Natiuitate Virg. ibi Angelica plenè vita virginitas; qui non nubent, neque nubentur erunt sicut Angeli Dei, et Hier. serm. Assumpt. Et bene Angelus ad virginem mittitur, quia semper est Angelis cognata virginitas; profectò in carne præter carnem viuere, non terrena vita est, sed celestis, Vnde in carne angelicam gloriam acquirere, maioris est meriti, quam habere, Ambrosius in lib. de exhortat. ad Virgines. Audite filii quantum sit præmium integritatis, regnum acquiritur, et regnum celeste vitam Angelorum exhibet, Cyprian. libr. de Habitu Virg. Cum castè perseueratis, et virgines, Angeli Dei estis æquales etc.

VIRTUS. CLXX.

VIRTUTUM actibus intendere esse hominis imperfecti, hæresis est, Director. 2. p. quæst. 7. hæ. 6.

VISIO

VISIO. CLXXI.

VISIONEM Dei Beatorum non esse intuitivam, et facilem, hæresis est, Director. 2. p. quæst. 8. Item non esse perpetuam duraturam ibidem, hæ. 8.

VITA ÆTERNA. CLXXII.

VITAM æternam obtineri posse sine charitate, hæresis est, Director. 2. p. quæst. 10. hæ. 16.

VNCTIONIS EXTREMÆ SACRAMENTUM. CLXXIII.

GRAECI asserunt hoc sacramentum non prodesse infirmis ad salutem corporis. Vnde sententiam extremam unctionem inter sacramenta Ecclesiæ non admittunt; Lutherus quoque, et ipsius hæretici sequaces negant sacramentum hoc.

Contra facit primo Marc. 6. ibi Et exeuntes prædicabant, ut penitentiam agerent, et Demonia multa eiiciebant, et ungebant oleo multos agros, et sanabantur; ubi conuincitur id factum fuisse mandante Christo, non autem ex propria autoritate; et hoc factum fuisse, non ut sanarentur corpora tantum; sed etiam animæ neminem. n. Deus sanauit in corpore, quæ non sanauit etiam in anima, ut nerè dici possit se totum hominem in sabbatho sanasse, Ioan. 7. ita

ita illum locum Marc. 6. interpretatur Bede
Theophylactus, et Hieronymus. Secundo
cit contra Iacob. 5. ibi Infirmatur quis in
his? inducat presbiteros Ecclesie, et orent
super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini;
et oratio fidei saluabit infirmum, et alleui-
abit eum Dominus; et si in peccatis sit, remittantur
ei; in quibus uerbis omnia necessaria ad
sacramenta exprimentur, est ibi materia oleum,
quo unguendus est infirmus; exprimitur etiam
forma uidelicet sacerdotis oratio, Minister ibi
Presbiteros, effectus quoque, et si in peccatis
fuerit, remittuntur ei; quod sacramentum
non fuit ab Apostolo Iacobo institutum, sed a
Deo, et per dictum Apostolum promulgatum,
nam alia docuit per Matheum, alia per Marcum,
alia per alium, siue Apostolum, siue Evangelistam;
itaque hoc autem sacramentum esse institutum
et promulgatum a Iacobo docet Aug. lib. 3. de
uilit. infir. Innocentius 1. in Epist. ad Decretum
Eugubinum, Beda super Iac. 5. Tertio
adest definitio Ecclesie Conc. Florent. et Conc.
cil. Trident. sess. 14. tit. de sacrament. exte. unct.
Can. 1. et seq. Non obstat, quod obijciunt, quod
oleum istud sacramentum est, cur non lutum
ex sputo et puluere sacramentum est? nam Resp.
quod nos non ideo unctionem dicimus esse sacra-
mentum, quia Apostoli unctione illa aggre-
tis sanitatem corporis conferebant, sed quod
sic corpora sanantes, animam ad bonum per
gratiam roborabant; quam Deus illis aggre-

per Apostolorum ministerium tunc dabat; et
non per aliorum sacerdotum ministerium con-
ferret. Lutum illud quo cecus unctus est, nullam
habuit sanandi virtutem, aut si aliquam habuit,
tunc solum illam continuit, cum Christus illo
lunxit oculos caeci; neque postea illo ceco de-
disset visum; et dato quod caecis corporis vi-
sum dedisset, non tamen perinde animae gratiam
contulisset, quia Deus nullam de his dederat
promissionem; et ideo sacramentum dici non
potest, cum absit diuina promissio de donatio-
ne gratiae, pro ut est in extrema unctione cum
dicatur, et si in peccatis sit, remittentur ei; Non
obstat secundo quod quandoque non conferat
sanitatem corpori, pro ut polliceor; nam Resp.
indubitatum huius sacramenti effectum esse
animae consolationem, et robur per gratiam,
quam Deus semper, nisi malicia obstat, animae
egrotanti confert, ut Démoni tunc fortiter
tentanti resistere possit; quam gratiam
nemo cognoscere potest. Sanitas autem cor-
poralis, etsi sepe per hoc sacramentum confe-
ratur; non est tamen certus, et indubitatus il-
lius sacramenti effectus; quia non habet Dei
promissionem, nisi quatenus saluti animae, quā
potius sacramentum respicit, Deus magis con-
uenire optime prospicit; non obstat, quod obij-
ciunt, ut Iacobus velit omnes infirmos ungi;
nos autem non omnes infirmos, sed tantum la-
borantes in extremis: nam Resp. hoc falsum
esse, quia Ecclesia docet, ut omnes, qui pro-

pter infirmitatem habent verisimile mortis periculum, hanc olei sacri vñctionem recipiant, et tunc gratiæ robur accipiant, quando fortius à Demone tentantur; et ideo in leuibus infirmitatibus non datur, quia tunc Demon non ita facile adhibet suas fortes tentationes; nec dicitur extrema vñctio ex eo, quia datur laborantibus in extremis; sed quia est vltima, et extrema omnium vñctionum, quas confert Ecclesia omnibus christianis. Quarum prima est, qua vnguntur Cathecumeni; altera qua iam baptizati vnguntur; tertia est, qua vnguntur qui confirmationis sacramentum suscipiunt; quarta, et vltima, qua per manum sacerdotum vnguntur aegroti, cum aliquod habet periculum, et quia hæc est vltima, ideo vocatur extrema à recentioribus. Non obstat, quarto quod obijciunt, Iacobus vult infirmos vngi à Senioribus Ecclesiæ, quod ita verbo græco dicti sunt presbiteri; nos autem non amittimus, nisi sacerdotem: nam Resp. quod sacra scriptura appellat presbiteros seniores non quidem ætate tantum, sed etiam sapientia; quia sapientem esse oportet illum, qui sacerdotali dignitate decorandus est; ideo sacerdotes potius quam alios sacra scriptura presbiteros appellat; ita interpretatur Anacletus in Epist. 2. ita intelligunt 1. ad Titum ibi Constituas per ciuitates presbiteros, sicut et ego disposui tibi, ita declarat Chrysost. lib. 3. de sacerdotio: Cathec. de extrema vñctione, Echius titul. 12. de extr. vñct. doct.

com. in 4. sent. distin. 23. Concil. Trid. sess. 14. in fine. Holius Tit. de extr. vñct. cap. 49.

Prima igitur hæresis est, negans extremam vñctionem esse sacramentum, Concil. Trid. de extr. vñct. sess. 14. Can. 1.

Secunda asserens, non conferre gratiam, nec alleviare infirmum, ibid. Can. 2.

Tertia dicens Vltimam, et ritum eius mutari, et contemni posse, ibid. Can. 3.

Quarta asserens Ministros huius sacramenti non esse sacerdotes ab Episcopo ordinatos, ibid. Can. 4.

VOTVM. CLXXIII.

QUORUNDAM Hereticorum sententia fuit Nihil esse ex necessitate faciendum; sed omnia debere fieri liberè: quia in Psal. 53. dicitur Voluntariè sacrificabo tibi.

Huius hæresis Authores fuerunt Lamperianus, qui hac ratione ducti omnia vota damnant; hanc hæresim sequuti sunt pseudoapostolici dicentes Opera, quæ sunt absque voto, esse maioris premij, quam ea, quæ sunt ex voti necessitate; eandem hæresim tutatus est Ioannes Vuicleph. victimus huius hæresis propugnator est Martinus Lutherus.

Aduersus hanc hæresim disputantes, duo nos oportet ex sacris literis probare. Primum quod vota semel emissa sunt opere complenda, et non debent pro cuiusque arbitrio tolli.

Alterum quod opus ex uoto factum cedit in maius ipsius operantis premium, quam si liberè, et absque uoti necessitate fuisset effectum.

Ad prioris partis probationem facit primo numero 30. ibi Si quis virorum votum Domino uouerit, aut se conlirinxerit iuramento, non faciat irritum verbum suum; sed omne quod promisit implebit. Secundo Deut. 23. Cum uotum uoueris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requireret illud Dominus Deus tuus, et si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum; si nolueris polliceri, absque peccato eris: quod autem semel egressum est de labiis tuis, obseruabis, et facies; sicut promissisti Domino Deo tuo, et propria voluntate, et ore tuo loquutus es. Tertio Eccl. 5. Si quid uouisti Deo, ne moreris reddere. Displicet enim ei infidelis, et stulta promissio; sed quodcumque uoueris, redde: multoque melius est non uouere, quam post uotum promissa non reddere. Quarto Baruch. 6. ibi loquens de Dijs Gentium, Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere, neque regem constituere possunt, neque auferre; ita militer neque dare diuitias possunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum uouerit, et non reddit, neque hoc requirunt; ex quibus uerbis constat, quod Deus requireret ab eo, qui uotum uouit, nisi reddiderit. Quinto Psalm. 116. ibi Immola Deo sacrificium laudis, et redde altissimo uota tua, et Psalm. 55. Reddam tibi uota

vota mea, quæ distinxerunt labia mea, et Psalm. 75. Vouete et reddite Domino Deo uestro omnes, qui in circuitu eius offertis munera. Non obstat, quod dicunt hæretici, nempe uota pro certo tempore tenenda emitti posse, non autem illa, quibus homines ad perpetuam aliquam obseruationem se adstringunt; quoniam dicunt per talia uota homines fiunt serui, quos tamen Deus libertate donauit; nam Resp. quod Christus non liberauit ab hac seruitute, sed a seruitute peccati, quam libertatem nullus melius tenet, quam is, qui Deo seruit, cui seruire regnare est, et ad Rom. 6. dicitur Liberati autem a peccato serui facti estis iustitiæ; præterea, qui duxit uxorem, se ipsum irretiuit uinculo indissolubili, ita ut uiuente uxore non possit ab ea separari, neque aliam superducere; quid igitur obstat, ut in uoto perpetuo aliquid simile contingat? præsertim cum habeamus de hoc expressa sacræ scripturæ testimonia 2. Reg. 1. ubi Anna uotum uouit dicens, Domine exercituum, si respiciens uideris afflictionem famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisque seruæ tuæ sexum uirilem, dabo cum Domino omnibus diebus uitæ tuæ: similiter uirgo Maria notum Deo uouit perpetuæ uirginitatis, ut colligitur ex 1. Luc. 1. ibi Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco? quæ negatio adiuncta uerbo præteritis temporis, non solum ibi negat actum presentem, sed dicit uotum de negatione actus

in posterum; hoc est quomodo fieri istud quoniam uirum non cognosco? hoc est nunquam me uirum cognituram spondi: nam alioquin nulla suberat causa dubitandi; quoniam ut mulier, quæ nunquam antea uirum cognouit, in posterum concipiat, non est quid difficile, ita interpretatur Bernard in Homil. 4. super Euangel. Missus est et c. ubi etiam Beda, Aug. libr. de sancta uirgin. cap. 4. similiter uotum perpetuum de paupertate seruanda emiserunt Apostoli Math. 19. Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. Hoc uotum potentes simi uouerant; sed unde hoc illis, nisi ab illo de quo dictum est: Dams uotum uouenti Aug. lib. 17. de ciuit. Dei cap. 4. Preterea hoc uotum perpetui castitatis probat Paul. 1. Timot. 5. ibi Adolescentiores uiduas deuota. Cum. n. luxuriatae fuerint in Christo, nubere uolunt, habentes damnationem; quia primam fidem irritam fecerunt: quid est dicere primam fidem irritam fecerunt? hoc est quod uotum, quod in uiduitate emisserant de continentia seruanda, uolauerunt, cum post tale uotum emissum nupserunt; ita interpretatur Aug. super Psal. 75. super illis uerbis, Vouete, et reddite et c. et Primasius super d. locum Pauli, Ibid. libr. 6. de officijs cap. 18. Hier. libr. contra Iovinianum, Ambr. super Paul. d. loco, Basilias libr. de uirgin. cap. 35. Chrysost. Homil. 19. super 1. ad Corint. Concil. Cartag. 4. cap. fin. Concil. Tolet. 4. cap. 55. Concil. Valent. cap. 2. et Concil.

ilio Ruriciense cap. 27. et seq. Concil. Auranense cap. 17. Concil. Elibert. cap. 13. Concil. Tolet. 4. cap. 48. quibus in locis patet uotum emittit, ne dum ad tempus, sed toto tempore uitæ suæ (quando taliter est promissum) fuisse et esse seruandum; et si de aliqua re bona perpetuum uotum emitti licet, cur non licebit de his tribus rebus, per quas triplex mundi huius concupiscentia prosternitur? uidelicet obedientia, castitate, et paupertate: nam per obedientiam superbia uitæ edomatur; per castitatis uotum carnis concupiscentia coercetur; per uotum uero paupertatis illa insatiabilis concupiscentia oculorum cohibetur; obedientia commendatur Mat. 16. Si quis uult uenire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me: castitas quoque laudatur Mat. 19. Sunt Eunuchi, qui se castrauerunt propter Regnum cælorum. Qui potest capere capiat: paupertas præterea commendatur ibidem: Si uis perfectus esse, uade, et uende oia, quæ habes, et da pauperibus, et sequere me, et habebis thesaurum in cælo; et de uotis monasticis dixit Theophyl. super Math. 8. Dimitte me ut sepelliam patrem meum, ubi Christus respondit, sine mortuos sepellire mortuos suos: si autem illis nec patrem sepellire licuit, ut his, qui monasticam professi ad mundana regrediuntur negotia. Quod autem opera facta cum uoto sint magis meritoria, probat primo Psal. 73. ubi David suadens ad uouendum dicit Vo-

uere, et reddite Domino Deo uestro omnes, qui in circuitu eius offertis munera; quod si nullum angeretur meritum ex uoto, male confuleret Propheta, ut uouerent. Secundo factio, quanto aliquod opus à meliore uirtutis radice oritur, tanto melius est: non enim aspicit Deus quantum quis offerat, sed ex quanto; et ideo laudata est illa uidua, quæ cum solum duo minuta obtulisset, dicta est obtulisse plus omnibus alijs: cum ergo uotum procedat ex radice obedientiæ, quæ melior est, quàm uirtutis; sequitur quod sit melius, quàm si absque uoto fieret; nam qui ex uoto aliquid facit, obediens facit, et ut obediat facit, et sic habet meritum respectu obedientiæ; et operis; ille uero, qui absque uoto operatur, habet tantum meritum operis, non autem obedientiæ. Hanc eandem opinionem super Hier. in Thren. 3. tenuit Hieron. et Dionys. de Eccl. Hieron. cap. 6. Aug. in Epist. ad Armentarium, Gregor. Homil. 20. super Ezech. Chrysostom. Homil. 11. super Paulum ad Hebr. Tertio facit alia ratio, quia omittens id, quod se facturum Deo uouerat, grauius peccat, quàm si non uouerit, Ezech. 5. Multo melius est non uouere, quàm post uotum promissa non reddere: hoc loco certè dicitur melius id, quod est minus malum, sicut alibi dicitur Mathe. 26. Melius erat ei si natus non fuisset: non quod alterum illorum esset bonum, sed quia minus malum esset non nasci, quàm Christum vendidisse: id

grauius

grauius puniuntur, qui vota non reddunt; oportet, ut etiam largius premientur, cum reddunt; alioquin non esset Deus pronior ad misericordiam, quàm ad punitionem. Quarto adest definitio Ecclesiæ Concil. Tolet. 4. cap. 49. Non obstat. 1. quod obijcit Lutherus de 1. Corint. 7. ibi Si nupserit uirgo non peccauit; ergo moniales uirgines secundum eos nubere poterunt; sed Resp. hoc procedere in uirginibus, quæ suis iuris sunt, quibus nubere, vel non nubere licet; secus autem de his, quæ per uotum castitatis, quod uouerunt, nubendi potestatem à se prorsus reiecerunt; ita interpretatur Hieron. lib. 1. aduersus Iovinianum, et Chrysost. Homil. 19. super 1. ad Cor. ubi etiam Theophy. Isid. lib. 2. de offic. Eccl. cap. 17. Secundo non obstat, quod dicit Lutherus de uotis monasticis, et quo ad uotum castitatis dicens, illud contrariari recte rationi, quæ dicit ad impossibile neminem obligari; sed potest esse tanta infirmitas carnis in Religioso, ut uotum illud adimplere non possit; ideo in hoc non obligaretur, Resp. uerum esse neminem ad impossibile obligari; sed impossibile esse uirginitatem seruare, hoc negamus; quia diuino auxilio fulti, quod Deus omni rectè potenti semper paratus est dare, resistere possumus; de qua re satis dixi supradict. de uirginitate, atque de Sacerdotio. Tertio non obstat, quod dicit Lutherus, Qui castitatem uouet, Deo rem uouet, quæ prorsus non est, nec potest esse in manibus suis, cum sit solius Dei

Dei donum, quod accipere, non offerre potest homo; Resp. verum esse nos non posse uenire, quod non est in nostra potestate: negamus tamen castitatis observantiam non esse in nostra potestate; quia et si homo suis solis uiribus eam obseruare non ualeat; nam sine mentis potestatis facere, Ioan. cap. 15. ualeat tamen cum Dei adiutorio, quod ille paratus est dare omnibus eum uerè inuocantibus, Omnia possum (inquit Paul. ad Phil. 4.) in eo, qui me confortat, et Mare. 11. Omnia quęcunque oraueritis, credite, quia accipietis, et eruent uobis. Quarto non obstat, quod obiecit Lutherus, Si Monachus effectus Episcopus soluitur uoto paupertatis; quare non etiam uoto castitatis? nam Resp. falsum esse Monachum factum Episcopum liberum esse à uoto paupertatis; quia et si ad episcopatum assumuntur, manent tamen ad paupertatem obligati, prout antea obligabantur cap. de Monachis. 16. q. 1. nam omnia quęcunque episcopali dignitate cōcurrere possunt, ab eo seruari debent, ut castitas, et paupertas; ab alijs tamen liberatur, ut ab obedientia sui Prælati, à ieiunio, et silentio et similibus; quia illa non possunt simul coherere cum functione muneris episcopalis; nec dicitur Dominus rerum episcopatus, sed tantum dispensator S. Thom. 2. 2. q. 185. articulo. Quinto non obstat, quod obiecit Lutherus de uoto obedientię dicens, Bisariam peccant Religiosi, primo, quia illam reponunt sub consilio cum

ut sit sub praecepto: scilicet quod inferior obediat superiori; deinde, quia dum se uni obligant, eximunt se ab obedientia aliorum; nam Resp. obedientia, quam uouent, non esse sub praecepto ante uotum, sed bene post uotum emissum; nam ante uotum Prælatus non est ei superior; secundo non est uerum, quod eximat se à iurisdictione aliorum, quia remmet subditus omnibus alijs, quibus præsident eius subiicitur. Sexto non obstat, quod dicit Lutherus, Monastica professionis uota pugnare libertati christianę; nam Resp. falsum esse libertatem christianam in hoc consistere, ut nullis hominum mandatis obedire teneamur: nam fatendum esset in christiana religione nullum esse Regem, et Principem; quod conuincitur falsum per ea, quę dixi supra titul. de Ecclesię heresi tertia, nec uerum est, ut asserit Lutherus, voti obligationem esse ex instituto humano; nam licet uerum sit humana voluntate uotum pendere, non ex praecepto: nam Deus confutit, ut quis uoueat; at postquam quis aliquid sponte sua uouit Deo, tunc iam ex praecepto domino obligatur ad reddendum Deo id quod uouit, ut Psalm. 75. Vouete et reddite Domino Deo uestro. Septimo non obstat, quod dicit Cyprian. lib. 1. Epist. 11. ibi Si uirgines perfecerant, quam in ignem delictis suis cadant: nam Resp. quod ibi non loquitur de uirginibus, quę uirginitatem Deo uouerunt; sed de his, quibus

quibus liberum est nubere, vel non nubere pro ut sunt nouicia moniales, quæ etsi propositum virginittatis habuerint; non tamen ad hoc votum emiserunt; de his loquitur Paul. 1. Cor. 7. Et si nupserit virgo, non peccauit; quod patet, quia cum de his, quæ votum emiserunt, loquitur, dicit in fine ibidem. Si autem ex eis aliqua corrupte fuerint deprehensa, agant penitentiam plenam; quia quæ hoc crimen admittit non mariti; sed Christi adultera est, Direct. 2. p. q. 12. her. 17. Echius tit. 18. de votis, S. Thom. 2. 2. q. 88. artic. j. et seq. doct. com. in 4. sent. distin. 38. Hosius tit. de imped. matr. c. 56. F. Paulinus ordin. præd. lib. 5. de Conc. Eccl. capitul. 4.

Secunda hæresis est, quæ etsi fatetur vota esse bona et sancta; negat tamen aliquid posse Deo voueri; quod non sit ab illo præceptum, et ob hanc causam damnat vota monastica, nempe castitatis, paupertatis, et obedientie.

Huius hæresis sunt Lutherani, Viterbergenses, et Calvinus.

Contra facit primo Num. 30. ibi Si uxor uouerit, et iuramento se constrinxerit, ut per ieiunium et cæterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri erit, siue faciat, siue non faciat: quod si audiens uir transierit, et in alteram diem transtulerit sententiam, quicquid uouerit, atque promiserit, reddet; quia statim, ut audiuit, tacuit: ex hoc Dei lege apertissime constat aliquid posse Deo voueri;

voueri, quod non sit ab eo præceptum: nam ieiunium poterat uxor uouere, et tale non erat à Deo præceptum; quia si fuisset à Deo præceptum, non posset maritus ipsius contradicere sibi voto, et irritum facere illud. Secundo facit 1. Reg. 1. ibi Cum esset Anna amaro animo, orauit ad Dominum, flens largiter, et votum uouit, dicens: Domine exercituum, si respiciēs uideris afflictionem famule tuę, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancille tuę, dederisque serue tuę sexum virilem, dabo cum Domino omnibus diebus uite eius, et nouacula non ascendet super caput eius: quod quidem votum non fuit de re, quam Deus unquam illi præcepisset, et tamen tale votum sic placuit Deo, ut propter illius meritum Deus dederit Anne petitionem suam. Tertio uirginitatem Deus non præcepit teste Paulo 1. Cor. 7. ibi De uirginibus præceptum Domini non habeo; arde ipsa uirginitate perpetua uouit gloriosa Dei genitrix semper uirgo Maria, quæ Deo adeo placuit, ut illam in matrem suam elegerit. Quarto nullum est præceptum, de paupertate in sacra scriptura; nihilominus Apostolis, qui omnia reliquerunt, ut Christum sequerentur, dictum fuit Math. 19. Amen dico uobis, quod uos, qui sequuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede Maiestatis sue, sedebitis, et uos super sedes duodecim, iudicantes duodecim Tribus Israel. Quinto adest eom. opin. doct. Aug. lib. j. de Adulterinis coniugatis

iugatis cap. 24. et super vobis. Vouete, et red-
dite Domino Deo uestro Psalm. 75. Hieron.
Chrysost. Photinus, Theophyl. et Iud. inter-
pretantes illa uerba Pauli, Si nupserit uirgo
non peccauit, dicunt seruandum esse uotum
virginitatis, quam constat non esse à Deo præ-
ceptam: detractio uoti dixi in summa pec-
cap. p. 1. q. 38. tit. 2.

V S V R A. CLXXV.

GRÆCI dixerunt Non esse peccatum da-
re aliquid ad usuram.

Contra hanc heresim facit primo Exod. 22.
ibi Si pecuniam mutuo dederis pupillo meo
pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum
quasi exactor, nec usuris opprimes. Secundo
Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus, non
accipies ab eo usuras. Tertio Deuter. 23. Non
generaberis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec
fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno:
quod autem dixit, sed alieno, permissio est lu-
dæis concessa ob eorum nimiam auaritiam, de-
cut et aliis permissus est illis libellus repudiij,
ad duritiam cordis eorum. Non autem per-
mittuntur nisi ea, quæ mala sunt: malum est
ergo ad usuras dare etiam alieno. Quarto in
Psalm. 14. ubi David cum interrogasset Do-
minum, quis nam esset in tabernaculo illius ho-
biturus, respondens ait, Qui pecuniam suam
non dedit ad usuram, et munera super inimi-
cibus non accepit.

centem non accepit. Quinto Luc. 6. Mutuum
dare, nihil inde sperantes. Sexto adest definitio
Ecclesiæ Clem. ex graui de usuris, ibi Sanè
si quis in illa errorem inciderit, ut pertinaciter
asfirmare præsumat, exercere usuras non esse
peccatum, decernimus eum uelut hereticum
punendum; locorum nihilominus ordinarijs,
et hereticæ prauitatis Inquisitoribus iningen-
tes, ut contra eos, quos de errore huiusmodi
diffamatos inuenerint, aut suspectos tanquam
contra diffamatos, uel suspectos de heresi pro-
cedere non omissant, Direct. 2. p. q. 7. her. 6.
dixi late de his in summa pec. cap. p. 1. q. 48.
titul. 6.

V X O R. CLXXVI.

VXOREM dimissam quacunque ex causa
posse ducere adhuc uiuente uiro, hære-
sis est, Direct. 2. p. q. 3. n. 3.
Similiter est heresis posse habere uxores
communes, ibid. q. 6. nu. 5. c. pen. ver. Nicolaus
2. q. 3. dixi supra uer. Nuptiæ.

S V M M A
O M N I V M
H Æ R E S V M,
P A R S S E C V N D A.

83

SCHISMATICORVM
C A T A L O G V S.

DICTVM est supra de Here-
sibus, modò dicendum est
de Schismatibus, quæ in
Ecclesia vario modo con-
tingunt; videlicet aut per
introductionē diuersi dog-
matis; quoniam hæresis in-
cludit schisma in se; aut per
separationem, et diuisionem per pertinacem
inobedientiam ab apostolica sede; aut per vsur-
pationem apostolicæ sedis. Primo modo de
schismatibus loquendo, non est propositi no-
sti schismata præterita, aut præterita numera-
re; nam tot venirent schismata repetenda, quot
fuerunt hæreses, aut in presentiarum sunt; nec
etiam schismata secundo modo introducta in-
tendimus commemorare; quoniam in illis, sicut

in primis hæreses multe innotuæ sunt cap. inter 2. q. 1. ubi omne schisma inueteratum ali-
quam hæresim sibi confingit, ut rectè ab Ec-
clesia recessisse videatur; sicut patet in schis-
mate Gregoriorum, et aliorum, qui in colorem
separationis ab Ecclesia Romana multas hære-
ses confinxerunt; de quibus satis dictum est
superius: sed in presentiarum solum schismata
enumerare proposuimus, quæ per illicitum
ausum usurpationis Apostolicæ Sedis intro-
ducta sunt in Ecclesia. Et antequam ad schisma-
ta perueniam, notandum est primo, quod schis-
matici dicuntur, qui subesse renuntiant Summo
Pontifici, et qui membris Ecclesiæ ei subiecti
communicare recusant. Nomen in schismatis
à scissura animorum vocatum est, Isid. lib. 3.
cap. 3. Etymolog. scissio autem unitati opponi-
tur: unde peccatum schismatis dicitur, quod
directè, et per se opponitur unitati: et ideo
peccatum schismatis est propriè speciale pec-
catum ex eo, quod intendit se ab unitate sepe-
rare, quam charitas facit; quæ non solum alteri
personam alteri unit spirituali dilectionis
vinculo; sed etiam totam Ecclesiam in unitate
spiritus; et ideo propriè schismatici dicuntur
qui propria sponte, et intentione se ab unitate
Ecclesiæ separant; quæ est unitas principalis;
nam unitas particularis aliquorum ad inuicem
ordinatur ad unitatem Ecclesiæ; sicut compo-
sicio singulorum membrorum in corpore natu-
rali ordinatur ad totius corporis unitatem
S. Thom.

S. Thom. 2. 2. q. 39. artic. j. Secundo not. quod
inter schisma, et hæresim est hæc differentia ex
mente Aug. lib. 20. c. 3. cõtra Faustum vol. 6.
dicentis, quod schisma est, eadem opinantem,
atque eodem ritu colentem, quo ceteri, solo
congregationis delectari dissidio. Hæresis ve-
rò diuersa opinatur ab his, quæ catholica cre-
dit Ecclesia; S. Thom. 2. 2. q. 39. artic. j. ad 3.
dicit quod hæresis, et schisma distinguuntur se-
cundum ea, quibus per se utrumque et directè
opponitur. Nam hæresis per se opponitur
fidei; schisma autem per se opponitur unitati
ecclesiasticæ charitatis: et ideo sicut fides, et
charitas sunt diuersæ virtutes, quamuis quicun-
que caret fide, careat charitate; ita etiam schis-
ma, et hæresis sunt diuersa vitia; quamuis qui-
cunque est hereticus, sit etiam schismaticus;
sed non conuertitur: unde inter schisma, et hæ-
resim hoc inter est, quod hæresis peruersum ha-
ber dogma. Schisma ab Ecclesia separat: et ta-
men sicut unitas charitatis est via ad amitten-
dam hanc secundum illud 1. ad Tim. 1. A qui-
bus quidam aberrantes, scilicet à charitate,
et à unitate, inuicem conuerli sunt in vaniloquis:
schisma autem est via ad hæresim; est tamen
enim heretici peccatum Deo, et primæ veritati,
cum fides imitatur, aduersetur, ex suo genere
contrariatur, quæ est diuinum bonum, sed par-
ticipatum. Quod in schisma ex additione ad
Gg 2 alte-

alterum, potius est vel in bono, vel in malo; sed heresis se habet per additionem ad schisma; addit .n. perversum dogma. S. Thom. 2. 2. q. 39. artic. 2. potest tamen quandoque grauius peccare schismaticus, quam quidam infidelis; vel propter maiorem contemptum; vel propter maius periculum, quod inducit; vel propter aliquod huiusmodi. Inter peccata vero, quae sunt in proximum, peccatum schismatis videtur esse maximum, quia est contra spirituale bonum multitudinis. S. Thom. d. loco ad 3. Tertio not. quod schismatici sunt excommunicati Num. 16. dicitur, Recedite à tabernaculo hominum impiorum, qui scilicet schisma fecerunt; et nolite tangere ea, quae ad eos pertinent; ne involuamini in peccatis eorum; per ea enim, quae quis peccat, per ea debet puniri Sap. 1. Schismaticus autem in duobus peccat. In uno quidem, quia separat se à communione membrorum Ecclesiae, et quantum ad hoc conueniens poena schismaticorum est, vt excommunicentur, et secundum hanc poenam, quam schismatici ordinis potestatem habeant, iurisdictionis tamen auctoritate priuantur cap. Novatianus 7. q. 1. cap. 1. de schismaticis; unde non possunt, nec absolvere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid huiusmodi. Quod si fecerint, nihil est actum. S. Thom. 2. 2. q. 39. artic. 3. In alio vero peccat schismaticus, quia subdi recurrit capiti Ecclesiae; et ideo quia coerceri nolunt per spiritum

lem potestatem Ecclesiae, iustum est, vt potestate temporali coercerentur S. Thom. d. loco artic. 4. his ita suppositis.

Primum schisma fuit inter beatum Cornelium et Novatianum Urbis Romae presbiterum; primus itaque, qui post legitimam successione Pontificum aditus est sedem apostolicam usurpare (vt ecclesiasticae ferunt hystorie) fuit Novatianus Romae Ecclesiae presbiter; et Princeps haeresis Novatianorum exstitit, qui se Catharos i. mundos nominabant lapsi spem venie denegantes: unde lapsi fratribus non communicabant, nec eorum poenitentiam dicebant esse suscipiendam; et ita Novatianus in schisma et heresi lapsus est; ob quam rem Papa Cornelius in Vrbe Concilium congregavit septuaginta Episcoporum, presbiterumque totidem, cum diaconibus plurimis; in qua Novatiano cum omnibus suis sectatoribus ab omnibus execratus, et heresi sua condemnata statuitur, vt lapsi poenitentibus venia promitteretur, et reconciliatio post dignam poenitentiam concederetur.

Secundum schisma fuit inter Felicem, et Liberium; sancti Liberio Papa propter fidem exulante à Constantino Augusto Felix presbyter de consensu ipsius Liberij substituitur in Papatu; qui tandem propter fidei constantiam congregato Arrianorum Concilio à Papatu deponitur, Liberius, qui exilij tedio denique reuocatus est in haeretica prauitate se subscri-

bens, in sede repositus est, quam sex quasi annis tenuit. Hoc schisma sopitum est morte. Nam primò Felix Papa martirio coronatur, de inde post annos.6. Pseudopapa Liberitis multis morte precibus sanctorum extinctus est, quem post Papa Damasus Synodali iudicio publice condemnauit, et omne quod fecerat annullauit.

Tertium fuit inter Damasum Papam Primum, et Ursinum Diaconum Cardinalem: hic enim Damasum Prelatum non ferens, seditionem Damaso excitat, et seditionum hominum potentia in Basilica, que Sisini appellatur, Episcopum se fieri extorquet legis ordine, et traditione peruersis; quo facto magna turbatio oritur. Quod schisma auctore Deo sopitum est: nam congregato Concilio Damasus, qui à maiori, et saniori parte electus fuerat, in sede constituitur. Ursinus de Vrbe eiectus Episcopus Neapolitanus efficitur.

Quartum inter Bonifacium primum, et Eulalius presbyterum Urbis Romę fuit. Bonifacius ordinatur in Basilica S. Petri, Eulalius in Basilica Constantina. Sopitur hoc schisma: quoniam ambo iussu Imperatoris Honorij Vrhem egrediuntur, et facta inquisitione de veritate electionis amborum, reprobat Eulalius, et Bonifacius, qui à maiori, et saniori parte fuerat electus, apostolicę sedi restituitur.

Quintum fuit inter Symachum Primum

et Laurentium. Nam Symachus est electus in Papam in Basilica Constantina ab vna parte Cardinalium, et Clero: Laurentius verò ab alia parte in Basilica S. Marię eligitur. Sopitum est hoc schisma tali modo; quia cum vnus alter non cederet, constituerunt, velis tota iudicio Theodorici Regis, qui tunc in Italia plenum habebat Dominum, diffiniri deberet; qui tunc existens, auditis vtriusque partis plenè Legatis, decreuit; vt qui prius electus esset, aut que maior pars Cleri simul et populi elegisset in sede apostolica resideret; et quia Symachus prius ordinatus fuerat, maiorque pars ei faueret, obtinuit; qui ex misericordia Laurentium Episcopum fecit Nucherinum: verum post paucos annos criminatur ex inuidia Symachus per falsos testes, et apud Augustum accusatus, reuocatur occultè Laurentius, et iterato schismate diuisus est Clerus. Sed sopitur hoc modo: nam iussu prefati Regis Theodorici congregatur Concilium centum et quindecim Episcoporum in Vrbe, vt patet distin. 17 cap. Concilia. 6. hinc etiam, in quo Symacho purgato de crimine falso, et dampnatis tam falsis testibus, quam Episcopo Laurentio apostolice sedis inuasore, Symachus cum summo honore et gloria restituitur.

Sextum fuit inter Siluerium Primum, et Vigilium: Vigilium enim Romane Ecclesię Archiepiscopus cum ad apostolicę sedis apicem aspiceret, Pontifici suo Siluerio parat infidias.

Nam cum Papa Siluerius nosset ad suggestionem Augusti reuocare Antonium Constantinum Episcopum; quia hereticus esset, Vigilius spondit se hoc facturum; atque ita Beato Siluerio per Guilifarinum patricium in exilio deportato, Vigilius fauente Augusta gratia facte promissionis male concupitam sedem arripuit; quanquam postea beata confessione crimen diluerit. Schisma hoc sopitum est, quia (vt quædam hystorie referunt) mortuo Siluerio in exilio, Vigilius ab omnibus in Papam assumptus est.

Septimum fuit inter Eugenium secundum, et alium quemdam in discordia coelectum. Quod schisma sopitum est potentia Lotharij filij Lucij Imperatoris, qui Romam veniens statum populi pacificauit cum Pontifice Eugenio deprauatum per suos antecessores, et ita reiecto Antipapa, Eugenius mansit in Papatu, cui etiam maior pars nobilium et populi fauebat.

Octauum fuit inter Leonem Quintum, et Christophorum Pseudoantipapam; qui Christophorus diabolica presumptione ita excoctus est, vt Leonem Papam in capere, et carceri mancipare presumpserit; et ita hoc ordine apostolicam sedem usurpauit; sed Leone Papa in carcere mortuo, et Christophoro antipapa reiecto Sergius secundus ad Apostolatum eligitur, et sic schisma sopitur.

Nonum fuit inter Ioannem Duodecimum

et Leonem Octauum; nam licet Ioannes Duodecimus ob demerita sua, quia lubricus erat, et venator, congregato Concilio Episcoporum Italia, per Ottonem Imperatorem foret depositus, et Leo in apostolatu constitutus; nihilominus post recessum Imperatoris Ioannes fanore suorum receptus est à Romanis, et collecta Synodo restituit Papatum Leone depositus; quo tandem iusto Dei iudicio à Diabolo extincto schisma sopitum est.

Decimum fuit inter prædictum Leonem, et Benedictum Quintum; qui Benedictus cum ab amicis Ioannis adhuc viuentis Leone eligeretur, schisma ortum est. Quod schisma sopitum est; reuertit enim Imperator hoc audiens ad Urbem, et obsidione illam fatigat, quousque Benedictus sibi traditus est, quem Imperator in exilium in Saxoniam mittit, et Leo restituitur, et ita potentia Imperatoris schisma sopitur.

Vndecimum fuit inter Gregorium Quintum, et quemdam Ioannem Episcopum Placentinum, quem Crescentius consul pecunia corruptus in apostolicam sedem violenter intrusit; sed hoc Imperator cum multo dolore audiens ad Urbem celeriter regreditur, et Crescentium trucidari iubet, et dictum Ioannem oculis effossis priuatum in Castro sancti Angeli carceri perpetuo mancipauit, et Gregorius restituitur: et sic potestate Imperatoris schisma sopitur.

¶ Duodecimum fuit inter Benedictum Nonum, et alios tres assumptos. Legitur enim, quod Benedictus Nonus; postquam in sede apostolica aliquibus annis sederat, deiecitur, et datus est Papatus Ioanni Sabiniensi Episcopo, qui postea vocatus est Synhelter Tertius, quo potentia aliquorum Romanorum, qui Alberto patri prefati Benedicti fauebant, eiectione Benedictus est restitutus, quo iterum reiecto datus est Papatus Ioanni presbytero, sancti Ioannis ante portam latinam, qui Gregorius Sextus est dictus, qui ob ruditatem literarum, (ut ferunt) ad vices officij exequendas alium secum consecrari fecit: quæ coadutoris institutionis cum multis non placeret, Tertius superindicitur, qui solus vices duorum impleat. Inter tres ergo de Papatu contenditur, uno contra duos, et duobus contra unum de Papatu altercantibus, venit Henricus Imperator Romam, et tribus eiectionibus, Quartus substituitur, qui vocatus est Clemens Secundus; et ea potentia Imperatoris schisma sopitur.

Tertiumdecimum fuit, cum Benedictus Decimus fretus potentia alioquorum nobilium Romanorum sedem occupavit apostolicam; qui tandem conscientia ductus celsit, agnoscebat se per ostium non intrasse, et factus est Nicolaus Secundus.

Quartumdecimum fuit inter Alexandrum Secundum, et Cadulum Parmensem Episcopum, Sanæ Episcopi Lombardie dicentes non debere

debere eligi in Romanum Pontificem, nisi de Italia Paradiso, siue Iardino, quem vocabant Lombardiam, contra morem Ecclesie predictum Cadulum in Papam eligunt fauente eis ad hoc Imperatore Henrico. Sed hoc schisma sopitur hoc modo; Nam Henricus Imperator rediens ad eor, condolens turbationi Ecclesie Romanæ proficiscitur, et Alexandro reconciliatur; Cadulus vero hoc uidens, re cognoscens errorem dimissa presumptione Papatus venit ab obedientiam Alexandri.

Quintumdecimum fuit inter Gregorium Septimum, et Clementem quemdam. Sanæ cum inter Papam Gregorium Septimum, et Henricum Imperatorem Quartum oriretur discordia super inuestituris Episcoporum in Imperio suggerente Imperatore superindicitur alius. Nam convenientibus Episcopis et Archiepiscopis Lombardie apud Brexiam Archiepiscopus Ravennaten. nomine Gilbertus in Papam eligitur, qui vocatus est Clemens. Unde sequitur schisma grauissimum, quod duravit usque ad mortem prefati Antipapæ, et prefati Henrici Imperatoris, qui schisma illud fouebat; et ita morte illorum sopitum est schisma.

Sextumdecimum fuit inter Paschalem Secundum, et alios tres pseudopontifices. Sanæ cum Paschalis post decessum Urbani Secundi in Pontificem esset assumptus coronato in Imperio Henrico Quarto aliqui ex Clero in Pon-

tificem exurgentes tres duobus temporibus
hæresarchis in Papatum promovere molui
sunt, videlicet Albertum, Arnolphum, et Theo-
doricum, qui quamquam in initio prophæ-
tæ assumptionisurbationes non mediocres exer-
tarunt; mox tamen per ævum Pontificem re-
stricti sunt, quibus tandem mala morte extin-
ctis, sopitum est schisma eorum morte.

Decimumseptimum fuit inter Gelasium Se-
cundum, et Burdinum Antipapam. Sanè Hen-
ricus Quartus occasionem allumens, quod ad
electionem Gelasij non fuerit vocatus, electio-
ni præfatus se opponens Burdinum quemdam
ex Hispanis in Papam fecit ordinari. Gelasio
autem mortuo apud Cluniam in Francia
eligitur Calixtus Secundus, qui Romam ve-
niens in Sutrio Burdinum capit, et confusibile
ter ad Urbem deducit, carcere recludit, et schi-
ma sopitur.

Decimumoctavum fuit inter Innocentium
Papam Secundum, et Petrum Leonis: licet
minori parte fuerit electus; nihilominus po-
tentia parentum suorum vallatus præval-
bat in Vrbe; qua de causa Papa Innocentius cum
Cardinalibus sibi adherentibus recessit de Vr-
be in Franciam; Petrus vero Leonis manens
in Vrbe arripuit Præsulatum, iubensque se vo-
cari Anacletum. Schisma hoc finitur hoc mo-
do: quoniam Lotharius Imperator ad Urbem
veniens partem totam Petri Leonis extirpavit
et dictum Innocentium Papam restituit; et ita
Porta

potencia Lotharij schisma illud sopiunt.

Decimumnonum fuit inter Alexandrum
Tertium, et quatuor pseudoantipapas. Cum
enim Alexander præfatus propter discordiam
ortam inter ipsum et Fridericum Primum co-
actus esset Italiam relinquere, iit in Franciam,
ubi quasi per 18. annos mansit: quo tempore
intermedio fauente præfato Friderico quatuor
antipapæ successivè intrusi sunt apostolicam
sedem prophantes, primus fuit Octavianus,
qui se vocari fecit Victorem; secundus fuit Gui-
do Cremonen. qui se vocari fecit Paschalem;
tertius fuit Ioannes Fremon. qui se vocari fecit
Calixtum; quartus fuit Iacobo, qui se vocari
fecit Innocentium; qui omnes ab Alexandro
excommunicati mala tandem morte interie-
runt: composita autem pace inter Papam Ale-
xandrum, et præfatum Fridericum schisma so-
pitum est.

Vigesimum fuit inter Ioannem Papam Vigesi-
mum secundum, et pseudo pontificem fratrem
Petrum de Corberio. Sanè Ludovicus Bana-
tus, qui præfatus Papa Ioannes sibi non fue-
bat in fide Imperij, sed magis sibi foret con-
trarius, veniens Romam in despectum eius se-
cit præfatum Pseudoreligiosum ordinis mino-
rum fratrem Petrum de Corberio eligi in Pa-
pam, ab eo Imperij coronam usurpans; et ita
periculum est grane schisma in Ecclesia. Verum
disponente Domino præfatus Antipapa capi-
tur, et Papa Ioanni præsentatur, tandem in
Castro

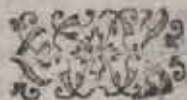
Castro Cremonen. moritur; et sic schisma
sopitur.

Vigelinum primum fuit quasi temporibus
nostris pro parte hinc inchoatum, circa An-
num Domini M. CCC. LXXVII, et du-
rauit ferè vsq; ad tēpora nostra. Vacante enim
apostolica sede per mortem Gregorij Vnde-
cimi, fuerunt duo ad summam Pontificatum
assumpti; primò quidem Bartholomæus Epis-
copus Baren. et vocatus est Urbanus Sextus;
tandem recedentibus Cardinalibus, et conse-
rentibus e ad Auinionem, ubi se securos ere-
debant, electus est Cardinalis Gebenens. et vo-
catus est Clemens Septimus; et ita schisma ma-
gnum ortum est in Ecclesia Dei, quod multi
annis durauit. Nam post mortem Urbani Sexti
per Cardinales per eum factos assumptus fuit
ad Papatum Bonifacius Nonus, et post istum
Innocentius Septimus, et post eum Gregorius
Duo decimus; pro alia vero parte post mortem
Clementis assumptus est Benedictus Decimus
tertius; tandem per Cardinales aliquos Gre-
gorij, et Benedicti celebratum est Concilium
Pisum Anno Domini M. CCC. C. VII, sed
positis Gregorio, et Benedicto, quantum tum
in eis, electus est ad Papatum frater Petrus de
Candia magister in Facologia; qui dictus est
Alexander Quintus, post quem electus est
Ioannes Vigelinus tertius; et ita ubi prius duo
contendebant, iam contendebant tres, verum
Dei misericordia opitulante religiosa sollicitudo

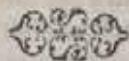
dus Domini Regis Sigismundi congregatum
est Concilium Constantiæ, in quo tribus obe-
dientijs tandem conuenientibus, renunciatur
Gregorio iuri suo. Ioannes, et Benedictus
deponuntur, et ita sopito schismate reddita est
pax Ecclesiae.

Vigelinum secundum fuit hoc nostro tem-
pore inter Eugenium Papam Quartum, et
pseudopontificem Amedeum Ducem Sabau-
diæ Fœlicem nuncupatum. Sanè cum inter pre-
sentes Eugenium et Basiliensē Concilium, qd
cepit Anno 31. mense Iulij super aliquibus te-
neretatijs in progressu ipsius per aliquos
Patres ipsius Concilij, quæ nunquam alijs per-
ueniuntque alia vniuersalia concilia vno exi-
stunt in apostolica sede indubitato Pontifice
sunt attentata, et maxime super loco, ad quē
Gregi pro eorum vniōne tractanda erant ven-
turi, gravis orta foret dissensio, et plurimum
scandalosa. Nam in tantum quorundam im-
piorum hominum, qui post dissolutionem Con-
cilij Basiliensis pertinenter remanserunt, creuit
indignitas, ut Amedeum Ducem Sabaudie in
pseudopontificem prophanarent, quem Fœli-
cem nuncuparunt, cui etsi pauci exceptis illis de
summo suo obedirent, nihilominus stulta pre-
sumptione vulnerata est Ecclesia; verum mor-
tuo Eugenio, et succedente Beatissimo Do-
minō nostro Nicolao Papa Quinto, ad fugge-
ndam Illustrissimorum Regum, et Domi-
norum, videlicet Regis Francie, et Anglie pre-
fatus

fatus Dominus Amedeus destitit ab incepto
summi Pontificatus; quem Amedeum tam pro
nobilitate sanguinis, quam pro pace reddita
Ecclesie sanctissimus Dominus noster Nicor-
laus pro sua clementia maxima cum charitate
suscipiens Cardinalem legatum cum certis per-
rogatiuis in tota terra Sabaudie perpetuum
instituit ac creauit; et ita schisma De gra-
tia sopitum est. Hec omnia per Turre-
crem. 1. p. summe libr. 4. capitul. 9.
per totum: dixi in summa
peccat. capitul. part. 1.
titul. 3. q. 37.

HÆRETICORVM
CATALOGVS.

VIA hereses suam ad ori-
ginē reuocasse refutasse
est, (teste D. Hierony-
mo) hic ponam hæresi-
arcas, eorumque sequa-
ces, à quibus hereses
principium duxerunt.

Quidam enim heretici, qui de Ecclesia recesser-
unt, ex nomine suorum authorum nuncupan-
tur: quidam vero ex causis, quas eligentes in-
stiterunt, cap. pen. 24. q. 3.

Abeloni, siue Abelani vel Abelonite. 1.

ABELONIOS nonnulli tradunt ab Abele
filio Adæ nomē sortitos esse; horū porro
heresis rusticana fuit, quæ habuit ortū in agro
hipponensi; isti rem vxoriam abhorrebant,
qui fuerunt Theodosij, et Archadij Impera-
torum, et Innocentij huius nominis Primi Ro-
mani Pontificis temporibus circa Annum Do-
mini 427. qui cum admoniti fuere, in gremium
S. Matris Ecclesie redire: de his scripsit Aug.
lib. de hæresibus: quorum hæresis conuincitur
ab Alphonso de Castro ver. Nuptia hæresi. 1.

Ablabius. 2.

ABLABIVS nobilissimus Orator fuit Troili Sophistæ auditor de Secta Nouitiorum; præfuit Ecclesiæ in Nicæna Urbe, qui primas nuptias tantum adhaerebat, omnemq; penitentis virtutem tollebat; fuit Theodosij Junioris Imperatoris, et Celestini Romani Pontificis temporibus, circa Annum Domini 430. de hoc scripsit Niceph. Eccl. Hist. lib. 14. cap. 13. cuius hæresis refutatur per Alphons. de Castro tit. de penitentia hæres. 3.

Abstinentes. 3.

ABSTINENTES (authore Philastro) in Gallia, Hispania, et Aquitania viguerunt, qui prædicabant hominum coniugia esse diuina, et esearum abstinentiam prohibebant; fuerunt Diocletiani, et Maximiliani Imperatorum, et Marcellini Papæ temporibus, circa Annum Domini 289. quorum hæresim conuincit Alphons. de Castro tit. de Creatura hæres. 1.

Acacius. 4.

ACACIVS Episcopus fuit Casareæ Palestine, Eusebij Pamphili successor, Sectæ Arrianus; reiciebat. n. nomen eiusdem substantiæ, et similis substantiæ, vel æqualitatis Filij cum Patre, tanquam scripturis alienum; fuit Constantij Imperat. filij Constantini Magni

foris, et Liberij summi Pontificis, circa Annum Domini 357. de quo scripsit Niceph. lib. 9. cap. 44. Tripar. Hist. lib. 5. cap. 36. et Niceph. lib. 9. cap. 36. et 43. qui fuit per Felicem, et Gelasium excommunicatus; cuius hæresis repellitur ab Alphons. ver. Deus hæres. 6.

Acephali. 5.

ACEPHALI, seu Acephalite sub Anastasio Imperat. et Symmaco Pontifice exortati sunt, circa Annum Domini 494. qui impugnant Calcedonense Concilium in dist. 15. cap. 1. quia miscebant naturam diuinam, et humanam, eandemq; crucifixam dicebant; dicuntur autem Acephali sine capite; quia nullus eorum author reperitur, de quibus scribit Nicephorus Eccl. Hist. lib. 18. cap. 45. qui damnantur in cap. pen. 24. q. 3.

Acacius. 6.

ACESIVS Nouitiorum Episcopus fuit tempore Constantij Imperatoris, et Iulij Pontificis, circa Annum Domini 346. qui negabat potestatem remittendi peccata fuisse concessam sacerdotibus, de quibus scribit Niceph. lib. 8. cap. 20. quorum hæresis damnatur in Concil. Trid. sess. 14. Can. 3.

Achillas. 7.

ACHILLAS Alexandrinus Episcopus fuit fautor Arrij sub Constantino Magno Imperatore

peratore, et Syluestro Pontifice, circa Annum Domini 320. de quo scripsit Niceph. lib. 6. cap. 35. et Sozimenus in Tripart. Hist. lib. 1. cap. 12. idem Niceph. lib. 8. cap. 5. 7. et 8. Huius hæresis damnatur, vt infra, cum de Ario mentio fiet.

Adamæ sine Adamiani, vel Adamitæ. 8.

ADAMÆI à quodam Adam sunt ita appellati, Ludibrij magis, quàm veritatis dogma habentes. Nudi. n. velut ex matre tum viri, tum fœminæ simul conueniebant, et aggregabantur; fuerunt temporibus Aelij Perstinacis Imperat. et Victoris Pontificis, circa Annum Domini 194. de quibus scripsit Epiphanius contra octaginta hæreses, et Gulielmus Lindanus lib. Dubitantium Dial. 2. damnantur isti in cap. pen. 24. q. 3.

Addam Manicheus. 9.

ADAM, qui et Addas, et Adamantus dicitur Manetis Discipulus fuit, qui docebat Euangelicam, et Apostolicam doctrinam esse Prophetis contrariam; de quo scripsit Niceph. lib. 6. capitul. 32. contra quem scripsit Aug. lib. qui contra Adamantum conscripsit, fuit Aurelij Imperatoris, et Fœlicis huius nominis Primi Pontificis, circa Annum Domini 273.

Adelphius. 10.

ADELPHIUS Messalianorum hæreticorum, qui et Euchitæ, id est Orantes, siue Eufusialtæ, hoc est Afflati, et Diuini, aut Sacrifcatores dicti sunt: fuit tempore Valentiniani Imperat. et Liberij Papæ, circa Annum Domini 368. qui nihil prodesse Eucharistiam affirmabant, de qua Dominus dixit Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; de eo scripsit Niceph. lib. 11. cap. 14. Qui etiam asseuerabat, nullam utilitatem ex baptismo homini prouenire. Huius hæresis damnatur in Concil. Trident. ista videlicet de baptismo in sess. 7. Can. 5. vbi concluditur baptismum esse necessarium ad salutem, et illa de Euch. sess. 13. Can. 5. Alphons. ver. Euchar. hæresi, 8.

Adessenarii. 11.

ADESSENARII sunt ex Sacramentariorum nostri seculi factione; quorum quatuor diuersæ Sectæ reperiuntur. Alij. n. contendunt, quòd corpus Domini sit in pane; alij quòd circa panem; alij quòd cum pane; alij quòd sub pane; de quibus scripsit Præteolus lib. 1. de vit. hæret. c. 11. quorum hæreses damnantur in Concil. Trid. sess. 13. Can. 1. et seq.

Adiaphoriste. 12.

ADIAPHORISTÆ dicuntur, qui quæ natura sua sint, eiusmodi ad salutem nihil

interesse arbitrentur, seruent vel non seruent, hoc est qui Ecclesie et Conciliorum legitimis constitutiones, et egermonias dicunt, res esse indifferentes, quas siue obserues, siue violas, mutues vè, te nihil peccare. Isti Viuerburgenses fuerunt, tempore Martini Lutheri, et eius Sectæ, vt inquit Hosius lib. j. de hæresibus nostri temporis, et Prateolus lib. j. cap. 12. quorum hæresis damnatur in Concil. Trid. sess. 7. Can. 8. Nichol. Sander. libr. 7. m. 226. de Vil. Mon. Eccl.

Aegidiani. 13.

AEGIDIANI sunt Secta Antilutherani ad tertiam porro nostri seculi Euangelicorum classem pertinentes: dicti sunt ab Aegidio quodam aquensi hæretico, de quo Landanus in libr. Dubitantium, Dialog. 2. Damnantur, vt infra de Luthero dicetur.

Aeriani seu Aery. 14.

AERIANI, vel Aerij ab Aerio quodam parua Armeniæ nuncupati sunt tempore Constantini Magni Imperatoris, et Iulij huius nominis Primi Pontificis, circa Annum Domini 342. de quo scripsit Aug. lib. de heresibus cap. 35. Hi offerri pro defunctis sacrificia spernunt: qui damnantur in cap. pen. 24. q. 3. Docuerunt alias hæreses, de quibus, vide Prateolum cap. 14. lib. j.

Aetiani. 15.

AETIANI ab Aetio quodam Syro vocati sunt, circa Annum Domini 363. sub Constantino Imperatore, et Liberio Pontifice; de quibus scripsit Niceph. lib. 9. cap. 17. et in trip. hyft. lib. 5. cap. 42. Dicebant dissimilem Patri Filium, et Filio Spiritum sanctum: dicebant etiam nulli imputari peccatum in fide manentium. Damnantur cap. fin. de consecr. distin. 3. et cap. pen. 24. q. 3.

Agapetae. 16.

AGAPETARVM hæresis, vel schisma potius, ab Agape muliere Hispana, et Elpidio eius viro dicta sunt: fuerunt tempore Theodosij Imp. et Syricij Pontificis, Anno Domini 395. de quibus scribit B. Hieronymus ad Ctesiphontem aduersus Pelagianos, et ad Eustichium lib. de custodia virginis, et ad Oceanum de vita Clericorum, qui ipsarum hæresim damnat, quæ est expellere coniugium, et abstinentiam: solent .n. dicere omnia munda mundis, sufficit mihi conscientia mea. Cor mundum Deus solum desiderat; cur tam abstineam à cibis, quos Deus creauit? quam hæresis damnatur tot. tit. de obseruat. ieiunij, et supra 1. p. ver. Ieiunium.

Agareni. 17.

AGARENI ab Agar Abraæ Ancilla nominantur, damnantur vt per Prateolum lib. j. n. 17.

Aginnenses. 18.

AGINNENSES hæretici cælas abominantur, vt immundas dicentes, Deum illarum non esse Creatorem; execrabiles nuptias appellabant: emerferunt tempore Iustiniani secundi huius nominis Imperatoris et Sergij Romani Pontificis, circa Annum Domini 694. Horum hæreses in Concilio Gangrense damnantur, et in Can. 50. Apostol. dicam infra ver. Manichæi, et dixi supra ver. Nuptiæ.

Agnoetæ. 19.

AGNOETARUM hæresis, à Theophronio quodam genere, et Patria Capadociæ primæcepta est Valentiniæ Cæsaris Imperatoris et Liberij Pontificis temporibus, circa Annum Domini 365. de quibus scripsit Niceph. lib. 12. cap. 30. et lib. 18. cap. 50. qui dicebantur Agnoetæ ab ignorantia, dicentes Christum ignorare diem iudicii, non recordantes Christi perperam in Isaia loquentem cap. 30. Dies iudicii in corde meo. Horum hæresis damnatur cap. pen. 24. q. 3.

Agonychitæ. 20.

AGONYCHITÆ quoties orant genuflectere nolunt Anno Domini 701. de quibus N. Sanderus lib. 7. de Vis. Mon. Eccl. numero 129.

Agrippiniani. 21.

AGRIPPINIANI ab Agrippino Cartaginense Episcopo exorti sunt, Galieni Imperatoris, et Stephani I. Pontificis temporibus, circa Annum Domini 259. Isti rebaptizandos censabant eos, qui ab hæretica prauitate desciscientes, ad Ecclesiam remeassent: quorum sententia à Romana Ecclesia reiecta fuit; vt refert Aug. lib. 3. 6. et 7. contra Donatistas: de qua dicemus infra de Anabaptistis, Donatistis, et Manichæis.

Airani. 22.

AIRAS (à quo Airani seu Airanistæ) eorum Dux fuisse traditur, qui fuerunt tempore Valentiniæ, Gratiani, et Valentis Imperatorum, et Damasi Pontificis. Anno Domini 377. de quibus scripsit Niceph. lib. 11. cap. 31. Isti impugnabant consubstantialitatem Spiritus sancti: quorum hæresis damnatur in Nicæna Syn. dicam infra de Arrianis.

Albanenses. 23.

ALBANENSES diuinæ doctrinæ corruptores fuerunt; emerferunt tempore Constantini VI. Imperatoris, et Leonis III. Pontificis, circa Annum Domini 796. de quibus dicit S. Anthon. 4. p. summe tit. 11. cap. 7. Horum plures fuerunt errores, qui damnantur supra ver. Anima hæ. 8. ver. Baptismus hæ. 4. ver. Deus hæ. 1. et pluribus alijs in locis.

Albigen-

Albigenses sine Albij, vel Albigeſei. 24.

Albigensium hæresis fuit temporibus Frideric II. Cæsaris Germani, et Innocentij III. Papæ Anno Domini 1216. refert Cæsarius Cisterciensis 5. distin. Dialog. S. Ant. 3. p. Hyft. tit. 19. cap. j. Horum plures fuerunt hæreses, quæ damnantur supra ver. Anima hæ. 7. verb. Baptismus hæ. 4. ver. Cibus hæ. 1. ver. Deus hæ. 2. ver. Resurrectio hæ. 1.

Alexander Baucalis. 25.

Alexander Baucalis Arrianæ dissensionis primus author habitus est, Constantini Magni Imperatoris, et Synestri Pontificis temporibus, circa Annum Domini 315. de quo scribit Niceph. libr. 8. cap. 5. Cuius hæresis damnatur, ut dicam infra de Arrianis.

Alexander Aerarius. 26.

Alexander Aerarius traditus fuit Satanz ab Apostolo Paulo 2. Tim. 4. fuit Anno Domini 56. Domitij Neronis Imperat. et Petri Apostoli summi Pontificis temporibus. Ille voluit circumcisionem, et legem reducere, et asserere resurrectionem iam factam.

Alexander Latro. 27.

Alexander hæreticus, et latro, apud Aemilium Fontinum Proconsulem Ephesi propter latrocinia iudicatus est, cum iam apostata factus

fictus esset: de quo Eusebius Cæsar. lib. 5. cap. 19. Eccl. Hyft. scribit Prateolus lib. 1. cap. 26.

Algazel. 28.

Algazel hæreticus in hac fuit hæresi, ut assereret hanc solam pœnam reddi peccatoribus, quod pro amissione ultimi finis affligerentur; de quo scribit S. Thom. lib. 3. contra gentes. Cuius hæresis damnatur in Concil. Florentino, ibi Illorum autem animas, qui in actu limortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendos esse.

Alascus. 29.

Iohannes à Iasco hanc hæresim dixit, illa verba hoc est corpus meum; hoc inquit, id est non panis; sed tota hæc cœnæ actio, est corpus meum; de quo scribit Vuilhelmus Damas. lib. 2. ad fratres Catholicos Germaniarum; et Erasmus Alberus lib. 2. contra Carolstadium: fuit autem hæc tempore Lutheri, de Secta Antilutheranorum; cuius hæresis damnatur, ut dixi supra ver. Eucharistia.

Almaricus. 30.

Almaricus natione Gallus, Patria Carnotensis; Lutetia Parisiorum Doctoratus fuit cum assecutus, Philippo Barbarossæ filio imperante, et Innocentio III. Pontifice emerſit Anno

Anno Domini 1104. de quo Cæsarius lib. Dia-
log. distin. 5. Damnantur in cap. damnatus de
Summa Trinitate, et fide cath.

Alogi, siue Alogiani. 31.

ALogi exorti sunt, circa Annum Domini
180. sub Commodio Imperatore, et So-
tero Pontifice: dicuntur ita quasi verbo caren-
tes; eo quia Euangelium Ioannis, quod de ver-
bo præcipue loquitur, reijciunt: damnantur
isti in cap. pen. 24. q. 3.

Amantius seu Palladius. 32.

AMantius Episcopus Arrianus fuit tempore
Valentiniani Iunioris, et Gratiani Imper-
et Damasi Pontificis, circa Annum Dñi 381. de
quo Nicephorus lib. 11. cap. 31. Qui damna-
tus fuit in Concilio Aquileiensi sub Damaso
Pontifice, vbi Amantius, alio nomine Pal-
adius vt hæreticus damnatur.

Ambrosiani. 33.

AMbrosiani, qui et Pneumatici, à quodam
Ambrosio dicti, tantopere sine spiritus
suggestiones, et Dei reuelationes iactabant
vt vtrumque testamentum reiecerint: sunt au-
tem Secta Anabaptistæ; de quibus Lindanus
lib. 2. Dialog. et Echius contra confessionem
Zuinglij; Præteolus lib. j. cap. 32.

Ammonius. 34.

Ammenius Alexandrinus Origenis præce-
ptor vixit sub Seuero Imperatore, et Vi-
ctore Papa Anno Domini 200. de quo Nice-
phorus lib. 5. cap. 13. qui tamen cum defendit
contra Porphyrium, qui Ammonium deserto-
rem Orthodoxæ fidei appellat lib. 3. quem scri-
psit contra christianos.

Amidorffiani. 35.

Amidorffiani sunt ex Rigidorum Confessio-
nistarum nostri temporis factione; qui
affirmant bona opera ad salutem homini esse
perniciosa; quod idem tenent Flacciani, et mul-
ti Saxones, quorum opinio reprobatur supra
ver. Opera hæresi. 1.

Anabaptistæ. 36.

Anabaptistæ ab iterato Christi Baptismo
nomen inuenere, quod baptizatos in pue-
ritia retingant: de quibus Lindanus lib. qui
dubitantium scribitur Dialog. 2. Hosius li-
bro. j. de hæresibus. Horum Origo fuit Anno
Domini 1525. Damnantur autem in Bulla
Cenæ Domini. n. 1.

Anastasius. 37.

Anastasius Discoros cognomine à discori-
bus oculorum pupillis; quarum dextera
nigricans, et Sinistra cerulea fuit, post Zeno-
nem

nom Isauricum Imperium sumpsit sub Pontificatu Symmachi Pontificis Anno Domini 493. qui dicebat Papam ei potius debere morum gerere, quàm ille Papæ: de quo scripsit, S. Anton. j. Hist. tit. 6. cap. j. et d. Greg. lib. Dialog. Niceph. lib. 16. cap. 25. Cuius hæresis damnatur supra ver. Papa.

Andreas Musculus. 38.

Andreas Musculus asseruit Diuinam naturam vnâ cum humana mortuâ esse. Damatur vt per Nicol. Sander. libr. 7. de visibilibus Mon. Eccl. n. 185.

Andreas Osiander. 39.

Andreas Osiander Nurembergensium Prophetæ hæreticus nostri temporis negat verum Christi corpus, et verum sanguinem eius in Eucharistia contineri: quem reprobatur Alphons. de Castro ver. Missa hæ. 2. col. 8.

Angelita. 40.

Angelita à loco Alexandriæ Angelij nomine acceperunt; fuerunt Anastasij Imperatoris, et Symmachi Pontificis temporibus Anno Domini 494. Horum hæresis fuit circa personarum diuinarum: quæ reprobatur, vt infra de Scyllio dicitur.

Angelici. 41.

Angelici dicti sunt, quia Angelos adorabant: de quibus Aug. libr. de hæresibus cap.

cap. 39. emerferunt sub Seuero Imperatore, et Victore Papa, circa Annum Domini 199. Damantur isti cap. pen. 24. q. 3. vbi Angelici vocati, quia Angelos colunt.

Annianus. 42.

Annianus fuit Pseudodiaconus Ecclesiæ Cordensis, Pelagiani Discipulus, et Confors; vixitque Archadij Imperatoris, et Innocentij I. Pontificis Anno Domini 405. contra quos scribit d. Hieron. in Epist. ad Alypium: damnatur, vt infra de Pelagio.

Anomi, sive Anomai. 43.

Anomi potius quàm Anomei latine sine lege dici possunt, qui dicebant se comprehendere naturam Dei; de quibus Theophyl. cap. 3. ad Ephes. Aug. de videndo Deum Epistol. ad Paulinum 112. cap. 9. Cyprian. in tract. 4. damnat hanc heresim, dicens Non potest uideri Deus, quia visu clarior est; nec comprehendendi, tactu purior est; aut estimari, sensu inestimabilem dicimus: de his etiam Osius in expos. salutationis Angelicæ cap. 60. fuit tempore Constantij Imperatoris, et Liberij Pontificis Anno Domini 358.

Anthimus. 44.

Anthimus primum Trapezuntianus, post verò Constantinopolitanus Episcopus extitit

existit tempore Zenonis Imperatoris, et Simplicij Pontificis Anno Domini 476. Hic negabat duas naturas in Christo; de quo Niceph. lib. 17. capitul. 7. Damatur autem in Syn. 5. Concl. in 4. vol. conc. pag. 486.

Anticaluiniani. 45.

Anticaluiniani heretici nostri temporis negant transubstantiationem, et adorationem Eucharistiae; falso etiam asserentes extra usum non esse sacramentum; Prateolus dicto loco cap. 49. Damnantur in Concil. Tridenti sess. 13. Can. 3. 6. et seq.

Antichristiani. 46.

Antichristiani dici possunt omnes Heretici de quibus per Prateolum lib. 1. cap. 44. Antichristus hereticorum omnium, qui fuerunt, qui sunt, vel qui futuri erunt, erit ultimus Gl. super Luc. cap. 17. Prateol. d. loco cap. 44.

Antidicomarianitæ, sive Antimariani. 47.

Antidicomarianitæ, hoc est Mariæ aduersarij appellantur; vel quia non subleuant audire Mariam Dei genitricem: seu potius ita appellati sunt, asserentes eam post Christum natum viro suo fuisse commixtam; de quibus scribunt Hosius, et Lindanus, et Epiph. lib. 3. Tomo 2. contra hereses: damnantur autem cap. pen. 24. q. 3.

Antiluterani. 48.

Antiluterani sunt ex tercia Classe Evangelicorum nostri temporis, qui et Sacramentarij dicuntur, dicentes non esse praesens Corpus in Coena Domini; quorum tumultus excitavit prius Carolstadius Anno Domini 1524. quorum haeresis conuincitur supra ver. Eucharistia.

Antidemoniaci. 49.

Antidemoniaci sunt ex Rigidorum Confessionistarum nostri seculi familia, negantes esse Diabolum, et malos spiritus; nec vlla esse incantationes, vel maleficia per Demones excitata, Prateol. d. loco cap. 46. Damnantur in toto titulo de Sorulegijs.

Antidiaphoriste. 50.

Antidiaphoriste nullas volunt in Ecclesia Cessionarias antiquas, nullamque Episcoporum Iurisdictionem: sunt heretici nostri temporis, Prateolus d. loco cap. 47. Horum haeresis damatur in Concil. Tridenti. sess. 23. Can. 7.

Antisuensfeldiani. 51.

Antisuensfeldiani sunt heretici nostri temporis, omnem fidei christianae causam, et omnemque ponunt in vocali ministerio suorum concionatorum, Prateol. d. loco cap. 48.

Antistancariani. 52.

Antistancariani sunt heretici nostri temporis, asseuerant Diuinam naturam vñd cum humana in cruce mortuam esse, Prateol. cap. 5. quæ hæresis manifestè damnatur scripturis.

Antinomi. 53.

Antinomi quasi legem impugnantes vel legi diuinæ contrarij dicuntur; sunt de Secta Luteranorum ex prima classe Evangelicorum nostri temporis, Hosius libr. 1. de hæ. nostri temp. et Lindanus Dialog. 2. qui concludunt homines Evangelicos non obligari ad bona opera diuinæ legis; quorum hæresis damnatur sup. ver. Opera.

Anthropomorphita, seu Vadiani. 54.

Anthropomorphita, qui et Vadiani prius exorti sunt in partibus Ægypti tempore Theodosij maioris, qui cum Archadio et Honorio filijs tribus annis Imperium tenuit, et Syricij summi Pontificis Anno Domini 395. ita dicti sunt, eo quod simplicitate rusticæ Deum habere humana membra, quæ in diuinis scripta sunt libris, arbitrantur, Anthropos græce latine homo interpretatur, ignorantes vocem Domini, qui ait, spiritus est Deus. Quorum hæresis damnatur in cap. pen. 24. q. 3. de quibus Niceph. lib. 11. cap. 14.

Antosiandrini. 55.

Antosiandrini sunt heretici nostri temporis, dicentes hominem non re ipsa, sed verbo tantum pronunciari iustum, Prateolus d. loco cap. 53.

Apellita. 56.

Apellita, vel Appelliani, ab Apelle Marcionis heretici discipulo dicti sunt; viguerunt sub Marco Antonino Imperat. et Sotero summo Pontifice Anno Domini 128. de quibus Aug. lib. de hæresibus cap. 23, Nicephorus lib. 4. cap. 24. dixerunt plures hereses, inter quas Christum non in veritate Deum, sed hominem in Phantasia aparuisse: damnantur autem cap. pen. 24. q. 3.

Aphartodocita. 57.

Aphartodocitarum heresis temporibus Iustiniani I. Imperat. et Felicis 4. Pontificis Anno Domini 556. de quibus scribit Niceph. lib. 17. cap. 29. dicebant Carnem, quam sumpsit Christus ante passionem, incorruptibilem esse; quæ heresis conuincitur per Niceph. d. loco, Prateol. lib. j. cap. 55.

Apocryphi. 58.

Apocrypha hæresis eorum est, qui solum Prophetas, et Apostolos recipient; non autem reliquas scripturas Canonicas i. legem

et Prophetas, vetus scilicet, et nouum testamentum; de quibus scripsit Philaster lib. de hæresibus; quorum hæresis damnatur in Concil. Trid. an. sess. 4. in principio.

Apocartar. 59.

A Pocartarum hæresis à Manete natione Persa exorta est tempore Taciti Imperatoris, et Euthichiani Pontificis Anno Domini 279. Ibi dicunt, animam hominis esse Dei substantiam, aut ex Dei substantia, quæ hæresis damnatur supra ver. Anima hæc. 3.

Apollinarista. 60.

A Pollinariste, vel Apollinariani dicti sunt ab Apollinari viro Laodiceno, qui imperante Valentiniano Cæsare, et Damaso Pontifice vixit Anno vni 377. de quo in Trip. hist. lib. 5. c. 44. et Niceph. lib. 11. cap. 12. Vincen-
tius Lirinensis in libr. aduersus omnia hæreses nouationes; illi inter alias hereses dixerunt Christum corpus tantummodo sine anima assumpsisse; qui damnatur cap. pen. 24. questio. 3.

Apostolici, sive Apotactici. 61.

A Postolici hoc sibi nomen ideo acceperunt quia nihil possidentes proprium, nequam recipiunt eos, quia aliquo in hoc mundo viuunt; fuerunt tempore Seneri Imperatoris et Victoris Pape Anno Domini 199. de quibus

bus dixit Aug. lib. de heresibus cap. 40. et Hosius in Symbolo cap. 29. damnantur autem cap. pen. 24. q. 3.

Aquarii. 62.

A Quarii eo dicuntur, quod solum aquam offerunt in calice; de quibus dixit Aug. lib. de heresibus cap. 4. quorum hæresis damnatur cap. pen. 24. q. 3. cap. j. s. vna verò de Summa Trin. et fid. cath. Conc. Cartag. 3. cap. 24.

Aquila. 63.

Aquila Ponticus genere ex Paganismo ad Christianismum conuersus tandem Ebionitæ sectam amplexatus est, Adriani Imperatoris, et Xisti I. Pontificis temporibus, circa Annum Domini 132. de quo scribit Epiphanius lib. de mensuris, et ponderibus, et Irenæus lib. 5. Confutation. et euersio. et c. et Niceph. lib. 4. cap. 14. Eius heresis damnatur vt infra ver. Ebionitæ.

Armacanus. 64.

A Rmacanus hibernius natione florebat Anno Domini 1360. sub Carolo III. Imperatore, et Innocentio VI. Pontifice: docuit turpe esse christianis suæ sponte mendicos esse; dicebat etiam minores sacerdotes in absentia Episcopi posse exercere munus episcopale; cuius heresis damnatur in Concil. Hispal. cap. 5. et supra. ver. Sacerdotium hæc. 5.

Arabici. 65.

Arabici ab Arabia, in qua exorta est hec heresis, nuncupati sunt, dicentes animam cum corpore mori, atque in nouissimo verumque resurgere. Horum heresis orta est Seueri Imperatoris, et Seuerini Pontificis temporibus Anno Domini 207. de qua heresi Eusebius lib. 6. cap. 26. et Aug. de heresibus cap. 83. Niceph. libr. 5. cap. 23. damnatur autem cap. pen. 24. q. 3.

Archontici. 66.

Archontici à principibus, quibus mundi creationem tribuunt, appellantur. Docentur enim hanc mundi vniuersitatem non à Deo, sed ab Arcangelis conditam esse: exorti sunt Antonini Pij Imperatoris, et Pij Primi Pontificis Anno Domini 160. Quorum heresis damnatur cap. Quis Episcopus 23. dist. cap. pen. 24. q. 3. cap. j. de Summa Trin. et fid. cath.

Arrabonarij. 67.

Arrabonarij sunt ex Sacramentariorum nostre etatis familia, qui volunt Cœnam Domini, cum ea præbetur, dari tanquam arrabonem corporis, et quasi inuestituram donati prædij, aut domus alicuius; de quibus Prætor. lib. j. cap. 65. Damnatur autem horum heresis supra. ver. Eucharistia.

Arriani. 68.

Arriani ab Arrio Alexandriae ciuitatis presbytero sunt appellati: qui Arrius viguit tempore Constantini Imperatoris, et Syluestri Pontificis Anno Domini 315. Qui coeternum Patri Filium non agnoscens, diuersas in Trinitate substantias asseruit contra illud, quod ait Dominus, Ego et Pater vnum sumus: quæ damnatur cap. pen. 24. q. 3. cap. j. per totum de Summa Trin. et fid. cath. et in Niceno Concilio; de qua heresi, et contra quam scribit Hilarius libr. contra Constantium cap. 105. et Vincentius Lirinensis in libr. de fidei cath. antiquitate, et veritate, Niceph. libr. 8. cap. 4. et Celsiod. in Trip. hist. lib. j. cap. 13. et seq.

Armeni. 69.

Armeni heretici sub Constantini III. filij Heraclij Imperio, et Pontificatu Theodori Pontificis viguere, circa Annum Domini 640. de quibus scribit Niceph. lib. 18. cap. 53. Horum hereses plures fuere, quæ damnantur supra. ver. Adam hæ. 3. Baptismus hæ. 4. Beatus hæ. 1. Deus hæ. 3. Eucharistia hæ. 2. et alij in locis.

Arnaldiste. 70.

Arnaldiste ab Arnaldo Brixiensi dicti sunt: fuerunt sub Cunrado III. Imperatore Cesare Germano, et Innocentio II. Pontifice

Anno domini 1140. dicunt plures hereses, & damnantur in cap. pen. de heret.

Arnoldus à Villa Nova. 71.

Arnoldus à villa nova, que sua est in agro Catellonensi plures hereses docuit, quæ damnantur in Direct. Inquit. par. 2. quest. 11. pag. 198.

Arnoldus Montanerius. 72.

Arnoldus Montanerius fuit tempore Innocentij VI. Urbani V. et Greg. XI. Plures hereses docuit, quæ damnantur in Direct. Inquit. p. 2. q. 11. in fine.

Artemon. 73.

Artemon, qui et Artemas hereticus dictus est: fuit temporibus Marci Aurelij, Antonini, et Heliogabali Imperat. et Urbani Pontificis Anno domini 221. de quo Eusebius lib. 5. cap. 28. hyst. eccl. Niceph. lib. 4. cap. 20. et Tripart. hyst. lib. j. cap. 14. asserit D. N. Iesum Christum merum hominem fuisse, ex virgine natum, et virtute Prophetis prestantiorem; cuius heresis damnatur supra veni et fid. cath.

Artotyritæ. 74.

Artotyritæ heretici emerferunt in Gallia, Commodi Imperatoris, et

Papæ temporibus, circa Annum domini 181. quia oblatione ita vocati sunt; panem, q. et calicem offerunt dicentes, à primis hominibus oblationem à fructibus terre et à fructibus omnium fuisse celebratam, qui damnantur cap. pen. 2. q. 3.

Asclepiadotæ. 75.

Asclepiadotæ ab Asclepiadoto eiusdem nominis authore dicti sunt: fuerunt temporibus Heliogabali Imperat. et Urbani Pontificis Anno domini 222. de quibus Eusebius lib. 5. cap. 1. sue hyst. Ibi dicebant Christum purum hominem; qui damnati sunt ab Urbano, et in capitul. j. de Summa Trinitat. et fid. cath.

Ascodrogitæ. 76.

Ascodrogitæ fuerunt heretici Galatiam regionem incolentes, emerferunt Commodi Imperat. et Soteri Pontificis temporibus Anno domini 181. Quorum hæresis magis ad paganismum intendebat, quæ damnatur à Paulo 2. Corin. 5. Vetera transierunt, et ecce nova omnia per Christum facta sunt, Prateolus lib. j. cap. 72.

Assurritani. 77.

Assurritani sunt Secta Donatistæ, qui sub Constantino Imperatore, et Liberio Pontifice fuerunt in Africa Anno domini 358. qui

tempore Augustini in Concilio Bagarenſi dam-
nati ſunt.

Asterius Sophista. 78.

Asterius Sophiſta genere Cappadox Arri-
anę heretiſis Patronus Conſtantini Magni
Imperatoris, et Marci Pontificis temporibus
vixit Anno nſi 339. de quo Niceph. libr. 8.
cap. 53. Caſſiod. libr. 4. cap. 9. hyſt. trip. dam-
natur vi ſupra de Arrio.

Aſtharita. 79.

Aſtharita heretiſis Iudeorum fuit Prateolus
lib. j. n. 75.

Athei. 80.

Athei ſunt, qui nullum eſſe Deum credant
omniaq; fato agi aſſeuerant, animaliaq;
cum corporibus interire arbitrantur: quorum
heretiſis, ſeu potius ſtultitia, inſanie vè reſellun-
tur ſupra tit. de Deo, de anima, de fato: dicit
enim Pſalm. contra illos Dixit inſipiens in cor-
de ſuo, non eſt Deus, Nic. Sand. lib. 7. n. 231.

Audeani. 81.

Audeaniab Audeo quodam Syro natione
ſciti ſunt, qui Valentis Imperatoris, et Do-
maſi Pontificis fuerunt Anno domini 380.
Deum putabant humana membra habere: de
quibus Theodoretus eccl. hyſt. libr. 4. cap. 10.
et hyſt. tripart. libr. 7. cap. 11. quorum heretiſis

damnatur ſup. ver. Deus, et ver. Anima her. 4.

Augustiniani. 82.

Augustiniani à quodam Auguſtino Bohe-
mo heretico dicti ſunt, ex Sacramenta-
riorum factione noſtri temporis: dicunt celum
eſſe occluſum uſque ad extremam diem: quo-
rum heretiſis damnatur ſupra ver. Beatitudo,
Lindanus in Dialog. 2. ſui Dubitantij, Prateo-
lus lib. j. cap. 80.

Auricularij. 83.

Auricularij dicunt, non eſſe faciendam con-
feſſionem ſacerdoti, Nicol. Sand. lib. 7.
numero 113.

Auxentius. 84.

Auxentius Mediolanenſis Episcopus here-
ſiarca turbauit Eccleſiam ſub Conſtan-
tino Ceſare, et Iulio I. Pontifice Anno domini
340. Qui cum Arrianorum dogma anathemati
ſubiacere renuit; ideo in Concilio Ariminenſi
condemnatus eſt; contra quem ſcripſit Hila-
rius, et Niceph. lib. 9. cap. 13.

Baalite. 85.

Baalite apud Iudeos heretici habentur, ſeu
potius Idololatæ Prateol. lib. 2. n. 1.

Baculaves. 86.

Baculares ſunt Secta Anabaptiſtę, ad ter-
tiam claſſem noſtrę tempeſtatis Euange-
licorum

licorum pertinentes, gladium, telum, aut arma præter baculum portare nefas habent; qui magis sunt inter diliros deputandi, Prateolus lib. 2. cap. 2.

Baiolenses. 87.

Baiolenses hæretici exorti sunt Constantini VI. Imperat. et Leonis III. Pape temporibus, circa Annum Domini 796. de quibus S. Ant. 4. p. summa tit. 11. cap. 7. qui dicebat omni christiano omnino interdici esse iuramentum: quorum hæresis damnatur supra ver. Iuramentum hæ. 1.

Balaamita. 88.

Balaamita hæretici à Balaamariolo, et pseudopropheta sunt appellati; qui docuerunt terrenos Principes fornicari debere, et edocuerunt de Idolorum sacrificijs: de quibus in 2. Apocalip. et Num. 24. quæ hæresis damnatur à Petro in 2. Epist. cap. 2. et Iudas in Epist. Galat. illis, qui in via Cain abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt et c.

Balatus. 89.

Balatus fuit temporibus Constantij Imperat. et Iulij Põissicis Anno domini 337. de quo Athanasius in vita S. Anto. Eremitæ fuit Sectæ Arrianæ, quæ damnatur ut supra Arrio.

Balthasar. 90.

Balthasar Pacimontanus fuit inter primos author Anabaptistarum Sectæ, quæ fuit Anno domini 1534. quæ virefcere cepit in Suevia, Caroli V. Germani Cæsaris, et Pauli III. Pape temporibus. Cuius hæresis damnatur supra ver. Baptismus hæ. 5. de quo Hostius lib. de Traditionibus.

Barbara. 91.

Barbara Sigisfundi Imperatoris Germani Coniux, qui Anno domini 1411. in Imperium susceptus est, Pontificiam dignitatem agente Ioanne huius nominis Vigesimo tertio, scilicet appellabat virgines, quæ pro Christi nomine passæ fuissent; dicebat etiam animas cum corporibus interire. Cuius hæresis damnatur supra ver. Virginitas, et ver. Resurrectio.

Barbas Antiochenus. 92.

Barbas Episcopus Antiochenus fuit Sectæ Arrianitæ, tempore Theodosij Junioris Augusti filij Arcadij, et Cælestini Primi summi Pontificis Anno domini 427. de quo Niceph. lib. 14. c. 13. et Cæsiod. hist. trip. lib. 11. c. 2. damnatur aut, ut dixi supra de Arrianis.

Bardesanista. 93.

Bardesanes Syrus genere ex Mesopotamia, patria Edenensis sub Marco Antonio vero Imper. et Pio huius nominis 1. Põssice fuit

fuit Anno Dñi 163. à quo Bardesaniſta ſunt vocati: de quo Aug. lib. de hæreſibus cap. 35. et Epiphanius lib. 80. hæreſum hæreſ. 56. Dicebat omnium hominum conuerſationes factas imputandas eſſe, et nō libero hominis arbitrio, quæ hæreſis damnatur ſupra cit. de fato hæreſ. 11.

Barlaamus, & Acindynus. 94.

Barlaamus, et Acindynus fuerunt temporibus Henrici Septimi Imperatoris, et Ioannis XXII. Pontificis Anno Domini 1313. Horum hæreſis fuit, nullum diſcrimen eſſe in diuina natura, ſubſtantia, et effectu; ſed idem eſſe, nec diuerſum: modò differentiam eſſe præſentiebantur, ſubſtantiam tamen increatam. Eius autem eſſentiales actiones, et naturales ſentiebant eſſe diuerſas; non tamen increatas, ſed creatas; damnantur autem in Concil. Generali Præſcol. lib. 2. cap. 10.

Barulus. 95.

Barulus dixit, Animas creatas eſſe ante mundum, Nicol. Sand. lib. 7. n. 149.

Bartholomæus. 96.

Bartholomæus Ianuenſis ex inſula Minorica oriundus, tempore Caroli III. Imperatoris et Urbani Papæ V. Anno Domini 1363. Eius hæreſes fuerunt circa aduentum, et poſtulatam Antichriſti; quæ damnantur in Direct. Inquili part. 2. q. 11. pag. 200.

Basilidiani.

Basilidiani. 97.

Basilidiani à Baſilide Alexandrino, intemperantiæ magiſtro dicti ſunt; fuerunt tempore Adriani pronomine Aclij Cæſaris, et Alexandri Papæ I. Anno Domini 124. Qui inter reliquas blaſphemias Chriſtum paſſum annegabant: damnantur autem cap. pen. 24. q. 3. de quibus Hier. libr. 2. aduerſ. Iovinianum, Niſepi. lib. 4. cap. 2.

Bassus. 98.

Baſſus Corinti, Ebionis, et Valentini hæreſicorum Diſcipulus fuit tempore Antonini Pij, et Higinii Pontificis Anno Domini 150. Cuius hæreſis damnatur ſupra ver. Chriſtus hæreſ. 8.

Batemburgici. 99.

Batemburgici erroneſes ſunt iſti Secta Antiliterani, ad tertiam claſſem Evangelicorum noſtri ſæculi pertinentes: iſti ſuos ad interſum arman bellum. Quorum hæreſis damnatur ſupra ver. Bellum per totum.

Bayras. 100.

Bayras hæreſicus de Secta Iacobitarum fuit ſub Heraclio Imperatore, et Honorio I. Pontifice Anno Domini 624. Cuius hæreſis damnatur, ut dicitur infra de Maumete.

Bedriens

Bedricus. 101.

Bedricus patria Stanicensis, et natione Mor-
raus fuit tempore Sigismundi Cesaris
Germani, et Martini V. Pontificis Anno Do-
mini 1418. de quo Syluius de origine Boemi-
cap. 27. Cuius hæreses fuerunt plures, quæ
damnantur supra ver. Christus.

Begardi & Beguine. 102.

Begardi et Beguine, qui et Fraticelli, seu
fratres de paupere vita, vel Bisochij sunt
vocati, Hæretici erant Germaniam inferiorem
incolentes, tempore Ludouici Bauari Imper-
et Ioannis XXI. Pontif. Anno Domini 1314.
Quorum hæresis damnatur elem. ad nostram
de hæret.

Belise. 103.

Belise à Belo Rege Assyriorum dicti sunt, qui
templum post mortem dicuntur, de quo
bus infra cum de idololatriis dicitur.

Belliani. 104.

Belliani sunt Semiliterani, ex secunda classe
nostri seculi Evangelicorum, Prædicti
libr. 2. cap. 18.

Berengarius. 105.

Berengarius natione Gallus Archidiaconus
B. Mauritij Andaguentis fuit tempore
pau

bus Henrici Tertij Imperat. et Leonis VIII.
Victoris II. Stephani VIII. Benedicti X. et
Nicolai II. summorum Pontificum Anno Do-
mini 1048. qui negabat sacramentum altaris;
Cuius hæreses damnantur in Concil. Vere.
Turonense, et Lateranense, Director. 2. part.
questio. 11.

Bernardinus Ochinus. 106.

Bernardinus Ochinus dixit, licere habere
plures uxores; damnatur à Nicol. Sand.
libr. 7. de visib. Mon. Eccl. n. 203.

Bertoldus. 107.

Bertoldus de Borbarch. dixit hanc hæresim,
Christum in passione dubitasse de salute.
Damnantur per Nicol. Sand. libr. 7. n. 167. de
visibili Monarch. Eccl.

Bertramus. 108.

Bertramus hæreticus male de sacramento
altaris sentit. Damnantur per Nicolaus
Sand. libr. 7. n. 133. de visibili Monarch. Eccl.

Beryllus. 109.

Beryllus Boslrenæ Urbis in Arabia Episco-
pus fuit tempore Antonini Bassiani Cara-
callæ Imperat. et Calisti Pontificis Anno do-
mini 214. de quo Eusebius libr. 6. c. 21. S. Anto-
n. p. hyst. trip. tit. 7. Niceph. libr. 5. c. 21. Cuius
hæresis damnatur supra ver. Christus per totum.

Bezanita. 110.

Bezanite, siue Bezani à Theodoro Beza, natione Burgundo, sunt nominati: exorti sunt tempore Caroli V. Imperat. et Iulij III. Pontificis Anno domini 1550. Sunt de Secta Antiluterani, ad tertiam Euangelicorum nostræ ætatis pertinentes. Huius hæreses plures notantur per Præteolum lib. 2. cap. 22. quæ damnantur vt infra de Caluino et Luthero dicemus.

Bibliste. 111.

Bibliste ad secundam nostri temporis Confessionistarum Sectam pertinent: isti nihil proponunt legendum nisi solum ac nudum Bibliorum textum: nullas autem discendas Philosophiæ artes. Quorum hæresis damnatur supra ver. Studium Generale.

Bisacramentales. 112.

Bisacramentales duo tantum nostris temporibus admittunt sacramenta: qui damnantur supra tit. de sacramentis.

Bisochi. 113.

Bisochi sunt, quos supra Begardos nuncupauimus, et quod infra Fraticelli, seu fratres de Paupere vita appellantur, qui reprobantur in Extr. Ioannis XXII. quæ incipit Sancta Romana.

Blasius.

Blasius. 114.

Blasius, et Fiorinus ambo hæretici hæresim suam instituerunt tempore Commodi Imperatoris, et Eleuterij Pontificis Anno domini 182. de quibus Niceph. lib. 4. cap. 20. damnantur supra ver. Malum hæ. 1. et ver. Pascha hæres. 1.

Bohemi. 115.

Bohemi sequuntur Vualdensium errores, vt testatur Æneas Syluius postea Pius Pontifex in sua hyst. cap. 35. et Hottus lib. 1. de hæresibus nostri temporis; quorum hæreses damnantur supra ver. Luchar. hæ. ult. et ver. Sanctæ hæres. 1.

Bogomiles. 116.

Bogomiles Hæretici fuerunt tempore Frederici I. Imperat. et Alexandri III. Pontificis Anno domini 1179. isti blasphemauerunt contra Ecclesiam, et contra sacrificium Missæ, qui damnantur supra ver. Ecclesia, et ver. Missa.

Bonosiaci. 117.

Bonosiaci, à Bonosio quodam Episcopo exorti sunt tempore Constantij Imperat. et Liberij Papæ Anno domini 358. Qui Christum filium suum Dei adoptiuum non proprium asseuerabant; qui damnantur c. pen. 24. quæst.

516 SEBASTIANI MED.
quæst. 3. Nicol. Sand. lib. 7. m. 67. de vit. Mon.
Eccl.

Bononatus. 118.

Bononatus in Catalonia regione Villafranca
de Penades, primicerius, hæretiarum fuit
quamplurium Begardorum, Ludouici Impera-
toris, et Ioannis XXII. temporibus Anno
domini 1314. qui damnatur in Direct. Inquisi-
t. p. 2. q. 11. pag. 199.

Borboriani. 119.

Borboriani, siue Borboritæ exorti sunt
Adriani Imperatoris, et Xisti Pontificis
temporibus, circa Annum domini 129. Illi
non sperant iudicium futurum; qui damnantur
supra ver. Iudicium hæret. 1.

Boquinij. 120.

Boquinij sunt de Sacramentariorum sectio-
ne, dicentes Christum non esse pro omni-
bus crucifixum; voluntque corpus Christi ab
illis tantum in cœna manducari, pro quibus
mortuus est; quorum hæresis damnatur supra
ver. Christus, et ver. Eucharistia.

Brachitæ. 121.

Brachitæ ex Manicheis progressi sunt; fue-
runt Manetis Taciti Imperatoris, et Euse-
bii Pape temporibus Anno domini 280.
Isti dicebant animam hominis esse Dei sub-
stantiam

SUMMA OMNIUM HÆR. 517
stantiam, aut ex Dei substantia: quæ hæresis
damnatur supra ver. Anima hæret. 4. et vt infra de
Manicheis dicitur.

Brentius. 122.

Brentius Secta Semiluteranus de secunda
Secta Evangelicorum nostri temporis
fuit tempore Caroli V. Imperat. et Pauli III.
Pontificis Anno domini 1540. de quo Hosius
lib. 1. in princ. de hæresibus nostri temporis, et
Lindanus Dialog. 2. Dub. 15. inter alias hære-
ses docet Baptismum non tollere omne pecca-
tum, et Euangelium non esse legem iuxta pro-
prium legis rationem; quæ hereses damnantur
supra ver. Baptismus, et Euangelium, et ver.
Lex.

Bucerus. 123.

Bucerus Martinus nuncupatus patria Ar-
gentinensis, et Monachus apostata ex or-
dine Prædicatorum, ex Sacramentariorum nostri
temporis factione fuit sub Carolo V. Imp. et Clemē-
te VII. Pont. Anno dñi 1530. qui mortuus est
Anno domini 1551. die 27. Februarij: docuit
per baptismum non deleri omne peccatum:
asserit nullum esse peccatum mortale præter
incredulitatem: Sacerdotum cœlibatum repre-
hendit: docet peccatores debere credere, etiam
si sint in peccato, se esse gratos Deo: quæ hære-
ses damnantur supra ver. Baptismus, ver. Pec-
catum ver. Sacerdos, et alijs in locis.

Buidas. 124.

Buidas, qui et Teribynthus, Maneris Hæretici fuit præceptor, temporibus Aureliani Imperatoris, et Felicii I. Pontificis Anno Domini 273. Præteolus lib. 2. cap. 36.

Bugarius. 125.

Bugarius de Monte Falcone author fuit eorum, qui in religione Catalanensi auri sunt dogmatizare, nullum opus esse bonum, nisi ex puro et sincero amore fiat: quod damnatur, ut supra ver. Opera hæ. 2.

Bulgari. 126.

Bulgari, qui et Mylij appellantur inter Isthmum et Aemum montis habitacula sortiti sunt: hodie ritum Græcorum retinent; qui damnatur, ut infra dicitur de Græcis.

Cacangelici. 127.

Cacangelici sunt, quos Apost. Paulus pseudoapostolos, et operarios subdolos appellat. 2. Corint. 11. de quibus dicitur infra de pseudoapostolis.

Cainani, seu Caiani. 128.

Cainani, seu Caiani, siue Caini sic dicti, quoniam Cain adorant; fuerunt tempore Antonini Pij Imperatoris, et Pij I. Pontificis Anno Domini 159. damnantur in cap. pen. 24. q. 3.

*Calien-**Calicularij. 129.*

Calicularij sunt, qui hac nostra tempestate calicis communionem necessariam dicunt: damnantur in Concil. Trident. sess. 21. Can. 1. et seq.

Calvinista. 130.

Calvinista à Ioanne Caluino nostri seculi summo hæresiarca Picardo natione patria Noniodunensi dicti sunt: emerit Caroli V. Imperatoris, et Pauli III. Pontificis Anno Domini 1534. Damnatur in Bulla Cæne Domini. n. 1.

Campanista. 131.

Campanista sunt extertia Euangelicorum classe nostri temporis: isti negant sacramentum altaris, et distinctionem personarum in Divinis; quæ damnantur supra ver. Eucharistia, et ver. Deus.

Campates. 132.

Campates sunt Secta Donatista, qui Romæ Montenses quondam nuncupabantur: dicunt in Ecclesia non esse nisi bonos, et asserunt martyres, qui sibi mortem ultroque subeunt; dicunt etiam penes se solos esse Ecclesiam: damnatur autem supra ver. Ecclesia, et ver. Martyrium.

Campanenses. 133.

Campanenses à Campe, quod flexum significat, nomen sortiuntur; sunt de Secta Arianæ, de qua supra dictum est suo loco.

Carollstadius. 134.

Carollstadius nuncupatus Andreas natione Germanus ex sacerdote laycus factus est, primusque ex Clero apud Germanos vxoribus duxit Secta Lutheranus, qui fuit tempore Caroli V. Imp. et Clementis VII. Pontificis Anno domini 1524. Damnatur supra ver. Imago hæref. 1.

Carolus. 135.

Carolus Molinus dixit solam mortem Christi Deo acceptam pro peccatis fuisse, non autem Incarnationem, Natiuitatem, et alia, Nicol. Sand. lib. 7. n. 119.

Castaleo. 136.

Castaleo Sebastianus proprio nomine nuncupatus, dicebat Canticum canticorum continere amorem prophanum, non autem sacrum. Damnatur per Nicol. Sand. lib. 7. n. 190. de visibili Monarch. Eccl.

Carpocratiani. 137.

Carpocratiani à Carpocrate quodam vocantur; qui dixit Christum hominem fuisse

fuisse tantum, et de viroque sexu progenitum; fuit tempore Adriani Imperatoris, et Xisti Pontificis Anno domini 129. de quo Eusebius lib. 4. cap. 7. Niceph. lib. 4. cap. 2. Damnatur cap. pen. 24. q. 3.

Cataphrygi, seu Cataphrygæ. 138.

Cataphrygi à Phrygia Prouincia nuncupantur; vbi extiterunt authores, nempe Montanus, Prisca, et Maximilla, Commodi Imperat. et Soteri Papæ temporibus Anno domini 181. de quibus Cæsariensis lib. 7. cap. 19. et Niceph. lib. 4. cap. 22. Damnatur cap. pen. 24. q. 3.

Cathari sue Pataveni. 139.

Cathari propter munditiam ita se nominauerunt; gloriantes enim de suis meritis; negant poenitentibus veniam peccatorum; viduas si nupserint tanquam adulteras damnant; fuerunt tempore Galieni Imperat. et Stephani I. Papæ Anno domini 256. Damnatur in cap. pen. 24. q. 3.

Catharij, sue Catharistæ. 140.

Catharij, seu Catharistæ fuerunt sub Aureliano Imperat. et Felice I. Pontifice Anno domini 279. de quibus Aug. lib. de hæresibus cap. 46. Damnatur isti in cap. pen. de hæret.

Cœlestiani. 141.

Cœlestiani à Cœlestio Monacho dicti sunt tempore Archadij Imperat. et Innocentij I. Pontificis Anno Domini 405. Damnantur suprà tit. de Gratia hæ. 1.

Cerdoniani. 142.

Cerdoniani à Cerdone quodam mago, et Hæretico dicti sunt, qui vixit tempore Antonini Pij Imperatoris, et Hygini Pontificis Anno Domini 144. de quibus Iarns lib. 6. de Trinit. et Irenæus lib. 3. cap. 28. aliter sus hæreses Aug. lib. de hæresibus cap. 21. Niceph. lib. 4. cap. 3. Isti duo principia contraria statuerunt, nempe vnum Deum iustum, alterum iniustum: damnantur in cap. pen. 24. q. 3.

Cerinthiani. 143.

Cerinthiani à Cerintho homine hæretico dicti sunt, qui fuit temporibus Neronis Imperat. et Petri Apostoli Pontificis Anno Domini 69. de quo Irenæus lib. 3. cap. 3. aliter sus hæreses, Niceph. lib. 3. cap. 14. Isti inter cetera Circumcisionem admittebant: Damnantur in cap. pen. 24. q. 3.

Chazinzarij. 144.

Chazinzarij hæretici sunt ex Armeniorum familia; exorti sunt temporibus Constantini III. Heraclij filij, et Theodori Pontificis Anno

Anno Domini 640. de quibus Niceph. lib. 18. cap. 54. Chatus ab eis Crux nuncupatur, et ita dicti sunt, propterea quod crucem tantum adorare, et colere dicuntur; quorum hæresis damnatur, quia videtur excludere adorationem sacramenti altaris, et venerationem Sanctorum: de quibus supra ver. Adoratio, Eucharistia, et Imagines.

Chiliasæ. 145.

Chiliasæ Cerinthiani sunt Secta; Chiliasæ nempe Millenarij appellantur, quod mille annorum post mortuorum resurrectionem fore dicant Christi Regnum corporaliter in hac terra producendum, Sanctosq; corporibus iter pulaturos cum Christo: fuerunt temporibus Adriani Imperat. et Xisti I. Pontificis Anno Domini 130. Damnantur Marc. 12. In die iudicii non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei; et Paulus Roman. 14. Non est regnum Dei esca, et potus; sed iustitia, pax, et gaudium in Spiritu Domini sempiternum.

Christophorus. 146.

Christophorus Goodmannus natione Anglicus dicit Reginam Angliæ esse caput Ecclesiæ Nicol. Sand. lib. 7. n. 222.

Christophorus. 147.

Christophorus Schaplerus natione Germanus Secta Lutheranus, fuit tempore Caroli V.

li V. Imperat. et Clementis VII. Pontificis. Anno domini 1525. hic conscripsit duodecim articulos de libertate christiana, qui damnantur supra ver. Lex.

Christoliti. 148.

Christoliti dicebant, Christi corpore, et anima apud inferos relicto, eum ascendide in cœlum cum sola diuinitate, Damnantur per Nicol. Sand. lib. 7. n. 107. de vis. Mon. Eccl.

Circuncelliones. 149.

Circuncelliones dicti sunt, eo quod agrestes sunt, qui amore martyrij seipsum incrimunt: de quibus Aug. lib. de hæresibus c. 65. Damnantur autem cap. pen. 24. q. 3.

Clancularij. 150.

Clancularij sunt Secta Anabaptistica, clamant, satis omnino esse; si ipsi clamant quid credant, sciant: palam confiteri non est opus: quæ hæresis damnatur supra ver. Fides et ver. Confessio.

Clandius. 151.

Claudius Episcopus Taurinensis Anglorum Vicerex; damnatur supra ver. Oratio hæ. 1. ver. Baptismus hæ. 6.

Cleobiani. 152.

Cleobiani à Cleobio, qui inter primos hæreticos fratrum unitatem scidit, dicti sunt fuerunt

fuerunt tempore Neronis Imperat. et Petri Apostoli Pontificis Anno domini 51. de quibus Ignatius in Epistol. ad Tralleis, Niceph. lib. 4. cap. 7. Damnantur in Const. Apost. lib. 6. cap. 8.

Colluthiani. 153.

Colluthiani à Collutho quodam Ægyptio dicti sunt, qui fuerunt temporibus Constantini Magni Imperat. et Sylvestri Papæ Anno domini 315. de quibus Aug. lib. de hæresibus cap. 65. qui dicebant Deum non facere malum, contra illud quod scriptum est Ego Dominus creans malum: qui damnantur in cap. pen. 24. q. 3. quod intelligas de malo pœnæ.

Collyridiani. 154.

Collyridiani inde dicti sunt, quod stata quædam die anni, Collyridem virgini Mariæ offerrent in sacrificium, illam ultra decorum glorificantes; fuerunt tempore Theodosij I. Imperat. et Syricij Papæ Anno domini 395. Horum hæresis damnatur, quia soli Deo offertur sacrificium, ut dixi supra ver. Missa.

Colorbosij. 155.

Colorbosij à Colorbosio nuncupati sunt: fuerunt tempore Antonini Pij Imperat. et Hygini Pontificis Anno domini 152. Isti non verum hominem Christum dicebant; qui damnantur supra ver. Christus.

Communihabentes. 156.

Communihabentes sunt Secta Anabaptistæ, qui omnia, et uxores et liberos sibi in Republica communia esse debere arbitrantur: Quorum hæresis damnatur supra ver. Paupertas.

Concordenses, seu Corocenses. 157.

Concordenses, seu Corocenses iidem sunt, quos supra Albanenses appellauimus, de quibus S. Ant. 4. p. tit. 11. cap. 7. Damnantur, ut dixi supra ver. Albanenses.

Condormientes. 158.

Condormientes sunt Secta Anabaptistæ, qui iubent mares et foeminas, iuvenes, et virgines vno in loco, et eodem cubili dormire: Quorum hæresis damnatur supra ver. Matrimonium, et ver. Nuptiæ.

Confessionistæ. 159.

Confessionistæ sunt Secta Lutherani; qui sacramentum poenitentiae, nempe confessionem sacerdoti faciendam non admittunt: qui damnantur supra ver. Poenitentia, et confessio.

Cononitæ. 160.

Cononitæ à Conone quodam Alexandrino Episcopo nominati sunt; qui

tempore Mauricij Imperat. et Pelagij Pontif. Anno domini 584. de quibus Nicoph. libr. 18. cap. 50. Isti in Trinitate tres Deos assueverant; qui damnantur in cap. 1. de Summa Trinit. et fil. carh.

Constans Imperator. 161.

Constans Imperator Constantini III. huius nominis Filius, et Nepos Heraclij Imperatoris, et Theodori Pontificis temporibus imperauit Anno domini 643. Hic de Secta Acephalica fuit, qui damnatur cap. pen. 24. q. 3.

Constantius Imperat. 162.

Constantius Constantini Magni Filius, et Constantis frater, qui lenitate quadam in Arrianum delapsus hæresim imperauit Anno domini 340. Pontifice Iulio I. existente; de quo hyst. trip. lib. 4. cap. 38. Damnatur supra ver. Arriani.

Constantinus Quintus Imperator. 163.

Constantinus V. Imperator fuit tempore Zachariæ Pontificis Anno domini 743. Hic damnauit Imagines esse adorandas; ipse autem damnatur supra ver. mago hæ. 1.

Constantinus Sextus Imperator. 164.

Constantinus VI. Imperat. vixit sub Pontificatu Adriani I. Anno domini 783. Damnatur in 2. Synodo Nicæna.

Contobabditæ. 165.

Contobabditæ à loco quodam nomine sunt
pro appellatur, de quibus Niceph. lib.
18. c. 49. fuerunt sub Mauricio Imperatore, et
Pelagio II. Pontifice Anno domini 584. dicun-
tur etiam isti Angelitæ: de quibus dixi supra
ver. Angelitæ.

Copti. 166.

Copti heretici sunt Indiam incolentes, qui
in Misis suis Euangelium legunt Nico-
demi; quorum hæresis damnatur in sess. 4. Con-
cil. Trid. in princip.

Cosmiani. 167.

Cosmiani à Cosma quodam heretico dicti
sunt, qui damnantur in vniuersali Syno-
do Constantinopolitana: fuerunt sub Constans-
tino Constantini Magni filio, et sub Iulio I.
Pontifice Anno domini 350. de quibus Ni-
ceph. lib. 9. cap. 11.

Cotrelli. 168.

Cotrelli dicebant, Beatam Virginem fuisse
se Angelum; Christi corpus non esse glo-
rificatum in celo, et alia, quæ damnantur per
Nicol. Sand. libr. 7. nu. 148. de visibili Monar-
chia Eccl.

Cozocenses. 169.

Cozocenses sunt de secunda Secta Catharo-
rum, damnantur ab Alphonsi. de Castro
ver. Iuramentum hæ. 1.

Cresconius. 170.

Cresconius grammaticus ex Secta Donati-
starum fuit, qui tempore Constantij Im-
perat. et Liberij Papæ fuerunt Anno domini
358. qui Donatistæ damnant cap. pen. 24. q. 3.

Crispinus. 171.

Crispinus fuit Donatista in Calamenfi ciui-
tate Episcopus, qui vixit tempore Archi-
dijet. Honorij Imperatorum, et Syricij Summi
Pontificis Anno dñi 400. damnatur infra. ver.
Donatistæ.

Crotaldus. 172.

Crotaldus Valentinus nuncupatus male sen-
sit de Eucharistia sacramento. Damnatur
per Nicol. Sand. libr. 7. nu. 212. de vis. Mon. Eccl.

Cynici. 173.

Cynici Philosophi quidam fuerunt, sectato-
res Antisthenis, qui primus huius heresis
inuentor fuit, ita dicti à Cynosarge gymnasio,
in quo Antisthenes profitebatur. hi Heretici
fuerunt similes Vualdensibus, qui damnantur in
tra ver. Vualdenses; et per Prat. lib. 3. cap. 40.

Dadoes. 174.

DAdoes vnus ex Messalianorum hæresis du-
cibus extitit: quæ tempore Iouiniani Im-
peratoris, et Liberij Papæ exorta est Anno do-
mini 367. de quo Niceph. libr. 11. cap. 14. et
Theod. in eccl. hyst. lib. 4. cap. 11. dicebat, mul-
tam vilitatem ex sacro baptismo baptizati
accedere: quæ damnatur supra ver. Baptis-
mus.

Demoniaci. 175.

Demoniaci sunt de factione Anabaptis-
tum ad tertiam classem Evangelicorum
nostri temporis pertinentes: qui docies per
diem Diabolum adorant: quæ hæresis damna-
tur supra ver. Adoratio et ver. Deus: qui errantes
dixerunt, post finem mundi Demones esse dele-
uandos. Damnantur à Nic. Sand. lib. 7. n. 127.
de vis. Mon. Eccl.

Davidici. 176.

Davidici, qui à David Georgio nomen
titi sunt, ex tertia classe Evangelicorum
nostri temporis fuerunt sub Carolo V. Imperatore
et Clemente VII. Pontifice Anno domini 1546.
qui dicebant, suam doctrinam perfectionis
esse doctrinam Apostolorum, et Prophetarum:
quorum doctrina damnatur supra ver.
Euangelium, et ver. Scriptura sacra.

David Dinantius. 177.

David cognomento Dinantius, Deum esse
primam materiam asserbat: contra quem
scripsit S. Thom. lib. 1. cap. 17. contra Gentiles
1. part. q. 3. art. 8. fuit tempore Philippi Imp.
et Innocentij III. Pontificis Anno dñi 1204.

Deisse. 178.

Deisse, qui et Trinitarij, seu Arriani noui
in Polonia Anno domini 1564. ex Luthe-
rana Secta exorti sunt: damnantur vt supra tit.
de Arrianis, et infra de Trinitarijs dicitur.

Desiderius. 179.

Desiderius Erasmus docuit plures hereses,
contra quem scripsit Alphons. de Castro
tit. de Nuptijs hæ. 6. et alijs in locis Nic. Sand.
lib. 7. pag. 641.

Desiderius longobardus. 180.

Desiderius longobardus hæresiarca suam
hæresim instituit Conradi Quarti Imper.
et Alexandri Quarti Pontificis Anno domini
1250. Hic damnabat voluntariam paupertatem;
quæ hæresis damnatur supra ver. Pauper-
tas hæres. 3.

Deuterius. 181.

Deuterius Episcopus Arrianus fuit tempo-
re Anastasij huius nominis I. in Oriente
Cæsaris, et Symmachi Pontificis Anno Do-

mini 493. Qui baptizabat in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto; de quo Niceph. libr. 16. cap. 35. Damnatur supra ver. Baptismus.

Dicartitæ. 182.

Dicartitæ ex Manicheorum familia fuerunt tempore Taciti Imperatoris, et Eutychiani Pontificis Anno domini 279. qui damnatur infra ver. Manichei.

Dimæritæ. 183.

Dimæritæ emerferunt Valentiniani Imper. et Damasi Papæ temporibus Anno domini 377. de quibus Epiph. contra hæ. vol. 3. Ipsi negabant, à creata carne, hoc est à Maria Verbum carnem accepisse; quæ hæresis damnatur in Symbolo Constantinopolitano.

Dimophilus 184.

Dimophilus, seu Demophilus, Secta Arrianus, in Concilio Ariminensi hereseos damnatus fuit tempore Valentiniani Imperat. et Liberij Pontificis Anno domini 368. de quo Niceph. libr. 11. c. 15.

Dioscorus. 185.

Dioscorus à quo Dioscoriani hæretici dicti sunt, Cyrillo in Episcopatu Alexandrino successit, Theodosij Iunioris Archadij filij et Martiani Imp. atq; Leonis I. Pont. temporibus Anno domini 453. Hic cum Eutychio dicebat

dicebat unam naturam esse verbi Dei, et carnis: qui Dioscorus damnatur cap. In tantum 21. distin. cap. canones 13. distin. cap. sanè 24. q. 2. de quo Niceph. libr. 14. cap. 47.

Diotrephes. 186.

Diotrephes hæresiarcha tempore Apostolorum fuit, qui damnatur supra ver. Perenni hæ. 1.

Discalceati. 187.

Discalceati ideo dicti sunt; quia docent, non licere homini calceamenta portare; qui damnantur supra ver. Calceamentum hæres. 1. et per Prateol. libr. 4. cap. 13.

Donatista. 188.

Donatistæ, seu Donatiani à Donato quodam Casensio dicti sunt, vel à Donato Carthaginis Episcopo, qui tempore Constantij Imperat. et Liberij Papæ floruit Anno domini 358. Hic dicebat Patre minorem esse Filium, et Filio Spiritum sanctum, et rebaptizabat Catholicos; qui damnatur cap. pen. 24. quest. 3.

Dorotheus. 189.

Dorotheus fuit tempore Theodosij Imper. et Syricij Pontificis de Secta arriana Anno domini 395. de quo Niceph. libr. 12. c. 24. et libr. 14. c. 13. qui damnatur sup. ver. Arriani.

Dositheus. 190.

Dositheus hæreticus fuit sub Domitiano Nerone, et Petro Apostolo Pontifice Anno domini 52. de quo Præteolus lib. 4. c. 16.

Dulcinus. 191.

Dulcinus, à quo Dulcinistæ dicti sunt, fuit tempore Henrici VII. Imperat. et Clementis V. Pontificis Anno domini 1309. qui damnatur in Direct. 2. p. q. 12. Turce Cremonæ summa lib. 4. p. cap. 37.

Durandus. 192.

Durandus de Vualdach fuit sub Henrico V. Imp. et Paschale II. Pont. anno dñi 1117. qui dicebat, matrimonium nihil aliud esse quam occultum meretricium; qui damnatur in Direct. Inquisit. 2. p. q. 11. pag. 199.

Ebionitæ. 193.

Ebionitæ à quodam Ebione facundo viro orti sunt, Imperante Tito, et Anacleto Pontificatum agente Anno domini 80. de quibus Hilar. lib. 1. de Trinit. et Irenæus lib. 1. Adversus hæreses cap. 26. Niceph. lib. 3. c. 13. Damnantur supra ver. Christus hæ. 1. et in cap. pen. 24. q. 3.

Ecebolus. 194.

Ecebolus fuit tempore Iuliani Imperat. et illius præceptor: qui à fide christiana in Græ-

Græcorum superstitionem defecit Anno domini 365. de quo Niceph. lib. 10. cap. j. damnatur eius hæresis, ut dicam infra de Græcis.

Eiulantes. 195.

Eiulantes sunt Secta Anabaptistæ; qui putant, nihil esse deuotionis, quod perinde sit gratum Deo, atque lachrymari et eiulare perpetim: damnatur supra suo loco Præteolus lib. 5. cap. 3.

Elchēsaitæ. 196.

Elchēsaitæ à quodam pseudopropheta Helchēsac nomine dicti sunt, fuerunt eiusdem hæresis, cuius erant Ebionitæ, de quibus Niceph. lib. 5. cap. 24. damnatur supra tit. de leges. 1.

Elenus. 197.

Elenus Cyzicenus Episcopus Macedoniarum Ecclesiæ præfuit tempore Theodosij I. Imperat. et Syricij Pontificis Anno domini 396. fuit de Secta arriana: de quo hyst. tripart. lib. 9. cap. 12. et Niceph. lib. 9. cap. 42. Damnantur, ut supra tit. de Arrianis.

Elymas. 198.

Elymas Iudæus genere, Simonis Magi doctrinam insecutus, magus et pseudopropheta fuit Apostolorum temporibus; qui damnatur Cum beatus 45. dist. c. qd Christus 23. q. 4.

Elpidius. 199.

Elpidius Hispanus natione Agapetorum
hæresis cum vxore sua nomine Agape;
Dux fuit tempore diui Hieronymi: damnatur
supra tit. de Agapetis.

Eluidius. 200.

Eluidius fuit tempore Theodosij I. Imper.
et Syricij Pontificis Anno domini 395.
Iste dixit Mariam Virginem post partum con-
gnitam esse; qui damnatur supra ver. Maria
hæres. 1.

Emeritus. 201.

Emeritus fuit de Secta Donatistarum tem-
pore Archadij Imperat. et Syricij Pontifi-
cis Anno domini 400. Damnatur supra tit. de
Donatistis.

Encratite. 202.

Encratite hæreses à quodam Tatiano ortæ
sunt tempore Marci Antonini Imperat.
et Soteri Papæ Anno domini 178. Damnantur;
vt dicam infra de Tatiano; de his Niceph. lib. 4.
capitul. 4.

Energici. 203.

Energici sunt nostræ tempestatis de sacra-
mentalibus factione; qui docent non ipsum
corpus, sed virtutem corporis esse in Coena
Domini.

Domini; qui damnantur supra ver. Eucharis-
tia. Nicol. Sand. lib. 7. n. 213.

Enthusiasta. 204.

Enthusiasta fuerunt tempore Valentini Im-
perat. et Damasi Pontificis Anno domini
380. Isti sunt Messaliani, qui damnantur supra
ver. Animæ hæres. 4. ver. Baptismus hæres. 4. ver.
Eucharistia hæres. 8.

Epicurei. 205.

Epicurei ab Epicureo dicti sunt, qui nomen
illud voluptatis, in qua summum bonum
ponebat, effecit, vt ab eo homines voluptarij
Epicurei dicerentur; quales verò sunt, qui hac
nostra ætate hanc doctrinam sequuntur; di-
ctum est supra de Atheis.

Eractite. 206.

Eractite ab Eractio dicti sunt; Monachos
tantum recipiebant; connubia respuebant;
regna coelorum paruulos consequi non crede-
bant; damnantur cap. pen. 24. q. 3.

Essai. 207.

Essei fuerunt ex vna ex tribus sectis apud
Iudeos, qui ferè per omnia vitam anaba-
ptisticam egerunt; abstinebant à matrimonijs;
omnino communia esse voluerunt: fuerunt
sub Ioanne Hyrcano antè natum Chri-
stum Anno 135.

Euangelici. 208.

Euangelici sunt hæretici nostri temporis qui sectantur doctrinam, quam dicunt euangelicam, per Martinum Lutherum adulteratam; qui damnantur ut dicam infra de Luthero.

Euchitæ. 209.

Euchitæ putabant se precibus tantum omnia mala posse auertere; dicuntur. n. Euchitæ. 1. Orantes; qui damnantur supra v. Oratio.

Endo. 210.

Endo dicebat, se esse eum, qui venturus esset iudicare seculum per ignem: quem damnat Nicol. Sand. lib. 7. n. 145. de vis. Mon. Eccl.

Eudoxius. 211.

Eudoxius Germanicæ Urbis Syriæ Primæ Episcopus fuit; deinde Antiochiæ, exinde postea Constantinopolim est translatus; primò Actianæ, et exinde Arrianæ Sectæ tempore Valentis Imperat. et Damasi Pontificis Anno domini 370. de quo Niceph. lib. 9. cap. 3. qui damnantur ut supra de Arrianis.

Eunomiani. 212.

Eunomiani ab Eunomio dicti sunt temporis Cappadox, discipulus Arrij

Constantij Imperat. et Liberij Pontificis Anno domini 358. de quibus Niceph. lib. 11. c. 11. damnatur eius hæresis cap. pen. 24. q. 3. ver. Arriani.

Euphratas. 213.

Euphratas negabat Christum Deum, Nicol. Sand. lib. 7. n. 60. de vis. Mon. Eccl.

Euppsychiani. 214.

Euppsychiani ab Euppsychio dicti sunt: fuerunt tempore Valentiniani Imperat. et Liberij Pontificis Anno domini 368. de quibus Niceph. lib. 12. cap. 30. Damnatur, ut per Prateolum lib. 5. c. 20.

Eusebius Archieunuchus. 215.

Eusebius Archieunuchus fuit tempore Constantij Imperat. et Liberij Pontificis Anno domini 357. de Secta Arriana: de quo Niceph. lib. 9. cap. 3. damnatur cum Secta Arrianorum cap. pen. 24. q. 3.

Eusebius Nicomediensis. 216.

Eusebius Nicomediensis vixit tempore Constantini Magni Imperat. et Syluestri Pontificis Anno dñi 315. de quo Niceph. lib. 8. cap. 3. fuit de Secta Arrianorum; quæ damnatur supra suo loco.

Eustathius. 217.

Eustathius primò Monachus, deinde Sebas-
ticiensis Armeniæ regionis Episcopus, tunc
tempore Constantini Magni Imperat. et Syriaci
Pontificis Anno dñi. 320. Iste dicebatur Sebas-
tios non esse ab hominibus venerandos; ideo
damnatur supra ver. Sancti heres. 1.

Eutychiani. 218.

Eutychiani ab Eutychite Constantinopoli-
tano Abbate dicti sunt; qui Theodosij I.
Imperat. et Leonis I. Pontificis temporibus
fuerunt Anno domini 443. Qui Christus
post humanam assumptionem negavit esse
duabus naturis; sed solum in eo divinam
ruit esse naturam; qui damnatur cap. p. n. 4.
quæst. 3. et Prateol. lib. 5. cap. 24.

Euzoius. 219.

Evzoius Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconus
fuit Arrii Socius, eiusdemque doctrinæ
tempore Constantini Imperat. damnatur cap.
pen. 24. quæst. 3.

Falsi Prophetae. 220.

Falsi prophetae sunt, qui verbi Dei obsecra-
tione populum seducunt; de quibus Math.
Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad
in vestimentis ovium; intrinsecus autem
lupi rapaces, et 2. Pet. 2. Fuerunt et plures
phæ-

phetae in populo: de quibus Prateolus lib. 6.
cap. j. Item falsi martyres damnantur, ut per
Nicol. Sand. lib. 7. n. 32.

Farelliste. 221.

Farelliste sunt Secta Antilutherani à Gui-
llermo Farellio nuncupati; isti præter Sa-
cramentarismum dixerunt, Spiritum sanctum
in rebus creatum; Damnantur ut in-
fra de Sacramentariis dicetur.

Faulus. 222.

Faulus Manicheus vixit Archadij Imper.
et Innocentij I. Pontificis temporibus An-
no dñi. 407. damnatur supra ver. anima her. 4.

Felix Manicheus. 223.

Felix Manicheus fuit tempore Archadij Im-
perat. et Innocentij I. Papæ Anno domi-
ni 405. damnatur supra ver. Terra her. 1.

Felix alius. 224.

Felix alius, à quo feliciana heresis dicta est
sub Constantino Sexto Imperatore, et
Adriano I. Pontifice vixit Anno domini 783.
damnatur supra ver. Virginitas, her. 1.

Felicianus. 225.

Felicianus Arrianus fuit sub Theodosij I.
Imperio et Syriaci Pontificatu Anno do-
mi 395. damnatur supra ver. Deus her. 6.

Fla-

Flauitas. 226.

Flauitas Constantinopolitanus Episcopus fuit tempore Leonis II. Imperat. et Symplicij Pontificis anno domini 476. de quo Niceph. lib. 16. c. 18. fuit Scēta Arrianus, quę datur cap. pen. 24. q. 3.

Flagellantes. 227.

Flagellantes primò in Italia, deinde in Germania, et Gallia fuere tempore Rodulphi Imperatoris, et Gregorij X. Pontificis anno domini 1273. Deinde maxime eorum heres inualit tempore Ludouici Bavari Imperat. Ioannis XXII. Pontificis anno domini 1311. qui damnantur supra ver. Aqua her. 2. dicitur tur Flagellantes; quia asseuerabant hanc flagellationem potius esse ad delenda que peccata, quam ad confessionem.

Florinus. 228.

Florinus, vnde Floriani dicti sunt, flor temporibus Commodi Imperatoris, et Soteri Pontificis anno domini 182. Qui dicebat Deum creasse mala, contra hoc, quod scriptum est. Feecit Deus bona, qui damnatur cap. pen. 24. q. 3. de quo Eusebius libr. 5. cap. 20. Niceph. lib. 4. cap. 20.

Fortunatus. 229.

Fortunatus, à quo Fortuniani dicti sunt, fuit tempore Archadij Imperat. et Ioviani Pontificis anno domini 361.

centij I. Pontificis anno domini 405. fuit Scēta Manicheorum; quę damnatur vt infra suo loco dicitur.

Fortunatianus. 230.

Fortunatianus natione Afer Aquilegiensis Episcopus fuit tempore Archadij Imper. et Syricij Papę anno domini 400.

Fortunatita. 231.

Fortunatita dicuntur, qui apud Iudeos fortunam seu Reginā cęli adorabant, eique sacrificia offerebant: de qua dicam cum de Ido lisagemus.

Fraticelli. 232.

Fraticelli seu fratres de paupere vita in partibus Italię ortum habuerunt tempore Alberti I. Imperat. et Benedicti XI. Pontificis anno domini 1304. qui damnantur in extr. Ioannis XXII. quę incipit S. Romana, dixi supra de Bisochis, et Beguinis.

Fulgentius. 233.

Fulgentius Donatista vixit tempore Archadij Imperat. et Syricij Papę anno domini 400. Ille duo principia, et duo baptismata asseruit: damnatur, vt dixi supra ver. Baptismus.

Funilius. 234.

FVnctius dixit Petrum nō fuisse Romę, daturatur à Nicol. Sand. lib. 7. de visibili Monarch. Eccl. n. 225.

Ganite. 235.

GAinitę à Gano quodam dicti sunt, qui Zenonis Imperat. et Simplicij summi Pontificis temporibus fuerunt Anno domini 478. fuerunt de Secta Eutychiana, quę damnatur supra suo loco; de quibus S. Thom. in quolibet 4. q. 1. artic. 8.

Gainas. 236.

GAinas ex Scythis fuit sub Archadio Imperatore, et Innocentio I. Pontifice Anno domini 405. de quo Niceph. lib. 13. cap. 4. de Secta Arriana, quę damnatur cap. penult. questione 3.

Galla. 237.

GALLA non gente, sed nomine sic appellata, maga, et hæretica fuit, Priscilliani hæretici adiutrix, Valentiniani Imperat. II. et Symonij Papę temporibus Anno domini 388. quę damnatur vt dicam infra de Priscillianistis.

Galata. 238.

GALATę reprehenduntur, et damnantur à D. Paulo ad Gal. 5.

Gaudentius. 239.

GAUDENTIUS Donatistarum Episcopus fuit sub Imperio Archadij, et Pontificatu Innocentij I. Anno domini 405. qui damnatur vt dixi supra de Donatistis.

Genfericus. 240.

GENFERICUS Vandalus Rex Aphricę fuit tempore Theodosij Iunioris Archadij filij, et Cælestini Pont. Anno dñi 427. de quo Niceph. lib. 14. c. 56. fuit Secta Arrianus, quę damnatur supra suo loco.

Georgius Alex. 241.

GEORGIVS Alexandrię Episcopus Secta Arrianus, quę damnatur, vt dixi suo loco: fuit Anno dñi 358. tempore Constantij Imp. et Liberij Pont. de quo Niceph. lib. 9. c. 29.

Georgius laodicensis. 242.

GEORGIVS Laodicensis Episcopus Secta Arriana infectus fuit sub Constantio Imp. et Liberio Papa Anno dñi 357. de quo Niceph. lib. 9. c. 49. damnatur vt supra de Secta Arrianorum dixi.

Georgiani. 243.

GEORGIANI in Iberia fuerunt tempore Constantij Imp. et Sylvestri Papę Anno dñi 335. qui in sacramentis Gręcorum errores sequuntur; qui damnantur, vt dicam infra de Gręcis.

Georgius dauid. 244.

GEORGIVS dauid, seu Dauidgeorgius in Frisia nouus Propheta emerit sub Carolo M. Imp.

V. Imp. et Clemente VII. Pont. Anno domini 1525. Iste plures hæreses docuit: de quibus Prateolus lib. 7. cap. 10.

Ghevardus. 245.

G Herardus segerellus damnatur in Direct. 2. p. q. 12. Turre Crem. in Summa lib. 2. p. 2. cap. 37.

Gilbertus. 246.

G ilbertus Porretanus Pictonum Episcopus fuit tempore Cunradi Tercij Imp. et Eugenij III. Pontificis Anno dñi 1147. Hic male de Trinitate sentiebat; dicebat in Divinis personis non esse relationes; quod damnatur à Thom. 1. p. q. 39. artic. 6.

Gnosimachi. 247.

G nosimachi dicunt animam cum corpore interire Nic. lib. 7. n. 12.

Gnostici. 248.

G nostici ab excellentia scientiæ, quam habebant, ita se appellari voluere; Animam nostram naturâ Dei esse dicebat; qui damnatur cap. pen. 24. q. 3. de quibus Iren. lib. 3. aduers. hæ. c. 24. Niceph. lib. 4. c. 2.

Gortheus. 249.

G ortheus fuit vnus ex septem hæreticis qui primùm Ecclesiam Dei vexauerunt sub Domitiano Imp. et Petro Apostolo Pont. Anno dñi 53. à quo Gortheani dicti sunt; qui unitatem Ecclesiæ diuiserunt, et damnantur vt per Prateol. lib. 7. cap. 13.

Gothi. 250.

G othi, Vandali, Rugiani, et Hunni fuerunt Arrianæ Sectæ tempore Valentis Imp. et Damali Papæ Anno dñi 378. damnantur super. Deus hæ. 6. de quibus hyst. trip. lib. 8. cap. 13. Niceph. lib. 11. cap. 48.

Græci. 251.

G ræci quemadmodum in multis deliquerunt, ita in multis fuerunt damnati; vt supra pluribus in locis, et in Direct. Inquisit. p. 2. q. 18.

Guido de Licha. 252.

G uido de Licha fuit homo in vita habitus multa sanctitatis; deinde post mortem inuentus hæreticus fuit damnatus; Prateolus lib. 7. cap. 16.

Gulhermus Cornelius. 253.

G ulhermus Cornelius Brabantinus natione in Vrbe Antuerpiensi, dicebat per paupertatem omnia peccata deleri: damnatur autem hæc opinio in Exod. 23. ibi Pauperis non misereberis in iudicio: si pauperem Dominus damnari præcipit in iudicio; hinc colligere licet fieri posse, vt quis pauper sit et reus. Prateolus lib. 7. cap. 17.

Gulhelmus de S. Amore. 254.

G ulhelmus de sancto amore sub Alexandro Quarto Pontif. et Cunrado Quarto Imper. viguit Anno domini 1250. damnatur supra tit. de Labore hæres. 2.

Hamstedij. 255.

HAmstedij ab Adriano Hamstedio dicti sunt; spectantque ad nostri temporis Euāgelicorū classem: hic sensit pueros infantos non esse baptizandos, sed eos esse per aliquot annos seruandos; quæ hæresis damnatur in Conc. Trid. sess. 7. Can. 12.

Harmonius. 256.

Harmonius filius Bardefanzæ Syri, fuit Anno dñi 163. temporibus Antonini Philosphi Imp. et Pij I. Pont. de quo Niceph. lib. 9. cap. 16. in hæresi Græcorum, quæ damnatur ut supra.

Heieete. 257.

Hieieete cum tripudijs in fornicarum ceteris Deum à viris laudandum asseriebant: de quibus Nicol. Sand. lib. 7. nu. 120. de vis. Monarch. Eccl.

Helchefaitæ. 258.

Helchefaitarum hæresis fuit sub Gordiano Imp. et diuo Fabiano Pont. Anno domini 240. de quibus Eusebius lib. 6. c. 38. hij per litteras scriptas negabant; qui damnantur in Conc. Trid. sess. 4.

Heliognostici. 259.

Heliognostici, qui et Deuictiaci dicebantur, apud Iudeos solem adorabant, ignorantes quòd ipse sit minister Dei Math. 5. qui operi facit solem suum super bonos, et malos, et pluit super iustos, et iniustos.

Heluidiani. 260.

Heluidiani ab Heluidio heretico dicti sunt; isti dixerunt Mariam filios post Christū natum habuisse; qui damnantur c. pen. 24. q. 3.

Hemerobaptistæ. 261.

Hemerobaptistæ apud Iudeos hæretici fuerunt; qui se et sua vestimenta quotidie abluebant: damnantur autem in Const. Apost. c. 6.

Henriciani. 262.

Henriciani ab Henrico quodam genere Franco, natione et patria Tolosano dicti sunt; fuerunt Anno dñi 1128. sub Lothario II. Imp. et Honorio II. Pont. damnantur supra ver. Baptismus hæ. 5.

Henricus Bullingerus. 263.

Henricus Bullingerus dixit romanum Pontificem esse Antichristū Anno dñi 1571. Nic. Sand. lib. 7. de vis. Mon. Eccl. n. 233.

Henricus de Senis. 264.

Henricus de senis hæreticus fuit, et damnatur in Direct. 2. p. q. 16. pag. 213.

Heracleonitæ. 265.

Heracleonitæ ab Heracleone dicti sunt, qui plures hæreses amplexi sunt, nempe Valentini, Cerdonis, Marcionis, et Basilidis, qui damnatur supra suis in locis; fuerunt temporibus Antonini Philosph. Imp. et Pij I. summi Pontificis Anno domini 154.

Hermas. 266.

Hermas, seu Hermias, vnus fuit ex ducibus Messalianorum hæreticorum tempore

Valentis, et Valentiniani Imp. et Siricij Papæ Anno Domini 388. de quo Niceph. lib. 1. cap. 14. damnatur, supra ver. Anima hæc. 4.

Hermanus Rissuch. 267.

Hermanus Rissuch Batauus natione fuit tempore Maximiliani Imp. et Alexandri Papæ Anno Domini 1499. qui damnatus est ab officio S. Inquisit. et curiæ seculari traditus Anno Domini 1512. Prateolus lib. 8. cap. 10.

Hermanus Italus. 268.

Hermanus Italus author fuit hæresis Fecellorū, quæ damnatur Bonifacius VIII. sub Adulpho Imp. Anno Domini 1297.

Hermogeniani 269.

Hermogeniani ab Hermogene, quodam Afro, Sabelli Aſſecla, dicti sunt; cui perſonas Trinitatis confundebant; Emerſerunt tempore Galieni Imp. et Stephani. I. Pont. Anno Domini 260. damnantur in c. pen. 2. q. 3.

Herodiani 270.

Herodiani ab Herode Rege Iudeorū dicti sunt; isti Herodem percussū ab Angelis, ut Christum sperantes expectabant; de quibus Prateolus lib. 8. c. 13.

Heron Apostata. 271.

Heron Apostata apud Egyptios ad grecam superstitionem à Christianismo detectus tempore Iuliani Imp. itidem apostata, et Liberij Papæ Anno Domini 365. de quo Niceph. lib. 10. c. 29. damnatur, ut de Græcis dictū est.

Heshusii. 272.

Heshusij sunt secta semiluterani ad secundam Evangelicorum nostri temporis classem pertinentes; damnantur; ut infra de Lutheanis diceretur.

Hidroparastata. 273.

Hidroparastata aqua sola in mysterijs utebantur; damnatur per Nicol. Sand. lib. 7. num. 27. de vis. Mon. Eccl.

Hierarchita. 274.

Hierarchita ab Hierarcha hæretico dicti sunt, qui Taciti Imp. et Eutychiani Pont. temporibus fuerunt Anno Domini 279. de quibus Ang. lib. de hæresibus c. 47. Isti Carnis resurrectionem futuram negabant, et nuptias damnabant, Damnantur à Nicol. Sand. lib. 7. num. 52. de vis. Monar. Eccl. et c. pen. 24. q. 3.

Hieronymus de Praga. 275.

Hieronymus de Praga Hæresiarcha origine Bohemus in Concil. Constantiensi in sess. 19. et 21. damnatus fuit tempore Sigismundi Imp. et Ioan. xxiii. Pont. Anno Dñi 1414.

Hilarius. 276.

Hilarius Arrianus vixit sub Theodosio Imp. Et Siricio Pont. Anno Domini 400. damnatur supra verb. Cantus hæc. 1.

Honorius. 277.

Honorius 481. Vandalorum Rex, quem alij Honorium appellant, Zenonis Imp. et Simplicij Papæ temporibus Anno Domini 476. fuit de secta Arriana; dāatur in 6. q. Syn.

Idolatrae Hæretici. 289.

Idolatrae hæretici dicuntur, quod dogmata ab Ecclesiæ definitione aliena, velut Deos quosdam novos, recentesque, et quos non conluerunt Patres eorum, sequuntur; Præteolæ lib. 9. c. 7. et dicam inferius de Idolis.

tenenses. 290.

Tenenses sunt secta Lutherani, qui damnantur, ut infra dicitur de Luthero.

Ignoræ. 291.

Ignoræ seu Gnoitæ ab ignorantia dicti sunt, dicentes Christi diuinitatem ignorare suæ ra, quæ scripta sunt de die, et hora nonisam non recordantes Christi personam in Isaiæ querentem, Dies Iudicij in corde meo: sunt damnant cap. pen. 24 q. 3.

Illyricani. 292.

Illyricani sunt secta Lutherani à Matthia Illyrico homine Sclauo appellati: damnantur ut infra dicitur de Luthero.

Indiani. 293.

Indiani, qui et Abasini dicuntur, ad ditionem Presbyteri Ioannis, quem vulgò dicunt, et sunt; per Apostolum Thomam ad Christi fidem conuersi sunt: isti circumcisionem adhibent: adurunt paruulos suos in fronteibus calamo ferreo in modum crucis: in fermento communicant: sub vtraque specie communicant; et de merito, ut hæretici damnantur; Præteolæ lib. 9. cap. 12.

Infer.

Infernales. 294.

Infernales dicunt Christum ad Inferos cruciatum in anima passum esse Nic. Sand. lib. 7. de vis. Mon. Eccl. n. 225.

Insabbatati. 295.

Insabbatati sunt ex factione Vualdensi sic appellati, quod qui inter eos perfectiores sunt, signum quoddam in superiori parte sui scutari, quem sabbatem appellant, deferre solerent. Fuerunt tempore Friderici I. Imp. et Alexandri III. Pont. Anno Domini 1160. Respuunt omne iuramentum; nullam orationem præter Dominicam admittunt; carnes omni die comedunt: damnantur autem ut supra suis in locis, de iuramento, Oratione, et Cibo.

Interimisti. 296.

Interimisti ad secundam classem Euangelicorum nostri temporis spectant; damnantur ut infra de Luthero dicitur.

Inuisibiles. 297.

Inuisibiles sunt ex Rigidorum Confessionistarum secta nostri temporis, ita vocati, quia docent nullam Ecclesiam esse visibilem, damnantur ut supra ver. Eccl. Nic. Sand. de visibili Mon. Eccl.

Ioachim Abbas. 298.

Ioachim Abbas Florenti Cœnobij in Calabria Monachus S. Benedicti floruit sub Henrico VI. Imp. et Celestino III. Pont. Anno Domini 1195. damnatur in cap. Damnamus de summa Trin. et fide Catholica.

Ioannes à Lasco. 309.

Ioannes à Lasco malè sentit de Eucharistia Sacramento. Damnatur à Nicol. Sand. lib. 7. n. 207. de visib. Mon. Eccl.

Ioannes de Leiden. 300.

Ioannes de Leiden primò factor fuit pfectione, deinde ex factione Zuingliana, et Calviniana constituitur Anabaptistarum Rex anno dñi 1534. sub Imperio Caroli V. et Pöfificatus Pauli III. damnatur, vt in Bulla Cene Domini de Zuinglio et de Caluino fit mentio.

Ioannes Behalim. 301.

Ioannes Behalim vitam Cleri recusat; decimas, et vectigalia solui negat. Damnatur per Nicol. Sand. lib. 7. n. 179. de vis. Mon. Eccl.

Ioannes Oecolampadius. 302.

Ioannes Oecolampadius Sacramentarius Dux fuit Anno domini 1525. sub Carolo V. Imp. et Clemente VII. Pont. damnatur pro ver. Eucharistia har. 4.

Ioannes Spangebergus. 303.

Ioannes Spangebergus fuit ex Lutheranorum familia: emerfit tempore Caroli V. Imp. et Pauli III. Pont. Anno domini 1556. damnatur supratit. de Operibus har. 4.

Ioannes Vuicleffus. 304.

Ioannes Vuicleffus à quo vuicleffite heresis Anglus fuit natione, professione Sacerdos floruit tpe Caroli III. Imp. et Clementis VII. Pont. Anno dñi 1352. Damnatur in Bulla Cene dñi n. 1. ver. Vuicleuitas et sup. multis Florenti

Ioannes de Roclesana. 305.

Ioannes de Roclesana successor fuit Vuicleffus, et Ioannis Hufsi, Sigismundi Imper. et Martini V. Pontef. temporibus Anno domini 1430. damnatur supra tit. de Eccl. har. 1.

Ioannes Paruus. 306.

Ioannes Paruus asseruit, licitum esse priuata authoritate occidere Tyrannum. Damnatur per Nicol. Sand. lib. 7. num. 172. de vis. Mon. Eccl.

Ioannes vuestphalus. 307.

Ioannes vuestphalus Germanus natione Lutheri heresi infectus est sub Carolo V. Imp. et Clemente VII. Pont. Anno domini 1533. damnatur eius hereses supra tit. de Aqua her. 1. et ver. eccl. har. 2. et 3.

Ioannes de Zifcha. 308.

Ioannes Zifchanus Hufsitaram Hereticorum Capitaneus fuit tempore Sigismundi Imp. et Ioannis XXIII. Pont. Anno domini 1411. damnatur vt supra de Hufsitis dictum est.

Ioannes Roatius. 309.

Ioannes Roatius Sigismundi Cæsaris Germani, et Ioannis XXIII. Pont. extitit temporis Anno Domini 1412. Damnatur, vt per Oecolum lib. 9. cap. 24.

Ioannes Præmonstratensis. 310.

Ioannes Præmonstratensis fuit tempore Sigismundi Imp. et Ioannis XXIII. Pont. Anno domini 1412. Damnatur, vt per Præmonstratensis loco. cap. 25.

Ioannes de Poliac. 311.

Ioannes de Poliac Theolog. Parisiensis fuit tempore Ludouici Bauari Imp. et Ioanni XXII. Pont. Anno domini 1323. Ille inuoluitur de Sacramento penitentiae; cuius errores damnantur supra ver. Confessio, et verbi penitentia.

Ioannes Philoponus. 312.

Ioannes Philoponus Phocæ Imp. et Sabini Pont. temporibus fuit; de quo Niceph. lib. 18. cap. 46. damnatur, ut per Prateolum lib. 9. c. 27.

Iovinianus. 313.

Iovinianus, à quo iouinianiste heretici dicti sunt, Monachus Romanæ Urbis fuit sub Theodosio II. Imp. et Siricio Pont. anno domini 395. Ipse dicebat nullam nuptiarum virginum esse distantiam; damnatur expressè c. pen. 24. q. 3.

Isini. 314.

Isini heretici sunt Indiam incolentes, Hi ferè candenti et peraculo tuos infantes baperzant, lignum crucis frontibus eorum, vultu characterem quendam imprimentes. Prateol. lib. 9. c. 29.

Iudas Iscariotes. 315.

Iudas Iscariotes hereticorum omnium fœdissimus fuit; de quo per Niceph. lib. 1. c. 32. damnatus est ut clarè scriptura testatur.

Iscariotista. 316.

Iscariotista negant à Iuda Iscariote verum corpus Domini acceptum in Cæna, Nicol. Sand. lib. 7. pag. 703.

Iudeorum hereses. 317.

Iudei non sunt propriè heretici, nisi eo quod Christianæ fidei in figura susceptæ omnino remittantur; de quibus Prat. lib. 9. c. 31.

Julianus Halicarnaseus. 318.

Julianus Halicarnaseus multarum hæresum author fuit tempore Phocæ Imp. et Sabini Pont. anno domini 604. de quo Niceph. lib. 18. cap. 43. damnatur, ut per Prateolum lib. 9. cap. 32.

Julianus Capuanus. 319.

Julianus Capuanus Episcopus vixit sub Archadio Imp. et Innocentio I. Pont. Anno domini 405. damnatur supra verbi Gratia Heres. 1.

Julianus Apostata. 320.

Julianus Apostata Constantij Cæsaris Neptol. lib. 10. cap. 3. qui damnatur, ut per Prateol. lib. 9. c. 34.

Iustificatorij heretici. 321.

Iustificatorij heretici sunt ex Lutheranorum secta nostri temporis, qui damnantur super ver. Iustificatio.

Iustina. 322.

Iustina Mater Valentiniani Imp. fuit tempore Siricij Papæ Anno Domini 388. de qua Trip.

Trip. Hist. lib. 9. c. 20. erat scēta Arrianus qui
damnatur ut supra.

Emnitius. 323.

KEmnitius dicebat vnicuique licitum esse
interpretari concilia; damnatur per Nic.
Sand. lib. 7. n. 226. de vis. Mon. Eccl.

Laicocephali. 324.

Laicocephali in Anglia dicunt Regiam esse
se caput Eccl. Nicol. Sand. lib. 7. n. 220.

Lamperiani. 325.

Lamperiani fuerunt circa Annum Domini
1352. sub Carolo III. Imp. et Innocēto
VI. Papa damnantur supra ver. Votum her.

Leo Imperator. 326.

Leo Tertius natione Isaurus imperavit sub
Gregorio II. Pont. qui damnatur supra
ver. Imago.

Liberi. 327.

Liberi heretici sunt nostri temporis ex An-
baptistarum ordine; dicentes, se esse libe-
ros ab obedientia Principum, à decimis, et co-
sibus, uxores habent communes, post baptismum
negant posse peccare; qui damnantur supra ver.
Decime, Matrimonium, et Libertas.

Libertini. 328.

Libertini à libertate, quam prædicant euang-
gelicam, appellantur, et sunt hæretici di-
uersæ sectæ; qui damnantur, ut per Præcolan-
lib. 10. c. 4. Dicunt Eccl. Romanam non esse
veram Ecclesiam, Nicol. Sand. lib. 7. n. 226.

Litani

Licinius Imperator. 329.

Licinius Imp. ex Dacia oriundus fuit sum-
mus persecutor Eccl. sub Miluade Pont.
Anno Domini 312. de quo Niceph. lib. 7. c. 44.

Lothar. 330.

Loht ex numero sunt nostri temporis Eu-
gelicorum à quodam Eligio Antuerpien-
sibus; de quo Præcol. lib. 10. c. 6.

Lollardi. 331.

Lollardi ex Anglia Vuiclephistarum secta
originem duxerunt sub Carolo III. Imp.
et Innocēto VI. Papa Anno Domini 1360.
damnantur supra ver. Aqua har. 1.

Lucianus Const. Episcopus. 332.

Lucianus Constantinopoli post Eudoxium,
cuius erat ex sorore nepos, Eunomianæ se-
ctæ prefuit, sub Archadio Imp. et Syricio Ro-
mano Pont. Anno Domini 398. de quo Niceph.
lib. 13. c. 1. damnatur ut supra de Eunomio di-
ctum est.

Luciferiani. 333.

Luciferiani à Lucifero quodam Caracalita-
no in Sardinia Episcopo nominati sunt, de
quibus August. de hæresibus cap. 8. et Niceph.
lib. 10. c. 14. fuerunt sub Constantio Imper. et
Liberio Pont. Anno Domini 365. qui dicebāt
animam hominis de carnis substantia propaga-
tam esse. Damnantur cap. pen. 24. q. 3.

Lucas Sternberger. 334.

Lucas Sternberger Anno Domini 1561. sub
Ferdinando Imperat. et Pio III. Pont. in

Olmucensi Morania oppido emerfit, secta
Luteranus: damnatur per Nicol. Sand. lib. 7.
n. 217. et vt infra de Lutero dicetur.

Ludoicus Alemanni. 335.

Ludoicus Alemanni, natione Italus secta
Zuinglianus fuit Anno domini 1566. apud
Lugdunum dānatur, vt infra de Zuinglio dicetur.

Lucilla. 236.

Lucilla Aphricana fuit genere, Donati heretici
adiutrix, tempore Constantij Imp. et
Liberij Papæ Anno domini 358. damnatur vt
supra de Donato dictum est.

Lucianus. 337.

Lucianus, à quo Lucianistæ, Marcionis discipulus,
Valentini, Cerdonis, et Basilidis
hæresim cum suo doctore sequutus est, sub An-
tonino Pio Imp. et Pio I. Pont. Anno domini
156. de quo Hylarius lib. 6. de Trin. et Irenæus
lib. 3. cap. 3. damnatur vt infra de Marcione
dicetur.

Lucius Alexandrinus. 338.

Lucius Alexandrinus Episcopus Arriani
Hereticus fuit tempore Valentis Imp.
Damasi summi Romanorum Antistitis Anno
domini 378. de quo in Trip. Hist. lib. 7. c. 37.
damnatur vt de Arrio dictum est.

Lullistæ. 339.

Lullistæ damnantur, vt heretici in Direc-
tione Inquisit. 2. p. q. 9. et dicetur inferius de
Raymundo Lullio.

Lute-

Luterani. 340.

Luterani à quodam Martino Lutero dicti
sunt hæresiarcha, natione Germano, pa-
tris Mebiensi Saxonie vrbe. Qui cum sub in-
uanto fratrum Eremitarum D. Augustini ali-
quandiu vixisset; tandē ab eodē suo Patre Aug.
degenerans, qui hæreticorum acerimus ho-
mō fuit, hic filius degener, summus hæresiar-
cha euasit, ab Indulgentijs suorum errorum ini-
tium auspicatus; quibus totam pœnē Germa-
niam, et exinde ferē vniuersum orbem Chri-
stianum infecit, Maximiliani Imp. et Leonis X.
Pont. temporibus Anno domini 1517. qui dā-
natur vt supra pluribus in locis, et expressē à
Leone X. in Extr. Exurge Domine in sel. 12.
Concil. Lateran. et in Bulla Cœne Domini nu-
mer. Luteranos. Sunt et Luteropapistæ, Lu-
terosiandriani, Luterozingliani, et Luterocal-
umiani; de quibus omnibus dicetur inferius
suo loco: Prateol. lib. 10. c. 15. et seq.

Macedoniani. 341.

Macedoniani à Macedonio Episcopo Con-
stantinopolitano dicti sunt, qui Con-
stantij Imp. et Liberij Pont. temporibus suam
hæresim instituit Anno domini 359. Qui Spiritum
Sanctum esse minorem Patre, et Filio; et
non eiusdem substantiæ cum Patre; sed esse me-
tatem oraturam statuit: de quo Ruffinus lib. 1.
Hist. Eccles. cap. 25. et August. libro de He-
resibus cap. 52. damnantur expressē cap. pen-
ult. q. 3.

Macarius. 342.

Macarius Antiochenus Episcopus dicit
Vnam tantum in Christo fuisse opera-
tionem, videlicet diuinam, damnatur 6. Syn.
Constantinopol. Act. 8. tempore Constanti-
Imp. III. et Agatonis Papæ Anno Dñi 559.

Mahometes. 343.

Mahometes Arabs, Mercator vilissimus
et Princeps latronum, prænunciatus
næ, præcurfor Antichristi, complementum
falsitatis exortus est Herachij Imperator, et He-
norij I. Pontificis Anno Domini 630. contra
quem late scripsit Dionysius Carthusianus, qui
aduersus Alchoranum librum doctrissimè
edidit; ubi aperte probatur damnatio illius se-
ctæ, et doctrinæ: et Pius II. in epist. ad Maho-
metem Turcarum principem; Bartholomæus
Vngarus, Gulielmus postellus de orig. Turc.

1. Hic cum Sabellio negat Trinitatem.
2. Cum Arrio, et Eunomio Christum crea-
tam esse contendit, eumque Deum dicere crea-
culum putat.
3. Cum Carpocrate asseuerat Christum non
Deum quidem esse, sed sanctum prophetam.
4. Cum Cerdone asserit fore impossibile, ut
Deus filium habeat, quod nimirum vxore cre-
reat, citra quam gignere filium non possit.
5. Cum Manichæis Christum negat cruci
fixum fuisse; sed alium sibi similem.
6. Cum Donatistis negat cuncta Ecclesiæ
steria, quæ à Christi passione suam vim, et effi-
ciam

cum obtinent.

7. Cum Origenistis dicit, dæmones esse sub
mundi finem saluandos.
8. Cum Anthropomorphitis, qui Deum
corporalem asserunt, communicat.
9. Cum Cerintho extremam felicitatem, vel
summum bonum statuit in corporeis volup-
tatibus.
10. Cum Ebionitis Circūcisionem admittit.
11. Cum Tatians prohibet vini vsum. In
his, et in alijs erroribus conuenit Mahometes
cum hereticis antiquis; cum quo etiam conue-
niunt in multis hæretici nostri temporis, ut re-
ford Lindanus Dubitanti sui Dialogo secundo.
1. Mahometes se se legem, et Euangelium
perceperat; se primum vidisse, quæ rectè do-
trina et emendanda in utroque testamento vide-
rentur; hoc idem iactauit Lutherus, qui Germani-
am ante se nunquam verum audiuisset Euangelium.
2. Septuaginta septas peperit: ita septuagin-
ta, et ultra Evangelicorum recensentur sectæ.
3. Vult secundum eius scripta tantum esse
indicandum; quod idem volunt hæretici moderni.
4. Quadragesimam vnius lune, quæ quouis
anni tempore obueniret, cursu transmutat;
hæretici autem non solum transmutarunt; sed
omnia tempora ieiunij subuerterunt.
5. Diem festum Dominicæ in diem veneris
commutauit; Hæretici autem maxima ex parte
6. Sacras Imagines deleuit; quod idem fa-
ciunt

ciunt hæretici nostri temporis.

7. Abrogauit cultum omnium Sanctorum quod idem factum fuit à Luthero.

8. Baptismum contemnit, quem Caluinus necessarium non esse affirmavit.

9. Non circumcidunt nisi habentes vsum rationis: Adrianus Namstedius non baptizauit nisi in septimo et octauo anno.

10. Apud Mahometanos fit diuortium; Oecolampadius priore vxore deserta, duxit alteram.

11. Plures vxores ducunt: Bucerus quoque et Oldendorpius idem affirmarunt.

12. Mahometani negant aliena opera altius prodesse: Luterani verum non modo Sanctorum negant opera alijs vtilia; sed nostra propria omnia faciunt peccata.

13. Mahometani tollunt liberum arbitrium quod idem faciunt hæretici nostri temporis ita Prateolus lib. 11. cap. 3.

Maiores. 344.

Maiores Cartaginensis Episcopus Donatista hæreticus, fuit sub Constantino Imp. et Liberio Pont. Anno Domini 358. damnatus ut supra de donatistis dictum est.

Maiores. 345.

Maiores sunt secta Lutherani à Sergio Imp. nuncupati: damnantur, ut per Prateolum lib. 11. c. 5.

Manichei. 346.

Manichæi à Manete quodam natione per Persiam dicti sunt, qui Aureliani Imp. et Fel-

ice Papæ I. temporibus fuerunt Anno Domini 373. de quibus Eusebius lib. 7. cap. 28. et Aug. lib. 90. q. 4. damnantur pro ut in c. pen. 24. q. 3.

Manusfeldenses. 347.

Manusfeldenses sunt secta Lutherani, ad primam nostri temporis Euangelicorum classem spectant; damnantur, ut per Prateolum lib. 11. cap. 7.

Manifestarij. 348.

Manifestarij hæretici nostri temporis sunt secta Anabaptistæ; damnantur, ut per Prateolum d. loco. c. 8.

Manusimpositori. 349.

Manusimpositori sunt ex Rigidorum Confessionistarum nostri temporis familia, ex quod laycalem impositionem manuum volunt esse sacramentum; damnantur, ut patet supra de sacramento poenitentiae.

Marathonius. 350.

Marathonius Nicomediensis Episcopus fuit tempore Constantij Imp. et Liberij Pont. Anno Domini 360. de quo Niceph. lib. 2. c. 42. erat de secta Macedoniani; qua damnatur ut supra suo loco.

Marcellus. 351.

Marcellus, à quo Marcelliani dicti sunt Ancyre Galatiae Episcopus fuit Constantij Imp. et Iulij I. Pont. temporibus Anno Domini 340. Hic dixit D. N. Iesum Christum parum hominem fuisse; de quo Niceph. lib. 8. cap. 32. damnatur ut supra ver. Christus.

Marcion. 352.

Marcion, à quo Marcionitæ dicti sunt, Ponticus natione, ex Civitate Sinope fuit tempore Antonini Pij Imp. et Pij I. Pont. circa Annum Domini 155. damnatur c. pen. 249.3.

Marcus. 353.

Marcus, quo Marcitæ dicti sunt, Valentinianus hæreticus fuit discipulus sub Antonio Pio Imp. et Pij I. Pont. Anno Domini 155. de quo Niceph. lib. 4. c. 3. et Eusebius lib. 4. Hist. Eccl. Irenæus lib. 1. aduer. hæreses cap. 30. damnatur in Const. Apost. Clem. lib. 6. c. 8. et supra tit. de Baptismo hæ. 2.

Marinus. 354.

Marinus Thrax natione, secta Arrianus fuit tempore Theodosij I. Imp. et Syriaci Papæ Anno Domini 395. de quo Niceph. lib. 12. cap. 30. damnatur ut de Arianis dictum est.

Marius Calced. Episcopus. 355.

Maris Calcedonenis Episcopus fuit sub Constantino Magno Imp. et Sylvestri Papæ Anno Domini 328. de quo Niceph. lib. 12. cap. 18. damnatur in Concilio Nicæna de fide.

Maronitæ. 356.

Maronitæ ab hæretico quodam nomine Maron dicti sunt: fuere tempore Phisiphii Barbarossæ Imp. et Innocentij 111. Papæ Anno Domini 1215. quo tempore ipsorum patriarcha interfuit Concilio Romæ celebrato sub Innocentio 111. cum incepisset hæresis viginti ab Anno 699. qui dicebant vnam tantum

in Christo operationem, videlicet diuinam, damnatur ut supra de Eutichete, Dioscuro, et Acephalis dictum est.

Marsilius. 357.

Marsilius Paduanus fuit sub Henrico V. Imp. et Paschale 11. Pont. Anno Domini 1127. damnatur ut supra ver. Eccl. hæ. 4.

Martyriani. 358.

Martyriani, à Petro Martyre hæretico nostri temporis dicti sunt. hic pessimè sentit de Eucharistia; damnatur ut supra verbo Eucharistia.

Masbotheus. 359.

Masbotheus, à quo Masbotheni hæretici dicti sunt: fuit vnus ex primis hæreticis tempore Neronis Imp. et Petri Apostoli Pont. Anno Domini 55. de quo Eusebius Cesar. lib. 4. c. 22. et Niceph. lib. 4. c. 7. damnatur, ut per Præcedentem lib. 11. c. 19.

Messaliani. 360.

Messaliani emerferunt tempore Valentis Imp. et Damasi Papæ Anno Domini 380. damnatur ut supra tit. de Anima hæ. 4. tit. de Eucharistia hæ. 8. tit. de Labore hæ. 1.

Mathematici. 361.

Mathematici inter hæreticos adscribuntur, ut tot. tit. de Maleficiis et Mathemat. Prætorius lib. 11. c. 21.

Maximinus. 362.

Maximinus Arrianorum Episcopus fuit tempore Archadij Imperat. et Innocentij 1. Pont.

Pont. anno domini 405. damnatur, vt supra de Arrianis dictum est.

Maximilla. 363.

Maximilla, et Prisca Prophetissa Montani hæresiarchæ emerferunt sub Commodiano Imper. et Eleutherio Pont. Anno dñi 182. de quibus Niceph. lib. 4. c. 29. damnantur, vt supra tit. de Baptismo hæ. 3.

Melchisedechiani. 364.

Melchisedechiani hæretici dicti sunt, quod Melchisedech sacerdotem, qui benedixit Abraham, non hominem purum fuisse; sed quamdam Dei virtutem Christo maiorem; damnatur, vt in cap. pen. 24. q. 3. et supra ver. Melchisedech.

Melanchthonici. 365.

Melanchthonici, à Filippo Melanchthone Confessionistarum Patre dicti sunt: fuerunt sub Carolo V. Imp. et Clemente VII. Pont. Anno dñi 1530. damnantur supra tit. de Baptismo hæ. 11. et alijs in locis.

Melchiorita. 366.

Melchiorita hæretici nostri temporis, à Melchiore Hofmanno sic dicti, et secta Anabaptistarum, negant Christum assumpsisse virginem carnem; quod reprobatur supra ver. Christus.

Meletiani. 367.

Meletiani à Meletio Agyptio Episcopo dicti sunt, qui fuit tempore Constantij Chloari, et Valerij Maximi Imp. et Eusebij Papæ Anno

domini 311. erant secta Arriana, quæ damnatur vt supra de Arrio dictum est.

Menandriani. 368.

Menandriani à Menandro mago Simonis discipulo, genere Samaritano, et in Vico Caprateni orto, dicti sunt, qui viguit tempore Vespasiani Imp. et Limi Pont. Anno Domini 80. isti mundum non à Deo; sed ab Angelis creatum esse affirmabant: damnantur c. pen. 24. q. 3.

Menas Diaconus. 369.

Menas Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconus Arrianus fuit tempore Constantini Magni Imper. et Syluestri Papæ Anno Domini 315. damnatur vt supra de Arrio dictum est.

Menophantus. 370.

Menophantus Ephesinus Episcopus hæreticus Arrianus fuit tempore Constantini Magni Imper. et Syluestri Papæ Anno Domini 316. de quo Niceph. lib. 8. c. 17. damnatur, vt supra de Arrio dictum est.

Mennonita. 371.

Mennonita Anabaptistæ secta, hæretici nostri temporis à Mennone Simonis Phrisii Anabaptistarum Duce dicti sunt. Qui negant Christum carnem ex Maria sumpsisse; damnatur per Nicol. Sand. lib. 7. n. 202. et vt supra de Anabaptistis dictum est.

Metamorphista. 372.

Metamorphista sunt hæretici nostri temporis, qui male sentiunt de Eucharistia; quo-

quorum opinio damnatur supra suo loco.

Metangismonita. 373.

Metangismonita, teste dno August. idem significant quod transuafantes, vel inuafantes: asserunt. n. sic esse in Patre filium, tanquam vas minus intra vas maius; fuerunt tempore Heliogabali Imp. et Urbani Papae Anno Domini 221. damnantur c. pen. 24. q. 3.

Michael. 374.

Michael de Cefena damnatur vt hereticus 2. p. Direct. Inquis. q. 9. pag. 188. Alius Michael seruettus dicebat Deum esse vnicam personam Nicol. Sand. libr. 7. num. 227.

Molochita. 375.

Molochita, et Remphamita ab Idolatriâ quâ Molo. h. et Rempham Ammonitarum Idolo exhibebant; de quibus Prateolus lib. 11. c. 34.

Monasteriensis. 376.

Monasteriensis sunt heretici nostri temporis, qui in sua Cœna omittunt illa Christi verba, Hoc est corpus meum, quorum loco dicunt, Accipe, Ede, memento Domini quorû hæc. damnantur supra ver. Eucharistia.

Monophysita. 377.

Monophysita, à Monos, quod est vnus, et phylis natura dicti sunt, quod vnam illius verbi, et carnis naturam post ineffabilem vnionem in Christo esse sentiant, et docet in quibus Niceph. lib. 18. c. 47. damnantur in Concilio. Calced. et in Sexta Syn. Const.

Montanista. 378.

Montanista siue Montani, à Montano Phryge natione fuerunt tempore Commodi Imp. et Sotheri Papae Anno Domini 187. seu ita dicti sunt, quia tempore persecutionis in montibus latuerunt; damnantur in c. pen. 24. q. 3.

Moses falsus. 379.

Moses falsus in Creta erupit Theodosij Iunioris Imp. et Celestini Pontificis temporibus Anno Domini 435. qui cum esset Iudeus asserbat se esse Moysen, de quo Socrates Eccl. Hist. lib. 7. c. 38. de quo Prateolus lib. 11. c. 39.

Munzerici. 380.

Munzerici, à Thoma Munzero, siue Munzerario Anabaptistarum patre dicti sunt heretici nostri temporis, qui emerferunt sub Carolo V. Imp. et Clemente vii. Pontif. Anno Domini 1524. damnantur, vt supra de Anabaptistis dictum est.

Mundanista. 381.

Mundanista dicti sunt; quia mundum non mutari, sed in eodem statu semper manere asserunt, etiam post generalem resurrectionem contra illud Psal. 101. Omnia transibunt, et mutabuntur, tu autem idem semper es, et Mat. 24. Cœlum, et terra transibunt; veritas autem mea non transibit, et Isa. 65. Ego facio nouum Cœlum, et nouam terram dicis Dominus; dixi supra ver. Mundus.

Musorita. 382.

Musorite erant apud Iudæos Idolatre, qui damnantur supra ver. Idolatria her. 1.

Muscaronita. 383.

Muscaronita à Musca, et Accaron civitate in qua Musca colebant, dicti sunt; de quibus Prateolus lib. 1. cap. 43. et dicitur inferior suo loco de Idolatria.

Muscalani. 384.

Muscalani sunt heretici nostri temporis, qui dicunt Naturam divinam in cruce fuisse mortuam; quæ opinio damnatur supra ver. Christus.

Narcissus. 385.

Narcissus Neroniadis Cilicie, quam nunc Irynopolim vocant, Arriane perfidie Patronus fuit tempore Constantij Imp. et Iulij Pont. Anno Domini 344. de quo Niceph. lib. 2. cap. 12. damnatur, ut supra de Arrio dictum est.

Nazaræi. 386.

Nazaræi à Nazaret Galilee Vico dicti sunt, fuerunt tempore Adriani Imp. et Xilij Pont. Anno Domini 133. omnia veteris legis observant, damnantur in cap. pen. 24. q. 3.

Nepos Episcopus. 387.

Nepos Episcopus cuiusdam urbis Episcopus vixit sub Claudio II. Imp. Felice I. Pont. Anno Dñi 270. de quo Eusebius l. 7. c. 24. et Niceph. lib. 6. c. 21. hic dicebat mille annis in libidine et voluptate corporali in hac vita superbiendo.

eos regnatos; damnatur, ut per Prateolum lib. 12. cap. 3.

Nestorius. 388.

Nestorius Episcopus Constantinopolitanus fuit tempore Theodosij Imp. et Celestini Pont. Anno Domini 427. de quo Gennadius, et Socrates lib. 7. c. 32. Hist. Eccl. Iste dicebat Mariam non Dei, sed hominis matrem fuisse; dicens separatim, atque seunctim alterum filium Dei, alterum hominis, duas ponens in Christo naturas, duasque personas, qui damnatur c. pen. 24. q. 3.

Neutrales. 389.

Neutrales Sacramentarii nostri temporis dicuntur, quod neq; vna species, neq; vera que sit necessaria, sed solam fidem sufficere; damnantur ut supra ver. Eucharistia.

Nicolaus Galecus. 390.

Nicolaus Galecus ex Bohemia oriundus, conditione presbiter vnus eorum extitit, delegatus à Bohemia ad concilium Basiliense missus fuit, Sigismundi Imp. et Eugenij 1111. Pont. temporibus coactum Anno Dñi 1434. dicebat nullum hominem in lege noua iuste occidi posse; damnatur supra ver. Occidere.

Nicolaitæ. 391.

Nicolaitæ à Nicolao Antiocheno dicti fuerunt tempore Domitiani Imp. et Anacleto Pont. Anno Domini 83. isti inuicem coniunguntur; damnantur cap. pen. 24. q. 3.

Noetiani. 392.

Noetiani à Noeto quodam Sabellij Pentapolitani præceptore dicti sunt; fuerunt in Ægypto tempore Galieni Imp. et Stephani I. Pape Anno Domini 259. de quo Epiphanius in lib. 80. her. her. 57. hic Noetus in diuinis personarum numerum negabat; damnatur c. pen. 24. q. 3.

Nonatiani. 393.

Nonatiani à Nouato Romane Ecclesie presbytero dicti sunt; fuerunt tempore Galieni Imp. et Volusiani Imp. et Cornelij summi Pontificis Anno Domini 255. nolebant Apostatas recipere, et baptizatos rebaptizabant; damnantur c. pen. 24. q. 3.

Nudipedes. 394.

Nudipedes sunt heretici nostri temporis qui omnia relinquebant, omniaque communia faciebant, calceos aborrebant, unde et Nudipedes sunt nuncupati; damnatur c. pen. 24. q. 3.

Nyctages. 395.

Nyctages à somno nuncupati sunt, quod Vigiliis noctis respuebant Contra Petrum 118. Media nocte surgebam ad confitendum dei: damnatur c. pen. 24. q. 3.

Olipus. 396.

Olipus Arrianæ heresis fuit Cartaginensis Episcopus tempore Anastasij Imperatoris et Symmachi Pape Anno Domini 505. damnatur ut supra de Arrio dictum est.

Ollarij. 397.

Ollarij hæretici nostri temporis sic dicti sunt, eo quod suos coniuatos non nisi mensa bellè instructa inuisant; damnantur ut per Prateolum lib. 13. c. 2.

OPHYTE. 398.

Ophyta quali Serpentina dicti sunt à colubro, vel Serpente, quem colebant; de quibus Aug. lib. de hæ. c. 17. damnatur cap. pen. 24. q. 3.

Orebita. 399.

Orebitarum hæresis emerit tempore Sigifmundi Imp. et Martini V. Pont. Anno Domini 1418. damnatur ut per Prateolum lib. 13. c. 4.

Origenista. 400.

Origenista siue Origeniani ab Origene Alexandrinæ Ecclesie doctore, et Clemēti Alexandrini successore exorti sunt tempore Severi Imp. et Zephyrini Pont. Anno Domini 207. dicentes, quod non possit filius videre Patrem, nec Spiritus sanctus filium; animas quoque in principio mundi dicūt peccasse, et alia, qua damnantur cap. pen. 24. q. 3.

Orphani. 401.

Orphani sunt scēta Gulsite, qui exorti sunt sub Sigifmūdi Cesaris Germani Imperio et Martini V. Pontificatu Anno Domini 1420. qui sub utraq; specie communicabant siue præparati sacramento confessionis; suam perfidiam acriter defendebant; damnatur hæc hæresis supra ver. Eucharistia.

Osiandriani. 402.

Osiandriani ab Andrea Osiandro Iuterano dicti sunt; damnantur vt est supra de Lu-thero dictum; mortuus est Anno Domini 1553. Prateolus lib. 13. c. 7.

Offeni. 403.

Offeni oderunt virginitatem; qui damnan-tur à Nicol. Sand. de vis. Mon. Eccl. lib. 7. pag. 235.

Pacifici. 404.

Pacifici hæretici nostri temporis sunt inter Anabaptistas constituti; quorum hæresis damnatur vt de Anabaptistis dictum fuit; Pre-teol. lib. 14. c. 1. Item Pacificatores in causa dei damnantur à Nicol. Sand. lib. 7. n. 232.

Parmenianistæ. 405.

Parmenianistæ à Parmeniano Carthaginensi Episcopo Maiorini successore appellati sunt tempore Valentiniani II. Imp. et Syriaci Papæ Anno Domini 389. damnantur, vt supra de Donatistis dictum est.

Parermeneutæ. 406.

Parermeneutæ diuina scripta suo arbitrio interpretabantur; damnantur à Nicol. Sand. lib. 7. n. 127. de vis. Mon. Eccl.

Paschatitæ. 407.

Paschatitæ erant hæretici sub Cómodo Imp. et Sotero Pont. Anno Domini 183. illi dixerunt Pascha celebrandum esse quartadecima luna; damnantur supra ver. Pascha.

Pascentius.

Pascentius. 408.

Pascentius comes in Aphrica fuit Arrianæ heresis tempore Archadij, et Honori Imp. et Innocentij I. Papæ Anno Domini 409. iste cū Arrio dixit, filium esse minorem patre, neque eum eo esse eiusdem substantiæ; damnatur su-pra ver. Deus hæ. 6.

Pasionistæ. 409.

Pasionistæ sunt hæretici dicentes, Christum in sua passione ita carnem dimisisse, et in ce-lum sic ascendisse, vt non sit iam in carne diuini-tes; damnantur vt dixi supra ver. Christus.

Pastillarij. 410.

Pastillarij secta Luterani, ad primam vtique nostræ ætatis Euangelicorum classem per-tinentes Corpus Dñi esse dicunt in pane, est sub-pane, vt farina in pastillo, aut pillulæ in ouo re-conduntur; damnantur vt supra ver. Eucharistia.

Pastoricidæ. 411.

Pastoricidæ hæretici sunt nostri temporis, qui in Pastorum aut Sacerdotum Catholi-corum necem coniurant; damnantur supra ver. Obedientia, et ver. Sacerdotium.

Patriciani. 412.

Patriciani à Patricio quodam Romano dicti sunt; qui dicebant carnem hominis non à Deo, sed à diabolo factam esse; damnantur c. 24. q. 3.

Paterniani. 413.

Paterniani, vel (vt inquit D. August.) Ve-nustiani à Paterno quodam appellati sunt; dicebant

dicebant inferiores partes corporis nō à Deo;
sed à diabolo factas esse; damnantur autem cap.
pen. 24. q. 3.

Patropassiani. 414.

Patropassiani sunt, qui Deum Patrem pas-
sum fuisse asserunt, utpote quia unam tan-
tū personam in diuinis asseuerant; fuerunt
sub Galieno Imp. et Stephano I. Papa anno do-
mini 260. de quibus Eusebius lib. 10. cap. 29.
damnantur c. 1. de summa Trinit. et Fide. Cath.

Pattalorinchite. 415.

Pattalorinchite ideo dicuntur, quod veluti
palum, vel digitum in modum pili, na-
ribus suis, vel labijs superponerent; damnan-
tur supra ver. Silentium hær. 1.

Paulus Samosatenus. 416.

Paulus Samosatenus Antiochenus Episcopus,
à quo Paulianistæ seu Pauliani dicti
sunt, fuit Syrus natione, tempore Aureliani
Cæsaris, et Felicijs I. Pape Anno domini 271.
dixit non semper fuisse Christum; sed à Maria
sumpsisse initium; damnatur c. pen. 24. q. 3. de
quo Niceph. lib. 6. c. 77.

Pauperes de Lugduno. 417.

Pauperes de Lugduno, qui et Vualdenses
Vualdone quodam ciue Lugdunensi, qui eo-
rum fuit author, nuncupantur, emerferunt tem-
pore Friderici I. Imp. et Alexandri III. Pont.
anno domini 1160. damnantur cap. pen. de
heresi.

Pelagius

Pelagius. 418.

Pelagius, à quo Pelagiani dicti sunt, profes-
sione Monachus ex magna Britania oriun-
das fuit tempore Archadij Imp. et Innocentij
I. Pont. Anno Domini 405. damnatur c. pen.
24. q. 3. et in Concil. Carthag. celebrato An-
no Domini 423.

Pepuzite. 419.

Pepuzite à quodam oppido, quod Pepuza
nominatur, emerferunt tempore Commo-
di Imp. et Soteri Summi Romanorum Pont. An-
no Domini 187. de quibus Niceph. lib. 4. c. 22.
damnantur supra ver. Mulier. hær. 1.

Petilianus. 420.

Petilianus fuit secta donatista tempore Theo-
dosij Imp. et Innocentij I. Pont. Anno Do-
mini 415. damnatur supra ver. Martyriū hær. 2.

Petrus Dresensis. 421.

Petrus Dresensis Germanus natione, et pa-
tria Misnensis Vualdensium sequutus est
infanias, indeque totam penè Bohemiam suo
infecit errore, Ruperti Imper. et Alexandri V.
Pont. temporibus Anno Domini 1410. damna-
tur supra ver. Eucharistia hær. ult.

Petrus de Bruis. 422.

Petrus de Bruis, à quo Petrobrusiani hære-
tici, Gallus natione fuit, ex provincia Nar-
bonensi oriundus vixit tempore Henrici V.
Imp. et Calisti II. Papæ Anno Domini 1124.
damnatur supra ver. Baptismus hær. 5.

Petrus Cnaphæus. 423.

Petrus Cnaphæus Antiochenus fuit Episcopus tempore Zenonis Imp. et Symplicij Papæ anno Domini 476. de quo Niceph. lib. 15. c. 28. damnatur. supra ver. Christus hæc. 3.

Petrus Ioannis. 424.

Petrus Ioannis diocesis Biranensis Ioachini Abbatis errores sequutus fuit tempore Henrici VI. Imp. et Cælestini III. Pont. Anno Domini 1199. damnatur in Clement. I. de summa Trin. et fide Cath.

Petrus Abailardus. 425.

Petrus Abailardus in Gallia ortum habuit tempore Cunradi III. Imp. et Cælestini III. Pont. Anno Domini 1143. damnatur ut supra ver. Beatitudo hæc. 1. et alijs in locis.

Petrus Martyr. 426.

Petrus Martyr negat Corpus Christi in Eucharistia Nicol. Sand. lib. 7. n. 218.

Petrus Olerij. 427.

Petrus Olerij damnatur ut hæreticus 2. p. Direct. q. 11. pag. 199.

Pharisei. 428.

Pharisei à voce Phares, quæ segregatos significat, sunt nominati; damnatur per Clement. in Const. Apost. c. 6. Prateolus lib. 14. cap. 22.

Philetus. 429.

Philetus vnus eorum fuit, quos Diuus Paulus ob heresim, et blasphemiam insaniam Christi, et Apostolorum doctrinam tradidit,

tradidit, hic negabat resurrectionem corporum: fuit sub Domitio Nerone, et Petro Apostolo Pont. Anno Domini 56.

Phitonissa. 430.

Phitonissa mulieres erant, quæ se seiscitantibus per pudenda responsa dare videbantur; damnantur ut per Prateol. lib. 14. cap. 24.

Photinus. 431.

Photinus Sirmientis Episcopus Pauli Samaritani discipulus, et in errore successor suæ natione Pannonius, à quo Photiniani sunt nuncupati, emerfit sub Constantio Imp. et Iulio I. Pont. Anno Domini 350. Iste Trinitatem negat; de quo Niceph. lib. 9. c. 10. damnatur c. pen. 24. q. 3.

Pikardi. 432.

Pikardi hæretici dicti sunt à Pikardo hæresarca sub Sigismundo Imper. et Ioanne XXIII. Papa anno Domini 1414. de quibus Syluius lib. de origine Bohem. c. 41. Connubia eis promiscua fuere; damnatur supra ver. Coitus her. 10.

Pneumatomachi. 433.

Pneumatomachi Spiritus sancti oppugnatores dicuntur; exorti sunt Constantij Imp. et Liberij Papæ temporibus Anno Domini 359. quorum hæresis damnatur ut supra de Macedonianis dictum est; de quibus Trip. Hist. lib. 9. cap. 14.

Pœnitentiarii. 434.

Pœnitentiarii sunt secta Molles Confessio-
nista huiusce nostri temporis, qui septem
crassissimos errores immiscuerunt doctrinæ de
pœnitentiâ; damnantur vt per Prateolum lib.
14. cap. 28.

Polygamista. 435.

Polygamistæ sunt ex Anabaptistarum fami-
lia, docent vni viro licere habere plures
uxores eodem tempore; item licere fratri ux-
orem fratris vni ducere; damnantur, vt supra
dictum est ver. Coniug., et ver. Matrimonium
Nicol. Sand. lib. 7. n. 203.

Porphyrius. 436.

Porphyrius Atheniensis Philosophus natio-
ne Sículus, nominis Christiani acerrimus
persecutor à Porphyrione autem immunda nunc
cupato, Origenis fuit condiscipulus apud
Plotinum magistrum, et vsque ad tempora Pro-
bi Imp. vixit, et circa Alexandri Severi Imp.
et Urbani I. Pont. tempora emerisit, circa An-
no Domini 225. de quo Niceph. lib. 5. c. 12.
damnatur vt per Prateolum lib. 14. c. 30.

Postellani. 437.

Postellani ab Vuilhelmo Postello Baren-
no ducunt originem; damnantur vt per
Prateolum d. loco c. 3.

Praxeas. 438.

Praxeas, à quo Praxeani dicuntur heretici, qui
negabât plures personas in Trinitate, eme-
sit tempore Galieni Imp. et Stephani, I. Papæ
Anno

Anno Domini 260. damnatur vt supra de Deo
decernitur.

Prædestinati. 439.

Prædestinati hæretici à sua doctrina nomen
fortiuntur, exorti sunt tempore Honorii
Imperat. et Innocentij I. Pont. Anno domini
414. damnantur vt supra verb. Prædestinatio
her. 1.

Præmonstratensis Apostata. 440.

Præmonstratensis Apostata secta Antilute-
ranus est hæreticus nostri temporis; dam-
natur vt per Prateolum lib. 14. c. 34.

Priscæ. 441.

Prisca, et Maximilla Prophetissæ extiterunt
sub Commodo Imp. et Sotero Pont. Anno
Domini 181. damnantur vt supra verb. Baptis-
mus her. 3.

Priscillianus. 442.

Prisillianus, à quo Priscillianistæ heretici
dicti sunt, Hispanus fuit, et Abilæ notissi-
mæ ciuitatis in vltiore Hispania sitæ Episco-
pus tempore Valentini Imp. et Syriaci Papæ an-
no Domini 388. Hic dicit animas ante infusio-
nem corporis peccasse; damnatur cap. penult.
441. 3.

Prodianitæ. 443.

Prodianitæ sunt natione Galatæ, Seleuci, et
Hermiæ hereticorum discipuli tempore
Valentis Imper. et Damasi Papæ Anno domini
382. damnantur supra ver. Christus her. 2.

Procopius. 444.

PROCOPIUS Thaboritarum in Bohemia hereticorum Dux fuit tempore Sigismundi Imp. et Ioannis XXIII. Papæ Anno Domini 1411. Qui communionem calicis habere, et tenere pro laycis voluit; damnatur ut supra verb. Eucharistia.

Proculus. 445.

PROCULUS qui et Proclus Montani, et Catharygum sectator fuit Septimij Seueri Imper. et Zephyrini Papæ Anno Domini 207. de quo Eusebius lib. 6. c. 18. Niceph. lib. 4. c. 20. damnatur ut per Prateol. lib. 14. c. 39.

Prodicus. 446.

PRODICUS dixit non esse orandum: damnatur per Nicol. Sand. libr. 7. nu. 33. de vit. Mon. Ecclesiæ.

Psalliani. 447.

PSALLIANI sunt ij, quos supra Enthusiastas, Eucharistas, siue Mesallianos nominauimus, qui emerferunt Iouiniani Imp. et Liberij Papæ temporibus Anno Domini 367. ab orando autem ex lingua syrica deducto vocabulo, Psalliani appellantur, quasi sedulo, et continuo orantes; damnantur ut supra ver. Oratio; de quibus Epiphani. lib. de hæresibus hæ. 13. et Aug. hæ. 5.

Pseudoapostoli. 448.

PSEUDOAPOSTOLI exorti sunt sub Adolfo Imp. et Bonifacio VIII. Pontif. Anno Domini 1296. damnantur ut supra ver. Apostoli her. 2. Direct. Inquis. 2. p. 9. 12.

Prole-

Ptolemeus. 449.

PTOLEMEUS Valentini hæretici successor fuit sub Antonino Imp. et Higinio maximo Romanorum Pont. Anno Domini 150. damnatur ut infra de Valentino dicitur.

Publicani. 450.

PUBLICANI quidam hæretici in Gallia exorti sunt sub Philippo III. huius nominis Francorum Rege, et Gregorio X. Pontif. et Rodolpho Imp. Anno Domini 1274. Hi paruulos non sperandos dicebant, donec usum rationis haberent; damnantur ut supra ver. Baptismus.

Puritani. 451.

PURITANI in Anglia secta Calvinistarum negant omnem ritum S. Romanæ Ecclesiæ Nicol. Sand. lib. 7. n. 221.

Puteorita. 452.

PUTEORITÆ erant olim hæretici, vel potius Idolatræ apud Iudæos, qui puteos colebant, eos in altum fodientes, indeque aquam haurientes, quam saluatorem appellabant, in ea quæpiam salutis sperantes; damnantur ut per Prateolum lib. 14. cap. 44.

Quadrifacramentales. 453.

QUADRIFACRAMENTALES sunt hæretici nostri temporis, recipientes quatuor tantum sacramenta, Baptismum, Cœnam Domini, Abolutionem, et Sacerdotium; damnantur ut supra de Matrimonio, Extrema Vnctione, et Confirmatione dictum est.

Qua-

Quatuordecimani. 454.

Quatuordecimani sunt hij, quos alids Presbiteros seu Thesauri decaritas nuncupamus; qui cum Iudeis, et non Dominico die, sicut ab Ecclesia decretum est, Mysterium Pasche peragunt; damnantur ut supra ver. Pascha dictum est.

Quintianus. 455.

Quintianus Gazeorum Episcopus. Arrianus perfidie defensor fuit tempore Constantij Imp. et Iulij I. Pont. Anno Domini 342. de quo Niceph. lib. 9. cap. 8. damnatur ut supra ver. Arrio dictum est.

Quintinus. 456.

Quintinus, a quo Quintinista heretici dicti sunt, sartor quidam fuit natione Pictus de schola nostre tempestatis Evangelicorum prodiens; tempore Caroli V. Imp. et Clementis VII. Pont. Anno Domini 1525. damnatur ut per Prateolum lib. 15. c. 4.

Quintilliani. 457.

Quintilliani a Quintilla Prophetissa dicti sunt; damnantur ut per Prateolum lib. 16. c. 1.

Ranarum. 458.

Ranarum erant apud Iudeos et Egyptios qui Ranas colebant; damnantur ut per Prateolum lib. 16. cap. 1.

Raymundus Lullius. 459.

Raymundus Lullius Philosophus, ac Theologus floruit sub Interregno Imperatorum Romanorum.

eorum, post casum Guillelmum Hollandiae Comitem Cesarem Germanum xxvii. tempore Alexandri III. Pont. Anno Domini 1260. damnatur ut in Direct. Inquis. 2. p. 9. 9. dixi supra de Lullio.

Rhetorii. 460.

Rhetorii seu Rhetorici a Rhetorio quodam exorti sunt in Aegypto, et Alexandria. Hi vnde laudabantur hereses; qui damnantur ut supra ver. hereticus her. 1.

Ruteni. 461.

Ruteni Lituani contermini sunt, gens barbari, incompta, et que nunquam Romanis Ecclesie obediens fuit. Horum hereses plures fuerunt, inter quas dicunt, non posse confiteri panem azimo; damnantur per Alph. de Castro ver. Eucharistia her. 2. et supra ver. Papa, et ver. Ecclesia.

Reiudicantes. 462.

Reiudicantes sunt Iudei, qui Christiani effecti in Iudaismum postea relabuntur; damnantur ut per Prateolum lib. 16. c. 5.

Rochezana. 463.

Rochezana paruulis Eucharistiam ministravit; damnatur a Nicol. Sand. libr. 7. pag. 177.

Rogatiani. 464.

Rogatiani sunt de Donatistarum familia et Rogato quodam appellati; de quibus scribit Augustinus in Epist. 48. damnantur ut supra de Donatistis dictum est.

Rysuicani. 465.

Rysuicani à quodam prestigiatore Heretico
no Rysuich nominati sunt Anno Domini
1510. damnantur vt per Prateolum lib. 16. c. 7.

Sabbas. 466.

Sabbas Messalianorum sectę fuit tempore Va-
lentiniani Imper. et Liberij Papę Anno Domini
368. de quo Niceph. lib. 11. cap. 14. dicebat
nullam virtutem habere Baptismum; damnatur
vt supra ver. Baptismus.

Sabbatini. 467.

Sabbatini, à quo Sabbatiani heretici dicti
sunt, ex Iudaismo ad Christianismum con-
uersi, presbiter ordinatus, sectę Iudaicę
hilominus inferuebat; vixit autem sub Arca-
dio Imp. et Syricio Papa Anno Domini 399.
de quo Niceph. lib. 12. c. 31. damnatur vt per
Prateolum lib. 17. cap. 2.

Sabbatarii. 468.

Sabbatarii sunt heretici nostri temporis
sectę Anabaptistę, Sabbatum more Iudeo-
rum colunt; Dominicam aspernantur; solum
Patrem inuocant; Filium et Spiritum sanctum
negligunt.

Sabellius. 469.

Sabellius Pentapolitanus ex Ptolomaida Eg-
pti ciuitate oriundus, fuit tempore Galie-
ri Imp. et Stephani I. Pont. de quo Niceph. lib.
9. cap. 31. ipse vnā esse personam Patris et Fi-
lij, et Spiritus sancti dixit; damnatur cap. Pen-
24. quęst. 3.

Sabinus. 470.

Sabinus Heracleę Thracię Macedonianorum
Episcopus fuit, Costantij Imp. et Liberij
Papę temporibus Anno Domini 359. de secta
Ariana, quę damnatur vt supra suo loco.

Sacramentarii. 471.

Sacramentarii sunt heretici nostri temporis:
Iu negant esse presens in Cœna corpus Do-
mini; damnantur vt dixi supra ver. Eucharistia,
et Nicol. Sand. lib. 7. n. 10. de vis. Mon. Eccl.

Sadducei. 472.

Sadduceorum heresis vna est earum, quę in-
ter Iudeos quondam vixit: negabant re-
surrectionem mortuorum Mat. c. 22. damnan-
tur vt dictum est supra ver. Resurrectio.

Samaritani. 473.

Samaritani à Samario eorum Regedicti sunt,
heresis inter Iudeos fuit istorum, qui dam-
nantur vt de Sadduceis dixi.

Santosetani. 474.

Santosetani negāt apud Ioānē verbū esse deū
Nicol. Sand. lib. 7. de vis. Mon. Eccl. 223.
Item Sampson anglicus dixit Reginam Anglię
esse caput Ecclesię, Nicol. Sand. lib. 7. n. 220.

Sampset. 475.

Sampseti et Eleeset Ebionitarum dogma in vni-
uersum amplexi sunt; emerferunt hi Severi
Imp. et Victoris Papę temporibus Anno Do-
mini 195. damnantur vt supra de Ebionitis di-
ctum est.

Sanguinarij. 476.

Sanguinarij sunt heretici nostri temporis qui humano potio sanguine more catillario ad sua sese sacrilegia et homicidia adducunt; damnantur ut per Prateolum lib. 17. c. 11.

Sarrabaites. 477.

Sarrabaites Monachorum genus quoddam fuit in Aegypto, ut August. testatur in Ser. 12. ad fratres in Eremo; damnantur ut per Prateolum lib. 17. c. 12.

Satanistae. 478.

Satanistae vel Satanici, aduersarij latine dicuntur: fuerunt tempore Ioviniani Imper. et Liberij Papae Anno Domini 368. damnantur ut per Prateolum d. loco.

Saturninus. 479.

Saturninus Antiochenus patria, a quo Saturniani heretici dicti sunt, fuit tempore Domitiani Imp. et Euaristi Papae Anno Domini 118. de quo Eusebius lib. 4. cap. 6. et Niceph. lib. 4. cap. 2. damnatur supra tit. de Coitu her. 1. de Creat. her. 1. de Mundo her. 3.

Schismatici. 480.

Schismatici qui fuerint, et quo tempore dictum est supra suo loco.

Scripturarii. 481.

Scripturarii sunt heretici nostris temporibus dicti; quia nullam interpretationem ut dixi supra ver. Scriptura.

Secundus. 482.

Secundus Valentini, et Ptolemaei haereticorum discipulus fuit tempore Antonini Pij Imp. et Higini Papae Anno Domini 150. damnatur per Prateolum lib. 17. c. 17.

Secundus alius. 483.

Secundus alius Ptolemaidis Episcopus fuit sectae Arrianae defensor tempore Concilij Niceni celebrati sub Constantino Imp. et Sylvestro Papa Anno Domini 328. in quo cum suis condemnatus fuit.

Secundinus. 484.

Secundinus Manichei discipulus fuit, floruitque sub Archadio Imp. et Innoc. I. Pont. Anno Domini 405. damnatur in Concil. Aquileiense, et supra de Manicheis dictum est.

Sectarii. 485.

Sectarii sunt hij, qui nostra hac tempestate causa Christi agenda, aut verbum Dei propagandi praetextu in hoc toti incumbunt; hoc eorum est totum studium, suam ut gloriam propagent, suum ut verbum pro Dei verbo rudi populo vendiderit; damnantur ut per Prateolum lib. 17. cap. 20.

Seleuciani & Hermiani. 486.

Seleuciani, et Hermiani a Seleucio, et Hermia Galatis originem deduxerunt; a quibus etiam Messalianorum haeresis exorta est; fuerunt tempore Valentis Imp. et Damasi Pont. Anno Domini 380. de quibus Trip. Hist. lib. 7. c. 11. damnantur ut supra ver. Anima.

Semiarriani. 487.

Semiarriani, tanquam non pleni Arrianij, sed quasi Arrianij appellantur: emerferunt temporibus Constantij Imp. et Liberij Papæ circa Annum Domini 357. dānantur in c. 1. Con. 1. Constant.

Semichristiani. 488.

Semichristiani sunt, qui cum de Christo capite credant, quæ credenda sunt omnia; priuata tamen sua libidine, certis in ritibus ab eius corpore se diuidunt; damnantur ut dictum fuit supra de Luthero, et de alijs eius sequacibus.

Semiluterani. 489.

Semiluterani dicuntur qui Lutheri placita sua quædam noua Euangelij prætextu affirmant; damnantur ut per Prateolum d. loco c. 24.

Semiosandriani. 490.

Semiosandriani sunt, qui affirmant contra Osiandrum pro Antosandrinis, in hac vita imputatiue haberi hominem iustum vicissimque contra Antosandrinis pro Osiandro affirmant in futura vita oportere hominem eadem iustitia, qua Deus essentialiter iustus est, iustitiam recipi fieri; damnantur ut per Prateolum dicto loco cap. 25.

Serenus. 491.

Serenus sacras Imagines, ne adorarentur, contempsit. Nicol. Sand. lib. 7. n. 116.

Sepulcrales. 492.

Sepulcrales negant Christum in anima descedisse ad inferos; Nicol. Sand. lib. 7. n. 24. de iis. Mon. Eccl.

Serras. 493.

Serras fautor Aetianæ hæresis fuit tpe Constantij Imp. et Liberij Papæ circa Annum Domini 363. damnatus fuit in Concil. Constantin. celebrato sub eodem Pontifice.

Sergius Patriarcha. 494.

Sergius Patriarcha Constantinopolitanus Monothelitarum hæresis Princeps fuit, floruitque Focæ Imp. et Sabiniani Pontificis temporibus circa Annum Domini 604. damnatur, ut dixi supra de Monophysitis.

Sergius Pseudomonachus. 495.

Sergius Monachus primo, sed à Monachatu resiliens in errorem Arrij, atque deinde Nestorij prolapsus est; emerfit tempore Heraclij Imp. et Honorij primi Romanorum Antistitis circa Annum Domini 630. damnatur ut dixi supra de Nestorio.

Serpenticola. 496.

Serpenticolæ sunt, qui quondam apud Iudæos serpentem aneu adorauerunt; de quibus per Prateol. dicitur dicto loco cap. 29.

Serueticani. 497.

Serueticani à Michaelē Serueto Hispano dicti sunt, qui suam hæresim euomuit Carolus V. Imp. et Pauli III. Pont. epibus circa Annum Domini 1538. dānantur ut dictum fuit de Caluino.

Sethiani. 498.

Sethiani vel Sethoite à Seth Adæ filio nati tertio dicti sunt, quem Iudæi quidam venerari dicebantur, asserentes, eum de superna

matre natum fuisse, eamque cum superno patre conuenisse, unde diuinum illud semen nascetur tanquam filiorum Dei; damnantur in cap. pen. 24. q. 3.

Seueriani. 499.

Seucriani à Seuerio quodam Tatiani discipulo sunt appellati; fuerunt tempore Marci Antonini Philosophi Imper. et Sotheri Pont. circa Annum Domini 178. de quibus Ireneus lib. 3. cap. 3. Eusebius lib. 5. cap. 6. Nicephorus lib. 4. cap. 4. Eusebius lib. 4. cap. 26. damnantur cap. pen. 24. q. 3.

Seuerus Episcopus. 500.

Seuerus Antiochenus Episcopus Acephalorum author fuit tempore Anastasij Orientis Imp. et Symmachi Pont. circa Annum Domini 494. de quo Damasc. lib. 3. c. 3. Niceph. lib. 26. cap. 29. damnatur vt dixi supra de Acephalis.

Significatiui. 501.

Significatiui sunt hæretici nostri temporis, affirmantes non esse verum Corpus Christi in Cœna Domini; damnantur vt dixi supra ver. Eucharistia.

Simoniaci. 502.

Simoniaci à Simone mago dicti sunt; qui fuit tempore Domitij Neronis Imp. et Petri Apostoli Pontificis circa Annum Domini 55. qui putabant Spiritus sancti gratiam venalem esse, atque spiritualia Dei dona pecunia comparari; de quibus Nicephorus lib. 2. c. 6. damnantur cap. pen. 24. q. 3.

Sisinius Episcopus. 503.

Sisinius Nouatianorum sectæ præfuit apud Constantinopolim, Theodosij Iunioris Imperat. et Cælestini Pontific. temporibus; circa Annum Domini 428. de qua Socrates Ecclesiasticæ Hist. lib. 6. cap. 22. Nicephorus lib. 22. cap. 36. damnatur vt supra de Nouatianis dictum fuit.

Spirituales. 504.

Spirituales sunt hæretici nostri temporis, sic appellati, quod se spiritum viuificantem sequi dicant, ceteros carnales appellantes; damnantur vt per Prateol. dicto loco cap. 37.

Stancariani. 505.

Stancariani à Francisco Stancaro Mantuano appellantur, sunt hæretici nostri temporis; damnantur vt per Prateolum ibidem c. 38.

Stableri. 506.

Stableri sunt, quos supra Baculares nuncupauimus; de quibus vide ibidem.

Stephanus. 507.

Stephanus Antiochenus Episcopus sectæ Arianae infectus sub Constantio Imp. et Iulio I. Pont. Anno Domini 350. de quo Niceph. lib. 9. cap. 23. damnatur vt supra de Arrio dictum est.

Suencfeldiani. 508.

Suencfeldiani sunt ex secta Euangeliorum nostri temporis, pertinentq; ad Antiluteranorum familiam, Casparem Suencfeldium auctorem habentes: qui male sentiunt de sacramento

altaris, facientes subiectum ex predicato, vt sit
sensus: Corpus meum est hoc, scilicet Panis,
vel cibus; damnantur supra verb. Eucharistia
Nicol. Sand. lib. 7. n. 216. de vis. Mon. Eccl.

Symmancus. 509.

Symmancus Ebionita, à quo Symmachiani, ge-
nere Samaritanus fuit tempore Seueri Imp.
et Victoris Papæ Anno Domini 196. de quo Eu-
sebius libr. 6. damnatur vt supra de Ebionita
dictum est.

Syncretizantes. 510.

Syncretizantes sunt hæretici nostri temporis
ex secunda secta Cōfessionistarum, qui su-
dent omnibus alijs sectis, vt simulent saltem im-
tereā domi pacem, quando veram concordiam
inire non queant; damnantur vt per Prateolum
lib. 17. cap. 43.

Syrus. 511.

Syrus Alexandrinus, arte Medicus, ex Phi-
losopho Monachus fuit tempore Iustini-
ni Imp. et Agapiti Papæ Anno Domini 540. da-
natur vt per Prateolum lib. 17. c. 44.

Tandemus. 512.

Tandemus hereticus fuit Anno Domini
1124. sub Henrico V. Imp. et Calisto II.
Pont. Ille malè sentiebat de Sacramento ordi-
nis, et altaris; damnatur hæc hæresis supra ver.
Ordo et ver. Eucharistia.

Tascodrugitæ. 513.

Tascodrugitæ ad Phrygastarum, seu Mon-
tanistarum sectam pertinent: emerferunt
tempo-

tempore Commodi Imp. et Sotheri Pont. An-
no Domini 281. damnantur vt supra de Mon-
tanistis dictum est.

Tatiani. 514.

Tatiani à Tatiano Iustini martyris et Philo-
sophi discipulo dicti sunt; emerferunt tpe
Marci Antonini Philos. Imp. et Soteri Pont.
Anno Domini 173. Isti inter alias hæreses car-
nes abhominantur; damnantur autem expresse
cap. pen. 24. q. 3.

Templarij. 515.

Templarij, seu templaris militiæ ordo, capit
Anno Domini 1120. sic nuncupantur,
quod iuxta templum Domini Hierosolymis,
in palatio regio à prima eorum institutione mā-
tionem haberent, de quibus Gulielmus in sa-
cra Hist. lib. 12. cap. 7. damnantur vt per Pra-
teolum lib. 18. cap. 4.

Tertullianistæ. 516.

Tertullianistæ à Tertulliano Aphricanæ Pro-
uinciæ presbitero ciue Cartaginensi vo-
cantur; fuerunt tempore Alexandri Seueri Im-
per. et Pontiani Pont. Anno Domini 228. dice-
bant animam immortalem esse, sed corpoream,
hoc est animam filij fieri, per traducem ab ani-
ma Patris, quemadmodum corpus ex corpore
propagatur; damnantur cap. pen. 24. q. 3.

Tetraditæ. 517.

Tetraditæ ad Seueritarum familiam spectant;
qui emerferunt tempore Mauricij Imper.
et Pelagij II. Pont. Anno Domini 599. de qui-

bus Niceph. lib. 18. c. 49. damnatur supratitis de Anima har. 4.

Tessarescadecatita. 518.

Tessarescadecatita (quos supra Quatuordecimanos, seu Paschatitas nuncupauimus) ideo dicti sunt, quia quartadecima luna Pascha cum Iudaeis obseruando contendunt; damnatur expresse c. pen. 24. q. 3.

Thaborita. 519.

Thaborita fuerunt Bohemi quidam, hoc nomine appellati a loco quodam, quem meritis cingentes nomen Thabor illi indiderunt. Horum dux fuit Zischa Ioannis Hufsi erroribus infectus; de quibus Siluius lib. 4. de Orig. Bohemorum; damnatur, ut dictum fuit supra de Ioanne Hufso. Exorti sunt autem Thaborita sub Sigismundo Caesare Germano, et Ioanne XXIII. Summo Romanorum Pont. circa Annum Domini 1411.

Thebutes. 520.

Thebutes, quem alij Thebulim vocant, vna fuit ex septem haeticis primitiue Ecclesiae, de quibus Eusebius Caesar. lib. 4. cap. 18. tempore. T. Claudij Imp. et Petri Apost. Pont. Anno Domini 40. damnatur ut per Prateol. lib. 18. cap. 9.

Theodorus. 521.

Theodorus Mopsuestiensis Episcopus fuit Ebionista, et Nestorianus tempore Zenonis Imp. et Simplicij Papae Anno Domini 476. damnatur in V. Synodo Constantinopolitana.

Theo-

Theocatagnosia. 522.

Theocatagnosia in Deo et Sanctis nonnulla reprehendunt; damnatur per Nicol. Sand. lib. 7. n. 124. de vis. Mon. Eccl.

Theodoribus. 523.

Theodorichus Rex Ostrogothorum fuit secta Arrianus sub Zenone Imp. et Gelasio Papa Anno Domini 485. damnatur ut supra de Arrianis dictum est, de quo Niceph. lib. 16. c. 23.

Theodosiani. 524.

Theodosiani à Theodosio quodam Monophysitarum haereticis principe, et à Scuerio Alexandriae Papa creato, appellantur. Floruerunt autem tempore Mauricij Imp. et Pelagij Papae Anno Domini 592. de quibus Niceph. lib. 18. c. 48. Isti ex duabus vnam tantum naturam Christi asseruerant; damnatur c. pen. 24. q. 3.

Theodorus. 525.

Theodorus Byzantius, à quo Theodotiani haeretici dicti sunt, arte quidem Coriarius, fuit tempore Heliogabali Imp. et Urbani I. Papae Anno Domini 221. fuit secta Montani haeretici, qui damnatur supra ut de Montano dictum est.

Theodotion. 526.

Theodotion Ephesus patria Marcionis sectator temporibus Pertinacis Imp. et Victoris Papae circa Annum Domini 193. damnatur ut supra de Marcionistis dictum fuit.

Theognis

Theognis. 527.

Theognis Niceę Ciuitatis Episcopus Arrianus secta vixit sub Constantino Magno Imp. et Syluestro Pont. Anno Dñi 328. de quo Niceph. lib. 8. c. 18. damnatur vt supra de Arrianis dictum fuit.

Thenotopsychitę. 528.

Thenotopsichitę dicunt animam hominum mortalem; damnantur à Nicol. Sand. lib. 7. n. 123. de visib. Mon. Eccl.

Theonas. 529.

Theonas Marmaricę Episcopus secta Arrianus fuit tempore Constantini Magni et Syluestri Papę Anno Domini 330. de quo Eusebius lib. 4. c. 19. Niceph. lib. 8. c. 24. damnatur vt supra de Arrio dictum fuit.

Theopaschitę. 530.

Theopaschitę sunt ij, quos Monophysitę supra nominauimus; exorti sunt tempore Zenonis, et Anastasij Imp. et Hormisdę Papę Anno Domini 513. damnantur in V. Synodo Const. Act. 1.

Theophronius. 531.

Theophronius Cappadox, et Euppsychius et Eunomianę adprimę studiosi fuerunt tempore Valentiniani Imp. et Liberij Papę Anno Domini 368. de quo Niceph. lib. 11. c. 14. damnatur, vt supra de Eunomio dictum est.

Thomas Manichęus. 532.

Thomas Manichęus vnus fuit ex tribus illis Manetis sectatoribus, quem ad sua dogma

teuulganda ad Indos misit, Aureliani Imp. et Felici Papę temporibus Anno Domini 273. Niceph. lib. 6. c. 32. damnatur vt supra de Manichęis dictum est.

Timotheus Alurus. 533.

Timotheus cognomento Alurus, à quo Timotheani hęretici sunt appellati, Nestorianę hęrelis propugnator vehementissimus fuit, professione quidem primò monachus, deinde presbiter factus, per imposturam episcopus Alexandrini violentus occupator, sub Leone I. post Martianum Orientis Imperatorem, et Leone huius nominis itidem Primo, doctrina, et eloquio insigni Romanorum Pontifice, circa Annum Domini 460. Damnatur vt per Prateolum lib. 18. cap. 22.

Timotheus Apollinaris hęretici discipulus. 534.

Timotheus Apollinaris hęretici, de quo supra in Apollinaristis egimus, discipulus fuit, prophanus quidem ille, et ineruditus, vique; Valentiniani Imp. et Damasi I. temporibus Anno Domini 377. de quo Niceph. lib. 12. cap. 4. damnatur supra verb. Appollinaristę.

Tophetite. 535.

Tophetite ab ara, quam Tophet nominabant apud Iudęos Idolatrę quidam, quę interpretata Tympanum, seu seductio dicitur, sunt appellati; qui damnantur pro vt in Prateolum dicto loco cap. 23.

Trinitarij. 536.

TTrinitarij secta Antiluterani sunt, qui sacro sanctam ore blasphemio violant Trinitatem, qui damnati sunt olim ante annos 1324. in Concilio Nicæno, et in cap. pen. 24. q. 3. et in Bulla Cœne Domini ver. Trinitarios.

Trisacramentales. 537.

Trisacramentales sunt, qui tria tantum sacramenta recipiunt, videlicet Baptismo, Cœnam Domini, et Absolutionem; sunt autem heretici nostri temporis damnati, ut supra de alijs sacramentis dictum est.

Troglodyte. 538.

Troglodyte apud Iudæos quondam dicebatur, qui in speluncis habitantes abdicis Idola colebant, abominationesque execradas operabant; damnantur autem, ut per Preteolum lib. 18. c. 27.

Tropiste. 539.

Tropiste sunt, qui hoc nostro seculo aucti figurant tantum Corporis Domini esse in Cœna, non autem verum corpus; damnantur ut supra de Eucharistia dictum est.

Urilupini. 540.

Urilupini fuerunt tempore Caroli III. Imp. et Gregorij XI. Papæ Anno Domini 1372. damnantur ut dixi supra verb. Verecundia hæc. 1.

Vadiani. 541.

Vadiani sunt ij, quos Antropomorphitas prænominauimus, à suæ hæresis nomine

denominationem sortiti; qui exorti sunt Theodosij Imp. et Syricij Papæ Anno Domini 395. dicunt Deum esse corporeum; damnantur ut supra ver. Deus hæc. 2.

Valesii. 542.

Valesij à Valente quodam Arabe dicti sunt; de quibus Epiphanius lib. 2. vol. 1. contra hæreses: exorti sunt autem sub Senecio Imp. et Victore Papa Anno Domini 198. damnantur ut supra tit. de Eunuch. hær. 1.

Valens Imperator. 543.

Valens frater Valentini Imp. sub Damaso Papa Anno Domini 378. lapsus est in hæresim Arrij, quæ damnatur ut supra de Arrio dictum est.

Valens Nursie, & Vrsicius Singidonis

Episcopi. 544.

Valens, et Vrsicius Pannonie Episcopi Arriani extiterunt tempore Constantij Imp. et Iulij I. Papæ Anno Domini 343. quos damnauit Concilium Ariminense: de quibus Niceph. lib. 9. cap. 13.

Valentiniani. 545.

Valentiniani à Valentino quodam heretico appellati fuerunt tempore Antonini Pij Imp. et Hygini Papæ Anno Domini 150. de quibus Niceph. lib. 4. c. 3. Hic dixit Christum de Virgine nihil corporis assumpsisse; sed per eam, quasi per fistulam transisse asseruit, damnatur expressè c. pen. 24. q. 3.

Valen-

Valentinista. 546.

Valentinista à Ioanne Valentino Gentili Neapolitano Pēdagogo dicti sunt, et heretici nostri temporis; damnantur, ut per Prateolum lib. 19. cap. 6.

Varimandus. 547.

Varimandus dicit personas inequales in diuinis Alph. de Castro tit. de Deo her. 6.

Vbiquetii. 548.

Vbiquetii ideo dicti sunt, quod vbiquitatem corporis Christi fingunt, dicentes Christum secundum corpus etiam in inferna adesse presentem; damnantur per Prateolum lib. 19. cap. 7. sunt. n. heretici nostri temporis.

Venustiani. 549.

Venustiani sunt ij, quos supra Paternianus nuncupauimus; damnantur ut supra ver. Caro. har. 1.

Vergerius. 550.

Vergerius hereticus nostri temporis in Polonia sub Ferdinando Imp. et Paulo III. Papa Anno Domini 1557. accerrimus Lutherus, et Brentianus heresis propugnator fuit, et Papatus vehemens infectator, qui damnatur per Prateolum lib. 19. c. 9.

Vigilantius. 551.

Vigilantius, quem Dormitantium vocat Hieronymus, Gallus fuit genere, condicione autem Barchinonensis Ecclesie Presbiter tempore Archadij Imp. et Anastasij Pont. Anno Domini 402. damnatur supra ver. Sancti her. 1.

Vitalis. 552.

Vitalis Antiochenus, seu Antiochenus Episcopus Apollinaris Laodicensis heresis sectator fuit, Valentis Imp. et Damasi Pont. temporibus Anno Domini 378. de quo Niceph. lib. 11. cap. 12. et Arrianus; damnatur ut supra de Arrio dictum fuit.

Vncti. 553.

Vncti sunt heretici nostri temporis, doctis viris non credunt; damnantur à Nicol. Sand. lib. 7. n. 230. de vis. Mon. Eccl.

Vualdenses. 554.

Valdenses ab Vualdone quodam ciue Lugdunensi dicti sunt Friderici I. Imp. et Alexandri III. Pont. Anno Domini 1160. damnantur cap. pen. de heret. et supra verb. Baptismus her. 2. et pluribus alijs in locis.

Vuiclephius. 555.

Vuiclephius in Anglia suam heresim disseminauit sub Carolo III. Imp. et Innocētio VI. Papa Anno Domini 1352. dixi supra de Ioanne Vuicleph.

Vuelfgangus. 556.

Vuelfgangus musculus male sentit de Sacramento Eucharistiae; damnatur à Nicol. Sand. lib. 7. nu. 212. de vis. Mon. Eccl.

Xenaias. 557.

Xenaias Persa fuit natione, Calcedonensis Synodi infectator tpe Anastasij I. Imp. et Simachi Pont. Anno dñi 494. de quo Niceph. lib. 16. c. 27. dāatur ut supra de Vtiche dictum est.

Zeno Imp. 558.

Zeno Imp. Mauricus Leonis Imperatoris Gener Imperium fortitus est circa Anno Domini 476. summum Romanæ sedis Pontificatū agente Symplicio Tiburtino, de quo Egnatius venetus lib. 2. de Romanis Principibus, et Nicephorus lib. 16. c. 1. Eutichetis, et Dioscori, qui vnam Christo tribuebant naturam hæresi infectus; quæ hæresis damnata est in Ecdonensi Concilio, vt dictum fuit supra de Eutichite, et Dioscoro.

Zuinglius 559.

Valtricus Zuinglius Canonicus Constan-
tensis vnâ cum Ioanne Oecolampadio
et Andrea Carolstadio Berengarij errorem
nouauit, qui aiebat, In participatione Cæ-
Dominicæ non distribui verum corpus, et Sa-
guinem Christi, sub Imperio Caroli V. et Cle-
mentis VII. Pontificatū. Qui damnatur supra
ver. Missa her. 2. et expressè in Bulla cæne Do-
mini emanata à S. D. N. Papa Gregorio XIII.
hoc anno 1580. ver. Zuinglianos.

Talis igitur est origo hæresum, quales fuerunt opi-
niones illorum, qui in hoc grauissimum crimen
inciderunt; quibus addo infra scripta
videlicet.

ANTICHRISTVS.

Bvllingerus hereticus asseuerans dicit, nul-
lum olim Antichristum in orbem esse ven-
turū præter eū, qui iā in ep̄is Romanis aduenit.
Contra facit primo Ioannes. 5. de Antichri-
sto loquens dixit: Si alius venerit in nomine
suo, illum accipietis; Iudæi ergo accipient An-
tichristum: at quis ignorat Iudæos nondum
accepisse Romanum Pontificem, nec ei credi-
dide? Secundo quia ille Antichristus erit vnus
Princeps, et dux aliorū Antichristorum: Pon-
tifices autem Romani fuerunt plusquam ducenti,
non ergo Romanus Pontifex est Antichri-
stus. 2. Thes. 2. vbi extoller se super omne, quod
dicitur Deus, aut quod colitur. Non potest
ergo fieri, vt plures consortes habere se fatea-
ntur, qui eodem modo sese efferat. Tercio fa-
ciunt quæ dixi supra ver. Papa in 1. p. Quarto
quia Antichristus non adueniet, nisi deletō Im-
perio Romano: quod quidē Imperium adhuc
vigere nullus est qui dubitet. Quinto quia An-
tichristus veniet cum fuerit prædicatum euan-
gelium omni creaturæ Mat. 24. ibi Prædicabi-
tur Euangelium Regni in vniuerso orbe in te-
stimonium omnibus gentibus, et tunc veniet
consumatio; cum ergo videritis abominatio-

nem et c. at Euangelium nondum per totum orbem esse prædicatum demonstrabitur infra in p. 3. Sexto quia Antichristus veniet in consummationem seculi non ante, Mat. 24. Ibi tunc veniet consummatio: cum ergo videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto, qui loquitur intelligat. Septimo quia iste circumcidetur, sabbatum ritumque Iudæorum celebrabit. Octavo Antichristus negabit Christum incarnatum fuisse, quod tamen Romanus Pontifex non facit: Proprium enim Antichristi est, ut neget Christum in carne venisse. Nono quia Antichristus dicit se esse Christum; quod Pontifex non facit, sed asserit se Vicarium eius esse. Decimo quia Antichristus fingit se mori, ac resurgere, et alia opera Christi facere, quæ Pontifex non facit Apocal. 3. ibi Vidi vultu de capitibus bestiarum quasi occisum in morte, et plaga mortis eius curata est. Undecimo Antichristus extollet se supra Deum: Pontifex autem dicitur seruus seruorum Dei, et minister eius. Antichristus autem dicit se Deum esse. 2. Theol. 2. ibi Sequere ipsam extollet supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Duodecimo Antichristus faciet miracula in nomine proprio, et arte magica; Pontifex autem in nomine Christi, et sic non ut Deus, sed tamquam eius minister. Tertiodecimo Papa non intelligit anigmata: Antichristus autem sic, Daniel. 8. ibi Cum creuerint iniquitates, consurget Rex impudens facie, et intelligens propositiones

anigmata; Quartodecimo quod Papa non sit Antichristus; quia Enoch, et Elias nondum resurrexerunt Papæ, qui tamen Antichristo resurgent, cum is aduenerit Malach. 4. Ecce ego mitto vobis Eliam prophetam, antequam veniat filius Domini magnus, et horribilis; et conuertet cor Patrum ad filios, et cor filiorum ad Patres, ne forte veniam, et percutiam terram Anathemate, et Mar. 3. Elias cum venerit primò restituet omnia. Quintodecimo Hæretici, qui sunt exercitus Antichristi, non pugnant pro Papa, sed potius contra illum Daniel 11. Et veniet in multitudine magna, ut conterat, et conficiat plurimos Luc. 21. Cum videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, et tunc scitote, quia appropinquauit desolatio eius. Sextodecimo Papa non persequitur Sanctos, sicuti facit Antichristus. Daniel 7. Tradentur in manus cornu populi (hoc est Antichristi) et Sanctos altissimi conteret, et Apocal. 20. Datum est illi bellum facere cum Sanctis, et vincere eos. Decimo septimo Papa tuetur, et colit Eucharistiā, et tamen abominatur Antichristus Daniel. 9. In dimidio hebdomadis deficiet hostia, et sacrificium, et erit in templo abominatio desolationis. Decimo octauo Papa non habet nomen quod contineat. 666. Pro ut habebit Antichristus Apocal. 13. ibi Nisi quis habeat caracterē nominis bestiarum, aut nomen, aut numerum nominis eius. Hic sapientia est, qui habet intellectum computet numerum bestiarum; numerus enim

nominis est, et numerus eius sexcenti sexaginta sex. Decimonono Antichristus regnabit breue tempus, Pontifex autem multo diutius preue fuit in Ecclesia Dei; de Antichristo Daniel. 7. Sanctos in manu Antichristi tradendos per septem annus, i. vnum annu, et tempora, i. annos duos, et dimidium temporis, i. sex menses. Alias rationes adducit Nicol. Sand. de visib. Monarchia Ecclesie lib. 8. c. 49. et seq. in hereticos igitur proprie quadrant, quae dicta sunt de Antichristo, non in summum Pontificem, vt docet Thuerianus lib. 3. c. 17. aduers. Magdeburgenses.

Testamentum.

VNi heretici in comitatu Anglie orti Anno 1570. dicunt testamentum nouum totum rerum futurarum predictionem esse; idcirco Christum ante diem Iudicii redituru assensum.

Contra facit, quia licet multa in testamento nouo res in Caelo futuras pronuncient; tamen tamen omnia ad res futuras debet referri: Christus autem non redibit, nisi ea forma, qua Apostoli viderunt eum euntem in Caelum. Act. 1. hoc autem fiet in fine, vt destruat Antichristus illustratione aduentus sui 2. Thes. 2.

Remissa peccata.

Dicunt etiam cui remissa sint peccata, cum non peccare iterum.

Contra facit primo Apoc. 2. Charitatem tuam primam reliquisti: memor esto itaque vnde exieris, et age poenitentiam, et 2. Pet. 2. Post agnam viam Iusticie quidam dicuntur retrorsum con-

uerteret, veluti canes ad suum vomitum.

Doctores.

DOctis quoque viris omnem prorsus fidem abrogant. Contra facit Daniel. 12. Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad Iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Secundo facit 2. Tim. de Magistr.

Interpretatio.

Rentius, et keminus heretici docuerunt unicuique licere, vnum quemquam tenebre interpretari doctrinam cuiuscumque Doctoris, aut Concilij etiam Oecumenici, nec aliter eam sequi debere, quam si ipse iudicauerit eam cum Euangelio consentire.

Contra facit primo Prou. 18. Quis. n. prius respondet, quam audiat? Secundo Ioann. 5. Si quis audio (inquit Christus) iudico, et iudiciu meum est iustum. Tercio ad Romanos 10. Secundum auditum fidei iudicare debet, qui de fide causa iudicat: audire autem oportet non modo Christum Mat. 17. sed et discipulos eius Lucas 10. et pastores, et doctores Ecclesie Paulus ad Ephes. 4. et Ecclesiam ipsam Mat. 18. praecipue in Concilijs generalib. Act. 15. et tradit. Apost. 2. Thes. 2. communemque vsum populo 2. Cor. 3. Labia. n. sacerdotum custodiunt secretum Malac. 2. ne circumferamur omni veni doctrinae ad Eph. 4. nec doctrinis varijs, et peregrinis patiamur abduci 1. Cor. 13. Quarto Concil. Trid. sess. 4. et Bulla Pij Quarti de

professione fidei, et in Bulla super Confirmatione Concil. Trid.

Petrus.

Petrus non fuisse Romę asseuerant Functionis et Molinęus hęretici.

Contra facit quod tenetur in sermone Leonis Papę in natiu. Apost. Petri, et Pauli ibi illi .n. sunt viri, per quos tibi Euangelium Christi Roma resplenduit, et quę eras Magistra erroris, facta es discipula veritatis Nicol. Sand. de vis. Monar. Eccl. n. 228. et lib. 6. cap. 10. facit. Petrus. 5. ibi Salutat vos Ecclesia, quę est in Babilone collecta, et Marcus filius meus, vbi in Babilonę intelligitur Roma, latissime ibi dicitur per Sanderum in d. cap. 10. Eusebius lib. 3. cap. 14. Hieronymus in Catalogo verb. Marcii Tertullianus lib. aduer. Iudęos; Irengus lib. 3. cap. 3. Tertullianus de pręscrip. aduers. hęret. Cyprianus ad Cornel. lib. 1. Epist. 3. Arthanasius in Apologia de fuga sua, Lactantius de verasipientia lib. 4. c. 21. Amb. lib. 5. Epist. 32. Hęroclippus lib. 3. cap. 2. Optatus lib. 2. de schismate Donatistarum, Chrysost. in Psal. 48. Orosius lib. 7. cap. 6. Maximinus Tauriensis in homel. 5. in nat. Apost. Sulpitius in sacra hist. lib. 2. Aug. de consensu Euangel. lib. 1. cap. 10. et contra literas Petiliani lib. 2. cap. 51. Theodoretus in Psal. 116. Gregorius magnus lib. 6. Epist. 37. et Greg. Turon. lib. c. 25.

Ceremoniæ, & Ritus.

Adioforisti hęretici dicunt ceremonias, et ritus Ecclesię res indifferentes, quas siuē seruos, siuē viles, nihil te peccare.

Contra facit primo Reg. 15. Melior est obedientia quā victimę; quoniam quasi peccatū atolandi est repugnare, et quasi scelus idolatrię nolle acquiescere. Secundo Roman. 14. Quę pacis sunt sectemur, et quę edificationis sunt in muticem custodiamus. Tertio facit Bulla Pij III. de profess. fidei ibi Receptos quoq; approbatos Ecclesię catholicę ritus et c.

Inferi.

Infernales hęretici dicunt, Christum descendisse vlt; ad locum damnatorum, et ibi æter cruciatus in anima perpeßum esse.

Contra facit 1. Coloss. ibi Pacificauit per sanguinem crucis suę siuē quę in terris, siuē quę in cœlis reconcilians nos in corpore carnis eius per mortem; nihil igitur pœnarū ob reconciliationem hominum remansit subeundū post mortem; nam in cruce dixit Consummatū est, significās dolores finitos esse, quos redemptionis nostrę causa perferendos assumpserat; alioquin reconciliatio fieret non in corpore carnis Christi; sed in anima separata à corpore, quod falsum est. Secundo Luc. 23. Hodie mecum eris in Paradiso; qui locus voluptatis est, et gaudij; non ergo postquam expirauit æternus cruciatus pailus est.

Limbus.

Sepulcrales hæretici negant Christum in anima descendisse ad inferos, scilicet ad limbum Patrum, et Beza negat limbum Patrum fuisse.

Contra facit Ignatius in Epist. 2. ad Trallianum, ubi Christus descendit ad inferos solus, et postea cum multitudine, et quadraginta diebus conuersatus est cum Apostolis, August. Epist. 107. et 99. ibi Quis nisi infidelis negauit fuisse apud inferos Christum? Secundo facit Sym. Apost. ibi Descendit ad inferos; unde inferos non possumus interpretari Sepulcrum cum ponantur diuersa, et separata.

Femina.

Christophorus Goodmannus hæreticus dixit primo non licere mulieribus ad gubernacula Reipublice alicuius sedere; secundo reuelato mantello dixit, mulierem non tantum regnare potuisse; verum etiam supremam Ecclesie gubernatricem in omnibus causis, etiam in spiritualibus esse posse, ut est Regina Angliæ.

Contra primum facit primo num. 27. Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam eius transibit hæreditas. Secundo Iudic. 4. Ascendebantque ad eam filij Israel in omne iudicium. Tertio 4. Reg. 11. Athalia prefuit annis fere sex prem, et post captiuitatem Babylonicam Alexandra regnauit annis nouem, ut tradit Iosephus in Antiq. iud. lib. 13. cap. 24.

Contra secundum verò, quo dicitur mulierem posse esse supremam gubernatricem Ecclesie

clis etiam in spiritualibus, dixi supra ver. Ab solutio hær. 2. ver. Papa ver. Sacramenta ver. Mulier. ver. Layci.

Seculares.

Sampson hæreticus docet Reges, et Principes, omnesque alios dominos seculares præesse rebus Ecclesie etiam in spiritualibus; cuius opinio damnatur latissime per Nicol. Sand. lib. 8. de vis. mon. Eccl. nu. 220. et lib. 2. cap. 2. in seq.

Contra facit primo 2. Paral. 26. ibi Cū Ozias Rex adolere vellet incensum super altare thymiamatis, statim ingressus post eum Azarias Sacerdos, et cum eo sacerdotes Domini restiterunt Regi, atque dixerunt: Non est tui officij Ozia, ut adoleas incensum Domino; sed Sacerdotum, hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium. Secundo facit 2. Paral. 19. vbi Iosaphat Rex Iuda, utramque potestatem distinguens, dicebat ad Leuitas, et Sacerdotes; Amarias Sacerdos, et Pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit; porro Zabadias filius Ismael, qui est Dux in domino Iuda super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent. Tercio Potestas Principis secularis non attingit animam Mat. 10. ibi Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem occidere non possunt. Potestas autem Sacerdotis pertinet ad ipsam dicente Mat. 18. Quæcumque solueritis super terram, erunt soluta et in Cælo, Chrysostom. de verbis Esaiæ Homil. 4. Quarto

Quarto facit ratio, si Princeps secularis esset capax iurisdictionis ecclesiasticæ; sequeretur quod mulier, et infans cum possint esse Principes, possent quoque esse Sacerdotes, quod est absurdum, et fallum, cum prohibeantur docere, et sacramenta administrare; Docere (inquit Apost. 1. Timoth. 2.) mulieri non permittitur: turpe est. n. mulieri loqui in ecclesia, et de puero dicitur, herodem paruulum nihil differre à seruo. Non est autem ecclesiastici moris, vt qui seruus adhuc manet, minister Ecclesie fiat. Quinto Apostolis, et Sacerdotibus dictum fuit, eos esse dispensatores Mysteriorum Christi, non autem Principibus secularibus. Sexto Leuit. 6. ibi Si Sacerdos, qui vnctus est peccauerit, delinquere faciens populum suum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino: quod si omnis turba filiorum Israel per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini est, et postea intellexerit peccatum, offeret pro peccato suo vitulum: si peccauerit Princeps, et fecerit vnum ex pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur, et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino hircum de apris immaculatum; quod si peccauerit anima per ignorantiam de populo terre, offeret capram immaculatam; vbi apparet manifestè distinctio Sacerdotis ab alijs. Septimo facit Psal. 104. ibi Nolite trahere Christos meos; vbi intelligitur de Sacerdotibus. Octauo facit ratio, quia quod minus est, à maiore

ore benedicatur Hebr. 7. Aaron autem extendens manum ad populum benedixit ei, Leuit. 9. maior ergo erat Aaron, quam Populus; Idem sicut Populus ante Regem, sic sacerdos vnctus ante populum collocatur, et licet Salomon benedixerit populo 3. Reg. 8. hoc non fecit ex regio sed ex prophetico munere. Nono Psal. 2. Ibi Ernunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram; seruite Domino in timore; apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, et pereatis de via iusta:

Si ergo Regum est erudiri, est etiam illorum erudiri subesse; qui. n. eruditur, à magistro aliquo eruditur, et fit illi discipulus, à quo eruditur; discipulus autem non est supra magistrum suum Mat. 10. Cum igitur Apostolis dictum sit, Ite docete omnes gentes Mat. 28. sequitur quod etiam Reges docere debeant, Decimo Isaia 39. Vbi Isaia predixit Reges fore nutritios Ecclesie Christi, et vultu in terram demisso adoratos illam, et mox subiungit, Scias, quia ego Dominus; vbi apparet ministros Christi maiores quolibet Rege. Vndecimo ad Ephs. 4. Ibi Nam Deus alios constituit Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, alios Pastores, et doctores in ædificationem mystici sui corporis, quod est Ecclesia; alios verò constituit velut oues, et Agnos, qui per Pastores, et doctores suos ædificarentur, et quibus Pastores attenderent, ne circumferrentur omni vento doctrinae, per astutiam hominum; Reges au-

tem sunt tanquam oues, et Christi greges sunt,
non ergo Pastores, et Sacerdotes. Duodeci-
monihil in nouo testamento reuelatum est de
Principum potestate, quam ut dentur Cæsaribus
que sunt Cæsaris Mat. 22. ut tributa scilicet sol-
uantur, ut pro Regibus oratur 1. Tim. 2. non
autem, ut in rebus spiritualibus aliquam aucto-
ritatem habeant. Tertiodecimo facit eorum opi-
nionem doctorum Ambr. libr. 10. Epist. 78. Chry-
sost. libr. 3. de Sacerd. Aug. in Psal. 98. Greg. in
1. Reg. libr. 4. cap. 4. Procopius Gazeus in Le-
uit. Theod. in Leuit. q. 1. Philo. in lib. de victi-
mis, Chrysost. ver. Isaie Homil. 4. Quartodeci-
mo faciunt que dixi supra 1. p. ver. Sacerdoti-
um. Quindecimo facit ratio, quia quem
admodum est homo terrenus, et homo cæles-
tis; ita etiam est regnum terrenum, et regnum
cælestis. Homo terrenus est Adam, qui deter-
ra factus est; homo cælestis est Christus Dei fi-
lius 1. Cor. 13. regnum terrestris illud est, quod
homines de terra facti; per consensum humani
Principi suo detulerunt; cælestis autem regnum
est illud, quod Christus in terra stabilivit; dum
homines terrenos fide, spe, et charitate dona-
tos in nouam creaturam gratiæ suæ potentia con-
uerit, et membra sua effecit; vnde in his, que
terrena sunt, constituuntur Reges: in his vero
que sunt spiritualia, Sacerdotes, quibus Reges
parere debent; de quibus dicitur. Qui vos
spernit me spernit; qui vos audit me audit Luc.
10. Decimoseptimo quia Christus est pater
us

aut omnium hominum Rex, quia quod in vno
quoque genere precipuum est et dignissimum,
in per naturæ vim cæterarum eiusdem generis
rerum caput est; et principium, vnde dicitur
Rex Regum, et Dominus Dominantium. ideo
Christiani non aliū Regem sibi eligere debent,
quam eum qui sit Christianus. Deut. 17. ibi Cū
dixeris constituam super me Regem, sicut ha-
bent omnes per circuitum nationes, eum con-
stitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de
numero fratrum tuorum; non poteris alterius
gentis hominem Regem facere, qui non sit fra-
ter tuus: per fratrem verò intelligimus eum,
qui sit fidelis, et Christianus: ex quo sequitur
Christianum Regem, qui populis christianis
præest, ministris Christi saltem in his, que ad
salutem, religionemque pertinent, etiam sub po-
te Regni amittendi subesse debere Daniel. 7.
Regnum, et potestas, et magnitudo regni, quæ
est subter omne cælum detur populo Sancto-
rum Altissimi, cuius regnum regnum sempi-
ternum est, et omnes Reges, seu potestates ser-
uiant ei, et obediant, et Isaie 60. Edificabunt
filij peregrinorum muros suos, et Reges eorū
ministrabunt tibi, et venient ad te curui fi-
lij eorum, qui humiliauerunt te, et adora-
bunt vestigia pedum tuorum omnes, qui de-
rehebant tibi; præterea si Christo Christiani
Reges obedire tenentur, et Sacerdotibus etiā,
de quibus ipsemet dixit Ioan. 20. Sicut misit me
Pater, et ego mitto vos; præterea ut animalis
homo

homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei
1. Cor. 2. sic neque secularis potestas modera-
tur, et gubernat ea, quæ sunt Spiritus Dei.
Nam etsi Reges præsumunt membris Christi, nem-
pe fidelibus, hoc sit respectu secularium nego-
tiorum, quibus vocant: præterea membra Chri-
sti Rege carere possunt, prout aliquando carue-
runt; nam vsque ad regnum Saul per tria fere
annorum millia Rege terreno caruerunt; Pa-
store autem nunquam caruerunt; quia semper
fides ex auditu, auditus autem per verbu Christi
Rom. 10. qui autem verbum Christi prædicau-
erunt, ij fuerunt Apostoli, et Pastores gre-
gis. Decimo octauo Ier. 2. Ecce dedi verba mea
in ore tuo. Ecce constitui te hodie super gen-
tes, et super Regna, vt euellas, et destruas, et
disperdas, et dissipes, et ædifices, et plantes;
quæ verba in Christi personam cadunt, et in eius
ministros sacerdotes. Non obstat, quod obij-
ciunt heretici Ioan. 18. Regnum meum non est
de hoc mundo: ergo inferunt ipsi, ministri Ec-
clesiæ in Reges Christianos nullam prorsus iurisdic-
tionem habent; Nam Resp. primo quod
ibi per mundi nomen intelligitur peccatum; sic
cuti illud Ioan. 15. De mundo non est is; alio-
quin mundus quod suum est amaret: sed ego
elegi vos de mundo: secundo Resp. quod per
hoc non negat creaturas sibi subiectas esse; sed
negat eius regnum hinc esse, id est ex hoc mun-
do. Vnde August. d. cap. 18. super Ioan. dixit
Christum dixisse non quidem regnum meum
non

non est hic, sed non est hinc; In mundo quippe
est, de mundo non est, sed de cælo. Item non
obstat, quod obijciunt, nullam datam esse pote-
statem Ecclesiæ coercendi, et remouendi Re-
ges. Resp. per Ezech. 34. ibi Pastori dictum
est, vt quod infirmum est consolidet, quod
perierat querat, quod abiectum reducat, quod
perierat querat, quod austeritate, et potentia non impe-
tat, et 1. Cor. 6. An nescitis quoniam sancti de
hoc mundo iudicabunt? et si in vobis iudica-
bitur mundus, indigni estis qui de minimis iudi-
catis? nescitis quoniam Angelos iudicabimus?
quanto magis secularia? Decimo nono facit 2.
Reg. 19. vbi Elias vnxit Afael Regem super Sy-
riam, et Iehu Regem super Israel, et Eliseum
vnxit in Prophetam pro se ea conditione vt qui
fugisset manus Afael, occideret eum Iehu, qui
fugisset manus Iehu, interfecisset eum
Eliseus; quæ figura denotantur plures potesta-
tes in Ecclesia Dei, vt quod per vnâ non fit ea-
dem, per alterâ fiat. Vigesimo 4. Regum 2. ibi Sci-
pionem, et duos viros de saltu egressos lacerasse
quadraginta duos ex eis pueris, qui Eliseo illu-
cebant: Omnis. n. creatura in vindicandam iniu-
riam factam Sacerdoti insurgit. Vigesimo pri-
mo facit 3. Reg. 11. vbi tota Regis causæ cogni-
tio penes vnum Pontificem Ioiadam extitit:
non. n. est minor autoritas pontificalis noui
Sacerdotij, quam tunc fuerit veteris; immo est
magis præstantior 2. Cor. 3. et 4. et Act. Apost.
5. vbi

3. ubi Petrus Apostolus vita priuauit eos, qui noluerunt obedire mādatis eius. Vigelimosecū facit illa distinctio. Sanctorum Patrum Sacerdotij, et regni. c. duo sunt 96. Dist. Non obst. quod in veteri testamento Reges prescripserint Sacerdotibus, quid in rebus Ecclesiasticis agere deberent: Nam Resp. quod hoc in nouo testamento non conuenit, cum mutata sit ratio regiminis; nam in nouo testamento non litera, sed spiritus exercetur 2. Cor. 3. illic regnauit seruilis timor Dei, et gladius corporis, hic autem amor intimus, et gladius spiritualis. Inconueniens. n. est vt regnum cœlorum, quod est Ecclesia, seruitutem patiat. Non obstat etiam quod Moyses præceperit, et fuerit Princeps Leuitarum, et Sacerdotum; nā Resp. quod quægesit Moyses spectantia ad Sacerdotes, non vt Rex, sed vt Propheta, et Sacerdos Dei, Psal. 98. ibi Moyses, et Aaron in Sacerdotibus eius, et Samuel inter eos, qui inuocant nomen eius, et sic vbicumque reperitur quod aliquis Princeps exercuerit aliquem actum spirituales, dicendum est illum exercuisse tanquam Sacerdotem, non autem tanquam Regem: quicquid enim Principes Catholici de rebus Ecclesiæ tractauerint, non eo animo id fecerunt, tanquam se putarent Iudices legitimos, verum quod aliter pacem Ecclesiæ tueri, conseruariq. non possent, vt Constantinus, qui præfuit in Nicena Synodo, ipsamque conuocauit, quia videbat Donatistas Episcoporum iudicio non acquiescere.

Mors

Mors Christi.

Molinæus hæreticus docuit, quod mors Christi sola à Deo acceptata pro expiatione nostrorum peccatorum profuit; nihil autem, neque incarnatio, aut natiuitas, aut tentatio, vel afflictio prodesse potuit.

Contra facit primo Isa. 9. Paruulus natus est nobis; si natus est nobis, utique profuit nobis natiuitas eius; Secundo 2. Cor. 8. Christus propter nos egenus factus est (per incarnationem) cum esset diues (per diuinitatem) vt illius inopiam vos diuites essetis. Tertio 1. Ioan. 4. Filiū suū vnigenitum misit Deus in mundum, vt vitam per eum; missus autem est in mundum per incarnationem et natiuitatem. Quarto Gal. 4. Factus est sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret: profuit ergo nobis etiam eius humilitas. Quinto determinatio Ecclesiæ in Litanis ad Christum ibi Per mysterium incarnationis tuæ et c.

Officia.

Officia sacra non nisi vernaculo, et vulgari sermone celebranda esse docent moderni hæretici.

Contra facit exemplum Christi, qui in altare crucis exclamauit magna voce, Eli Eli lamabathani, qui à nemine fuit intellectus. Non obst. 1. Cor. 14. Qui loquitur lingua, Deo loquitur, semetipsum ædificat, bene gratias agit, quod vero addit, si benedixeris spiritu, qui super locum idiotarum, quomodo dicit Amen, scilicet

R.

per

per tuam benedictionem? quoniam quid dicas nescis: nam Resp. ibi loquitur de lingua penitus ignota, ut si apud Latinos celebraretur græcè, sed non prohibetur celebrari lingua cōmuni, quæ ubique intelligitur apud doctos, quorum interest intelligere secreta scripture, myſteria ad id quod dicit Paulus ibid. eum, qui lingua loquitur, Ecclesiam non ædificare, intelligitur de concionatoribus, qui vulgarilingua uti debent; alioquin prorsus inutiles conciones ipsorum apud populum essent.

Communio.

Communionem non esse, quam solus quipiam capit asserunt hæretici moderni.

Contra facit Damasc. libr. 4. cap. 1. 4. de fide orthodoxa ubi Communio dicitur, quia communicamus per ipsam Christo, et participamus eius carnē, et diuinitatem; et quia communicamus, et unimur inuicem per illam. Secundo facit vsus Ecclesiæ semper obseruatus. Vltra ad ducta supra de Communionem sub vtraque specie ver. Euch. facit Luc. 24. et Act. Apost. 2. et 20. ubi fit mētio de fractione panis abiq; calice.

Iesus.

Molinæus, et Bucerus hæretici dixerunt Iesum nascentē adaperuisse vuluam Mariæ. Contra facit primo Isa. 7. Ecce virgo concipiet, et pariet filium; ubi non solum conceptura; sed etiam paritura, et erit virgo, Ambr. in Epist. 81. Virgo autem, quæ parit, non aperit vuluam; alioquin non esset virgo: ipsa tamen dici-

bitur virgo ante partum, in partu, et post partum. Secundo Ezec. 44. ibi Porta orientalis, per quam Deus Israel ingressus est, clausa erit, et non aperietur; ubi Hieron. interpretatur de Maria Virg. Tertio facit quod dixi supra prima parte ver. Maria.

Ianua.

Alvinus, et alij hæretici moderni passim negant Christum intrasse ad discipulos per ianuas clausas Ioan. c. 20.

Contra facit com. opin. Doct. Ilar. 3. de Trinit. Ambr. in Lucam lib. 10. c. 24. Aug. de agone christiano libr. cap. 24. Chrysost. in Homil. de Ioan. Bapt. Hier. lib. 1. in Iovinianum, Cyprianus lib. 12. cap. 53. in Ioum. ibi Clausis foribus repente Dominus omnipotentia sua naturarum superata ingressus est ad Discipulos.

Monumentum.

Sacramentarij heretici nostri temporis non credunt Christi corpus clauso tumulo, venisse tunc demum surrexisse, quando Angelus Domini reuoluit saxum à monumento.

Contra tenuerunt Hier. ad Hedibiam q. 6. et Aug. de tempore serm. 130. ibi Quomodo de sepulcro exire non posset, qui ex incorruptis matris visceribus salua virginitate processit, secessit custodes, exiliuit de sepulcro, apparuit discipulis ianuis clausis, inde clausus exiit, huc exclusus intrauit?

Aduentus.

Albanenses dixerunt ante aduentum Christi
fuisse nullos bonos fuisse: ideoq; Adamum
non fuisse à Deo, nec Moysen; Immo eos malos
extitisse.

Contra facit primo quod dixi supra verb.
Adam. Secundo facit quod dicit Nicol. Sand.
lib. 7. de visibil. Mon. Eccl.

Medicina.

Arnoldus à villa noua docuit, medicinam
opus gratius, atque acceptius esse Deo
quàm altaris sacrificium.

Contra facit, quia anima est pretiosior cor-
pore, vnde dicitur Nolite timere eos, qui occi-
dunt corpus; animam autem occidere non possunt:
damnatur, vt per Prateolum lib. 1. n. 69.
verf. 5.

Dos Ecclesie.

Ioannes Vuiclef hæreticus docuit, quod Solus
uester Papa, et Constantinus Imperator cre-
tauerunt Ecclesiam dotando.

Contra facit ratio, cum Ecclesia sit capax bo-
norum temporalium (vt dixi supra) sequens
quod ei fieri possit donatio; preterea dotare Ec-
clesiam est opus pietatis, et est magis ditari, quàm
fieri pauper, cum dictum sit Centuplum acci-
pietis, et vitam æternam possidebitis; preterea
damnatur hæc opinio, vt refert Prateolus lib.
9. verf. 32. et 38. Piorum Clipeus q. 50. Art.
1. et seq.

Appellare.

Appellare licere à Papa ad vniuersale Conci-
lium asseuerans, esset hæreticus.

Contra hanc hæresim facit Bulla in Cœna
Domini emanata hoc anno 1580. n. 2. Secundo
facit ratio, quia si talis appellatio admitteretur
in Pontifice nō resideret plenitudo potestatis;
pro vt in eo est plenissima, et de Iure appella-
tio fit ab inferiore ad superiorem Iudicem;
ita doctissime probat Turrecrem. in summa Ec-
clesie cap. 47. et seq.

Electio Pontificis.

Electionem Pontificis non esse faciendam
à Cardinalibus, et factam ab alijs vale-
re contra sacros Canones asseuerat Ioannes
Vuiclef.

Contra quem hæreticum est determinatio
Ecclesie c. in nomine 23. Dist. c. 1. et seq. 79.
Dist. cap. licet de elect. cap. vbi periculum de
elect. 6. Piorum Clipeus q. 48. Art. 2.

Corpus Christi.

Petrus Martyr Hæreticus dicit, Deum facere
non posse corpus suum esse pluribus
in locis, nempe in Cælo, et in Sacramento al-
taris.

Contra faciunt primo quæ dixi supra ver. Eu-
char. hæ. 4. Secundo facit Artic. 1. fidei: Cre-
do in Deum Patrem omnipotentem. Tercio
Luc. 2. ibi Non erit impossibile apud Deum
omne verbum. Quarto Luc. 18. Quæ impossi-
bilia sunt apud homines, possibilia sunt apud

Deum, nec repugnantia est; quia dum constituitur corpus Christi non descendit à Caelo; sed panis, et vinum transmutatur in corpus, et sanguinem Christi, Damasc. lib. 4. cap. 14. de Orthodoxa fide, vnde Aug. super Genes. ad literam lib. c. 17. Potestas creatoris de omnibus rebus naturalibus potest facere aliud, quam eorum quasi seminales rationes habent.

Item Corpus Christi in cœlos assumptum plenè Deum esse factum non antea, ita docet Suenfeldius hereticus.

Contra facit, quia humana natura, quæ in eum assumpta est, manet in Christo in æternum, vnde Angeli dixerunt Act. Apost. 1. Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum.

Altare.

Lutherus altaria vni Deo viuo, et vero sub Christi nomine, aut Sanctorum titulis consecrata, vocat insignia Baal, et omnium Deorum.

Contra facit Apoc. 6. vbi Ioannes dicit, se vidisse animas occisorum sub ara; quem locum intelligit de visibili altare Dei. S. Aug. serm. 11. de sanct. et lib. 6. Contra Parmen. Secundo facit. 1. Cor. 10. dicens eos qui edunt hostias, communicare cum altari. Tertio faciunt quæ dixi supra. 1. p. ver. Templum.

Canon Missæ.

Lutherus Canonem Missæ lacerat. Contra facit com. opin. doct. Amb. lib. 4. c. 6. de Sacram. Aug. Epist. 118. Cypr. lib. 1. Epist. 9.

Epist. 9. Greg. lib. 7. Indict. 2. Epist. 63. Secundo facit quod dixi supra ver. Missa. 1. p. hæ. 5. *Pueri.*

Bucerus non ideo inquit Parvulus saluatur, quia baptizatus est; multi. n. baptizati statim morientes damnantur, et alij non baptizati saluantur.

Contra facit primo Paul. ad Tit. 3. ibi Deus secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lavacrum regenerationis et renouationis spiritus sancti, quæ effudit in nos abundè per Iesum Christum Saluatorem nostrum. Secundo Magis abundat donum, et gratia Christi, quam delictum Adæ ad Rom. 5. Tertio ad Gal. 3. Quicumque. n. baptizati sunt, Christum induerunt; Vnde cum paruuli non habeant actuale peccatum, sed alienum participant, per alienum beneficiū facillime purgantur. Quarto facit quod dixi supra ver. Baptismus hæ. 5.

Intentio.

Lutherus negat intentionem requiri in ministris, dum Sacramenta dispensant.

Contra facit. 1. Cor. 4. ibi dispensator Mysteriorum eius, ac inter dispensatores queritur, vt fidelis quis inueniatur, vnde data fuit Potestas hominibus, vt actus ipsorum esset iuxta ipsorum intentionem, dixi supra. 1. p. ver. Sacramentum hæ. 6.

Gladus, & Iudicium.

Stablerij docent primò nec gladium nec peram portandam; secundò in Iudicio quæ-

quam accusari non posse.

Contra primum facit. 1. Pet. 2. Subiecti esto te omni humane creature propter Deum ad vindictam malefactorum; quod fieri non posset absque gladio.

Contra secundum Ioan. 12. Iustum iudicia iudicate, quod fieri non posset absque accusatione, c. forus de verb. sign.

Dies Dominica.

Sabbatarij primò dominicam diem minime esse colendam docent; secundò Patrem esse inuocandum, non Filium, et Spiritum sanctum.

Contra primū Act. 20. Vna Sabbati (hoc est primo die post Sabbatum, qui est Dominicus dies) fideles conuenerūt ad frangendū panem.

Contra secundum Act. 9. Domine Iesu suscipe spiritum meum.

Fides.

Clancularij satis esse docent ut fides clam asseratur, eandem verò palam negari posse.

Contra facit ad Rom. 10. Ore fit confessio ad salutem; omnis. n. qui credit in eum, non confundetur.

Demoniaci.

Demoniaci Demonem post finem mundi saluandum dicunt.

Contra facit Mat. 25. Ignis æternus paratus est diabolo, et Angelis eius.

Communiababentes.

Communiababentes uxores, et liberos, et omnia volebant esse communia.

Con-

Contra. 1. Cor. 7. Vnusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum.

Contra secundum 2. Cor. 9. Vnusquisque eleemosynam conferat; quod non fieret, si omnia essent communia.

Condormientes.

Condormientes viros, et fœminas in vno loco dormire volebant.

Contra Eccl. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.

Lachryma.

Eulantes nihil Deo perinde gratum esse, ac lachrymas aiunt.

Contra facit Michea. 6. Iudicabo tibi ò homo quid sit bonum, et quid Dominus requirat. Ne utique facere iudicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. Hec autem qui obseruabit, etiam si lachrymas interdum prætermittat; nihil refert.

Dæmon & Resurrectio.

Georgiodauidici negant esse Diabolum, et carnis resurrectionem.

Contra primum 1. Pet. 5. Quia aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens.

Contra secundum 1. Cor. 15. oportet corrumpibile hoc induere incorruptionem.

Christus.

Memonniti negant Christum carnem ex Maria sumpsisse.

Contra Mat. 1. Maria peperit filium suum primogenitum, et vocauit nomen eius Iesum.

Biblia.

Bibliastæ.

Bibliastæ dicebant nihil docendum in scholis, vel in Ecclesia populo, præter Bibliorum textum.

Contra facit primo Euseb. lib. 3. c. 12. ubi testatur Clementis Epistolam tam Chorinti, quàm in alijs plurimis Ecclesijs publicè lectam esse. Secundo Concil. Cart. 3. cap. 47. ubi passiones Martyrum in publicis locis lectæ sunt. Tercio Act. Apost. 7. ubi Moyses eruditus est omni sapientia Ægyptiorum. Quarto 3. Reg. 4. ubi Salomon disputauit super lignis à Cedro usque ad Hyssopum. Quinto Daniel. 1. ubi Ananias Misagel, et Azariæ dedit Deus scientiam, et disciplinam in omni libro, et sapientia. Sexto Paul. etiam usus est Poetarum carminibus Act. Apost. 17. et ad Tit. 1. Septimo dixi supra. 1. per. Studium.

Translatio scripturarum.

Translationem scripturarum faciendam esse se in lingua vulgare docent hæretici moderni.

Contra facit primo. 1. Tim. 6. O timothee depositum custodi, deuitans prophanas vocum nouitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Secundo facit Conc. Trid. sess. 4. c. 2.

Litera Sacre.

Suencfeldiani sacras literas penitus abiiciunt, et ab inspiratione diuina toti pendunt.

Contra facit primo Ioan. 5. Scrutamini scripturas.

Paras, ille sunt qui testimoniū perhibent de me. Secundo ad Rom. 15. Quæcumque scripta sunt doctrinam scripta sunt, ut per passionem, et consolationem scripturarum spem habeamus. Tercio 2. Tim. 3. Sacre literæ te possunt ad salutem instruere per fidem, quæ est in Christo Iesu: Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut peritus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

Item Lutherani solum literis sacris esse credē dicunt, nec alia esse in fidem et mores transeunda præter illa, quæ in expresso Dei verbo continentur.

Contra facit, quia ipsorum scripturarum canonem ex non scripta traditione accepimus. Secundo quia Spiritus sanctus non per solas nunc scripturas loquitur, sed per Christum Heb. per Prophetas Luc. per Apostolos Mat. 10. per Evangelistas Luc. 10. per Pastores, et Doctores ad Ephes. 4. per Concilia vniuersa Mat. et Act. Apost. 15. per traditiones apostolicas 2. Thes. 2. per generales Ecclesiæ consuetudines 1. Cor. 11. et denique per Spiritum sanctum Ecclesiam suam docet, docebitque amonitque in sempiternum Ioan. 15. non se obligat ad solam cartam, et atramentum, deditque doctores ad ambiguitates definiendas Deut. 7. Et iussit legem ex ore sacerdotum requiri Mat. 23. de quibus dixit Dominus. Qui vos audit

audiat me audit Luc. 10. ipsisque iussit docere omnes gentes, ut seruarent omnia quęcumque mandasset illis Mat. 28.

Natura humana & diuina.

DVæ sunt hæreses inuicem pugnantes, vnde Osiandri dicentis Christum esse iustificatorem humani generis secundum solam diuinam naturam exclusa humana. Alia Stancari dicentis Christum esse iustificatorem nostrum secundum solam naturam humanam, exclusa diuinam.

Contra primam facit primo 1. Tim. 2. Vnus mediator Dei, et hominum homo Christus solus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Secundo Ephes. 5. Christus nutrit et sonet Ecclesiam, quia membra sumus corporis eius de carne eius, et de ossibus eius, Humana ergo Christi natura fuit quædam causa, vnde licet meritoria iustificationis nostrę.

Contra secundam facit primo ad Rom. 8. Deus est qui iustificat. Secundo ad Rom. 2. Quoniam quidem vnus est Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, et præputium per fidem. Tertio Concil. Trid. sess. 7. c. 6. efficiens causa iustificationis nostrę est misericors Deus, etc.

Iustitia.

Osiander dicebat hominem iustum fieri ex iustitia, qua Deus essentialiter iustus est.

Contra facit primo Psal. 50. Cor mundum creauit in me Deus. Secundo Ephes. 2. Ipsius, n. sumus factura creati in Christo Iesu in operibus bonis. Tertio 1. Ioan. De plenitudine Christi

omnes accepimus; et gratiam pro gratia. Quar- to ad Ephes. 4. Vnicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Iustitia igitur nostra non est Dei essentia; sed creatum quoddam Dei donum est.

Motus Primi.

Primos motus voluit Luterus esse peccata, etiam quibus Christiani resistunt.

Contra facit primo Mat. 15. Adulteria, fornicationes, furti de corde exeunt, hoc est de voluntate libera, non de inuoluntario carnis motu. Secundo Rom. 6. Non regnet peccatum in vobis mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs eius; qui obedit peccat, et qui facit peccatum, seruus est peccati Ioan. 8.

Tributum.

Ioannes Behaim negat decimas esse persoluedas Ecclesię, et tributum seu vectigal Principi seculari.

Contra primum faciunt quę dixi supra. 1. p. 1. Decimę, et contra vtrumque facit Mat. c. 22. Reddito quę sunt Cæsaris Cæsari, ut pote tributum, et subiectionem; et quę sunt Dei Deo, videlicet oblationes et cetera, quę in lege iubentur. Secundo ad Rom. 13. Omnis homo existens sub alio subditus sit per obedientiam promptam, ac humilem constitutus a Deo principibus secularibus, spiritualibusque Prelatis: ideo, n. et tributa præstatis, quod est legem subiectionis.

Clerici.

Hvsitæ docuerunt non licere Clerico tempore legis gratiæ super bonis temporalibus seculariter dominari.

Contra facit primo Gerson 4. p. in sermone de Inuidia ibi Necesse est civilem, temporalem statum substinere. Secundo Ioan. de Turre crem. lib. 2. c. 116. de Ecclesia, ubi cum non sint ista contraria possunt cadere in eandem personam temporalem, et spiritualis iurisdictionis.

Paulus.

Hvsitæ dixerunt nunquam Paulum fuisse membrum diaboli, etiam ante conceptionem.

Contra facit Ioan. 1. Qui facit peccatum, et diabolo est; dum igitur Paulus infidelis peccator quæbatur Ecclesiam, non erat iustus.

Imperator.

Marsilius Patavinus docuit Papam iudicari posse ab Imperatore.

Contra facit, quia potestas spiritualis, quæ supremum finem hominis intendit 1. Cor. 2. nemine iudicatur, sed bene indicabit temporelem, quæ intendit finem ordinabilem ad finem spirituales potestatis. Prima, n. sedes à nemine iudicatur, et licet Pilatus iudicauerit Christum cuius Vicarius est Pontifex in terris, hoc fecit tanquam in personam priuatam à Iudeis accusatam; Papa vero succedit Christo, non secundum quod malignè accusatus est, sed in potentia.

Parochus.

Parochus.

Ioannes Poliacus docuit neminem confiteri posse peccata sua, nisi proprio parochio etiam de beata Pape adducens c. omnis de pen. et Rem.

Contra facit, quia proprius parochus dicitur, qui non sit alienus Ioan. 18. Oves proprii villorem sequuntur; alienum verò fugiunt; quocirca Episcopus Diocesis, et Pontifex omnes sunt proprii Pastores, et Sacerdotes, et per consequens quilibet presbiter dispensatus est, qui dicitur habere delegatam iurisdictionem, quæ iurisdictionis delegari potest Conc. Trid. sess. 14. cap. 7.

Subterranei.

Collardi negabant, Deum aut scire, aut punire mala, quæ sub terris fierent; Et ideo in subterraneis turpitudinem exercebant.

Contra facit S. Thom. 1. p. q. 14. art. 11. Cuius sit causa omnium per suam scientiam, necesse est, quod essentia sua sit principium sufficienti sciendi omnia. Secundo facit, 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque propria coram se, pro ut gessit siue bonum, siue malum.

Dispensatio.

Equina docuerunt, Papam non posse dispensare in voto simplici, etiam si ob pacis bonum fieret, vel ob gentis alicuius conuersionem ad fidem.

Contra facit ratio, quia dispensatio licita est, ubi urget necessitas, aut expostulat communis

nis utilitas, unde quamvis status virginis sit
altior, et perfectior statu matrimonij; secun-
dum se tamen ratione maioris boni adiuncti,
propter quod dispensatur, præfertur tunc ma-
trimonium, ut coniugium Abrahæ propter Chri-
stum, qui ex eius semine erat nasciturus, in quo
futura benedictio, et redemptio generis huma-
ni præferebatur celibatui Ioannis secundum
Aug. de bono coniugali, quem refert Nicol.
Sand. lib. 7. de vis. Mon. Eccl. n. 161.

Status.

Bequina dicebant statum Fratrum Minorum
esse perfectiorem statu Episcoporum.

Contra facit ratio, quia Episcopus ad plu-
ra tenetur nempe ad salutem sui, et aliorum, et
per consequens est perfectior status 1. Tim. 3.
Secundo quia maiorem hac dilectionem nemini
habet, ut animam suam ponat quis pro amicis
suis. At Pastor ad hoc tenetur Ioan. 10. ergo est
in perfectiori statu.

Turificatio.

Almaricusturificationem, quam in Ecclesia
Sacerdotes utuntur, idolatriam vocant.

Contra facit Durand. Ration. Divin. offic.
lib. 4. cap. 10. Innoc. de Altaris Mysterio lib. 2.
c. 16. ibi Per turribulum verbum incarnationem
accipitur, quia per fidem mediatoris in cense
offerimus Deo.

Inuestitura.

Quidam hæretici dixerunt, inuestituram
Ecclesiarum à laycis habendam esse.

Contra

Contra facit ratio, quia laycorum est Ecclesias
hæretici, non tradere, ita statuit Paschalis Papa in
Epist. 3. ad Anselmum, Nicol. Sand. lib. 7. n. 139.
de visibili Mon. Eccl.

Natalis Domini.

Prisceillianiste natalem Christi non honora-
bant ieiunantes eo, sicut et dominico die.
Contra primum facit Concil. Bracharense
cap. c. 1. et seq. de feriis.

Contra secundum facit c. fin. de observ. ieiun.
ij, ubi si dies natalis venerit feria sexta, quis
non compellitur ieiunare; quatenus autem die
dominico ieiunabant, hoc idem fecerunt Mani-
chei, qui reprehenduntur ab Amb. in Epist. 83.
Unde si dies natalis venerit die longè ieiunatur
in sabbatho, non autem die dominico Concil.
Augrense Can. 20.

Vxor.

Ad ea, quæ dixi supra 1. p. ver. vxor, addo
quod in capto Hypponenli erant Abellia-
ni hæretici, quibus nec sine vxoribus vivere ip-
sius sceleris dogmate licebat, nec tamen eis per-
misscebantur.

Contra facit quod dixi supra ver. virginitas,
ubi reprobatur primum dictum. Contra secun-
dum facit Aug. lib. 13. c. 7. contra Faustum, ubi
matrimonium ex hoc appellatum est, quod ex
eo mulier nubit ut mater fiat.

Item Poligamisti docent, licere uni viro plu-
res vxores eodem tempore habere.

Contra facit Marc. 10. Quicumque dimiserit

uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam.

Canones Apostolorum.

Magdeburgenses docēt Canones illos, q. 2. Clemente Romano verū dicunt, et nō Apostolorū circumferuntur ab Apostolis non esse conscriptos, nec hoc seculo tales exstitisse.

Contra id multis firmis argumentis probari potest. Contra facit primo autoritas sanctorum Pontificum, ut Anacletus in Epist. 1. aduersus accusatores Episcop. et in Epist. 3. Alex. Papa et Martyr in Epist. 1. Iulius Pontifex in Epist. 2. Eleuterus Papa de Accusat. Zepherus in Epist. 2. Secundo facit autoritas Concilij Niceni dicentis dictos Canones esse Apostolorum. Tertio facit consensus Patrum, Hier. in Epist. ad Damasc. Quæ est c. fin. 16. q. 1. Cyprian. lib. 1. Epist. ad Cornelium, Athanasius in Epist. ad Orthodoxos; Basilius lib. de Spiritu sancto, Cyrillus in Homil. 10. Paschali, Epiph. Tomo. 1. lib. 3. Damasc. libr. 4. de fide Orthodoxa, August. in Epist. ad Casulanum, Dionysius in Epist. ad Demophilum; quos refert Franciscus Turrianus lib. 1. c. 21. et seq.

Decretales.

Magdeburgenses negant decretales Pontificum.

Contra facit primo Isid. in prologo sui voluminis. Secundo Igmarius cap. 15. libri sui, alios citat Franciscus Turrianus lib. 5. cap. 23. Tertio facit cap. Si Romanorum. 19. dist.

Tonsura.

Magdeburgenses irrident tonsuram Clericorum.

Contra facit primo Concil. Nicæ. 2. cap. 14. cap. Clericis de vita, et honest. Cler. Secundo quæ scripsit doctissimus Franciscus Turrianus societatis Iesu lib. 5. c. 19.

aduersus Magdeburgenses cen-
turiatores pro Canoni-
bus Apostolorum
et c.

OMNIVM
HÆRESVM.

PARS TERTIA.

DE IDOLATRIA.

QUIA post hæresim sequitur Idolatria; dicitur. n. Egredietur est Cain à facie Domini, et etiam omnes hæretici egrediuntur ab Ecclesia Dei; quæ postleritas Cain absorpta est in diluvio; ut manifestè appereret, solam Dei ciuitatem esse catholicam. Post diluuium successit Nembrot, qui cepit esse potens in terra, et paulatim rem ad tyrannidē trahebat, Gen. 10. cui successit Belus Iuppiter, quem Belus (teste Eusebio) Assyrij Deū nominauerunt; eodem ferè tempore Diniastæ Egyptiorum inchoatæ sunt: ex his autem nominibus Beli ac Iouis, omnia penè Idola tum apud Caldeos, et Assyrios, tum etiam apud Græcos, et latinos nominata sunt Nicol. Sande- rus in lib. 7. in principio de visibili Monarchia Ecclesiæ

Ecclesiæ pag. 225. ideo dicemus de Idolis, et seruicibus illis; et primo de causis Idolatriæ: scilicet de quibusdam opinionibus quorundam Philosophorum, qui de deo loquuti sunt: tertio ponam nonnullos Idolos pro deis habitos tum apud antiquos, quàm apud modernos, præsertim apud Indos orientales, atque occidentales noui orbis nuncupati: quarto de sacrificijs eorum. Quod autem pertinet ad primum, scias, quod idolatriæ est duplex causa; vna quidem dispositiua, et hæc fuit ex parte hominum; alia consumatiua ex parte dæmonum. Prima fuit tripliciter; primo quidem ex inordinatione affectus, prout scilicet homines aliquem hominem vel nimis amantes, vel nimis venerantes, honorem diuinum ei impenderunt: quæ causa ponitur Sap. 14. Acerbo luctu dolens Pater citò sub imagine filij facit imaginem, et illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tãquam Deū colere cepit; et ibidem etiam subditur, quod homines aut affectui, aut Regibus deseruiunt, immutabile nomen scilicet diuinitatis lapi- dis, et lapidibus imposuerunt: secundo propter hoc quod homo naturaliter representatio delectatur; et ideo homines rudes à principi- bus videntes per diligentiam artificum imagines hominum expressuè factas, diuinitatis cultum eis impenderunt: vnde dicitur Sap. 13. Si quis artifex faber de sylua lignum rectum se- cerit, et per scientiam suæ artis figureret illud, et similiter imagini hominis: de substantia sua,

et filijs, et nuptijs votum faciens inquit: terti-
tio propter ignorantiam veri Dei, cuius excel-
lentiam homines non considerantes, quibulda
creaturis propter pulcritudinem, seu virtutem
diuinitatis cultum exhibuerunt: vnde dicitur
Sap. 13. Neque operibus attendentes agnouer-
unt, quis artifex esset; sed aut ignem, aut spi-
ritum, aut aerem, aut girum Stellarum, aut mi-
riam aquam, aut solem, aut lunam rectores
orbis terrarum Deos putauerunt; secunda ex
parte demonum fuit idolatriæ causa; quia se co-
fendos hominibus errantibus exhibuerunt in
Idolis dando responsa; et aliqua, que videban-
tur hominibus mirabilia faciendo: vnde Phil.
95. Omnes Dij gentium demonia S. Thom. 2.
2. q. 94. Art. 4. In prima autem ætate non fuit
idolatria propter recentem memoriam crea-
tionis mundi, ex qua adhuc vigeat cognitio
vnius Dei in mente hominum; non obst. Sap.
14. ibi Infandorum Idolorum cultura omnia
mali est initium, et finis; Ergo idolatria fuit an-
te heresim: nam Resp. quod Idolatria dicitur ef-
se causa, initium, et finis omnis peccati; quia
non est aliquod genus peccati, quod interdum
idolatriam non producat, vel expresse inducen-
do per modum causæ, vel occasionem præben-
do per modum initij, vel per modum finis, in-
quantum peccata aliqua assumebantur in cultu
Idolorum; sicuti occisiones hominum, et mar-
tationes membrorum, et alia huiusmodi: et ta-
men peccata aliqua possunt idolatriam præce-
dere;

dere, quæ ad ipsam hominem disponunt Sanct.
Thom. d. loco in Resp. ad. 1.

Quod autem attinet ad secundum Thales
Milesius dixit Deum mentem, qui ex aqua cun-
ta formauerit, nec principium, neque finem
habiturum; de quo Minutius Felix in dialogo,

Anaximander Stellas, et Astra Deos esse ex-
piter putauit; de quo August. de ciuit. De
Epiph. in compendio contra Heret. et Cic. lib.
1. de nat. Deorum.

Anaximenes dixit Deos ex aere ortos, Aug.
et Cic. dictis in locis, Nicol. Sand. libr. 7. pag.
213. de visis. Mon. Ecclesiæ.

Democritus Deum existimauit mentem esse
igneam, et mundi animam.

Pythagoras Deum ita definit: animus, qui
per vniuersas mundi partes, omnemque natu-
ram commens atque diffusus, ex quo omnia
que nascuntur animalia vitam capiant, Plutarc.
in Numa.

Archelaus ex terra omnia facta dixit, eamq;
voluit vniuersorum esse principium; Epiph.
d. loco, et Nicol. Sand. vt supra citatus.

Pherecydes quoq; terram dixit ante omnia
factam esse.

Heraclitus Deos ex igne credidit.

Anaxagoras similes rerum rationes, rerum
principia esse putabat.

Prodicus quatuor elementa Deos statuit.

Diogenes aerem dixit rerum esse materiam,
de qua omnia fierent.

Cleanthes æthera esse statuit summū bonū.
Antisthenes multos quidem ait populares
Deos, vnum tamen naturalem summæ totius
artificem.

Chrysippus nunc naturalem vim diuina
ratione præditam, nunc diuinam necessitatem
Deum prædicabat.

Xenophanes omne quod esset infinitum, ad-
iuncta mente, Deum esse voluit;

Parmenides similes rerum rationes Deū
esse dixit.

Empedocles inimicitiam, seu discordiam
principium rerum esse dixit Nicol. Sand. lib. 7.
de vis. Mon. Eccl. pag. 233.

Protagoras negabat, se se omnino habere de
Deo quid liqueat, sit, non sit, qualesue sit.

Xenocrates Deos octo esse prodidit, quin-
que in stellis vagis, vnum qui ex omnibus sidea-
bus, septimum Solem, octauum Lunam con-
stituit.

Plato monarchiam defendit, nec æthera, nec
rationem, aut naturam, sed vt est Deum appel-
lat, ab eoq; mundum hunc perfectum mirabi-
lemque esse fabricatum.

Xenophon formam Dei veri negabat.

Aristoteles Stagiritis dixit, vnam mentem
mundo præesse, et omnium causam statuit.

Speusippus vim naturalem, animalem, qua
omnia regnantur, Deum esse statuit.

Alemon Soli, et Lunæ reliquisq; sideribus
animoque præterea diuinitatem dedit.

Ephane

Ephantus Syracusius Deum mentem, et ani-
mam esse existimauit.

Epicurus Atheniensis ex atomis Deos suos
constituit.

Brachmanæ Indiæ sapientes Deum lumen di-
cebant non vt Solem, vel ignem, sed rationem.

Stoici, vt plurimum Deum dicebant diui-
nam substantiam intelligibilem, et igneam for-
mam carentem; sed transmutari in quæcumque
vellet, et assimilem fieri.

Aristoteles Ponticus quandoque mundo,
quandoq; menti principatum tribuit.

Heracides Ponticus tum mundum, tum mē-
tem diuinam esse putauit, et mutabilem Dei for-
mam esse voluit: quin et Cælum, et terram in
Deos retulit.

M. Varro Terentius Deum ait se arbitrari
animam esse mundi, ipsumq; mundum Deū esse.

His omnibus sectis August. opponit lib. 19.
de ciuit. Dei vnam Ecclesiæ Dei fidem, et
sententiam, et lib. 18. cap. 41. Eusebius de præ-
par. Euang. lib. 14. cap. 1. et seq. Epiphani. lib.
1. vol. 1.

Deorum autem diuisio variè habita fuit.

Martianus lib. 2. Nuptiarum enumerat Deos
sexdecim regionibus cælorum.

Alij dixerunt Deos ita esse diuidēdos, quod
alij Cælestes, Terrestres, alij, Inferni, Mari-
ni, Fontani, Fluuiiales essent.

8. Aug. in 4. de ciuit. Dei refert Scenolam
Deorum doctrinam Romanum tria genera Deo-
rum

rum tradidisse, vnum à Poetis, alterum à Philosophis, tertium à Principibus ciuitatis. Primiti-
genus nugatorium fuisse, quod multa de his li-
gerentur indigna; vnde Varro in libris Antiqui-
tatum, quem refert Aug. de isto triplici gene-
re dixit: primum scilicet Mythicon, hoc est fa-
bulosum: secundum Phylicon id est naturale:
alterum Polyticon id est ciuile: primum autem
pudicissimum, et turpissimum: secundum à po-
pulis remotum, parietibus inclusum: tertium
ciuile, et popolare ab antiquis institutum: pri-
mum pertinet ad theatra, secundum ad mundum
tertium ad vrbes, et Sacerdotes.

Alij dixerunt gentes effinxisse suos Deos
pro vt eorum erant instituta, et mores; vnde
Lacedemonij plerosque Deos, Deasque arma-
tos affirmabant, quia ipsi armis delectabantur.

Alij excellentes viros Deos effinxerunt:
Hinc Hercules, Castor, et Pollux, et Asculapi-
us Dij habiti sunt, vt refert Cic. de natura
Deorum.

Alij dixerunt, vt Ethnici, singulas in homi-
ne partes, et membra singulos Deos obtinere,
videlicet Iouem caput, Mineruam oculos, Lu-
nonem brachia, pectus Neptunum, cunctum
Martem, renes, et inguinæ Venerem, pedes
Mercurium; similiter dextera Fidei consecrata
est, digiti Mineruæ, genua Misericordie.

Alij dicunt Deos aliquos certos, et aliquos
incertos esse; certi sunt de quibus nullo modo
dubitari potest, vt Sol, Luna, Cælum, Terra,
Incerti

Incerti sunt, quorum certa ratio reddi non po-
test qui sint.

Alij dixerunt Coelites Deos esse, qui à supe-
riori aethere ad Solem vsque demeant, et causarum
latentium arcana componunt; Dei autem
secundi à Sole ad Lunam vsque; hi vaticinijs,
somnijs, ac prodigijs, ceterisque similibus præ-
esse credebantur.

Fuerunt et Dij reputati maiorum gentium,
qui et maiores Dei dicti fuerunt; Et Dij mi-
norum gentium, qui et minores nūcupati sunt;
et parua munera hominibus præstabant, qui
erant homines in Deorum numerum translati.

Consentes Dei quoque fuere, quos ita dice-
bant veteres (vt August. 4. de Ciuit. Dei) qui
consilium Iouis adhiberi putabantur; qui et
Senates, et Urbani dicti sunt; qui fuerunt duo-
decim, sex mares, sex feminae: qui Dei his ver-
tutibus complectuntur.

Iuno, Vesta, Minerua, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Dicti sunt Consentes, quasi Consentes;
qui Dij duodecim mensibus præfunt; siquidem
Iunarij tutelam habere Iuno credebatur; Fe-
briarij Neptunus; Martij Minerua; Aprilis
Venus; Maij Apollo; Iunij Mercurius; Iulij
Iuppiter; Augusti Ceres; Septembris Vulca-
nus; Octobris Mars, Nouembris Diana, De-
cembris Vesta; Seneca lib. 2. nat. quaest.

Alij agricolarum duces dicti sunt; primo
Iuppiter, et Tellus, Pater, et Mater, qui et pa-
rentes

rentes magni dicuntur: secundo Sol, et Luna, quorum tempora observantur: tertio Ceres et Liber, quod ab his cibus, et potus venit è fundo: quarto Robigo, et Flora, quibus propitijs, neque robigo frumenta, neque arbores corrumpit, neque tempestivè florent, unde robigalia, et floralia; tum Minerva, et Venus, quarum unus procuratio olei, alterius hortorum; demum Lympha, et Bonus eventus, quoniam sine aqua, et successu misera est agricultura, et frustratio quædam. Giraldus lib. de Dijs Gentium Syntagma, 1.

IDOLATRARVM CATALOGVS.

A Caron Deus muscarum, ut Gregorius Nazianz. in prima in Iulianum Cæsarem oratione scribit. Plinius Achorem vocat, et à Cyrenaicis cultum lib. 8. cap. 28.

Adad nomen Dei apud Assyrios summi, qui unus interpretatur, quem Solem esse Macrobius ostendere nixus est. Huic Deo subiungebant Deam nomine Adargarim: quibus duobus deis omnem cunctarum rerum potestatem attribuebant, Solem videlicet et Terram intelligentes. Adad simulacrum tale formantes radijs inclinatis; quibus monstrabatur, vim cœli in radijs esse Solis, qui in terram dimittitur. Adargatis verò simulacrum sursum versum

sem reclinatis radijs, monstrans radiorum vim superne missorum enasci quæcunque terra producat: hæc ex Macrobio. Non ei contraria videntur de Deis scribit.

Adona, et Abeona Deæ cultæ ab antiquis fuerunt, quæ adeundi, et abeundi facultatem præstarent, ut testatur D. Augustinus in 4. 17. libro.

Adonis, qui et Adon Deus à diuersis nationibus cultus est. de sacris Adonidis mentio est in sacris Hebræorum literis; quo in loco plura D. Hieronymus, et Macrobius in primo Saturnalij scriptores.

Adramus Deus in tota colebatur Siciliæ insula. Plutarchus in parallelis.

Ægeria Dea à Mulieribus colebatur, quod non opulari credebant partu egerendo, ut Festus.

Æolus Deus ventorum ab antiquis cultus est, ut Diodorus, Ovidius, et alij scripserunt.

Æsculapius Deus sub varijs nominibus à gentibus colebatur, prout Xenophon in libro de educatione, Cicero, Macrobius, Hyginus, et alij testantur.

Ætæterni Dei appellantur, quod ævo semperno permaneant: qualis Iuppiter, quem sic vocavit Ennius. Apuleius dixit Ætæternos Deos in sublimi ætheris vertice locatos, ab humana contagione procul discretos, et c.

Agenoriam Deam vocauerunt antiqui, quæ agendum excitaret, ab agendo dicta, teste Diuo

Diuo Augustino.

Aguar dicunt esse Deum Caelorum, quem adorât populi Cultiarâ vol. 3. Nauig. pag. 329.

Aius Locutus Deus à Romanis colecratus, ut Cicero, T. Linius, et alij dixerunt.

Alabandus Deus, quem Alabandij coluerunt, Stephanus, et Cic.

Albuncam Deam in altissimis montibus Tiburtinis cultam scribit Seruius, sic appellatam à qualitate aquæ, quæ in fonte Albuncæ est.

Alecto, Tiliphone, et Megæra, quas furias Latini appellauere, Græci Erinnyes, et Eumenides dixerunt: hisdem etiam veteres commotæ mentis affectus adumbrabant, propterea quod furoris Deas existimabât: semper verò virgines, quod cum malefactorum vltices sint, facile corrumpi non possunt; quin etiam poenas de delinquentibus summant. Suidas, Cic. Suet. et alij.

Amanus, et Anandatus Dei à Persis culti, Strabo in 11.

Amicitia Dea iure inter sua numina à gentibus collocata apud Romanos Amicitia pictura antiquitus pulchrè demonstrabat. Pingebatur enim iuuenis forma, detecto capite, quæ erat tunica rudi induta, in cuius fimbria scriptum erat Mors, et Vita: in fronte Ætas, et Hyems: habebatque latus apertum usque ad cor, et brachium inclinatum digito cor ostendens, ibi scriptum erat Longe, et Propè. Suberat et picturæ explicatio, quæ ita legitur. Forma

iuuenilis indicat amicitiam semper rocentem, et æque temporis diuturnitate repescentem. Nuda caput, ut omnibus pateat, ut amicus nullo tempore amicum publicum suum fateri nescit. Rude autem indumentum ostendit, ut amicus nulla ardua, extremamque inopiam pro amico subire non recuset. Vita, et Mors in uestimento scripta, quod qui uere diligit, usque ad mortem amat. Ætas, et Hyems, quæ in prosperis, et in aduersis æque amicum conseruat. Latus apertum habet usque ad cor, nihil amico celat. Brachium inclinat, et digito cor ostendit, ut opus cordi, et cor uerbis respondeat. Longè, et Propè quod scriptum est, quia uera amicitia nullo tempore aboletur, et locorum intercapedine dilungitur. hæc ex Gualdo.

Amphiarus Argiurus uates pro Deo cultus, qui et oraacula reddebat pro somniis, et post purgationem, et perfectis sacrificiis Deis, quorum in ara nomina sculpta fuerat, iurato arietis, cuius pellis substernebatur, iacentes capiebât somnia; ex quibus interpretatis futura prenoscebant. Apud Orobalum habuit templum constructum ex marmore. Paus. in Attica, et Statius in Thebaide. Amphilocus in Oropo Atticæ uates pro Deo cultus, ut T. Linius lib. 5. Decad. 5. testatur. Venus, vel Diana apud Persas colebatur, teste Strabone.

Anculi, et Ancula, Dei Deæque ancillarum puta-

putabantur Festo auctore.

Angenoria, et Tacita silentij Deæ, Macrobius in Satur. et Plinius in 3.

Animales geniti Dei teste Proclo in Hesiodi Commentarijs vite productores dicuntur; quibus perennes aque, et fluij sacriati credebantur.

Anna Perenna Dea fuit à Romanis culta primo mense, vt annare, et perennare commode liceret, Macrobius.

Animalia plura adorabāt Egyptij, vt refert Olaus Magnus lib. 3. Hist. gent. 6. 2.

Antinous ex Bithynia iuuenis formosissimus ab Adriano Casare admodum amatus, cum in Egypto perijisset, Deus est ab Imperatore tractus, et oraculum ei constitutum, et vrbs eius nomine pro sepulchro condita, et stella in Cælo, vel visa, vel per adulationem cōficta, de hoc plura Dion. histor. et Elius in historia Adami: ex nostris Eusebius, Athanasius, Hieronymus, Origenes, et alij.

Antitheci quidam mali Dei, quos à magis cōfingi ait Arnobius: hiq; spiritus esse dicuntur, qui in actionibus humanis sæpè obrepant, et seq; Deos fingant, et inscios mendacijs, et simulationibus deludunt.

Apollo Deus ab antiquis cultus quatuor in primis artibus præfuit; nam citaredum prius, ac citaredorum Deum putauit antiquitas: deinde medicinæ inuentorem, ac ipsum etiam medicum constituit: tum iaculatorem, et sagittarum: postremo vatem, et vaticinij Deum extitit.

Remanuit. ex quibus quidē quatuor rebus multiplia ei sunt attributa cognomina, et varie describitur, sed breuitatis causa omittuntur. Solus dictus est, vt ait Cicer. de natura Deorū 2.

Appiades Deæ habebant templa apud Aquā Appiam propè forum Cæsaris, et Venerem intelligunt, Pallidē, Pacē, Concordiā et Vestem. Arculus Deus, arcis, et caplis præesse existimabatur.

Aquæ elementum adoratur ab Indis occidentibus vt habetur vol. 3. Navigat. Columbi pag. 362.

Artes, et Paupertas à Gadareis (vt Arrianus scribit) colebantur, quod videlicet Paupertas ad artes commiscendas industriam, et hominū ingenium acuit.

Astarte dea Sidoniorum, vel Syriorū Venus à multis existimata.

Athen deam nostræ religionis auctores luciferum interpretantur, et præcipuè Iustinus Philosophus, ac martir, Suidas, et alij.

Atergatis Dea à Syris culta est, vt meminit Strabo.

Atezcatlipuca Deus prouidentiae apud Indos in Mexico habet in 3. p. Hist. Indiæ c. 223.

Aurora ab aura vocatur Dea, quæ Solem præcedere putabatur, ab antiquis culta fuit, testibus Cicerone, Ouidio, et alijs.

Auerruncus Deus, qui auertere credebatur mala, Varro de lingua lat.

Aues adorantur ab Indis vol. 3. Navig. pag. 364.

Auxesia, et Damia deæ fuerūt, quas peculia-
ri religione Epidauri coluerunt. Herodotus
in 5. et Pausan.

Bacchus, seu Dionysius Deus ab omnibus se-
rè populis sub varijs cognominibus cultus, vt
Beatus Epiphanius, Eusebius, Cicero, et ceteri
scriptores testantur. Philostratus in vita
Appoll. Tyanei Dionysios tres fuisse ait, The-
banum, Indicum, et Assyrium; sed Cic. multos
esse dicit. Bacchum vitis, et vini vsum, et plan-
tandi rationem docuisse ferunt. Effingebatur
varijs modis secundum Phurnutum, simulacra
nuda fiebant, vt vini naturam ostenderent, quæ
secreta reuelat; vnde dicitur In vino veritas: ef-
fingebatur et puer imberbis; interdum puer,
et lætus, quod vinum modicè sumptu hilares,
et lætos homines faciat. Senex etiam aliquando
et caluus propter immodicam bibendi intem-
perie, et quod ex ebrietate arcana plerūq; reco-
gantur, et alijs modis breuitatis causa omis-
sis.

Bellona Dea, quæ ab antiquis Duellona, vt
duellum bellum, dicebatur; soror fuit et vxor
Martis, vt ait D. Augustinus de ciuit. Dei: hu-
ius Deæ Sacerdotes bellonarij dicuntur, qui se
ipso cultris feriebant, et proprio sanguine nu-
men placabant, furentesque vaticinabantur.
Tertullianus, Septimius, et Lactan. in 1. Di-
uin. inst. fingebatur furens Dea flagello pugnas
concire; nunc cū face, nūc tuba bellicū canere.

Beneficium, et Pœna duo numina Deorum
instituta à Democrito.

Bellus

Bessas, siue Bessas Deus, qui oracula quon-
dam dabat. Ammianus libro 19.

Bonus Deus apud Græcos, cuius templum
Pausan. in Arcad. commemorat.

Bonus euentus ab antiquis cultus. Plin. 35.
Euphranoris simulacrum Boni euentus, dextra
pueram, sinistra spicam ac papauer tenens.

Brizo dea apud Græcos existimata, quæ va-
nitijs per somnia præesse credebatur. in pri-
mijs vero Deli culta, cui scaphas offerre con-
sueverant, omnium rerum refertas, priscibus
donatæ exceptis. Lilius Giraldus.

Bubona Dea nuncupata à bobus, vt scilicet
bonos fortunaret D. August.

Cabrus Deus Phaselitarum in Pamphilia,
cui sacra faciebant de pisciculis sale conditis, vt
Iudas, et Zenobius scribunt.

Cabiri Dei habitus, vel ministri potius Deo-
mon, alij Dæmonas existimantur, de quibus fre-
quens fit mentio apud Apollonium, Orpheum,
et Strabonem.

Caca Dea culta Roma, quæ Caci soror fuit,
scribit Lactantius, quæ de furto bouum Hercu-
li fecit indicium; vnde etiam sacellum meruit
Iste Seruio lib. 8. Æneidos.

Calumnix, et Impudentiæ aras Athenienses
consecrassent testis est Theophrastus apud Dio-
genianum. Apelles Calumniam sic effinxit in
pictura. In dextera quidem sedet vir perma-
gnus habens aures, quales ferre Mide feruntur,
manum longè ille protendit accedenti Calum-
niæ.

nix: circum ipsum verò sunt mulieres diæ, hoc est, Ignorantia, et Suspicio. Ex aduerso Calinia videlicet mulier ornata, et pulchra; sed alpena ardens, et in iram, et rabiem concitata; laua facem accensam præferens, dextera adolescentem quendam per capillos trahere videbatur, qui manus ambas ad Cælum tendebat, superosque obtestabatur. Præcedebat vir pallidus, impurus, acutè intuens, his propemodum similis, qui longiori morbo sunt confecti. hunc esse Inuidiam, vel Lituorem facile cognoscas coniectura. Ponè duæ aliæ erant mulieres Calumniæ dirigentes, et adornantes; altera quidem Inuidia, altera Deceptio, vel Fallacia, seu Fraus. à tergo sequebatur Pœnitentia pullas lacerasque vestes induta, quæ retrò caput inflectens, sicut ac lugens, pudore venientem Veritatem excipere videbatur.

Canopus deus cultus ab Egyptijs, cuius originem Suidas, et Ruffinus 11. Ecclesiast. hist. commemorant.

Camafel deus habitus apud Indos occidentales in Mexico Regno. Habetur in 3. p. Hist. Ind. pag. 98.

Carmelus Deus, et Mons à Cornel. Tacito descriptus.

Carna Dea ab antiquis Romanis culta fuit, quam vitalibus humanis præesse putabant, vt ex Macrobio in libro de annis et c. D. August. Cardeam hanc appellare videtur.

Castor, et Pollux, Castores dicti, et Græci dioscu-

dioscouri, Iouis filij ab antiquis multis modis nominati colebantur, vt Cicero, Virg. Plutarchus, et alij meminere.

Carius Deus antiquorum, qui catos, i. acutos homines faceret Aug. in 4.

Ceres dea à gerendis frugibus dicta, et à namibus sub diuersis cognominibus culta, vt Varro, Cic. Pausan. et alij scriptores testantur. Hunc mæsta cum lampade, seu face describitur, sed et papauer illi attribuitur vnà cum spiritum. Interdum etiam matronali habitu cum spiritum, et papauerum manipulo.

Charon Deus infernus. Phurnutus, Virg. alij.

Cibele dea vide infra Rhea.

Cuni sunt dii culti ab Indis occidentalibus, qui sunt lignamine in formam statuæ humanæ, vt etiam Columbus in Hist. cap. 61.

Clementiæ etiam numen venerati sunt antiqui. Vnde Plutar. scripsit in Cæsare, eius Clementiæ templum non ab eius moribus abhorrens decretum fuisse. Claudianus de hac dea scribit.

Cleomedes Athleta ab Astypaleis cultus; prout Plutar. Eusebius, et Pausan. tradidere.

Cloacinam deam T. Tarius Rex consecrauit, cuius simulacrum, vt ait Lactantius, in cloaca repositum. D. August. et T. Liuius 3. ab vrbe cond.

Clotho, Lachesis, et Atropos Parcæ dictæ, quod nemini parcant etiam ab antiquis cultæ

fuerunt, prout Martianus, Hesiod. Cic. et alij scripsere.

Collina dea fuit, cui colles attribuebant; et Vallonia, cui valles, et conualles; vt est apud D. Augustinum.

Communes dei dicuntur, vt Mars, Bellona, et Victoria, quod in bello vtrique parti possunt facere; seu qui cœli certas non habent sedes; sed generaliter à cunctis coluntur. Alij dicunt communes, Solem et Lunam, qui apud omnes sunt.

Concordia dea ab antiquis colebatur; sed in primis à Romanis, qui et eius diuersa templa habuere; prout testantur T. Liuius propè finem noni lib. D. Aug. de ciuit. Dei, Cic. Val. Max. Dion. Ouid. et Iuuenalis. Deam Concordiam hoc modo effingebant, dextra craterem tenebat, et laua nunc cornu copiarum, nunc sceptrum; ex quo fructus exire videntur; sed et imaginibus duabus dextram iungentibus, vt in Aur. Vero. Aristides in oratione pro Concordia Rhodiensibus ita hanc effinxit: Decoram, compactam, benè coloratam, gratiosam, et vndique per omnia sibi quadrantem, et congruentem, decorumque diligentia, ac benignitate in terram delapsam.

Conisalus deus Atheniensium peculiaris; Strabo.

Comus deus fuit conuiuiorum, et commensationum; Philostratus.

Coronis dea in Sycionia culta, Pausan.

Crephagenetus deus Thebæorum in Ægypto, qui

qui immortalis colebatur. Soli enim teste Plutar. nullum Deum mortalem venerabantur.

Culices adorantur apud Indos, ne nocte illivexentur; habetur 3. p. Hist. Ind. cap. 213.

Cunina dea, quæ infantes in cunis tueri credebatur, et fascinum summouere; Lactant. et D. Aug. ex Varr.

Cupido deus ferè ab omnibus nationibus cultus, prout Cicero, Hesiodus, Propert. et alij scriptores, et Poetæ testantur. Effingitur puer amabilis, nunc tristis, et quiescens; nunc volans, et ridens. Nudus etiam pingitur, pennatus, et faciem habens; tenet dextera gladium, vel sagittam, sinistra verò pharetram, et quamplurimas sagittas; et multis alijs modis breuitate causa omisis.

Damia, et Auxesia deæ summa religione ab Epidauris cultæ Herodotus in 5. et Pausan.

Dæmones pro dijs supremis celestibus, et æthereis habiti sunt.

Dereeto Dea Syrorum fuit. Ouid. in 4. Metamorph. et Athenagoras Philosophus in oratione pro Christianis ad M. Antonium, et Commodum, et Plinius 5. nat. histor.

Deuerra dea à scopis denerrendo, quia fruges non coaceruantur sine scopis. D. August. et Varro.

Diabolus adoratur in Regno Calicut in India occidentali Habetur in 1. vol. Nauig. pag. 160. cap. 11.

Diana dea ab antiquis varijs nominibus nū-

cupata colebatur. Cic. Varro, et alij. Dianę imā-
gines vario modo effingebantur, nam aliter, vt
venationum dea; aliter vt queta, et pacifica; ali-
ter ut Luna primę nympharū habitu succinna;
arcu, et pharetra, et iaculis armata; aliter, vt
virgo stans, et c.

Discordia dea existimata à gēribus, ab Ari-
stide his verbis descripta fuit: Discordia, et Se-
ditio, inquit, supino est capite, labijs lucenti-
bus, oculis strabis, putridis, tumefactis, la-
chrymis subinde fluentibus, manibus inconti-
nentibus mobilibusque, gladium intus ad pec-
tus ferens, tenuibus, et obliquis innixa cuius-
que circumuoluunt et reliqua, quę idē scripta
sūt.

Diui potes dei, vt Varro scribit, sūt hec duo,
cælum et terra, animā et corpus, humidum
et frigidum.

Domiducus Deus colebatur, cum domum
sponsa erat ducenda D. Aug.

Domitius deus apud antiquos celebraba-
tur, vt esset in domo noua nupta. D. Aug.

Drimacus Dux fugitiuorū à Chijs vt deus
cultus: hic senex puero se iugulandum dedit
sepultus à Chijs sacello erecto, in somnijs sepe
de fugitiuis Chios monuit, vt scribit Athenę.

Eduſa dea, præsides existimata edulij appellat
Varro D. Aug. hanc Cedulicam deam appellat
in 4. de ciuit. Dei.

Elcoth reputatur vt deus: est. n. homo secun-
dum quandam sectam quo ad scientiā equalis
deo.

Deo apud Indos vol. 1. Nauig. pag. 40.

Enenrhios Deus, vel demon fuit Phænicum
Lamprid. in vita Heliogabali.

Epius, maximus deorū apud Aegyptios in-
terpres; huic Deo attribuebant accipitris ca-
put, aliaque permulta superstitiosa, vt memi-
nit Zoroastes, et Euseb.

Erechtheus Rex cultus ab Atheniensibus;
inde et Erechthide ipsi vocati. Erechthei etiā
sunt in numero deorum habitę. teste Cicerone.

Eternitatem, vt deam coluerunt antiqui, cui
imagine tempus esse dixerunt Pythagorę
et Plato, et Hermes Trismegistus.

Fabulinus Deus dicebatur, cum fari pueri
aspicabantur.

Falacer Diuus pater, vt ait Varro, Falacrem
pauorū deum scribit Alex. lib. 6.

Fama dea ab Atheniensibus teste Pausan; cul-
ta. Plutar. in Camillo; templum etiā famę
constructum fuisse scribit Virgilius in 4. *Æneid*
sic eam describit.

Templū Lybie magnas it fama per vrbes:
fama malum, quo non aliud velocius ullum,
mobilitate viget, viresque acquirit eundo,
parua metu primo; mox se se attollit in auras,
imprediturque solo, et caput inter nubila condit.
Nam terra parens, ira irritata Deorum,
hæremam (vt perhibent) Cæo, Enceladoq; soror
progenit, pedibus celerem, et perniciousis alis:
monstrum horrendū, ingens: cui quot sunt corpore
tot viles oculi subter (mirabile dictu) plume.

Tot linguae, totidem ora sonant, tot subrigit aures.
Nocte volat cœli medio, terraeque per umbram,
Stridens; nec dulci declinat lumina somno.
Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
Turribus aut alcis, & magnas territat vrbes,
Tam filii, prauique tenax, quam nuntia veri.
Fauor deus ab Apelle pulchrè efficitur,
prout his carminibus patet.

Pictor Apellea quid pingis ab arte Favorem?
Vnde illi generis semina nota parum?
Hic genitum Forma, Fortuna hic iactat alumnus.
Casu ille, ille animi dotibus esse solet?
Qui comes assiduus lateri? Assentatio, & coeque.
Ponè subit lentis passibus Inuidia.

Ecqui circumstant? Opulentia, Fastus, Honores,
Leges, & scelerum sapè Libido parens.
Cur factis aligerum? Fortuna elatus ab aura
Aduolat alta, imò nescius esse gradu.
Quare oculis capium pingis? non nouit amicos,
Improbis ex humili cum perit alta loco.
Quid rotula insit? Fortunam imitatur, & insert
Se socium, instabiles quâ tulit illa pedes.
Cur timet, atque extra se se ambitiosius effert?
Occidere animos fata secunda sulent.

Februus deus Pluto appellatus ab antiquis
purgationibus, et lustrationibus funerum.
Ouid. in Fastis.

Febri etiam, vt deæ, multas aras Romani ere-
xerunt ad minus nocendum, vt ex Cicer. Val.
Max. Liuius, Plinio, D. Aug. alijsq; obseruatur.
Ferentina dea fuit, ynde et Ferentini ab oppi-
do

Latij Fereto dicti sunt T. Liuius in 1. decad.
Feronia dea culta plerisq; in locis Italiæ; sed
in primis propè Terracinam.

Fefsonia dea colebatur, vt fesso iunaret. D.
August. in 4.

Fides dea à Romanis culta. Cic. de officijs
lib. 3. Plinius 35. nat. hist. Dion. Alicarn. in 2.
lib. lib. Liuius in 1. et Plutar. auctores. Fides
ungebatur duabus iunctis manibus, interdum
iungunculis duabus dextram dextræ iungen-
tibus. Seruius in 1. et in 8. comentario Ænei-
dos scribit, quod Fidei albo panno inuoluta,
vel velata manu sacrificabatur; per quod osten-
debatur fidem esse tectam et secretam.

Flora dea florentibus frumentis præposita.
Aug. et Varro.

Felicitas ab antiquis dea existimata. Plin. lib.
11. et D. August. ac Dion. lib. hist. 44. à Cebete
Thebano sic fuit descripta. In eminenti quo-
piam arcis vestibulo Fœlicitatem in folio sede-
re, liberali (ait) ornatu comptam; sed non accu-
ræ et florētissimo ferto coronatam. In lu-
mamæ Aug. nomismate sic erat sculta. Fe-
mina erat in folio sedens, dextera caduceum,
sinistra grande cornu copiar tenens cum hac in-
scriptione. Fœlicitas publica.

Forculus, vel vt alij Forulus, et Cardea, et
Limentinus, tres fuerunt existimati dei ianuis,
et hostijs præfecti. D. August.

Fornax dea etiam existimata, quoniam an-
triticum, et eius vsum, farra fornacibus tor-

rebat: unde est dea Fornax constituta, ut Festus, Laetant, et Ouid. in Fastis.

Fortunam deam gentes credidere. de et D. Aug. in 7. de ciuit. Dei scribit. Fortunam certe Deam antiqui dixere non rationabili dispositione, sed ut temerè acciderit sua cuique datione, sub varijs, et diuersis cognominibus colebatur: nam Romani coluisse Fortunam equestrem, Prænestinam, Publicam, Priatam, Breuem, Dubiam, Auream, Virginem, Virilem, Viscatam, Obsequentem, Mammolam, Cæcam, et alijs nominibus apud T. Livium, Val. Max. Laetant, Plutarchum, Cic. Alicarnasem, Plinium, et alios scriptores, atque poetas legitur. Spontanea verò Fortuna à Siculis venerabatur. Plutarch. et Emilio Prob. testibus. Fortuna mulier iuuenis effingebatur à quibusdam inter maris undas vellificas, ab alijs in saxi vertice, montis uè cacumine ventis omnibus exposita, et à quibusdam alijs rotæ insistent. Fecerunt et qui eandem duplici facie formare, nigra altera, altera alba, bonam malamque significantes. Alij eandem cum Occasione effingere, hoc est capillatam fronte, occipitio caluam, alatum pedibus, pileq; insistentem, manu nouaculam tenentem, ut in Occasione describitur, et multis alijs modis breuitatis gratia omisis.

Frigha deus Gothorū reputatus. author patris, et voluptatis amator Holms hist. lib. 3. c. 3.

Fulgura dea apud Senecam de superstit. ne fulgura fierent. D. Aug. in 6.

Froes

Froes deus apud Gothos habitus est Holms hist. 3. hist. cap. 4.

Furina dea venerata ab antiquis, cui Dea flamen furialis attributus fuit. Vide Festum, Varro, et Martianum in 2. et Cic. in 3. de nat. deorum.

Genius deus erat, qui præpositum esse, ac non habere omnium rerum gignendarum credebatur, teste D. Aug. lib. 7. ex Varronis sententia. Seruius ita tradit. Genium numen esse, quod nobis nascentibus datur. Serpentis imago. Genius interdum effingebatur, interdum puellæ, vel iuuenili forma, interdum etiam senis, et platani folijs coronabatur.

Glaucus deus marinus, de quo scribunt Pausanias lib. 9. Athenæus in 7. et Strabo.

Guamaonocon deus adoratur ab Indis vol. 2. Naig. pag. 42.

Gratiæ, quas Græci Charites vocant, pro se habita ab hominibus cultæ fuere. Hesiod. Ouid. et alij describunt hoc epigramma.

Gratiæ nuda Charites, nino de marmore: at illas

diua Columna suis adibus intus habet.

Par tribus est facies, qualem decet esse sororum:

Par tribus est ætas, par quoq; forma tribus.

Grata Thalia tamen gemina conuersa sorori,

Implicat alternè brachia blanda soror.

Exprobrat sinem de xtra stupeo, Aglaiaq; sinistra

Diror. & implicitis brachia nexa modis.

Uter pater est genitor, peperit de femine Cæli

Euno-

*Eunomia, & Veneris turba ministra fuit.
Inde alitur nudus placida sub matre Cupido,
Inde voluptates, inde alimenta Dei.*

Hadingus deus apud Gothos factor Belli habitus est; Holoaus. lib. 3. hist. c. 4.

Harpocrates deus silentij apud Aegyptios, qui digito os obsignare videbatur, teste Plutarch. eius imago ita erat efficta. Puer erat imberbis, nudus, qui dextræ indice digito os obsignabat, sinistra verò deorsum caetera sublinebat cornu copiae, serium ad aurem pertingens, frugibus refertum, inter quas eminebat nux pinea. Dei verò caput mitra Aegyptiaca redimiti videbatur, quæ aliquantulum in altum erecta desinebat in duas quasi volucres.

Hebe pubertatis, et adolescentiæ dea Diuus August. Cic. et alij.

Heliogabalus deus peregrinus in primis Phœnicum, cuius Bassianus Antoninus cognominatus Heliogabalus Imp. in monte Palatino Romæ templum construxit, Lampridus, et Herodianus. lib. histor. 5.

Hercules inter deos ab antiquis connumeratus sub varijs, et diuersis cognominibus colebatur, vt referunt Pausanias, Varro, et alij.

Herba adorantur ab Indis vol. 3. Nauigat. pag. 354.

Herem Marteam antiqui accepta hereditate colebant, quæ à nomine appellabatur heredium, Festus.

Hippona dea equorum, et stabuli antiqui vene-

merati sunt. Plutarch. in parallelis, Tertullianus in Apologetico, Fulgentius ad Calcidium, et Plinius castigat. cap. 4.

Honor etiam deus putatus, vt est apud Latantium, et D. Aug. ac Ciceronem 2. de nat. deorum, et Liuium lib. 7. decad. 3. Alcibiades Honorem purpurea ueste depingit, laurea corona. Ita enim cecinit.

Hec depictus Honor, Tyrio velatus amictu.

Horchilaus deus principalis Ciuitatis Mesiandiae orientalis vt in 3. p. Nauig. pag. 307.

Horta dea ab hortando, et incitando dicta. D. August.

Hostilina dea colebatur, cum segetes nouis metis æquantur, vt D. Aug. ait.

Hymenæus nuptiarum deus à Græcis habitus est, vt à Romanis Thalassus; quibus tamen nymphis, et nostri usi sunt. Dictus est Hymenæus, uel Hymen à membrana, quæ et eum dicitur; quæ cum sit claustrum uirginitatis, in nuptijs rumpitur, ut est apud Suidam, et Senecam, et alios.

Pingebatur Hymenæus, ut ex Catullo colligitur, coronatus floribus, et amaraco, dextra facem tenens, sinistra ignem (lutei nelamenis id genus) in pedibus croceos soccos habens.

Ianus antiquissimus Italiæ Deus habitus, et Iunij Rex ab antiquis biceps, et quadriceps uocabatur, ut est apud Macrobius, Suidam, et alios.

Ignis adoratur ab Indis orientalibus; habetur

tur in hist. orient. lib. 1. c. 14. in fine.

Indigetes dei ab antiquis uocati: Seruius 13. Æneid. duplici ratione Indigetes dici asseuerat: uel secundum Lucretium, quod nullius rei egeant; quasi nihil indaga iure: uel certe ait, Indigetes Dei sunt ex hominibus facti; et dicti Indigetes.

Intercido Deus, apud D. August. ab intercedendo securi.

Inuidia dea, quā Græci masculam effingunt effigie hominis male habitū, et ex morbo nondum planē conualecentis, ut apud Lucianum in dialogo Calumniæ. Latini uero scemine forma formarunt, ut pulcherrimē Ouid. in 2. Metamorph. ostendit, ubi et Inuidiæ domum describit, et Inuidia ipsam his uerbis.

*Pallor in ore sedet, maties in corpore toto,
Nusquam recta acies linuit rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua est siffusa venenos;
Risus abest, nisi quem visi fecere dolores.
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis
Sed uidet ingratos, intabescitq; videndo,
Successus hominum, carpitq; & carpitur unda,
Suppliciumq; suum est.*

Locahuna deus adoratur ab Indis, uol. 3. Nauig. pag. 41.

Iris dea, et nūcia deorum ab antiquis habitū sicut Mercurius; sed ille ad pacem ut plurimum, et Iris ad lites et dissensiones. testibus Hebiolo, et Sernio. Eam fingebant antiqui habitu muliebri, uersicolore uel in obsequium expediri.

Iris dea ab antiquis cuncta religione celebrata. Macrobius in Satur.

Ismael Rex Persarum adoratur, tanquam deus à militibus suis, habetur in 2. vol. Nauig. cap. 22. pag. 91.

Iugatinus deus, ut in 6. de ciuit. Dei ex Varro scribit Aug. cum mas, et scemina coniungebantur, colebatur.

Iuno Iouis coniux, ut ait Varro, et is Cæli, et Terra, sic dicta, quod una cum Ioue iuuat. Arnobius, Martianus, Cic. et alij finxerunt ipsam Iunonis Idolon, ut cream forficem præferre, sumpta translatione, ac metaphora ab incidendo capillos forficem: et purum corpus ostendens. Iunonem Apuleius in 10. ita effinxit; mulierem honesta forma, habentem in capite candidum diadema, et sceptrum manu gestantem. Prestatur huius deæ diuersa cognomina, eidem à gentibus attributa interpretari, uariasq; ipsius effigies referre, sed breuitatis gratia omittunt.

Iuppiter deus, quem diuersis nominibus nā capatū Nationes ferē omnes sibi deum cōstituerunt, et apud se natum dixere, prout scribit Eusebius Cæsariensis lib. 3. Euang. præpar. 3. Non solum tres Ioues fuisse, duos in Archadia, et tertium in Creta natos. teste Cic. de nat. Deorum, sed trecentos memorant scriptores, quorum nomina, et cognomina longum esset referre. Iouem varijs modis antiqui effingebant, pro diuersa illi potestate attributa. Sed eius illud in primis simulacrum sedere fingebatur, ut stabili-

lis virtus, incommutabilis ostenderetur. Nuda
verò superiora, et aperta habere videbatur,
quoniam ipsum conspicuum esse existimabant
in intelligentijs, quæ dicuntur, et coelestibus
mundi partibus: inferiores autem Iouis partes
velatas, et obrectas; quia minus apparere,
nec planè videri putabant, ab ijs scilicet, qui
creati sunt in partibus inferioribus. Contine-
bat verò læua sceptrum, quia in sinistra corpo-
ris parte, ut volūt Phyci, extum maxime prin-
ceps, et spiritale subsistit cor. Rex enim mun-
di, et opifex, hoc est intellectus vel mens.
Dextra vero nunc Aquilā protendere vide-
tur, nunc Victoriā. Et quidem Aquilā, quod
Iuppiter ita superioribus, et coelestibus impo-
ret, ut aquila cæteris auibus: Victoriā verò,
quoniam omnia ei subiecta, atque deuicta sint.
Hæc quidem partim ex Porphyrio, et Phurne-
to Philosophis, partim ex Eusebio, Theophilo,
et Suida. Pausanias verò in Eliacorum priore
Olympiū Iouē sic describit: Sedit in solio ex au-
ro, et ebore facto: corona capiti imposita est,
ad oleagineæ frondis imaginem: dextera Victo-
riam, et ipsam ex ebore, et auro profert, cum
tænia, et corona: læua sceptrum tenet affabre
expositum, et omnium metallorum varietate
distinctum: quæ auis scepro incumbit, aquila
est: aurei sunt Deo calcei: pallium item aureū:
in eo cum diuersa animalia, tum ex omnibus flo-
rum generibus lilia in primis cæolata sunt: solia
ipsum auro, et preciosis præfulget lapidibus,
neq;

neque in eo vel ebur, vel ebenum desideratur:
animalium verò formis intercurrente pictura
ornatur. Martiano libro 1. de Nupt. ita in Se-
mon Deorum Iouem effinxit: in capite flammā
et coronam habuisse ait, et super ea velamen
rotulum Mineræ manibus confectum, et vestē
 candidam habuisse, indutum hyalinos amictus
 crebris quibusdam stellis interstinctos: manu
 dextera duos orbes porrigentem, aureum alte-
 rum, ex electro alterum: quæ figura, rotūda sci-
 licet, virtutem providentem, atque viuificam
 significari, testis est Porphyrius. Læua verò chely
 emneaphthongo inniti videbatur, calces habere
 videtur, et calceis fusciam premere. hæc figuræ
 imagine Martiano totius naturæ prælidem Iouē
 significasse videtur. sed enim, et pro varia il-
 lorum, quæ habere veteres potestate existimabāt, va-
 riè formabant. aliter enim Fulgens, et Fulgura
 Iuppiter: aliter Tonās, et Fulminator, et Sta-
 tus effingebatur, et plerumq; pro arbitrio Prin-
 cipū, vati, et pictorū. Quos ego non referam.
 Iustitia dea, quam Astræam Græci à patre
 nuncupant. Hanc finxerunt Astrologi signum
 in Cælo, Virginem. Dea hæc ita à Chrysippo
 describitur in 1. de honesto, et voluptate, ut à
 Gellio lib. 14. refertur. Imaginem inquit Iusti-
 tiæ fieri solitam, forma (ait) atque filo virgi-
 nali, aspectu vehementi, et formidabili, lumini-
 bus oculorum acerbis: neque humilem, neque
 atrocem, sed reuerendā cuiusdam tristitiæ di-
 gnitate. Pausanias verò ita depictam ait in arca
 Vu 2 Cypse-

Cypseli: At formosa (inquit) illa mulier, quæ
fœda facie alteram sinistra obstricto collo tra-
hit, dextera fuisse codit, Iustitiam significat, quæ
iniuriam male multat. Iustitiā apud Ægyptios
sine capite fuisse Alexander scribit. Eam autem
effingebant per manum sinistram porrecta pal-
ma discapedinatum; propterea quod sinistra,
genimina pigritia, nulla calliditate prædita vide-
tur. Et ideo æquitati aprior, quàm dextera, ut
Philippus ait in Symbolis. Nostri nunc pictores
examine laneis, vel stateris, nunc et securum, ac
virgarum fasces, nunc his vel illis insigniunt.

Iuturna Nympha culta, et à iuando appella-
ta, ut Varro, et Seruius attestantur.

Lactucina etiam deam colebant veteres,
quæ lactescentibus frumētis, ac segetibus præ-
esset. Sunt qui Lacturnum apud D. Aug. legat.

Lares Dei domestici ab antiquis venerati.
Macrobius, Plutarchus. Quid, et alij: scribit Arnobius,
Lares vicorum, atque itinerum deos esse; Higidius
verò rectorum domuumque custodes.

Lateranus Deus focorū creditus, sic dictus
(ut prodit Arnobius) quod ex laterculis tra-
dis antiquis, aut ex quacunque materia focos
fabricarent.

Lauerna dea furum, qui (ut Festus ait) ob
id lanterniones dicuntur. Lucidius, et Varro.

Leones adorantur ab Indis vol. 3. Nauigat.
pag. 307. litera F.

Leuana dea, quæ natos de terra leuat infan-
tes, teste D. August. Moris verò fuit, ut natos
infans

infans ab obstetrice in terra statueretur, ut Ma-
crobius ex Varrone docet.

Libentina dea fuit, cui nomen factum à libi-
dine ait D. August. Varro tamen de lingua lat.
libendo deducit: et Venerem esse significat,
quæ et Lubentina dicta est.

Libertas in primis à Romanis dea habita, et
cultea est, ut qui maxime ei studerent ab eo vide-
retur tempore, quo in libertate se se vindicaue-
rat. Liuius, Cic. et Dionys. hist. lib. 43.

Luna adoratur ab Indis orientalibus, ut ha-
betur in hist. Ind. orient. lib. 1. c. 14. in fine vi-
de supra ver. Diana.

Manes Dei inferi, quasi boni dicuntur à sup-
pliciter eos venerantibus, propter metum mor-
tis ut Immanes quoque pro valde non bonis di-
cuntur. Elius Stilo, Festus, Cato, et Martianus.

Manturna dea adhibebatur, ut cum viro no-
ua nupta maneret. Cic. et Liuius.

Marica dea Minturnensium. August. libr. 2.
de ciuit. Dei cap. 22. Cic. Lactant. et Plutar.

Marinorum deorum ingens turba fuit, quo-
rum Princeps Neptunus.

Mars Deus à nationibus, et præcipue à Ro-
manis summo cultu veneratus, multisque nomi-
nibus appellatus; ardens effingebatur, nunc in
equo armatus cum hasta, et flagello. Illi etiam
interdum gallus ob militum vigilantiam appin-
gebatur. Isidorus Martem scribit nudo pecto-
re effingi solere, quod quisque in bello sine cor-
dis formidine obijcere se debet.

Materas deas cultas ab antiquis legitur, quibus hasta dicabantur, et affigebantur. Lilius Gyraldus.

Matlacuie Aquarum dea culta apud Indos in Mexico p. 3. hist. Ind. cap. 223.

Matura dea fuit, quæ maturefcentibus frumētis præesse dicebatur. Cic. et Liuius.

Meditrina dea à medendo denominata ab antiquis colebatur. Varrone, et Festo testibus.

Mellona dea mellificationis fuit D. August. in 4.

Mena dea fuit, quæ fluoribus menstruis mulierum præesse putabatur. D. Aug. lib. 7.

Mens à Romanis, ut Liuius, et Cic. tradunt, consecrata, ut mentem ea bonam concederet: quod et D. Aug. non semel asseruit, et antequam Lactantius, Ouid. in Festis et Propertius.

Mephitim deam antiqui putauerunt odoris tetri. Cor. Tacit. lib. 19. et Priscianus lib. 7.

Mercurius deus sermonis ab antiquis credebatur, ac nuncius deorum, varijsque cognominibus appellatus à populis cultus fuit, ut D. August. Cic. Arnobius, Phurnutus, Tertullianus, et alij tradunt. Lucro etiā, et mercimonijs Mercurium præfecerunt antiqui, eidemque Romani mense Maio rem diuinam faciebant, eiusque statue plerique marsupium suspensum adhibebant, ut Macrobius, et Suidas notant. In libro antiquitatum Mercurij imago sic effingitur. Filo corporis iuuenili, facie imberbi, cum alis super aures: nudus totus, præterquam quod in dorso

dorso palliolum habere videbatur: dextera marsupium continebat, quod supra caput hirci iacebat: sinistra verò caduceum præferebat, et ad pedes illius gallus, et hircus suberant. Pingitur quandoq; cum galero alato, et cū talaribus, et peraso in pedibus, et alijs modis, qui omittunt.

Methotin Magus deus habitus apud Gothos Holius. lib. 3. hist. c. 4. Qui agnitus à populo fuit occisus.

Minerva dea sapientiæ, et prudentiæ, ac artium dicta, sub varijs cognominibus à gentibus colebatur. Cic. Liuius, Dionys. et Pausan. ac alijs auctoribus. Effingebatur varijs modis, vultu in primis virili, et truculento. teste Phurto. Alij armis insignem oculis toruam, et glaucam, cum hasta prælōga, et Chrystallino clypeo effecere: omniaque hæc mysticè prudentis, ac sapientis dicunt significare naturam.

Minutius deus apud Romanos legitur. Festus, et Lampridus in vita Commodi Imper.

Misericordiam cultam legimus: unde Misericordiam aram Athenienses habuere, ut Pausan. alijque tradunt.

Mozim deus adoratur in Regno Benomata p. apud Indos occidentales habetur 1. vol. Naug. pag. 393. litera. c.

Momus deus conuicij, et maledicentiæ, ac reprehensionis. Hesiod. in Theogon. et Lucianus.

Murcea, uel Murcia dea delidæ existimata. Myiagnus deus muscarum dictus, quem invocantibus nihil molestiæ muscas inferre dice-

batur. teste Pausania.

Nascio, seu, ut alij tradunt, Natio dea est, quæ nascentibus præesse credebatur. Cic. in 3. de nat. deorum.

Natagai numen quoddam pro Deo Tartari colunt: putantq; illud Deum esse terræ, quæ seu ram de ipsis, et filiis eorum, de fructibus, acque gregibus pecorum gerat, ex libris, qui de nouo orbe inferibuntur.

Neecessitatis, et Violentiæ facellum in Acrocorintho, quod ingredi nefas fuit, apud Pausaniam, legitur.

Nemesis Ammianus Marcellinus deam esse ultricem facinorum impiorum, honorumque præmatricem, rerum arbitram, et causarum reginam dixit: quam Theologi ueteres fingentes Iustitiæ filiam ex abdita quadam æternitate traherent omnia despectare terrena. Pennas hæc dea fabulosa uetustas aptauit, ut adesse uelocitate uolueri cunctis existimaretur: eidem gubernaculam dedit, et rotam subdidit, ut uniuersitatem regere per elementa discurrens omnia non ignoraretur. Macrobius uero Nemesis contra Superbiam coli, esseq; Solis potestatem arbitratu est: cuius hæc natura sit, ut fulgentia obscuret, et quæ sunt in obscuro illuminet: sic etiam Nemesis, nunc erectas mentium humanarum ceruices opprimere, et eneruare uidetur: nunc bonos ab imo suscitans, ab bene uiuendū extollit, Nemesis Rhamnusia, et Adrastra, eodem diuersis de causis sic appellatur. Plerique etiam

etiam Nemesis esse uim fortunæ existimauere.

Nemiam deam funerum commemorant Festus, Augustinus, et Varro.

Neptunus deus ab antiquis sub diuersis nominibus colebatur, variisque modis pingebatur: nunc pacatus, et tranquillus; nunc commotus; nudus etiam cum tridente, et conca; et sic in veste cærulea, idest cyanea, ut Phurnutus ait. In quibusdam numismatibus Vespasiani, et Adriani, quæ habebant à tergo has literas NEPT.

hoc est Neptuno reduci; pulchra uero erat imago nudi stantis, in leui humeri tergo propendebat amictus, dextera trilorem scuticæ, læua elatum tridentem tenebat. De Neptuno plura dicta fuerunt apud scriptores.

Nereus deus marinus ex mari, et terra natus; Nereidum Nympharum pater, mirifice laudatus ab Hesiodo in Theogonia.

Nixi dei dicti fuere ab enitendo idest pariendo, Festus.

Nodotus deus sic vocatus à D. Aug. ab alijs Nodinus, qui nodis geniculisque culmorum præfectus putabatur.

Nemiam deam funerum commemorat Festus, et D. Aug. ex Varrone.

Nonensiles dei à Sabinis Romam deducti existimantur, atq; ijs à Tatio Rege ex voto edes dicatæ fuerunt, sic dicti quia nouissimè in deorum numerum sunt collocati.

Nox etiam ab antiquis culta fuit, ut Hesiodus, et Scatius Papinius lib. 2. Theb. testantur. No-

Item veteres mulieris forma effinxere, nigris
expansis alis, quæ volare videretur. Manilius
libr. 5. nostro verò tempore stellatum Cælum
obscuratam cum Luna effingunt, quæ noctis
symbolum putatur. Pulchra est apud Pausan.
in Eliacis descriptio Noctis, Mortis, et Somni,
his verbis: In altero vero arce latere, quod est à
leua, ordinem operis in orbem oculis persequē-
ti, scæmina expressa est, puerum consopitum la-
ua album sustinens, nigrum dextera; et hunc
dormientis effigie, distortis utrinque pedibus,
inducant inscriptiones. quod facile tamen, ut ni-
hil scriptum sit, conijcere possis, eorum puero-
rum vnum Mortem esse, alterum Somnum: mu-
lierem illam Noctem utriusque nutricem.

Numeria dea, quæ numerare docere crede-
batur, vel ad numeros pertinere. D. August.
auctore.

Nundina dea antiquorū, ut scribit Macro-
bius à nono nascentium die nuncupata, qui dies lu-
sticus vocabatur, quo scilicet infantes lustræ-
bantur, et nomen imponebatur: quod et Festus
scribit, et Plutarch. in quaestionibus.

Nymphis quandoque ut Deis Tempa condi-
ta sunt; quarum plura sunt genera.

Occasionem latini deam fecere. Ausonius
Gallus hoc epigramma ipsam describit.

Cuius opus est Phidie, qui signum Pallados, eius

Quique Iouem fecit, tertia palma ego sum.

Sum Dea, quæ rara, et paucis Occasio nota.

Quid rotule insidis? Stare loco ne quea.

Quid talaria habes? Volucris sum: Mercurius quæ
Fortunare solet, trado ego, cum volui.

Time regis faciem? Cognosci nolo. Sed heus tu,

Occipiti calua es? Ne tenear fugiens.

Quæ tibi munera comes? Dicat tibi: Dic rogo quæ sis?

Sum dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit.

Sum dea, quæ facti non factique exigo pœnas.

Nempe ut paniteat: sic Metanea vocor.

Modò dic, quid agat tecum? Si quando volau,

Hæc manet: hanc retinent, quos ego præterit.

In quoq; dum rogitas, dum percunctando moraris,

Elapsam dices me tibi de manibus.

Ochilubo est deus magnæ venerationis apud
Indos orientales in 3. p. Nauig. pag. 278.

Oceanus deus, et ipse maris, cœli, et terræ fi-
lius ab Hesiodo dictus.

Oden deus cultus apud Gothos, eo quod sit
auxiliator in bello Holoaus lib. 3. hist. c. 3.

Ogoas nomen dei apud Caras, qui Milasan
colebant, in cuius dei tēplo fluctus, et procel-
la apparebat, et perinde terrorem incutiebat.

et Pausan.

Ometochtli deus vini in Regno Mexic. apud
Indos in 3. p. hist. Indiæ occidentalis. c. 223.

Orbona dea erat, ne nos orbos faceret. Pli-
nius, et Arnob.

Ossilago dea solidatrix ossium, ut ait Arno-
bius lib. 4.

Pales, teste Festo, et Seruio, dea Pastorum
vel pabuli habebatur. Ouid. in Fastis, Virg.

et Varro.

Palicus deus, qui deus esset Macrobius ostendit in lib. 5.

Palmytius Ægyptiorum Deus, ut est apud Hesychium.

Pammyles deus apud Ægyptios. teste Hesychio Priapo similis.

Pan deus pastoralis teste Luvio. Hunc deum Arcades colebant, non tamquam sylvarum Dominum; sed vniuersæ substantiæ materialis dominatorem, ut ait Macrobius.

Panda dea dicta, ut scribit Arnob. quod Romulus in iaculi missione cunctorum præfuerit viribus.

Panniculum rubeum adorant populi Aquilonares Olaus Magnus in hist. gentium lib. 3. c. 2.

Partunda dea parientum, Lucinam alio loco leges.

Patalenam eam deam existimabant, quæ præfuerit segetibus, cum spicæ, et folliculi pacis essent, ut scilicet spicæ exire possint. D. August. et Varrone.

Pataicos, siue Patēcos deos Phænices vocabant, quos in triremium proris circumferre solebant Pygmæorum quadam, (ut ait Herodotus,) imagine.

Pauentina dea antiqui constituerunt, ut auctoretur ab infantibus panorem. auctore D. Aug.

Pauor, et Pallor dei à Tullo hostilio figurati et culti, ut Lactantius scribit, et D. Aug. Panorem quoque à Corinthijs cultum fuisse scribit Paulus, in Corinthiacis.

Paupertas, et Ars à Gadareis cultæ, teste Arno. Quod videlicet Paupertas ad artes committendas industriam, et hominū ingenium acuit.

Pax fuit ab antiquis culta, et Plutarch. in Cimonē scribit, Athenis Pacis aram dicatam fuisse.

Romæ templum Pacis fuit magnificentissimum, ut referunt Iosephus, Plin. Sueton. et Dion.

Longebatur Pax cum spicis. Tibullus.

Verba Pax alma veni, spicamque teneo, præstas, et pomis candidus ante sinus.

Meridum etiā cum oliua, et nonnumquam citharo coronabatur, quin et cum rosa, ut in aliquibus veteribus nummis videtur.

Pecunia dea D. Aug. dea Pecunia cominabantur, ut Pecuniosi essent.

Pellonia dea, ut scribit Arnobius, pellendo hostium potens credebatur. D. Aug. in 4.

Penates dei à gentibus summa religione culti, Varro, Arnobius, et Dionys. Alicarn. quidam deos patrios esse existimant; alij dei, qui domesticoluntur.

Perficam, et Pertundam deas statuerunt Romani, ut Arnob. docet, et hanc quidem, quod in libellis præsto esset, dum virginali serobe moderentur mariti: illam quod voluptates perficeret inoffensa dulcedine.

Picus Saturni filius à Romulo inter deos connumeratus, ut D. Aug. docet in 4.

Pietas dea quidem et ipsa culta, quæ et ceteros deos colebant antiqui: cuius sacellum ab hostilio dicatam, in quo mulier habitasse dicebatur,

tur, ea, quæ vberibus patrem in carcere aluit.
Festus, Val. Max. et Cic. 1. de nat. deorum.

Pilumnus deus à pilo, quod far sine pilo non
conficiatur. D. Aug. et D. Ciprianus.

Pitho psuadendi dea ab antiquis Græcæ feri
ptoribus celebrata; latini quidam Suadâ, et Sua-
delâ: quidam et leporê dixere, ut auctor est Paul.

Pluto, deus inferorum pluribus cognomi-
bus nuncupatus; de eo plura scribuntur apud
Cic. Varronem, Phurnutum, et alios.

Plutus deus Diuitiarum à gentibus cultus.
Dionysio, Hesiodo, Pausan. et alijs testibus.

Pœna, et Beneficium duo numina deorum
instituta à Democrito.

Pollux, et Castor Iouis filij Castores dicti;
et græcè Dioscouri, sub diuersis nominibus ab
antiquis culti fuere, ut Cic. Virg. Plutarch. et
alii testantur.

Pomona dea, quæ pomis, et fructibus præ-
erat, summa religione à gentibus culta, ut fru-
ctuum fecunditatem asserret. D. August. et
Ovid. Metamorphor.

Potniades deæ dictæ fuerunt furorem facien-
tes. His deabus statim tempore, ut scribit Paul.
et alia patrio ritu faciunt sacra, et intra eas edes,
quæ Megara vocant, lactantes sues mittunt, eas
exacto anno, iisdem ferè anniuersarijs diebus,
apud Dodonâ pascere aiunt. Seruius in Com.
3. Georg.

Populonia dea apud Senecam de superstitione,
ne, ne populationes fierent. D. Aug. lib. 7. Por-

Portunas deus marinus, ut ait Seruius, qui
portubus præest.

Potina dea, præses existimata potionibus in-
fantum, ut notat ex Varrone D. Aug. in 4. de
Civitate Dei.

Praxidicen Dæmonam appellabant gentes,
Hesychius tradit, quæ non modo ijs, quæ di-
mouetur; sed et quæ agantur, finem imponat: et
propterea capita habebat, et miracula. Suidas
vero huius deæ solû caput cõstitui solitû tradit.

Prema dea mater, culta, ut subacta virgo, ne
commoueret, cum premitur. Lilius.

Preces deæ Iouis filiæ ab Homero lib. 9. Iliæ
his versibus expressæ.

Atq; Litæ, soboles magni Iouis, & pede claudas,
obliquoq; oculo medeantur, ut illi;
Ates, celeri præuertitur omnes
gradu, & passim damnum mortalibus affert.
At perô æsturiæ sarturæ damna sequuntur,
Cœliantque suis cultoribus optima semper
commoda, at exercent iram genitoris in hostes.

Eisdem, et Quintus Calaber in Paralipo-
menis commemorat. Sunt, qui ita interpreten-
tur: deas quidem eas claudas, quod qui præce-
ptis genua flectant: item rugis obstitas, ad imbe-
cillitatem designandam: ad hæc et strabis esse
luminibus, quod conuiuere videantur ad ali-
quos: sed postremò necessitate ad supplicatio-
nes deflecti: demum idem Poeta Preces, ut ait
Phurnutus, deas quasdam, claudasq; vocauit,
quod tarde, et vix accedat ad eos supplicandos,
quos

quos ante iniuria effecerunt. At vero rugosas, et strabis luminibus, quod graniter, et ore parum hilariter intueri queant, quos offenderunt, et à quibus veniam deprecantur.

Prosa, vel Prosa, et Postueta dea fuerunt apud Romanos celebratae, quibus et ara, et sacra fuerunt constituta, ob scilicet pariendi desideramina. Prosa enim praesse illis existimabatur, quae rectum, ac legitimum partum edere. Postueta vero ab aegris, et infirmis, et cum pro posterè partus edebatur; Coelius, et Macrobius.

Proserpina dea, quam Varro Lunam esse existimant fragmentis germinantibus.

Proteus deus marinus, hic sese in varias figuras mutare solitus erat, ut legitur apud Herodotum, Diod. et alios.

Providentiam, quam Stoici animum fatidicam faciebant, dea putabatur, ut Cic. de nat. Deorum meminit, et Martianus. Haec mundum, et mundi partes administrare tradebatur, ut optima et frugum materfamilias.

Pulex adoratur apud Indos in Regno Mexic. habetur 3. p. hist. Ind. c. 223.

Pudicitia dea culta est ab antiquis, cuius Romae aedes fuit in foro Boario, et haec quidem Patricia vocata: altera fuit Plebeia, cuius aedicula in vico longo à Virginea posita, ut testatur Livius, Val. Max. Festus, et Propertius.

Pudor ab Atheniensibus cultus Xenophoni in Symposio, et Pausan. effingitur à Graecis mulie-

muliebri forma, et à latinis puerili.

Puri dei colebantur ab Arcadibus, quorum templum erat in colle Pallantio, ad quorum numen iusiurandum Arcades habere solebant.

Quies dea colebatur à Romanis. teste D. Aug. in 4. de Civit. Dei, et T. Livio in 4.

Quecadquaal dens Civit. Chucula in Regno Mexico vol. 3. Nauig. pag. 307.

Quirinus Romulus deus Peculiaris Romanorum, unde Romani ipsi Quirites appellati. Diod. et Festus.

Reges adorant ut dii in extrema parte Aphria versus occidentem, habetur. 1. vol. Nauig. pag. 15. litera D.

Radiculus deus à Romanis cultus, cui extra portam Capenam fanum construxere, Festus.

Rhea, quae ops latinè vocatur, et Cibeles, et Deam mater, et ut Strabo colligit, dea Phrigia.

Rheia mater, Vesta, Idea, Dindymene, Pylaea, Minutia, alijsque nominibus, quae longum est referre. Rhea tympana, et Cymbala adhibita fuerunt, item faces et lampades propter tonitrua, et fulgura, quae pluvijs praevia esse solent; ipsam Rhea pluviarum causam tradunt.

Hic etiam dea cor sacrificabant, significans hanc causam esse vivificare generationis. De qua D. Aug. et alij scriptores plura loquuntur.

Res, quam primò obviat de mane, adorant Indi occidentales ut in 1. vol. Nauigat. pag. 166. litera B.

Rafus simulacrum, ut dei, Lycurgum apud

Lacedæmonios erexisse testis est Plutarch. putabat. n. ille, Risum laboris, et modesti victus esse condimentum.

Rostarus deus apud Gothos immaniſſimus habitus Holand. hist. lib. 3. c. 4.

Rubigus deus, huic deo res diuina fiebat, ne rubigo occuparet segetes. Varro, D. Aug. Plinius, et Festus.

Rana adorantur apud Indos vt dij Piscium 3. p. hist. Ind. c. 223.

Rumina, vel Rumia dea, quæ mamma paruo lo, vt ait D. Aug. immulgere dicebatur, quia rumam dixere veteres mammam. Plinius, Festus et Varro de re rust. 3.

Runcina dea tum placabatur, cum frumenta runcanda essent, i. a terra auferenda. D. Aug. et Varro de lingua lat.

Rufina dea fuit, cui rura committebant antiqui, vt ait D. Aug. quidam hanc Rurinam potius vocarunt.

Salacia Neptuni vxor dea aquar. D. Aug. Festus, et alij.

Salus à Romanis dea, vt à Græcis Hygeia culta fuit. Macrobius, et Liuius in 9. ab vrbe condita. Salus verò effingebatur ab antiquis, mulieris forma, in folio sedentis, pateram tenentis, penès quam ara erat: aræ anguis inuolutus caput attollens. Porro et Salutis augurium Augusti Romanos celebrabatur, quod intermissum Augustum renouasse legitur. De hoc Salutis augurio Cicero, Sueton. Cornel. Tacit. Festus, et Dion.

Dion. lib. hist. 38. et Liuius scribunt.

Sangus Sabinorum deus. Dion. Alicarn. lib. 1. Xanthum nominat D. Aug.

Saron fuit deus Marinus, qui nauticæ arti præesse existimabatur, à quo datum est marino nomen, vt Strabo refert.

Saturnum Cœli filium à gentibus cultum. D. Aug. D. Cyprianus, Cic. et alij scriptores referunt. Fulgentius autem; Saturnus inquit Pollucis filius dicitur, Opes maritus, senior, vt lato capite, falcem gerens, cuius virilia abscissa, et in mare proiecta Venerem genuere. Huic deo insitiones surculorum, pomorumq; educationes, et omnium eiusmodi fertiliū rerum tribuebant disciplinas. Et Cyrenenses cum rem diuinam ei faciebant, sicis recentibus se coronabant, placentasq; mutuo miscebant. Sarcophagi sic Saturnum effingebant. Senem in pileo stantem, qui rotam, vnamq; tenebat. Martianus verò sic eum describit. Sator scilicet Saturnus, gressibus tardus, ac remotor incedit, glaucoq; amictu tectus caput, prætendebat dextra flammium quemdam draconem caudæ suæ vltima deuorantem, quem credebant annumerum nomine perdocere: ipsius autem canicis prumosius niuib; candicabat; licet etiā ille puer posse fieri credebatur.

Securi dei dicti sunt, qui securitatem afferre dicebantur.

Seia dea fuit, vt ex Varrone tradit D. Aug. præposita quamdiū segetes sub terra essent: cū

vero iam essent supra terram, et segetem facerent deam Segetiam vocabant.

Selectos deos vocabant Romani præcipuos, et summates, qui habebant ampliorem potestatem, et celebriores, ac in maiori habebatur cultu, et veneratione. A D. Aug. ex Varrone viginti numerantur, duodecim videlicet mares, et octo feminae Ianus, Iuppiter, Saturnus, Genus, Mercurius, Apollo, Mars, Vulcanus, Neptunus, Sol, Orcus, Liber pater, Tellus, Ceres, Iuno, Luna, Diana, Minerva, Venus, Vesta.

Semidei animas cœlestes credebantur gerere, sacrasque mentes, atque sub humana effigie in totius mundi commoda procreatos antiquitas existimavit, teste Labeone apud D. Aug.

Semones Deos dici voluerunt antiqui, ut scribit Fulgentius ad Calcidium, quos nec cœlo dignos putabant, ob meriti paupertatem; sicut Hippona, Vertumnus, et Priapus, nec terre nos eos reputare volebant propter gratiæ venerationem.

Sentia dea existimata, quæ sententias inspirare dicebatur. D. Aug.

Serpentes reputantur ab Indis, quod habeat spiritus Dei in 1. vol. Nauig. pag. 162. littera. E. et vol. 3. pag. 307. vbi adorantur.

Sentinus deus, qui sensus à puerperio largiri credebatur. D. Aug. lib. 7.

Sol adoratur ut deus ab Indis orientibus ut in hist. orient. lib. 1. c. 14. in fine uide supra ver. Apollo.

Som-

Somnus deus existimatus ab antiquis noctis filius, et mortis frater dicebatur; à Spartianis, ut tradit Pausan. cultus fuit. Describitur sic Somnus à Philostrato; Facie, inquit, resoluta esse videbatur, candidam vestem habebat supra nigram, quasi diem, et noctem indicaret; Cornu in manu tenere videbatur, cum vera somnia immittit.

Sogomombar Can primus deus Idolorum apud Regnum, quod vulgo dicitur del Gran Can, habetur 2. vol. Nauig. pag. 20. cap. 2.

Spes etiam ut dea à Romanis est culta. Liuius in 1. et 4. tertia dec. Origenes libr. 4. aduersus Cels. et Cic. Spei effigies in Adriani Imp. aureo numismate sic apparebat. Fœmina fuit stans iuncta laciniam sinistra manu nonnihil attollens, dextera in cubitum elata pateram proferebat, in qua repositum inerat uelut ciborium. i. ut in floris similitudine, cum hac inscriptione SPES P. R. Quidam etiam spem deam viridi indutam palla effinxerunt, et sedentem supra dolium cum cornice; quidam etiam cū Nemese.

Stata mater, cuius simulacrum in foro colebatur. Festus.

Statilinus, seu Stabilinus, et Statanus Dei præfides, et assistentes pueris, ut Lactantius ait. Alij educationi adscribunt eo videlicet tempore cum standi, et consistendi potestatem habere incipiunt. Varro lib. 1. de pueris educandis.

Strenua dea, quæ et Strenia dici uidetur. D. Aug. à strenuè faciendo denominatam dixit.

Xs 3 Sylus

Sylus adoratus à Lituaniis refert Olaus Magn.
lib. 3. cap. 1. hist. gentium:

Subigus deus pater uocatus, qui adhibebatur, ut uirgo à uiro subigeretur.

Sydera adorantur pro dijs paruulis; dii autem maiores habentur Sol, et Luna ita in 1. uol. Nauig. pag. 351. habetur apud Indos.

Tacita, et Angenor dea silēij, ut Macrobius in Satur. et Plinius in 3. testantur.

Tages deus habitus apud Etruscos, Aruspiciā inuentor, ut Lucanus, et Val. Max. ac Cic. in lib. de Diuin. ostendunt.

Tambarane deus Indorum occidentalium in Regno Calicut factus ad imaginem Bonis, aut uiculi habetur in 1. uol. Nauigat. pag. 142. littera. F.

Tanais dea colebatur ab Armenijs. Strabo lib. 11.

Tambarme deus est lapis ouo similis, quod geritur ad Collum, adoratur in Regno Narlinga apud Indos uol. 1. Nauig. pag. 302.

Taraxippus deus cultus ab Eleis, cuius ara erat in stadiodromo, et quem aurigae colebant; eius numen esse putabatur, ne turbaret equos currentes. Pausanias in Eliacis.

Terminus deus, cui à Numa Pompilio Rom. Rege secundo sacellum in colle tarpeio erectū fuit, eidemq; nullum animatum sacrificabatur, sed liba tantum, pultes, et frugum primitiae, D. Aug. et Dionys. Alicarn. lib. 2.

Tenes deus Tenediorum Cic. teste.

Tere

Terram, Tellurem, et Tellumonem, terrae deos consecrauere Romani, et Graeci: D. Aug. lib. 7. et Varro.

Thalassius deus nuptiarum à Romanis habitus, sicut à Graecis Hymenaeus. D. August. et Plutarch.

Theagenes athleta à Thasijs pro deo cultus fuit. Plutarch. Eusebio, et Pausan. testibus.

Thesphorus quoq; ut deus à Pergamenis colebatur, auctore Pausan.

Tezcatleuca deus prouidentiae apud Indos 3. p. hist. Ind. c. 79.

Themis dea, quam antiqui putabant eam esse, quae hominibus praeciperet id petere, quod fas esset. teste Festo.

Thor deus cultus à Gothijs; ponunt eum domum Caeli, et aeris facientem pluuere, et redudentem fructus terrae Holaus lib. 3. hist. c. 3.

Tinea adoratur apud Indos in Regno Mexico, ut habetur 3. p. hist. Ind. c. 223. ut custodiatur eorum panni.

Timorem Lacedaemonij coluere, ut ait Plutarch. in Cleom. Pingebatur cum capite Leonis, ut in scuto Agamemnonis, Pausan. scribit. Legitur apud Lacedaemonios, Ephoros Timoris sacellum costruxisse propè trinium, quo ipsi tribunal habebant, ut essent caeteris maiori formidini.

Tonitruum, lampades, sagittae adorantur pro dijs apud Indos hist. Ind. 3. p. cap. 223.

Triton deus Marinus Neptuni filius, ut canit Hesiod.

Tutallina dea celebrata à D. Aug. et Varro-
ne ad tutandas, et custodiendas segetes collectas.

Vacca dea habitans apud Indos orientales in
Regno Calicut lib. 1. hist. orient. c. 14. in fine.

Vagitanus deus, qui infantum uagitibus præ-
esse credebatur, ut ex Varrone D. Aug.

Vagnostus deus apud Gothos habitus fuit
facto Belli Holms hist. lib. 3. c. 4.

Venus dea generationis, et uoluptatis, ac for-
mæ credita ab antiquis, et sub uarijs cognomi-
nibus culta, prout Varro, Cic. Macrobi. Heliod.
et alij testantur. Veneris simulastra uarijs
diuersisq; modis effingebantur: nunc puellam
in concha à mari exeuntem: nunc ut mulierem
manu concham tenentem rosas, floribusque co-
ronatam: curru etiam uectam aliquando colum-
bis, interdum cygnis tracto: quandoque cum
argenteo speculo, et cum sandalijs inauratis et
aureis fibulis, et multis alijs modis breuitatis
causa omisissis.

Veritas dea existimata à gentibus, temporis
filia, et uirtutis mater dicta, prout dicit Plu-
tarch. in quæst. fingebatur, ut Philostratus in
Amphiarao scribit, Virgo niueis induta uesti-
bus. Hipocrates uero in quadam ad Philopoe-
menem epistola hoc modo describit: Mulierem
pulehram, magnam, simpliciter ornatam, illu-
strem, ac splendidam, cuius oculorum orbem
puro lumine nitent, ut astrorum, ac stellarum
fulgorem imitari uiderentur.

Vertanus deus, etiam Ianus dictus est, Var-
rone

tone Quid. et Donato testibus.

Vespertilliones adorantur ut dij apud In-
dos in Regno Mexico hist. Ind. p. 3. cap. 223.

Vesta dea ab antiquis fuit multa ueneratione
cultâ, nunc eam ignem, nunc terram existiman-
tibus, ut docet D. Aug. lib. 4. de Ciuit. Dei.

Pingebatur Vesta mulieris forma sedentis,
et gestantis tympanum, quod terra ventos intra
se contineat.

Vestibulares seu Præstrutores dei coleban-
tur ab antiquis in præstructionibus edificiorum
apud Pausaniam in Attic.

Victoria pro dea à latinis, et Græcis culta
fuit. Lilius, Cic. Dionys. Alicarn. et alij. Ab an-
tiquis effingebatur, ut in nummis antiquis, et
marmoribus cernebatur, alata, volans, coronâ,
vel palmam proferens.

Victolopuchili deus belli apud Indos 3. p.
hist. Ind. c. 79. deus belli habetur.

Virginensis dea adhibebatur in nuptijs à Ro-
manis, quæ virgini Zonam solueret, ut Græcis
Lysizona Diana. D. Aug. in 6. de Ciuit. Dei.

Vetula Aurea adorabat à Lituanis, et à Mo-
scouitis, ut refert Olaus lib. 3. c. 1. hist. gent.

Viriplaca dea culta à Romanis, quæ nomen à
Placidis uiridis assecuta fertur. Nam ut Val. Max.
lib. 2. scribit. Quoties inter uirum, et uxorem
iurgia intercesserant in sacellum deæ Viriplacæ
ueniebant: qui ibi inuicem locuti, quæ uolue-
rat reuertebantur.

Virtus dea à Romanis culta. D. Aug. Li-
uius, Val. Max. Plutarch. et Lactantius aucto-
res. Virtus varijs imaginibus ab antiq. descri-
bebatur; nunc enim matronali habitu honesto,
inaffectatoque; nunc quadrato saxo insistentē.
In M. Val. Acilij Triumviri peruetusto numis-
mate hac forma apparebat: Mulier erat colum-
næ læuo mixta cubito, dextera serpentem tene-
bat. In altero quidem Gordiani Imper. mascu-
la fingebatur hoc pacto, Imago erat senis bar-
bati stantis, nudi, clauæ intendentis, cū Leonis pel-
le brachia aduoluta cum hac inscriptione.

VIRTUTI AVGVSTI.

Virtunus Deus, qui vitam à puerperio lar-
giri credebatur D. Aug. lib. 7.

Volumnus deus, et Volumna dea, dei nuptia-
les, vt bene coniungerentur. D. Aug. reffe.

Volupia dea existimata, quæ à voluptate, vt
D. Aug. ait appellata est. De eadem Varro, et
Macrobius scriplere.

Voltumna dea Etruscorum, ad cuius fanum
frequens Etruscorum concilium aliquando fa-
ctum legitur apud Liuium.

Volutina Dea, folliculorum inuolueris, et
inuolumentis segetum præposita D. Aug.

Vulcanum deum existimatum à gentibus, et
cultum testantur Varro, Cic. Seruius, et alij.

Zamolxis deus cultus à Getis, quibus et le-
ges tulit, vt in 4. Herodotus prodit. Possent
plures alij dij hic referri, quos breuitatis gra-
tia omitto: nam Mexicæ perhibent fuisse bis
mille

mille deos, qui vt plurimum ex ligno, saxis, aut
lato formabantur; quorum alij erant solidi, alij
concaui. In concauis latebant sacerdotes: ora-
ntia reddentes, plebem, et populum decipien-
tes; de quibus mentionem facit F. Didacus Va-
lades ordinis minorum de obseruantia in sua.
Rhetorica Christiana p. 4. cap. 7. Ex quibus
suis patet Deum verum esse trinum, et vnum,
alios verò falsos, vt dixi supra tit. de Deo.

DE SACRIFICIIS
IDOLATRARVM.

DICTUM est supra de Idolis et falsis dijs gen-
tium; sequitur modo videre, vt integra hu-
ius rei cognitio habeatur, de sacrificijs, quæ ip-
so offerebantur: et antequam specialiter de his
agamus; notandum est primò, quod offerre sa-
crificium est de iure naturæ; quia in qualibet
parte, et apud quaslibet hominum nationes sem-
per fuit aliqua sacrificiorum oblatio: quod au-
tem est apud omnes, videtur naturale esse: Adā
autem et alij iusti Deo sacrificiū obtulerunt se-
cundum sui temporis congruentiam Greg. lib.
4. Mor. 1. 2. licet de omnibus scriptura non fa-
ciat mentionem: naturalis. n. ratio dicat homi-
nē, quod alicui superiori subdatur propter de-
fectus, quos in se ipso sentit: in quibus ab ali-
quo superiori eger adiuuari, et dirigi: et quic-
quid illud sit, hoc est quod apud omnes dicitur
Deus

Deus, sicut autem in rebus naturalibus naturali-
ter inferiora superioribus subduntur; ita etiam
naturalis ratio dicat homini secundum natura-
lem inclinationem, ut ei quod est supra homi-
nem, subiectionem, et honorem exhibeat secun-
dum suum modum: Est autem modus conue-
niens homini, ut sensibilibus signis utatur ad ali-
qua exprimenda; quia ex sensibilibus cognitio-
nem accepit. Et ideo ex naturali ratione proce-
dit, quod homo quibusdam sensibilibus rebus
utatur, offerens eas Deo in signum debite subie-
ctionis, et honoris, secundum similitudinem eo-
rum, qui dominis suis aliqua offerunt in reco-
gnitionem dominij. Hoc autem pertinet ad ra-
tionem sacrificij, cuius determinatio est ex in-
stitutione humana vel diuina, et in hoc differt;
quia ex institutione humana alteri quam Deo
soli offertur sacrificium: ex institutione autem
diuina, cum solus Deus sit animarum nostrarum
creator, ac beatificator, ei soli sacrificiorum ho-
nor exhibendus est Exod. 22. Qui immolat disp-
ociderit, preterquam Domino soli. Nam obla-
tio sacrificij fit ad aliquid significandum; signi-
ficat autem sacrificium, quod offertur exterius,
interius spirituale sacrificium, quo anima se ip-
sam offert Deo Psal. 50. Sacrificium Deo spiritus
contribulatus: exteriores. n. actus religio-
nis ad interiores ordinantur. Anima autem se of-
fert Deo in sacrificium, sicut principio sue crea-
tionis, et sicut fini sue beatitudinis: ac solus
Deus est creator animarum nostrarum, in quo
sola

Elo animae nostrae beatitudo consistit: unde si-
cut ei soli debemus sacrificium spirituale offer-
re, ita etiam soli ei debemus sacrificia offerre
exteriora, sicut etiam orantes, atque laudantes
eum dirigimus significantes voces, cui res ip-
sae in corde, quas significamus, offerimus,
Aug. lib. 10. c. 19. de Ciuit. Dei. Hoc etiam vi-
detur in omni Rep. obseruari, quod summum
honorem aliquo signo singulari honorat, quod
neque alteri deferretur, esset enim laesio
maiestatis: et ideo in lege diuina statuitur pec-
catum mortis ijs, qui diuinum honorem alijs exhi-
bent, Exod. 22. et licet aliquibus nomen diuini
sacris sit exhibendum; non tamen fuit per aequalita-
tem, sed per participationem: ideo eis aequalis
honor non debetur; et quamuis templa, et alta-
ria sanctis instituantur, in quibus sacrificia fiunt:
non tamen ipsi; sed Deus eorum nobis est Deus.
Unde sacerdos non dicit offero tibi sacrificium
meum, vel Paule, sed Deo de illorum victorijs
gratias agimus, et nos ad imitationem ipsorum
exhortamur: nec obstat, quod Principibus mun-
dum offerantur munera longe preciosiora, quam
oblatio alicuius animalis; ergo multo magis
angelis, et sanctis potest sacrificium offerri; na-
m quod in oblatione sacrificij non pensatur
solum occisi pecoris; sed significatio, qua hoc
fit in honore Summi Rectoris totius vniuersi;
unde Aug. lib. 10. c. 19. de Ciuit. Dei. Demo-
stratio non exdauertur in nidoribus; sed diuinis hono-
ribus gaudet; soli Deo igitur sacrificium est offe-

rendum; ad quod omnes tenemur, cum sit de lege naturæ; quod cum sit duplex, vnum principale scilicet interius, et ad hoc omnes tenentur omnes. n. tenentur Deo deuotam mentem offerre; aliud est exterius, quod propriè sumptum offertur à Sacerdotibus tantum, qui non solum pro se, sed etiam pro alijs offerunt: quæ oblatio omnium dicitur specialis actus virtutis, cum in lege de his sacrificijs specialia præcepta tradantur; quando. n. actus vnius virtutis ordinatur ad finem alterius virtutis, participat quodammodo speciem eius: sacrificium autem ex hoc quod in diuinam reuerentiam sit, pertinet ad religionem, et per consequens est specialis actus virtutis S. Thom. 2. 2. q. 85. Art. 1. 2. 3. et 4. cū Resp. ad Argum. His ita suppositis, quia templa Deorū (vt ita dicam) diuersoria dicta sunt, quidam dixerunt Ianum Patrem primum in Italia templa struxisse; alij Faunum; alij Iouē apud Cretenses primum templa dicasse ferunt, itaq; ob id inter Deos primum ipsum locum fuisse sortitum; Phœnices Vsonem quempiam primum simulacra igni, et vento statuisse, et templa posuisse prædicant; Phoroneum alij, aut Metropem, vel Æacum Iouis filium tradunt: alij Ceeropem primum in Attica: alij Phryges, qui deæ Phrygiæ templa dicarint. Templi autem partes quatuor dicebantur, sinistra ab oriente, dextera ab occidente, Artica ad meridem, postica ad Septentrionem; dicuntur autem templa esse diuersi generis: nam quædam dicuntur

quod mystéria ibi fiant, aut tueantur; aliqua templa fana dicta sunt, eo quod Pontifices in sacando fati sunt Fanum. hinc prophanium est, quod ante fanum id est, coniunctum fano: hinc prophanium, quod in sacrario pollutum est. Asylum etiam templi quoddam genus fuit, ex quo nullus posset extrahi. Hoc autem non fuit in omnibus templis; nisi quibus consecrationis lege concessum esset. Est et delubrum, in quo præter ædem sit area assumpta Deum causa. Bidental quoque dicebant antiqui quoddam templum, quod in eo bidentibus hostijs sacrificaretur: propè quæ templa erant Fauissæ, locus scilicet, in quo erat aqua seu cellis, cisternisque similibus: vbi reponi erant solita ea, quæ in templo vetustate erant facta inutilia: erat præterea sacrarium propriè locus in templo, in quo sacra reponerantur; sicuti Donarium vbi oblata recipiebantur: erant præterea Deis superis, et inferis aræ consecrata, dictæ vel ab ardore, eo quia inensa victimæ ibi ardebant. Has. n. ad normam quadratas fuisse accepimus, aliquando rotundas; super quas sacrificaturice spitem ex gramine, siue verbenas apponere soliti fuerant. verbenæ. n. in omnibus ferè sacris faustæ habebantur: has ex sacro loco decerpere oportebat. Ipsas enim aras; quoniam et hæ peculiare Deis fuerunt, vt etiam victimæ, suorum numinum fronsibus ornare par fuit, vt Ioui æsculo, Apollini lauro, Mineruæ olea, Veneri myrto, Herculi populo, Bacco hedera pāpinis, et ramis siculneis, Pani

Pani pino cupressu Sylvano et Diti; vel si que
alix alijs Deis conveniebant; Thraces in sacris
hedera coronabantur; Capadoces ambrosia;
Druidæ Gallorum nullum sacrum sine robo-
ris, vel quercus fronde, et vifeo conficiebant;
Ægyptij Papyri flore Deos coronarunt; apud
Persas non solum qui sacrificabat, sed et hostia,
et qui sacris intererat festa ornabatur fronde.
Statuas autem, vel simulacra qui primum statuer-
rit varie discutitur; quidam, n. Telchines apud
Rhodum Deorum statuas primum fecisse vo-
lunt; quidam Etruscos; alij Cadmum Ageno-
ris filium apud Græcos: sunt qui Armodij, et
Aristogitonis primas statuas positas prodant;
alij Ægyptios tradunt, quas statuas, simulacra,
et signa faciebant ex diversa materia, videlicet
ærea, sale, vitro, marmore, creta, argilla, auro,
argento, ere, ferro, chalybe, plumbo, stanno, os-
se, lapillis, ligno nempe cupressi, ebeni, ce-
dri, quercus, radicis oliuz, et aliorum; et de tē-
plis, aris, et statuis satis sit dictū; Hoc vnum su-
perest dicere templorum formas varias fuisse
apud antiquos; nam Solis templum erat rotun-
dum; Iouis tecto coopertum; Vestæ rotundū
ad similitudinē pile; Cælitibus, et Superis alijs
à terra extare volebant; Inferis Deis sub terra
terrestribus media ponebant sæpius; Vitruvius
lib. 1. 3. et 4. dicit. Mineræ, Marti, et Herculi
ædes Doricæ fient. his, n. Deis propter virtutē
sine delicijs edificia constitui decet: Veneri, Flo-
ræ, Proserpinæ, Fontium Nymphis corinthio
genere

genere constitutę aptas videbantur habere pro-
prietates, quod his Deis propter teneritatem
faciliora, et florida, folijsque, et volutis orna-
menta opera facta, augere videbantur instum deo-
rum. Iunoni, Dianæ, Libero, cæterisque Deis,
qui eadem sunt similitudine; si ædes Ionice con-
struatur, habita erit ratio mediocritatis, quod
severo more Doricorum, et à teneritate Corin-
thiorum temperabitur earum proprietatis institutio;
præterea in construendis templis habebatur ra-
tio loci: nam Mercurij in foro; Appollinis, Pa-
trisq; Liberi secundū theatrum; Herculis in ciui-
tatibus, vbi non sunt gymnasia, neq; amphithea-
tra ad circum; Martis extra urbem; Veneris ad Por-
tū, Vulcani è manibus regionibus collocabat
Martis extra moenia: eodē pacto Bellonæ et Cæ-
teris tēpla extra urbem collocata fuere; porro
ut plurimum templā ad Orientē Solem construc-
te, quæ tēpla dicta sunt à contēplatu, seu à tuen-
do: Templū autē tribus modis dicitur, à natura
in cælo, ab auspicijs in terra, à similitudine sub
terra; in cælo ut cōtremuit templū magni Iouis
altisonantis; item magna tēpla cēlitū in terra, ut
Scrupea saxa; Bacchi tēpla sub terra, ut Ache-
rusia tēpla alta Orci saluere. De tēplis satis iam
dictum sit: Videamus modo de Sacerdotibus, ut
sacrificijs Christianorum, et Hebræorum nomi-
na missa facientes, nec hoc in loco misceamus sa-
era profanis, Plato in Dialogo de Regno, Sacer-
dotum inquit genus esse, ut intelligat, doceatq;
quō pacto donaria Deis, et sacra sint offerenda;

item qua ratione uouendum sit, quidue boni sit à Deo petendum: quorum primum locum obtinebant apud Romanos Pontifices, qui creduntur primum à patricijs à Numa Pompilio secundo Rege constituti; et quatuor ab initio creati, quibus subiectus erat Rex sacrorum, cuius uxor Regina sacrorum appellabatur; erant etiam Flamines à Romulo primum instituti, qui etiam subditi erant Pontifici Max. erant tamen omnium rerum sacrarum administratores: erant etiam Romæ Pinarij, et Potitij Hercules Sacerdotes, Potitij. n. primò matutino sacrificio intererant; Pinarij postea extis iam redditis aduenierant; erant præterea Aruales fratres; erant et Augures summo in honore; Salij quoque; Feciales, duumviri sacrorum; Epulones; Titij sodales; Curiones dicti à Curiis, qui faciunt, ut in his sacra fiant; Cupentus quoque porro lingua Sabinorū sacerdos vocabatur; erant etiam Igniferi Sacerdotes, qui ante alios ignem in sacrificijs inferebant: Sacerdotes vestales, et Palatarii quoque Sacerdotes fuere apud Ægyptios, et Græcos, quorum omnium officia describuntur à Giraldo in lib. de Dijs gērium Syntagma 17. per totum. Nunc de sacrificijs agam. Sacrificiū erat quodcumque erga deos officium, quod ritē rei diuinæ faciendæ causā impēdebatur; unde sacrificare est munera Deis offerre; quod erat duplex, aliud publicum; alterum priuatum; publicum pro populo fiebat, quod et popularia sacra dicta sunt; Priuatum quod pro singulis homi-

hominibus et familijs agebatur. fuerunt etiam sacra, quæ peregrina dicebantur; alia erant solemnia, quæ singulis annis præstari erant solita, quæ et anniuersaria dicebantur, quæ annua sacra dicta sunt; Athysia sunt sacrificia, quæ sine summo fiunt, et exigua, qualia sunt inopum, quibus non esset victimarum copia; item erant Hostiæ apud veteres, quæ dicebantur sacrificia, quæ fiebant antequam ad hostem pergerent. Victimæ verò sacrificia, quæ post victoriam de victis hostibus immolabantur; erant et Præcidanæ hostiæ, quæ ante solemnia sacrificia pridie immolabantur; Succidanæ verò sic dictæ, si primis hostijs litatum non erat, alia post easdem deductæ hostiæ cedebantur; Eximæ hostiæ erant, quæ ad sacrificium destinata eximebantur ex grege, vel quod eximia specie, quasi ostendenda numinibus eligerentur; Aruga hostia erat ab ara sic dicta, in qua includebatur; Cauiares hostiæ dicebantur. i. pars hostiæ, quod cauda tenus duceretur, et ponebatur in sacrificio pro collegio pontificum quinto quoque anno: Prodigæ hostiæ dicebantur, quæ consumebantur, unde et prodigi dicti sunt; Bidentes hostiæ, quasi biennes, quia neque minores, neque maiores licebat hostias dare. Istarum hostiarum duo sunt genera (ut refert Trebatius lib. 1. de Religionibus) alterum, in quo voluntas Dei per exta disquirebatur: alterum, quo sola annua Deo sacrabatur: unde et animales hostias vocabant. Erant quoque plura sacrificia,

quorum primum Amburbium dicitur: quod fiebat quoties ciuitas lustrabatur; fuerunt et non alia sacra, quae nonis celebrabantur. Solitaurilia sacra fuere, quae singulo perfecto lustro per censores celebrari mos fuit ad lustrandam Urbem, suae, oue, et tauro; aut verre, ariete, et tauro, qui circa Urbem ducebantur. Amburualia etiam ad Arua, et segetes lustrandas, multa praeter, et caeremonia celebrabatur; unde Amburualis hostia rei diuinæ causa circum arua decubatur ab his, qui pro frugibus faciunt. Lustralia sacra appellabantur, quae quinq; quoque anno, i. lustro peragebantur, aliquando tamen lustralia, pingua significat. Erant quoque apud antiquos nonnullos festos dies; unde Pamilia seu Parilia, Palis deis solemnitas, dies Urbis Romae natalis fuit 12. Cal. Maij: Matralia Iunio mense peragebantur: Megalesia nonis Aprilis: Opalia mense Decembris: Fornacalia 12. Cal. Martij: Terminalia mense Februarij: Consualia 17. Cal. Septembris: Vulcanalia mense Sextili: Vortumnalia mense Octobris: Laurecinalia 10. Cal. Ian. Faunalia Non. Decembris, cum pluribus alijs; quorum ritus quam fuerit superstitiosus et vanus, nihil est quod in praesentia dicam; quia satis superque per se ipsum ostenditur; et haec quo ad sacrificia antiqua: sequitur modo videre quibus sacrificijs vti sint acceperint in praesentia vtantur homines, qui adhuc veri Christi fidem non sunt professi: Legitur in primo Vol. Navigationum pag. 150. cap. 14. 15. quod

quod Mauri in porta Lamech sacrificant Abraham, et Isaac, occidentes ad orientem plures verberes, quos assabant, et eos manducabant, sumitur in eodem 1. vol. Navigat pag. 314 l. F. Rex prouinciae. Qui lacera se ipsum sacrificat Idolo sibi mortem inferens sacrificando, et hoc semper transacto tempore duodecim Annorum Regni sui.

Item pag. 343. l. F. in prouincia Bisnagar certo die in anno portant in medio duorum curuum Idolum per ciuitatem cantantes plures laudes, pluresque pro sacrificio se ipsos interficiunt.

Item pag. 163. cap. 21. legitur quod in Regno Calicut adoratur Diabolus, cuius sacrificium offertur.

In secundo Volumine Navigationum pag. 14. cap. 36. legitur quod in prouincia, quae dicitur Tanguth, in natiuitate alicuius filij masculi propterea offerunt filium illorum Idolo, ad cuius honorem domi singulis annis nutriunt arietem, quem sacrificant Idolo; postea magno gaudio conuocatis cognatis, et amicis eum sic assatum comedunt.

Item pag. 17. cap. 55. legitur quod quidam populi dicti Bachli in Regno Regis vulgo nuncupati il Gran Cani sacrificant plures verueces habentes capita nigra cum thure, et ligno aloae.

In tertio volumine Navigationum cap. 12. pag. 186. Indi in populo dicto di Lazero, antequam accedant ad bellandum, imposito laminae

super petram prolatis quibusdam verbis sacrificant suis Idolis.

Item pag. 188. cap. 15. in Insula sacrificiorum, Indi sacrificant Idolis eorda hominum, eodem modo sacrificant in Regno Temistitam, ut in eodem vol. 3. Navigationum pag. 273.

In eodem volumine 3. Navigat. pag. 384. habetur, quod in Regno nuncupato Peru sacrificant Idolis quandoque proprios filios lauant vultum Idoli sanguine filiorum suorum. et pag. 340. habetur, quod sacrificant inimicos captos in bello occidentes eos offerunt Idolis. Item pag. 52. Indi Diabolo sacrificant.

In lib. 3. Historie gentium et naturæ cap. 7. sacrificabant Gothi Deis novem species animalium, quibus addebant quandoque corpora hominum.

Possent preterea plura alia sacrificia pluresque ritus gentium hic apponi; sed brevitatis causa omitto: de his videre poteris per te in

literis scriptis ex partibus Indiarum Orientalis noui nuncupati à Reuerendis patribus societatis Iesu, moribus, et doctrina clarissimis.

EPILOGVS TOTIVS OPERIS.

ICENDVM igitur videtur, ut brevis eliciatur conclusio ex supra dictis in tota presenti Summa, quod omnis religio proficiscitur vel à naturali lumine, vel supernaturali, vel abutroque. Religio, quæ solo lumine naturali continetur, aut à veris principiis humanæ rationis provenit, aut à falsis originem habet. prima dicitur traditio Philosophorum; altera distinguitur, quia aut pendet à falsis tantummodo rerum naturalium principiis, vel à falsis habetur Dæmonis principiis arte inuētis. prima dicitur Astrologorum superstitio, et ostentantium diuinandi peritia: altera dicitur Idolatria. Si aut à lumine super naturali religio sit accepta, nulla alia, quæ lumen naturale transcendat, præter veteris, et noui testamenti legem inuenitur; et tunc aut solum vetus testamentum probatur: aut noui peruertitur et deprauatur, aut vtrumque confunditur. prima dicitur religio Iudæorum; altera Hæreticorum; tertia Mahumetanorum; aut nulla istorum suscipitur, et talis dicitur secta Ateistarum: de singulis modo breuiter dicemus, easque pro viribus omnes cōfutabimus; deinde demonstrabimus religionem Catholicam, quæ profitemur verissimam, eamque amplectendam esse.

Primo dicemus de sectis Philosophorum
Secundo de Astrologis, et Diuinatoribus
Tertio de Idolatris
Quarto de Iudæis
Quinto de Hereticis
Sexto de Mahumetanis
Septimo de Atheis

Philosophorum Religio. vana.

Quod igitur pertinet ad primum, dicendum est Philosophorum traditionem ad salutem non sufficere; quia solo naturalis rationis lumine ducti, quicquid de religione dixerunt, vel imperfectum, vel incertum, vel erratum est; nam cum finis hominis in visione Dei consistat, quod quidem ipsum naturalis ratio non potest inuenire, quandoquidem ipsius cognitio per sensibilia haberi nequeat: præterea cum male intellexerint de ultimo fine hominis, de creatione mundi, de immortalitate animæ, debirunt quoque Deo honorem exterioremque cultum nescierunt.

Nos verò dicemus ultimum finem hominis non esse in hac præfenti vita; quia finis hominis est beatitudo, quæ cum sit summum bonum, non admittit secum aliquid mali; cumque sit per se sufficiens bonum, oportet illa acquisita nihil amplius homini deesse. Sed quis in hac vita inueniri potest? quæ ita sibi sufficiat, ut re nulla indigeat, et ab omni infortunio maloque sit illesus, ac tutus: cum humana natura sit multipliciter serua, multisque casibus ac detrimentis obnoxia. Præterea beatitudo cum sit ultimus finis, est

quies

quies cordis humani. Omnes autem homines naturaliter scire desiderant; et ideo hoc desiderium cum sit natura insitum quiescere non potest, donec ad optatam perueniat cognitionem. Maxima vero sunt ac penè infinita etiam in rebus naturalibus desiderata, quorum cognitionem nunquam humanus assequitur intellectus; Si ergò intellectus noster, caligat ad naturalia, quanto minus ad supernaturalia penetranda poterit eleuari. Præterea si nulla alia beatitudo, nisi quæ in humanis haberi potest mortalibus concederetur, profectò pueri, et iuuenes, et senes totum genus humanum quasi necessario illa priuaretur. Homo. n. infinitis animi corporisque circumuallatus perturbationibus, ac molestiis, beatitudinem in hac vita inuenire non potest; quod si aliqua ex parte inuenerit post diuturni temporis vigilias et sudores maximos, instante morte, quam vitare non potest, non poterit retinere. S. Thom. 1. 2. q. 1. Art. 7. et q. 2. per totam.

Fatemur quoque Deum ex tempore omnia, scilicet creare tam visibilia quam inuisibilia ex nihilo in principio fecisse. Est. n. Deus prima omnium causa, à qua cælum natura que dependet; causa autem efficiens nihil aliud agit, quam quòd ad esse suos conducere effectus. Præterea licet actus purus sit potentia posterior in re, quæ de potentia ad actum reducitur; tamen actus semper est absolute prior potentia; non. n. potest potentia redigi ad actum, nisi per aliquid in actu existens. Cum ergò solus Deus sit esse suum, et

actus

actus purus, omnia ipse antecedit oportet, ab ipsoque omnia fiant. Præterea Deus est causa vniuersalissima dans esse simpliciter; quia ei respondet vniuersalissimus effectus, qui est simpliciter; et ideo nihil esse potest, quod à Deo non emanarit: Nihil ergo in actione Dei præsupponere oportet, sicuti præsupponitur particularibus agentibus tam naturalibus, quam artificialibus, quæ materiam præsupponunt, et ex illa aliquid producant: quia tota Dei substantia ab eis minimè dependet: non. n. esse simpliciter, sed esse hoc tribuunt; nam siquid concederetur, quod esset in actione Dei, aut id haberet esse à Deo, aut non; si sumatur negatio, sequitur Deum non esse causam omnium inefficentem, quod est falsum: Si autem præbeatur affirmatio, aut ex nihilo, aut ex aliquo illud productum fuit à Deo; si ex nihilo, habetur propositum; si ex aliquo queritur de illo alio, unde hoc prodijt, et utrum habeat esse à Deo, an non, et sic ad eandem regrederemur questionem; ita vel processus erit in infinitum, quod est absurdum, aut merito concedendum erit, quod ex nihilo Deus res in esse produxerit; Præterea Deus non ex necessitate, sed ex voluntate agit; hanc necesse est ab æterno mundum à Deo fuisse creatum; sed eo tempore, quod sapientissimæ ipsius dispositioni visum est aptissimum; Præterea Deus omnia fecit propter electorum suorum utilitatem, ac bonum, quod maxime in ipsius Dei cognitione consistit; ex quo igitur mundum non

non creauit ab æterno, perfectior eius resultat cognitio: dum ex hoc percipitur eundem esse ita perfectum, ut sibi plenissimè sufficiens nulla indigeat creatura: si. n. esset alicuius externæ rei indignus, non distulisset ab infinito tempore eum creare. S. Thom. 1. p. q. 46. Art. 1. et seq.

Credimus etiam animam esse immortalem; quia cum finis hominis non sit in vita præsentis; oportet aliam concedere vitam, in qua homo beatitudinè assequatur. Præterea hominis operatio, est intelligere cum ad immaterialia, et vniuersalia se extendat, indicat aliquid in homine immateriale, et incorruptibile esse; Præterea omnis substantia intellectualis incorruptibilis est. Perfectiones. n. oportet cum suis perfectibilibus habere proportionem: proprium verò hominis perfectum est, ut homo, aliquid est vniuersale et incorruptibile; quia propria eius perfectio est intelligere. Cui ergo intellectio, propriè loquendo, vniuersali incorruptibiliq; sit asserere; oportet animam intellectuam incorruptibilem esse? Præterea animæ diuinæ perfectio in abstractione quam à corpore consistit, ita quod quanto magis ad incorporea, et immaterialia attollitur, tanto amplius perficitur: fatuum est ergo dicere eam in separatione à corpore corrumpi. Nihil. n. ex eo corrumpitur, in quo magis perficitur. S. Thom. 1. p. q. 75. Art. 6.

Resurrectio quoque mortuorum nihil rationi dissonat: quamuis. n. natura fieri non possit, ut idem numero corruptum resurgat, aut rege-

neretur; eo quod natura est ad vnum operandi modum determinata, et aliter se habere non potest: tamen quia diuina virtus est infinita, et huic rerum ordini, quem cernimus, non sit alligata; sed innumera alia facere possit; mortuorum suscitatio perfacilis, non impossibilis ipsi Deo tribuenda est; nam si ex nihilo cuncta produxit, multo magis defunctis vitam reddere potest: præterea cum anima sit corporis forma ipsaque immortalis, erit contra animæ naturam à corpore separari, atque sine eo permanere. Nihil autem contra naturam potest esse perpetuum; quia diuinæ sapientiæ non conuenit; præterea anima suum non habet esse perfectum sine corpore; omne autem imperfectum suum desiderat perfectionem. Si ergo anima nostra à corpore separata regressu ad illud careat, nunquā veræ integreque beatitudinis compos erit hoc desiderio semper accensa, quod ab ea separari non potest, cum sit ei naturale; hoc autem inconueniens est, quia suprema beatitudo omne explet vndique desiderium: præterea beatitudo debetur illi, qui recte viuit: in hac autem vita non anima recte viuit, sed homo, qui constat ex anima, et corpore: ergo necessaria est hominis resurrectio: Præterea ad diuinam providentiam pertinet, quæ bonis præmia, reisque supplicia æqua lance dispensat, vt hominibus ex corpore, animaque compositis, coniunctimque meritis, aut demeritis iusta simul reddantur: præsertim cū boni in hac vita, quo ad corpus

pus attinet, plurimum macerentur, et affligantur; mali autem contra delictis et voluptatibus affluant; conueniens est, vt vnusquisque cum corpore recipiat, qualia cum eo simul admisit, cum nullum malum impunitum, nullumque bonum sit irremuneratū. S. Thom. in 4. sent. dist. 43. q. vnica Art. 1. et seq.

Pœnas quoque damnatorum maxima cum ratione cōuenire affirmamus: quemadmodū. n. beatis locus in celis cōpetit gloriosus; ita et damnatis longē à Deo semotis locus mundi exiguit infimus, vt subterraneo, opacoque carcere perpetuas luant suorum scelerum pœnas: Nec iniustum videri debet perpetuis illis cruciari tormentis. Nam sicut humana iustitia ad humanam Rempubl. sese habet; ita se habet diuina iustitia ad cœlestem: sed humana iustitia aliquos delinquentes, vel exilio, vel necis aliquo genere à perpetuo Reipubl. commercio abscindit: ita et diuina iustitia à cōmunionē cœlesti aliquos rejicit in perpetuum: non tamen propter transitorium peccatū, quā ob infinitam voluntatis impenitudinem, et in ipso crimine perficaciam. Rationabile. n. est, vt qui dilectionis temerancæ optionem æternæ gloriæ fructuioni pertulerit, quiq; si modō eis concessum fuisset, in voluptatē sordibus vsquequaque perstitissent, perpetuō puniantur, vt pœna ipsi culpæ respondeat, præsertim cum homo extra præsentis vitæ statum quodammodo sit in sui motas termino, nec amplius, quæ in vita conceditur, adit

ad sit ei facultas finem ultimum consequendi. Quia igitur homines in resurrectione ad statum termini, non autem viæ transferentur; iniusti ibunt in supplicium æternum, et iusti in vitam æternam: ex quibus constat quàm malè sentiant Philosophi de religione; quæcunque tamen illi benè dixerunt minimè spernenda; sed tanquàm ab iniustis possessoribus in ius nostrum transgredienda sunt; quamuis, n. per se non sufficiant, nò nihil tamen adiumenti conferunt in resellendis præsertim fidei aduersarijs. S. Thom. 4. sent. Dist. 50. q. 2. art. 3. q. 1. et seq.

Astrologorum superstitio tollitur.

Secunda quoque superstitio Astrologorum reprehenditur: corpora, n. cœlestia nò possunt dici causa eorum, quæ circa humanum versantur intellectum; quia ordine natura inferiora per superiora reguntur; intellectus autem eodem ordine omnia corpora excedit, cum sit à corpore separatus; non igitur alia per se eorum causa esse possunt, quæ circa intellectum existunt. Secundo si corpus nò agit nisi per motum, necesse est id quod alienius corporis recipit impressionem, moueri: omne autem quod mouetur corpus esse oportet: cum itaque intellectus non sit corpus, neq; virtus corporeo organo alligata, impossibile est corpora cœlestia in ipsum intellectum aliquid imprimere. Tertio quæ à motibus cœlestibus fiunt, temporari subiiciuntur, quod primi motus est numerus; quæ igitur à tempore omnino abstrahuntur,

cœlo non subiacent: Intellectus autem in sua operatione à tempore abstrahit, quemadmodum et à loco: considerat, n. vniuersale, quod ab hinc, et nunc abstractum est, et licet pro varietate influxuum diuersas in hominibus complexiones, et corporum dispositiones esse videamus; nihilominus ob hoc electionum nostrarum causa, et humanarum rerum gubernatio minimè cœlo tribuenda est, quia omnis actus voluntatis ex apprehensione intellectus in nobis immediate resultat; voluntatis, n. obiectum est bonum ratione conceptum. Idcirco non potest in eligendo sequi peruersitas, nisi in particulari eligibili iudicium intellectus deficiat. Cùm ergo cœlum non sit intelligentiæ nostræ causa, nec electionis nostræ per se potest esse auctor. Secundo quia quæcumq; ex corporum cœlestium impressione in his inferioribus eueniunt, naturaliter contingunt, cum hæc inferiora sint illis subordinata; si ergo electiones nostræ ex impressione virtutum cœlestium provenirent, naturales profectò non voluntarie haberentur: atque ita naturali quodam ductu more brutorum ageretur homo, non ageret, quod est absurdum dicere; præterea quæ naturaliter fiunt, ad ipsum finem determinatis medijs perducuntur; vnde semper eodem modo fiunt; quia natura ad vnum determinata est: electiones autem humane diuersis vijs ad finem in moralibus, quàm in artificialibus tendunt; præterea quæ naturaliter eueniunt, semper vel per eundemq; rectè fiunt. Natura siquidem in pau-

cioribus delinquit; in humanis autem electionibus contrariū quotidie videmus; præterea quæ sunt eiusdem speciei nō variantur in operibus, quæ ipsius speciei naturam consequuntur. Omnes. n. hirundines similitudine pari nificunt: Quilibet item homo prima principia naturaliter se sunt valde dissimiles: non enim naturam, sed voluntatis libertatem sequuntur: præterea virtutes, et vitia non homini; sed nature imponantur: unde consilium humanaque providentia frustra esset. Tertia facit ratio: quæ ad finem sunt, proportionē cū ipso fine habere oportet: sed humanæ actiones ad felicitatem tanquam ad finem ultimum ordinantur: quæ non in aliquo corporeo bono; sed in hoc demum consistit, ut ipsi Deo anima coniungatur, quod omnium uirtutem corporum transcendit. Corpora itaque cælestia electionum nostrarum causa per se esse nō possunt. Quarta facit ratio, quia si anima cælestis in animas nostras per corporum motum aliquid imprimeret, actio illa ad nostram usque animam nisi per corporis nostri mutationem non perueniret: non. n. nisi per medium corporis agit: idē non esset per se, sed per accidens actionum nostrarum causa: quia scilicet ex cælestium corporum uirtute immutatis corporibus nostris, uel corporibus alijs naturalibus aliquid aut boni, aut mali intellectui per sensum sit præsens, quod obiectiue uoluntatem mouet ad bonum prosequendum, et ad

malum

malum fugiendum: id tamen voluntas liberè facit; nam et quantum ad exercitiū actus, sui iussus est velle, et nolle, et cogitare, vel non cogitare: quantum autem ad specificationem actus potest oblatum sibi bonum occasione virtutis cælestium corporum sequi, aut omittere; cum tale bonum non nisi corporeum, ac particulare esse possit. Quod si etiam esset vniuersale, voluntas nihilominus ad illud cogitandum, vel nō cogitandum libera superesset, ut quotidiana docet experientia. Quinta facit ratio, quia fateri isti solent, quod qui in signo Aquarij nascuntur, sint piscatores; Getulia autem piscatores non habet, nemo ergo in ea provincia in stella Aquarij nasceretur, quod est absurdum; Greg. super. 2. Mat. Non obstat, quod nonnulli ponant corpora cælestia animata dicentes, cælum secū dum se in nostro intellectu non agere; sed in quantum ab ipsius anima mouetur, à qua in nostras animas habet influēdi uirtutē; Nam Resp. quod illud per aliquod instrumentum fieri non potest, ad quod nullo modo instrumenti actio se extendit: corporis autem actio nullo modo ad intellectus, et voluntatis immutationem, nisi fortē per accidens, se extendit; fieri ergo non potest, ut cælestis corporis anima etiā si ipsum sit animatum per sui corporis motum in ipsum intellectum ac uoluntatem impressionem efficiat; cum igitur per liberum arbitrium possit ubicumque velit homo resistere, non ergo humanarum regimē actionū ab ipso cælo per se,

Zz

sed

sed à libero arbitrio pendet, providentiaque diuina: non. n. cælum, nec anima cœli est Deus; quia Deus est causa per se, ideoque exhibitus Soli, Lunæ, ac cæteris astris, vel creaturis cultus, vanus est, ac perniciosus: oia. n. corpora pp. hominē facta sunt. Is autē se ipso inferiora honorare nō debet. Dixi in summa pec. c. q. 36. Lip. pom. li. 2. c. pen. cōsēm. Dogmatū et c. p. 1. n. 2.

Diuinatio repellitur.

Diuinandi quoq; peritia reprehendit primò quia excellentissimi Philosophorum tam potius irrisione, ac silentio, quàm cōfutatione dignam censuerunt. Secundo quia omnis futurorum ratio vel in re ipsa, vel in causa eius cognoscitur. Futura autem contingentia neq; in se ipsis, cum non dum sint, neque in sua causa cognosci à nobis possunt: ideo. n. contingentia dicuntur, quia eorum causa, vel ad producendum, vel non producendum indifferens est in his præsertim, quæ à libero arbitrio pendunt; sequitur ergò, ut nullo modo à nobis sciri possint. Tertio quia cælum est vniuersalis inferiorum affectu causa; per solam autem vniuersalis causæ considerationem nullam nisi valde cōfusam particularis effectus cognitionem assequi valeamus. Quarto quia omnis nostra cognitio incipit à sensu; at inuestigare virtutes altiorum est hominibus impossibile, cum sint prae cūl à sensu; quas excellentissimi Philosophi peritus ignorauerunt. Quinto quia si innumerabilem rerum sub cœlo existentium, quas manibus

tribus quotidie pertractamus, proprietates ac veras differentias inuenire minimè possumus; quanto minus stellarum proprietates, quæ à nobis sensibus infinitè distant. Sexto si in naturalibus effectibus multa impedimēta oriri possunt, ex quibus frau detur successus celestis virtutis, ut puta si stella determinatæ virtutis ad vias ex vite producendas inspiciatur, huiusmodi effectū multa impedire poterunt, veluti materia male affecta, vel superueniens hominū, aut auditorū vastatio; multo amplius circaliberi arbitrij expectationem multis ac propè infinitis variabilem casibus, incertum erit fallaxq; iudicium. Dixi in summa pec. cap. p. 1. q. 36. tit. 2.

Idolatria damnatur.

Tertio Idolatria quoq; dānatur primò, quia si religio Philosophorū est insufficiens et erronea, et cultus celestibus corporibus exhibitus superstitiosus, et vanus; quāto magis cultus ille q. idolis, et lapideis, vel fusilibus statuis sculpsibusq; tñ hominū q. bestiarū præstatur, dānandus, et irridendus est? Secundo quia creati ordinisq; intellectus est nō solū se ipsum ad suā causam disponere, eamq; venerari; sed etiam alios ad hoc ipsum dirigere, ut in omnibus glorificetur Deus, qui omnia in omnibus facit: sed huiusmodi Idola; quamuis multa responsa darent, nunquam tamen rectum viuendi ordinem, sincerumque Dei cultum, quinimmo oppositum docuisse homines legitur, vel saltem peruerso ordini consentientes, et iniqua seductione gau-

dentes debitum Deo honorem sibi arrogasse
compertum est: unde vniuerso mundo errori-
bus obruto nulla ferè de Deo cognitio habetur:
immo tales Dij rixas, discordias, bella, sa-
crilegia, incestus, et alia huiusmodi inter se
exercere ferebantur: Deus autem qui est om-
ni ex parte perfectus bonorum nostrorum non
indigens (nihil. n. illi adijci potest) nullo cultu
propter se ipsum; sed propter veilitatem nostram
delectatur, vt perfecti, ac beati efficiamur: vna-
queque. n. causa propter bonitatem perfectio-
nemq; suam quoad potest, suum perficit effe-
ctum, et vnumquodque perfectum tale aliud,
quale ipsum est, facere querit. Tertio si boni
spiritus fuissent, qui in Idolis responsa dabant,
certiores de beatitudine homines fecissent, qui
ob eius ambiguitatē valde solliciti erant, qui ta-
men confusionem mortalium mentibus inferue-
runt; ita vt ante Christi prædicationem propriū
finem, eiusque media prorsus homines ignore-
rent. Quarto bonus spiritus mendax non est,
neque homines decipit; quia mendacium ex de-
ceptio semper mala sunt; sed spiritus illi in suis
respondis multa mendacia ambiguosque sermo-
nes proferebant, sicque homines sepiissime fese-
lerunt; ergo non sunt boni. Quinto si illi spiritus
boni fuissent, nequaquā sibi quod Dei pro-
prium est vsurpassent; quia sibi ipsis tanquam
Dijs futurorū præscientiā arrogabant: non. n.
more Prophetarum dicebant, Hec dicit Domi-
nus: qui dum se hoc modo eorū præcios ostē-
dere

dere conarentur, non diuinæ solum maiestati
derogabant, illius in se gloriam conuertentes;
sed in multiplices superstitionum anfractus ho-
mines immergebant; dum per varias diuinatio-
nes in extis animalium, quæ sibi sacrificabantur
permitterent, aut compellerent. Sexto nullus
bonus spiritus crudelitate delectatur: sed in sa-
crificijs Idolorum, non solum brutorum; sed
hominum, ac præcipuè innocentum puerorū
videlicet puellarumque virginum sanguinem
infanda nece sibi offerri poscebant; ex quo innu-
meri innocentes ipsis etiam patribus proprios
filios immani scelere sacrificiis, occisi sunt:
quod quidem non deorum; sed pessimorum de-
monum in humanam stragem grassantium ar-
gumentum est. Non obst. si dicatur, quod non
inanimata, sed Deos in illis habitantes respon-
sive dantes, vel representantes se venerari af-
firmant; quemadmodū et nos Christiani Chri-
sti et Sanctorū imagines adoramus; nam Resp.
quod imagines Sanctorum, etsi in eis, quod de
similitudine diuinitatis, primæ causæ partici-
pant, honorandæ sint; cultus tamen latriæ illis
minimè debetur; Non. n. eis sacrificia thuraq;
sed vni Deo eiusque imagini exhibemus, cui
tantum latriæ cultum religio Christiana persol-
uit. Quod quidem valde dissimili modo Idolo-
rum cultores obseruabant: quia diuersis Ido-
lis diuersa sacrificia thuraque offerebant, et ab
his futura, quorum cognitio ad solum Deum
pertinet, sciscitabatur, et in casu quo ex illis in

solum Deum intentio verteretur ipsumque laudarent, et colerent: non tamen excusantur, quia in eorum ritibus vana permulta ridiculaque nec (vt dictum est) bonis moribus aduersa fiebant, non solum apud quosdam: sed per totum orbem vbi Idola venerabantur. Septimo et vltimo, quia voluntas à solo Deo per modum agentis, et finis à Deo mouetur: per modum quidē agentis immediatē, per modum verò finis, et mediātē, et immediatē eam mouere potest: quod modocumque tamen id agat, non violētē agat, quia secundum suæ formæ exigentiam à Deo vnumquodque mouetur. Ideo constat solum Deum, qui solus principium omnium voluntatum, et motor, ac vniuersi moderator est, cultu latriæ colendum esse: voluntas, n. hominis neque à cœlo, neque ab anima cœli ipso cœlo modum habere, sed neque ab alia substantia separata, seu spiritali creatura quantumlibet nobili: verum à solo Deo per modum agentis potest moueri: per modum autem agentis aliquid ab alio moueri intelligitur, cum ab illo tamquam à principio extrinseco mouetur, vnde sicut in re inanimata inclinatio, vel appetitus naturalis ad proprium se habet finem: ita in substantia intellectuali voluntas, seu intellectualis appetitus se habet ad suum: inclinationes autem naturales solus dare potest qui naturā instituit: ideo à Philosophis probatum est, grauia et leuia à generante moueri: ergo ad aliquid voluntatem per modum agentis inclinare ad eum solū, qui intel-

lectualis naturæ causa est, pertinet, quod ipse Deus tñ munus est, quia non de potentia materig, sed ex sola creatione anima intellectualiua prouenit, cū ergo creare sit ex nihilo aliquid facere, non nisi potentie cōuenit infinite, q̄ quidē Deus est, qui nō modo uirtutes, sed etiā operationes rebus impartit. Sicut, n. in rebus incorporeis, ita multo pfectior in spiritalibus ordo reperitur: in rebus autē corporeis à primo motu oīs procedit motus; ergo et in spiritalibus quilibet uoluntatis motus à prima uoluntate, i. à Deo deducit. Per modū aut finis siue obiecti plurima uoluntatem mouere possunt. Multa, n. agentia tam corporalia quā spiritalia suadēdo uel dissuadendo, et bona uel mala offerēdo; in quo tamen semper uoluntas est libera suarūque operationum Domina, possunt uoluntatē mouere, q̄ quidē motio per modū finis se habet, unde non est proprie causa, sed electionū eius occasio. Dixi in summa pec. c. p. 1. tit. 2. q. 35.

Iudeorum perfidia confutatur.

Quarto dicendum est de Iudæis, quorum perfidia an sit reprobanda probatur multis modis. Primo quia omnis eorum spes à Messia pendet, quem adhuc expectant, qui cum uenerit et ipse fuerit Iesus Christus Nazarenus Dei filius, quē nos iurē colimus et adoramus, negare non poterunt, quin nostra à Deo sit religio, et quin magno ipsi errore teneantur, quod autem uenerit probatur sic. Aut hic Iesus Nazarenus crucifixus, quem nos adoramus, est

uerus Deus, et prima eorum causa, aut non est; si primum detur, soluitur disputatio; quia si est Deus, oportet fidem Christianam et uniuersam eius doctrinam, atque religionem esse ueram; sin autem secundum, qua ope fretus contra patrias leges, contra Principes, contra sapientes et aduersus uniuersum terrarum orbem uelut Etantem, contraque infernas, et superas potestates, denique contra supremum omnium conditorem adeo dimicando præualuit, ut coram illis Deo habitus sit, et pari ueneratione receptus? ac prædicta omnia inter tot repugnantia tam longo æuo inseparabilis obtinuerit? Cur d Iudæi Deus uester mundi rector et custos tantum impietatis scelus permisit inultum? fatendum est igitur ipsum Deum esse, cum non armis, et muneribus, et lasciuiienti uoluptatum licentia barbaram imperitamque multitudinem sibi adiunxit, ut Maumethes effecit; sed humilitate ac mortis supplicio mundum sibi conciliauit.

Secundo probatur ex miraculis, quæ fecit ipse: quod si quis miracula negauerit, hoc certe est omnium miraculorum maximum, ingentia scilicet, quæ supra diximus, abque miraculis per Christum pauperem, et per rudes incultosque piscatores eius discipulos fuisse cõfecta, in omnibus quidem apparet in eo infinita potentia, omnemque superans potentiam aliorum.

Tertio probatur per eius sapientiam, si quidem sapientia est ordinare resque ipsas bene disponere; in omnibus uero, quæ ad finem sunt dirigenda,

sumere

sumere gubernationis regulam ex fine oportet. Tunc. n. unum quodque recte disponitur quando ad finem debitum ordinatur: finis. n. cuiusque rei est ipsius bonum; qui ergo supremum et consummatum humanæ uitæ finem penitus obseruat, omniaque opportuna media suasque ad illum operationes disponit, iure sapiens simpliciter dicendus est; sed Iesus Nazarenus suis cum Discipulis, atque cultoribus solus uerum humanæ uitæ finem, ueraque media ostendens efficaciter docuit, perfectèque adimpleuit, ita ut nullus finis melior, nec perfectior christiana uita inueniri, aut excogitari possit. Patet ergo quod nec inter deos (si tamen dii sunt alij) nec inter homines quisquam sapiens uel inueniendus sit, aut inueniri possit: præterea signum scientis est posse docere; cum n. quis ad perfectionem scientiæ peruenerit, facile potest alios erudire; quemadmodum cum quis ad perfectam ætatem peruenerit, potest filios generare; sed nullus alius Deus, uel homo à seculo inuentus est, qui tam proficuum sapientiam, quam Christiana est, mortalibus attulerit, quique simul eam tam facile docuerit de immortalitate animæ, de fine ac beatitudine hominis, de medijs ad eam perueniendi; adeo ut etiam impuerili, et imbecilla utrinque; sexus gratè Christiani clarius hæc intelligant, quam præclari Philosophi indefesso studio cognouerint: Præterea agentis virtus tanto maior apparet, quanto ad remotiora se extendit, et citius operatur; quo itaque potentior fuerit

fuerit sapientia, eo magis ac velocius ad inspie-
tes immutandos sanandosque valebit; at talis fuit
sapientia Christi, qui repente soloque fere nu-
tu mira quadam cordis cōpunctione mutauit,
et mutat, reddens eos ex ignaris, et peccatori-
bus ad sapientiam, et ad vitæ rectitudinē, quod
non aliis Deorum vnquam hominumque effe-
cit: præterea signum summæ et infinitæ virtu-
tis est, absque vllō alio naturali instrumento pos-
se omnia naturalia operari, et iterum quolibet
instrumento posse quęcumque libuerit vel etiā
illi contraria pariter educere: docere itaque per
debita, et naturalia media sapientiam, haud exi-
mium admirandi est; sed per stultitiam mun-
di, id est, per ea quę apud homines stultissima exi-
stunt, tradere summam, et ineffabilem sa-
pientiam, et stultissima mundi convertere in di-
uinę sapientię instrumenta, maximamque in
eis sapientiam collocare, difficillimū sanē opus,
et diuinum tantummodo iudicandum: præterea
cum sapientia sit diuinarum rerum, illa profe-
ctō sapientia omnibus præstat, quę supra cete-
ras de diuinis rebus homines instruit; sed nulla
id magis peregit, quā sapientia Christi: ergo
ipsa ceteris est præstantior: præterea ad sapien-
tię pertinet non modo facilia, sed difficilia quo-
que cognoscere, eaque docere posse, ab aduer-
sarijsque defendere: de rebus verō diuinis dif-
ficiliora nemo proposuit faciliusque vnquam,
quā Christus ipse perdocuit: nec tantū pau-
cos discipulos; sed vniuersam terrę orbem in-
struxit.

struxit; ab infinitis quoque oppugnationibus itā
facile eādem Christiani defendunt, ut quisque
eorum rationes, librosque legerit, hanc vnā
perhennem, et incōparabilem sapientiam esse
dubitare nullo modo possit: præterea aut fides
est vera, aut commentaticia; si vera benē conue-
nimus; si commentaticiam dixeris, non minus
probatum Christum fuisse sapientissimum, qui
tam difficilia et ardua exquisiuit, eaque mortali-
bus itā persuasit, vt nulla vel diuina, vel huma-
na ratione, aut potestate infringi destruique po-
tuerint. Sed cum pugnantia inuicem simul ne-
queant vt scilicet falsa cum vera philosophia
concordent, ac per ea homines ad rectam vitæ
normam dirigantur, oportet vtique eius fidem
atque doctrinam veram asserere, ipsumque Chri-
stum cunctorum esse Deorum hominumque
sapientissimum cōfiteri. Quarto probatur per
eius bonitatem ostendendum eum esse summū
bonum, et vltimum humanę vitę finem, quod
probatum sic: Omnes actiones humanas esse
oportet propter aliquem finem: Operationes
autem hominis pro vt humanę ab ipsa hominis vo-
luntate liberoque arbitrio, quo à brutis differt
sine dubio proficiscuntur; obiectum autem vo-
luntatis est bonum et finis: cum igitur in fini-
bus non sit processus in infinitum (alioquin
cuilibet appetitus motio cessaret) oportet ali-
quem esse hominis vltimum finem: Impossibi-
le verō est duos per se alicuius rei esse vltimos
fines, cum extra finem vltimum nil appetatur:
vlti-

ultimus igitur finis dicitur esse aliquod ad eum
implens appetitum, ut nil extra se vel quod ad ip-
sum non ordinetur, appetendum relinquat: om-
nium itaque hominum est vnus finis vltimus, et
hic est Iesus Christus. Quod patet quia spiri-
tuales oblectationes, quanto vltimo fini mentis
nostræ acies magis propinquat, tanto sunt ma-
iores, et tunc sunt maxime perfectæ, cū ipsum
finem illa magis attingit. Si homo ita quod finem
imperfecte attingens modo aliquo delectatur,
tanto amplius delectabitur cum finem perfec-
tius obtinebit: sed delectatio, quæ de Christo
fideles percipiunt, omnia tam sensus, quam in-
tellectus oblectamenta superat, quod ex tribus
potissimum apparet; primo ex incomparabili
martyrum constantia: secundo ex infinitis mo-
nachorum exemplis: tertio ex sapientissimis vi-
ris omnium scientiarum eruditione refertis,
qui omnes degustata Christi dulcedine ei tan-
quam inseparabiles firmiter adhæserunt; oportet
ergo ea ab vniuersali summo bono proue-
nire præsertim quia quanto fide, et amore ad
Christum proprium accedimus, tanto huius-
modi delectationes augentur.

Quinto probatur per promissionem factam
de eo in scripturis sanctis, et primo Deut. 18.
ibi Prophetam de gente tua, et de fratribus tuis
sicut me suscitabit tibi Dominus Deus, ip-
sumque audies ut petisti à Deo tuo, et infra,
Prophetam suscitabo eis de medio fratrum tuo-
rum similem tui, et ponā verba mea in ore eius,
loque-

loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi;
qui autem verba eius quæ loquetur in nomine
meo, audire noluerit, ego ultor existam. Secun-
do quia tempus Messie præterijt, cum dicitur
Genes. 49. Non auferetur sceptrum de Iuda, et
Dux de femore eius, donec veniat qui mitten-
dus est, et ipse erit expectatio gentium; et mani-
festum est iam sceptrum de tribu Iuda, et Du-
cem de femore eius ablatum esse. Tertio Daniel.
9. Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt su-
per populum tuum, et super urbem sanctam
tuam: ut consumetur præuaricatio, et finem ac-
cipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adduca-
tur iustitia sempiterna, et impleatur visio, et
prophetia, et vngatur Sanctus sanctorum. Sci-
to ergo et animaduerte ab exitu sermonis, ut
iterum reedificetur Ierusalem, vsque ad Chri-
stum Ducem, hebdomades septem, et hebdoma-
des sexagintaduæ erunt, et rursum ædificabitur
platea, et muri in angustia temporum. Et post
hebdomades sexagintaduas occidetur Chri-
stus, et non erit eius populus, qui eum negatu-
rus est. Et ciuitatem et sanctuarium dissipabit
populus cum duce venturo, et finis eius vasti-
tas, et post finem belli statuta desolatio: Confir-
mabit autem pactum multis hebdomada vnæ et
in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrifi-
cium; et erit in templo abominatio desolatio-
nis, et vsque ad consumationem et finem perseue-
rabit desolatio: quibus ex verbis colligitur lo-
qui de Iesu vero Messia, quia longo intervallo hebdo-

hebdomades istæ iam præterierunt. Quarto Isaia c. 52. ibi Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa; quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum. Quinto Isaia c. 62. Ecce saluator tuus venit; ecce merces eius cum eo, et opus eius coram illo. Sexto Isaia cap. 5. ibi Ecce festinus velociter veniet. Septimo Zachar. Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, et saluator ipse pauper, et ascendens super asinam, et super pullum filium asinae. Octavo Isaia c. 28. Expecta reexpecta; expecta reexpecta; modicum ibi, modicum ibi; ubi denotat affuturum mox absque temporis dilatione; Nono Isaia c. 9. Super solium David, et super Regnum meum sedebit, ut confirmet illud et corroboret illud in iudicio, et iustitia à modo et usque in sempiternum; ubi cum dixerit à modo, liquet aduentum fuisse acceleratum. Decimo ibidem c. 8. Et dixit Dominus ad me, uoca nomen eius, accelera, spolia, detrahe, festina prædari. Undecimo ibidem c. 14. Propè est ut ueniat tempus eius, et dies eius non elongabuntur. Duodecimo Ierem. 23. Ecce dies ueniunt dicit Dominus, et suscitabo David germen iustum, et regnabit Rex, et sapiens erit, et faciet iudicium, et iustitiam in terra. Tertiodecimo Abachuch. 2. Si moram fecerit expecta illum; quia ueniens ueniet et non tardabit. Quartodecimo Malach. 2. Ecce ego mittam Angelum meum, et præparabit uiam ante faciem meam, et statim ueniet ad templum sanctum suum Dominator, quem uos queritis;

et

et Angelus testamenti, quem uos uultis. Quintodecimo Isaia. 63. Utinam disrumperes Caelos et descenderes à facie tua, montes desluerent, sicut exustio ignis, tabesceret aqua arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis. Sextodecimo Isaia. 51. ibi Propè est iustus meus, egressus est saluator meus, et brachia mea populos iudicabunt. Decimoseptimo Baruc. 3. Post hæc in terris uisus est, et cum hominibus conuersatus est.

Sexto probatur non solum per promissionem factam, sed per prophetas fuisse prænunciatum uerum Deum, et hominem Isaia c. 9. ibi Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum eius, et uocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Secundo quod fuerit Deus facit Ierem. 23. ibi Et hoc est nomen, quod uocabunt eum, Dominus Iustus noster; ubi Dominus ponitur Terra grammaton, quod soli Deo convenit. Tertia Michea. 5. ibi Et egressus eius ab initio à diebus æternitatis, ubi si Messias dies eterni sunt, sequitur quod sit Deus. Quarto Psal. 2. Dominus dixit ad me filius meus es tu, ego hodie genui te; ubi loquitur de emanatione æterna. Quinto Zachar. 9. ibi Ecce Rex tuus uenit iustus et saluator; si saluator ergo Deus, de quo Isaia. 43. Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas. Sexto. 2. Reg. 22. ibi Dominus petra mea et robur meum, et saluator meus, Deus Dñs fortis

fortis meus et sperabo in eum et c. vbi manifeste ostēdit Messiam esse deum. Septimo Iob. 9. ibi Scio. n. quod Redemptor meus viuit, et in nouissimo die de terra surrecturus sum et rursum circūdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum saluatorem meum: Qui saluator non fuit nisi Messias Christus Ie'us, qui pro nobis in Crucis ligno pependit. Octauo Ier. 23. Ecce dies veniunt dicit Dominus, et suscitabo Dauid germen iustum. Nono Deut. 18. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum tuorum similem tui. Ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos, quęcumque dixerō illi. Et qui verba eius, quę loquetur non audierit, ego ultor existā, vbi (similis tui) apparet hominem fuisse. Decimo Zach. 9. Exulta satis filia Syon, iubila filia Hierusalem: Ecce Rex tuus venit iustus, et saluator; hic diuinitatem denotat, cum subditur postea: Ipse pauper ascendens super asinam; denotat humanitatem. Vndecimo Baruch. 3. ibi Hic est Deus noster, et non aestimabitur alius aduersus eum, et infra. Post hęc in terris visus est, et cū hominibus cōuersatus est.

Septimo probatur; quia Iesus de Virgine natus est, sicut prędictum fuit ab Isaia c. 7. ibi Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen eius Emanuel: Butyrum, et mel comedet, vt sciat reprobare malum, et eligere bonum; Virgo autem stat eo in loco pro incognita viro, sic Genes. 24. ibi Puella decora nimis, virgo pulcherrima incognita viro. Secundo facit

Ezech. 44

Ezech. 44. ibi Porta hęc clausa erit, et vir non transiet per eam, quoniā Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa Principi, Princeps ipse sedebit in ea, vt comedat panem coram Domino. Tertio Psal. 71. Descendet sicut pluuia in vellus, et sicut stillicidia stillantia super terram. Quarto Iudic. 6. ibi Ponam hoc vellus lanę in aëra: si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra siccitas, sciam quod per manū meam, sicut locutus es, liberabis Israel; vbi per aëram, seu per vellus Virginem intelligas; per rorem autem Dei filium accipe. Quoniam sicut vellus rore fuit roatum, terra sicca permanēte; ita Deipara fuit gratia perfusa suę carnis integritate perseverante. Quinto Isa. 55. ibi Sitit descendit in super et nix de cælo, et illuc nō reuertitur, sed inebriat terram; sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo. Sexto Isa. 66. ibi Antequam parturiret peperit; antequā veniret partus eius, peperit masculum, Quis vniquam tale audiuit? Et quis vidit huic simile? vbi admiratur eo quod Maria erat Messiam masculum conceptura. Septimo Ier. 31. ibi Quia creauit Dominus nouum in terra, Fœmina circūdabit virum; nouum dicit quia virgo paritura erat, alioquin non fuisset nouum. S. Thom. 2. p. q. 27. Art. 1.

Octauo per aduentum Christi fuit adimpletum quod dictum fuit per Zach. Proph. c. 9. ibi Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, et saluator, ipse pauper, et ascendens super asinam, et super pullum

pullum filium asinae, quod adimpletum fuit quādo ciuitatem sanctam Hierosolimam insidens rudibilibus animalibus ingressus est.

Nono prædictum fuit, et adimpletum, quomodo natiuitatis tempore ab orientalibus regibus Messias erat venerandus in Psal. 61. ibi Reges Tharsis, et Insule munera offerent: Reges Arabum, et Saba dona adducent, et adorabunt eum omnes Reges terræ: omnes gentes seruiet ei. Secundo Isa. 60. ibi Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum; et gloria Domini super te orta est, et ambulabunt gentes in lumine tuo, et Reges in splendore ortus tui. Omnes de Saba venient aurum, et Thus deferentes et laudem Domino annunciantes.

Decimo adimpletum est per aduentum Christi quod dictum fuit per Hier. c. 4. Et in die illa peribit cor Regis, et cor Principum, et desolabuntur Sacerdotes, et prophetae consternabuntur, et Osee. 3. Dies multos sedebunt Filij Israel sine Rege et sine Principe, et sine sacrificio, et sine altari.

Vndecimo adimpletum est quod per Messiam vetus lex moysaica erat auferenda, aliaque noua in hominum cordibus scripta erat conferenda Exod. 20. ibi Quæ cum potius esset carnalis, quam spiritalis, huius mundi delectabilia obferuatoribus promittens, vt Deut. 30. feruere tribus annorum millibus potuit permanere, quibus expletis, alia longè excellentior per Messiam erat conferenda, non scribenda in tabulis lapideis;

deis; sed atramento spiritali in hominum cordibus. Secundo Ierem. 31. ibi Ecce dies veniunt et feriam domui Israel, et domui Iuda testamentum nouum, non sicut testamentum quod percutsi cum Patribus eorum in die, quo eduxi eos de terra Aegypti testamentum, quod ipsi irritum fecerunt. Tertio Isaias. 2. ibi Et fluent ad eum omnes gentes, et ibunt populi multi et dicent. Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad Domum Dei Iacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis eius; quia de Syon exibit lex, et verbum Domini de Hierusalem. Quarto lex vetus erat scripta in lapideis tabulis; noua autem in corde Ier. 31. ibi Dabo legem meam in medio eorum, et in corde eorum scribam eam et Ezech. 11. Et dabo eis cor vnum, et spiritum nouum tribuam in visceribus eorum, et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, vt in præceptis meis ambulent, et iudicia mea custodiant, faciamque eis vt sint mihi in populum, et ego sim eis in Deus. Quinto Ier. 32. ibi Post dies illos dicit Dominus dabo legem meam in visceribus eorum, et non docebit vir vltra proximum suum. Omnes. n. cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum; et infra Dabo eis cor vnum, et viam vnā, vt timeant me cunctis diebus, et bene sit eis, et filijs eorum post eos, et feriam cum eis pactum sempiternum, et non desinam eis benefacere, et timorem meum dabo eis in corde eorum, vt non recedant à me.

Duodecimo adimpletum est, quod prædictum fuit, quod populus ad Messie legem confluere debebat Zac. 8. ibi Eamus, et deprecemur faciem Domini, et quæramus Dominum exercituum; vadam etiam ego, et venient populi multi, et gentes robustæ ad quærendum Dominum exercituum in Hierusalem et deprecandam faciem Domini, et infra ibi In diebus illis, in quibus apprehendēt decem homines, ex omnibus linguis Gentium et apprehendent simbram viri Iudæi dicentes Ibiinus vobiscum. Audiuimus enim quod Deus est vobiscum. Secundo Isaias. 55. ibi Inuentus sum à non querentibus me, palam apparui ijs, qui non querabant me, et infra, Et feriam vobiscum testamentum sempiternum misericordias David fideles. Ecce testem populis dedi eum atq; preceptorem gentibus; Ecce gentem quam nesciebas vocabis, et gentes, quæ te non nouerunt, ad te current, Gentiles ergo, qui Messiam ignorabant, ad ipsum cucurrerunt. Tertio Psal. 17. Populus quem non cognoui seruiuit mihi, et in auditu auris obediuit mihi. Quarto Isaias. 2. In die illa proijciet homo Idola argenti sui, et simulacra auri sui, quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas, et vespertilioes: qui non fuere nisi Gentiles cōuersi ad fidem Christi. Quinto Micheas. 4. ibi Et erit in nouissimo dierū mons domus Domini præparatus in vertice montium, et sublimis super colles; et fluent ad eum populi, et properabunt gentes multæ et dicent Venite, et ascen-

ascendamus ad montē Domini. Sexto Aggeus cap. 2. ibi Et monebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus, et Genes. 49. Et ipse erit expectatio cunctis gentibus. Septimo Deut. 28. ibi Aduena qui tecū versatur in terra ascendet super te, eritq; sublimior; tu autē descēdes, et eris inferior. Ipse erit in capite, et tu eris in cauda. Octauo Osas. 2. ibi Et dicā nō populo meo populus meus es tu, et ipse dicet Deus meus es tu; vbi apparet Gentiles, qui antea non erant populus Dei, nunc esse populum illius.

Tertiodecimo adimpletum fuit, quod fuit prædictum, quomodo circumcisione repudiata Messias Baptisma erat instituturus Isaias. 55. ibi Venite ad aquas omnes sitientes, et qui non habetis argentum, properate, emite, et comedite. Secundo Isaias c. 44. ibi Noli timere serue meus Iacob, et rectissime, quem elegi: effundam. n. aquas super sitientem, et fluenta super aridam: Effundam spiritum meum super semētum, et benedictionem meam super stirpem tuam, et germinabunt inter herbas, quasi salices iuxta præterfluentes aquas. Tertio Isaias c. 4. Sanctus vocabitur omnis, qui scriptus est in via Hierusalem, si abluerit Dominus sordes filiarum Syon, et sanguinem Hierusalem lauerit. Quarto Isaias. 44. ibi Et ponam flumina in Insulas, et stagna arefaciam; quod intelligitur de suscipientibus baptismum, et de circumcisione amissa. Quinto Psal. 41. Quemadmodum desiderat Cervus ad fontes aquarum, ita desiderat

anima mea ad te Deus. Sexto Ezech. 17. ibi Et conuertit ad portam domus, et ecce aqua egrediebantur subter limen domus ad orientem: facies. n. domus respiciebat ad orientem: Aque aut descendebant in latum templi dexterum ad meridiem altaris. Septimo Zachar. 14. ibi Exibunt aqua viua de Hierusalem, et erit in die illa medium earum ad mare orientale, et medium earum ad mare nouissimum: Aqua. n. uina non sunt nisi baptismi, quo habetur uita aeterna.

Quartodecimo probatur per ea, quae praefere in lege ueteri in figura Eucharistiae sacramentum, atque de sacrificij, et sacerdotij translatione, et primo Genes. 14. ibi At uero Melchisedech Rex Salem proferens panem et uinum (erat. n. Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, et ait Benedictus Abram Deo excelso, qui creauit Caelum et terram et c. ubi figuratur Melchisedech, qui etiam panem et uinum obtulit, qui erat Sacerdos futurus, ut Psal. 109. Tu es Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Secundo facit figura propositionis panum Leuit. 24. ibi Accipies quoque simlam, et coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas, quorum senos alitsecus super mensam purissimam coram Domino statues, et pones super eos Thus lucidissimum, ut sit panis in monimentum oblationis Domini. Per singula sabbatha mutabuntur coram Domino suscepti a filiis Israel federe sempiterno eruntque Aaron, et filiorum eius, ut comedat eos in loco sancto, quia

quia Sanctum Sanctorum est de sacrificijs Domini iure perpetuo. Tertio. 3. Reg. 19. Et Angelus Domini tetigit eum et dixit illi Surge, et comede. Respexit, et ecce ad caput suum subcineritius panis, et uas aqua. Comedit ergo et bibit, et rursum obdormiuit: Reuersusque est Angelus Domini secundo, et tetigit eum, dixitque illi Surge comede: grandis. n. tibi restat uia; qui cum surrexisset, comedit et bibit, et ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, et quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb. Quarto Prou. 9. ibi Siquis est paruulus ueniat ad me. Et insipientibus locuta est, Venite comedite panem meum, et bibite uinum quod miseri uobis. Quinto Malachias c. 1. ibi Ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda; quia magnum est nomen meum in gentibus; ubi loquitur de sacrificio altaris: nam aliud sacrificium non poterat fieri in omni loco Deut. 12. ibi Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem uideris; sed in eo quem elegerit Dominus in una tribuum tuarum, offers hostias, et facies quaecumque praecipio tibi. Sexto Psal. 71. ibi Erit firmamentum in terra in summis montium; ubi firmamentum est fructus Eucharistiae, motes sunt Sacerdotes. Septimo Psal. 77. ibi Panem Angelorum manducauit homo, cibus misit illis in abundantia; de quo Sap. 16. Pro quibus Angelorum esca nutriuisti populum,

tuum, et paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habet, et omnis saporis suauitatem. Substantia, n. tua et dulcedinem tuam, quam in filios habes ostendendo, et deseruiens uniuscuiusque uoluntati, ad quod quisque uolebat conuertebatur: multo tamen suauius delectabiliusque est Eucharistiae sacramentum, in se omnem uirtutem gratiæ amplectens, ac omnium saporum saporis.

Quintodecimo probatur, quia ab Hebræis Messias minime erat agnoscendus, aduersus quem eorum consilium aliquando erat congregandum. Iaias. 1. ibi Filios enutriui, et exaltui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui; Israel autem non cognouit, et populus meus non intellexit. Secundo Ierem. 5. ibi Præuaticatione præuaticata est in me domus Iuda, et domus Israel. Negauerunt Dominum et dixerunt Non est iste. Tertio Daniel. 9. ibi Et non erit eius populus, qui eum negaturus est. Quarto Deut. 18. ibi Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum, similem tui, et ponam uerba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi. Qui autem uerba eius, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam. Quinto Isa. 6. ibi Exceca populi huius cor, et aures eius aggraua, et oculos eius clauda, ne forte uideant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et conuertantur, et sanentur. Sexto Ier. 8. Miluus in cœlo cognouit

ut tempus suum: turtur, et hirundo, et cicada custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Septimo Ier. 4. ibi Quia stultus populus meus non cognouit, filij insipientes sunt et vecordes; sapientes sunt ut faciant mala; bene autem facere nesciunt. Octauo Osée. 4. Non dabunt cogitationes suas, ut reuertantur ad Deum suum; quia spiritus fornicationis in medio eorum, et Dominum non cognouerunt. Nono Psal. 2. Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, et Principes conuenerunt in unum aduersus Dominum, et aduersus Christum eius. Decimo Deut. 32. Gens absque consilio est, et sine prudentia, utinam saperent, et intelligerent, ac nouissima prouiderent.

Sextodecimo adimpletum est quod prædictum fuit de Iuda Iscariote, à quo Dominus eius præceptor appetiendus erat, Psal. 54. ibi Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique; Et si is qui oderat me, super me magna loquutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo: Tu uero homo unanimis Dux meus et notus meus. Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum consensu. Secundo Psal. 40. Homo pacis meae in quo sperabam, ampliavit aduersus me supplantationem. Tertio Psal. 108. Et dilexit maledictionem, et ueniet ei; et noluit benedictionem, et elongabitur ab eo; et antea Constitue super eum peccato-

catores, et Diabolus steterat à dextris eius. Cum indicatur exeat condemnatus, et oratio eius fiat in peccatum; Fiant dies eius pauci, et Episcopatum eius accipiat alter. Quarto Zach. 11. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos: Et dixit Dominus ad me Projice illud ad statuarium decorum pretium, quo appretiatum sum ab eis, et tuli triginta argenteos, et projeci illos in domum Domini, et statuarium. Quinto Amos. 2. Super tribus sceleribus Israel, et super quatuor non conuertam eum, pro eo quod vendiderunt pro argento iustum et pauperem pro calciamentis; ubi denotatur venditio Ioseph. Genes. 37. Quæ indicabat Messie venditionem.

Decimo septimo fuit adimpletum quod erat prædictum, quod voluntarie et sponte se obtulit morti. Isaia. 53. Oblatus est quia ipse voluit et non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnum coram tondente se obtulit, et non aperiet os suum. Secundo Ier. 12. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam meam animam in manus inimicorum. Tertio David Psal. 53. Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum est, pro ut immolationi Abraham non contradixit Isaac. Genes. 22.

Decimo octavo adimpletum est quod prædictum fuit per falsos testes accusantes Messiam Psal. 34. Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me: Retribuebant mihi mala pro bonis.

bonis. Secundo Psal. 25. Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi. Tertio Oseas. 7. Vt eis quoniam recesserunt à me, uastabuntur quia errauerunt in me. Ego. n. redemi eos, ipsi autem loquuti sunt in me mendacia. Quarto Isaia. 3. Ruit Hierusalem, et Iudas concidit; quia linguæ eorum, et adinventiones eorum contra Dominum, ut prouocarent oculos eius. Quinto Psal. 63. Quia exaceruerunt, ut gladium linguas suas, intenderunt arcum remanarum, ut sagittent in occultis immaculatum; subito sagittabunt eum et non timebunt, firmaverunt sibi sermonem nequam. Sexto Isaia. 9. Omnes adulteri sunt, et cæcus præuicauerunt, et extenderunt linguam suam, quasi arcum mendacium; quibus accidit quod dixit David Psal. 62. Obstructum est os loquentium iniqua.

Decimo nono adimpletum fuit prædictum de Messia ab Isaia c. 50. ibi Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus, faciem meam non auerti ab increpantibus, et conspuentibus in me. Secundo Psal. 34. Et aduersum me lætati sunt, et conuenerunt; congregata sunt super me flagella, et ignorauit. Dissipati sunt, nec compuncti, tentauerunt me, subannauerunt me subannatione: frenduerunt super me dentibus suis. Tertio Trem. 3. Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobrijs. Quarto Micheas. 5. Virga percutienti maxillam Regis Israel. Quinto Isaia. 55. Non est ei species, neque

neq; decore et vidimus eum, et non erat aspectus; et desiderauimus eum despectum, et nouissimū virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem. Sexto Isaias. 53. Verē languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portauit, et nos putauimus eum quasi leprosum, et percussum à Deo, et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Septimo Isaias c. 1. A planta pedis usque ad verticem non in eo sanitas; vulnus, et liuor, et plaga tumens non est circumligata, neq; curata medicamine, neq; fota oleo. Octauo Prou. 20. Liuor vulneris absterget mala, et plagæ in secretioribus ventris. Nono Job 16. Aperuerunt super me ora sua, et exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt penis meis. Concluserunt me Deus apud iniquum, et manibus impiorum me tradidit. Ego ille quondam epulentus repente contritus sum, tenuit ceruicem meam, confregit me, et posuit me sibi quasi in signū; Circundedit me lanceis suis, conuulnerauit lumbos meos et non pepercit, et effudit in terra viscera mea. Conscidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi Gigas. Sacrum consui super cutem meam, et operui cinere carnem meam. Facies mea intumuit à fletu, et palpebræ meæ caligauerunt. Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cum haberemundas ad Deum preces: quæ verba mirificè conueniunt Messie, qui venit. Decimo Psal. 68. Super dolorem vulnerum meorum addiderūt.

Vade-

Vndecimo Ezech. 19. Et audierunt de eo gentes, et non absque vulneribus suis exeperunt eum. Duodecimo Zach. 13. Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me, Para-mea suscitare super pastorem meum, et super virum coherentem mihi, dicit Dominus exercituum. Percute Pastorem, et dispergentur oves. Tertiodecimo Psal. 21. Foderunt manus meas, et pedes meos, et dinumerauerunt omnia ossa mea. Quartodecimo Isaias. 63. Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra, ille formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ?

Vigesimo adimpletū est, quod erat prædictū de diuisione vestimentorum Leuit. 1. Offerentes vitulum coram Domino detracta pelle concidat artus in frustra. Secundo Psal. 21. Diuiserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. Tertio Genes. 37. ibi Hanc inuenimus. Vide vtrum tunica filij tui sicam non? quā cum cognouisset pater ait, Tunica filij mei est, fera pessima comedit eum, bestia deuorauit Ioseph. quæ figura optimè correspondet figurato: quia Ioseph fuit venditus, sicut etiā Christus.

Vigesimo primo adimpletum est quod dictū fuit per Dauid prophet. Psal. 68. Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potauerunt me aceto.

Vigesimo secundo adimpletum fuit id quod prædictum est de sepulcro Messie Psal. 143. Collo-

Collocauerunt me in obscuris sicut mortuos seculi, et anxiatus est super me spiritus meus: in me turbatum est cor meum. Secundo Isaias. 11. Erit radix Iesse, qui stabit in signum populorū. ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulcrū eius gloriosum. S. Thom. 3. p. q. 51. Art. 2. Tercio Isaias. Dabit impijs sepulcrum suum: vbi non sine Dei beneplacito habent Turcæ dñm in sepulcrum Christi. Quarto Psal. 15. Quoniā non derelinques animam meam in inferno; nec dabis sanctum tuum videre corruptionem: nā Corpus Christi in sepulcro non erat incenerandum. Quinto corpore mortuo Messiae anima ad inferos descendit, vnde traxit Patres ibidem eum expectantes Psal. 48. Veruntamen Deus redimet animam meā de manu inferi, et Psal. 70. Quia misericordia tua magna est super me; et eruisti animā meā ex inferno inferiori, et Zach. 9. Tu quoque in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu, vbi non erat aqua, et Osee 13. De manu mortis liberabo eos, de morte redimā eos. Ero mors tua, o mors, et morsus tuus o inferne.

Vigesimotercio Amos. 8. In die illa dicit Dominus occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis, et conuertam festiuitates vestras in luctum; et omnia cantica vestra in planctum: vbi loquitur de sole tenebrando in die mortis Messiae.

Vigesimoquarto Resurrectio Christi fuit prædicta Psal. 3. Ego obdormiui, et soporatus sum,

sum, et exurrexi, quia Dominus suscepit me. Secundo Psal. 56. Exurge gloria mea, exurge psalterium, et cithara. Tercio Psal. 11. Propter misericordiam in opum, et gemitum pauperum nūc exurgam dicit Dominus. Quarto Osee 6. Venite, et reuertamur ad Dominum, quia ipse cepit, et sanabit nos; percutiet, et curabit nos: Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, et viuemus in conspectu eius; sciemus sequemurque, ut cognoscamus Dominum. Quinto Isaias. 33. Nunc exurgam dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc subleuabor. S. Thom. 3. p. q. 53. Art. 1. et seq.

Vigesimoquinto Ascensio Christi in cœlum fuit quoque prædicta apud Micheam. c. 2. ibi. Ascendet. n. pandens iter ante eos. Secundo Psal. 8. Domine Dominus noster quā admirabile est nomen tuum in vniuersa terra, quoniam eleuata est magnificentia tua super cœlos. Tercio Psal. 17. Inclinauit cœlos et descendit, et caligo sub pedibus eius, et ascendit super Cherubin, et volauit super pennas vectorum. Quarto Psal. 67. Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem, dedisti dona hominibus; psallite Deo, qui ascendit super celum celi ad Orientem. Quinto Psal. 46. Ascendit Deus in iubilo, et Dominus in voce tubæ. Sexto Psal. 110. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis; quod factū fuit quando Messias Christus Iesus in cœlum ascendit: ex quibus colligitur conclusio, quod aduenit Messias, et ipse fuit Christus Iesus saluator omnium

omnium. Vnde sciendum est omnia legalia, cę-
rimonialia, atque iudicialia mortua fuisse cum
Christo, quę non surrexerunt cum eo, demptis
moralibus, seu decalogo, qui reuixit ad maiore
perfectionem; vnde post Christi mortem mor-
tiferam, inutilem, exosam, letalem, ac pernicio-
sam, Deo execrabilem offerunt Iudęi, offerunt
n. quę amplius non sunt offerenda. Nec dici-
tur impossibile Deum filium Dei esse hominē,
cuiusque personam subsistere in duabus naturis
diuina scilicet et humana. Talis. n. tantaque
vtriusque naturę in illius personam facta est
vnio, vt idem sit Deus, et homo. Huic autem
vnioni assimiliari nihil potest in rebus creatis,
quia diuina hęc admirabilis vnio omnem excel-
lit creaturę virtutem; nec propter hoc diuina
maiestas aliquam recipit mutationem; sed natu-
ra humana trahitur, et extollitur ad excellentis-
simam vnionem, ex infinita potētia Dei, et ideo
sibi conuenienter naturam vniuit humanam, vt
mortalibus argumentum daretur, vnionem in-
tellectus nostri cum Deo non impossibilem ef-
se; maior si quidem est ad diuinam personam
humanę naturę coniunctio, quā ipsius intel-
lectus ad Deum tamquam ad obiectum. Hinc
post Christi humanationem euidentius expere
homines emergere, et intentius verę beatitudi-
nis aspirare: ex Christi quoque incarnatione na-
turę suę excellentiam homo cognouit, intelle-
xitq; vt infra Deū nulla sibi creatura sit finis,
nihilque, quod adhuc ipsum excellat, nisi solus
Deus;

Deus, qui factus homo naturā immediate assū-
psit humanam. Pręterea Deus, qui peculiarem
hominum prouidentiam habet, carnem assū-
psit, vt nos huiusmodi tam necessarię cognitio-
nis, ac spei redderet certiores, vnde post aduen-
tum filij Dei maiorem diuinorum instructiōnē
ac claritatem processisse videmus; pręterea ni-
hil nos eq; sicut illius amor obstringit, vt amo-
ris vices respondamus. Nullo autem modo suā
erga nos charitatem, quam per hoc ineffabile
suę incarnationis, et maximē pietatis sacramen-
tum poterat efficacius aperire; de hinc vide-
mus homines ardentiori diuinarum rerum stu-
dio inflammatos, familiaritatem, et amicitiam
cum Deo, et eius sanctis contraxisse; pręterea
certitudo mediōrum requirebatur, rēdentibus
ad beatitudinem, quod per beneficium incar-
nationis consequutum est; ideo post aduentum
in mundum, mundus virtutibus floruit, cum
verbo, et exemplo homines instruxerit: sancta
igitur docet fides, humanam naturam propriū
in Christo suppositum, siuē personam propriā
non habere, quam ex se scilicet habuisset, si non
esset verbo Dei vnita: sed pro illo supposito di-
uinum suppositum in illa subsistere, dum per-
sona filij naturam hanc in primo suę creationis
instanti, vt in ea subsisteret, sibi ipsam viuens
præoccupauit. Suppositum autem subsistens
in natura humana est homo, et in natura diuina
est Deus: cum igitur persona, seu suppositum
filij Dei in vtraque natura subsistat, yorē est
Deus

Deus et homo: Hoc autem nec impossibile est, nec irrationale; Deus siquidem omnia potest, quæ contradictionem non implicant; inuicem namque contradictoria rationem entis habere non possunt: Deum autem esse hominem modo prædicto contradictionem non implicat, sicuti non est etiam impossibile, nec irrationabile Christum ex Virgine fuisse natum; nam si potuit Deus homo fieri, ipsum quoque sacri filium hominis impossibile non erit; ut scilicet Virginis filius iuxta Catholicam assertionem verè credatur; hoc ideo egit, ut ad charitatem et humilitatem nos propensius inuicaret, quando non dignatus omnium parens in terra habere parentem, nostræque infirmitatis subire dispendia. Fuit quoque conuenientissimum ipsi verbo Dei, ut ex incorrupta virgine nasceretur: ut qui habet in cælis patrem sine corruptione, et sine matre, haberet quoque in terris sine labe, ac sine Patre integerrimam matrem; nec est impossibile apud Deum, quia ipse infinita sua virtute immediate per se ipsum producere potest quod alias per agētia naturalia efficit cum possit creare; venit quoque Christus in hunc mundum, ut vitæ nobis præberet exemplum, et qui cum hominibus conuersatur, se eis in conuersatione vitæ conformet, vitamque pauperem delegit, oportet. n. diuinæ veritatis præcones à curibus secularibus expeditos esse: præterea, ut diuinitatem palam faceret, infirma, et stulta elegit, ut huius mundi potentes, sapientesque confunderet, ut totius

totius orbis transformatio non potestati, vel sapientiæ humanæ, sed diuinitatis eius maiestati adscriberetur; fuit quoque miraculorum necessaria demonstratio ad ostendendum diuinitatem in illo corporaliter inhabitantem.

Rationabiliter quoque Christi passio ponitur, quia peccatum naturæ, non personæ, ut est peccatum originale, quod ab homine primo in naturam descendit, et à natura in singulos homines affluxit, cum esset infinitum; nulla creaturarum, sed solus Deus satisfacere poterat, homo igitur ille ac Deus, filius Dei Christus Iesus debitum omne persoluit. Homo autem, qui non poterat, debebat; voluit ipse Deus pientissimus mortalem carnem induens homo fieri, ut et qui poterat, et qui debebat piè satisfaceret, unde sacri sanguinis pretio in Cruce effusi reserata fuit Patribus Ianua Paradisi, qui licet sufficienter pro persona propria satisfecerint, pro peccato tamen totius naturæ in primo homine vitiæ satisfacere nemo valuit; in hoc Deus suam manifestauit potentiā, qua tanto sedere sibi copulare humanam naturam potuit, ut verè factus sit homo. Sapientiam quoque, qua admirabilem modum ad perditum hominem recuperandum, in vitamque æternam perducendum exquisiuit, unde infinita bona mundo exorta sunt. Bonitatem quoque dum se totum humanæ naturæ infudit, ut eam sibi artiori vinculo prorsus vniret: suam præterea misericordiam, qua pro nobis voluit crucifigi, iustitiamque

simul adæquauit; et quia non solum ad peccata nostra diluenda, sed ad nostram pariter instituendam venerat vitam, turpissimam mortem sibi delegit, ut illius exemplo propter veritatis iustitiæque ipsius dilectionem ac obseruantiam, durum ac terribile nihil formidemus; oportu- num est quoque animam eius ad Patres usque descendere, ut illorum animas de sinu limbi educeret. Ne quis verò illum non verè mortuum diceret, meritò tumultus est, triumphusque dierum in sepultura iacturam tulit: verum si post hæc non resurrexisset, nulla resurgendi mortalibus spes esset relicta; iure ergo sui obitus ministerio absoluto gloriosus à mortuis resurrexit, et quia eius corpus iam effectum fuerat immortale, ac gloriosum, indignum erat, eum apud homines domesticum habere commercium; sicut, n. Christi corpus ex forma gloriæ, et vnione ad verbū corporum est omnium perfectissimum, ita de- cuit, ut super omnes cælos, et super omnia cor- pora ascenderet, et tamquam Dei vnigenitus ad dexteram Patris sederet. n. in æternæ vitæ potio- ribus bonis. Præterea cum Christus Dei filius ab hominibus fuerit, et pro hominibus iniuste impièque damnatus, par fuit ut ipse tanquam caput omnium hominum, atque mensura con- stitueretur viuorum Index et mortuorum, sin- gulis iuxta operum mercedē in fine seculi re- diturus: quibus ita rectè consideratis omni ex parte Christiana Religio nō minus rationali- bilis et aqua, quā admirabilis, diuinaque vi- debitur:

debitur: Iudaica aut perfidia satis confusa atque repulsa monstratur: Plurimæ aliæ rationes, et authoritates adduci possent, quas breuitatis causa omitto.

Hæreticorum pertinacia conuincitur.

Q Vinto confutandi sunt hæretici hoc pa- cto, primo quia ab vnitate Romanæque Ecclesiæ doctrina dissentiunt, et per consequens deuiant à Christo: Hæreticus, n. ille dicitur, qui sacrae paginæ, ac sacrosanctæ Romanæ Ec- clesiæ doctrinam peruertens, quam sequitur, sectam sibi deligens in ea obstinatè perseuerat; oportet, n. vniuersam Ecclesiam vno capite gu- bernari; multitudinis autem regimen est opti- mum si per vnum regatur, quod ex sine regimi- nis patet, qui est pax subditorum, et vnitas: hu- ius autem rei congruentior causa vnus est, quā multi: præterea militans Ecclesia à triumphan- ti per similitudinem deriuatur. Inferiorum, n. gubernatio superiorem ordinem imitatur: cui quanto sit similior, tātò perfectior existit. Triū- phantis autem Ecclesiæ vnus est rector, et Do- minus s. Deus: vnum igitur militantis Ecclesiæ Præsidem esse oportet, qui est summus Ponti- fex: præterea cum naturalia sint ordine mirifi- co instituta, tanto magis in supernaturalibus re- gimen apparet ad vnum redigi: quemadmodū omnes motus ad vnum primum motorem, apes ad vnum Regem, omnia animalis mēbra ad cor denique diriguntur, itidemque in reliquis, et in vnoquoque genere dare oportet vnum primum, quod

quod est aliorum mensura. Ergo in Ecclesia Dei tanto magis necessarium est caput vnum ad totius populi Christiani gubernationem, quanto omnia regimina sua dignitate excellit: præterea in utroque testamento vnum caput Ecclesiæ decernitur. Osæ 1. Congregabuntur filij Iuda, et filij Israel pariter, et ponet sibi met caput vnum, et Ioan. 10. Fiet vnum ouile, et vnus Pastor; præterea maxima inde oriretur confusio præsertim circa fidem, et bonos mores incerta determinatio sequeretur; non. n. sciri posset, quæ ut potissima esset tenenda sententia, nullamque iustitiam administrandi ratio, aut facultas haberetur. Romanæ autem Ecclesiæ doctrina in his, quæ ad fidem, et bonos mores pertinent, vna est; præterea Ecclesia vsque ad finem seculi duratura est. Hæretici cum suorum prauitate dogmatum sectatorumque peruicacia funditus corruerunt, et corruent.

Secundo Hæretici cæremonias, et ritus Ecclesiæ et imagines Sanctorum contemnunt, nos verò summa ratione eas factas probamus; quoniam inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur Paulus ad Rom. 1. ideo imagines venerantur, Ecclesiæ consecrantur, aliaque fiunt, quibus homines ad diuinum cultum perducuntur.

Tertio Hæretici sacramenta recusant, eorumque ritus non recipiunt; nos verò ea miro ordine à Deo instituta affirmamus: nam ipsa sunt instrumenta ad vitam spirituales ordinata, iuxta eorum

rum similitudinem, quæ ad corporalem vitam ordinatur. Primo. n. ad vitam corporalem ordinata est Generatio, qua viuens vitam acquirit: secundum est augmentum, ut ad debitam corporis proceritatem roburque perueniat: tertium est nutrimentum, sine quo nec conseruari nec augeri posset; Idcirco animæ vegetatiuæ tres adscribuntur virtutes, generatio uidelicet, augmentatio, et nutritio; quoniam uerò quandoque animal ægrotare contingit, oportuna medicinarum remedia ad illius curationem natura adinuenit; cumque animalis generatio non sit absque generante, oportet etiam in natura esse genitores, ut species indiuiduorum conseruentur. Sic ergo in uita spirituali primum necessarium est Baptisma, per quod homo in peccato originali sine gratia natus regeneratur in Christo; secundum est Confirmationis sacramentum, per quod in Christo renati stabilimentum solidumque robur suscipimus: quia militia est uita hominis super terrâ; et oportet nos per multas tribulationes introire in Regnum Dei: tertium instrumenti spiritualis est sacramentum Eucharistiæ: quartum est Pœnitentiæ Sacramentum, quod institutum est ad spiritualem sanitatem recuperandam: quintum est Extremæ Vnctionis sacramentum, quod etiam ipsum ad animæ et corporis pertinet sanitatem: sextum est Ordinis idque ad spiritualem pertinet propagationem: septimum est Matrimonium ad sobolis ordinatum, sine qua spiritualis multiplicatio deficeret. Cui

igitur Christus uniuersalis causa nostrae salutis sit, et uniuersalis uirtus ad effectus particulares non nisi per particulares causas applicetur, conueniens fuit, ut aliqua remedia loco particularium causarum nostrae salutis inueniretur, quae uirtutem nobis uniuersalis causae copularent, et quoniam ad principalem suam causam requiritur instrumentorum proportio, congruum fuit, ut aliqua sub signis manifestisque uerbis traderentur, et haec sunt sacramenta: nostrae salutis causa uniuersalis est uerbum Dei incarnatum; rito ergo institutum est, ut ad uisibile elementum uerbum accedens sacramentum efficiat, ueluti ipsius uerbi incarnati particularem causam, uel instrumentum. Id etiam homini competit qui inuisibilia per uisibilia cognoscit: quoniam uero absque gratia salutem nemo consequi potest, conuenit pariter ut sacramenta haec instrumentaliter conferant gratiam: praeterea optimo iure sunt rite ordinata haec sacramenta: sunt enim correspondentia ad septem uirtutes, nempe ad tres Theologales, et quatuor Cardinales; sacramentum, n. Baptismi correspondet uirtuti fidei, unde in collatione eius prius interrogatur suscipiens de articulis fidei, ideo dici potest sacramentum fidei: spei autem correspondet Extrema unctio, quae datur infirmis, quorum proprie est habere spem salutis animae, et corporis: charitati autem correspondet Eucharistia, qua communicamus, ideo dicitur Sacramentum Pacis: prudentiae correspondet ordo, unde de Sacerdotibus dicitur,

citur, Vos estis sal terrae, qui sacra docere tenentur: iustitiae correspondet Poenitentia, quae debita persoluimus peccatorum per contritionem confessionem, et satisfactionem: fortitudini correspondet Confirmatio, qua intrepidè confitemur nomen Christi: temperantiae correspondet Matrimonium introductum etiam in remedium ad extinguendam flammam ignis: et nota quod sacramenta possunt etiam à peccatoribus administrari, dummodo sint ordinem consecuti (in his in quibus ordinis requiritur) neque enim ex hoc illa inficiuntur, aut efficacia minus habent, quia in Christi uirtute non autem propria consecrantes agunt, quod autem in uirtute alterius agit non sibi sed principali agenti simile reddit patiens: non enim domus instrumentis artificis, sed arti eius assimilatur. Negant praeterea quidam haeretici orationem prorsus inutilem, contra quam opinionem ultra adducta suo loco facit primo, quia cum Deus sit actus purus, et prima veritas, atque lux infinita; quanto quis Deo propius accedit, tanto amplius particeps sit diuinæ puritatis, veritatis, ac lucis. Homo autem Deo non appropinquat gressu corporis, verum puritate uitae, mentis eleuatione, et contemplatione veritatis, quod fit per orationem: praeterea intellectus sui naturam veritatem tantquam suam perfectionem desiderat, falsum uero tantquam malum euitat, nulla boni viri dispositio propinquior sit ad veritatem suscipiendam et ad eius contrarium fugiendum, quam in ipso oratio-

orationis, et contemplationis actu: præterea omnis causa exaudit (vt ita dixerim) suum effectum; postulatio. n. effectus est propriæ perfectionis appetitus quam exigit à causa, cum ad eam bene disponitur: tunc verò causa nisi impediatur suam non remoratur executione pro dispensatione rei perfectionem infundens, quod ex illius bonitate, et facilitate prouenit: quia bonum est sui ipsius diffusiuum. Cum ergò Deus sit summè bonus, procul dubio super omnes alias causas suos exaudiet effectus, eos scilicet, qui ad gratias suscipiendas optimè disponuntur. Lippomannus lib. 3. in princ. confirmationis Dogmatum catholicorum.

Male quoque multi hæretici sentiunt de Trinitate, et licet ad cognitionem trium personarum per naturalem rationem nequaquam homo peruenire possit; quia cum cognoscamus Deum per creaturas, non ducimur hoc modo in eius cognitionem, nisi quatenus is est earum principium, et causa: Non est autem eorum principium, et causa, nisi per ipsius virtutem personis tribus communem, et ideo per creaturas cognitionem consequi non valemus, nisi eorum quæ Patri, et Filio, et Spiritui Sancto sunt communia, quo circa per creaturarum notionem personarum distinctionem attingere nequiuimus; ad quod capiendum, licet imbecillitas humana non sufficiat, non debemus tamen reuelata sacrosancta mysteria non credere. Ridiculum est .n. existimare nihil esse verum præter quod intel-

lectus nostri radio metiri possumus, cum infinita sint in Deo nobis prorsus abscondita, et nequaquam inuestigabilia: dicere tamen possumus multum probabilitatis, et rationis, et similitudinis cum rebus naturalibus habere. Cū. n. effectus suam causam imitari conetur ex consideratione earum processuum, quæ in creaturis inueniuntur, ad eas, quæ in Deo sunt quadammodo eleuamur. Multas aut in creaturis inuenimus processiones, quæ quanto perfectioris sunt conditionis, tanto magis perfectæ, atque intimæ sunt. In carteribus. n. vita generatio quædam inuenitur, vt cū ignis ab igne procedit: hæc aut processio suum in agente principium habet, quod in materiâ exteriorè agit: vnde minus perfectæ minusque intimæ reliquæ sunt: In uegetabilibus perfectiorè inuenies, et intrinsecam magis processionem; quia id quod generatur in plantis, est in principio producti coniunctum; verum in fine ab eo separatur: et in animalibus est quædam in sensibus processio, quæ adhuc magis perfectæ spiritualisque, et intima est quæ plantarum inuicem processio: quia actus ipsius sensus remanet in sensu, nec exterius emanat: ab extrinseco tamè prouenit obiecto; vnde adhuc perfectè interna non habetur processio. In hominis autem intellectu ac perfectior magisque intima inuenitur: quia actus intellectus super se ipsum reflectitur: Vnde ex his quæ iam tenet homo contemplari potest, et verbum mentis intus reconditum concipere: hinc in amorem conceptæ rei prorumpens in se ipso personarum quodam-

quodammodo effingere Trinitatem idest intellectus, verbi, et amoris. Verum hæc processio intellectus nostri incipit à sensu, sicut nostra cognitio, et ab initio pendet exteriori. Si autem conuertamur ad Angelicum intellectum, qui nullam à sensibus scientiam capit, et naturaliter eam possidet, tum excellentiorem, atq; interiorum in eo processione verbi, et amoris experiemus: verum quia totus Angelus pendet à Deo hinc, et ipse quoq; ab extrinseco est, neq; eius intellectus, neque verbum, neque amor est ipsius substantia. Vnde processiones quæ in Angelis inveniuntur, aliquid imperfectionis habent, et intimæ prorsus non sunt. Cum igitur videamus, quod quanto nobiliores sunt creature, tanto processiones in eis sunt magis intimæ et perfectiores: cumq; effectus suam causam emulatur, quid irrationabile dicimus, quando in Deo, qui omnes in infinitum creaturas excendit, perfectissimas processiones maximèq; intimas ponimus? quæ nec ab extrinseco proveniunt, nec à Dei substantia differunt, quasque omnes creature imitari conantur, licet omnes ab illa perfectione deficiant; quia diuinæ personæ à nulla causa dependent, sed sunt vnus Deus, qui est omnium causa; et ideo tres personæ extant vnum in substantia, et relatione opposita distinguuntur. Relationes autem in diuinis nullam ponunt imperfectionem, cum relatio, ex sua ratione ad aliquid, sed non aliquid significet: præterea in homine, qui inter omnia naturalia

turalia ad Dei similitudinem magis accedit, inuenitur quædam in parte spiritali trinitas videlicet intellectus, verbi, et amoris: dum. n. acta Deum intelligit, concipit de Deo verbum et ex hoc in eius amorem prorumpit: præterea in omnibus creaturis multiplex trinitatis vestigium inuenitur, cum omnes ex principio, medio, et fine compleantur, et in cunctis sit substantia, virtus, et operatio: præterea corpora perfecta dicuntur tribus videlicet longitudine, latitudine, et profunditate.

Dicunt denique quidam alij Heretici nullum esse præceptum in lege Euangelica, contra quod constituendum est primum nostrum moralium principium, quod est. Diliges dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex omnibus viribus tuis: secundum autem est, Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Circa primum quia in corde est fons vitæ sensuum appetitusq; principium, à quo ad amoris sensibilibus tracti ab amore diuino separamur: ideo dicit ex toto corde, ac si diceret subijcias prorsus partem sensibilem voluntati, vt et illa pari ordine ad Deum tendens nulla in re ab ipsa ratione Dei; lege distentiat; et quia absq; duce ratione solet aberrare voluntas, sequitur ex tota anima tua. i. ex tota voluntate ad hunc finem directam; anima siquidem est vitæ principium, vnde profluit motus, ex quo animata ab inanimatis discernuntur; quia verò voluntatis motus à ratione dependet, cum illius obiectum sit bonum cognitum, statim merito

ritò adijecit, ex tota mente: mens. n. intellectum significat, et rationem, quæ ità in Deū tendere debet, vt quicquid intelligit, et contemplatur sit Deus, vel ad eum actū, vel habitu saltem destinatur. At quoniam finis propter se amatur etiam sine mensura dilectionis animo insidet; quæ. n. sunt ad finem catenus amamus, quatenus ad ipsum finem proportionē habent: sed amor finis immensurabilis est: congruē ergo tribus his subiungitur, ex omnibus viribus tuis: vt scilicet cum Deus sit finis noster ad eum omni studio, ac conatu tendamus, eique ratio, voluntas, et sensus penitus obtemperent, atq; omni virtute, et gratia perficiatur: vt demum in nobis ità consumatis, ac postremò beatificatis glorificetur Deus, sicut omnis causa in perfectione commendatur sui effectus. Circa secundum dicitur Diliges proximum tuū sicut te ipsum. i. ad eundem ad quem te ipsum diligis finē: nam cum finis noster sit honor Dei, ac gloria, causaque in perfectione magis sui effectus, quā in diminutione semper ornatur, cum homines sint Dei effectus, idem magis in ipsis perfectis supremēque beatis, quā aliter se habentibus honoratur. Si ergo diligendo Deum illius gloriæ vsquequaque nos intendere oportet, debemus et pari fine ad quē anhelamus, diligere proximum, vt quemadmodum in nobis, ità et in illo diuinum opus eluceat, ac laudetur. Ex his etiam apparet qualiter se ipsum homo diligere debeat vt perpetuo ordine ità Deo affici, et

subijci

subijci debet, et id totum quod viuit quidque agit ad eius gloriam ordinare, vt in ipso tanquā in opere suo perfectō magnificetur Deus. Preterea quia communi omnium Principi primum debetur fidelitas, qua ei inuoluta fides in omnibus seruetur contra eius hostem: ideo in primo præcepto dictum est vt homines Deū verū colant, qui vnus tantum est, nec Deos alienos coram eo, qui vbique assistit, quemue nihil latet, venerētur, nec ad diabolū quoquo pacto diuertant. Secundo Principi debetur reuerentia: ideo dicitur in secundo Non assumes nomē Dei in vanum: Deum. n. prorsus inuisibilem honorare cupientibus in ijs, quæ ipsum representant, honorandus est: cuius modi maxime sunt voces, quæ ad Deum significandum, aut laudandum inuentæ sunt. Tertio Principi debetur meritis famulatus; ideo dicitur Memento vt Diem sabbati sanctifices; per quod moneatur vt debitum cultum tam internum, quam externum sincerissimē Deo exhibeamus. In secunda verò tabula primum legitur, Honora Patrem tuum, et matrem tuam; vbi honoris exhibitio beneficiorumque gratitudo erga quemlibet nobis proximum colligitur. Offensionis autem illationem euitandam intelligimus, opere, lingua, et corde; opere verò tam in personam propriam, quā coniunctam resque contiguas ab iniuria abstinendum esse; ideo dicitur secundo loco Non occides; quod nocumentū proximo in personam propriam illatum iri prohibet:

tertio

tertio Non mœchaberis; ex quo nullius vxorẽ
vel foeminã violandam esse cauetur, et ad quali
bet detestandas luxuriæ sordes interpretandũ
est: quarto Non furtum facies; hinc quęlibet
alienæ rei vsurpatio condemnatur: quinto Nõ
falsum testimonium dices: contra proximum
tuum: vbi tenemus quodlibet iniqua, ac pecc
antis, vel maledicæ linguæ peccatum esse abho
minandum: sexto Non concupisces vxorẽ pro
ximi tui; propter quod mentalis luxuriæ infe
ctio et inordinatus libidinis appetitus coercet
tur: septimo Non desiderabis rem proximi tui;
in quo monemur non tantum alienę rei vsurpa
tionem esse fugiendam; sed sinceritatem mentis
pariter ab auaritia iniustæ possessionis custo
diri oportet; lex. n. euangelica non solum mala
opera; sed prauos etiam coarguit affectus; vnde
non solum vltima præcepta, sed etiam superio
ra non tantum de exteriori opere, sed de inter
iori atq; accipiuntur; fuerunt tamen hæc duo
expressa; quia libidinis ardor videtur esse natu
ralis; exteriorum etiam bonorum auaritas, quia
eis plurimum indigemus, videtur esse naturæ
homini inserta. Hinc possent rudiores opinari
horum appetitus minime esse peccata; præser
tim cum nulli sola desideria noceant; fuerunt
etiam expressa quia ad ista homines procliu
iores sunt. Præterea Dei præcepta bifariẽ distin
guntur, in affirmationem scilicet, et negationẽ.
Præcepta affirmatiua perfectionem charitatis
attendunt: negatiua autem puritatis integritate;

tem; præterea notandum est, quod cum omnia
diuinæ prouidentię subijciantur, manifestum
est autem aliquo modo in æternæ legis partici
patum admitti, et sic ponitur primo lex æterna;
secundo huius legis participatio in rationali
creatura lex dicitur naturalis, quæ est naturalium
præceptorum in intellectu, vel virtute, vel etiã
habitu congregatio. Horum namq; præcepto
rum radix lumen est rationis naturalis diuini
tus impressum; cuius virtute quędam sunt no
bis tam in speculatiuis, quã in practicis per se
notæ; quæ in speculatiuis quidem prima princi
pia; in practicis autem potiora præcepta, vel pri
mas, ac naturales leges appellamus: à quibus tã
quam principijs per se notis leges alias bifariã
ducimus: vno modo sicut ex manifestis princi
pijs conclusiones: altero sicut aliquorum pru
dentum decreta communiter probata. Primus
quidem modus illi similis est, quo demonstrati
uæ scientiarum conclusiones ex principijs infe
runtur: secundus verò illi, quo in artibus for
mæ communes ad aliquid specialiter applican
tur; velut sapiens Architectus formam ædificio
rum communem ad hanc, vel illam determinat
domus figuram. Quædam ergo à communibus
principijs legis naturæ per modum conclusio
nis habentur: vt ab hoc præcepto Non occides
elici potest nemini venenum esse dandum. quẽ
dam verò per modum determinationis; sicut
lex naturæ iubet, vt qui peccat, puniatur; sed
quod illa, vel alia pœna plectatur, sic secundum

determinationem legis naturæ: idque hoc prudentum arbitrio relictum est: ut scilicet decernant, quod bono communi nouerint expedire; Huiusmodi verò leges humanas, aut aduentitias, aut positivas vocamus, et licet lex naturalis apud omnes nationes eadem, et immobilis persistat: non tamen omnes homines eisdem legibus positivis gubernari possunt. Præterea lex humana mala omnia punire, seu prohibere non potest. Plura, n. indigna permittit, ne peiora sequatur non de internis, occultisq; quoq; facinoribus, sed tantum de apparentibus diiudicat; lex autem diuina nullum malum impunitum relinquit, et de internis iudicat. Sciendum est præterea legem diuinam, ac naturalem sibi minime aduersari; sed sicut gratia perficit naturam, ita lex diuina perficit naturalem.

Mahumetanorum ritus confunditur

AD sextum dicendum est, Mahumetanos medios quodammodo esse inter Iudæos, et Hereticos, qui conuincuntur hoc pacto. Omnis vera religio aut à naturali, aut supernaturali lumine proficiscitur; sed eorum superstitio penitus confusa à neutro eorum lumine prouenit quod patet; quia in Alchorano nullus ordo reperitur, quod est maximum ignorantia signum: tot præterea sunt fabulæ in eo, totque contra bonos mores imperata seu permissa sunt, quæ potius irridenda sunt, quam rationibus refellenda; huiusmodi ergò religio à lumine naturali prouenire non potest: Neq; etiam à superna-

turali

turali proueniet: quidquid, n. naturali lumini aduersatur, ipsi etiam supernaturali contrariū est: præterea, quæ malo sunt incohata principio, bonum raro, vel nunquam exitum sortiuntur; sed hæc secta auctore gloriatur Mahumete, qui prorsus irrationabilis, sceleratus, adulter, et populorum prædator fuit; præterea nullis sicuti Christiana religio fulcitur miraculis; sed sibi gladij potestatem asseuerat esse concessam: præterea Mahumetes mandauit non nisi gladio religionem suam tuendam esse, ut quod ratione, et honestate defendi non poterat, ferino impetu decerneretur. Non obstat, quod dicunt Christum à Mahumete superari, eo quod plures sunt Mahumetani q̃ Christiani; nam per hoc sequeretur, quod diabolus esset melior Christo, qui multo plures q̃ Mahumetes à veritate detorqueret; secundo Resp. hæc omnia venire ipso sciente, ac permittente, in ultionem scelerum; scriptum est enim Multi sunt vocati, pauci verò electi; Ecclesiæque sæpenumero aucta, et diminuta est: liberum, n. ad virtutes, et ad vitia nobis Deus dedit arbitrium, nec ab ipso Deo in alterutram partem coguntur homines: neq; n. stante natura cogi possunt; Alioquin neque merito, neque demerito locus esset: præterea multos à fide Catholica defecturos, paucosque saluandos legimus Paul. ad Tim. Spiritus manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis Dæmoniorum in hypochrissi loquendum mendacium:

Ccc 2 dacium:

dacium: Præterea male viuentes suo priuat lumine, ac in cæcitate relinquit, cum nulla pœna grauior infligi possit, quâ veri luminis, recteq; vitæ priuatio, propter quod certa damnationis æternæ via in precipitium ducit, nec possunt excusari filij Iudæorum, et Mahumetanorum, quia Resp. eam ita esse Christianæ fidei vbique terrarum manifestationem miraculorumque famam, vt nemo excusare possit, quin ei veritatis inquirēde, cognoscendeq; facultas oblata sit, q̃ si neglexerint ipsis impute; doctrina igitur Mahumetanorum est à Diabolo: Christiana autē doctrina, cui fides innitur, est à Deo; quod patet, quia de futuris contingentibus non est determinata veritas, de quibus neque ars, neque scientia esse potest; sed hoc tantum ad proprietatem diuinam pertinet. Deus, n. cum sit æternus, omnia sua æternitate complectitur: omniaq; sunt eius oculis nuda, et aperta; homines vero nequaquam præscire futura contingentia possunt, nisi eis ab ipso Deo reuelentur. Cum itaq; sacra scriptura futura contingentia, et ad liberum arbitrium spectantia non modo generaliter, sed particulariter etiam pronūciauerit, necesse est hanc doctrinam esse à Deo. Item mūdus locutionis, et progressiois sacra scripturæ est adeo singularis, vt à spiritu sancto dictante dicatur expressus; præterea hæc doctrina est Christiano vitæ instrumentum, quæ nihil sanctior reperitur, quæ non potest ab aliqua naturali causa, sed tantum à Deo gratuito munere proue-

prouenire: Præterea plures predicatorum utentes humanæ sapientiæ uerbis, parum, aut nihil in populis profecerunt: cum autem simplici ad populum sermone usi sunt solius sacra scripturæ instructione, et familiaritate contenti mirifice illustrando populos inflammant. Hæc, n. est illa doctrina penetrabilior omni gladio accipiti, quæ totum orbem uirtutibus adornauit: præterea noster intellectus quanto est purgatio, tanto ueritatis est magis capax: sed excellentissima uirorum ingenia non modo scriptis hanc doctrinam extulerunt, sed prædicatione, uita, ac moribus contestati pro ea defendenda, uitam intrepidè exposuerunt, quod non fecissent nisi ueritatem ipsis penè oculis conspexissent: præterea uerum uero consonat, et falso omnia dissident: sed aliæ disciplinæ huic nostræ non aduersantur, immo deseruiunt, solum modò superstitiosæ, ut diuinatoriæ, aliæq; non minus perniciosæ, quàm inutiles artes prædicantur, quæ nec inter artes, nec inter scientias connumerari possunt: præterea si doctrina Christiana à Deo non esset inter tot conflictus disputationum aliquando succumbens, haud tam diu perdurasset inuicta, cum ipsa tam à summis Philosophis, quàm à Tyrannis ualidissimè fuerit impugnata: ipsa tamen ut infinita Christianorum uolumina testantur, semper insuperabilis remansit.

Atheistarum opinio confunditur.

AD septimam sectam eorum, qui Athei dicuntur, negantes Deum esse, dicendum est Deum esse, idque probari multis modis. Primo ex parte motus: certum est, n. aliqua moueri in hoc mundo: omne autem, quod mouetur ab alio mouetur: nihil, n. mouetur nisi secundum quod est in potētia ad aliud ad quod mouetur: mouet autem aliquod secundum quod ex actu: mouere, n. nihil aliud est, quam educere aliquid de potentia in actum; de potentia autem non potest aliquid deduci in actum, nisi per aliquod eius in actu, sicut calidum in actu, ut ignis, facit lignum quod est calidum, et per hoc mouet, et alterat ipsum; non autem est possibile, ut idē sit simul in actu, et potētia secundum idem, sed solum secundum diuersa; quod, n. est calidum in actu, non potest simul esse calidum in potentia; sed est simul frigidum in potentia: impossibile est ergo, quod secundum idem, et eodem modo aliquid sit mouens, et motum, uel quod moueat se ipsum; omne ergo quod mouetur, oportet ab alio moueri; Si ergo id ad quod mouetur moueatur, oportet et ipsum ab alio moueri, et illud ab alio: hic autem non est procedere in infinitum, quia sic non esset aliquod primum mouens, nec per consequens aliquid aliud mouens, quia mouentia secunda non mouet, nisi per hoc, quod sunt mota à primo mouēte, sicut baculus non mouetur nisi per hoc quod est motus à manu. Ergo necesse est deuenire ad aliquod

quod primum mouens, quod à nullo mouetur, et hoc omnes intelligunt Deum.

Secundo modo probatur ex ratione causæ efficientis. Inuenimus, n. in istis sensibilibus esse ordinem causarum efficientium, nec tamen inuenitur, nec est possibile, quod aliquid sit causa efficiens sui ipsius, quia sic esset prius se ipso quod est impossibile, non autem est possibile, quod in causis efficientibus procedatur in infinitum, quia in omnibus causis efficientibus ordinatis primum est causa medij, et medium est causa vltimi, siue media sint plura, siue vnum tantum, Remota autem causa remouetur effectus. Ergo si non fuerit primum in causis efficientibus, nec erit vltimum nec medium; sed si procedatur in infinitum in causis efficientibus, non erit prima causa efficiens, et sic non erit nec effectus vltimus, nec causæ efficientes mediæ, quod patet esse falsum; ergo necesse est ponere aliquam causam efficientem primam, quam omnes Deum nominant.

Tertio probatur ex possibili necessario. Inuenimus, n. in rebus quedam, quæ sunt possible esse, et non esse, cum quedam inueniantur generari, et corrumpi, et per consequens possible esse, et non esse: impossibile est autem omnia, quæ sunt, talia semper esse; quia quod possibile est non esse, quandoque non est: si igitur omnia sunt possible non esse aliquando nihil fuit in rebus: sed si hoc est verum, etiam nunc nihil esset: quia quod non est, non incipit esse,

nisi per aliquod quod est; si igitur nihil fuit ens; impossibile fuit, quod aliquid inciperet esse, et sic modo nihil esset, quod patet esse falsum; non ergo omnia entia sunt possibilia: sed oportet aliquid esse necessarium in rebus. Omne autem necessarium vel habet causam suam necessitatis aliunde vel non habet; non est autem possibile, quod procedatur in infinitum in necessarijs, quæ habent causam suam necessitatis, sicut nec in causis efficientibus; ergo necesse est ponere aliquid quod sit per se necessarium, non habens causam necessitatis aliunde, sed quod est causa necessitatis alijs, quod omnes dicunt Deum.

Quarto modo probatur ex gradibus, quæ in rebus inveniuntur. Inuenitur. n. in rebus aliquid magis, et minus bonum, et verum, et nobile: et sic de alijs huiusmodi; sed magis, et minus dicuntur diuersimodè ad aliquid quod maxime est: sicut magis calidum est, quod magis appropinquat maxime calido: est igitur aliquid quod est verissimum, et optimum, et nobilissimum, et per consequens maxime ens, nam quæ sunt maxime vera, sunt maxime entia, quæ autem dicitur maxime tale in aliquo genere, est causa omnium, quæ sunt illius generis, sicut ignis, qui est maxime calidus, est causa omnium calidorum. Ergo est aliquid quod omnibus entibus est causa esse, et bonitatis, et cuiuslibet perfectionis, et hoc dicimus Deum.

Quinto modo probatur ex gubernatione rerum. Videmus. n. quod aliqua, quæ cognitione carent scilicet corpora naturalia, operantur propter

propter finem: quod apparet ex hoc, quod semper aut frequentius eodem modo operantur, ut consequantur id quod est optimum: unde patet, quod non à casu, sed ex intentione perueniunt ad finem; ea autem, quæ non habent cognitionem, non intendunt in finem, nisi directè ab aliquo cognoscere, et intelligente, sicut sagitta à sagitante: Ergo est aliquid intelligens, à quo omnes res naturales ordinantur ad finem, et hoc dicimus Deum.

Non obstat, quod dicitur, Si Deus esset, nullum malum inueniretur, quia cum Deus sit infinite bonus, quando unum contrarium fuerit infinitum, totaliter destruet aliud, at aliquod malum inuenitur in mundo: ergo non est bonum infinitum, et per consequens non est Deus; Nam resp. quod cum Deus sit summè bonus, nullo modo finiret aliquid mali esse in operibus suis, nisi esset adeo omnipotens, et bonus, ut bene faceret etiam de malo: hoc ergo ad infinitam Dei bonitatem pertinet, ut esse permittat mala; et ex eis eliciat bona. S. Thom. 1. p. q. 2. art. 3. Est igitur Deus, et est vnus. Illud. n. vnde singulare est, hoc aliquid nullo modo est multis communicabile. Cum ergo Deus sit ipsum suum esse, suæque natura, et actus purus, aliundè quam à sua natura habere non potest, ut sit Deus, et ut sit hic Deus: ergo illud vnde Deus est, hoc aliquid est ipsa sua natura: quare eius natura non est pluribus communicabilis: impossibile est igitur plures esse Deos. Præterea cum Deus totum

tam in se contineat essendi perfectionem, si essent plures Dij, oportet eos inter se differre; aliud igitur conueniret vni, quod non alteri, et si hoc esset priuatio, non esset simpliciter perfectus; si verò perfectio alteri eorum deesset. Impossibile est ergò plura esse, quæ comprehendant totam in se essendi perfectionem: plures ergò Dij esse non possunt, sed vnus, qui non est corporeus, nec corporis forma, nec aliquid compositum, sed perfectus, summè bonus, infinitè potentis, immutabilis et æternus, in quo est perfecta rerum cognitio, qui non necessitate aliqua, sed voluntariè agit, omniumque rerum habens prouidentiam: cuius contemplatio est finis humanæ vitæ.

Christiana sola Religio quam profitentur Catholici bona demonstratur.

Qui igitur vtrumque testamentum cum naturali lumine fideliter tenent, cum his, quæ tenet sacrosancta, Catholica, atque Romana Ecclesia, Christiani verè sunt naturalem scientiam, supernaturalemque amplectentes, ac præ omnibus rectè sentientes. Nullaque alia rationibus, ac miraculis Christianæ Religionis conferri potest, quæ tantò cæteras omnes excedit, quanta est Cælum terra sublimius, quantum è lux à tenebris differt; nam vita Christiana ad hoc potissimum tendit, vt posthabitis creaturis omnibus tam spiritualibus, quàm corporeis, per contemplationem, et amorem se totam in Deum transfundit, et sit vnus spiritus cum Deo. Cum ergò

ergò potior inueniri nequeat vita, quàm hæc, quæ hominem suo principio, et vltimo fini coniungit, patet nullam vitam Christiana esse meliorem, quæ nihil contra rectam rationem agit, et facit, relictis omnibus soli Deo se se coniungere: præterea duo sunt, quæ ad bonam vitam principaliter requiruntur videlicet finis bonus, et medium tendens ad ipsum; finis autem est duplex, videlicet finis cuius, et finis quo. hoc est ipsa res, ad quæ tenditur, eiusque fruitio. Cum igitur nihil præstantius, ac melius Deo possit excogitari, atque Christiani humanæ vitæ finem statuunt Deum, cuius gratia omnia faciunt, per spicuum est, quo ad hoc nullum finem inueniri posse meliorem. Fides quoque ad visionem, et fruitionem Dei non per creaturas, sed per essentiã aspirat; quo nullus perfectior actus reperitur; dñ. n. per apertã visionem, et fruitionem Deo coniungitur homo, vltima confirmatione perficitur, supra qua nihil amplius optare licet: cum Deus sit bonum, quo nihil maius excogitari possit; talis igitur est finis cuius, et finis quo Religionis Christianæ; medium verò transeundi ad veritatis primæ contemplationem, est puritas cordis; oportet. n. finem cum medijs habere proportionem; ad ipsius autem Dei cognitionem magna exigitur extasis, cum sit intelligibilium supremum, extraque omnia sensibilia: idedque ad id est necessaria, et exquisitissima animi purgatio, id est à sensibilibus amore, et implicatione ad inuisibilem cognitionem amoremque eleuatio:

elevatio; purum. n. dicitur, quod inferiori naturæ non admiscetur; præterea cum duplex sit cultus, interior scilicet, et exterior (debet. n. Deus dupliciter ab hominibus venerari, spiritu videlicet, et corpore) Interior cultus est, qui Deo per operationem intellectus, et voluntate exhibetur: Exterior verò, qui per corporis officia, cæremoniasque, et sacrificia impenditur; interiorem aut verū Dei cultum dicimus esse rectitudinem, ac perfectionem vitæ hominis interioris, qua Deus maximè honoratur. Si igitur cultus interior verus est, manifestum est exteriorem efficere, vel significare veritatem; cultus. n. exterior Christianæ Religionis, aut efficit, aut significat interiorem; cum ergò alter alteri respódeat, verus est etiam cultus exterior, ordo etiam, et significatio eorum, quæ in Ecclesia geruntur, non humanum inuentum, sed diuinam dispositionem ostendunt: patet præterea Christianum cultum esse verum tam ex intrinsecis effectibus quàm etiam ex extrinsecis. Vnus autem ex potissimis effectibus intrinsecis est pax mentis, et gaudium, animiq; libertas; nam verus Christianus nullis quassationibus, aut perturbationum procellis mouetur: sed magis in confessione, et fide Christi stabilis permanet, et in tribulationibus gloriatur; effectus autem intrinsecus ex Christianorum vita colligitur in exteriori homine, maxime apparens, tam in moribus quàm in ipsa indole diuinum pariter redolens quiddam, propter quod multi

eos

eos reuereri, et quodammodo colere impelluntur, vnde superbos, atque feroces animos venerandus humilium aspectus compescens sæpè deterruit, sicuti summouit B. Leo Pontifex Attilam, et S. Benedictus Totilam, et S. Ambrosius Theodosium Imper. Huius ergò effectus causam esse dicimus pulchritudinem animi supernaturalem, idest gratiam Dei intellectum, et voluntatem, aliasque animæ partes decorantem. Et hæc, quæ scripta sunt in hac summa sunt omnia dicta ad laudem, et gloriam omnipotentis Dei, Patris, et Filij, et Spiritus Sancti, et omnium Sanctorum, subiiciens me in omnibus, et singulis, Iudicio, atq; censu re sacrosanctæ Romanæ atq; Catholice Ecclesiæ Amen.

FINIS.

ERRATA ITA CORRIGE.

Excisor lege excisor pag. 2. ver. 9.
Citra Circa pag. 10. ver. 5.
Predicatione Predicante pag. 14. ver. 25.
Vtriusque Vtrisque pag. 15. ver. 14.
Falsi Falsi pag. 17. ver. 14.
Confessionem Confessionem pag. 17. ver. 19.
De eo De his pag. 31. ver. 17.
Praefati Praefati pag. 35. ver. 20.
Cap. Cap. 4. pag. 73. ver. 24.
Credo resurrectionem mortuorum Tertia die resurrexit a mortuis pag. 106. ver. 30.
Conc. Constantiensis adde approbatum per Martinum v. super condemnatione Iohan. Vulciph. et Iohan. Huf.
Docere Ducere pag. 130. ver. 29.
Diuina adde et ex infusa gratia spiritus sancti pag. 181. ver. 36.
Sola fides adde formata tamen charitate pag. 181. ver. 30.
Nuptiarum Nuptiarum pag. 185. ver. 26.
Eam ea pag. 226. ver. 2.
Prof. ess. Profess. pag. 226. ver. 19.
Sentire Sensere pag. 228. ver. 13.
Inobedientiam adde omnem pag. 111. ver. 16.
Inuenta Inuenta pag. 265. ver. 18.
Cap. fin. 24. q. 3. lege semper cap. pen. 24. q. 3. pag. 294. ver. 24. # pag. seq.
quam qua pag. 300. ver. 10.
Istius Iustius pag. 308. ver. 7.
Tenuit Remittit pag. 349. ver. 21.
Liberationis Deliberationis pag. 354. ver. 18.
Commubens Concubens pag. 353. ver. 10.
Damnatur Damnat pag. 364. ver. 4.
Nouitianorum Nouatianorum. pag. 364. ver. 5.
Amon Amos pag. 389. ver. 31.
quiescant quiescant pag. 340. ver. 9.

Nos Frater Dionisius Constaeciarius Hereticæ Prauitatis Inquisitor generalis Florentiæ & Florentini Domini licentiam imprimendi concedimus die 26. Septembris. 1580.

Ego Cosmus Philarcus Canonicus, & Theologus Florentinus librum hunc vidi, et catholicum, et utilem esse inueni die 26. Septembris. 1580.

Ego frater Thomas boninsignius Senensis ordinis Predicatorum sacre Theologiæ in Studio Florentino publicus professor, & à Reuerendissimo D. Archiep. Florentino specialiter deputatus ad libros videndos, librum hunc tanquam pium, Catholicum, et Religioni Christianæ valde utilem existimo, et imprimendi facultatem facio die 22. Febr. 1580.

DE PLVRIBVS SPECIEBVS
INFIDELITATIS.

D e Schismaticis	465
De Hæreticis	481
De Idolatria	644
De Idolis, & Idolatris	652
De Sacrificijs Idolatrarum	699
Epilogus totius operis	711
Philosophorum Religio vana	712
Astrologorum superstitio tollitur.	718
Diuinitas vana repellitur	722
Idolatria damnatur	723
Iudeorum perfidia confutatur	727
Hæreticorum pertinacia conuincitur	757
Mahumetanorum ritus confunditur	770
Atheistarum secta reijcitur	774
Religionem Christianam, quam Catholici pro- fitentur veram esse, quæ ad salutem ducit demonstratur.	778

INDEX HÆRESVM
QVÆ IN HOC VOLVMINE

CONTINENTVR.

QVÆSTIONVM INDEX
HÆRESVM.

H æresis quid sit. quæst.	A	
1. pag.	1	Bsolutio pag. 38
Scripturæ canonicæ quæ sint, quibus hæreses cõ uincẽde sunt. quæst. 2.	2	A Adam, & Eva 41
Sola sedes Apost. aut gene- rale Concilium de hæ- resi censet. quæst. 3.	9	Aduentus 628
Hæreticus quis sit dicẽdus, et q. Hæresiarca. q. 4.	10	Adulterium 53
Causæ, quibus hæreses na- scuntur. quæst. 5.	11	Altare 639
Hæretici qualiter agnosca- tur. quæst. 6.	17	Angelus 53
Differentia quorundã pro- positionum hæreticarũ, erronearum, scandalosa- rum et similium. q. 7.	18	Anima 54
Pertinax quis dicat. q. 8.	21	Annus 59
Delicta, quæ sapiunt hære- sim, quæ dicantur. q. 9.	23	Antichristus 609
Suspecti de hæresi qui dicã- tur esse. quæst. 10.	30	Apostata 60
Relapsi qui dicant. q. 11.	33	Apostoli ibid.
Quibus modis procedatur cõtra hæreticos. q. 12.	34	Appellare 629
Pœnæ, quibus hæretici ple- ctantur. quæst. 13.	35	Aqua 62
		Arcangeli 63
		B
		Baptismus 63
		Beatitudo 77
		Bellum 84
		Benedictio 86
		Bestia, & Brutum ibid.
		C
		Cain 87
		Calceamentum ibid.
		Canon Missæ 639
		Canones Apostolorũ 642
		Cantus 88
		Ddd Caput

INDEX

Caput	91	Eleemosyna	146
Caro, & corpus humanu.	91	Episcopus	147
Calibatus	92	Euangelium	148
Ceremonia, & Ritus.	615	Eucharistia	151
Certitudo	93	Excommunicatio	170
Character	ibid.	Exorcismus	172
Charitas	94		
Christus	95. & 633	F	
Cibus	107	Atum	174
Circumcisio	111	Fœminæ	616
Clerici	638	Festi dies	175
Coitus	112	Fides	176. & 633
Communio	626	Fiducia	190
Communis vita	114	Filius Dei	194
Concilium	ibid.	Fornicatio	195
Confessio	118	Francisci habitus	ibid.
Confirmatio	120	Futurum contingens.	ibid.
Consilium	122	G	
Contritio	ibid.	Ladius	631
Corpus	124	G Græci	215
Corpus Christi	629	Gratia	197
Correctio	124	H	
Creatura	ibid.	A Ereticus	215
Cruz	125	Homo	216
		Hore canonice	217
D		Hofia	219
DAemon	633	Humanum	ibid.
Dæmones	127	I	
Damnari	125	Anua	627
Decimæ	126	I Idolatria	219
Decretales	642	Idolatrium	220
Desperatio	ibid.	Iesus	626
Deus	ibid.	Imago	224
Diabolus	137	Impeccabilis	227
Dies	138	Imperator	638
Dies Dominica	632	Indulgentia	227
Dispensatio	639	Inferi	615
Doctores	613	Infernus	228
Dos Ecclesiæ	628	Inimicus	230
		Iniuria	231
E		Inobediens	ibid.
Ecclesia	138		
Electio Pontificis	629		

Intentio

INDEX

Intentio	631	Mundus	292
Interpretatio	613	N	
Inuestitura	640	Natalis Domini	642
Ioan. Baptista	231	Natura humana,	
Iudas	232	& diuina	636
Iudex	ibid.	Negantes	294
Iudicium	233. & 631	Nox	ibid.
Inramentum	234	Nuditas	ibid.
Iurisdicatio	237	Nuptiæ	295
Iustificatio	238	O	
Iustitia	636	Obedientia	312
Iustus	239	Occidere	313
		Officia	625
L		Opera	314
Abor	239	Oratio	328
Lacrymæ	633	Ordines	333
Layci	243	Ordo Sacramentum	ibid.
Lex	244	Oua	334
Libertas	246	P	
Libido	258	Anis	335
Limbus	616	Papa	ibid.
Lingua	258	Parochus	639
Litteræ sacræ	634	Pascha	342
		Paulus	638
M		Paupertas	342
Alum, & Malitia	259	Peccatum	345
Mandata	264	Peregrinus	366
Maria Virgo	ibid.	Perfectio	367
Martyrium	267	Persona	ibid.
Matrimonium	270	Petrus	614
Medicina	628	Philosophia	367
Melchisedech	270	Pœnitentia	359
Mendacium	271	Potestas	367
Mendicitas	274	Præceptum	369
Meritum	275	Prædestinatio	380
Miraculum	277	Prædicatio	385
Misericordia	279	Præscientia	388
Missa	ibid.	Proprium	389
Monachatus	290	Pueri	631
Monumentum	627	Purgatorium	390
Mors Christi	625	Regnum	
Motus primi	637		
Mulier	290		

Ddd

INDEX

R	V
R Egnum Dei 397	V Erecundia 439
R eliquie Sanctoru 398	V idua 440
R emissa peccata 612	V inum 441
R estitutio 399	V irginitas ibid.
R esurrectio 400. & 633	V irtus 446
R omana Ecclesia 404	V isio 447
S	V ira eterna ibid.
S acerdotium 404	V ictionis extremæ Sacra- mentum ibid.
S acramenta 417	V otum 451
S acrificium 418	V isura 462
S aluari ibid.	V xor 463. & 641
S ancti ibid.	
S atisfactio 422	
S eculares 617	
S cientia 423	
S criptura sacra ibid.	
S epultura 426	
S erpens ibid.	
S eth ibid.	
S ilentium ibid.	
S imonia 427	
S pes 428	
S piritus Sanctus 430	
S tatus 616	
S tudia generalia ibid.	
S ubditus 431	
S ubterranei 639	
S uffragia Defunctoru 432	
T	
T emplum 433	
T entatio 434	
T erra 435	
T estamentum 612	
T imor Dei 435	
T onfura 643	
T raditio 437	
T ranslatio scripturarū 634	
T ributum 637	
T urificatio 640	
T yranus 437	

INDEX

HAERETICORVM.

A

A belonii, sue Abelani, vel Abelonitę pag. 481
A blabius 482
A bstinentes ibid.
A cacijs ibid.
A cephali 484
A ccius ibid.
A chillas ibid.
A damzi, sue Adamiani, vel Adamitę 484
A ddam Manicheus ibid.
A delphius 485
A desienarii ibid.
A diaphoristę ibid.
A egyptiani 486
A eriani, seu Acrii ibid.
A ctiani 487
A gapetę ibid.
A gareni ibid.
A ginnenses 488
A gnoetę ibid.
A gonychitę ibid.
A grippiniani 489

Airani

INDEX

A irani ibid.	A pochryphi 499
A lbanenses ibid.	A pollinaristę 500
A lbigenes, sue Albii, vel Albigeszi 490	A postolici, sue Apota- ctici ibid.
A lexander Aerarius ibid.	A quarii 501
A lexander Baucalis ibid.	A quila ibid.
A lexander Latro ibid.	A rabici 502
A lascus 491	A rchontici ibid.
A lgazel ibid.	A rmacanus 501
A lmaricus ibid.	A rmeni 503
A logi, sue Alogiani 492	A rnaldistę 504
A mantius, sue Palla- dius ibid.	A rnoldus à Villa noua. 504
A mbrosiani ibid.	A rrabonarii 502
A mmonius 493	A rriani 503
A msdorffiani ibid.	A rtemon 504
A nabaptistę ibid.	A rtyritę ibid.
A nastasius Imp. ibid.	A selepiadotę 505
A ndręas musculus 494	A scodrogitę ibid.
A ndręas Osiander ibid.	A lluriani ibid.
A ngelici ibid.	A stharitę, & Asthara- ritę 506
A ngelitę ibid.	A stherius Sophista ibid.
A nnianus 495	A stherius 507
A nomi, sue Anomei ibid.	A thei ibid.
A nthimus ibid.	A udzani ibid.
A nthropomorphitę, seu Vadiani 498	A ugentius 507
A nticalumiani 496	A uxentius ibid.
A ntichristiani ibid.	
A ntidemoniaci 497	
A ntidicomarianitę, sue Antimariani 496	
A ntidiaphoristę 497	
A ntilaterani 497	
A ntonomi 498	
A ntistancariani ibid.	
A ntisuenfeldiani 497	
A ntosandriani 499	
A pellitę ibid.	
A phthartodocitę ibid.	
A pocaritę 500	

Barulus

INDEX

Barulus	ibid.	Carpocratiani	520
Basilidiani	511	Castaleo	ibid.
Bassus	ibid.	Cataphrygii, seu Catha-	
Batemburgici	ibid.	phrygæ	521
Bayras	ibid.	Cathari	ibid.
Bedricus	512	Cathariarii, seu Catha-	
Begardi, & Beguinæ	ibid.	ristæ	ibid.
Belitæ	ibid.	Cerdontiani	522
Belliani	ibid.	Cerinthiani	ibid.
Berengarius	ibid.	Chazinzarii	ibid.
Bernardinus Ochinus	513	Chiliaftæ	523
Bertoldus	ibid.	Christoliri	524
Bertramus	ibid.	Christophorus Goodman-	
Beryllus	ibid.	nus	523
Bezantæ	514	Christophorus Schaple-	
Biblistæ	514. & 634	rus	ibid.
Bisfacramentales	ibid.	Circuncelliones	524
Bisfochi	ibid.	Clancularii	ibid.
Blaftus	515	Claudius	ibid.
Bogomiles	ibid.	Cleobiani	ibid.
Bohemi	ibid.	Colluthiani	525
Bononatus	516	Cœleftiani	525
Bonofiaci	515	Collyridiani	525
Borboriani	516	Colorbofi	ibid.
Boquinii	ibid.	Communiababentes	526
Brachitæ	ibid.	&	635
Brentius	517	Concordenses, seu Cozo-	
Bucerus	ibid.	cenfes	ibid.
Buddas	518	Condormiètes	526. & 635
Bugarus	ibid.	Confefsioniftæ	526
Bulgari	ibid.	Cononitæ	ibid.
		Constans Imp.	527
Acangelici	518	Constantinus v. Imp.	ibid.
Caianani, seu Caiani	ib.	Constantinus vi. Imp.	ibid.
Calicularii	519	Constantius Imp.	ibid.
Caluiniftæ	ibid.	Contobabbitæ	528
Campaniftæ	ibid.	Copri	ibid.
Campates	ibid.	Cosmiani	ibid.
Campanfes	520	Cotercelli	ibid.
Caroftadius	ibid.	Cozocenfes	529
Carolus	ibid.	Crefconius	ibid.

Crispinus

INDEX

Crispinus	ibid.	Enchitæ	ibid.
Crotaldus	ibid.	Eudo	ibid.
Cynici	ibid.	Eudoxius	ibid.
		Eunomiani	ibid.
D		Euphratas	539
Adoes	530	Eupfychiani?	ibid.
Dæmoniaci	530. 632	Eusebius archieunucus	ib.
Dauid Dinantius	531	Eusebius Nicomediensis	ib.
Dauidici	530	Eustathius	540
Deiftæ	531	Eutychiani	ibid.
Defiderius	ibid.	Euzoius	ibid.
Defiderius Longobar-			
dus	ibid.	F	
Deuterius	ibid.	Falfi Prophetæ	540
Dicartitæ	532	Farrelliftæ	541
Dimœritæ	ibid.	Fauftus	ibid.
Dimophilus	ibid.	Felicianus	ibid.
Diofcorus	ibid.	Felix Manicheus	ibid.
Diotrephes	533	Felix alius	ibid.
Discalceati	ibid.	Flagellantes	542
Donatiftæ	ibid.	Flauitas	ibid.
Dorotheus	ibid.	Florinus	ibid.
Dofitheus	534	Fortunatianus	543
Dulcinus	ibid.	Fortunatitæ	ibid.
Durandus	ibid.	Fortunatus	542
		Fraticelli	543
E		Fulgentius	ibid.
Bionitæ	534	Functius	544
Ecebolus	ibid.	G	
Eiulantes	535	Ainas	544
Elcheftitæ	ibid.	Gainitæ	ibid.
Eleufius	ibid.	Galatæ	ibid.
Elptidius	536	Galla	ibid.
Eluidius	ibid.	Gaudentius	545
Elymas	535	Genfericus	ibid.
Emeritus	536	Georgiant	ibid.
Ençratitæ	ibid.	Georgius Alexand.	ibid.
Energici	ibid.	Georgius Laodicefis	ibid.
Enthufiaftæ	537	Georgius dauid	ibid.
Epicurei	ibid.	Gherardus	546
Eraclitæ	ibid.	Gilbertus	ibid.
Elftæ	ibid.	Gnofimachi	ibid.
Euangelici	538		

Gnoftici

INDEX

Gnostici	ibid.	Iacobus Iustus	ibid.
Gorthicus	ibid.	Iacobus Prepositi	ibid.
Gothi	547	Ibas Edissenus	ibid.
Græci	ibid.	Iconoclastæ	ibid.
Guido de Lacha	ibid.	Idolatræ hæretici	554
Guilhelmus de S. Amore	ibid.	Iencenses	ibid.
Guilhermus Cornelius	ib.	Ignoræ	ibid.
		Illyricani	ibid.
		Indiani	ibid.
		Infernales	555
H		Insubatati	ibid.
Amstedii	548	Interimistæ	ibid.
Harmonius	ibid.	Inuisibiles	ibid.
Heicetæ	ibid.	Ioachim Abbas	ibid.
Helchelaite	ibid.	Ioannes à Lasco	556
Hellognostici	ibid.	Ioannes Behalim	ibid.
Heluidiani	549	Ioannes de Leiden	ibid.
Hemerobaptistæ	ibid.	Ioannes de Poliac	558
Henriciani	ibid.	Ioannes de Rocfana	557
Henricus Bullingerus	ib.	Ioannes de Zischa	ibid.
Henricus de Saxis	ibid.	Ioannes Oecolapadius	556
Heracleonitæ	ibid.	Ioannes Paruus	557
Hermas	ibid.	Ioannes Philoponus	558
Hermanus Italus	550	Ioannes Præmōstratensis	557
Hermanus Riffuich.	ibid.	Ioannes Roarius	ibid.
Hermogeniani	ibid.	Ioannes Spægebergus	556
Herodiani	ibid.	Ioannes Vucleffus	556
Heron apostata	ibid.	Iouinianus	558
Heshufi	551	Ischariotistæ	569
Hidroparastatæ	ibid.	Isini	558
Hierarchitæ	ibid.	Iudas Iscariotes	ibid.
Hieronymus	ibid.	Iudgorum hæreses	559
Hilarus	ibid.	Iulianus apostata	ibid.
Honorius	ibid.	Iulianus Capuanus	ibid.
Hugonistæ	552	Iulianus Halicarnæsus	ib.
Huisitæ	ibid.	Iustificatorii hæretici	ibid.
Hutitæ	ibid.	Iustina	ibid.
Hymeneus	ibid.		
Hypistarii	ibid.		

I

Iacobellus	552	Kemnitius	560
Iacobitæ	553		

K

Laico

INDEX

L		Maximinus Eiscopus	569
L Aicocephali	560	Melanchthonici	570
L Lamberiani	ibid.	Melchioritæ	ibid.
Leo Imp.	ibid.	Melchisedechiani	ibid.
Liberi	ibid.	Meletiani	ibid.
Libertini	ibid.	Menandriani	571
Licinus	561	Menas Diaconus	ibid.
Loistæ	ibid.	Mennonitæ	ibid.
Lollardi	ibid.	Menophantus	ibid.
Lucas sternberzer	ibid.	Messaliani	569
Lucianus	562	Metamorphistæ	571
Lucianus Const. Episcopus	561	Metangismonitæ	572
Luciferiani	ibid.	Michael	ibid.
Lucilla	562	Molochitæ	ibid.
Luctus Alexandrinus	ib.	Monasteriensæ	ibid.
Ludoicus alemani	ibid.	Monophysitæ	573
Lullistæ	ibid.	Montanistæ	ibid.
Luterani	563	Moses falsus	ibid.
		Mundanitæ	ibid.
		Muntzerici	ibid.
M		Muscalani	574
Macarius	564	Muscharonitæ	ibid.
Macedoniani	563	Musoritæ	ibid.
Mahometes	564		
Maiores	566	N	
Majorani	ibid.	N Arcissus	574
Majorinus	ibid.	N Nazargi	ibid.
Manichei	ibid.	Nepos Episcopus	ibid.
Manifestarii	567	Nestorius	575
Mansfeldenses	ibid.	Neutrales	ibid.
Manusimpositorii	ibid.	Nicolaitæ	ibid.
Marathonius	ibid.	Nicolaus Galeus	ibid.
Marcellus	ibid.	Noetiani	576
Marcion	568	Nonatiani	ibid.
Marcus	ibid.	Nudipedes	ibid.
Marinus	ibid.	Nystages	ibid.
Maris Calced. Eps.	ibid.		
Maronitæ	ibid.		
Marsilius	569	Lipius	576
Martyriani	ibid.	O	
Matbotheus	ibid.	Ollarii	577
Mathematici	ibid.	Ophitæ	ibid.
Maximilla	570. & 585	Orebitæ	ibid.
		Origenistæ	ibid.
		Orphani	

Ecc

INDEX

Orphani	ibid.	Prisca	ibid. & 579
Osiandriani	578	Priscillianus	ibid.
Osseni	ibid.	Procopius	586
P		Proculus	ibid.
Pacifici	578	Proclianus	584
Parermeneutæ	ibid.	Prodicus	586
Parmenianistæ	ibid.	Pfalliani	ibid.
Pascenius	579	Pseudoapostoli	ibid.
Paschatizæ	578	Ptolemæus	587
Pasionistæ	579	Publicani	ibid.
Pastillarii	ibid.	Puritani	ibid.
Pastoricide	ibid.	Puteorizæ	ibid.
Paterniani	ibid.	Q	
Patriciani	ibid.	Qadrifacraméntales	587
Patrapsisiani	580	Quatuordecimani	588
Pattalorinchitæ	ibid.	Quintianus	ibid.
Paulus Samofarennus.	ib.	Quintilliani	ibid.
Pauperes de Lugduno.	ib.	Quintinus	ibid.
Pelagius	581	R	
Pepuzitæ	ibid.	Anatizæ	588
Petilianus	ibid.	Raymôdes Lullius	ib.
Petrus Aballardus	582	Reiudizantes	589
Petrus Cnaphæus	ibid.	Rhetorii	ibid.
Petrus de Bruts	581	Rhuteni	ibid.
Petrus Dresensis	ibid.	Rochezana	ibid.
Petrus Ioannis	582	Rogariani	ibid.
Petrus Martir	ibid.	Rysuicani	590
Petrus Olerii	ibid.	S	
Pharisei	ibid.	Abbas	590
Philetus	ibid.	Sabbatarii	ibid.
Phitonistæ	583	Sabbarius	ibid.
Photinus	ibid.	Sabellius	ibid.
Pikardi	ibid.	Sabinus	591
Pneutomachi	ibid.	Sacramentarii	ibid.
Pœnitentarii	584	Sadducei	ibid.
Poligamistæ	ibid.	Samaritani	ibid.
Porphyrius	ibid.	Sampsæi	ibid.
Postellani	ibid.	Sancofetani.	ibid.
Praxeas	ibid.	Sanguinarii	592
Prædestinati	585	Sarrabaitæ	ibid.
Præmôstratensis Apostat.	ib.	Satanistæ	ibid.

Saturninus

INDEX

Saturninus	ibid.	Thaboritz	600
Schismatici	ibid.	Thebutes	ibid.
Scripturarii	ibid.	Thenotopyschitzæ	602
Sectarii	593	Theocatagnoftæ	601
Secundinus	ibid.	Theodorichus	ibid.
Secundus	ibid.	Theodorus	600
Secundus alius	ibid.	Theodosiani	601
Seleuciani, et Hermiani	ib.	Theodotion	ibid.
Semiarriani	594	Theodotus	ibid.
Semichristiani	ibid.	Theognis	602
Semiluterani	ibid.	Theonas	ibid.
Semiosandriani	ibid.	Theopascitæ	ibid.
Sepulcrales	ibid.	Theophrontus	ibid.
Serenus	ibid.	Thomas Manichæus	ibid.
Sergius Patriarca.	595	Timotheus Aclurus	603
Sergius Pseudomonac.	ib.	Timotheus Apollinaris hg	ibid.
Serpenticulæ	ibid.	retici discipulus	ibid.
Serras	ibid.	Tophetizæ	ibid.
Servetiani	ibid.	Trinitarii	604
Sethiani	ibid.	Trisacramentales	ibid.
Seueriani	596	Trogodytæ	ibid.
Seuerus Episcopus	ibid.	Tropistæ	ibid.
Significatiui	ibid.	Turilupini	ibid.
Simoniaci	ibid.	V	
Sisinius Episcopus	597	Adiani	604
Spirituales	ibid.	Valens Imp.	605.
Stableri	ibid.	Valens, et Vricinus	Epi-
Stancariani	ibid.	scopi	ibid.
Stephanus Episcopus	ibid.	Valentiniani	ibid.
Suenefeldiani	ibid.	Valentinistæ	606
Symmancus	598	Valefi	605
Syneretizantes	ibid.	Varimandus	606
Syrus	ibid.	Vbiquetii	ibid.
T		Venustiani	ibid.
Andemus	598	Vergerius	ibid.
Tascodrugitæ	ibid.	Vigilantius	ibid.
Tariani	599	Vitalis	607
Templarii	ibid.	Vncti	ibid.
Tertullianistæ	ibid.	Vuadenses	ibid.
Tessarecedecatizæ	600	Vuelfgangus	ibid.
Tetradizæ	592	Vuilephius	ibid.
		Ecc a	Xenaias

INDEX

X	Aquæ elementum	ibid.
Xenaias	607 Arculus	ibid.
Z	Ars, & Paupertas	ibid.
Zeno Imp.	608 Astarte	ibid.
Zuinglius	ibid. Aten	ibid.
	Atergatis	ibid.
IDOLATRARVM	Atrozcatlipuca	ibid.
INDEX.	Auerruncus	ibid.
A	Aues	ibid.
	Aurora	ibid.
Caron	Auxesia, & Damia	658
Adad	ibid.	
Adad	ibid.	
Adona, et Abeona	653 Bæccus, seu Dionysius	658
Adonis vel Adon	ibid. Bellona	ibid.
Adramus	ibid. Beneficium, & Poena	ibid.
Aegeria	ibid. Bellas	659
Aeolus	ibid. Bonus	ibid.
Aeternitas	665 Bonus euentus	ibid.
Aeuiterij	653 Brizo	ibid.
Agenoria	ibid. Bubona	ibid.
Aguar	654	
Aiuslocutius	ibid.	
Alabandus	ibid.	
Albunea	ibid.	
Alecto, Tisiphone, & Me- gera	ibid. Calpurnia, & Impudencia	ib.
Amanus, & Anandatus	ib. Canopus	ibid.
Amicitia	ibid. Carmelus	ibid.
Amphiarus	655 Carna	ibid.
Amphilocus	ibid. Castor, & Pollux	ibid.
Anaitis Venus, vel Dia- na	ibid. Catius	661
Anculi, & Anculae	ibid. Ceres	ibid.
Angenoria, & Tacita	ibid. Charon	ibid.
Animalesgeniti	656 Cibeles	ibid.
Animalia	ibid. Cimi	ibid.
Anna Perenna	ibid. Clementia	ibid.
Antinous	ibid. Cleomedes	ibid.
Antihci	ibid. Claocina	ibid.
Apollo	ibid. Clotho	ibid.
Appiades	ibid. Collina	662
	657 Communes Dei	ibid.

Comus

INDEX

Comus	ibid. Fornax	ibid.
Concordia	ibid. Fortuna	668
Consalus	ibid. Frigha	ibid.
Coronis	ibid. Froes	669
Crephagenerus	ibid. Fulgora	668
Culices	663 Furina	669
Cunina	ibid.	
Cupido	ibid.	
D	G	
Amia, & Auxesia	663 Enius	669
Demones	663 Glaucus	ibid.
Decerto	663 Gratia, vel Charites	ibid.
Deuerra	ibid.	
Diabolus	ibid.	
Diana	ibid.	
Discordia	ibid.	
Diuijotes	ibid.	
Domiducus	ibid.	
Domitius	ibid.	
Drimacus	ibid.	
E	H	
Dusa	664 Adingus	670
Elcoth	ibid. Harpocrates	ibid.
Enenthus	664 Hebe	ibid.
Epies	ibid. Heres Martea	ibid.
Erechtheus	ibid. Heliogabalus	ibid.
	ibid. Herbe	ibid.
	ibid. Hercules	ibid.
	ibid. Hippona	ibid.
	664 Honor	671
	ibid. Horechilus	ibid.
	665 Horta	ibid.
	ibid. Hostilina	ibid.
	ibid. Hymenæus	ibid.
F	I	
Abulinus	665 Anus	671
Falacer	ibid. Ignis	ibid.
Fama	ibid. Indigetes	672
Fauor	ibid. Intercido	ibid.
Febri	666 Inuidia	ibid.
Febrius	ibid. Iocahuna	ibid.
Febrius	ibid. Iris	ibid.
Felicitas	667 Isis	673
Ferentina	666 Ismael	ibid.
Feronia	667 Iugatinus	ibid.
Fessonia	ibid. Iuno	ibid.
Fides	ibid. Iuppiter	ibid.
Flora	ibid. Iustitia	675
Forculus	ibid. Iuturna	676

Lactucina

INDEX

L	A	N	
Astucina	676	Nereus	ibid.
Lares	ibid.	Nixi	ibid.
Lateranus	ibid.	Nodotus	ibid.
Lanerna	ibid.	Nouensiles	ibid.
Leones	ibid.	Nox	ibid.
Leuana	ibid.	Numeria	682
Libentina	677	Nundina	ibid.
Libertas	ibid.	Nymphæ	ibid.
Luna	ibid.	O	
M	O	Cassio	682
Anes	677	Ochilubo	683
Manturna	ibid.	Oceanus	ibid.
Marica	ibid.	Oden	ibid.
Marini Dei	ibid.	Ogoas	ibid.
Mars	ibid.	Ometoctli	ibid.
Materæ	678	Orbona	ibid.
Matlaucic	ibid.	Osilagb	ibid.
Matura	ibid.	P	
Meditrina	ibid.	Ales	683
Mellona	ibid.	Palicus	684
Mena	ibid.	Palmytus	ibid.
Mens	ibid.	Pammyles	ibid.
Mephitis	ibid.	Pan	ibid.
Mercurius	ibid.	Panda	ibid.
Methotin	679	Panniculus rubeus	ibid.
Minerva	ibid.	Partunda	ibid.
Minutus	ibid.	Patalena	ibid.
Misericordia	ibid.	Pataici, seu Patæci	ibid.
Mozim	ibid.	Pauentina	ibid.
Momus	ibid.	Pauor, & Pallor	ibid.
Murca vel Murcia	ibid.	Paupertas, & Ars	685
Myiagrus	ibid.	Pax	ibid.
N	P	Pecunia	ibid.
Afcio, seu Natio	680	Pellonia	ibid.
Natagai	ibid.	Penates	ibid.
Necessitas, & Violæta	ib.	Perfica, & Pertunda	ibid.
Nemesis	ibid.	Picus	ibid.
Nemia	681	Pietas	ibid.
Nenia	ibid.	Pilumnus	686
Neptunus	ibid.	Pirho	ibid.
		Pluto	ibid.

Plutus

INDEX

Plutus	ibid.	Saturnus	691
Pæna, & Beneficium	ibid.	Securi	ibid.
Pollux & Castor	ibid.	Seia	ibid.
Pomona	ibid.	Selceti Dei	692
Populonia	ibid.	Semidei	ibid.
Portunas	687	Semones	ibid.
Potina	ibid.	Sentia	ibid.
Potniades	688	Sentinus	ibid.
Praxidicen	687	Serpentes	ibid.
Preces	ibid.	Sol	ibid.
Prema	ibid.	Somnus	693
Præsa, vel Prosa & Po-		Sogomombar Can	ibid.
suerta	688	Spes	ibid.
Proserpina	ibid.	Stata	ibid.
Proreus	ibid.	Stratilius, seu Strabili-	
Providentia	ibid.	nus	ibid.
Pudicitia	ibid.	Strema, vel Strenia	ibid.
Pudor	ibid.	Subigus	694
Pulex	ibid.	Sydera	694
Puri	689	Sylux	694
P		T	
Vies	689	Acita, & Angenorina	694
Q Quecadquaal	ibid.	Tages	694
Quirinus	ibid.	Tambarane	694
R		Tambarine	694
Anx	690	Tanais	694
R Rediculus	689	Taxippus	694
Reges	ibid.	Temes	694
Res	ibid.	Terminus	694
Rhea	ibid.	Terra	695
Rifus	ibid.	Tezcatleuca	695
Rofarus	690	Thalaffus	695
Rubigus	ibid.	Theagenes	695
Rumina vel Rumia	ibid.	Thelephorus	695
Runcina	ibid.	Themis	695
Rufina, vel Rurina	ibid.	Thor	695
S		Timor	695
Alacia	690	Tinea	695
S Salus	ibid.	Tonitru	695
Sangus	691	Triton	695
Saron	ibid.	Tutallina	696

Vaccæ

INDEX

V

V Actz	Victoria	ibid.
V Vagitanus	696 Virginensis	ibid.
V Vagnoflus	ibid. Viriplaca	ibid.
V Venns	ibid. Virtunus	698
V Veritas	ibid. Virtus	ibid.
V Verrantus	ibid. Volumnus	ibid.
V Vespertilioes	ibid. Voltumna	ibid.
V Vesta	697 Volupta	ibid.
V Vestibulares, seu Persiru-	ibid. Volutina	ibid.
ctores	Vulcanus	ibid.
V Vetula	ibid.	Z
V Victolopuchtli	ibid. Zamolxis	698
	ibid.	

REGISTRVM.

† ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee.

Omnes sunt quaterniones preter † Ddd Eee qui
sunt duerniones.

Apud Bartholomæum Sermartellium.
M. D. L. X. X. I.

